image not available

SIGILLUM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV. ANG.
VE
RI
TAS
CHRISTO ET ECCLESIAE

Les notes de cet E
instructives et vraim
raires.

Renou

D Hudson
1900

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI
OPERA

ILLVSTRAVIT

CHRIST. GVIL. MITSCHERLICH
PROFESSOR PVBL. ORDIN. IN ACADEMIA GOTTINGENSI

TOMVS PRIMVS

LIPSIAE, MDCCC
SVMTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRVSII

Digitized by Google

John P. Hudson
Dec. 1, 1900

VIRIS

ILLVSTRISSIMIS GENEROSISSIMIS
EXCELLENTISSIMIS

CHRISTIANO LVDOVICO AVGVSTO
L. B. DE ARNSWALDT

ET

GEORGIO AVGVSTO
L. B. DE STEINBERG

MAGNIS GEORGII III. AMICIS

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

CVRATORIBVS ET MVSAGETIS

SAPIENTISSIMIS

Duros labores Martis et asperae
Virtutis oestro praetrepidos duces,
Quos blanda nascentes Enyo
Sustulit, indomitum Melanta,

Google

Craiique robur, Nelſonaque horridum
Tridente rapto, et vim Suorovii
Deſaevientis fortiori
Ingeminet fidibus tumultu

Heroa teſtudo: hic levioribus
Imbelle mecum, Melpomene, ſonis
Molire carmen, quale quondam
Aeolio modulata Flacco es.

Echus anhelae vox recinat Viros
Late togatis laudibus inclutos,
Quos alta ſepoſtos eburnis
Gloria per populos et urbes

Vehit quadrigis tempora civica
Lauru coruſcos; quos prope Guelfias
Miratur, exundante frugum
Laetitia decorata cornu.

Vos copiam, Vos redditis aureae
Beata venae tempora; Veſtra ope,
Arnswalde Steinbergique, noſtris
Finibus exitioſa belli

Defenſa nubes, quae populos gravi
Inceſtat umbra. Pierides iugis
Pindi relictis hic ſilentes
Propter aquas referunt omiſſos,

Veſtro feroces praeſidio, choros:
Quas inter alta fronte GEORGIA
Auguſta procedit fluenti
Syrmate, quam ſequitur priorum

Caterva vatum, laeta quibus novam
Adflavit auram, Maeonides gravis
Sceptri potitus, Pliadamque
Antevolans graviore niſu

Dux, hoſpitalem Caſtaliis Linam
Mutans fluentis, Pindarus, et, pium
Qui duxit Aenean per ignes
Per maria Auſonias ad oras,

Maro iuventa turgidus: hoc minor
Gaudens videri pone ſubit novo
Decusque virtutesque Veſtras
Flaccus avens celebrare plectro.

O longa Muſis mitibus otia
Praeſtetis, almi! Sic precibus piis
Votisque tutelare Sidus
Vltima Vos veneretur aetas.

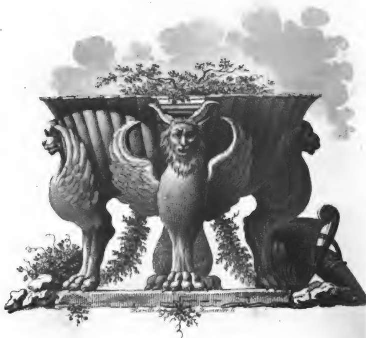

PRAEFATIO.

Quod homines, longinquum iter ingressi, facere solent, ut, ubi paullo longius profecti, et in peregrina loca delati aliud coeli momentum verti aliamque rerum scenam succedere animadvertunt, aliquantisper subsistant, et quidquid seu confragosae ac deviis commeantium erroribus abruptae, seu occursu silvarum coarctatae, nunc latioribus campis explicitae viae, quod a tergo relictum est, cum animo suo exputent ac plane remetiantur, seque hac ipsa difficultatum, quas eluctati fuerint, haud iniucunda retractatione ad ulteriora, si quae forte ante, quam optatam metam contingant, impedimenta emersura sint, exsuperanda accingant, suscitatoque ita spiritu ac Bonum Eventum rite prius apprecati audacter pergant; eodem fere egomet ipse, quidni enim ingenue fatear, profligata qualitercunque vasti atque

impediti operis, cuius perficiundi aliquot abhinc annis publice nomen professus sum, dimidia parte, eodem, inquam, me constitutum loco, eodemque affectu me intime pertentari sentio. Atque huic quidem tanto excusatius indulgere mihi licere arbitror, quo potiori iure a me postulari posse intelligo, ut absoluta operum Horatii, quae Lyricis continentur, parte collocatae meae in illustrandis iis operae modum ac rationes in istorum fronte diligenter exponam ac praefiniam. Cui quidem tanto prolixiori animo concedo, quo facilius me ita effecturum spero, quod sane prudentes atque idoneos aestimatores ipsa res monet, ut vel iis indignatiunculas suas excutiam, tardationemque meam approbem, qui ex suo ingenio, quo ipsi calide coepta calidius deproperare assolent, rem nimis lente trahi opinarentur, atque adeo in incili haerere subinde clamitarent. Quibus equidem clamoribus tantum abest, ut ab instituta via deturbari me passus sim, aut consilii mei rationes confundi, ut potius, quo longius procede-

rem

rem, tanto penſiculatius pedem movere, atque circumſpectius agere decreverim. Quamquam enim iam tum, quum edendi Horatii provinciam, a Iani ſatis prudenter adminiſtratam, eiusdemque praeſtantiſſimi viri morte, quae bonis omnino literis, maxime Noſtro et Velleio, quibus ſe totum dediderat, ſane quam gravis accidit, vacuefactam Summorum Virorum hortatu et auctoritate ulterius ornandam ſuſciperem, probe admodum mihi perſpicere videbar, quot et qualia ea eſſent, quibus ſatisfactum oporteret, ſi facilitatem meam, in capienda illa oſtenſam, a temeritatis culpa apud aequos et intelligentes rei arbitros redemtam cuperem, iſtaque cogitatio animum ſolicitius haberet; in ipſo tamen operis progreſſu, quum in medium rerum actum deferrer, ac difficultates partim agmine facto me circumſilirent, partim ex inſidiis necopinum opprimerent, ſolicitudinem iſtam mirifice augeri intendique magno cum moleſtiae ſenſu expertus ſum. Quas quidem difficultates minime affectatas aut remiſſioris ſtudii patrocinia a me

prae-

praetexi facile ſibi cordatiores perſuadebunt, ſi me non translaticie munere interpretis defuncturum olim, quum, quas partes mihi in curando hoc negotio agendas tuendasque deſtinaſſem, ſpecimine aliquo evulgato explicare anniterer, publice profeſſum meminerint. Quam profeſſionem, cum iuſtam operae, Horatio, doctiſſimo poetae, a me impendendae, deſcriptionem expromat, hic reponendam iudicavi, quo luculentius inde ſimul appareat, quanto ſtudio ei re ipſa fidem adſtruere allaboraverim.

Igitur quamquam is, qui poetae alicuius verba ac ſenſum commode atque perſpicue explicat, boni omnino interpretis partes ſuſtinuiſſe videri debet; in Horatio tamen maiorem campum, in quo ſeſe exerceat, apertum ſibi exiſtimare debet, quumque Horatius is ſit, per quem Romanae poeſeos maieſtas ſteterit, qui linguam ſuam, Ennii, Lucretii aliorumque conatibus tantum exaſciatam, feliciſſimi ingenii lima perpoliverit, eamque ad Graecae poeſeos genium inflectendo informandoque

novis

novis et exquiſitis ſermonis poetici augmentis locupletaverit, adeo, ut tota Romanorum poeſis novam inde eamque laetam ac ſatis liberalem induerit faciem, quam quidem, tanquam exemplar conſummatiſſimum ſeriores, qui aliquid ſibi videri vellent, poetae ſibi proponerent contemplandam, exprimendamque unice allaborarent; maius ei opus movendum, qui omnes Horatianae poeſeos virtutes cognoſcere, cognitasque atque curate perſpectas aliis ita tradere cupiat, ut Horatii lectio inde perſpicua exiſtat atque iucunda.

Atque omnium quidem primam ei virtutem, qui Horatium recte interpretari velit, hanc ineſſe oportere arbitror, ut ingenium afferat graecorum latinorumque poetarum lectione tritum atque expolitum, quod ipſum, phantasmatum ſublimium capax, poetam in altos nubium tractus tendentem niſu haud impari ſequi audeat, utque adeo ipſi ſit *mens divinior atque os magna ſonaturum.* Non igitur, ubi magnarum rerum obiectis a poeta ideis incendi atque exaeſtuare debet, cum miſello

ſello Baxtero lectorem frigore feriet; aut ubi inter Deos res agi, Deorum conſortio poetam frui, eos videre, alloqui ſentiet, fidem eius rei eodem auctore Apellae Iudaeo, qui hoc credat, transmittet: ſed eodem contactus afflatusque ſpiritu eundem commotioris animi ſenſum et in aliis excitare conabitur. Et quum tria potiſſimum interpres Horatianus in quovis carmine ſpectare debeat, inventionem, tractationem, elocutionem; primam impoſitam ſibi cenſebit curam in exponendo carminis argumento, diſpicietque, num primae eius ab ipſo ductae ſint lineae, an praecipua inventi laus graeco alicui poetae deferenda ſit, et, ſi graecum exemplar ante oculos habuerit, num id, quod imitandum ſibi propoſuerat, aſſecutus ſit, vel ornatiore orationis habitu, aut ſubtiliori tractationis artificio ſuperarit, an omnino inferior diſceſſerit, diiudicabit. Mox rei pertractatae rationem expoſitionisque virtutes accurate exponet, et in expediendo ſententiarum nexu docebit, quae pedeſtris, et quae poetica eius ſit ratio. Tum ad ipſam carminis

inter-

interpretationem delatus, ſermonis poetici naturam atque indolem, doctrinam, ornatum, pulchritudinem cum cauſſis declarabit, eumque ad vulgarem loquendi normam revocando orationis amplificatae atque exornatae ſemina atque origines indagabit. Quo in genere ut rectum de poetae virtute ferri poſſit iudicium, ſedulo inquiret, quid ipſius fecundum extuderit ingenium, quidve ab aliis acceperit, acceptumque quibus ornamentis nobilitaverit. Adponenda adeo, ſi ſuperſint, graecorum poetarum, quorum flores *apis Matinae more modoque* legiſſe, et ad quos totum ſeſe compoſuiſſe conſtat, ea loca, quorum vel ſenſum expreſſerit, vel unde prima comtioris dictionis ſtamina deduxerit, omninoque iuncturam, flexionem, collocationem verborum graecam diligenter notabit. Neque vero in his ſubſiſtet, ſed et eos, quoscunque Latium ipſi ſubpeditarit loculos, excutiet, et quid inde in ſuos uſus depromſerit, depromtumque qua arte excoluerit, ſuumque prorſus fecerit, inveſtigabit, ac diſpiciet. Neque leve interpreta-

tatio-

tationis ſubſidium ex eorum, quos ſua aetas vidit, quosque ſerior protulit, poetarum carminibus petet, enotandisque, quae colorem ſuum ex Horatio duxiſſe videntur, locis ipſi haud parum lucis adfundet; quo ipſo dubitandum non eſt, quin liberalioris ingenii iuvenibus multum delectationis allaturus ſit. Neque tamen laborem ſuum extendi ac paene dicam effundi in hoc patietur, ut ſententiarum vulgarium locorumque communium ſtruem inde coacervet, iisque poetam obruat: ſed in his circumſpecte verſabitur, eaque tantum adferet, quae, eodem orationis colore delineata, utique ex Horatio ducta videri poſſunt.

Praeterea, quum Horatii lectione iuvenilis inprimis aetas teneri ſoleat, interpres non tantum in difficilioribus poetae locis, aut ubi forte doctam aliquam et exquiſitiorem obſervationem, quam in penu habet, depromendi aut ſeveram in alios ſtricturam exercendi occaſionem ſibi datam putet, ambitioſe morabitur ſed adoleſcentum utilitati, quam ſemper in oculis ferre debet, multo magis conſulet,

con

continua adnotatione poetae lectionem adiuvet, partium inter ſe iunctarum artem atque conſenſum, phantaſmatum vim, elocutionis virtutes plano ordine retextas perſpicuis verbis illuſtret; unde erectioris indolis iuvenes ingenium ad humanitatis ſenſum fingere, ac poeticarum notionum, quas et ad alios poetas intelligendos cum fructu transferant, copiam ſibi parare, omninoque veram interpretandi artem addiſcere queant.

Inter haec omnia ſubtilitatem adhibebit criticam, deque ſententiarum veritate, quaeve ſub veri tantum ſpecie adblandiantur, fucatoque colore mentem teneant, quid recte vel ſecus, quid ambigue poeta eloquutus ſit, ubi in medio volatu defectus viribus laſſatisque alis magnis auſis exciderit, diligenter monebit; circumſpecte tamen de his pronuntiabit, cavebitque ſedulo, ne ſenſu hoc, ut ita dicam, critico, minuatur atque obrigeſcat ſenſus poeticus. —

Atque haec fere ſunt, quae in Horatio interpretando maxime ſpectari oportere iudicavi,

quaeque hac nova editione aſſequi ſtudui. Quo igitur Horatii carmina cum ſenſu aliquo ad lyricum ſpiritum attemperato legi poſſent, unaque iſta opera felicioris indolis adoleſcentibus ingenium fingendi, pulchritudinisque ſenſu imbuendi copia fieret, in eo potiſſimum mihi elaborandum intellexi, ut virtutem poetae lyricam, h. univerſum cuiusque carminis habitum et inceſſum expedirem, diſpoſitionis artem enodarem, celerem ac liberiorem ingenii motum ac praecipitem adeo impetum, quo argumentum ſuum ſubinde devolvit poeta, perſequerer, eundemque enthuſiaſmum in generoſioris venae ingeniis excitarem et inflammarem, phantasmatum vim ac rationem, ne incerta fluitarent, animumque obſcura tantum aut omnino vana ſpecie, umbrarum tactum refugientium inſtar, deluderent, ſollerter explanarem; tum ſingularum partium adornationem et tractationem excuterem, earumque iuſtam cum inter ſe tum cum primario carminis argumento convenientiam oſtenderem; denique ſermonis lyrici vim et indolem ita de-

declararem, ut ornatus eius, verborum delectu, dignitate et copia, exquiſitiore eorundem ſtructura et collocatione, docta ſententiarum inverſione, amplificatione caet. quaeſiti ſemina et cauſſae pateſcerent. Quae quidem omnia ut rite aſſequerer, nihil prius atque antiquius habui, quam ut Horatium cum in argumentis tum in ſingulis carminum partibus mihi plane graecum fingerem ac repraeſentarem, fonteſque, ſi quos bona fortuna nobis feciſſet reliquos, circumſpicerem, ſeduloque inveſtigarem; defectum autem iſtorum communi Graecorum loquendi uſu ad partes vocato ſupplerem. Etenim ſatis exploratum eſt, Romanos, maxime poetas, ad graeca ingenia ſeſe prorſus compoſuiſſe, graecaque exempla aut plane expreſſiſſe aut imitando adumbraſſe; tum Horatium, qui novum lyrici carminis genus e Graecia Latio inferret, ad graecos Lyricos exprimendos ſe applicuiſſe, etiamſi nulla iſtorum, quae rei fidem adſtruerent, fragmenta ſupereſſent, neque ipſe aperte, unde profeciſſet, fateretur, ipſa tamen plurium carmi-

num, qua argumenti indolem enuntiationisque vim plane graecam, ratio iſtud abunde comprobat. Quo in genere admodum probabile eſt poetam ita verſatum eſſe, ut, quum aſſidua poetarum graecorum, maxime lyricorum, lectione bene penitus ſeſe in eorum familiaritatem dedidiſſet, graecorumque verſuum tentaminibus ingenium ad eos plane conformaſſet, primum, quo ſermo latinus, horridus adhuc ac praefractae aſperitatis emolliretur rotundiorque exiſteret, iis ad verbum vertendis inſudaret, tum liberiore imitatione ſpiritum Graiae Camenae excipere, inventaque eius ſua facere conaretur, donec tandem aſſidua hac contentionis aſperitate vires perfectas conſtitutasque nactus operi ſuo ita ſufficeret, ut, quum ad argumentum, ut ita dicam, Romanum deferretur, non tam a Graecis lumen ſuum accendiſſe, aut ab iis tantum defluxiſſe, quam omnes ex ſeſe virtutes expromſiſſe videretur. Hocce autem modo poetae progreſſum eſſe ſtudium, profectusque eius adoleviſſe, dubitare vix licet, ſi ipſorum car-

carminum diverſum habitum ac formam curatius introſpicias. Sunt enim in iis, quae preſſe ac paene ad verbum ex graecis exemplis, etiamſi nullum eorum veſtigium ſupereſſet, ducta eſſe praeter argumenti rationem affectatior loquendi ratio enataque inde obſcuritas abunde arguit; tum etiam, quae, quum primum ſuis ipſe pennis niti vellet, iuvenilem redundantiam, immodicum translationum uſum, earundemque diverſiſſimarum copulationem, orationem calamiſtratam, verbo, nondum plane ſubactum poetae iudicium manifeſtant; plurima denique in ſummo perfectionis faſtigio collocata, ad quod poetam non niſi per gradus eniti potuiſſe apparet. Atque inde maxime divini eius ingenii vim cenſendam eſſe iudico, quod non uni aut alteri poeſis lyricae generi adhaeſerit, in eoque ſolo maturitatem quandam aſſidua exercitatione duxerit, ſed fere omnia delibando parem h. maximam ex iis laudem abſtulerit. Ita, quem nunc Anacreontea ἀφελεία ad luſus et iocos deſcendere, aut remiſſiore Sapphus laſcivia

 dul-

dulciores affectus fidibus committere, aut Simonidea aequalitate ac sermonis proprii iucunditate quadam, lenis ac puri fontis ritu, decurrere animadvertas, eundem nunc sancta ac gravi oratione Deorum atque heroum laudes persequi, sententiis densum et grandem, sibi semper instantem, concitatoque spiritu, torrentis instar, effundi ac debacchari videas, adeo quidem, ut Alcaei bellicum, Stesichoream gravitatem, Pindarique μεγαληγορίαν ac dithyrambicam audaciam congenitam ei existimes. Neque minor eius virtus in illo genere exsplendescit, in quo numeros animosque Archilochi sequutus liberrimae indignationis sensum prodidit, vipereoque veneno infecta tela ipsis hominum, a quibus vel irritatus esset, vel quos ultro adversarios sibi deposceret, iugulis intendit.

Exposita, quantum fieri potuit, poetae doctrina alterum hoc mihi datum censui negotium, ut artificium eius in tractando illuminandoque argumento suo ostensum, contextumque cuiusque carminis, Arachnaea subinde

sub-

ſubtilitate oculos paene fallentem, reſolverem atque explanarem. Quo quidem me hoc ſimul conſequutum eſſe arbitror, ut iis tandem aliquando fides derogetur, qui, quas virtutes lyricas ſpiritus poetici inopia ſequi intellectu haud potuerint, eas in vitiis reponerent, ac vel plane nexum in quibusdam carminibus deſiderarent, vel amoeniorem et in multos flexus recedentem ingenii inceſſum graviter reprehenderent. Sermonem denique poeticum ut iuſto modo ac perſpicue declararem, id vero vix aliter me adſequuturum eſſe intellexi, quam ut eum, deterſo omni colore poetico, in pedeſtrem formam diffingerem, et ubique claras notiones ſubſtituerem. Atque in hoc nimiam curam quam defectum, quippe adoleſcentibus, opem deſiderantibus, moleſtiorem, malui reprehendi.

Ex his omnibus ſatis intelligi opinor, me in tractando hoc opere rationes ita inſtituiſſe, ut non tam aliorum, qui eandem viam triviſſent, veſtigia ſequerer, adminiculaque, ad quae adniterer, circumſpicerem, quam ut ipſe

mihi viam ſternerem, meoque potiſſimum Marte ſtarem. Quo minus enim me in commentariorum, ſeu, ut antiquiores interpretes haud inepte indigitant, commentorum vaſtitates immitterem, cum infinita eorum copia, tum maxime ipſa commentandi ratio abſterruit. In antiquioribus enim quum, aetatis quidem iſtius vitio, ſola fere doctrina ſcholaſtica, omni venuſtatis poeticae ſenſu eiurato, regnet, recentiores autem plerique interpretes in vulgaribus diſerti lectorem, ubi opem deſideret, fere deſtituant, captandisque inſuper acuminibus, dilogiis, et quae id genus ſunt, verum ſenſum poeticum perdant, ac ſpecioſis commentis varie illudant; facile praevidebam, generoſiorem mentis impetum lectionis moleſtia atque taedio ſufflaminatum, animique iudicium plane obtuſum iri. Rite igitur praeparatis omnibus acceſſi ad hanc provinciam, tanquam a nemine dum occupatam, eamque ad praeſcriptam a me ſuperius formulam ita quidem regundam ornandamque ſtatui, ut ad meum prorſus ſenſum quodvis carmen excute-

rem

rem, artemque eius in inveniendis tractandisque rerum argumentis proditam, ac ſententiarum elocutionisque virtutes explorarem. Atque tum demum, ne omnia ante me ad illuſtrandum Horatium allata faſtoſo ſupercilio aſpernatus viderer, in conſilium adhibui aliquot melioris notae interpretes, ac primo quidem loco vetuſtiſſimos, Acronem et Porphyrionem *), in quorum ſcholiis inter plures in-

*) De Acrone, Porphyrione deperditisque C. Aemilii, Iulii Modeſti, et Q. Terentii Scauri ſcholiis vid. Fabric. Praef. ad ed. ſuam a. 1555. et, qui ſua inde hauſit, Iani Proleg. p. XLII. tum Ian. Parrhaſ. de rebus per epiſtolam quaeſitis p. 14 ſeq. Reineſ. Defenſ. Var. Lect. p. 107. et Pet. Nannii Miſcell. I. et II. 16. Praeter iſtos extat farrago Scholiorum, a Cruquio e Codd. Blandd. excerpta, et ab eodem Commentatoris nomine inſignita, non unius aetatis ac pretii. Sunt enim in iis nonnulla bonae admodum frugis, e deperditis antiquiorum Grammaticorum ſcholiis haud dubie depromta, plurima ex Acrone et Porphyrione, et ipſis truncatis, conſtipata, alia denique recentiſſimae aetatis. Sic, ut utriusque generis exemplum apponam Serm. II. 5. 92. Davi *obſtipum caput* illuſtratur *Scauri* ſcholio: *inclinatum in alterum humerum*, uti quoque Cicero Arati λοξὸν interpretatur in fragm. Arateis init. *Obſtipum caput et tereti cervice reflexum.* Tum Serm. II. 4. 81. *Hic*

 ſcobis

ineptias et quisquilias, aliunde forte ingestas, multas bonas observationes reperiri noveram, tum praeter Lambinum, doctum et accuratum virum, Cruquium et Torrentium, itidem doctos, sed sensus poetici ac multo magis spiritus lyrici plane expertes, et interdum, maxime Cruquium, absonis opinationibus et argutiis valde molestos; e recentioribus autem hinc inde ad partes citavi Dacerium et Sanadonum venustatis poeticae intelligentes, sed subinde nimis argutos; tum Iani, elegantissimi iudicii virum ac de Horatio meritissimum; denique, qui partem tantum carminum pro instituti scholastici, cui destinata erant, ratione illustrandam suscepere, duumviros praestantissimos, Koeppenium, summa mihi, dum viveret, familiaritate coniunctum, cuius recordatione adhuc fruor iucundissima, poeticarum Venerum acerrimum indagatorem, eundem-

scobis et haec scobes dicitur rasura serrarum, graece πρίσμα: Theotisca lingua urpora; quod haud dubie Nostrum *Bohr* est, quod adeo latiorem olim significatum habuit.

demque haud vulgaris doctrinae laude conſpicuum, et Boettigerum: cuius operam ſi Horatio tam feliciter ceſſiſſe dicam, ut, eidem plane ſatisfactum dici poſſet, ſi omnia carmina ab eo perpolita teneremus; haud temere me pronuntiare, aut amicitiae cuidam quidquam me dediſſe fatebuntur omnes, qui profundos multiplicis doctrinae receſſus amoeniſſimique eius ingenii vim noverint. Atque hic cum cura a me praedicanda venit inſignis Heynii, Viri de me meisque ſtudiis egregie meriti, humanitas, qua quidem mihi, tam grave ac difficile opus molienti, dexter ſtetit, conſiliisque ſuis, poetae fructuoſiſſimis, nunquam defuit; cuius quidem beneficii memoriam ita colam, ut gratiſſimo illud homini praeſtitum bonus quisque intelligat.

In textu poetae repraeſentando vulgatam fere ſequutus ſum recenſionem, ad Codicum fidem ſatis probabiliter conſtitutam; neque facile diſceſſionem ab ea faciendam iudicavi, niſi ubi Codicum auctoritatem temere poſthabitam,

bitam, et coniecturis correctionibusque virorum doctorum non admodum gravibus de caussis indultum animadvertissem. Sicubi tamen lectionem aliquam, omnibus pravitatis indiciis oppressam, exturbandam iuberent artis criticae regulae, et ab aliquo docto viro satis probabile medicinae experimentum factum deprehenderem, hanc, reclamantibus licet omnibus libris, poetae admovere non dubitavi. Multo magis mihi licere putavi in interpunctione facienda, quae quidem exactius instituta dici vix potest, quantum subinde ad expediendam sententiam adiumenti adferat. Sed de his curatius agendi locus erit in singulari Volumine, quod crisin in omnia Horatii opera complectetur, quam quidem ut plane ab interpretatione seiungerem, pluribus de caussis inductus sum. Praeter istud autem, ut verbo saltem externam operis, quod reliquum est, formam indicem, sequentur duo alia Volumina, quorum prius Sermones et Epistolas, posterius Artem cum Indice uberrimo continebit.

Co-

Codicum et Edd. elenchum, Iani maxime induſtria concinnatum huic praefationi ſubiungere placuit, ſatisque habui, hinc inde, maxime in antiquis editionibus, a quibus inſtructior eram, nonnulla refingere, ſupplere atque emendare: quod ipſum mihi interdum ſatis moleſtiae attulit; quamquam vel ſic Horatiani textus hiſtoriam minime ad liquidum perductam eſſe ipſe probe intelligam. Tum vitam poetae, a Maſſono ampla doctrina inſtructam, ab eodem autem Iani ſcite in compendium redactam ſubieci; quae vel ſola argumentorum affatim ſuppeditat, quam infirma omnino Bentleii temporum ſit ratio, qua Horatium primum, idque annis aetatis ſuae XXVI — XXXIII., Sermonibus, poſtea biennio Epodis, deinde ſeptem annis tribus prioribus Carminum libris, tum Epiſtolarum libro I., inde Carminum Libro IV. et Saeculari, denique Arti et Epiſtolarum Libro II. uni vacaſſe demonſtrare conatus eſt. Denique cum fructu, antequam ad ipſam Horatii poeſin animus convertatur, legi poterit libellus R. van Om-

Ommeren, Gymnasii, quod Amstelodami floret, Rectoris nuper meritissimi, lingua Belgica scriptus, in quo poetae nostri virtutes ita expendit, ut aliorum conaminibus, eidem impensis, facile carere possimus. Dignus sane is liber est, qui veste latina ornatus in plurium notitiam perveniat.

Ante autem, quam praefationi huic finem imponam, non possum, quin publice Cel. C. C. Wendlero, doctissimo atque Reizianae plane accurationis Viro, animum meum gratissimum profitear, quod in plagulis a sphalmatis typographicis defendendis operam suam mihi commodare voluerit, eaque sane quam molesta perfecerit, ut, si paucissima imbecillitatis utique humanae argumenta excipias, tersa omnia ac nitida appareant. Scr. Gottingae M. Novembri MDCCXCIX.

ELEN-

ELENCHVS CODICVM MSS.

AD QVOS HORATIVS ADHVC EXACTVS EST.

De Codd. Horatii in genere monendum, omnes, quos hodie habemus, e recenſione *Vettii Agorii Baſilii Mavortii*, qui quidem Conſul fuit ſine collega anno poſt Chriſtum DCCXXVII. et *Felicis*, oratoris Vrbis, fluxiſſe. Ita enim in antiquioribus Codicibus, Leidenſi, Reginenſi aliisque, uti Bentleius in praef. teſtatur, poſt Epodos litteris maiusculis ſcriptum fertur:

VETTIVS AGORIVS BASILIVS MAVORTIVS V. C. ET INL. EXCOM. DOM. EXCONS. ORD. LEGI ET VT POTVI EMENDAVI. CONFERENTE MIHI MAGISTRO FELICE ORATORE VRBIS ROMAE.

h. *Vir clariſſimus et inluſtris*, *Excomite Domeſtico*, *Exconſule Ordinario*, eodem Bentl. interprete. Cf. Relandi Faſt. Conſul. p. 696. Ac librorum quidem MSS., qui ſuperſunt, etſi paene infinitus in bibliothecis numerus reperiatur, paucos tamen, qui Saec. X. attingant, pauciſſimos vero, qui illud probabiliter antevertant, inveniri, ſatis conſtat. Vti autem exiguam admodum iſtorum partem critico acumine excuſſam, et emaculando poetae admotam eſſe res ipſa fidem facit, ita bona fortuna accidit, ut iis, qui ad emendandum textum ſtudia ſua conferrent, optimae fere quosque notae libros MSS. inſpiciundi copia facta ſit, ut adeo de reliquis perveſtigandis ſeduloque excutiendis non tantopere laborandum videatur. Atque

haec quidem fortuna Triumviris potiſſimum Horatii Cenſoribus, rite, ſi qui alii, creatis, Lambino, Cruquio ac Bentleio contigit, Codd. Vaticanorum, Blandinianorum, Graeviani, Reginenſis ac Leidenſis ope inſignem ac novam prorſus ei lucem praeferentibus.

Quo autem rectius intelligatur, quousque conatus Virorum doctorum, qui talibus praeſidiis inſtructi criſin in Horatio exercuerunt, proceſſerint, quaeque amplius de eo bene merendi ſuperſit materies; brevem Codicum, ad quos Horatius adhuc recenſus eſt, elenchum ſubiicere viſum eſt; nam pleniorem et accuratiorem, quam quidem res poſtulare videbatur, quandoquidem e critica eorum notatione lectionum pendet auctoritas, notitiam dare non licuit, quum ipſi, qui eos tractaverint, de iis ſubtilius diſpiciendi ſuperſederint, ſatisque habuerint, eos certis nominibus aut ſignis diſtinguere.

CODD. ALDI ET MVRETI.

Muretus quidem paſſim *veteres libros* crepat, nullum tamen diſerte nominat aut deſcribit; quo minus tamen exiſtimes, antiquiores edd. ab eo deſignari, vetat lectionum, inde allatarum, diſcrepantia; v. c. I. 23. 5. Praeter hos laudat

Codicem Bernardini Lauredani, et

Codicem Achillis Statii perbonum ac perveterem, ut ipſe ait.

Vid Praefat. ad ed. a. 1555. et ad I. 1. extr. et paſſim.

Neque Aldus uspiam diſerte tradit, quibus Codd. uſus fuerit. Satis habet, Codd. *manu* ſcriptos ab *impreſſis* diſtinguere. Laudat quidem ad III. 12. Codicem Viennenſem antiquum *Stanislai* cuiusdam *Zaur*, ex quo illud carmen conſtituit; ſed hanc ſolam notitiam de eo acceperat ab amico; ipſe adeo nunquam manibus tractavit, aut lectiones inde enotatas habuit.

CODD.

CODD. DIONYSII LAMBINI.

Lambinus cum Francifco Turnonio Cardinali Romam profectus, ibique eam, quam diu expetiffet, veterum librorum copiam nactus, multos Horatii Codd. MSS. infpexit. Ii funt:

Codices Vaticani quinque, quos antiquiffimos vocat, nec tamen pluribus defcribit.

Codex Donati Iannoctii Florentini, ad quem teftamento Rodolphi Cardinalis pervenerat.

Codex Gabrielis Faërni.

Codex Ludovici Vrfini, Farnefiorum confobrini, ab Hannibale Caro ipfi donatus, in quo defiderabantur Sermones.

Liber Rainutii Farnefii Card. typis quidem excufus, fed cum antiquiffimis atque optimis codd. comparatus atque ex iis plurimis locis emendatus.

Codex Ioannis Tornefii, typographi Lugdunenfis, Lambino ex Italia reverfo, commentariisque iam abfolutis, nec opinanti oblatus; quem ille vetuftiffimum cenfet.

Tum ad ultimam editionem adornandam Lutetiae fex aliis codd. etiam ufus eft. Ii funt

Codex Clerici, quem nactus eft ab haeredibus N. Clerici.

Codices Ruffardini duo, accepti a Lud. Ruffardo, iuris doctore Avarici Biturigum.

Codices Nicotiani tres, dati ei a Io. Nicotio, legatione apud Lufitaniae regem functo.

Codex Colombinus, donatus ei a Io. Colombino Monftrolienfi.

CODICES IACOBI CRVQVII.

Codices Blandinii feu *Blandiniani quatuor*, ex bibliotheca Blandinia, h. PP. Benedictinorum S. Petri

in monte Blandinio Gandavi, quo Roma perlati erant. Sed illa bibliotheca, una cum Dunensi, a Belgis tumultuantibus, templaque et coenobia vastantibus (unde εἰκονοκλάςας Cruquius vocat ad Serm. I. 1.), anno MDLXVIII plane perdita et exusta est. Hos codd. cum omnes venerandae vetustatis esse et ad Saeculum IX referendos iudicat vir intelligentissimus (Append. ad lectorem), eosque omnibus suis reliquis praefert; tum unum eorum, quem cum virtute *Blandinium antiquissimum* dicere solet, et sic ultra Saec. IX etiam reiicit, omnium maximi aestimat; quem eumdem Vir κριτικώτατος Cuningamius (praefat. Horat. et animadv. c. 16. p. 297.) omnium qui exstant, codicum Horatianorum emendatissimum optimumque pronuntiat. Mentionem eius facit etiam Muret. praefat. ad edit. 1555. Descriptionem ampliorem Blandiniorum codd. in Cruquio frustra quaeras, nisi quod ad Serm. II. 7. 64. *barbarissimos* eorum *characteres* vocat: ex quo tamen non multum sumi possit.

Codex Divaei, cui etiam magnum pretium statuit vir doctissimus.

Codex Silvius, qui Gualteri Silvii erat. Cruqu. ad Serm. I. 3. 5.

Codex Buslidianus, e bibliotheca Gymnasii Buslidiani trilinguis Lovanii, quem a vetustate commendat ad Epist. I. 1. 57. Apparet autem, mutilum fuisse.

Codex alius *Buslidianus* laudatur e. g. ad Epod. II. 69. cuius autem, cum fere modo unius Buslidiani mentio sit, exiguum tantum fragmentum fuisse suspicor.

Codex Carrionis, itidem mutilus.

Codex Martinius s. *Martinii.*

Codex Tonsanus ex bibliotheca Tonsana, qui solos Sermones continuisse videtur.

Codex Maldeghemius, qui solas odas videtur habuisse, quemque Cruquio commodasse puto Iacobum a Claerhout D. de Maldeghem, cuius mentio ad Serm. I. 2. 106. quam-

quamquam ibidem etiam memoratur Iudocus Maldeghem D. de Leiſchot.

CODICES GE. FABRICII.

Ge. Fabricius vetuſtis et optimae notae quibusdam codicibus mſſ. et in Italia, et in Germania conquiſitis, uſus eſt, e quibus inprimis ab eo commemorantur

Codex Anhaltinus, miſſus ad eum a Georgio principe Anhaltino et Aſcanienſi: quem a vetuſtate et bonitate lectionum maxime commendat, eumque ſibi Lydii lapidis loco fuiſſe ait, cuius beneficio emendarit ac reſtituerit loca plurima, et Acronem multo habitiorem et nitidiorem in palaeſtram literariam produxerit. vid. Praef. ad edit. 1555.

Codex Saxonicus, communicatus cum eo a Laurentio Scradaeo.

Codex Thuringicus, miſſus ei ab Wolfgango Werthero, Equite Thuringo, ſed non integer.

GE. BERSMANNVS

ſex codd. MSS. uſus eſt, quos acceperat a Poſthio, Iacobo Monavio et Io. Cotteritio.

CODICES THEOD. PVLMANNI.

1. *Codex Auguſtini Hunnaei*, quem hic illi dono dederat, cuique ipſe ſummum ab antiquitate et emendatione pretium ſtatuit. Deſignare eum ſolet littera H.
2. *Codex Collegii Gemblacenſis*. G.
3. Alter *Codex Gemblacenſis*. E.
4. *Codex Belleri*, a quo illi donatus. B.
5. Fragmentum *Codicis Antonii Dieſthemii*, quod continebat libros III et IV carminum, ſed mutilos; item carmen ſaeculare. A.
6. *Codex Plantini*, Sermones tantum exhibens. P.
7. *Codex Cornelii Gualtheri*, fragmentum, continens librum II Epiſtt. et libri I Sermonum eclogas tres cum dimidia. C.
8. *Codex* vetus, Artem poëticam complectens. T.

9. *Codex* alter *Plantini*, Ars poëtica. P.

10. *Codex Victoris Giſelini*, Ars poëtica, Epiſtolarum liber II, et Sermonum liber II. V.

11. Fragmentum *Caroli Cluſii*, pars Epiſtolarum. K.

CODICES L. TORRENTII.

Torrentius inſignes multos codd. quos inprimis Romae collegiſſet, ad recenſendum Horatium adhibuit, in quibus maximum pretium ſtatuit *Codici Laurentiano*; vid. ad Carm. IV. 1. Sed neque hunc, neque ceteros accuratius deſcriptos usquam in eius editione reperias: haud dubie, quod ipſe eam non curavit.

CODICES TALBOTI.

1. *Cod. Galei*, cui inſerta ſunt *Horatii Opera*, cum ſcholiis ad marginem ſcriptis.

2. *Cod. Galei* vetuſtus, continens *H. Epiſtolas*, cum ſcholiis et gloſſa interlineari.

3. *Cod. MS. Cardin. Bembi*, continens *H. opera*, in Bibl. Coll. Regal. ſervatus. Vid. Codd. Bentl. n. 12.

4. *Cod. MS. Coll. Petrenſis*, cui inſertae ſunt *H. Odae*, *Satirae et Epiſtolae*, cum ſcholiis et gloſſa interlineari.

5. *Cod. MS. Coll. Trinit. Cantabr.* qui habet *H. Epiſtolas*.

6. *Cod. Bodl. I.* continens *Odas H.* nitide ſcriptas.

7. *Cod. Bodl. II. H. Odas* habens, olim liber *Ge. a Turre*, Profeſſ. Med. Patav.

8. *Cod. Bodl. III.* papyrac. contin. *H. Odas* et l. *de Arte poetica* a. 1463. per *Iohannem de Munti* finitus.

9. *Cod. Bodl. IV.* tenens *H. de A. P.*

10. *Cod. Colleg. Magd. Oxon.* continens *H. Opera*.

11. *Cod. eiusd. Colleg.* contin. *H. Satiras*, *Epp. et Artem poeticam*.

12, *Cod. Colleg. Reginal. Oxon.* continens *H. Opp.*

13. Habuit insuper varietatem lectionis, editioni Muretinae a. 1559. e cod. Michaelis Bonae Raguſ. adſcriptam, tum

14. Varias lectiones, quas Pithoeus ex MSS. ed. Baſil. 1580. adleverat.

CODICES R. BENTLEII.

1. *Codex Graevianus*, vetuſtiſſimus, annorum DCC, cui tamen Epiſtolarum et Sermonum pars magna deerat. Erat is a Graevio ad Bentleium miſſus; poſt cuius obitum cum reliqua illius ſupellectile libraria in bibliothecam Electoris Palatini conceſſit. Eiusdem Graeviani codicis collationem, cum ed. Aſcenſiana a. 1529. a Iano Broukhuſio inſtitutam aſſervat Bibl. Bodlej. Vid. Catal. Bibl. Bodlej. impreſſ. libr.

2. *Leidenſis Codex*, eiusdem aetatis, in bibliotheca academiae Lugduno-Batavae.

3. *Codex Zulichemianus*, annorum DC. Huius et Leidenſis varietatem a N. Heinſio enotatam interpoſitis propriis coniecturis a P. Burmanno nactus eſt.

4. *Codex Voſſianus*, quem non inferiorem prioribus illis cenſet.

5. *Codex Markianus*, qui epiſtolas modo habet. Huius et Voſſiani lectiones in Batavia ab Abrahamo Frankio deſcriptae erant.

Ex Britannicis, quos ipſe omnes inſpexit,

6. *Codex collegii Reginenſis* Oxonii, qui caeteris palmam aufert, annorum DCC, et ab omni parte integer.

7. *Codex* e bibliotheca *Regiae Societatis* Londini.

8. *Codex Petrenſis* domus Cantabrigiae, D annorum.

9. *Codex collegii Magdalenenſis* Oxonii.

10. *Codex Rogeri Galei.*

11. *Codex* epiſcopi *Elienſis*, ſub initium typographiae ſcriptus.

12. *Codex collegii Regii* Cantabrigiae, ab eadem manu. Perperam *Bembinus* dicitur Talboto. Vid. eius Codd. n. 3.

13. *Codex Battelianus*, e museo *Io. Battely*. Desunt in eo Epistolae, et Sermones aliquot libri II.

14. *Codex Regius*, Sermones et Epistolas Artemque complexus.

15 — 17. *Codices tres ex collegio Trinitatis*, Sermones, Epp. et Artem P. continentes.

18. 19. *Codices duo Bodleiani*, in quibus Carmina et Epodon liber.

20. *Codex Vigorniensis*, Ars poëtica.

21. *Codex Digbeanus* Oxonii, Ars poëtica.

22. *Codex Moreti*, a N. Heinsio collatus, etiam artem poët. continens.

23. *E Codice Colbertino* et

24. *Franequerano* etiam excerptas lectiones habuit, sed pauculas, et levi cura.

25. *Codex Magdalenensis* alter, Sermones, Epistolae et Ars, ab eodem librario, a quo supra n. 14.

26. Acronis exemplar scriptum, quod olim erat Bilibaldi Pirkheimeri, in bibl. Reg. Societ. asservatum.

Duos libros manu exaratos adhibuit DAN. HEINSIVS; vid. Not. ad I. 7. 15. ed. 1629. p. 24. Codicibus etiam MSS. quibusdam se usos dicunt ALEX. CVNINGAMIVS et IO. IONES; sed eos non ulterius describunt. Item HENR. STEPHANVS paucos quosdam codd. et excerpta habuit. Vid. eius diatr. II.

CODICES GESNERI.

Codex Gottingensis, in bibliotheca academica, chartaceus, eleganter scriptus, recentior quidem, sed optimas plerumque lectiones habens. Scholiis instructus est marginalibus et glossa interlineari. Fuit quondam ex libris *Congregat. S. Mauri* Rom. quod alterum eius folium testa-

testatur. Sermones subiectos habet Epistolis, quae librum claudunt.

Codicum Hannoveranorum duorum, ex bibliotheca regia, fragmenta membranacea, 8 min. Vnum charactere Longobardico, sed tenui et eleganti, nec tamen sine vocum compendiis, scriptum, continet Serm. I. 1 — 2. 121. tum I. 4. 4 — II. 4. 50. porro II. 6. 14 usque ad finem libri. Alterum, litteris minutissimis Longobardicis, habet Epist. I. 3. 27 — I. 18. 13.

Collatio Saxiana h. e. variantium lectionum sylloge, a Christo. Saxio descriptarum partim de exemplo Cuningamianae editionis, cui eas adleverat Cortius ex uno cod. Lipsiensi, et uno Vinariensi, partim de alio Maettarianae editionis, cui docta manus IV Codicum lectiones adscripserat. Ex ea sylloge, sibi missa, pro consilio suo quaedam enotavit Gesnerus, quae syllaba *Sax.* designantur.

Codex Io. Brodaei, cuius collationem adscriptam exemplo Torrentianae editionis habuit Gesnerus. Ex iis, quae in fine codicis sunt, apparet, eum esse e saeculo XIV. Lectiones quasdam exhibet memorabiles; multas optimas, ut Carm. II. 10. 10.

CODICES IANI.

Codices Dessauienses duo, ex Italia eo perlati, quorum *primus*, membranaceus, in folio minori, laceratus et mutilus. Manipuli, quorum singuli integri habent IV plagulas complicatas, numeris romanis, ab alia manu additis, certe reparatis, signantur, et progrediuntur ad XXII. Paginae nec numerum nec custodem habent. Textus totus est ab eadem manu, pallescente Longobardico charactere, praeter initiales versuum quadratas, eleganter et ad lineas instrumento ferreo impressas, scriptus. Litterae initiales maiores desunt, nec nisi rarius suppletae sunt a manu secunda. Semper *ſ* longum in fine; *i* fere sine apice; vocum compendia semper eadem; correctio-

nes a manu prima, quae ſcribam doctum prodant. Scholia, tam interlinearia, quam marginalia, quam plurima, lectu difficillima, ſed et praeter ea, quae in Scholiaſtis iam legimus, parvi pretii. Habet codex multas lacunas: 1) a libri I carm. 13. 19 — II. 9. 16. 2) a l. III. 2. 29 — 4. 15. tum a 5. 27 — 7. 12. item a 9. 4 — 16. 2. denique a 19. 1 — IV. 14. 52. 3) a l. V. 1. 1 — 2. 50. tum a 5. 71 — 17. 27. 4) Epiſtolarum libri I deeſt ultimus verſus; in libro II autem 1 — 2. 65. 5) a Sermonum lib. II. 5. 45 — 90. tum a 6. 26 — fin. item a 7. 46 — 91 et ab 8. 65 — fin. Titulus ab alia manu, haud dubie eadem, quae manipulos numeris inſtruxit, exhibet poſt indicem operum Horatii hanc notam: *Sanctae Dei genetricis Mariae Sanctique Cipriani epiſcopi et martyris in Nigenburga. Reparatus* (h. vel emtus, vel renovatus) *anno domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo.* Si omnia haec et inpr. etiam ſcripturam recenſionemque codicis expendamus, probabile ſit, illum e Saeculo XIV eſſe, ſed ex vetuſto admodum et bono exemplari deſcriptum.

Codex ſecundus, membranaceus, in forma octava, rudi filo et glutine (recentius fortaſſe) compactus, Longobardicis litteris minutiſſimis, ſaepe negligenti et fugitiva manu, et pallido atramento ſcriptus. Manipulos habet IX, quorum ultimus V, ceteri VIII folia continent, ſine numeris et cuſtode. In odis ſingulae paginae in binas ſectiones diviſae. Initiales maiores rubrae, virides, atrae. Verſuum initiales paullum eminent, ſed eiusdem et manus et characteris cum textu, niſi quod nonnullae ſunt quadratae minores. Semper *ſ* in fine longum et *i* ſine puncto. Vocum compendia ſemper diverſa, verſuum ordinandorum frequens neglectus, correctiones vel negligentes, vel perverſae, commutationes litterarum, ut *d* et *t*, *b* et *v*, ſcribam declarant rudem et imperitum. Quantum e ſcriptura ceterisque argumentis aſſequi poſſis, videatur hic codex paullo recentior priori.

Codex

Codex Mentelianus, e Saeculo XI, qui olim in bibliotheca Io. Iac. Mentelii fuit, cuius lectiones Marquardus Gudius exemplo editionis Mureti, Venet. 1582. 8. adleverat, unde adſcriptae ſunt exemplo editionis Deſprezianae, quod in illuſtri bibliotheca academiae Lipſienſis ſervatur. Adſcripta eſt eidem huic exemplari Deſpreziano (ſic tamen, ut diligenter diſtinguatur a lectionibus Codicis illius) varietas editionis nitidae Pariſienſis, ex officina Vaſcoſani. Ex his emendanda ſunt, quae in Fabricii biblioth. lat. (ed. nov.) T. I. p. 409. traduntur; ubi et dicitur ille codex Mentelianus Lambini olim fuiſſe, quod falſum eſt. I. 28. 6: 31. 18: 37. 28. II. 3. 11.

Codices Lipſienſes quatuor, qui in bibliotheca ſenatoria Lipſiae aſſervantur; quorum *primus* (pulpit. I. n. 6.), membranaceus, fol. complectens CX folia, nec numeris nec ſignis diſtincta, quorum octona videntur manipulum efficere. Singula folia interdum a bibliopego permutata ſunt. Scripſit totum cod. una manus, ſed illa ſibi non conſtans, nunc maiores nunc minores pingens litteras, quae non quidem plane rudes, at neque elegantes dicendae. Sunt eae, etiam initiales verſuum, minuſculae, magis latinae quam gothicae. Initiales carminum, more in MSS. conſulto, plerumque deſunt, et leviter tantum ſunt deſignatae. Compendia vocum crebra. Atramentum temporis diuturnitate fuſcum factum. In primi et ultimi folii columna priori ſic deletae litterae, ut legi vix poſſint; quare primos XI verſus odes I ſerior penna denuo induxit. Ex omnibus his, aliisque, probabile, codicem Saec. XIII aut XIV in Italia ſcriptum eſſe. Duabus quaſi partibus conſtat, in quarum prima, quae Odas, Epodos et Carmen ſaec. continet, ſingulae paginae in binas ſectiones diviſae ſunt, lineaeque ductae tam transverſae XXVIII, quam ab utraque parte ad perpendiculum, quibus initiales litterae et longitudines linearum definirentur. Nec libri, nec ſingula carmina numerata. Paucae inſcriptiones, rubrae illae et a ſeriori manu. Vt

ante

ante artem poëticam: *Incipit liber poëticae.* Ars poëtica ſtatim ſequitur Epodos. Scholia in prima parte pauciſſima, in altera plura, etiam a prima manu; a qua et codicis inſcriptio eſt: *Opa Oracy: item poëtria.*

Codex ſecundus (pulpit. I. n. 38.), membranaceus, in 4. folia habens CXV; nam primum folium deperditum eſt, ut nunc codex incipiat a v. 38 odes II. Folia non ſignata; quaedam et a bibliopego permutata. Octonis conſtant manipuli, praeter XIII et XV, qui habent ſena. Eos manipulos ſerior manus in infima prima pagina ſignavit, I°. II° cet. Ab una manu totus codex eſt, ſed negligentior ſaepe ſcriba proditur, verbis aut integris verſibus omiſſis, poſt ab alio ſuppletis. Nec litterae ſibi conſtant, neque atramentum. Vocum compendia plurima. Diphthongi plures, quam in ceteris tribus, geminatae litterae pauciores. Quae omnia, coniuncta inprimis cum ſcripturae ſpecie, ſuadent codicem ad ſaeculum XII referre, et habere pro antiquiſſimo Lipſienſium quatuor. Lineae in ſingula pagina ductae XXXIV. Initiales verſuum alterne rubrae et atrae; illae carminum et librorum pictae, ſed arte rudi. Nulla librorum diviſio, nulli numeri. Pro inſcriptionibus carminum ſolius metri deſignationes ſunt, minio ſcriptae, ſed lectu difficiles, ſaepe etiam falſae. Scholia paſſim adſunt, ſed pauca, nec multi momenti. Ars poëtica eſt inter Odas et Epodos, Epiſtolae ante Sermones. Folia quaedam ab initio et in fine ſitu et vermibus admodum corrupta ſunt.

Codex tertius (pulpit. I. n. 39.), membranaceus, in 4. Fuit olim Nicolai Heinſii, (Vid. eius Catal. P. II. p. 89.) e cuius bibliotheca redemit Fr. Bened. Carpzovius (quod hic ipſe notavit), unde in biblioth. ſenat. pervenit. Habet codex LXXXII folia, ſuperne numeris 1, 2, 3, cet. ſignata (quamquam XVIII ultima elegiam continent ſcriptoris recentioris, cui in fine additum: *Explicit Yronia Gaufridi*); quorum octonis conſtant manipuli: quos non ſolum in ima pagina litteris *a*, *b*, *c* cet. ſignavit primi

librarii

librarii manus, ſed etiam folia ſinguli manipuli appoſitis numeris, a^1, a^2, a^3 cet. In fine manipuli cuiusque cuſtos eſt. Membrana adhuc ſatis nova, atramentum nigrum, licet palleſcens. Quae omnia, praeter ductus characterum, codicem admodum recentem arguunt. Eſt ille litteris gothicis eleganter et cum cura ſcriptus. Vocabulorum compendia in eo plurima. Initiales carminum admodum minuto charactere deſignantur. Continet liber IV libros Odarum, librum Epodorum et carmen ſaeculare, ſine librorum diviſione et titulis: niſi quod inter ſingulas odas una linea vacua relicta eſt, in qua ſerior manus quibusdam odis inſcriptionem poſuit; quae et omiſſa a librario ſupplevit, vitiaque emendavit. Lectiones interdum memorabiles habet, ut Carm. II. 4. 20. Scholia pauciſſima ſunt.

Codex quartus (pulp. I. n. 40.), chartaceus, in 4. Fuit olim, ut docet emblema a fronte inſertum, Io. Chriſto. Wagenſeilii, et conſtat foliis LXXXVIII, quorum IV prima vacua ſunt, VI ultima nil praeter pauca de metris odarum, eaque nullius momenti, paginis ſex exhibent. Foliis numeros dedit prima manus, usque ad 55. Manipuli quatuor priora, cum ſeptimo, habent folia X, quintus XII, ſextus XVI, octavus IV. In cuiusque fine cuſtos eſt. Characteres admodum ſimiles hodiernis Italorum. Compendia vocum valde multa ac impedita. Omnia produnt codicem admodum recentem. Atramentum ſatis nigrum adhuc, licet iam inclinans ad rubicundum colorem. Nec libris nec odis numeri dati; plerumque tamen unius lineae ſpatium inter has relictum. Continet codex odas, epodos et carmen ſaeculare; et eſt valde vitioſe exaratus: habet tamen lectiones interdum vix alibi obvias; e. g. Carm. I. 14. 13. Scholia paſſim pauca adſunt.

Codices Altorſini duo, in bibliotheca academica, quorum deſcriptionem et lectiones Cl. Nagelius inde ab a. 1766 octo plagulis ſingulis edidit, quorum

primus

primus, membranaceus, in 4. non adeo antiquus, M. D. Omeifii, cuius olim fuit, iudicio, in fronte libri adfcripto. Eft is minutiore litterarum charactere, fed negligenter et vitiofe admodum a fcriba valde indocto exaratus. Attamen e bono et nunc ignoto antiquo codice exfcriptus videtur; habet enim lectiones multas egregias et elegantes, quae vel raro vel nusquam alias reperiantur, nec profecto ex ingenio ftupidi fraterculi venerint. Continet codex omnia Horatii, fed cum magna lacuna, a Serm. I. 5. 57 — II. 1. 49. Ars poëtica fequitur ftatim carmen faeculare. Initiales carminum multo auri levigati nitore fplendent. Lectionum eius fpecimen dedit *Ch. Theoph. de Murr* in Memorabil. Biblioth. Norimberg. P. III. p. 77 fqq.

Codex fecundus, chartaceus, in volumine, quod et Ciceronis de officiis libros, item Claudiani de raptu Proferpinae carmen, carmen de littera Y (quod alias Virgilio tribui folet), Virgilii moretum, et partem batrachomyomachiae Homeri, CLIV latinis hexametris expreffam, continet. Satis eleganter fcriptus eft Horatii codex, multisque interpunctionibus diftinctus. Magna in illo etiam librarii ignorantia proditur, in Graecis praefertim. Veluti arti poëticae fubfcripfit: Τελος Φήνης. Το θεο χαρις. Ars poëtica inter Sermones et Epiftolas collocata eft. Quamvis recentior hic quoque codex haud dubie fit, forte e Saeculo XIV exeunte, tamen idem ob lectiones non folum bonas plerumque, fed et proprias ipfi quasdam, easque elegantes et memorabiles, e bono et vetufto libro defcriptus et emendatus videtur. Nam emendatorem ceterum indoctum hominem fuiffe apparet. Vid. v. c. ad I. 15. 35: 21. 13. II. 12. 8. et 21. Cf. *de Murr* lib. laud. p. 108 fq.

Codex Franequeranus, in bibliotheca academica affervatus, venerandae antiquitatis, cuius et Bentleium lectiones habuiffe vidimus, fed pauciffimas et negligenter excerptas. Tum quoque Lamb. Bos in animadverff. ad Ho-

Horatium (quae eius animadverſionibus ad ſcriptores quosdam Graecos, Franequ. 1715. 8. ſubiectae ſunt) nonnullas illius lect. commemorat. Pleniorem eius lectionum recenſum accepit Iani ab Herbellio, qui a. 1770, cum Franequerae verſaretur, codicem iſtum cum Cruquiani Horatii editione anni 1593 docte diligenterque contulit. Eſt codex membranaceus, forma, quae *in ſolio* vocatur, oblonga; habetque ſcholiorum ineditorum inſignem copiam. Vid. et Gutberleth. de Saliis, p. 9.

Codex Helmſtadienſis, formae maximae, chartaceus et levigatus, litteris minuſculis ſatis elegantibus ſcriptus. Vocum compendia pauca; ſemper fere *ſ* longum et *u* pro *v*; ſcripturae errores crebri, inprimis in verbis, quae a Graecis ſunt. Initiales librorum variis coloribus pictae et deauratae; in ſingulorum carminum initiis alternant rubrae et caeruleae. Incipit Ars poëtica, ſequuntur Sermones, Epiſtolae, denique carmina. Librarius ſe appellat *Mariam Ieronimum*. Saeculo XIV exeunte ſcriptum eſſe codicem, omnia ſuſpicari iubent. Sed diligentiſſime tamen ad antiquiorum librorum, nobis nunc ignotorum, fidem emendatus eſſe videtur. Habet certe lectt. quasdam ſingulares, et memorabiles, ut I. 12. 35: 26. 10 et 11: 37. 28. Scholia etiam non pauca adſcripta. Fuiſſe et hic et ceteri libri mſſ. bibliothecae Helmſtadienſis traduntur olim in Hungariae regis Corvini theſauro. Lectionis varietatem cum eo communicavit Henkius, V. S. R.

CODEX BARTHII.

Commemorat Vir doctiſſimus, Adverſ. XXXV. 2. codicem, ut ait, venerandae vetuſtatis, DCCCC annorum, atque ex eo profert quaedam; ſed neque amplius illum deſcribit, nec urbem quidem, ubi eum viderit, nominat. Facilis nimium erat Barth. in conſtituenda codicum aetate. vid. Ill. Heyn. elench. codd. Virg. Tom. I. p. XXXII.

CODD.

CODD. CAR. COMBII.

Delectum habuit Combius Codd. Harleianorum, in Muſeo Britannico adſervatorum, ex iisque ſequentes melioris notae libros adhibuit, ita ab eo deſignatos

A.	N.	2725.	ſaec.	X.
B.	—	3534.	—	XII.
C.	—	2724.	—	XIII.
D.	—	3754.	—	XV.
E.	—	2609.	—	XV.
F.	—	4862.	—	XV.
G.	—	2621.	—	XIII.

Editionem inſuper principem, in Bibliotheca Regia aſſervatam, perlegit, et lectiones varias inde enotavit.

CODD. IOS. NIC. DE AZARA.

Interioris notae Codd. aliquot, ad quos textum typis Bodonianis exprimendum exigeret, ad manum habuit Eques illuſtriſſimus, e bibliotheca ampliſſima eademque lectiſſima Chiſiana depromtos; *quinque* nimirum *Odarum*, *tres Epiſtolarum*, *Artis poeticae* et *Sermonum*, quorum duo ex eodem theſauro acceſſere: tertium Zeladiana Bibliotheca ſuffecit. Lectiones, quas in iis deprehendit, ſcitas doctasque idem vocat in doctiſſima, eleganterque ſcripta Praefat. p. X. ut adeo maximopere dolendum ſit, lectionum exquiſitiorum ſilvulam in calce libri non adiectam fuiſſe.

CODD. OBERLINI.

Quatuor Codd. MSS. Argentoratenſibus uſus eſt Oberlinus, vir humanitatis pariter atque exquiſitioris doctrinae laude florentiſſimus, e quibus in uſum critices extantiora in calce ſplendidiſſimae ſuae editionis adiicienda curavit. Ita vero accuratiſſime eos deſcribit:

Cod. A. Formae quartae ſaeculo X. tribuendus videtur, quod frequentior diphthongorum, ſeparatis literis ſcripta-

ſcriptarum uſus et rariora vocum compendia docent, ut alia argumenta taceam. Continebat Odas, Epiſtolas atque Satiras, ex quibus varia ſuperſunt. Statim vero deeſt folium primum, adeoque incipit codex ab Odes II. L. I. v. 2. hinc pergit ad v. 1. odes XXIX. ubi lacuna occurrit ad verſum usque 16. odes XXXI. inde procedit ad v. 31. Od. II. L. III. Tum adſunt folia duo, quae fragmenta exhibent Epiſt. II. L. II. ſcilicet a v. 112 ad 152. item a v. 193 ad finem. Cui ſubiectae leguntur Satirae ordine conſueto, ubi tamen exciſum folium unum abstulit partem Satirae II. et III. L. II. a v. 132 Sat. II. ad v. 75. Sat. III. Deſinit codex v. 94. Sat. V. Liber de Arte poetica ex eo plane exulat. Satis accurate caeterum ſcriptus eſt, et a vitiis immunis. In vocibus compoſitis et accuſativo plurali in *is* exeunte frequens antiquam formam ſervat, quod idem et de ſequente codice valet. (Extat in Bibl. Academica.)

Cod. B. Formam cum primo eandem obtinet, eiusdem cum eo ſaeculi putandus eſt. Scriptura eſt nitida et ſollicite curata; argumenta rubro colore ſunt tincta. Innotuit olim *Caſp. Barthio*, qui mentionem eius facit in Adverſariis L. XXXVI. c. 14. Leguntur hic *odae*, et quidem ab initio ad verſ. 29. odes XXXV. L. I. Tum pergunt v. 19. odes XIII. L. II. unde continua ſerie procedunt ad finem libri IV. poſt quem videtur in codice, ex quo hic noſter deſcriptus eſt, ſecutus Liber de Arte poetica. Ita enim rubrum habet: *Q. H. F. de Arte poetica explicit*, *incipit Epodon*, et gloſſa adiecta in margine iſta addit: *finitis quatuor libris carminum et poetria Horatius a Mecoenate rogatus*, *ut*, *ſi aliquod genus metri apud Graecos inveniret*, *id Latinis oſtenderet* etc. Neque vero in noſtro codice inſerta fuit Ars poetica; ſequitur enim illud rubrum ſtatim *Liber Epodon* in eodem quaternione ab initio ad Odes X. v. 8. ubi deficit, tum rurſus pergit ad Odes XIV. v. 12. ad finem Epodon, cui ſubiicitur carmen ſaeculare. Scholiis abundat hic codex,

aeque ac prior; de quibus alibi forfan aperietur dicendi locus. (Bibl. Acad.)

Codex C. Folio oblongo. Spectat ad faec. XI. aut initium XII. Rariffimas habet diphthongos feiunctim pictas; hinc inde vocalis tertia duplicata gemino accentu infignitur. Caeterum in medio diverfa literarum forma diverforum librariorum manum arguit. Complectitur *Artem poeticam*, *Satiras* et *Epiftolas*, et omnia quidem haec opera integra. Scholia habet rariora. Mendis hinc inde fcatet. (*Io. Iac. Gambfii.*)

Codex D. Formae quartae. Saec. XI. vel XII. hunc quoque adfignandum puto. Minorem librarii curam frequentiora vitia, fcripturae inaequalitas et paffim ruditas produnt. Habet librum de *Arte poetica*, *Epiftolas* et *Satiras*. Scholia pauciora margini vifuntur adlita. Eft, ubi credas, ad dictata recitantis verba excepiffe fcribam; fic L. I. Sat. X. v. 50. habet *addixi* pro *at dixi*. Sed idem in Cod. C. nonnumquam obfervare licet; fic L. II. Sat. VI. v. 54. *ad omnes Dii* pro *at omnes Dii*. (*Franc. Phil. Louis.*)

Hactenus de Codicibus, quorum auctoritate Horatii lectio ftabilita eft. Iam, quo melius perfpiciatur, quam exiguum omnino illud fit, fi numeri ratio habeatur, quod in poetam noftrum e Codd. redundarit adiumenti atque commodi, et qui fructus amplius inde fperandi fint; librorum MSS., maximam partem nondum excufforum, copiam, per cultiorem Europae partem fparfam, fub unum confpectum hic adducere et tanquam in tabula repraefentare vifum eft: quamquam ex notitiis, quas bibliographi de iis fuppeditant, parum accuratis ac fubtilibus, quem ufum criticum praeftituri fint, omnino parum tuto ftatui poffe ipfe fentiam. Alphabeticum autem in terris, quae iftos thefauros reconditos fervant, percenfendis tenebimus ordinem. Primum igitur

In

In *Anglia* et quidem *Londini* aſſervatur in biblioth. Regia:

Horatii Ars poetica, *Sermones et Epiſtolae*. Vid. Dav. *Casley* Catal. of the MSS. of the Kings Library p. 240. Eſt Bentl. n. 14.

In Ecclef. *Weſtmonaſterienſi*.

n. 1116. *Horatii* Opera.
n. 1117. *H. Epiſtolae* quaedam et *Ars poetica*.
n. 1118. *H. Odae*, cum vet. commentatoris notis. Ib. p. 27.

In bibl. *Iſaaci Voſſii*

n. 2492. *Horatius*, cum expoſitione interlineari, et Scholiis antiquis.
n. 2622. *Horatius*, cum expoſ. interlin. et notis marginalibus.

Ibidem exempl. Horatii Plantinianum extat, *Caſauboni* manu notatum, n. 2790.

In Muſeo *Britannico* Codd. *Harleiani*

n. 2581. *Q. H. Fl. de Arte poetica, Saturarum Libri* II. *Epiſtolarum libri* II.
n. 2609. *Q. H. Fl. Carminum libri* IV. *et Vita*. Deſunt in fine duo folia. Saec. XIII. Iuxta Comb. ſaec. XV.
n. 2621. *De Arte Poetica liber*, *Epiſtolarum libri* II. et poſt alia interiecta *Saturae octo priores*. ſaec. XIII.
n. 2632. *Carminum* ſive *Odarum* libri IV. cum *vita Horatii*. *Epodon liber* et *carmen ſaeculare*. ſaec. XV.
n. 2642. *Carminum ſeu Odarum Libri* IV. ſaec. XV.

n. 2688. *Epodων* IX *postremae:* cum expositione — *carmen saeculare: Epistolarum primi libri et pars secundi.*

n. 2699. *De Arte poetica liber: Sermonum sive Satyrarum libri* II.

n. 2710. *Carminum Libri* IV.: *Epodων libellus: carmen seculare.* Cod. scriptus per Angelum Ariminensem, Romae 1443.

n. 2724. *Opera omnia* cum Scholiis hoc ordine: *Carminum libri* IV. *de Arte poetica*: *Epodων liber: Carmen seculare: Epistolarum libri* II. *Sermonum libri* II. *Vita.* Saec. XIII.

n. 2725. *Opera*, eodem ordine. Deest Sermonum lib. II. Saec. X.

n. 2734. *Opera.* Saec. XV.

n. 3510. *Opera.* Saec. XV.

n. 3534. *Opera.* Saec. XII.

n. 3754. *Opera.* Saec. XV.

n. 3892. *De Arte Poetica*, liber: *Epistolae* IV libri I. Saec. XV.

n. 3997. *Opera.* Saec. XV.

n. 4079. *Opera* et *Vita.* Saec. XV.

n. 4862. *Odae, sermones, Epistolae* et *Ars poetica.* Scribebat Ferrariae Ioh. Carpensis. A. D. 1461.

n. 5303. *Opera.* Saec. XV.

n. 5413. *Opera.* Saec. XVI. Denique

n. 2732. *Scholiastes* in Horatium. Saec. XIII.

In bibl. *Bodleiana*

n. 1657. *Horatius de Arte poetica* (Catal. Librorum MSS. Angliae et Hiberniae (Oxon. 1697.) p. 79. T. I.)

In bibl. *Norfolciana*

n. 2961. *Horatius*, cum commentario Acronis Grammatici.

n. 3126.

n. 3126. H. ode VII. L. IV. ſubiecta Ciceronis de Off. libris, unde coniecturam ducas, Schoefferum editionem ſuam inde deſcripſiſſe.

n. 3130. *H. Opera*, cum notis interlin. et margg.

In bibl. *Franc. Bernardi*

n. 3605. *Horatii Epiſtolae.*

In bibl. *Thomae Galei*

n. 6032. *Horatii Epiſtolae*, liber valde antiquus, cum gloſſis interl. et commentariis.

n. 6120. *Horatius* integer, cum commentariis.

In bibl. *Eduardi Bernardi*

n. 7443. *Horatius.*

n. 7444. *Idem.*

n. 7453. *Idem* cum gloſſis.

Ibidem tria Horatii exempla extant, cum vett. libris collata.

In aedibus *Iacobaeis*

n. 8621. *H. de Arte poetica*, et eiusdem *Sermones* cum Scholiis.

In bibl. *Io. Mori*

n. 9193. *Horatius* integer, eleganti charactere exaratus. Cod. membran. in 12.

Oxonienſes

Oxonii in Collegio Reginenſi:

n. 938. Cod. membran. 4. *Horatii Opp.* cum Scholl. hoc ordine exhibens: Carminum Libri IV. Ars poetica: Liber Epodon: Carmen ſaeculare: Sermones, Epiſtolae. (T. I. P. II. p. 30.)

In Collegio *Magdalenensi*

n. 2156. *Horatius* cum Scholiis aliquot. (Ibid. p. 72.)
n. 2185. *H.* de *Arte poetica*, eiusdem *liber Satirarum et Epp.* cum Scholiis. (Ibid. p. 73.)

Cantabrigiae in Colleg. *S. Trinitatis*

n. 446. *Horatii Epistolae* (Ibid. T. I. P. III. p. 99.)

In domo *S. Petri*

n. 1929. *Horatius;* liber ex parte imperfectus. (Ibid. p. 155.)

Vigorniae in Ecclesia Cathedrali

n. 822. *Horatii Carminum* et *Epodων* libri. Carminum libri II. priores deperditi sunt. (Ibid. T. II. p. 20.)
n. 902. *H. de Arte poetica*, cum notis. Ib. p. 21.

In *Batavis* oris et quidem *Lugduni*

In bibl. *Academica*

n. 27. *Horatii* varia opera, quae finiunt in Satira: Vt Nasidieni iuvit te coena beati, cum variis glossis inter versus aut ad margines adscriptis. Cod. membr. vetustissimus. *Catal. Bibl. Lugd. Bat.* p. 326.

Ibidem inter *Vossianos*

n. 21. *Horatii Carmina*, cum Scholiis densis et antiquis, ubi etiam Sermones dividuntur in Eclogas. Codex egregius in membr. 4. Colligata est *Ars* eiusdem *poetica.* Adhaeret *Ovidii* Ibis in charta. *Catal.* p. 378.
n. 6. *Horatii* Flacci Venusini moralissimi *Epistolarum* liber. Item *Odarum* libri et de *Arte poetica;* Vita Horatii et Ars metrica Odarum eius. Item ars metrica Boetii Severini Torquati. In ipso Horatio

ratio ſunt Scholia interlinearia et marginalia. Cod. membran. rec. 8. *Catal.* p. 386.

In eadem bibl. extant exempla Dionyſ. Voſſii et Caſauboni manu notata. Vid. Catal. p. 266.

In *Belgio:* in bibliotheca *Marchianenſi*

Oratii carmina, cum explanatione.

V. *Sander* Bibl. Belg. MSS. (Inſulis 1641.) p. 60.

In *Dania* et quidem *Hafniae* in bibliotheca Regia:

Carminum libri in membrana nitide exarati, 4.

Carminum Lib. II. cum Scholiis, cod. chartac.

Ars poetica et Epiſtolarum Libri II. cum commentario Zach. Lundii autographo.

Vid. Ioh. Erichſen *Udſigt over den gamle Manuſcript-Samling i det Kongel. Bibliothec.* (*Kobenh.* 1786.) p. 68.

In *Galliis* et quidem in *Pariſienſi* bibliotheca publica:

n. 6098. *Horatii Epiſtolarum* Libri II. cum Scholiis margg. et gloſſis interlin. Codex chartac. ſaec. XV. olim de Noailles.

n. 6102. *H. de Arte poetica: carminum libri* IV. *Epodon liber*, et *carmen ſaeculare.* Cod. chartac. ſaec. XV.

n. 7369. *H. Ars poetica*, cod. membran. a. 1471. exaratus, olim Mazarinaeus.

n. 7892. *H. de Arte poetica*, cod. membran. ſaec. XV. exaratus. Olim Puteanus.

n. 7900. a. *H. carminum libri* QVINQVE, cum Acronis commentario: Epp. liber I. Cod. membran. ſaec. X. olim Puteanus.

n. 7971. *H. opp. omnia*, cum gloſſis inter lineas et ad marginem; in calce annotatt. de variis metrorum Hor. generibus cum eiusdem Vita. Cod. membr. ſaec. X.

n. 7972. *H. Opp.* cum gloſſis et Scholiis, cod. membr. ſaec. X. olim Mentellianus.

n. 7973. *H. Carmina, ars poet. epodon liber, carm. ſeculare, Satirarum l.* I. *et ſecundi duae priores.* Cod. ſaec. X. membr. primum Petri Danielis Aurel. poſtea Colbertinus.

n. 7974. *Opp. cum Scholiis.* Ad calcem ſubiic. de metris H. et eius vita. Cod. membr. ſaec. XI. olim Puteanus.

n. 7975. *Opp. cum Scholiis.* Cod. membr. ſaec. XI.

n. 7976. *Opp. cum Scholiis.* Cod. membr. ſaec. XII.

n. 7977. *Opp. cum Scholiis.* Cod. membr. ſaec. XII. olim Magiſtri Nicolai de Clamengiis, poſtea Colbertinus.

n. 7978. *Ars poetica* et *Epiſtolae* V. poſtremae L. I. Hae ſaec. XIV. illa ſaec. XII. exarata. Cod. membran.

n. 7979. *Carmina, ars poet., et Satirae cum gloſſis.* Cod. membr. ſaec. XII. exaratus. Olim Colbert.

n. 7980. *Ars poetica, Satirae et Epp. cum Scholiis.* Cod. membr. ſaec. XIV.

n. 7981. *Ars poetica, Epp. et Satirae cum Scholl.* Cod. membr. ſaec. XIV. primum Thuani, poſtea Colbert.

n, 7982. *Ars poetica et Epp. cum Scholiis.* Cod. membr. ſaec. XIV. olim Tellerianus.

n. 7983. *Opp.* deeſt ep. 2. L. II. Cod. chartac. ſaec. XV. olim Mazarin.

n. 7984. *Opp. cum gloſſis.* Cod. membr. ſaec. XV. primum Thuani, poſtea Colbert.

n. 7985. *Acronis commentarii in Horatii carmina, librum Epodon, et carmen ſaec.* — *Anonymi* Expoſitio in eiusdem A. P. et Satiras. Cod. ſaec. XV. chartac. olim Mentellianus.

n. 7986.

n. 7986. *Acronis commentarii.* Cod. chartac. ſaec. XV. olim Mentell.

n. 7987. *Pomponii Porphyrionis comment. in H.* Cod. membr. ſaec. XV.

n. 7988. *Pomp. Porphyrionis comm. in H. — Acronis comm. in eiusdem Carmina, epodon librum* et *c. ſaeculare.* Cod. membr. ſaec. XV.

n. 8072. *Carminum libri III. priores, cum gloſſis et Scholiis.* Cod. membran. ſaec. X. olim Thuani, poſt Colbert.

n. 8074. *Ars poet., et Epp. cum gloſſis et Scholl.* Cod. membr. ſaec. XIV. primum Thuani, poſtea Colbert.

n. 8212. *Opp.* Cod. membran. ſaec. XII. olim Mazarinaeus.

n. 8213. *Opp.* Cod. membr. ſaec. XII. olim. Mazar.

n. 8214. *Opp. cum gloſſis et Scholl.* in fine ſubiectas habet annotatt. de Horatii numeris et eiusdem Vitam. Cod. membr. ſaec. XII. olim Colbert.

n. 8215. *Opp.* (deeſt L. I. init.) Cod. ſaec. XIII. membr. olim Bigotianus.

n. 8216. *Opp.* Cod. ſaec. XIII. in membrana. Olim Colbertinus.

n. 8217. *Opp.* (deſiderantur L. II. Serm. et A. P.) *cum Scholl. et gloſſis.* Cod. membr. ſaec. XIII. olim Colbert.

n. 8218. *Ars poet., Epp. et Satirae.* Cod. membr. ſaec. XIII. olim de Noailles.

n. 8219. *Opp.* (L. II. Sat. et Epp. deſiderantur) Cod. ſaec. XIV. membran. Olim Lud. de Targny.

n. 8220. *Epp. Libri* II. ad Calc. ſubiic. *Anonymi* Annotatt. in Odas H. manu recentiore. Cod. ſaec. XIV. membran.

n. 8221. *Epp.* L. I. (finis deſideratur.) Cod. membr. ſaec. XIV. Mazar.

n. 8222. *Ars poet. et Epp.* Cod. membr. ſaec. XIV.

n. 8223. *Opp. cum glossis et Scholl.* Cod. membr. saec. XV. Colbert.

n. 8224. *Carmina et Epp.* Cod. chartac. a. 1463. exaratus.

n. 8225. *Carmina cum Scholl.* Cod. chartac. saec. XV. olim Mazar.

n. 8226. *Carmina et Ars poetica.* Cod. chart. saec. XV.

n. 8227. *Carmina:* Cod. chartac. saec. XV. Mazarin.

n. 8228. *Epp. et Carmina:* Cod. membr. saec. XV.

n. 8229. *Ars poetica cum glossis.* Cod. saec. XV. chartac. olim Baluzianus.

Argentorati

Q. H. Fl. Epistolarum libri cum glossa. Cod. chartac. fol. in bibl. S. O. Hierosolymit. Vid. *Witter* Catal. Codd. MSS. biblioth. istius Ordinis p. 13.

In *Germania*, et quidem

Dresdae, *Horatii Opera.* Codex chartac. saec. XV. fol. Notatae in margine eius Var. Lectt., Emendationes et Observationes manu *Ge. Fabricii*, ad quem olim pertinuisse putatur. Vid. *Goetzii* Memorabb. Bibl. Dresd. P. I. p. 515.

Erlangae, in bibl. Academica, Cod. chartac. saec. XIV. (1386.) *Horatii Epistolas* complexus. Vid. *Pfeiffer* Beytr. zur Kenntniss alter Bücher und Handschr. Hof. 1783. *Hirsching* Beschr. der Bibl. T. II. p. 304.

Ibidem *Odas Horatii* in membranis, cum diversitate lectionis et Scholiis in margine asservari, satis locuples auctor est Cl. Harles. Notit. Script. Lat. T. II. p. 370. qui paucas singulares et a vulgatis diversas lectiones in isto codice deprehendit.

Franco-

Francofurti ad M. H. Fl. *Epiſtolarum moralium* L. I. Cod. MS. ſaec. XV. Uffenbach. Nonnullae Anonymi notis uberrimis inſtructae ſunt.

Vid. Catal. bibl. Vffenbach. P. II. p. 220.

Gaybaci in Franconia apud Illuſtriſſimos Comites de Schönborn:

Horatii Epiſtolae, cod. membran. ſcriptus a. 1332.

Horatii Carmina et *Odae* cum gloſſa marginali et interlineari.

Vid. Cl. *Degen* Beytrag zu Nachrichten von alten Handſchriften Anſp. 1785. *Hirſching* T. I. p. 134. et T. II. 333.

Gothae

Horatii Sermones et Carmina.

Ex Cypriani bibl. Goth. laudat Montfauc. I. p. 600.

Gottingae

Praeter Cod. chartaceum, a Geſnero iam ſubinde ad partes vocatum alium Bibliotheca academica poſſidet Cod. membranaceum, *Q. Oratii Flacci Sermones et Epiſtolas* complexum. Eſt is nitidiſſime ſcriptus, caeterisque ornamentis librariorum ſatis liberaliter inſtructus, ſed vix ultra typographicae incunabula adſurgit, ac vulgares fere lectionum diſcrepantias offert. Ad noſtras terras perlatus eſt inde ab ultima Heſperia a Cel. *Tychſenio* a. 1784.

Ipſe poſſideo fragm. *Artis poeticae*, in membrana exaratum, et ipſum ſaeculi XV. neque ulla memorabili lectionis varietate inſigne.

Noribergae

Plures ibi Codd. extare, qui vel integra Horatii opera, vel ſingulares eius libellos complectantur, qui tamen non ultra ſaec. XIV. adſurgant, tradit *Hirſching.* Zuſätze p. 262.

Pragae

Pragae

In bibl. Principali Furſtenbergia: *Horatii Opera*, Cod. membran. ſaec. XIV. 4. olim Ducis de la Valliere. Adjectas habet Lectt. diſcrepantias.

Ibidem: *H. Opp.* itidem Lectt. varietate inſtructa. Cod. membr. ſaec. XIII. vel XIV. 4. Vid. *Hirſching Beſchreib. der Biblioth. Deutſchlands.* T. III. *Zuſätze* p. 287.

In bibl. Capitul. quae in aede S. Viti aſſervatur:

Horatii Epiſtolae et Poetria. fol.
Eiusdem Carmen ſaeculare. fol.
Eiusd. Carmina. 4.
Hirſching l. l. T. III. P. I. p. 210, 211.

In bibl. *Clementina*, ſ. Academica:

Horatii Sermones ſaec. XIII.
Iidem ſaec. XIV.
Iidem ſaec. XV.
Hirſching l. l. p. 257.

Ratisbonae in bibliotheca Monach. O. S. Benedicti ad S. Emmeranum

Opera: Cod. MS. n. 337. in Catal. bibl. T. II. p. 56.
Alius Cod. MS. membr. ſaec. XI. n. 824. Ibid. p. 137.
Carmina: *Liber Odarum* in membrana, n. 834. In eodem volumine: diverſa Horatii carmina ſaec. XIII. Ibid. p. 139. *Carmina*, in fine et initio mutila, cod. membran. ſaec. XI. n. 830. Ibid. p. 139. et *Hirſching* Beſchr. der Biblioth. Deutſchl. III. p. 583.

Ibidem reperitur *Oratius Flaccus de Diverſis* (ſ. *Satirae*) n. 845. ſaec. XI. Ibid. p. 141.

Vima-

Vimariae

Codex unus *Horatii.*
Hirsching Zusätze zu seiner Bibliothekengeschichte Deutschlands p. 171.

Vindobonae

n. 141. Philol. *Horatii Opp.* Cod. membran. fol. min. eleganter scriptus a. 1448. (finitus d. VI. Febr.) ut in calce operis librarius monuit, literis maioribus artificiose pictis. Fuit olim Io. Sambuci. Continet Horatii poemata antiquo ordine.

n. 187. *Ars poetica* cum Scholiis marginalibus.

n. 201. Cod. membran. fol. min. saec., ut videtur, XIII. scriptus. Continet *poetriam* et *Sermones*, Scholiis interlinearibus et marginalibus instructos.

n. 204. *Ars poetica*, *Satirae*, *cum Scholiis*, et *vita Horatii.*

n. 214. Cod. membran. saec. XVI. nitidissime scriptus (in 4.) literis maioribus dexterrime pictis, auroque subinde obductis. Fuit olim Io. Sambuci, qui passim lectionis varietatem in margine adnotavit.

n. 465. Cod. chartac. fol. *Epistolas cum glossis* complexus. Vid. Lambec. T. II. p. 927. ed. Kollar. Denique

n. 244. Cod. membran. saec. XIII. in 4. crebris vocum compendiis et pallido atramento scriptus. Continet foll. 17. Scholia *anonymi* cuiusdam auctoris in Horatii artem poeticam, cuius initium: *In hoc libro est intentio Oratii tractare de poetica arte* caet. et

n. 282 et 283. (Apogr. eiusdem exempli) Cod. chartac. in 4. saec. XVII. Continet incerti auctoris (in Catal. bibl. Palat. „qui Franc. Tonner a Trubach esse videtur) Scholia in H. XVIII. priores Epp., et in nonnulla eiusdem carmina lyrica.

Accu-

Accuratiorem horum Codd. notitiam debeo doctiſſimo Medico Car. *Weigelio*, Aetii futuro Soſpitatori.

In *Helvetia* et quidem in bibl. *Bernenſi*

A. 60. *Horatii Ars poetica.* Codex chartac. ſaec. XV. 4.

n. 21. *H. Odarum libri IV. Ars poetica, Epodon, Epiſtolarum libri II. Sermonum libri II.* Cod. membran. ſaec. X. fol. Olim Petri Danielis (Aurelianenſis). Sermones mutili ſunt a medio Sat. VIII. L. II. et deſinunt v. 89. *Et leporum avulſos ut multo ſuavius armos.*

n. 223. *In Horatii Carmina et Epodon commentarius Acronis.* Cod. membr. ſaec. XV. fol.

n. 266. *Scholia in Horatii Artem poeticam, Sermones et Epiſtolas.* Cod. membran. ſaec. XIII. fol.

n. 308. *Horatii Carmina* (Opp.), eodem ordine, quo in cod. n. 21. membran. ſaec. X. 4. Mutilus eſt a Sat. I. L. II. v. 13. *Cupidum pater optime vires.* Additae ſunt paucae et levis momenti notae in marg.

n. 327. *H. Ars poetica, Epiſtolae et Sermones; praemiſſa argumenta odarum et Scholia in Artem poeticam.* Cod. membran. ſaec. XII.

n. 398. *Horatii Odarum* fragmentum ab oda XXIII. L. III. usque ad finem Odarum. Additae ſunt *Ars poetica, Satirae* III. L. I. *et Epiſtolae.* Cod. membran. ſaec. XI. 4.

n. 487. *Horatii Epiſtolarum* fragmentum a I. Epiſt. L. I. v. 68. usque ad Ep. X. v. 41. *Serviet aeternum* caet. Cod. membran. ſaec. XII. 4. Varia in eo extra ordinem poſita.

n. 516. *In Horatium Porphyrionis et Acronis commentarii.* Cod. chartac. ſaec. XV. 4. „Scripſit Petrus Marſus Viterbi 1472."

n. 520. *H. Odarum Libri IV. cum Scholl. marginalibus.* Cod. membr. ſaec. XV. 4. Olim Bongarſii.

n. 542. *H. Odarum Libri IV. Epodon, Ars poetica, Satirarum Libri II. Epp. Libri II.* Cod. membr. ſaec. X. 4. initio Artis poet. mutilus, et Sat. 2. l. I. in duas dividit a verſu *regibus hic mos eſt* caet.

n. 619. *H. Satirae et Epiſtolae cum Gloſſis marginalibus.* Cod. membr. ſaec. XI. 8. Incipit a L. I. Sat. 9. Tum Sat. 10. praefixos habet vv. *Lucili* caet.

n. 622. *Scholia in H. Artem poeticam, et Epp. ex Acrone conſcripta.* Cod. membr. ſaec. XIII. 8.

n. 648. *Scholia in Horatii Odas, Artem poet., Satiras et Epp.* Cod. membran. ſaec. XIII. 8. Olim Bongarſii.

(*Sinner* Catal. Codd. MSS. bibl. Bernenſis T. I. inde a pag. 477. Idem T. III. p. 282. ibidem aſſervari ait *Hadr. Iunii* in Odarum Horatii libros II. priores Commentarium, cuius etiam ſpecimen cum praefatione eius adpoſuit.)

In *Italia*, et quidem

Caeſenae in bibl. Fratrum minorum

Codex Horatii ſaec. XII. cum Scholiis, quae tamen ſaec. XV. demum exarata videntur, judice Muccipl. Catal. bibl. Malateſt. T. II. p. 163. qui et Acronis pleniorem commentarium ibi aſſervari tradit.

Florentiae

I. In Bibl. Laurentiana Medicea Plut. XXXIV.

n. 1. Codex membran. ſaec. XII. 4. correctiſſimae atque caſtigatiſſimae lectionis, dignus adeo, qui accuratiſſime exploretur. Gloſſas interlineares habet et Scholia in margine uberrima, ab eadem manu exarata. Praecedunt Vitae Horatii III. quarum duae prio-

priores tantum editae ſunt. Opera ita ſunt diſpoſita: Carminum libri IV. De Arte poetica liber unus. Eiusdem Epodon ad Mecoenatem (in his Ep. II. in duas diviſa eſt, altera incip. a v. 23. *Libet iacere* caet. Idem factum in Epod. IX. ubi altera incipit a v. 27. cum epigraphe: *De fuga Antonii.*) Carmen ſaeculare: Epiſtolarum libri II. (Ep. XV. L. I. in duas dividitur. Altera incipit a v. 26. cum titulo: *Ad Moenium Scurram.* Item Ep. II. L. II. deſinit v. 108. et nova incipit v. 109. appoſito: *Lex poematis.*) Sermonum Libri II. ubi Sermo 2. Libri I. in duos dividitur, inchoante altero a v. 86. Item Sermo 2. Libri II. ubi alter incipit a v. 53. cum titulo: *Corripit ſordidos ſub Ofelli nomine.* Item Serm. 3. qui deſinit v. 167. et v. 168. novus incipit, inſcriptus: *Contra ambitioſos et avaros ecloga* V. Franc. Petrarchae fuiſſe hunc Codicem teſtatur ſubſcriptio eius autographa: *Liber Franciſci Petrarce laureati, qui poſt obitum eius remaneat penes heredem ſuum. Emptus Ian.* 1347. *Novembris* 28. In eius integumento legitur, Ant. Cocchium hunc cod. contuliſſe menſe Febr. 1731. Conſtat foliis 141.

n. 2. Cod. membranac. ſaec. XV. 4. nitidiſſimus, vulgarem ſervat opp. ordinem.

n. 3. Cod. membranac. ſaec. XV. 8. In hoc *Ars poetica* inter *Sermones* et *Epp.* relata eſt.

n. 4. Cod. membr. in 4 minori oblongo ſaec. XIII. a pag. 41 ad 50. nova manu ſuppletus. Gloſſas et Scholia habet in margine diverſa manu exarata. Ars poetica antiquum locum tenet.

n. 5. Cod. membranac. ſaec. XIII. ineuntis, in 4 minori oblongo. Complectitur *Artem poeticam, Sermones et Epiſtolas, cum Scholiis in margine exaratis.* Initio legitur: *Antonii Petrei* Canonici Florentini n. 69.

n. 6.

n. 6. Cod. membran. saec. XIV. in 4. Continet *Artem poeticam et Epistolas*. In fine rubris literis subnotatum est: *Iste liber est Franc. Ioh. Vannicelli populi Sancti Felicis in Platea, quem ipse fecit scribi anno Dom.* MCCCLXXIX *de mense Februarii.*

n. 7. Cod. membran. saec. XII. in 4 minori, binis columnis exaratus. Post praecepta Grammatica, rationem metricam et Musarum nomina sequuntur argumenta in omnia poemata, hoc praefixo titulo satis poetico: *Sucus odorifer florentissimi et aprici libri Odarum Horatii.* In fine auctoris nomen indicant duo hi versiculi:

Haec ego Furlanus Daniel quaesita coegi,
Vtque vides, celeri scripta fuere manu.

n. 8. Cod. membran. saec. XV. 4. nitidissimus, in quo Ars poetica ante Epodon librum scripta est, et Sermones libri I. primo et ultimo excepto, Eclogae audiunt.

n. 9. Cod. membran. saec. XV. 4. Continet *Carminum libros* IV. *Epod., carmen seculare et sermonum Libros* II. quorum alter desinit in S. V. v. 52.

n. 10. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 4 minori oblongo. Exhibet *Carmina cum glossis et Scholiis, Epod., carmen sec.,* et reliqua.

n. 11. Cod. chartac. in 4 min. saec. XV. complectens *H. Opp.* antiquo ordine.

n. 12. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 4 min. obl. Ars poetica instructa est Scholl. marg. et glossis interlin. et in fronte habet monstrum illud, quod initio describitur, rudi calamo delineatum. Reliqua destituta sunt Scholl.

n. 13. Cod. membran. saec. XII. in 8 obl. Continet *Opp.* antiquo ordine, cum glossis et Scholiis, alia manu adiectis.

n. 14. Cod. membran. saec. XIII. in 8. hoc ordine: *Ars poetica*, *Sermonum Libri* II. *Epist. libri* II. *Carminum libri* IV. *Epodon liber unus*, *carmen seculare*, quod glossas et Scholia habet, a varia manu allita. Tum sequuntur argumenta Sermonum et Epp., versibus heroicis expressa.

n. 15. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 8 min. habens tantum *Sermonum seu Satyrarum libros* II. *cum glossis et Scholiis brevibus.*

n. 16. Cod. membran. saec XV. 8. *Epistolas* exhibens.

n. 17. Cod. membran. saec. XV. 8 obl. *Carmina*, *Epodon librum* et *carmen saeculare* continens.

n. 18. Cod. membran. saec. XIV. 8. tenens *Carmina cum glossis* et *Scholiis*; *Epodon librum* (qui inscribitur LIBER *V*.) et *carmen seculare.*

n. 19. Cod. chartac. saec. XV. 8. habet *Carmina, Epod. carmen seculare, artem poeticam* et *initium primae Satirae* usque ad v. 51.

n. 20. Cod. membran. saec. XIV. 4. *Artem poeticam et Epp. cum glossis et Scholiis exhibens.* In fine:

Explicit, expliciat, ludere scriptor eat.

n. 21. Cod. membran. saec. partim XII. partim XIII. fol. complectens *Artem poeticam cum glossis et Scholiis Epist.* I. Lib. I. saec. XV. exaratum, et Persium. In fine inscite:

Clausit Dane (Danaen) *pater, cui iungitur aureus imber* caet.

n. 22. Cod. membran. saec. XIV. ineuntis, fol. habet *Artem poeticam et Epp. cum glossis.* In fine:

Qui scripsit scribat, semper cum Domino vivat.

n. 23. Cod. membran. saec. XIII. 8. *Ars poetica et Epp. cum glossis.* In fine:

Manus scriptoris salvetur omnibus horis,
Qui me scripsisti, sias ovis in grege Christi.

Iste

Iste liber est Giorgii Ghezzi, morantis in scholis magistri Francisci Doctoris grammatici ac poitae. Deo gratias. Amen.

(*Bandini Catal. Bibl. Laurent.* T. II. p. 143—153.)

In eiusdem bibl. Plut. XXXVII.

n. 24. Cod. membran. saec. XIII. 8. *H. Ars poetica et Epp. cum glossis et Scholiis. Bandini* II.

Plut. XXXVIII.

n. 27. Cod. membran. saec. XIII. in 4 maiori, contin. *Carmina*, *Artem poeticam*, *Epod.*, *carm. seculare* (quod patrimi et mamae cantabant ad chorum puerorum), *Epp.*, *Sermones*, quorum III. Lib. II. in tres partes divisa legitur, cum titulo primae: *Disceptatio Damasippi cum Horatio;* secundae: *Contra ambitiosos et avaros;* tertiae: *Contra luxuriosos et insanos.* Bandini II. 275. dignissimum hunc. cod. iudicat, qui pro editione istius poetae adornanda consulatur.

Plut. LXXXXI. Sup. (*Bandini* III. 756.)

n. 21. Cod. membran. saec. XV. 8. *Carmina*, *epod.*, *et carmen seculare* continens.

n. 22. Cod. chartac. saec. XV. in 4 minori, *Eclogas* (Sermones), *Carmina*, *Epodon lib. et Carmen saeculare cum Scholiis*, quae valde docta Bandini dicit, continens. In calce:

Scriptori (Scribae) *det munus, qui regnat ternus et unus*
Vivat in caelis Bartolomeus nomine felix.

Plut. LXXXXI. inf. (Bandini IV. p. 7.)

n. 12. Cod. chartac. saec. XV. 8. *Horatii Opp.* praeter Epp. complectens.

Plut. XXIII. bibl. S. Crucis (Laurent. illatae) a dextera p.

n. 11. Cod. membran. saec. XIII. 4. *Artem poeticam et Epp. cum Scholl.* habens. In calce:

Qui me furatur (vel) reddat, vel suspendatur.

Bandini IV. p. 677. Denique

Plut. LXXXXI. sup. (*Bandini* III. p. 757.)

n. 23. servatur Cod. *Acronis expositionem super Epistolas et Sermones H.* continens, vulgata plenior, et

Plut. XXXIII. (*Bandini* II. 105.)

n. 21. Cod. chartac. saec. XV. in 4 min. *Acronis commentarium in Horatii carmina* complexus. Ex vv. subiectis patet, Petrum de Cenninis Acronem istum fideliter (*error si quis inest, exemplar semina sevit*) ex antiquo cod. descripsisse.

II. In bibl. *Riccardiana.* (Vid. *Lamii* Cat. p. 257.)

Plut. M. III.

n. 11. Cod. chartac. in fol. tenet *Horatii Opera cum commentariis Acronis.* In fine: *Explicit liber Acronis super odas Oratii a me Ricardo Lunensi, Blasii filio Lunensi, a. D. MCCCCLVII. et die quarto mensis Maii et hora prope XXIII. et die Mercurii. S. Expletus Florentiae.*

n. 14. Cod. chartac. in 4. *H. Opp. cum Scholiis et glossis.*

Plut. M. IV.

n. 3. Cod. chartac. in 4. *H. Opp.* In fine: Explicit liber Oratii Venusini, scriptus per me, Benedictum Andreae Gini: finitum autem est die XV. mensis Augusti 1470.

n. 4. Cod. membranac. in 4. saeculi, ut videtur, XII. *H. Opp.* continens. In fine legitur: *Hic liber mei*

est

eſt Fr. Chriſtophori Lucenſis Ord. Min. Et alibi: *Preſbyteri Franciſci Ser Philippi de Bonagratiis de Piſcia.*

n. 5. Cod. membranac. 4. ſaec. XIII. initio mutilus, continet *Horatii Opp. cum Scholiis.*

n. 6. Cod. membran. in 4. *H. Opp.* In prima pag. legitur: *Barptolomei Fontii.*

n. 7. Cod. membran. in 4. ſaec. XIII. *H. Opp.* continens.

n. 8. Cod. chartac. in 4. *Opera H.* complexus. In prima pag. legitur: *Giraldi de Giraldis Franciſci filii.* In fine Artis poet. ſcriptum eſt: *Finit die V. Aprilis* 1475. et in fine Cod.: *Index Odarum finit ſexto Kal. Auguſti* 1476.

Plut. L. IV.

n. 13. Cod. membran. in 4. ſaec. XIII. contin. *Artem poet. Sermones et Epiſtolas.* In fronte legitur: *Liber Georgii Antonii Veſpucci.*

n. 22. Cod. chartac. 4. compl. *Carmina* et *ſermones.*

n. 26. Cod. chartac. 4. habet *Opp. cum ſchol. Porphyrionis.* Olim *Bartol. Fontii.*

n. 30. Cod. membran. in 4. *Poeticam et Epp.* complexus. In fine: Iſte liber eſt Franciſci Altobranci de Albertis de Florentia poſuit hoc manu propria V. Nov. 1433. Tum: Hunc librum ego Landinus a Franc. Altobranci dono accepi die VI. Aug. 1443.

n. 33. Cod. membran. 4. *Epiſtolas* habet.

n. 34. Cod. chartac. 4. *Satiras cum gloſſis.*

n. 35. Cod. membran. 8. *Epiſtolas.* Denique Plut. N. III. n. 29. tenet Cod. chartac. 4. *Acronis ſcholia in A. P.* Plut. M. IV. n. 2. *Commentar.* in Horatium, chartac 4. Plut. IV. n. I. *Porphyrionis comm. in Hor.* in chart. 4. N. I. n. 9. *Explanationem Porfirionis ſuper H. Fl. Poetica.* cod. ch. 4. tandem Pl. M. IV. n. 8. *Vitam Horatii* chartac. 4.

III. In bibl. Monasterii Camaldulensium B. Mariae de Angelis *Horatii Carmina* extare tradit Montfauc. in Diario Ital. 354.

Mediolani

In bibliotheca Ambrosiana

Horatii Lyrica cum notis. Cod. membran.
Eiusdem Epistolae item cum notis. Cod. membran.
Eiusdem Poetica cum annotatt. Cod. membran.
Eiusdem Odae, item cum notis.
Montfauc. T. I. p. 516.

Neapoli

In bibl. Olivetanorum

Horatii Codd. II. integra opera exhibentes.
Eiusdem *Sermones*, *Epp.* et *de Arte poetica*, cod. membran. rec. *Montfauc.* I. p. 230.

Patavii

In bibl. S. Antonii *Horatii poetica*, Vid. Phil. Tomasini de Bibliothh. Patavinis p. 53. et inde Montfauc. B. B. T. I. p. 486.

In bibl. O. Eremitanorum: *Odae.* cod. membran. 4. Tomasini l. l. p. 76.

In bibl. seu museo Pignorii: *H. carmina* scripta characteribus Langobardicis (ex munere Nicolai Grassi). Tomasini p. 85. Montfauc. I. 487. Transiit cum caeteris Pignorii MSS. in Dominici Molini Veneti bibliothecam ex testamento.

In bibl. Candorum (Francisci et Antonii) *H. Odae* cod. chart. 4. Tomasini p. 89. Montfauc. I. 487.

In bibl. Io. Rhodii: *H. Odae*, cod. membran. 4. charact. Longobard. Tomasini p. 139. Montf. I. 489.

Romae

Romae

In bibl. Vaticana inde a

n. 2765 usque ad 2777. tum a
n. 3232 ad 3261. Codd. XLI. Tum

In bibl. reginae Sueciae, quae ibidem aſſervatur,

n. 1663 — 1673. Codd. XI.

In bibl. Petavii, ibidem repoſitae

n. 45. 60. 429. 888. 965.
Vid. *Montfauc.* bibl. MSS. T. I. p. 4. 52. et 91.

Taurini Codex membranaceus, conſtans foliis LXXXIV. ſaeculi XIII., additas habet intra textum et in margine adnotationes, plerumque ad Etymologiam verborum ſpectantes. V. *Catal. Codd. MSS. bibl. regii Taurinenſis Athenaei* I. II. p. 297. Montfauc. II. p. 1398.

Venetiis

Epiſtolae, Cod. ſaec. XV. in 4. n. 692. Cod. eſt pulcherrimus, cum brevibus poſtillis Graecis et Latinis characteris minutiſſimi et manus ſynchrona textui; teſte *Mittarelli* in *biblioth. Codd. MSS. S. Michaelis Venetiarum* p. 509.

Ars Poetica, ſaec. XIII. extat cum Iuvenale et Ovidio in Cod. 188. teſte eodem *Mittar.* l. l. Idem p. 912. laudat cod. chartaceum in fol. ſaec. XV. n. 45. (p. 54.) inſcriptum *Poetica varia*, qui continet illuſtrationem Carminum Horatii, qua occaſione afferuntur plures verſus Virgilii, Lucani, Terentii, Plauti, Statii, Iuvenalis. Incipit Codex: *Horatius Flaccus, libertino patre natus* caet. Hactenus Mitarelli.

Ibidem in bibliotheca Naniana

n. 110. Q. H. Fl. *Satyrae et Epiſtolae.* Cod. chartac. ſaec. XV. 8.

n. 111. *Acronis commentarius in Horatii carmina.* Vid. Iac. Morellii Cat. Codd. MSS. lat. bibl. Nanianae p. 151.

Cracoviae in biblioth. Zalufciana

n. 422. *Q. horacij flacci de arte poetica* duo Codd. membranacei perexiguis characteribus confcripti. 8.

Vid. *Ianozki* Spec. Catal. Codd. MSS. bibl. Zalufcianae 1752. 4.

Denique in *Suecia*

Vpfaliae eft Codex Horatii membranaceus, formae, quae in folio vocatur, minoris, integer praeter lacunam ab Epod. III. 8. usque ad Carmen faec. v. 26. quam alia manus fupplevit. Folia habet CXVII. quorum octonis manipuli conftant; praeter VII. qui fex, et XV. qui feptem folia habet. Nec libri, nec carmina diftincta, nifi unius literae fpatio. Infcriptiones nullae: initiales carminum grandes et pictae. Numeravit alia manus Odas usque ad Epod. III. cui adfcriptus numerus 108. Carmen VII. L. I. in duo divifum. Odas fequitur Ars poetica cum titulo: *horacij flaccj publij QnTI LIBertinI lib. Eplarum jncipit.* Tum fermones non divifi in duo libros; unde ultimae eclogae (II. 8) fubfcriptum: *Horatij. flacci. liber. fermonum. explicit.* Quae fequuntur Epiftolae, etiam non difcretae in libros. Eft codex minufculis litteris f. Langobardicis fcriptus, immixtis tamen paffim maiufculis. Vocum compendia creberrima, diphthongi rarae; *i* conftanter fine apice, in fine fere *f* longum; plurima foloeca et archaica; diftinctionum figna a prima manu nulla, nifi punctum, fed id faepe vix commatis vim habens. Membrana non craffa, fatis candida; atramentum praeter manipulum VII, quo illa lacuna expletur, admodum pallidum. Conveniunt characteres cum

fcriptura

ſcriptura ſaec. XI. aut XII. apud Mabillon. et auctores novi Tr. diplom. Scatet liber mendis apertis, transpoſitionibus, raſuris, correctionibus. Fuit olim Seb. Miegii, poſt Io. Schefferi, unde in biblioth. acad. venit.

Aurivill. in Act. Nov. Societ. Reg. Vpſal. T. I. p. 210 ſqq.

DE

HORATII EDITIONIBVS.

Quum praeſtantiores fere ſcriptores veteres, ad quos illuſtrandos emendandosque Viri docti inde ab inventa arte typographica certatim ſtudia ſua contulere, ſingulis propemodum annis plura praela exercuerint, fieri vix poſſe exiſtimo, ut lectionis ſeu textus, quem vocant, origines ac fontes plane indagentur, nedum rivuli omnes inde deducti, Maeandrique inſtar ludentes, expediantur. Fere enim quisque, ut alias cauſſas taceam, novando interpolandoque pedum veſtigia, vulpeculae inſtar, delere ſtudebat, novumque iter ingreſſus videri cupiebat. Quamquam igitur editionum ſtirpes, familias et cognationes deducere ac diſtinguere difficillimum ſit; tamen, quum fata ac viciſſitudines contextus, per tantum temporis tractum, ad quem fere caligat viſus, propagati rationem mutationesque noſſe perquam iucundum, ad criſin autem recte inſtituendam admodum neceſſarium ſit, committere nolui, ut opera iſta in Horatio prorſus deſideraretur. Experturus igitur, quousque in hoc negotio progredi liceret, ſimulque pleniores accuratioresque editionum huius poetae annales confecturus non tantum edd. congeriem a VV. DD. rem literariam augentibus hucusque adgeſtam, amplasque, quas bibliotheca Academica Gotting. aſſervat, copias perluſtravi diligenterque excuſſi, ſed etiam libros, de rei librariae primordiis exponentes, ac bibliothecarum inſigniorum catalogos, aliosque, in quibus edd. Horatii notitiam aliquam occurrere memineram, inſpexi,

ſpexi, ac, ſumma quamvis cum taedii moleſtia pervolvere haud gravatus ſum. Atque ita demum de nonnullis certiora exploratioraque afferre licuit, ſimulque, Hiſtoriam textus Horatiani a Iani ſatis probabiliter et accurate concinnatam fuiſſe intellexi. Hanc igitur tanquam tabulam, in quam referrentur reliqua, a me leviter raſam atque deterſam praemittendam duxi, ſatis habens, de ſingulis, ubi opus eſſe putarem, ſuo loco monere.

Ex edd. ſaec. XV. paucae admodum, neque ſatis accurate a Viris doctis exploratae ſunt, ut adeo, quaenam ex iis principes habendae ſint, quaeque ex aliis deſcriptae ſint, certo definiri vix poſſit. Priores quidem Mediolanenſes ab una ſtirpe ſatae videntur usque ad Mediolanenſem a. 1508. quae quidem ad Venetas alterius recenſionis transfugit. Nam et ipſae Venetae non unam eandemque textus deſcriptionem habent. Primae illae 1477. 1478. 1479. tum Zarottiana 1492, et 1498. e Mediolanenſi exemplo aliquo anteriori ductae ſunt, lectione ſubinde ad veterem aliquem librum reficta; nam illas fere cum Mediol. 1477, quae ad manus fuit conſpirare vidi: tum novam familiam ducunt, quae editae ſunt cum Landini commentario, qui primum prodiit Flor. 1482. Vnde pendent Venetae 1483. 1484. 1486. Harum lectionem immutarunt paſſim edd. Venetae a. 1490, quae a Io. Fr. Philomuſo curata eſt, et 1492. apud Pincium, quas fere ſecutas deprehendi Venetas 1494. 1495. 1497. 1498. 1499. 1509 caet. De Neapolitana a. 1474. et Patavina Raph. Regii a. 1481. quod nemo adhuc diſpexerit, tanto aegrius ferendum, quo probabilior ſuſpicio eſt, illam e codd. omnino fluxiſſe, hanc critica cum cura factam eſſe. Lipſienſes edd. fere ſunt ex recenſione Io. Honorii Criſpi Cubitenſis, dignae utique, quae accuratius inſpiciantur.

Inde

DE
HORATII EDITIONIBVS.

Quum praeſtantiores fere ſcriptores veteres, ad quos illuſtrandos emendandosque Viri docti inde ab inventa arte typographica certatim ſtudia ſua contulere, ſingulis propemodum annis plura praela exercuerint, fieri vix poſſe exiſtimo, ut lectionis ſeu textus, quem vocant, origines ac fontes plane indagentur, nedum rivuli omnes inde deducti, Maeandrique inſtar ludentes, expediantur. Fere enim quisque, ut alias cauſſas taceam, novando interpolandoque pedum veſtigia, vulpeculae inſtar, delere ſtudebat, novumque iter ingreſſus videri cupiebat. Quamquam igitur editionum ſtirpes, familias et cognationes deducere ac diſtinguere difficillimum ſit; tamen, quum fata ac viciſſitudines contextus, per tantum temporis tractum, ad quem fere caligat viſus, propagati rationem mutationesque noſſe perquam iucundum, ad criſin autem recte inſtituendam admodum neceſſarium ſit, committere nolui, ut opera iſta in Horatio prorſus deſideraretur. Experturus igitur, quousque in hoc negotio progredi liceret, ſimulque pleniores accuratioresque editionum huius poetae annales confecturus non tantum edd. congeriem a VV. DD. rem literariam augentibus hucusque adgeſtam amplasque, quas bibliotheca Academica Gotting. aſſerva[t] copias perluſtravi diligenterque excuſſi, ſed etiam libro[s] de rei librariae primordiis exponentes, ac biblioth[e]carum inſigniorum catalogos, aliosque, in quibus ed[d.] Horatii notitiam aliquam occurrere memineram, i[n]-

ſpex[i]

[illegible] marxvis cum [illegible] [illegible] Atque [illegible] afferre [illegible] satis [illegible] Ham [illegible] reliqua, a me [illegible] duxi, fatis habeam [illegible] hac loco monere.

[illegible] abundum; neque [illegible] ut adeo [illegible] quaeque ex [illegible] Priores quidem [illegible] videntur [illegible] ad Venetia[illegible] ipsa Venetiae [illegible]

Inde a principio Saec. XVI. usque ad Lambinum primaria quasi tria editionum ſtemmata erant: *Aldinae, Iuntinae et Aſcenſianae* editiones (plane ut in Virgilio); quae omnes cum et a ſuperioribus et a ſe invicem manifeſto diſcederent, tum ſuam quaeque familiam et quaſi propaginem editionum ſecutarum habuit; licet ſubinde ab una familia ad alteram transfugiſſe videantur editores. *Aldina prima* prodiit 1501. Eam ſecutae tres aliae, 1509, 1519, 1527. quae nihil in textu novaſſe videntur; ſed quarum tamen emendatiſſima putatur 1519. Repetierunt Aldinum textum plures aliae, ut Baſil. 1520. item fere, Venetae 1540. 1573. Pariſinae quaedam ut H. Stephani I. 1513. cet. Contra Aldi iunioris editiones, quibus *Muretus* praefuit, in multis a priſcis Aldinis diſcedunt, novamque recenſionem conſtituunt. Earum prima fuit 1551, ſaepius deinceps repetita; etiam cum ſcholiis I. M. Bruti 1561. 1570. cet. Expreſſerunt hanc iuniorem Aldinam ſ. Muretinam etiam Rouilliana 1559. Lugdunenſes 1566. 1610. cet. Paullus autem Manutius a. 1566. et 1568. Lambinianam repetiit.

Iuntina prima, a Phil. Iunta expreſſa eſt a. 1503. quam ſecutae ex eius officina duae aliae, 1514 et 1519. Inter emendatiſſimas habendae Iuntinae, nimiumque neglectae ſunt ab editoribus; quamquam non defuerunt, qui eas ſequerentur.

Aſcenſiana, h. Iodoci Badii Aſcenſii commentariis inſtructa, *prima* prodiit a. 1503; quam ſecutae (1505. 1506.) 1511. 1516. 1519 et 1529. Si verum dicendum, reſpectu ad textum univerſum habito Aſcenſianae ab antiqua recenſione, quam habet Veneta 1492 et eius familia, non multum diſcedunt; in ſingulis lectionibus quaedam omnino aliter exhibent. Sed in his ipſis etiam editt. 1519. 1529 a prioribus ſaepius diſſentiunt; nam lectiones ex Aſcenſianis 1503. 1511. 1516. laudatas reperias, quae non ſint in illa 1519. Scilicet in hac ſubinde

inde Afcenfio Matth. Bonfinis impofuit. Transfcriptae autem ex Afcenfianis complures Venetae, ut 1536. 1543. 1558. Lugdunenfes, ut 1519. Parifinae, ut 1528. 1543. inprimis ex Afcenfiana ultima 1529 expreffae funt editt. Parifinae Roignii, Vafcofani et Richardi. Vid. Cuning. Animadv. c. VIII.

Maxime memorabilis et inter claffìcas referenda eft editio Lugdunenfis a. 1511. et fummae raritatis, et emendatae fanaeque lectionis nomine. Sed quis ei vir doctus praefuerit, non certo conftat; quamquam probabile eft, Simonem Carpentarium fuiffe. Id apertum, diligentem accurataeque doctrinae virum fuiffe. Fundamentum editionis eft textus Aldinus, fed multa ex antiquis libris editor in eo correxit. Ducta haud dubie ex hac Argentinenfis ex aedibus Matth. Schurerii, qua Horatii opera feparatim prodierunt, annis 1514—1517; quod facile intelligatur ex infcriptione tomi IV an. 1517. comparata cum infcript. Lugdunenfis.

Ge. Fabricius, Chemnicenfis, exemplo Iuntino, ut videtur, pro fundamento pofito, codices etiam mff. in fubfidium vocavit, deditque Horatium cum argumentis et caftigationibus, Lipfiae 1570. quae editio poft faepiffime repetita eft. Inprimis autem unus omnium maxime promeritus eft Fabricius de antiquis Horatii Intpp. vel Scholiaftis, non Acrone et Porphyrione folum, fed et, quorum pauca tantum fragmenta exftant, C. Aemilii, Iulii Modefti et Terentii Scauri; in quibus reftituendis ac emendandis operam per multos annos affiduam pofuit; cuius fructus publici ufus fecit editio *Henricopetrina* 1555. inter praeftantiffimas, fed et rariffimas numeranda.

Glareani prima editio 1523 fere ducta eft ex Aldina 1519, fic tamem, ut ipfe nonnulla, audaciori interdum conatu, correxerit. Repetita faepius.

Editio-

Editiones *Sim. Colinaei* 1528. 1531. 1533. cet. presse sequuntur Aldina exempla; de fonte *Gryphianarum* 1530. 1533. cet. nihil adfirmare ausim; nisi quod Gryphianae 1559. 1566. 1567. ex Muretinis ductae videntur.

Robertum Stephanum I in editione prima 1539, iisque, quae secutae sunt, Iuntinum exemplum operis imitandum dedisse, suspicor. Multo plus adiumenti Horatio attulit *Henricus Stephanus* II. dum in consilium adhibuit lectiones codd. Lambini, Cruquii, Fabricii, Mureti; deinde et paucula, quae aliunde habuit, sive codices, sive excerptas lectiones, consuluit, magnumque se et generosum, sed modestum quoque, in emendando criticum praestitit. Sunt editt. 1577. 1588. 1592. 1600. Denique *Ro. Stephanus III.* a. 1613 editionem minorem evulgavit, cum notis I. Rutgersii, in quibus multa utilia, inprimis ad crisin. Textus expressus est fere ex edit. D. Heinsii, etiam cum plerisque illius emendationibus.

Basileensium primariae sunt tres ex officina Valentini Curionis (quibus praefuit Michaël Bentinus), 1524. 1527. 1531. ex Iuntino exemplo, ut arbitror, ductae, sed adhibito etiam vetusto codice Io. Sichardi, ut Bentinus in praefatione testatur. Has ex impressis emendatissimas esse indicabat Fabric. ad Carm. I. 6. *Henricopetrina* prima, 1545, sequitur editt. Curionis. Secunda est Fabriciana 1555, ex qua etiam textus repetitus est in tertia 1570 et quarta 1580; quarum utraque variorum Intpp. commentariis onerata atque obruta est; quod iam in prima factum erat.

Antverpienses, ex officina Mart. Nutii, duae, 1557 et 64, cum Theod. Pulmanni notis, ex Aldino textu ductae, sed ob emendationes Pulmanni, et collatos ab eo codd. admodum utiles. *Plantinianae* non unius generis sunt. Prima fuit cura Raphelengii 1558, ex Aldino exem-

exemplo, recusa 1575. 1590 et 1608. Tum ex recensione Pulmanni, 1566. recusa deinceps 1577. 80. 82. 87. 1610. 77. Hinc ex ea prodierunt Heinsiana 1606. item Cruquianae 1573. 1578. 1586. 1678. Ex officina Plantiniana Raphelengii Lugd. Bat. prodiere Cruquianae 1593. 1597. 1603. 1604. 1611 et 1620. seu ultima; et minores editiones, 1594. 1604. tum Heinsianae 1605. 1610. 1709.

Dionysii Lambini, magni illius Horatii sospitatoris, a quo novam aetatem editionum ordiri fas est, editio prima, ad fidem decem codd. MSS. emendata, prodiit a. 1561; altera et ultima, ab ipso quidem accurata, a. 1567. In hac adornanda VII aliis etiam codd. mss. usus est, et quaedam in textu novavit. Cum certatim utraque editio per Galliam, Germaniam et Italiam repetita est; in quibus princeps est illa a. 1605. ob adiecta Turnebi et Marcilii commentaria: tum recensio Lambini in multas Venetas, innumerasque alias editt. est illata.

Iacobus Cruquius ad undecim codd. MSS., in quibus omnium, qui noti sunt, praestantissimi quidam, Horatium recensuit et commentario illustravit. Prima editio prodiit 1578 apud Plantinum, postquam iam a. 1565 librum IV carminum, et 1573 Sermones separatim ediderat. Saepius ea recusa est; sed in editione 1597 primum accessit ineditus Scholiastes, vel, ut Cruquius dicit, Commentator, hoc est, sylloge scholiorum, quae ille ex codicum Blandd. margine et interlineari spatio laboriosissimo studio eruit. Fuerunt (in his Barthius et T. Faber), qui huic commentatori exiguum admodum pretium statuerent; nam nihil in eo esse, quod non in Acrone et Porphyrione iam legatur. Quod licet negari non possit, confluxisse quasi videri ex illis scholiasten Cruquianum, tamen is quaedam subinde addit, alia aliter, luculentius etiam interdum, exponit, atque hactenus sua ei dignitas relinquenda est. Deinde huic edit. Cruquianae etiam adnexus

nexus eſt Iani Douſae, patris, commentariolus, quem huc usque non ita, ut opus erat, inſpexere Intpp. Horatii. Repetita autem eſt haec editio a. 1603. 1611. quae claſſica eſt, ſed admodum rara, tum 1620 et 1678.

Greg. Bersmanni prima Lipſiae prodiit a. 1602. cum variis lectt. ſex codicum; et ſaepius ſub praelum eſt revocata.

Ex officina Plantiniana Raphelengii primum exiit a. 1605. Horatius ex recenſione et cum notis *Dan. Heinſii.* Repetita eſt in eadem officina a. 1610 et 1709. Tum apud Elzevir. a. 1612, animadverſionibus auctioribus et cum libro de Satyra longe praeſtantiſſimo; item 1628 et 1629 quae claſſica eſt), et forma minore ſine notis 1653. Denique, ſine notis etiam, Amſtel. 1676. 1696. et Edimb. 1704. Ex Heinſiana autem ductae Rutgerſiana 1613 (ut vidimus), item haud dubie Schrevelianae, et quaedam aliae.

Laevinus Torrentius Horatium, ſubiecto textu vulgato, emendavit et recenſuit ad fidem aliquot codicum. Prodiit prima editio a. 1608 ex officina Plantiniana; et eſt numeranda inter principes: repetita a. 1620. 1708.

Tanaquillus Faber Horatium recenſuit et caſtigavit, ſed e ſolo ingenio, a. 1671. Heinſium inprimis acriter in notulis ſuis inſectatus, ſed eo ipſe ſaepe non continentior. Expreſſus ex eius recenſione eſt textus Dacerii.

Petrus Burmannus edidit Horatium primum a. 1699. cum Rutgerſii lectt. Venuſinis, doctis et ad criſin utiliſſimis; deinde 1713 emendatum ad fidem codd. MSS. et ad Bentleii editionem, a qua tamen, ubi ille audacior eſt, recedit. Vtraque editio ad uſum criticum praeclara.

Prodiit anno 1699 etiam Cantabrigienſis editio *Iac. Talbot*, cum a ſplendore, tum a diligentia recenſionis, et variarum lectt. elencho commendanda. Recuſa eſt 1701, et repetita a Io. Pine, qui aeneis tabulis incidit Horatium 1733.

Wil-

Willielmi Baxteri prima editio exiit a. 1701. Nullis ille codd. MSS. usus est, sed, vulgata lectione pro fundamento posita, ex commentatorum animadverss. interdum et ex ingenio, textum constituit. Excerpta e Scholiastis dedit, et in his ipsis etiam quaedam emendavit. In editione altera 1725 quae accesserunt, tantum non omnia contra Bentleium sunt. Repetiit hanc Gesnerus in Germania; ut mox dicetur.

Sed clarissimam huius saeculi haud dubie editionem dedit *R. Bentleius*, qui Horatium tam ex codd. MSS. quos plurimos habuit, quam ex suspicione, amplius DCCC locis emendavit. Plurimum sane ei debet Horatius, estque hic, etiam ubi errat, ab ingenii doctrinaeque magnitudine semper admirabilis ac venerandus. Prodiit prima eius editio a. 1711. notis ad calcem libri subiectis: emendatior, et cuivis paginae substratis notis, repetita Amstel. a. 1713. 1728. item Lipsiae 1764. Londini 1765. Recusa etiam est, sed notis in compendium missis, Cantabr. 1713. cura Th. Bentleii. Nactus est Bentl. adversarios plurimos. Fuit eorum primus anonymus, cuius exstat *Aristarchus ampullans in curis Horatianis, auctore Philargyrio Cantabr.* Londin. 1712. 8. Secutus est *Richardi Iohnsoni Aristarchus Antibentleianus*, Nottingham. 1717. 8. Fuit in hoc viro maior adversus Bentleium acerbitas, quam doctrina.

Omnium doctissime in hoc castigando versatus est *Alexander Cuningamius*, qui a. 1711 (Hagae Com.) non solum edidit *Horatium*, *ex antiquis Codd. et certis observationibus* (quas inprimis ex codice Blandinio antiquissimo Cruquii et Pierio Valeriano sibi informasset) *emendatum*, cum variis lectt. sed subiecit etiam huic editioni *Animadversiones in Bentleii notas et observationes*, doctissimas illas, et unde eximios fructus capere possit critices studiosus. In Londinensi eiusdem anni edit. accedunt *observationes criticae* textui subiectae. Amplius

CCCC locis emendatiorem esse suam recensionem Bentleiana affirmat Cuningamius, superbior iusto, si verum dicendum, et in Bentleium acerbior. Tantum est illius adversus hunc odium, ut, si lectionem Bentleianam amplectatur, eam numquam Bentleio debere videri velit, sed semper studiose alios quosvis fontes indaget. Quos ubi non reperit, quamvis ei placere appareat Bentleianam, aliam adoptare mavult; ita non potest invidiam vincere. Emendationes autem eius fatendum est omnium doctissimas esse ac ingeniosissimas, saepe, si ad leges artis criticae excutiantur, pro unice veris lectionibus habendas. Saepius tamen non minor in iis, quam in Bentleianis, audacia est, sed illa melior profecto aliorum indocta modestia.

Sub idem tempus a. 1720. apparuit etiam editio *Ioannis du Hamel*, in universitate Parisina professoris, repetita 1730 et 1764. Is Horatii textum et ad codd. MSS. fidem et multis locis ex ingenio audacius correxit. Sed indocta est eius arrogantia, impar talibus ausis; quo nomine subinde eum castigat Sanadonus.

Sanadonus in contextu Horatii constituendo cum Lambinum, Cruquium, Torrentium, aliosque, qui codd. MSS. usi sunt, consuluit, tum multas Bentleii emendationes sibi vindicavit; sed omnium maxime Cuningamium secutus est, etiam, ubi is ultra lineas processit. Attamen et multae emendationes ipsi propriae sunt. Repetiit eius recensionem novissima Patavina 1774.

Horatii Carminum libros V a. 1731 recensuit *Ge. Wade*, qui ea ad certissimas artis criticae regulas quam plurimis locis ex vetustis exemplaribus, editionibus et commentariis emendasse se profitetur. v. Iourn. des Sav. 1731. Aout, p. 561. Nobis ea non est visa.

Londini a. 1736 prodiit editio *Ioannis Iones*, qui se MSS. quibusdam usum ait, emendavit quaedam (sed au-

audacter etiam ſatis), ſubiecitque notas ſuas, tum var. lectiones et coniecturas viror. DD. denique indicem editionum Horatii, ſed illum e Fabricio totum transſcriptum. Doctrina critica longe inferior Ioneſius eſt Cuningamio et Bentleio. Sanadonum in multis, quae illi propria ſunt, ſequitur.

Baxteri editionem cum repeteret *I. M. Geſnerus*, a. 1752, non ſolum in textu Baxteriano mutavit quaedam, ſed etiam e Codd. et editt. antt. varietatem lectionum, at illam minus plenam et accuratam, dedit. Recuſa eſt Geſneriana haec editio nuper a. 1772.

Denique a. 1770 prodibat Pariſiis Horatius ad fidem LXXVI codicum, curante Abbate *Ioſ. Valartio.* Quod non accipiendum de numero Codd. quos inſpexerit; nam forte nullum omnino vidit: ſed de iis, ad quos adhuc Horatius a viris doctis recenſus eſt. Sic itaque hoc intelligendum, ut eum in textu conſtituendo principes editt., quamquam parum accurate, contuliſſe putemus.

Qui Horatii editionem a. 1777 evulgavit, *Lud. Poinſinet de Sivry*, cum ſatis multas criticorum emendationes in contextum recepit, tum ipſe, inprimis in diſtinctionibus, quaedam novavit, quae vereor ut probari viris doctis poſſint. Maxime improbandus eſt eius conatus, quo tam multas Horatii odas, up. I. 4: 7: 9: 27: 36. II. 11. III. 8: 14: IV. 6: 12. in binas diviſit. duas autem, II. 2. III. 19. in ternas adeo.

Sivrio maiori cum laude ſucceſſit *Chr. Dav. Iani*, qui quidem fundamentum poſuit vulgatam lectionem, a qua tamen diſcedendum ſibi putavit, ubi immutandam lectionem ſuaderent artis criticae regulae. Quem in finem non Codicum ſolum, quos Lambinus, Cruquius caeterique Horatii editores contuliſſent, quosque ipſe nactus eſſet, varietatem enotavit, ſed et edd. veteres, quae ad manus ipſi erant, diligenter conſuluit, indeque, quae

Horatio aptae dignaeque esset lectiones, eruit, atque in contextu reposuit. Ipse coniecturis numquam fere indulsit, aliorumque raro admodum nec nisi gravissimis de caussis ita rationem habuit, ut ipsi poetae textui ingereret.

Iustae quoque recensionis instar habenda est editio, a *Gilb. Wakefield*, acutissimo Critico, parata, interpunctione solicitius facta, delectuque lectionum memorabilis; quamquam eum coniecturis cum aliorum tum suis, quarum quidem feracissimum habet ingenium, nimium pretium subinde statuisse animadvertas.

(1470.) *)

Horatii editio princeps fere habetur, quae nullam editoris, loci, temporis expressam notationem habet, ne titulum quidem s. indicem. *Maittaire* quidem (*Annal. typogr.* T. I. p. 292.) eam Mediolani ex *Antonii Zarotti*, Parmensis, (Vid. de eo *Affo Saggio su la tipogr. Parmense* p. III.) typographia a. 1470. prodiisse inde auguratur, quod Ant. Zarottus libros anno isto Mediolani excudere coeperit, et typi cum aliis, quos idem excudit, fere conveniant. Eidem Zarotto istam adsignant *Orlandi* (*Origine e progressi della stampa.* 1722.) p. 101. *Saxius* (Hist. typogr. Mediol.) p. 556. et *Debure* (*Bibliographie instructive, belles Lettres*) T. I. p. 511. 12. *Morellius* tamen, Vir rei intelligentissimus, in *Bibliotheca Maphaei Pinellii* T. II. p. 324. aegre ac difficulter in hanc sententiam concedit, quod a Zarotti typis cum quoad characterem, qui plane idem sit, quem Plutarchi Apophthegmata a Philelpho latine reddita, Florus et Lucanus, absque ulla nota impressi praeferant, tum quoad chartae genus liber

*) Edd. quae stellulis notatae sunt, habet Bibliotheca Academica Gottingensis.

liber iſte haud leviter diſſidere videatur. Conf. *G. W. Panzeri* Annal. typogr. T. II. p. 143. et 354. Primum iſta editio ad partes vocata eſt a Geſnero, qui eam ita deſcribit: Literae ſunt eius formae, quam Ienſonius adhibuit, ſed paullo minus cultae et incompoſitae, ut appareat, neque matrices fuiſſe ita perfectas, ut fuere Ienſonianae, neque ita accuratam verſuum dirigendorum rationem. Porro literae nullae initiales, ſaepe ſ longum in fine vocis poſitum etc. Volumen conſtat quinternionibus, i. e. quinque plagulis duplicatis, ut oriantur denorum foliorum libelli. Folia ipſa non ſignata neque literis neque numeris, cuſtodes nulli, nullum regiſtrum, literae ſaepe transpoſitae, infantia denique artis et operarum ruditas undique apparet. Voces vel omiſſae, vel cum ipſius metri pernicie permutatae, fidem faciunt, non praefuiſſe editioni Grammaticum, ſed ſimpliciter exemplum ſuum, i. e. manu ſcriptum Codicem, ſecutos eſſe typographos. Vnde illud conſequitur, ut, quae bonae ſunt lectiones, eas ab antiquo codice, non ab ingenio correctoris eſſe intelligamus. Ad finem adduntur hi verſus:

Hoc quicunque dedit Venuſini carmen Horati
Et ſtudio ſormis correctum effinxit in iſtis
Vivat et eterno ſic nomine ſecula vincat
Omnia ceu nunquam numeris abolebitur autor.

Poſt Geſnerum adhibuit eam *Car. Combe*, exempli eius, quod in bibliotheca Regis Britanniarum aſſervatur (pervenit eo e biblioth. Aſkew), copia ei facta.

Sermones Oratii, absque loci nota charactere gothico f. 1470.

Vid. *Maittaire* T. I. p. 296. *Orlandi* p. 346. *Debure Bibliogr.* T. I. p. 311. et *Panzer* T. IV. p. 3. De hoc libro nihil plane liquet, qui ab uno Orlando inſpectus videtur.

(1471.)

Q. H. Fl. Opuſcula, Romae ex officina Iohannis Philippi de Lignamine.

Quamquam parum exploratum ſit, num Opuſcula iſta anni nota inſignita ſint, necne; ad hunc tamen vel adeo praecedentem 1470. annum editionem iſtam referri oportere ex ipſiusmet Io. Ph. de Lignamine Epiſtola, operi *Dominici Cavalcae, Pungilingua* (*Tractato contra el peccato della lingua, ditto Pongie lingua*) inſcripto, ac Romae 1472 a ſe edito, praefixa cognoſcitur. Ibi enim dicit, ſe iam *ſecundum* annum Romae agere, et ab eo impreſſum eſſe Quintilianum, Suetonium, Leonis P. M. ſermones, Lactantium, Ambroſium de Officiis, Laurentii Elegantias, *Horatii Opuſcula* caet. Cf. omnino *Audiffredi* Catal. hiſtorico-criticum Romanarum editionum ſaeculi XV. p. 84. 85. et p. 112 ſqq. ubi de *Io. Phil. de Lignamine* fuſe diſputat. Adde *Laire* Spec. p. 187.

Eodem anno Horatium Neapoli apud Iodocum Hoenſtein 4. prodiiſſe, eiusque exemplum in bibliotheca civica Argentinenſi aſſervari dubia admodum fide tradit *Giuſtiniani* Saggio ſulla tipogr. di Napoli p. 46. Eſt haud dubie a. 1474.

(1472.)

Ad hunc vel proximum annum *Debure Bibliogr. inſtruct.* T. I. p. 312. editionem referendam indicat, quae ſine loci, anni, et typographi nomine in folio excuſa eſt, hoc ſolo ductus argumento, quod exemplum eius, quod in *Ducis de la Valliere* bibliotheca eſſet, cum editione Catulli, Tibulli, et Propertii principe a. 1472. fol. compactum fuiſſet, illudque integumentum ad ipſa iſta tempora ſpectare videretur, tum quod Horatius iisdem fere typis exſcriptus eſſet, quos Catullus et reliqui haberent. Quae utraque quam levis ratio ſit, facile rei intelligens

telligens perſpiciet. Niſi utique extremo illud exemplum deſtitutum eſt folio (quae res paſſim fraudem fecit VV. DD.), e verbis, Satirarum fini ſubſcriptis: *Q. H. Fl. Satirarum, non indiligenter correctarum et impreſſarum finis*, haud plane abſurde colligas, ex eadem *A. Zarotti* officina iſtum librum prodiiſſe, quum Zarottum et alibi (vid. vel a. 1474.) hac formula uſum eſſe conſtet. In corrigendis autem libris, quos Zarottus evulgavit, *Petr. Iuſtinum Philelphum* operam ſuam contuliſſe, ſatis conſtat. Vid. *Orlandi* p. 101. — Eiusdem editionis exemplum itidem *Catulli* caet. editioni principi annexum in bibliotheca Corſiniana cum notis MSS. A. Politiani extare teſtatur *Laire* (in Spec. typogr. Romanae, Rom. 1778. 8.) p. 186. qui quidem in Catullo caet. *Vlrici Han* characteres agnoſcit. *Maitt.* autem (p. 767.) huius Horatianae editionis characterem ad eum accedere ait, quo Catull. Tibull. Propert. et Statii Silvae Venet. 1475. apud Io. de Colonia et Io. Manthen de Gheretzen excuſae fuerint. Idem duas huius Horatii editiones ſe vidiſſe perhibet adeo ſimiles, ut, qui non attente contulerit, unam facile putaverit; et in altera epiſtolas, in altera Satiras librum claudere, atque illam hac longe correctiorem eſſe.

1474.

Q. H. Fl.: *per Antonium Zarottum Parmenſem: Mediolani* f. 1474.

In fine: *Anno a natali Chriſtiano* 1474. *die XVI. Martii divo Galeazio Maria Sfortia Vicecomite, Inſubrium, Ligurumque quinto duce feliciter regnante Antonius Zarothus Parmenſis cuncta opera Quinti Horatii Flacci non indiligenter emendata. S. carminum libros IIII. Epodon. Carmen ſeculare. De Arte poetica librum I. Sermonum libros II. Epiſtolarum libros II. eleganter atque fideliter impreſſit. Quisquis haec coemerit, nunq̃ poenitebit.* Ita accurate deſcripſit *Laire* (*Ind. Librorum*

ab inventa typogr. ad a. 1500. *Senon.* 1791.) T. I. p. 340. Cf. *Maitt.* I. p. 336. *Orlandi* p. 101. *Pinelli* T. I. p. 325. *Debure Bibl. inſtr.* T. I. p. 314. *Bibl. Smith.* p. CCXXX. et inprimis *Sax.* p. 561.

Eodem anno idem Zarottus Acronis Scholia primum edidit cum hoc lemmate: *Acronis commentatoris egregii in Quinti Horatii Flacci opera expoſitio*; et in fine: *Acronis viri quam doctiſſimi commentaria quam diligenter emendata in Q. Horatii Flacci opera, per Antonium Zarothum Parmenſem Mediolani impreſſa Idibus Sextilibus* f. 1474.

Perperam ſtatuunt, qui textum Horatii his Acronis ſcholiis a Zarotto adiectum ponunt, v. c. *Debure Bibl. inſtr.* p. 316. et plerique, qui elenchos edd. Hor. concinnarunt, *Douglas, Neuhaus, Iani, Bipontini.* Vtrumque librum habet bibl. Guelpherbyt.

Q. H. Fl. per Antonium Zarottum, Mediolani 1474. 4.

Laudat eam *Douglas* Catal. Edd. Horatii, et recenſet *Morellius* in libris Pinellianis n. 4568.

Q. H. Fl. Carmina, Neapoli 1474. 4.

In fine Odarum haec habet: *Completum eſt opus Oratii in odis per Arnaldum de Bruxella, Neapoli anno Domini* 1474, *die vero quindecima menſis novembris. Sequuntur Satyrae et Epiſtolae* (in quarum fine verſus extat: *Qui dedit expleri, laudetur mente ſideli*) *cum Arte poetica.* Eximiae raritatis haec editio, Maittairio aliisque bibliologis plane ignorata, ſolique Morellio viſa. Vid. *Panzer* Annal. typogr. II. p. 155. Vberius eam deſcribit *Giuſtiniani* Saggio iſtorico-critico ſulla tipografia di Napoli (1793.) p. 46.

Q. H. Fl. Opera, per Auguſtinum Carnerium: Ferrariae 1474. 8.

In

In fine:

Ferrariae impressit regnante sub Hercule Divo
Regia quo gaudet nunc Lionora viro.
Carnerius puer Augustinus: cui dedit almam
Bernardus lucem Bibliopola bonus.

h. Augustinus Carnerius, Bernardi C. filius. Male plerique *Carnerium* praenomen et *Augustini* (*Agostini*) nomen gentile habent; in quo errore etiam est *Orlandi* p. 137. qui patrem *Bernardo Agostini* vocat. Fraudem VV. DD. fecit metri necessitas, quamquam ambiguitati isti facile ita occurri poterat: *Ferrariae impressi* — — *Augustinus ego Carnerius: huic* etc. Sole clarius id patescit ex inscriptione, quae est in fronte carminis Lod. Marii Paruti Ferrariensis in auctoris laudem, quod ultimo folio libri: *Omniboni Leoniceni de VIII. partibus orationis* Ferrariae 1474 (v. *Audiffredi* p. 194.) excusi legitur: *Paruti in Omniboni grammaticam carmen per Augustinum Cannerium Ferr. Bernardi Cannerii bibliopolae filium impressam*, ubi tamen Cannerius audit. Aliunde patrem Ferrariam immigrasse, admodum probabile est; e Belgio oriundum censebat *Baruffaldi* (*Tipograf. Ferrarese p.* 60.), quamquam parum firmo argumento innixus. Idem hanc eius Horatii editionem Mediolanensi priorem habendam esse iudicabat p. 62. Caeterum, quum Maitt. T. I. p. 336. versus illos ex exemplo editionis, quod manibus versavit, afferat, idemque Sermones et de Arte Poetica in eo non comparere affirmet, mancam illam editionem, et e Codice, in quo isti libri deessent, ductam recte suspiceris. Cf. Audiffredi Edd. Ital. p. 232.

1475.

Affertur huius anni editio, Mediolani ab A. Zarotto curata, a *Saxio* in hist. literario-typogr. Mediolanensi, quae *Ph. Argelati* biblioth. SS. Mediolan. praemissa est,

 p. 563.

p. 563. e catal. librorum venalium, Venetiis 1735. edito; cuius adeo admodum levis eſt auctoritas. Anni 1473. illam habet *Panzer* II. 21. quam tamen nullibi memoratam videas.

1476.

Q. H. Fl. Opera, Mediolani fol. 1476.

In fine: *Hoc opus Horatii emendatiſſimum impreſſum eſt opera et impenſis Philippi de Lavagnia Mediolanenſis anno a natali Chriſtiano* 1476. *die* XVI. *Februarii. Amen.*

Maitt. p. 366. *Orlandi* p. 103. *Sax.* p. 565. *Bibliotheque du Roi, Belles Lettres,* T. I. 298. *Smith.* p. CCXXXI. *Debure Bibl. inſtr.* p. 315. et *Panzer* II. 22. Elegans et nitida editio, ducta e Zarottiano a. 1474. exemplo, iudice *de los Rios* bibl. inſtruct. p. 67.

Q. H. Fl. Odarum libri IV. Epodon liber I. Carmen ſeculare et Ars Poetica, cum comment. Acronis et Porphyrionis curante *Io. Aloyſio Tuſcano,* et cum eiusdem *Epiſtola ad Franciſum Helium Parthenopeum* ſ. loco (Romae) et a. (1476.)

De hac editione ita differit *Audiffredi* p. 413: Io. Aloyſii Tuſcani ea fuit cura, ut Horatii carminibus commentarii Acronis et Porphyrionis adiungerentur, quod antea nunquam, ipſo teſtante, factum fuerat. Erunt, inquit in principio ſuae epiſtolae, qui inventum hoc noſtrum lenocinii reum dicant, quod Odis et Epodis ac Poeſi Acronem et Porphyrionem commiſceri curaverim. Nec deerunt, qui arguant, hanc rerum mixturam operi religionem ac maieſtatem detrahere. Et infra: Eos tamen, qui recte ſentient, et libero iudicio cenſere voluerint, novum hoc commentum noſtrum arbitror probaturos. Caeterum qui editionis curam geſſerunt, ii fuere *Cneus Sabinus* et *Helius,* uti declarat ipſe Tuſcanus circa finem epiſtolae: teſtis

es

es tu, inquit, qui una cum Sabino nostro in corrigendis redigendisque his voluminibus impensam operam navasti. Ipse vere Helius in fine epistolae responsivae ad Tuscanum sic scribit: „Sed hoc mihi molestum est, quod in his Horatii libris, qui te maxime hortante impressi sunt, non eam, quam vehementer optassem, emendationis diligentiam exhibere potui: at certe quantum in me fuit, et curam omnem et studium adhibui: sed Acronis exemplaria, ut scis, defuere, unum habuimus, nec id satis emendatum; utcunque tamen sit et libenter fecimus, et faciemus de integro.“ Duae hae epistolae occupant quatuor priora folia, seu exactius paginas VI. et lineas VI. Sequenti quinto continentur duae Horatii Vitae: prima fusior secundum Acronem; altera brevior secundum Porphyrionem. Post haec incipit poeta ipse, cuius singulis lucubrationibus subiiciuntur explanationes, Acronis primo, et deinde Porphyrionis. Tam poetae carmina, quam interpretum explanationes sunt uno eodemque Romano charactere, qui idem prorsus est ac is, quo Barthol. Guldinbeckius a. 1476. *Summam S. Thomae de articulis fidei* impressit. Graeca suis locis inserta sunt; non ubique tamen. Editio splendida est, sine signaturis, numeris, custodibus, ac registro: extatque in bibl. Casanatensi, apud S. M. de Populo, et in bibl. S. M. ad Quercum O. P. P. PP. Viterbii. Hactenus Audiffr. Conf. Maitt. p. 752. et p. 766. Debure bibl. Ducis Vallierii T. II. p. 91. qui tamen opera Horatii omnia isto libro contineri falso statuit. Adde Foss. Catal. bibl. Magliabec. I. p. 802. In Catalogue de la biblioth. du Roi, belles Lettres p. 298. memoratur vetus editio cum commentariis Acronis et Porphyrionis s. l. et a. et circa a. 1480. ponitur; sed haud dubie haec ipsa h. a. est, et exemplum istud forte destitutum erat V prioribus foliis, Tuscani et Helii Parthenopei epp. cum vita Horatii complectentibus.

1477.

1477.

* *Q. H. Fl. Opera, Mediolani* fol. 1477.

In fine: *Hoc opus Horatii impressum est opera et impensis Philippi Lavagniae, civis Mediolanēsis āno a natali Christiano* MCCCCLXXVII. *tertio kl. Maii.*

Maitt. T. I. p. 376. *Orlandi* p. 103. *Sax.* p. 567. Scatet vitiis typographicis haec editio, et subinde totos versus omittit, veluti I. 4. 18. *seu poscat agna sive malit hoedo.*

Q. H. Fl. Opera Tarvisii fol. 1477.

Maitt. I. p. 376. Valde suspecta est haec editio Panzero A. Typ. III. p. 35. Sed *Orlandi* p. 118. diserte memorat impressorem Hermannum Levilapidem (*Lichtenstein*) Coloniensem; qui quidem, vagus caeteroquin artifex, ut eum Orl. vocat, anno isto typographiam Tarvisii exercuit, nam ibidem eodem a. Terentius ab eo excusus fuit. Vid. Maitt. et Orl. ll. ll.

Q. H. Fl. Opera, per Philippum Condam Petri; die XV. Sept. ducante Ioanne Mozenico. Venetiis fol. 1477.

Maitt. p. 376. Dubitat *Debure* Bibl. instr. I. p. 316. de anni nota, et hanc ed. anni sequentis esse iudicat, quod ista eundem diem (XV Sept.) subscriptum habeat; non reputans fraudes typographorum ad ipsa fere artis istius incunabula pertingere, et alteram Venetam a. 1478. forte non nisi ultimo folio ab hac differre. Quamquam non adeo mirum videri debet, edd. brevi intervallo recusas fuisse, quarum non adeo magnus exemplorum numerus inprimi soleret. Memoratur autem huius 1477. anni editio in *Bibl. Harlei.* T. I. p. 179. Adde *Orlandi* p. 29.

1478.

* *Q. H. Fl. Opera* Venetiis fol. 1478.

In fine: *Horatii opere finis cum magna diligentia. Impressum per Philippuз condā petri in ueneciis ducāte Ioanne Mozenico inclito duce* MccccLxxvIII *die XV septembris* cum registro.

Maitt. p. 387. *Orlandi* p. 29. *Debure* p. 315. *Pinelli* T. II. p. 325. *Smith* p. CCXXXI. et *Panzer* III. p. 141. Perquam nitida editio, quamquam haud raro mendis typographicis foedata.

1479.

* *Q. H. Fl. Opera Venetiis per Philippum Condam Petri* fol. 1479.

In fine eandem cum praecedente subscriptionem habet, si anni et mensis (*die XVIII. Septembris*) notationem excipias, idemque plane registrum. Vnde Maitt. p. 398. has tres Philippi edd. Venetas sub trium annorum 1477. 1478. et 1479. notatione excusas, unam eandemque esse suspicatur, mutatum tantum anni numerum praeferentem. *Maittairio* accedit *Ernesti* apud Fabric. T. I. p. 406. not. r. *Debure* Bibl. instr. p. 316. et alii. Sed certiora de postremis a. 1478 et 1479. nobis afferre licet, cum utraque nobis ad manus sit. Ac ducta quidem plane est posterior a. 1479. editio ex anni superioris exemplo, adeo quidem, ut paginis eius respondeat, sed novae plane impressionis habendam esse et literarum characteres, paullo pinguiores, et scripturae compendia, partim facta, ubi in altera non essent, partim abiecta, ubi altera haberet, ostendunt. Tum sphalmata prioris editionis passim sublata in ea animadvertas, quamquam vel sic alteram praeferendam putem, accedente in hac novorum sphalmatum amplissimo cumulo. Omnino quam negligenter haec curata sit, ab uno hoc crimine discere licet,

licet, quod in principio l. II. in primam oden inculcata est illa: *O matre pulcra filia pulcrior.* Magna etiam confusio post III. 9. *Donec gratus eram* caet. ubi inscriptionem c. X. *in quemlibet adulterum* sequitur particula carminis XVIII. l. II. *truditur dies die* caet. et sic passim.

Q. H. Fl. Opera Mediolani per Philippum de Lavagnia fol. 1479.

Memoratur haec editio in *Catal. bibl. Thottianae* T. VII. p. 87.

1480.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. Cadomi 1480. 4.

Primum folium habet: *incipiunt epistole Horatii*; et extremum: *Impressum Cadomum* (Cadomi) *per magistrum Iacobum Durandas et Egidium Quijoue anno Domini* MccccLxxx. *mense Iunio die vero* VI. *eiusdem mensis.*

Maitt. p. 407. *Marchand* hist. p. 73. *Orlandi* p. 191. et alii.

1481.

Q. H. Fl. opera omnia cum comment. Acronis per Lodovic. de Strazarolis Tarvisanum recogniti praecedente Porphyrionis in Horatii opera comm. per Raphael. Regium castigato. Fol. I. b. *Raph. Regii dedicator. ad Aloysium Maurocenum Patritium Venetum, quae data est Patavii Idibus Augusti* MccccLxxxI. In fine commentar. Porphyrion. fol. 50. b. *Pomponii Porphyrionis enarratoris diligentissimi in Horatium commentariorum finis.* Fol. 51. sequitur *Epistola Lodov. de Strazarolis ad Angelum Phascolum Episc. Feltriensem.* Fol. 52. *Acronis commentatoris Egregii in Quinti Horatii Flacci Venusini Opera expositio incipit.* Fol. 3. *Quinti Horatii Flacci Odarum ad Mecoenatem, liber primus.* In fine operis: Τελοσ. *Quinti Hoatii* (sic) *Flacci omnium operum cum Acronis*

Acronis Diſſertiſſimi commentatoris expoſitione, adi. *Regiſtro.* Maitt. p. 419. Venetam hanc habet editionem *Pinelli* II. 325. n. 4570. Idem ſtatuit *Gemeiner* (Nachrichten von den in der Regensburg. Bibliothec befindlichen Büchern) p. 222. ſed Patavii nomen liquido expreſſum memorat Bibl. Hulſiana. Vid. *Lengnich. Beyträge* T. II. p. 102. *Gras* typogr. Denkmäler zu Neuſtiſt in Tirol aus dem XV. Jahrh. p. 233.

1482.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Chriſtophori Landini Florentiae fol. 1482.

Praecedit Angeli Politiani Ode ad Horatium Flaccum. Hanc excipit Chr. Landini epiſtola nuncupatoria ad illuſtriſſimum Guidonem Feltrium, magni Federici Ducis filium. Tabula. Praefatio cum titulo: Chr. Landini in Q. Horatii Flacci carmina interpretationes incipiunt feliciter. In fine: Chr. Landini Florentini in Q. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impreſſum per Antonium Miſcominum Florentiae Anno ſalutis MccccLxxxII. nonis Auguſti. Errata. Cum foliorum numero in parte inferiori paginarum. *Maitt.* p. 433. *Orlandi* p. 132. *Pinelli* II. p. 326. *Debure* B. Inſtr. p. 317. *Audiffredi* p. 290. *Mitarelli* Catal. Codd. Bibl. Murianae Append. p. 201. *Foſſ.* Cat. B. Magliabec. p. 803. *Panzer* I. p. 411. Princeps haec editio, in qua Landini interpretationes adiunctae ſunt, certatim deinceps expreſſa.

Q. H. Fl. Opera, cum Chr. Landini interpretatione, Venetiis fol. 1482.

Landini editionem Florentinam Venetiis eo ipſo anno repetitam utique mireris. Vtramque autem hanc, ne in loco errorem factum ſuſpiceris, laudat *Osmont Dictionn. typogr.* p. 358. et poſſidet Bibliotheca Principalis Furſtenbergia

bergia Pragae asservata. Vid. *Hirsching Beschreib.* von Biblioth. Addit. ad T. III. p. 316.

Q. H. Fl. Epistolarum liber Lipsiae 1482. 4.
Extat in bibl. Comitis Solmensis.

1483.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Chr. Landini, Venetiis. fol. 1483.

Praemittitur ad Horatium Fl. Ode Angeli Politiani cum praefatione Landini ad Guidonem Feltrinum. *Sequitur* tabula Vocabulorum, quae in Nostris commentariis Suo Ordine Interpretata Invenies, cum erratis librarii et Registro chartarum. *Ad huius calcem:* Christ. landini florentini in Qu. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis. Divino auxilio foelix. die XVII. maii. MCCCCLXXXIII. fol. 7. opus incipit. *In fine:* Impressum Venetiis per Ioannem de forlivio et socios.

Maitt. p. 443. Orlandi p. 37. Biblioth. du Roi, belles Lettres I. 298. Seemiller Bibl. Ingolst. Incun. II. 119. Panzer III. 190. Bibl. Bunav. I. 308.

Q. H. Fl. Opera cum Landini Florentini commentariis, Venetiis fol. 1483.

Praecedit vita Horatii per Chr. Landinum descripta. *In fine secundi libri Epistolarum:* Chr. Landini florentini in Q. Oratii flacci carmina interpretationes Expliciunt foeliciter. Impressum Venetiis, per Magistrum Reynaldum de Novimagio almanum. anno salutis MCCCCLXXXIII. die VI Septembris. Deo gratias. Amen. Finis *fol.* 159. Chr. Landini Florentini in Q. Horatii Flacci libros omnes ad Illustrissimum Guidonem Feltrium Magni Federici Ducis filium interpretationes Incipiunt Foeliciter.

Maitt.

Maitt. p. 445. *Pinelli* II. p. 325. *Fossi* I. I. p. 803. *Braun.* Notit. libr. II. p. 103. Vtraque haec Veneta repetita e Florentina a. 1482.

1484.

Q. H. Fl. Opera cum notis Variorum Venetiis apud Io. Gryphium fol. 1484.

Memoratur haec editio in *Catal. biblioth. Hulsianae* et *Douglas.* Gryphiorum (*Greiff*) adeo nomen, Reutlinga oriundorum, ad ipsa artis typographicae incunabula adsurgit; nam eodem ipso tempore alium Gryphium, Michaelem cognomine, Ioannis forte fratrem, Reutlingae artem typographicam exercuisse, satis constat. Vid. *Denis* Suppl. Maitt. p. 221. qui Michaelem patrem Sebastiani (adeoque etiam Francisci) habet. Cf. *Lengnich.* Beyträge T. II. p. 103. Notae Variorum autem non aliae esse possunt, quam Acronis, Porphyrionis et Landini.

1485.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis et Porphyrionis. In fine: *Impressum Mediolani, per Anthonium Zarothum, Parmensem, impensis Augustini Mariae Conagi* MCCCCLXXXV. fol.

Maitt. p. 463. *Orlandi* p. 102. *Sax.* p. 581. *Panzer* II. 52.

1486.

* *Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis et Porphyrionis. Mediolani* fol. 1486.

In fine: *In officina egregii librarii Antonii Zarotti Parmensis. impendio Alexandri Minutiani Appuli De Sancto Severo haec opa Mediolani impressa sunt. Anno a salutifero Virginis partu sexto et octogesimo supra millesimum et quadringentesimum. Quinto Idus Martias. Iohannis Galeatii Mariae SF. Vic. Sex. Med. Ducis*

inclyti Regnum foelici gubernante auspicio Lodovico Maria SF. Vic. invictiss. ac sapientiss. Principe. cuius singulari prudentia ocio ac fesia pace fere omnis fruitur italia. In epistola ad Magnificum Virum Bartholomaeum Chalcum, quam operi praefixit, magnifice iactat Alex. Minutianus, se Horatii libros studiosissime recognovisse, et ad manum habuisse unicum exemplar, idque, temporum iniuria exesum; tum lubentissime id oneris suscepisse, veritum, ne, si id penitus detrectasset, plurimum de maiestate Oratiana tolleretur, ob temerarium et veluti sacrilegum cuiusdam conatum, qui *recentissimas* in Flaccum interpretationes edidisset. Conagum hunc esse, quem Minutianus tangat, opinabatur Sax. p. 581. satis probabiliter. Scilicet, recentissimae interpretationes sunt Acronis et Porphyrionis a Conago adiectae. Landinum tamen sugillari credebat Gesn. praef. Hor. Caeterum textum fere edd. Venett. deprehendimus. Omnino Minutiani opera in Porphyrione, cuius antiquissimum Codicem nactus erat, expoliendo videtur collocata fuisse.

* *Q. H. Fl. Opera cum comment. Chr. Landini:* in fine: *Impressum venetiis per magistrum Bernardinum de tridino ex monteferrato. Anno salutis.* MCCCCLXXXVI. — *Pridie idus Martias*, quod adiiciunt nonnulli, in libro non legitur. Est autem repetita e Florentina Landini a. 1482.

Aliam eiusdem anni Venetam editionem *per Mag. Bernardinum* laudat bibl. Horat. (Lips. 1775.), quum priorem *Bernh. de Tridino*, tanquam alius hominis, memorasset; inficeto errore.

1487.

Q. H. Fl. Opera, per Antonium Zarottum, Mediolani fol. 1487.

Nusquam alibi commemoratur haec editio, praeterquam Douglas., cuius fontem indagare non potui.

1488.

1488.

Q. H. Fl. Epodon liber. Liptzk 1488. 4.

Laudat hunc librum Fabric. Bibl. Lat. I. p. 408. et Douglas.

1489.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Domitii Palladii Sorani, Venetiis fol. 1489.

Denis Suppl. Maitt. p. 268. Sed recte dubitat de anno *Panzer* III. 277. qui ad a. 1498. editionem deprimendam esse statuit.

1490.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Acronis, Porphyrionis, et Landini. Praemittitur *tabula postillarum, Iohannis Francisci Philomusi epistola, eiusdemque carmen ad Principem Iohannem Sfortiam;* in fine: *Horatii Flacci Lyrici poetae opera: a Georgio Arrivabene Mantuano: diligenter Venetiis impressa: Hic clauduntur. Anno salutis* M. CCCC. XC. *Pridie. Non. Februa. Laus Deo.*

Orland. p. 48. *Maitt.* p. 521. *Crevenna* III. p. 137. *Braun* Notit. II. p. 210. *Lengnich. Beytr.* II. p. 106. *Panzer* III. p. 287. Extat in bibl. Guelpherbyt. Praefuit huic editioni *Io. Franc. Philomusus Pisaurensis,* qui de studio suo Horatio impenso in praef. ita differit: Ego rem non ingratam nec inutilem me facturum existimavi, si, quae apud Horatium mendose legerentur, industria ac diligentia mea emendatiora redderentur; tresque commentarios, qui in enucleandis huius poetae sensibus praecipue elaborarunt, imprimendos curarem; in quibus etiam corrigendis non minus mihi laboris incubuit. Haec ille. Novae adeo recensionis instar habenda haec editio. Commentariis Ioannis (Georg.) Arrivabeni istam instructam autumabat Fabric. B. L. p. 407. qui

eius impreſſor tantum fuit. Caeterum Acronem et Porphyrionem in hac ed. primum adiectos fuiſſe, perperam opinabatur Bentl. in Praef. ed. ſuae.

Q. H. Fl. Opera: cum comment. Landini, per Io. de Forlivio et ſocios (Venetiis) fol. 1490.

Q. H. Fl. Opera: impenſis Bernardi Reſinae Venetiis fol. 1490.

De utraque hac editione parum conſtat. Prior quidem repetita videtur ex illa 1483. Altera anni demum 1492. videtur; ad quem vide.

1491.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Landini: per Bernardinum de Tridino de Monteſerrato, Venetiis fol. 1491.

Maitt. p. 542. Repetita haec editio ex eiusdem impreſſoris ed. a. 1486.

1492.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Ant. Mancinelli, Acronis, Porphyrii, Chriſtophori Landini, Venetiis fol. 1492.

Praecedit *Antonii Mancinelli ad Pomponium Laetum Epiſtola.* In fine: LAVS DEO. *Horatii Flacci poetae opera a Philippo pincio Mantuano diligenter Venetiis Impreſſa: anno ſalutis* MCCCCXCII. *Pridie Kal. Martii. Bernardino Reſina litterarum doctorumque amantiſſimo pecuniam impendente.*

Orland. p. 48. Maitt. p. 555. Foſſ. p. 805. Bibl. Bunav. I. 508. Feraciſſima novae prolis haec editio, cuius textus ſubinde a Venetis recedit. Alia eiusdem anni cum iisdem commentariis, eiusdemque Bern. Reſinae impenſis, *Id. Octobr.* eodemque loco excuſa memoratur in bibl. Horat. p. 6. cuius auctor ſaepius in errorem induci

duci ſe paſſus eſt, adeo ut, quum unius eiusdemque exempli editionem nunc breviori nunc longiori titulo commemoratam deprehenderet, diverſas ſtatim inde editiones procuderet. Caeterum ducit haec editio ordinem edd. cum IV. commentariis.

Q. H. Fl. Opera cum commentar. Mancinelli, Acronis, Porphyrii et Chriſtophori Landini. Venetiis per Petrum Ioannem de Quarengis fol. 1492.

Orland. p. 53. Maitt. p. 546. *Panzer* III. 325.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Acronis et Porphyrionis, per Anton. Zarottum Parmenſem, Mediolani fol. 1492.

Habet Biblioth. Horat. p. 6. Notitiam eius aliunde fruſtra petas.

Q. H. Fl. Opera, Lipſiae per Martinum Herbipolenſem 1492. 4.

edente Io. Cubitenſi, qui Angeli Politiani oden ad Horatium et Iacobi Sentini, Ricimenſis, de lyricis quibusdam carminibus libellum adiecit. In fine: *Impreſſum in inclyta civitate* Liptzgk *per Baccalarium Martinum Herbipolenſem anno ſalutis* MCCCCXCII.

Maitt. Index II. App. p. 526. *Annal. typogr. Lipſ.* p. 66. *Panzer* I. 477. Curatam de ea notitiam dedit, curatioremque promiſit Cl. Seybold in Progr. ſuper Hor. L. III. carm. 3. ſcripto p. 13. Digna utique eſt, quum prima in Germania omnia H. complectatur, quae critico acumine exploretur.

1493.

Q. H. Fl. Opera, cum commentario Chriſtoph. Landini (incerto typographo) f. 1493.

Laudat hanc edit. *Maitt.* p. 560. ſine teſte. Vnde *Panzer* III. 346. de ea addubitat, et annum forte 1483.

per Ioh. et Gregor. de Forlivio ſubſtituendum indicat. Sed recenſet *Orland.* p. 62. in iis, quarum impreſſores haud innotuere. Magis dubia fides eſt ſequentis:

Q. H. Fl. opera cum quatuor commentariis (Acrone, Porphyrione, Landino et Mancinello) Venetiis fol. 1492.

Affert eam *Maitt.* p. 567, e Rutgerſ. catal. p. 88. neque alibi eam memoratam videas. Vnde Panzer III. 346. ſatis probabiliter ſtatuit, eſſe eam vel a. 1492. vel 1494. cum iisdem commentariis.

1494.

* *Horatius cum quattuor Commentariis* (Acronis, Porphyrionis, Landini et Mancinelli). Praemittitur *epiſtola Mancinelli Veliterni ad Pomponium Laetum.* In fine: *Horatii Flacci poetae opera: a Boneto Locatello Venetiis Impreſſa: Anno ſalutis* MCCCCXCIIII. *Pridie Idus martias. Octaviano Schoto litterarum doctorumque amantiſſimo pecunias impendente.* Ducta haec ex edit. a. 1492. uti haud dubie et ſequens:

Q. H. Fl. Opera: impenſis Bernardini Reſinae Venetiis fol. 1494.

quamquam idoneum eius teſtem adhuc deſidero.

Q. H. Fl. Ars poetica cum notis Fr. Petrarchae ſ. l. 1494. 4.

Poſſidebat Petrarcha Codicem H. quantivis pretii, quem in exprimenda A. P. ſequutum admodum probabile eſt.

1495.

Q. H. Fl. Opera, cum quatuor commentariis. Venetiis per Bernardinum de Tridino fol. 1495.

Laudat

Laudat hanc editionem *Soubiſe* p. 328. et ex eo *Panzer* III. 373. Eſt haud dubie repetitio ed. a. 1492. e qua etiam fluxere duae, quae ſequuntur:

Horatius cum quatuor commentariis, Acronis, Porphyrionis, Landini et Mancinelli. Venetiis fol. 1495.

In fine: *Qu. Horatii Flacci opera: Venetiis impreſſa. Anno ſalutis* M. CCCC. XCV. *die* XVI. *februarii.* In ultimo folio conſpiciuntur literae B. F. h. *Benedictus Fontana.* Adeantur de iſta *Maitt.* p. 595. *Mittarelli* p. 102. et *Bibl. de la Valliere* P. II. Vol. IV. p. 27. *Pray* Catal. Bibl. Bud. p. 518.

* *Horatius: cum comment. Acronis, Porphyrionis, Land. Mancin.* et figuris nuper additis. Venetiis fol. 1495.

In fine: *Horatii Flacci poetae opera: Venetiis impreſſa per Dominum pincium Mantuanum anno a nativitate Domini* MCCCCV (pro: MCCCCXCV) *die quinto Februarii.* Expreſſa plane ex ed. a. 1492. ſervati quoque in dedicatione et in fine commentarii.

1497.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, Acronis, Porphyrionis, Landini et Mancinelli Venetiis fol. 1497.

Roſſi p. 67. et inde *Panzer* III. 424.

1498.

* *Horatii flacci Uenuſini. Poete lirici opera cum quibusdam annotationibus imaginibusque pulcherrimis aptisque ad Odarum concentus et ſententias.* In fine: *Elaboratum impreſſumque eſt. hoc elegans. ornatum: ſplendidum: comptumque Horatii flacci Venuſini. lyrici Poete opus. cum utiliſſimis argumentis: ac imaginibus pulcherrimis: in celebri: libera: imperialique urbe Argentina. opera et impenſis ſedulis quoque laboribus Providi*

viri Iohannis Reinhardi cognomento Gürninger civis eiusdem urbis Argentinenſis: quarto idus Marcij. abſolutum vero Anno domini M. CCCC. XCVIII. Curavit hanc editionem *Iacobus Locher*, Poeta laureatus, idemque Profeſſor Gymnaſ. Friburg., quam iure inter principes referas, quandoquidem non ex Italicis exemplaribus, ſed e Codd. in Germania cuſtoditis, iisque ſatis probis eam ductam eſſe apparet. *Epigrammata Iac. Locheri* ſequitur eiusdem *epiſtola ad Carolum Marchionem Badenſem*, in qua in Germanorum laudes bellicas pariter ac togatas exſpatiatur; hanc excipiunt *Vita Horatii compendioſa*, duo eiusdem *carmina* (quamquam laureato poeta parum digna), *tabula metrorum* et *directoria vocum et ſententiarum*. Epiſtolae Locherus ſubſcripſit a. 1497.; unde paſſim hunc impreſſionis annum memorari videas. Afferunt quoque Argent. a. 1499. quae nec ipſa a noſtra diverſa videri debet. Cf. *Seemiller* faſc. IV. p. 101. *Hupſauer* Druckſtücke aus dem XV. Jahrh. p. 204.

Eodem hoc anno Venetiis quater Horatius recuſus eſt, et quidem:

Q. H. Fl. Opera, per Georg. Arrivabene fol. 1498.

* *Horatius cum quatuor commentariis* (*Acronis, Porphyrionis, Mancin. et Landini*); in fine: *Horatii flacci poetae opera: Venetiis impreſſa: Anno ſalutis* Mccccxcviii. *die* XIII. *Iulii.*

Denis ſuppl. 447. Satis obvia haec editio. Tum:

Q. H. Fl. Opera, cum commentar. Acronis, Porphyrionis, Ant. Mancinelli, et Chphori Landini. Venetiis, per Simonem Ticinenſem cognomento Bibilaqua fol. 1498.

Denis ſuppl. p. 447. Denique:

* *Horatius cum commentariis Antonii Mancin. et inſuper Acronis, Porphyrionis et Landini.* In fine: *Horatii*

ratii Flacci poetae opera per Iohannem aluyſium de varifio Mediolanenſem. Venetiis impreſſa. anno ſalutis MCCCC. LXXXXVIII. *die* XVIII. *iullii.* fol.

Maitt. p. 662. *Mittarelli* tamen p. 292 habet: *die* XXIII. *menſis Iulii*; quocum facit *Orland.* p. 58. et exemplum Biblioth. Acad. Gotting. (quod etiam in fronte ſimpliciter habet: *Horatius cum quatuor commentariis*) Ductae autem hae omnes praeter primo loco memoratam Arrivabeni editionem, quae forte eiusd. edit. a. 1490 repraeſentat, ex ed. Veneta a. 1492.

Q. H. Fl. opera: cum comment. Chriſtophori Landini, Argentorati fol. 1498.

Dubiae admodum fidei haec editio, melioribusque bibliologis prorſus ignorata.

Horatii Odae cum argumentis et tabula legum carminis, Pariſiis 1498. 4.

Orland. p. 346. *Maitt.* p. 662.

Q. H. Fl. Libri IV. Carminum, Lipſiae per Iac. Thanner 1498. 4.

Praecedit *Io. Honorii Criſpi Cubitenſis Ode et Nic. Perotti Commentatio de Odis Horatii.* In fine: *Impreſſum Lipcz per Iacobum Thanner Herbipolenſem, anno Salutis Chriſtiane* M. CCCC. LXXXXVIII. *die ſeptimo Iulii.* Cf. Freytag Apparat. II. p. 1350. et Denis Suppl. p. 447.

Q. H. Fl. Carmen Epodon, per Iac. Thanner, Lipſiae 1498. 4.

Editionem curavit idem *Io. Honor. Criſpus Cubit.* Extat in Bibl. Moeno-Francofurt. et Comitis Solm. Cf. *Maitt.* p. 662. n. 6. *Leich.* Annal. Lipſ. p. 72.

Q. H. Fl. Carmen ſeculare cum Ioannis Sentini de quibusdam lyricis carminibus tractatulo, Lipſiae 1498. 4.

Fabric. B. L. Ern. I. p. 408.

* *Horacy flacci venufini. poete cenfory poetica ad pifones* (per Iac. Thanner, Lipfiae) (1498. 4.

Freytag Adpar. litt. II. p. 1350. *Meufel Magaz.* III. 151. Eadem forte, quae Maitt. Ind. II. App. 526. Bibl. Bunav. I. p. 312. Hulf. p. 521. et Leich. Annal. Lipf. p. 104. memoratur. In fronte et in fine leguntur carmina lyrica Magiftri Hinrici Northemenfis.

* *Q. H. Fl. Epiftolarum liber. Liber Epiftolarum Horatii ad Lectorem: Difticha* 3. Haec in fronte fol. I. a. In fine: *Liptzk impreffum a Jacobo Tanner.* (1498.) 4.

Rariffimus hic libellus extat quoque in bibl. Panzeri (Cf. eiusd. Annal. I. p. 504) et Harlef. Vid. Bibl. Sarraziana P. II. p. 172. Etiam in Bibl. Guelpherbyt. extare audio.

Separatim hos Horatii libellos a Thannero excufos evulgatosque fuiffe teftatur fubfcriptio cuique fubiecta. Quum autem mox, ut iuftum volumen explerent, coniungerentur, turbatum inde mirum in modum eft a bibliographis, alios ex his complectentibus (ut *Maitt.* p. 662. Art. Poet. Epod. et Carm. Saec.) alios feorfim commemorantibus. Monendum hoc, ne diverfae iterataeque iftos impreffionis habeas. Idem dicendum de fqq. Martini Herbip. edd.

Q. H. Fl. poetarum inftitutiones ad Pifones, et Epiftolarum liber I. et II. per Martinum Herbipolenfem, Lipfiae, die ult. menf. Ianuarii. fol. 1498.

Praemittitur *Io. Honorii Crifpi Cubitenfis epiftola ad Matthaeum Lupinum.* Repetitio ed. 1492. ab eodem curatae. Maitt. p. 662. not. 6. Leich. p. 72. Eosdem Horatii cum *Sermonibus* libellos idem forma 4. dedit, quamquam nec loci nec anni mentione facta, (vid. *Denis* Suppl. p. 588.) item *Carminum* Libri. IV. cum infigni Martini Herbip. qui extant in Acad. Gotting. Bibliotheca. Affertur etiam eiusdem

Q.

Q. H. Fl. Epistolarum liber primus, in cuius fine est: *finit foeliciter*, absque anni et loci nota, sed iisdem Martini Herbip. characteribus in 4. impressus, *Panzero* IV. 346. n. 320. quae pro priore parte alterius huius ed. utique habenda videtur. Cf. *Fabric.* B. lat. I. p. 407. *Ern. Hupfauer* Druckst. p. 273.

Q. H. Fl. Carmen seculare. In fine: Impressum est hoc carmen seculare horatii Lipczk per Iacobum Thanner Herbip. *a. d.* M. CCCC. XCVIII. *die III. Augusti.*

1498. 4.

Extat Beuerbergi. Vid. *Hupfauer* lib. laud. p. 205.

1499.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis, Porphyrionis, Landini et Mancinelli. Venetiis sumtu Io. de Tridino die IV. Novembris fol. 1499.

Orland. p. 52. *Maitt.* p. 658.

Horatii Poemata, cum subtilissima Acronis interpretatione s. l. 1499. 4.

Maitt. p. 707. Eadem videtur cum sequ.:

Sermonum Horatii familiare commentum cum Acronis subtilissima interpretatione. Tum: *Epistolarum Horatii familiare commentum cum Acronis subtilissima interpretatione.* In fine: *Impressum est hoc et sermonum opus per Nicolaum Wolf Lutriensem. anno* M. CCCC. XCIX. *ad idus Martias.* fol. min. Vid. *Denis* Suppl. p. 466. Pro eadem habenda est, quae ab eodem Wolfio, eodemque anno in 4. excusa perhibetur.

Q. H. Fl. Epistolae, Sermones et institutiones poeticae per Iac. Barynum s. l. et a. (Lips. 1499.)

Vid. Catal. Bibl. Schwarz. P. II. p. 58.

1500.

1500.

Q. H. Fl. de arte poetica Opusculum aureum, ab Ascensio familiariter expositum, et recentius regulis prosaicis auctum, Parrhisiis, V. Idibus Sept. 1500. 4.

Q. H. Fl. Satyrae et Episiolae cum commentario Acronis et Badii Ascensii, Parisiis 1500. 4.

Maitt. p. 741.

Q. H. Fl. Odae, impensis Petri van Os. Zwollis 1500. 4.

Q. H. Fl. Episiolae. Francof. 1500. 4.

Edd. huius saeculi, temporis nota destitutae.

* *Q. H. Fl. satyricorum omnium principis Sermones, exactissime iam pridem exarati.* In fine: *Hic finiunt libri Sermonum Horatii, impressi Colonie in officina literaria ingenuorum filiorum Quentell ad Maium. mendis etiam plusculis tersi.* s. a.

Rarissimus hic libellus vel ad finem saec. XV vel ad initium sequentis omnino referendus videtur.

Horatii Sermonum s. Satyrarum libri, Episiolae et Odae. 4. s. l. et a.

Bibl. Hulf. p. 522.

Horatii Episiolae familiari commento a Iodoco Badio Ascensio auct. et recogn. cum Philippi Beroaldi ac Angeli Politiani annotatt. 4. s. l. et a.

Eadem Bibl. Hulf. ibid. Est forte a. 1500.

1501.

Q. H. Fl. Opera, Impendio Alex. Minutiani, Mediolani fol. 1501.

Repetita ex ed. a. 1486.

Q. H. Fl. Poemata, in quibus multa correcta sunt, et institutiones suis locis positae commentariorum quodammodo vice funguntur: ex recognitione Aldi, cum metrorum generibus et emendationibus. In fine: *Venetiis apud Aldum et Andraeam Socerum, mense maio. Id genus characteres decennium ne attingito. Libros huiuscemodi litterulis excusos neu impressito neu vendito.*

1501. 8.

De hac et caeteris edd. Aldinis vid. supra p. XLIV. Expressa est typis minoribus, *currentium* nomine insignitis. Caeterum editionem Brixiensem Horatii hoc anno evulgatam laudat Bibl. Horatiana, qua fide, non dixerim. Dubitat quoque *Panzer* VI. 338.

1502.

* *Horatius ita emendatus: ut eius interpretes non multum desideres Lector candidissime.* In fine: *Mediolani apud Alexandrum Minutianum.* M. DII. *Pridie cal. Decembr.*

Vana haec emendatioris lectionis professio; nam Venetam anni 1492 fere expressam deprehendimus.

Horatius recognitus per Philippum Beroaldum: impressus Bononiae per Benedictum Hectoris, Bibliopolam et Impressorem elegantissimum. Anno salutis MDII. *Kal. Novemb.* fol.

Memoratur haec editio soli auctori libri: *Dictionnaire Bibliographique historique et critique* T. II. p. 50. Nihil certi igitur de ea pronuntiare licet.

Q. H. Fl. Epistolarum liber. In fine: *Epistole Horatii Flacci, poete clarissimi, a Iacobo Thanner Herbipolensi diligenter Liptzk impresse hic clauduntur. Anno salutis secundo supra quingentesimum et millesimum.* 4.

Gesner

Geſner Biblioth. p. 8. et inde *Panzer* VII. 142. Bibl. Princip. Furſtenbergii, quae Pragae eſt. Vid. Hirſching. Addit. ad T. III. p. 316.

1503.

Horatii Ode. Carmen Epodon et ſeculare cum exactiſſima Antonii Mancinelli, et cum familiari Iodoci Badii Aſcenſii explanatione. Venundantur Parrhiſiis in vico divi Iacobi a Dionyſio Roce ſub divo Martino et in monte Sancti Hilarii ſub leunculis aureis. In fine: *accuratione Aſcenſiana compreſſa ad* XV *Calendas Julias anni* MDIII. Sequitur *De arte poetica libellus. Aſcenſii opera ad idus ſeptembr. anni* MDIII. — *Sermones et Epiſtole Quinti Flacci Horatii cum — explanatione Iodoci Badii — parrhiſii in regione divi Iacobi* caet. In fine: *accuratione ipſius Aſcenſii ad Quintum Calendas Septemb. anni huius* MDIII. fol.

Maitt. II. p. 164. *Thott.* Catal. VII. p. 88. Eſt haec prima Aſcenſiana, e Veneta a. 1492 potiſſimum ducta.

Ode Horatii fideliter emendate cum breviuſculis argumentis et tabula perfacili, qua lex carminis cujuslibet Odes clariſſima redditur, cum inſigni typographi JEAN PETIT. In fine poſt *Iohannis Parvi epiſtolam et Tabulam univerſas horatii odas metiri facillime docentem: Ode Horatiane fideliter emendate ſumptibus Iohannis parvi pariſienſis bibliopole, felici fine conſummate ſunt Kal. Februariis Anno a natali ſalutifero Milleſimo quingenteſimo tertio.* Sequitur *Iohannis Chappuis bituricenſis epiſtola ad lectorem.* 4.

Rariſſimae huius editionis a nemine adhuc excitatae, exemplum poſſidet Panzer. Vid. Annal. eius T. VII. p. 505. Expreſſa eſt haud dubie ex editione Pariſ. anni 1498. Quum puerorum uſibus ea deſtinata fuiſſet, mirandum non eſt, tam raro hodie eam inveniri. Idem dicendum de ſequ.:

Q.

Q. H. Fl. Opera: cum notis A. Mancinelli et familiari Iod. Badii Ascensii explanatione. In fine: *Ad V. Calend. Sept.* MDIII. *in nobilissimo Parrhisiorum gymnasio:* IEHAN PETIT 1503. 4.

Maitt. Ind. p. 504. Eadem haud dubie, quae in Bibl. Harl. I. p. 180. memoratur

Q. H. Fl. Opera: cum notis Tib. Claud. Donati. Argentorati fol. 1503.

Laudat *Bibl. Horatiana* p. 11. et inde *Panz.* VI. 30.

Horatii opera. In fine: *Impressum hoc opus Florentiae, impensa Philippi Bibliopolae, Anno salutis millesimo quingentesimo tertio, quinto nonas Octobris, Petro Soterino Vexillifero foelicissimo.* 8.

Bandini Iuntarum typographiae annal. II. p. 5. *Maitt.* Ind. p. 561. Est haec prima Horatii Iuntina. Praecedit Benedicti Philologi nuncupatoria, docto iuveni Philippo Nerlio inscripta.

Terentianus de litteris, syllabis et metris Horatii. Venetiis per Ioannem de Cereto de Tridino, alias Tacuinum 1503. 4.

Debure Catal. des Livr. du Duc de la Valliere P. I. T. II. p. 93.

1504.

Q. H. Fl. Sermones, per Greg. Laticephalum Lips. 1504. 4.

1505.

Q. H. Fl. Opera, Ascensianis asteriscis illustrata: in aedibus Ascensianis ad tertium Idus Ianuar. Paris. 1505. 8.

Altera haec Ascensiana. *Maitt.* II. p. 174. *Panzer.* VII. p. 512. Sequitur tertia Ascensiana:

1506.

1506.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Ascensii, Parisiis 1506. 4.

1507.

Horatii Epistolarum liber. Liptzk 1507. 4.

Bauer Supplem. III. p. 117. *Panz.* VII. 161. Vterque auctorem allert *Pray* Catal. p. 517. habet Bibl. Guelpherbyt.

1508.

* *Horatii Fl. Opera, cum quatuor commentariis Porphyrionis, Acronis, Landini, Mancinelli.* cum ligno Io. de Lignano. *Impress. Mediolani per magistrum Leonardum Pachel anno domini* M. CCCCC. VIII. *die* XXIII. *Augusti.* fol.

Maitt. Ind. I. p. 504. *Thott.* VII. p. 88. Bibl. Bunav. I. 309.

Epistole HORATII. *Impressum Liptzk per Baccalaureum Wolfgangum Monacensem* 1508. 4.

Nomen impressoris est *Wolfgang Strockel.* Vid. *Bibl. Hor.* p. 12. De ipsa editione adi *Gesner* Bibl. p. 30. Leich. p. 87. *Bauer* Suppl. T. III. p. 117. et *Panzer* VII. p. 162.

Q. Horatii Flacci Sermones. Francophordiae 1508. 4.

Horatii Institutiones ad Pisones, seu ars poetica, una cum duobus carminibus eiusdem de fragilitate vite humane ad Torquatum et ad Posthumum. Lipsiae 1508. 4.

Reperitur haec editio in Catal. *Pray* I. p. 517. Cf. *Panz.* Ann. VII. p. 163.

1509.

1509.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, et figuris nuper additis: impress. Venetiis per Philippum pincium Mantuanum anno MDIX. *die* XVI. *Maii.* fol.

Expressa ex ed. a. 1492.

* *Q. Horatii Flacci poemata, in quibus multa correcta sunt, et institutiones suis locis positae, commentariorum quodammodo vice funguntur. — Undeviginti metrorum genera, et quaenam sint, et e quibus constent pedibus, et ante volumen simul habentur, et intus in volumine suis locis. — Adnotationes nonnullae in toto opere, in quibus vel aliquid mutandum ostenditur, vel cur mutatum sit, ratio redditur.* In fine: *Venetiis apud Aldum Romanum mense Martio.* M· D· IX· 8.

Multo emendatiorem quidem hanc secundam editionem melioremque priore ante VII. annos curata in *epistola ad Iafredum Carolum Ict.* iactat Aldus; si tamen loca, ab ipso inter corrigendum notata et isti epistolae subiuncta consideres, parvi utique momenti habenda sunt, quae novae huic editioni accessere. Sic v. c. Epod. XVII. 52. *exīlis* non *exĭlis* pronuntiandum monetur.

1510.

Q. Horatii Flacci Epistolarum liber. Lipsiae per Baccalarium Wolfgangum Monacensem 1510. 4.

Leich. p. 89. Repetita ex ed. a. 1508.

1511.

Q. H. Fl. Opera cum Mancinelli et Iod. Badii Ascensii commentariis. Venundantur Parrhisiis in vico divi Iacobi ab Ioanne Parvo Dionysio Roce et ipso Ascensio. In fine Od. et Epod.: *Habes itaque lector Q. H. Fl. Odas, Epodon et seculare carmen cum duplici commentario diligenter accuratione Ascensiana rursus impressa*

ad nonas Septemb. MDXI. Ad calcem Artis poeticae: *haec rursus in aedibus Ascensianis ubi cum ceteris operibus horatianis venundantur in via divi Iacobi et in aedibus Ioannis Parvi ac Dionysii Roce: finita ad Kalen. Octob.* MDXI. Sub finem: *Impressa est rursum haec Horatiana poesis accuratione ipsius Ascensii in nobilissimo parrhisiorum gymnasio; ad Quintum Idus Octob. anni huius* MDXI. fol.

Ascensianae secundae nomine haec venit editio, ad priorem fere expressa. Extat in Bibl. Gymn. Bipont. Bibl. Bunav. I. 309.

Q. H. Fl. poemata, in quibus multa nuperrime (Ald. sec. a. 1509.) *correcta sunt, et institutiones suis locis positae commentariorum quodammodo vice funguntur. Vndeviginti metrorum genera, et quaenam sint, et e quibus constent pedibus, et ante volumen simul habentur, et intus in volumine suis locis. Annotationes nonnullae in toto opere, in quibus vel aliquid mutandum ostenditur, vel, cur mutatum sit, ratio redditur. Die* XXVI. *Februar. s. l.* (*Lugduni*) 1511. 8.

Bibl. Hulf. (III. 440.) et O. S. Bened. ad Emmer. Ratisb. (Catal. P. IV. p. 301.). Curata putatur haec rarissima editio per Simonem Carpentarium, Lugduni, propter literarum *currentium* cum Plauti et Quinctiliani Carpentarianis, Lugduni factis, editionibus, et quod insigne idem in capite praeferat, teste Fabric. Bibl. lat. I. p. 408. Textum quidem habet Aldinum, sed subinde e Codd. correctum. Sic I. 25. extr. editum est: *dedicet Euro* pro: *Hebro.* Dolendum adeo, hanc nondum critico acumine excussam esse.

Circa hunc annum prodiere: *Matth. Bonfinis*, Asculani, in Horat. 115. Annotationes. Impress. R. (Romae) in regione Parionis per M. Stephanum Guillereti de Lothar.

Lothar. et Herculem de Nanis de Bononia ſocios. 4. Vid. Bibl. Firmiana T. V. p. 227.

1512.

Horatius cum quattuor Commentarius (ſic) *videlicet Porſirio, Acrono, Oratio, Landino, Mancinello.* In fine: *Impreſſum Mediolani per Magiſtrum Ludovicum de Bebulco Anno Domini* MDXII. *die* XXVI. *Auguſti* fol.

Expreſſa plane ex ed. a. 1508. *Maitt.* II. p. 238. *Goetz.* Memorab. bibl. Dresd. I. p. 518.

Q. H. Fl. Epiſtolarum libri II. *Lipſiae per Melchiorem Lotter* 1512. 4.

Leich. p. 92. Thott. Catal. VII. p. 201.

Q. H. Fl. Epiſtolae. Impreſſum Lipſiae per Iacobum Thanner 1512. 4.

Recuſa edit. a. 1499.

1513.

Q. H. Fl. Opera: apud Henr. Stephanum, Pariſiis 1513. 12.

Male Rob. Steph. praefert Hulſ. Bibl. p. 439. T. III.

Q. H. Fl. — Lipſ. 1513. 4.

Hirſching Addit. ad Deſcript. bibl. T. III. p. 316. in Princip. Furſtenberg. Bibl. Pragae extare ait; non tamen addit, quos Horatii libros complectatur. Audio nunc, eam Guelpherbyti aſſervari, et Epiſtolarum Libros II. continere.

1514.

Q. H. Fl. Opera: cum quatuor commentariis, per Auguſtinum de Zannis de Porteſio die XV menſis Octobris fol. 1514.

Maitt. II. 259.

Q. H. Fl. Liber Epistolarum. Eiusdem de Arte Poetica. Multa praeterea hic sunt correcta, vel mutata ad exemplar Aldi. Lector eme, lege, et iudicabis. Fol. 2. *Hieronymus Gebwiler Matthiae Schurerio S. D.* In fine: *Ex aedibus Schurerii, mense Februario Anno* M. D. XIIII. 4.

Argentorati excusam fuisse ipsum Schurerii nomen abunde adstruit. Vid. *Panz.* VI. 66. qui ipse exemplum eius possidet. Ductam censent ex ed. Lugdunensi 1511.

Q. H. Fl. Poemata nuper quam accuratissime castigata, et in quibus multa sunt addita ad eorum declarationem spectantia. Eiusdem *omnia metrorum genera, quae sint, quibusque consient pedibus, ante, et intus suis in locis adposita. Permutata quaedam in toto corpore, et ratio etiam reddita, cur singula permutentur.* In fine: *Impressum Florentiae impensa Philippi Iuntae. Anno Salutis* M. D. XIIII. *Mense Februario.* 8.

Est haec Iuntina secunda, ad Aldinum exemplar subinde reformata. Cf. *Bandini* libro I. P. II. p. 56. *Crevenna* III. p. 138 sq. et 205.

Horatii Epistolarum libri II. *cura Wesleri: per Melchior. Lotter Lyptzk* 1514. 4.

Bibl. Altenburg. v. Wilisch. p. 109.

1515.

Q. H. Fl. Epodon liber, eiusdem de Arte poetica, *item Epistolarum libri duo. In fronte denique Horatii vita per Petrum Crinitum Florent. Argentorati ex aedibus Schurerii. Mense Ianuario* MDXV. 4.

Bibl. Hulf. p. 522.

Q. H. Fl. Venusini Sermonum libri duo, non minori sapientia quam eloquentia instructissimi. In fine: *Hieronymus Vietor Imprimebat. Viennae Anno partus uirgi-*

uirginei Millesimo supra quingentesimum quindecimo Mense Iulio. 1515. 4.

Extat in Bibl. Vindob. Vid. *Denis* Wiens Buchdruckergeschichte p. 127.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo ad Archetypon Aldi Manutii quam accuratissime impressi. Iudicium in Epistolis de Horatio Rudolfi Agricolae Rheti ad lectorem. In fine: *Viennae Austriae per Hieronymum Vietorem Calcographum, anno partus virginei* 1515. *Mense Martio* 1515. 4.

Praeter alios vv. in fronte hi leguntur iambi argute contexti:

Flaccus, Vietor, Cospus. Ingenio, manu
Scientia. Ingens, dedaleus perspicax.
Haec author, impressor, professor. Naviter,
Graphice, diserte. Fecit, excudit, docet.
Satin haec ementi diximus lector tibi?

Cospum adeo Epp. Horatii praelegisse inde cognoscitur. Vide de hoc libro eundem Virum, multis nominibus venerabilem p. 137.

1516.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis. In fine: *Impressa est tertium haec Horatiana poesis accuratione ipsius Ascensii ad quartum Kalen. Iulias, Parrhisiis* fol. 1516.

Est haec tertia Ascensiana, quam eodem anno Venetiis recusam perhibent, parum explorata fide. Odarum quidem, Epodon et C. S. explanatio est Ant. Mancin. et Bad. Ascens. in caeteros libros solius Ascens. familiarissima extat expositio. *Maitt.* II. 289.

Horatii opera cum notis Petri Pagani Venetiis fol. 1516.

Huius ed. notitiam dat *Bibl. Horat.* p. 15. ut et ſequentis:

Q. H. Fl. Ars poetica, ſermones duo et Epiſtolae: per Iohannem Britannicum, Venetiis fol. 1516.

Horatius: impreſſum Florentiae per haeredes Philippi Iuntae 1516. 8.

Eſt haec tertia Iuntina, parum cognita. Memoratur in *Catal. Thott.* VII. p. 259.

Q. H. Fl. Odarum ſive carminum Libri IV. *Argentorati apud Matthiam Schurerium menſe Februario*

Maitt. Ind. p. 503. *Fabric.* Bibl. Lat. I. 408. Idem liber recuſus anno ſequenti, cuius exemplum affert *Weiſlinger* in Catal. Biblioth. O. S. Joh. Argentinae p. 112. Vterque autem expreſſus ex ed. Lugd. a. 1511.

Horatii morales epiſtolae. Coloniae 1516. 4.

Exemplum poſſidet Bibl. Guelpherb. Etiam alibi memoratum vidi.

1517.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo. Annotationes nonnullae in calce adiectae, in quibus aliquid mutandum oſtenditur, vel cur mutatum ſit ratio redditur. Argentorati ex Aedibus Matthiae Schurerii. Menſe Ianuario 1517. 4.

Repetita haud dubie ex Lugdunenſi ed. anni 1511. cum ipſo titulo.

Q. H. Fl. Epiſtolarum libri duo. Lipſiae per Iacobum Thanner 1517. 4.

Recuſa ex ed. a. 1512.

1518.

Q. H. Fl. de Arte poetica liber. Coloniae in aedibus Quentelianis 1518. 4.

Q.

Q. H. Fl. morales epistolae. Daventriae ex officina litteratoria Alberti Pafraet 1518. 4.

Vtramque laudat *Bibl. Bunav.* T. I. Vol. I. p. 312. et inde *Bibl. Horat.* p. 16.

Q. H. Fl. poemata cum annotationibus Matthaei Bonfinis. Lugduni sumtibus Bartholomei trot mense Augusto 1518. 8.

Bibl. Schwarz. iun. teste *Panz.* VII. 321. Caeterum male hinc duae editt. factae in *Biblioth. Hor.* et *Iani* recensu.

1519.

* *Opera Q. Horatii Flacci poetae amoenissimi cum quatuor commentariis, Acronis, Porphyrionis, Anto. Mancinelli Iodoci Badii Ascensii accurate repositis. Cumque adnotationibus Matthaei Bonfinis: et Aldi Manutii Romani a Philologo* (Benedicto) *recognitis: suisque locis insertis et ad finem ex integro restitutis. Vaenundantur Parrhisiis in via Iacobaea ab ipso Ascensio.* In fine Epp.: *Impressa est quartum haec Horatiana poesis accuratione ipsius Ascensii in nobilissimo Parrhisiorum gymnasio ad Quartum Calen. Octob. Anni huius* M. D. XIX.

Quarta haec Ascens. ex eiusdem prioribus maxime Venet. a. 1495. fideliter expressa, et tantum *Bonfinis* et *Aldi* notulis locupletata est. Forte haec eadem est, quam Cat. Bibl. Harl. I. p. 179. cum Notis Variorum *Florentiae* editam dicit.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, Parisiis apud Io. Parvum fol. 1519.

Suspectae fidei haec editio, soli auctori Bibl. Horat. p. 16. memorata. Vid. ad a. 1528.

Q. H. Fl. Opera cum quinque commentariis, Lugduni fol. 1519.

Quintum nimirum locum occupat Aſcenſii expoſitio. Sed nec hanc ullibi memoratam reperi, niſi in Bibl. Horat. p. 1.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia. Centimetrum Marii Servii. Annotationes Aldi Manutii Romani in Horatium. Ratio menſuum, quibus Odae eiusdem poetae tenentur, eodem Aldo authore. Nicolai Perotti libellus eiusdem Argumenti. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae ſoceri, menſe novembri* M. D. XIX. 8.

Sequitur plerumque haec editio Aldinas anteriores, quamquam novam recenſionem feciſſe videri vult Franc. Aſulanus, qui in epiſt. ad Io. Pinum ita de ſuo labore, ei impenſo: poemata ad exactiorem caſtigationem revocavimus; praeter alios enim, quos plurimos adhibuimus, Andreae etiam Naugerii iudicio non parum multis in locis adiuti, ita mendis omnibus ſublatis integra reddidimus, ut vere profiteri poſſimus, non minus noſtro labore tanto authori priſtinam dignitatem eſſe reſtitutam, quam ſtudioſiſſimo cuique lectori ſatisfactum in iis, quae vel obſcura vel ambigua ab omnibus in medio relinquebantur. Haec ille. Emendatior utique eſt caeteris Aldinis, et manifeſta vitia (ut I. 11. 2. *Leuconoë* pro *Leucothee*) paſſim ſublata videas.

Q. H. Fl. Poemata — — Florentiae per heredes Philippi Iuntae. Anno Domini M. D. XIX. *Leone X. Ponti. Maxi.* 1519. 8.

Maitt. Ind. I. p. 501. *Bandini* l. c. II. p. 149. *Pinelli* II. 326. Eſt haec Iuntina quarta. Praecedit *Benedicti Philologi Florent.* epiſtola ad Phil. Nerlium.

Eiusdem anni edit. *Pariſienſem fol. a Nyon et Guillyn* curatam laudant Bipontini neſcio qua auctoritate.

1520.

1520.

Horatius cum commentariis: per Guil. de Fontaneto de Monteferrato. Venetiis die VII. *April.* fol. 1520.

Maitt. II. 600. Expreſſa haud dubie e Veneta aliqua.

Horatius. Centimetrum Marii Servii. Adnotationes Aldi Manutii in Horatium. Metrorum genera in Horatio. Nic. Perotti de metris Odarum Horatii. Baſileae in aedibus Andreae Cratandri Menſe Decembri 1520. 8.

Extat in Bibl. Norimb. teſte *Panz.* VI. 222. Preſſe ſequitur Aldina exempla.

1521.

Q. H. Fl. Odarum liber Primus et Secundus cum annotationibus Pauli Franci. Francoſ. ad Oderam 1521. 8.

Q. H. Fl. Liber de arte poetica ad Piſones. Ex vetuſto exemplari: Summa recognitus cura et diligentia per Valentinum Ecchium Philyripolitanum (Lipſienſem). *Ex officina litteratoria Domini Iohannis Haller, civis et conſulis Cracovienſis. Anno a Chriſto nato* M. D. XXI. XIII. *Kal. Novemb.* 1521. 4.

Rariſſimus hic libellus commemoratur in Bibl. Ianociana I. p. 68.

Q. H. Fl. Opera: per Paganinum de Pagan, Venetiis 1521. 12.

Laudant h. edit. *Bipotini*, neſcio qua fide.

1522.

Q. H. Fl. Epiſtolarum libri duo. Ex antiquiſſimo exemplari: ſtudioſiſſime recogniti per Valentinum Ecchium Philyropol. Arte vero et impenſis Domini Ioh.

 Haller

Haller, civis et Confulis Cracovienfis impreffi. Anno falutis M. D. XXII. *Pridie Nonas Augufti* 1522. 4.

Bibl. Ianociana I. p. 69.

P. Franci Problemata Horatiana per Satiram. Typis Hartmanni. Francof. ad Viad. 1522. 4.

Bipontini p. XXXVI. et *Bibl. Hor.* p. 17.

Q. H. Fl. de divina poetarum arte, non minus elegans quam omni eruditione refertum opus ad Pifones cunctis adprime neceffarium. Eiusdem carmen feculare perquam iucundum. Sequitur *Adriani Wolfhardi Tranffylvani praefatio ad Lectorem.* In fine: *Viennae Auftriae per Ioannem Singrenium. Anno domini* 1522. 4.

Bibl. Vindob. Vid. *Denis Wiens Buchdruckergefch.* p. 230.

Q. H. Fl. Epiftolarum libri duo, curatiffime impreffi. Viennae in aedibus Io. Sin. Anno M. D. XXII. In fine: *Viennae Pannoniae per Ioannem Singrenium Anno Domini* 1522. 4.

Bibl. Vindob. *Denis* lib. laud. p. 234. *Phil. Gundelium* operi praefuiffe opinatur.

1523.

Horatii Epiftolae: editore Ioanne Caefario in gratiam illuftrium difcipulorum Antonii et Salentini Comitum Ifenburgicorum. Coloniae typis Ioannis Soteris 1523. 8.

Laudat *Hartzhem. Bibl. Colon.* p. 165.

Q. H. Fl. Poemata omnia, ftudio ac diligentia Henrici Glareani recognita, eiusdem Annotationibus illuftrata: quibus et permulta authoris loca hactenus depravata, et commentariorum infiniti errores, vel iniuria temporis, vel librariorum indiligentia, aut fciolorum impoftura admiffi aut etiam commentatorum ofcitantia non animadverfi

verſi exacto reſtituuntur iudicio. Adiecta ſunt praeterea ubique argumenta et Carminum rationes. Ad haec, alia nonnulla ipſi authori non parum lucis adſerentia. Friburgi Briſgoiae 1523. 8.

Deſcriptum exhibui plenum libri titulum, quo certius tibi de arrogantia hominis conſtaret. Expreſſa fere eſt Aldina 1519. et, ubi eam deſerit, temere hoc factum deprehendas. Sexies haec editio dein repetita eſt a. 1533. 1535. 1536. 1539. 1540. 1549.

1524.

Horatius, Iuvenalis, et Perſius. Baſileae in aedibus Valentini Curionis. X. Calend. Auguſtas 1524. 8.

Maitt. Ind. I. p. 502. Bibl. Altenburg. p. 109. De edd. Baſill. vide ſupra p. XLVI. Recuſa haec eſt a. 1527. et 1531.

1525.

Q. H. Fl. Sermonum libri II. cum annotatt. nonnullis in calce adiunctis. Antverp. 1525. 4.

Bibl. Hulſ. p. 522.

1526.

Horatii Odae emendatae, cum breviuſculis argumentis. Pariſ. 1526. 4.

Bibl. Hulſ. p. 522.

1527.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia. Centimetrum Marii Servii. Annotationes Aldi Manutii Romani in Horatium. Ratio menſuum, quibus Odae eiusdem Poetae tenentur eodem Aldo authore. Nicolai Peroti libellus eiusdem argumenti. — Venetiis in aedibus Aldi et Andreae ſoceri menſe ſeptembri* 1527. 8.

Aldina

Aldina quarta ad tertiam plane expreſſa, neque ulla nova dote inſtructa. Ipſe Aſulanus in praef. ait, ſe hoc egiſſe, ut non negligentius quam antea eundem authorem emitteret.

* *Q. H. Fl. Venuſini poetae amoeniſſimi — opera cum commentariis Acronis grammatici haudquaquam vulgaris nuper quam accuratiſſime caſtigati aeditique* (ſic) *ac ampliſſimo indice illuſtrati. Baſileae apud Valentinum Curionem Calendis Aprilibus Anni* 1527. 8.

Secunda haec Baſileenſis, in qua ſtudia editoris ad Acronem potiſſimum limatius exhibendum converſa eſſe videntur; nam textus conſpirat cum priore.

Q. H. Fl. Epodon liber unus. Ad Aldini exemplaris ſidem recognitus. Seculari carmine adiuncto. Cracoviae per Matthiam Scharffenberg, anno a virgineo partu Mil. Quingent. XXVII. *Decim. die Novembris* 1527. 4.

Bibl. Ianociana I. p. 48.

1528.

Q. H. Fl. duo Epiſtolarum Libri, cura Chriſtophori Landini. Antwerpiae per Iohannem Grapheum menſe Iulio 1528. 8.

Q. H. Fl. de arte poetica. Antwerpiae apud Iohannem Grapheum menſe Iulio 1528. 8.

Vterque liber, rarus admodum, quamquam nullius uſus critici, erat κειμήλιον *Schwarz.* iun. teſte *Panz.* VI. p. 13.

* *Opera Q. Horatii Flacci poetae amoeniſſimi cum quatuor commentariis Acronis. Porphirionis. Anto. Mancinelli. Iodoci Badii Aſcenſii accurate repoſitis. cumque adnotationibus Matthaei Bonſinis: et Aldi Manutii Romani a Philologo recognitis: ſuisque locis inſertis et ad ſinem ex integro reſtitutis. Praemiſſo ampliſſimo*

mo in universum opus indice. Uenundantur Parrisiis apud Ioannem Parvum, Ambrosium Gyrault et Petrum Gaudoul. In fine Epp.: *Parrhisiis* PETRUS *Gromorsus excudebat Anno a Christo nato* fol. 1528.

Ducta plane ac descripta ad ed. Paris. Ascensianam a. 1519. Praefixa est epist. nuncupatoria *Ascensii* ad *Franc. de Rouhan* cum a. 1519 subscriptione; unde novam *Io. Parvi* eiusdem anni 1519 nonnulli editionem procuderunt; prave arbitror.

Horatii Opera, cum Annotatiunculis in margine adjectis et Nic. Perotti de metris Odarum Horatii libello. Apud Simonem Colinaeum in alma Parisiorum Academia, sub sole aureo, vici divi Ioannis Bellovacensis, mense Octobri 1528. 8.

Maitt. T. II. p. 708. Bibl. Huls. III. 441. Prima haec Colinaeana, haud dubie ex Aldina aliqua expressa.

1529.

Horatii Opera cum quatuor commentariis: — — sub prelo Ascensiano, Parisiis ad V. *Calendas Sept.* fol. 1529.

Vltima Ascensiana.

Dubiae admodum fidei est Antwerpiana huius anni editio in rationes illata ab auctore Biblioth. Horat. p. 19. quamquam etiam habet Dougl.

1530.

Q. H. Fl. Opera, per Sebastianum Gryphium, Lugduni 1530. 8.

Prima haec Gryphiana, multoties dein repetita.

1531.

Q. H. Flacci, A. Persii, I. Iuvenalis, amoenissimorum exactissimorumque inter Satyricos poetarum opera: Basi-

Basileae, apud Valent. Curionem, Idibus Martias (in praef.) 1531. 8.

Vid. a. 1524. unde textus repetitus videtur, adiectis cuique carmini prolixioribus argumentis. Exemplum huius ed. penes me est. Cf. *Goetz.* Memorabb. I. p. 526.

Io. Murmelii Modi undeviginti Odarum Horatianarum ad iuventutem exercendam, per Fr. Rhodum. Marburgi 1531. 8.

Ex Aldino exemplo ducti.

Q. H. Fl. Opera: cum Nic. Perotti de metris Horatianis libello. Paris. apud Sim. Colinaeum 1531. 12.

Recus. ex ed. a. 1528. *Maitt.* II. 759.

Q. H. Fl. Ars Poetica, cum comment. A. Iani Parrhasii, Consent. studio Bernardini Martyrani, Neapoli 1531. 4.

Saepius inde recusa.

1532.

Melodiae in Odas Horatii Et quaedam alia carminum genera. Earundem argumenta, genus ac ratio. Una cum insignioribus et Odis et Sententiis. TENOR. *Emptori Bibliopola. Forsitan hos rides, Emptor, me vendere cantus* caet. *Francofordiae Chr. Ege.* In fine: *Apud Christianum Egenolphum, Mense Ianuario. An.* M. DXXXII. Sequitur *Discantus, Bassus, Altus.* 8.

Κειμήλιον *Panzeri.* Vid. Ann. VII. 52.

1533.

Q. H. Fl. Poemata omnia studio et diligentia Henr. Glareani, Friburgi Brisgoiae, Kalendis Martiis 1533. 8.

Vid. a. 1523. *Maitt.* II. 791. Castigatiorem priore recognitamque praedicat Glar. in ep. dedicat. p. 7.

Q.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni, per Sebast. Gryphium 1533. 8.

Maitt. II. 790. Altera haec Gryphiana. Vid. a. 1530.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, cum Scholiis Wolph. Anemoecii (Windheim). *Ex officina Heur. Stesner, August. Vindelic.* 1533. 8.

Laudat *Bibl. Horat.* p. 20.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum Trium doctissimorum Commentariis. A. Iani Parrhasii. Acronis, Porphyrionis. Adiecta sunt ad calcem doctissimae Heur. Glareani annotationes. Parisiis, ex officina Rob. Stephani 1533. 4.

Bibl. Harlei. I. p. 180. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 301.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum comment. A. Iani Parrhasii Parisiis 1533. 8.

Vid. a. 1531.

Q. H. Fl. Odarum sive Carminum Libri quatuor, et Epodon liber, cum Annotatiunculis quam antea auctioribus in margine adiectis: accessit Nic. Perotti libellus de Metris Odarum Horatianarum. Parisiis, apud Simonem Colinaeum 1533. 8.

Maitt. II. 790. Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 301. Tertia Colinaeana. Vid. a. 1528.

Q. H. Fl. Ars poetica: apud Prigentium Calvarinum in clauso Brunello sub insigni geminarum cypparum. Parisiis fol. 1533.

Maitt. II. 790.

1534.

Q. H. Fl. Epistolae, Satyrae et Ars poetica. Antwerpiae 1534. 8.

Bibl.

Bibl. Horat. p. 21. Curata haud dubie per *Io. Grapheum.* Vid. a. 1528.

1535.

Q. H. Fl. Opera, cum Annotationibus Henrici Glareani, Friburgi, apud Ioannem Fabrum Emmeum Iuliacensem. 1535. 8.

Bibl. Hor. p. 21. quae et sequ. a. 1536. editionem ab eodem impressam laudat.

Q. H. Fl. Opera per Sebast. Gryphium, Lugduni 1535. 8.

Gryphiana tertia. Bibl. Hor. l. l.

Horatii Opera: cum adnotationibus Erasmi, Rhodigini, Politiani, Sabellici, Ioh. Baptist. Pii et Iacobi Bononiensis: collectis a Ge. Pictorio. *Antwerpiae* 1535. 8.

Constipatae sunt in hanc editionem istorum Virorum in Horatium Obss., quae ab iis per Miscellaneorum, Annotationum, antiquarum Lectionum libellos proditae fuerant. Cf. a. 1544. et passim. Habet Bibl. Guelpherbyt.

1536.

Q. H. Fl. Opera cum quinque Commentariis et Annotationibus Aldi Manutii et Matthaei Bonfinis, Venetiis fol. 1536.

Repetitio Ascensianae quintae, cum Landini comment.

Q. H. Fl. Opera: per Sebast. Gryphium Lugduni 1536. 8.

Maitt. II. p. 849. Quarta ista Gryphiana. Eodem anno quarta Glareani, Frib. eiusdem Fabri cura prodiit. Vid. a. 1535.

Q. H. Fl. Opera, per Philippum Romanum Lugduni 1536. 8.

Dougl. p. 4. forte eadem cum anteriori.

* Q.

* *Q. H. Fl. Ars poetica. cum A. Iani Parrhasii, Acronis, et Porphyrionis commentariis, Lugduni* apud Phil. Romanum. 1536. 8.

Dougl. p. 1. Bibl. Hulſ. III. 443. Expreſſa haud dubie e Pariſina Stephani anni 1533.

Iodoci Badii Aſcenſii Commentarii in Epiſtolas Q. H. Fl., cum Variorum notis. Pariſiis 1536. 8.

Idem l. l. et *Bibl. Horat.* p. 21.

1537.

Q. H. Fl. Opera: cum Annotationibus Eraſmi, Politiani, Sabellici etc. *Coloniae apud Iohannem Gymnicum* 1537. 8

Repetitio edit. a. 1535.

Q. H. Fl. Opera: apud Franciſcum Gryphium, Pariſiis 1537. 8.

Maitt. Ind. I. p. 502.

1538.

Q. H. Fl. Poemata omnia: ad caſtigatiſſimi cuiusque exemplaris fidem quam accuratiſſime reſtituta, Scholiisque doctiſſimis illuſtrata. Lugduni apud Sebaſt. Gryphium 1538. 8.

Gryphiana quinta. *Dougl.* p. 4. Bibl. Hulſ. III. 440.

1539.

* *Q. H. Fl. Odarum ſive carminum libri* IV. *Epodon liber unus* caet. *Nicol. Perotti libellus — Pariſiis apud Sim. Colinaeum* 1539. 8.

Colinaeana quarta. *Maitt.* III. 307.

Q. H. Fl. Opera: ex officina Rob. Stephani, Pariſiis 1539. 8.

Eodem anno prodiere:

H. Glareani Annotationes in Q. H. Fl. Friburgi Brisg. 8.

Iodoci Willichii Comment. in Art. Poet. Horatii, Argent. 8. et

Paul. Hofheimeri Harmoniae poeticae, sive Horatii aliorumque poetarum Odae, musicis metris expressae. Norimb. 8.

1540.

Q. H. Fl. Poemata omnia cum quinque Commentantibus, Anto. Mancinello, Acrone, Porphyrione, Ioh. Britannico, nec non Iod. Badio Ascensio, Viris eruditissimis. Centimetrum Marii Servii. Annotationes Aldi Manutii Romani. Ratio mensuum, quibus Odae eodem Aldo authore tenentur. Nic. Perotti libellus de Metris Odarum. Annotationes Matthaei Bonfinis, Asculani suis locis insertae et ad finem ex integro restitutae. Index copiosissimus omnium vocabulorum, quae in toto opere animadversione digna visa sunt. Venetiis, per Venturinum Rossinellum, mense Martio fol. 1540.

Ex Ascensianis haud dubie ducta. Per eundem *Ventur. Rossinell.* Horatius hoc anno octava forma excusus memoratur *Dougl.* p. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia, studio ac diligentia H. Glareani recognita — — Friburgi Brisgoiae* 1540. 8.

Sexta Glareani editio (Vid. a. 1525.) cum epist. dedicatoria a. 1533. unde adeo plane expressa est.

Q. H. Fl. Opera, cum annotatiunculis — — apud Sim. Colinaeum, Parisiis 1540. 12.

Maitt. III. 318. Colinaeana quinta. *Osmont.* p. 358.

Q. H. Fl. Opera, — — apud Sebast. Gryphium, Lugduni 1540. 8.

Vid. a. 1530. Sexta Gryph.

Q.

Q. H. Fl. Poemata omnia, doctissimis Scholiis illustrata. per Anton. Dumaeum Antwerp. 1540. 8.

Dougl. p. 4.

Q. H. Fl. liber de Arte poetica. Ex officina Mich. Vascosani Parisiis 1540. 4.

Q. H. Fl. Epistolae, Satyrae et Ars poetica, cum Annotationibus. Antwerp. 1540. 8.

1541.

Q. H. Fl. poemata omnia, cum Nic. Perotti libello de Horat. Od. metris. Venetiis ex officina Erasmiana 1541. 12.

Maitt. III. 330.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum explicatione Pomponii Gaurici. Romae 1541. 4.

Bibl. Horat. p. 24.

Q. H. Fl. Ars poetica, per S. Chappelet. Parisiis 1541. 4.

Dougl. p. 4.

Q. H. Fl. Epistolae, ex offic. Roberti Stephani Parisiis 1541. 8.

Bibl. Horat. p. 24. et Hulf. III. 443.

Q. H. Fl. Poemata omnia, doctissimis Scholiis illustrata, Antwerp. apud Io. Hillenium 1541. 8.

Ducta haud dubie ex ed. Antw. a. 1540.

Commentarius in Primam et Secundam Horatii Satyram. Auctore Iulio Aurelio Haurechio, Lessinguiensi: accessit eiusdem Paraphrasis in easdem per Anton. Goynum, Antwerp. 1541. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

1542.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis Acronis, Porphyrionis, Mancinelli et Badii. Parisiis apud Ioannem Roigny fol. 1542.

Repetitio Afcenfianae a. 1529.

Q. H. Fl. Poemata omnia, cum Scholiis doctiffimis, Lugduni apud Seb. Gryphium 1542. 8.

Gryphiana VIIma. Vid. a. 1530.

1543.

Q. H. Fl. opera cum quatuor commentariis Acronis, Porphyrionis, Anton. Mancinelli, Iodoci Badii repofitis. Cumque annotationibus Matthaei Bonfinis, et Aldi Manutii, a Philologo (Benedicto) *recognitis fuisque locis infertis, et ad finem ex integro reftitutis. Praemiffoque et aucto Indice. Adiectae in calce libri eundem in Authorem Henr. Glareani Annotationes* caet. *Parifiis in aedibus Oudini Petit* fol. 1543.

Fideliter expreffa ex Afcenfiana poftrema a. 1529. *Maitt.* III. 355.

Q. H. Fl. Poemata, Scholiis brevibus, iisque breviffimis illuftrata, apud Ioan. Roigny. Excudebat Io. Ludov. Tiletanus Parifiis 1543. 4.

Maitt. III. 354. Ex anteriori fuperioris anni forte expreffa.

* *Horatius. Nic. Perotti libellus non infrugifer de metris Odar. Horat. Parifiis apud Sim. Colinaeum* 1543. 12.

Maitt. III. 554. Colinaeana fexta eaque ultima.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum commentario Viti Amerbachii. Argentorati 1543. 8.

Saepius dein recufa. Vid. a. 1547.

1544.

1544.

Q. H. Fl. omnia poemata cum ratione carminum et argumentis ubique insertis. Interpretibus Acrone, Porphyrione, A. Iano Parrhasio, Anton. Mancinello, nec non Iod. Badio Ascensio. Scholiisque D. Erasmi Roter. Angeli Politiani, M. Antonii Sabellici, Ludovici Cael. Rhodigini, Bapt. Pii, Petr. Criniti, Aldi Manutii, Matth. Bonfinis et Iacobi Bononiensis nuper adiunctis. His nos praeterea Annotationes doctissimorum, Ant. Thylesii Consent. Fr. Robortelli Vtin. atque Henr. Glareani apprime utiles addidimus, Nic. Perotti libellus —. Auctoris vita ex P. Crinito: quae omnia longe politius ac diligentius, quam hactenus, excusa in lucem prodeunt. Venetiis apud Hieron. Scotum fol. 1544.

Quicquid fere intpp. Horat. extabat, e faeculi istius more in hanc edit. collatum est. In textu refingendo non amplius laborabatur; satis habuit editor, anteriorem aliquam, haud dubie Venetam, prelo iterum subiicere. Thylesii notae paullo ante prodierant, cum lemmate: *A. Thyl. in Odas Q. H. Fl. auspicia ad iuventutem Romanam* f. l. et a. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata. Ratio mensuum, quibus Odae eiusdem poetae tenentur. Centimetrum Marii Servii. Variae lectiones ex Vetustiss. codicibus. Parisiis ex officina Roberti Stephani, VII. Id. Maii* 1544. 8.

Maitt. III. 372. *Pinelli* II. 326. Varias lectiones non ex anterioribus edd. sed vere e Codd. et quidem, ut videtur, Italicis haustas esse apparet.

Q. H. Flacci opera, per Petrum Crinitum, Antwerpiae 1544. 8.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera, doctissimorum virorum diligentia recognita Friburg. 1544. 8.

Horatii Epistola de Arte Poetica, cum Iasonis de Nores Cyprii ex quotidianis Tryphonis Cabrielii sermonibus interpretatione. Parisiis apud Matth. David 1544. 8.

Cf. a. 1553. Recusa a. 1554.

1545.

* *Q. H. Fl. Venusini opera — — omnium commentaria — iam denuo castigata addidimus, nempe Acronis et Porphyrionis, item annotationes — H. Glareani, Erasmi Rot., Matth. Bonfinis, Aldi Manutii, L. Coelii, A. Politiani, M. Ant. Coccii Sabellici, Io. Bapt. Pii, Iacobi a Cruce Bonon., Servii Grammatici, Petri Criniti.* In fine: *Basileae per Henrichum Petrum Mense Martio, Anno* M. D. XLV. fol. 1545.

Prima haec Henricopetrina. Textus refert plane anteriores edd. Basileenses Curionis. Eodem hoc anno Horatium cum iisdem commentariis ab eodem H. P. in 4 excusum affert Dougl. p. 5. et inde Bibl. Hor. p. 28. Sed haud dubie error est in forma libri.

* *Q. H. Fl. poemata omnia, ad castigatissimi cuiusque exemplaris fidem quam diligentissime restituta. Parisiis apud Audoenum Parvum, sub intersignio Lilii, via ad D. Iacobum* 1545. 12.

Nitida atque satis correcta editio, vix ulli memorata. Expressa est ex Colinaeana a. 1543. Bibl. Hulf. III. 439.

Q. H. Fl. poemata: ex officina Michaelis Vascosani Parisiis 1545. 4.

Maitt. III. 383. *Pinelli* II. 326. Biblioth. du Roi, belles Lettres. T. II. 298.

Q. H. Fl. Poemata: ex officina Franc. Gryphii, Parisiis 1545. 12.

Maitt. III. 383. *Dougl.* p. 5. Vid. a. 1537.

Q.

Q. H. Fl. Poemata: Lugduni apud Sebaſt. Gryphium 1545. 12.

Bibl. Hor. p. 28. Spectat forte ad annum ſequ.

Q. H. Fl. Opera cum notis H. Glareani et Variorum, Baſileae 1545. 4.

Dubiae fidei ed. Habet Bibl. Hor. p. 28. Neque magis conſtat de ſequ.:

Q. H. Fl. Opera: cum commentariis Acronis et Porphyrionis, Baſileae 1545. 8.

in eadem Bibl. laudata.

Q. H. Fl. Opera, apud Rob. Stephanum, Pariſiis 1545. 12.

Denique hoc anno prodiere:

* *Iodoci Willichii* Reſel. Commentaria in Q. H. Fl. Artem Poeticam Argent. 1545. 8.

Bibl. Hulſ. III. 443.

1546.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni, per Sebaſt. Gryphium 1546. 12.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera Lyrica, per Herm. Figulum, Francof. apud Chr. Egenolphum 1546. 8.

Idem l. l.

Q. H. Fl. Poemata ſcholiis brevibus — — illuſtrata apud Io. Roigny. Pariſiis 1546. 4.

Maitt. Ind. p. 502. Cf. a. 1543.

Q. H. Fl. cum ſcholiis, Antwerp. 1546. 8.

Bibl. Hor. p. 28. Repetita forte ex ed. a. 1541.

Q. H. Fl. Ars poetica cum Ecphraſi Fr. Philippi Pedimontii. Venetiis apud Aldi filios 1546. 4.

1547.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia: Lugduni apud Sebast. Gryphium* 1547. 8.

Gryphiana decima, a nemine adducta.

Q. H. Fl. Poemata — — Antwerpiae ex officina Io. Loei 1547. 8.

Bibl. Hulſ. III. p. 440. et *Hor.* p. 29. quae aliam eiusdem a. Antwerpianam laudat forma 12. qua fide, non liquet.

* *Viti Ammerbachii* Comment. in Artem Poeticam Horatii. Argentorati 1547. 8.

Cf. a. 1543. Adiunctus eſt Willich. comment. in A. P.

1548.

Q. H. Fl. Carminum libri quatuor. per Thom. Richardum, Pariſiis 1548. 4.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera: Venetiis apud Vincent. Valgris. 1548. 8.

Idem l. l. Bibl. Hulſ. III. 440.

Franc. Robortelli comment. in aliquot locos Horatii Florent. 1548. fol.

1549.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Variorum. Venetiis apud haeredes Petri Ravani fol. 1549.

Dougl. l. l.

Q. H. Fl. Opera: annotatt. Glareani illuſtr. Frib. Briſgoiae, Excud. Steph. Gravius 1549. 8.

Q. H. Fl. per Seb. Gryphium Lugd. 1549. 12.

Q.

Q. H. Fl. Poemata, cum Scholiis et argumentis ab Henr. Stephano illustrata. Lutetiae ex officina Rob. Stephan. 1549. 8.

Maitt. III. p. 581. Bibl. Hulf. III. 440.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Per M. Vascosanum Parisiis 1549. 4.

Maitt. l. l.

Q. H. Fl. Opera cum Annotatt. Erasmi, Sabellici, Pii, Aldi caet. caet. Coloniae 1549. 8.

Conf. a. 1535. 1544. et passim.

Q. H. Fl. Ars Poetica. Apud Guil. Morellium Tillianum Parisiis, id. Maii. 1549. 4.

1550.

Q. H. Fl. Ars poetica, per Vicent. Madium, Brixianum, Venetiis fol. 1550.

Fabric. Bibl. lat. I. 415. *A. M. Quirini* de Brixiana Literatura p. 88. seq.

Q. H. Fl. Ars poetica: Iac. Grifoli interpretatione illustrata: rhetoricos libros ad Herennium nihil omnino ad Ciceronem pertinere per eundem declaratur, Florentiae 1550. 4.

Fabric. l. l. *Dougl.* p. 5. Bibl. du Roi belles Lettres, T. II. p. 302.

Q. H. Fl. Epp. libri II. Paris. per Th. Richard. 1550. 4.

Catal. Bibl. Bodlei. p. 597.

1551.

Q. H. Fl. Opera, per Anton. Vincentium, Lugduni 1551. 12.

Dougl. p. 6. Bibl. Hulf. III. 439.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud Sebastian. Gryphium 1551. 12.

Idem l. l. Bibl. Hulſ. l. l.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud Beringos 1551. 12.

Bibl. Hor. p. 30. Bibl. Hulſ. III. 439.

Q. H. Fl. Sermonum ſeu Satyrarum Libri duo, et de Arte Poetica. Lutetiae ex officina Mich. Vaſcoſani 1551. 4.

Dougl. l. l. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 301.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo per Thom. Richardum Pariſiis 1551. 4.

Idem p. l.

Q. H. Fl. Opera, cum ſcholiis M. Antonii Mureti, Venetiis apud Aldum iun. 1551. 3.

1552.

Q. H. Fl. Opera, per Ioh. Loeium, Antwerpiae 1552. 8.

Recuſa ed. a. 1547.

Q. H. Fl. Opera, Antwerpiae per Ioh. Gymnicum Antwerp. 1552. 8.

Vid. a. 1537.

Q. H. Fl. Opera, cum M. Antonii Mureti commentariis, Venetiis apud Ald. iun. 1552. 8.

Muretina altera.

Q. H. Fl. Ars poetica: per Thom. Richard, Pariſiis 1552. 4.

Dougl. p. l.

Q.

Q. H. Fl. Liber de Arte Poetica, Iac. Grifolii interpretatione explicatus. Nunc primum post Florentinam editionem Lutetiae impressus per Matth. David 1552. 8.

Vid. a. 1550. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

1553.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis — — per Hier. Scotum, Venetiis fol. 1553.

Dougl. p. 6. Vid. a. 1544. unde etiam fluxit sequens editio:

Q. H. Fl. omnia poemata, cum iisdem interpretibus *Venetiis apud Petrum de Nicolinis de Sabio* fol. 1553.

Q. H. Fl. Opera, cum interpretationibus Christ. Landini, Venetiis fol. 1553.

Laudat *Bibl. Hor.* p. 31.

Q. H. Fl. Carminum libri quatuor. Ex officina Mich. Vascosani Lutetiae 1553. 4.

Repetitio ed. a. 1545.

Q. H. Fl. Carminum libri quatuor, Epodòn et Carmen seculare, per Thom. Richard. Parisiis 1553. 4.

Dougl. p. 1. Cf. a. 1548. et 1552.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum comment. A. Iani Parrhasii, Venetiis 1553. 8.

Vid. a. 1531. 1533.

Achillis Statii, Lusitani, in Q. H. Fl. Poetriam commentarii; cum textu. Antwerp. apud Martinum Nutium 1553. 4.

Dougl. p. 6. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

* *In Epistolam Q. H. Fl. de Arte poetica Iasonis de Noris, Ciprii, ex quotidianis Tryphonis Gabrielii ser-*

ſermonibus interpretatio; — — — Venetiis apud Aldi filios 1553. 8.

Fabric. B. L. I. 416. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303. Vid. a. 1544.

* *Ioh. Amaritonis Nonet. Commentarius in Epiſtolas Q. H. Fl. Liber primus. Pariſiis excud. Guil. Iulianus* 1553. 8.

Fabric. B. L. l. l. *Dougl.* p. 6. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302. Male ad ſequentem annum referunt.

Q. H. Fl. Ars poetica cum comment. Iaſonis de Nores: Venetiis, per Arrivabenum 1553. 8.

Dougl. p. 6. Eadem eſt cum Aldina h. anni editione, praefixo tantum novo hoc titulo; nam utraque ad manus eſt.

1554.

Q. H. Fl. Opera. Lugduni apud Sebaſt. Gryphium 1554. 8.

Dougl. p. 7.

Franc. Luiſini Vtin. in Librum Q. H. Fl. de Arte Poetica commentarius. Venet. apud Aldi filios 1554. 4.

Bibl. Ioſ. Renati Imperialis p. 248. *Dougl.* p. l. qui inſuper *I. de Nores* recuſam hoc anno Horatii A. P. laudat.

Q. H. Fl. Epiſtolarum libri duo, per Thom. Richardum Pariſiis 1554. 4.

Abſoluta his Epp. Horatianorum opp. editio a Th. Richardo curata. Vid. a. 1548. 1551. 1552. 1553.

Q. H. Fl. Opera: cura Ioh. Douſae, Venetiis 1554. 4.

* *Ioſ.*

* *Iof. de Nores* in H. A. Poeticam. Parif. Matth. David. 1554. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 503. Cf. a. 1544. et 1553.

1555.

* *Q. H. Fl. Opera, Grammaticorum antiquiff. Helenii Acronis, et Porphirionis Commentariis illuftrata, admixtis interdum C. Aemilii, Iulii Modefti, et Terentii Scauri Annotatiunculis: edita auctius et emendatius quam unquam antea per Georgium Fabricium Chemnicenfem. Ex Diomedis etiam Obfervationibus indicata in Odis carminum genera funt, et menda in iisdem fublata. Huc quoque accedunt Ioan. Hartungi in omnia Horatii Opera breves obfervationes, quibus docet potiffimum ubi hic nofter Graecos imitatus fit.* In fine prioris Voluminis: *Bafileae apud Henrichum Petri, menfe feptembri, anno* M. D. LV. Alter Tomus comprehendit commentarios *Landini in omnia H. opp. Fr. Luifini, I. Grifolii et I. de Nores in Artem poeticam; tum annotatt. Erafmi, Aldi M. L. Coelii, A. Politiani, Sabellici, B. Pii, Iac. a Cruce, P. Criniti et Henr. Loriti Glareani*; cum eadem in fine fubfcriptione fol. 1555.

Altera Henrico-Petrina (v. ann. 1544.), a Fabric. egregie curata. Hartungus hoc faltem laudis habet, quod primus Horatium cum Graecis comparare inftituerit; quamquam in vulgaribus admodum opera eius continetur. In Bibl. Dresd. extat exemplum h. edit. ab Ge. Fabricio infinitis locis correctum et emendatum. Vid. *Goetz.* Memorabb. I. p. 527.

Eodem hoc anno Bafileae per eundem *Ge. Fabricium* editio Horatii cum comment. Acronis in 4. curata memoratur in *Bibl. Hor.* p. 34.

* *Horatius. M. Antonii Mureti in eundem Annotationes. Aldi Manutii de metris Horatianis. Eiusdem an-*

annotationes in Horatium. Venetiis, apud Paulum Manutium, Aldi f. 1555. 8.

Vſus eſt Muretus Codice vetuſto, a Bernardino Lauredano e Flandria ſibi miſſo. Tum Vitam Hor. ex antiquiſſimo volumine, quod Gandavi aſſervatur, ab eodem miſſam adiecit. Caeterum textus ſequitur priorem a. 1551.

Q. H. Fl. Opera, cum Scholiis diverſorum, Coloniae 1555. 8.

Bibl. Hor. p. 34.

Q. H. Fl. liber de Arte poetica: per Gualtherum Fabricium, Colon. Agr. 1555. 8.

Eadem l. l.

Franc. Robortelli paraphraſis in librum Horatii, qui vulgo de Arte Poetica ad Piſones inſcribitur caet. *Baſileae per Io. Hervag. Iun.* fol. 1555.

Dougl. p. 7. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

1556.

Q. H. Fl. Poemata, ſcholiis brevibus iisque doctiſſimis illuſtrata, apud Thomam Richard. Pariſiis 1556. 4.

Maitt. III. 685.

Q. H. Fl. Opera, cum metrica carminum ratione, et argumentis ubique illuſtrata, tum etiam Acronis caet. *Annotatt.* Colon. *Agr.* 1556. 8.

Q. H. Fl. Opera per Mart. Nutium, Antw. 1556. 12.

Dougl. p. 7.

Io. Pauli Caeſarii Comment. in XXXII. Q. H. Fl. Odas, Romae 1556. 8.

Recuſus a. 1566.

1557.

1557.

Q. H. Fl. Opera, cum Annotationibus Theodori Pulmanni, Craneb. Antwerp. excud. Martinus Nutius 1557. 8.

Sequitur Aldinum textum. Pulmannum pluribus Codd. iisque ſatis probis inſtructum hunc laborum profligaſſe, conſtat. Vid. ſupra p.V. et XLVI. Saepius recuſa haec editio.

Q. H. Fl. Poemata, cum comment. M. Ant. Mureti — Venet. apud Ald. Iun. 1557. 8.

Q. H. Fl. Opera, cum ſcholiis, Antw. 1557. 8.

Bibl. Hulſ. III. 440. et *Hor.* p. 35. quae eadem Horatium cum commentario *Adr. Turnebi* eiusd. a. Pariſ. editum affert. Scilicet ex Adverſariis eius depromtum puta commentarium.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo. Pariſiis apud Thom. Richardum 1557. 4.

Dougl. 7. Vid. a. 1551.

Q. H. Fl. Boulierii. Lugd. apud Io. Frellon 1557. 12.

Bibl. Croftsiana p. 93.

1558.

Q. H. Fl., cum Scholiis brevibus: apud Th. Richardum, Pariſiis 1558. 8.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Pariſiis 1558. 8.

Q. H. Fl., cum Scholiis, Lugd. 1558. 8.

Bibl. Hulſ. III. 440.

Q. H. Fl. Opera, cura Ioh. Boulierii, Lugduni apud Anton. Vincent. 1558. 8.

Laudat has Bibl. Horat. p. 35. quas omnes ex anterioribus recuſas fuiſſe, vix dubitandum.

Q. H. Fl. Opera, per Raphaleng. Antwerp. ex officina Plantin. 1558. 12.

Aldina exempla refert textus, saepius dein recusus.

1559.

Q. H. Fl. Poemata omnia — — Venetiis apud Ioa. Mariam Bonellum fol. 1559.

Repetita Veneta a. 1544. cum omnibus commentariis, qui in ista deprehenduntur.

Q. H. Fl. Poemata omnia doctissimis Scholiis illustrata. Antw. ex offic. Io. Loei 1559. 8.

Dougl. p. 8. Vid. a. 1547. 1552.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni per Io. Frellonium 1559. 12.

Dougl. l. l.

Denique eodem hoc anno *Muretina* a diversis typographis, variisque locis repetita est, idque *Lugduni per Guil. Rovill.* et *Venetiis apud Aldum.* Quae Lugduni apud haered. Sebast. Gryphii hoc anno curata est editio, anteriores suas sequitur, non Muretinam, ut vulgò putatur. Extat in Bibl. Gotting.

1560.

Q. H. Fl. Epistolae, Sermones et Ars Poetica, Antwerpiae ex offic. Io. Loëii 1560. 8.

Dougl. p. 8.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Basileae 1560. 8.

Bibl. Hor. p. 37.

1561.

Q. H. Fl., ex fide atque auctoritate decem librorum Mss. opera Dionysii Lambini, Monstroll emendatus: ab eodem

eodemque Commentariis copiosissimis illustratus, nunc primum in lucem editus per Ioh. Tornaesium, Lugduni 1561. 4.

Nova Horatii recensio, ad libros Mss. a Lambino facta, certatimque postea repetita.

Q. H. Fl. libri Odarum et Epodon cum scholiis Mich. Bruti. Venetiis apud Ald. iun. 1561. 8.

Recusa a. 1570.

Q. H. Fl., cum scholiis M. Anton. Mureti et Ald. Manut. de metris Horatianis, Venetiis 1561. 8.

Vid. a. 1555.

Io. Bapt. Pignae poetica Horatiana. Venet. apud Vinc. Valgrisium 1561. f. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

1562.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Politiani, Sabellici, Manutii et aliorum. Venetiis apud Io. Mar. Bonellum fol. 1562.

Vid. supra a. 1544. 1559.

Q. H. Fl. Ars poetica: Parisiis ex offic. Gabr. Buon. 1562. 4.

Dougl. p. 8.

Q. H. Fl. Epodon liber, per Th. Richard. Parisiis 1562. 4.

Idem p. 9. Cf. a. 1553.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo per Thom. Richard, Parisiis 1562. 4.

Idem l. l. Vid. a. 1554.

Q. H. Fl. Ars poetica: cum Scholiis brevibus sed eruditis, Parisiis 1562. 4.

Bibl. Horat. p. 38. Forte ab eodem *Th. Richardo* curata.

Q. H. Fl. Liber de Arte Poetica, Iac. Grifolii interpretatione explicatus, Venetiis apud Io. Varisium et Socios 1562. 8.

Dougl. p. 8. Vid. a. 1552.

Q. H. Fl., cum notis Acronis et Aliorum, per Ge. Fabricium, Coloniae 1562. 8.

Philiberti Laudenoti, Hedui, Commentarius in L. I. Epistolarum Q. H. Fl. Paris. ex offic. Gabr. Buon. 1562. 4.

1563.

Q. H. Fl. Carminum Libri IV. Epod. et Carmen seculare per Thom. Richard, Parisiis 1563. 4.

Dougl. p. 9. Vid. supra a. 1553. Idem A. P. hoc anno recudit, teste eodem *Dougl.*

Q. H. Fl. Opera per Ioann. Gryphium, Venetiis 1563. 8.

Dougl. l. l.

Q. H. Fl. Opera: cum Annotationibus doctissimorum Virorum. Lipsiae ex officina Ernest. Voegelini, Const. 1563. 8.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Leidae 1563. 8.

Bibl. Huls. III. 443.

Q. H. Fl. de Arte Poetica liber ad Pisones —. Ienae excud. Donat. Ritzenhayn. 1563. 4.

1564.

Q. H. Fl. Opera, cum Annotatt. Mureti, Venetiis apud Ald. iun. 1564. 8.

Vid. a. 1551.

* *Q. H. Fl. Ars poetica, et in eam Paraphrasis et Commentariolus Ioh. Sambuci. Antwerp. ex offic. Plantin.* 1564. 8.

Dougl.

Dougl. p. 9. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302. Repetit. a. 1569.

Q. H. Fl., cum Scholiis Mureti et animadversionibus Bruti et Aldi Manutii de metris Horatianis, Venetiis 1564. 8.

Dubito an diversa sit ab altera h. a. modo memorata.

Q. H. Fl. Opera cum annotationibus XIV. Virorum doctorum. Coloniae excudebat Petrus Horst 1564. 8.

Vid. supra a. 1556. 1562.

Q. H. Fl. cum Commentario Theod. Pulmanni, Antwerp. 1564. 8.

Ducta ex ed. a. 1557.

1565.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud haeredes Sebast. Gryphii 1565. 8.

Bibl. Hulf. III. 439

Q. H. Fl., ex fide decem Mss. opera Dion. Lambini Monstrol. Venetiis 1565. 4.

Prima Lambinianae ed. repetitio. Vid. a. 1561.

Q. H. Fl. Carminum liber quartus, ex antiquissimis Mss. Codicibus, cum Commentariis falso adhuc Porphyrioni et Acroni adscriptis: Opera Iac. Cruquii, Messenii, editus; Eiusdem in eundem Annotationes. Brugis Fland. apud Hubert. Goltzium 1565. 8.

Vid. ad a. 1578. quo demum plena Horat. Opp. editio a Cruquio curata est.

1566.

Q. H. Fl. Ars poetica cum explicationibus Ach. Statii Antwerp. 1566. 4.

Recusa ex ed. a. 1553. Eodem hoc anno Horatius Lambini recusus est Venetiis apud Paulum Manutium, Aldi fil. 4. (Catal. de la Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 299.) et Parisiis 8. si fides Bibl. Hor. p. 41. habenda.

Q. H. Fl. Opera ex castigatione Theod. Pulmanni ad Mureti, Lambini, aliorumque editionem atque veteres aliquot libros collatus, et Scholiis e scriptis doctissimorum Virorum collectis illustratus. Antw. ex offic. Plantini 1566. 12.

Prima haec Plantiniana ex rec. Pulmanni. Vid. a. 1557. et 1564.

Q. H. Fl. Opera: Antwerp. per Viduam Loei 1566. 8.

Dougl. p. 10. Vid. a. 1547. 1552. 1559.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Parisiis per Gabr. Buonium 1566. 8.

Dougl. p. 10.

1567.

Q. H. Fl., sex abhinc annis — opera Dionys. Lambini emendatus — nunc ab eodem recognitus et cum aliquot aliis exemplaribus antiquis comparatus, multis locis purgatus, iisdemque Commentariis, plus tertia parte amplificatis, illustratus. Parisiis apud Io. Macaeum fol. 1567.

Editio Lambini secunda aliquoties deinde repetita.

Q. H. Fl. Opera, cum Indice Th. Treteri, Antwerp. apud Plantin. 1567. 8.

Adornatus est hic index ad pagg. ed. Antw. apud Gryph. a. 1545.

Q.

Q. H. Fl., cum Annot. Mureti et Aldi Manutii de Metris Horat. Lugduni per (haeredes) *Seb. Gryph.* 1567. 8.

Ducta atque expressa haec Gryph. e Muretina.

Q. H. Fl. poemata, à mendis iterum summa diligentia repurgata, ac doctissimis Franc. Irenici in Artem Poeticam et libros Epistolarum Annotationibus in gratiam studiosae iuventutis illustrata. Adiecta sunt insuper ubique carminum argumenta et rationes prosodiacae. Francof. ad M. apud Georg. Cor. Sig. Feyerabendt 1567. 8.

Weislinger Catal. Bibl. Ord. S. Hierosolymit. (Argentor.) p. 113. Exemplum, quod ad manus est, habet solas Annotatt. Irenici absque textu poetae.

* *Q. H. Fl. liber Epodon cura Iac. Cruquii. Antwerpiae* 1567. 8.

Ant. Hermanni Gogavini Elenchus Omissorum in Horatium poetam. Sablon. 1567. 8.

Bibl. Hulf. III. 443.

Petri Pagani Argumenta in Horatium, Francof. 1567. 8.

1568.

Q. H. Fl. Opera cum metrica carminum ratione, Colon. Agr. 1568. 8.

Vid supra a. 1556. 1562. et 1564.

Q. H. Fl. Opera, cum metrica carm. ratione caet. *Lips.* 1568. 8.

Recusa ed. a. 1563.

Q. H. Fl. Opera, Basileae per heredes Nic. Bryling 1568. 8.

Sequitur haud dubie anteriorem aliquam ed. Bas. forte a. 1560.

Eodem hoc anno Lambiniana Horatii editio ter recusa est, et quidem Lutetiae apud P. Manut. fol. (teste *Dougl.* p. 10.) Venet. apud eundem 4. et Francof. apud Wechel. 4.

Leodegarii a Querco Praefatio in Lib. II. Satyrarum Horatii, habita Kal. Octobr. 1563. Paris. apud Dionys. a Prato. 1568. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

Matth. Collinii Harmoniae univocae in Odas Horat. Argent. 1568. 8. Cf. a. 1532. et 1539.

1569.

Q. H. Fl. de Arte Poetica liber, cum brevibus Scholiis, Paris. apud Gabr. Buon. 1569. 4.

Recusus a. 1562. *Bibl. du Roi, belles Lettres* II. 302.

Io. Sambucus in Artem Poeticam Q. H. Fl. Antw. 1569. 8.

Vid. supra a. 1564.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis Acronis, Erasmi, Sabellici et aliorum. Francof. apud Heredes Egenolf. 1569. 8.

Vid. a. 1534. 1544. 1549.

Denique Lambini ed. recusa h. a. Francof. 4.

1570.

Q. H. Fl. Opera, Grammaticorum XL — *commentariis in unum corpus collectis illustrata. Basileae apud Henricpetri* fol. 1570.

Henricopetrina III. Vid. a. 1544. 1555.

Q. H. Fl., cum scholiis A. Mureti et Animadversionibus Bruti. Venet. apud Ald. 1570. 8.

Ducta ex ed. a. 1564.

Q.

Q. H. Fl. Odae et Epodon liber, cum animadvv. I. M. Bruti. Venet. Ald. 1570. 8.

Vid. ſupra a. 1566.

Q. H. Fl. opera, cum argumentis et Caſtigationibus Georgii Fabricii. Lipſiae typis Voegelianis 1570. 8.

Eodem anno recuſa Lambini editio Antwerp. ex offic. Guil. Silvii, 8.

1571.

Q. H. Fl. poemata, cum argumentis et caſtigationibus Ge. Fabricii, cum indice Adagiorum. Lipſiae per Io. Steinmannum typis Voegelianis 1571. 8.

Ex eiusd. a. ſuperioris editione repetita. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299.

Q. H. Fl. Opera, ab Obſcoenitate repurgata, Dilling. 1571. 8

Q. H. Fl. Poemata, ſecundum optimas quasque editiones accuratiſſime caſtigata: editio haec argumentis ſingulorum poematum certis, tum Annotationibus copioſis inſtructa eſt a Guil. Xylandro. Heidelbergae, apud Io. Maier 1571. 8.

Muretinum exemplum potiſſimum ſequutus videtur Xyl. tum in Annotatt. antiquiores Intpp. maxime Turnebi Adverſaria ſublegit.

Lambini ed. eodem a. recudit Antwerp. Guil. Silvius, idem, qui ſuperiore anno dederat, 8.

1573.

* *Q. H. Fl. Satyrarum ſeu potius Eclogarum libri duo ex antiquiſſ. Mss. purgati et clarius explicati, opera Iacobi Cruquii, Meſſenii. Eiusdem in eos Commentarii. Antwerp. ex offic. Plantin.* 1573. 8.

Vid. a. 1578.

Q. H. Fl. Poemata, cum Acrone, Porph. Parrhasio caet. *Venetiis (apud I. M. Bonellum)* fol. 1573.

Vid. a. 1544.

Q. H. Fl. Poemata, notis, Scholiis et argumentis illuſtrata. Venetiis apud Dom. de Farris 1573. 8.

Laudant Bipontini. Iidem afferunt Lugdunenſem h. a. in 12.

1574.

Q. H. Fl. poemata omnia doctiſſimis ſcholiis illuſtrata: excudit Guil. Norton. Londini 1574. 8.

Ames typogr. Antiqu. II. 878.

Q. H. Fl., cum Aldi Manutii et M. Ant. Mureti Annotatt. — — Lugduni apud Ant. Gryphium 1574. 12.

E proxima Lugd. a. 1567.

1575.

Q. H. Fl. Epiſtolae, et in eas praelectiones methodicae Claudii Minois, (Mignault) *quibus artis logicae analyſis et moralis doctrinae ratio illuſtratur. Pariſiis, apud Dion a Prato.* 1575. 4.

Dougl. p. l.

Q. H. Fl. Odae quinque ſelectae ex Epodon libro. Pariſiis 1575. 4.

Repetitae hoc anno edd., *Lambini* Florent. 8. (*Dougl.* l. l.) *Ge. Fabricii* Lipſ. typis Voegel. 8. Antwerp. Plantiniana cum indice Treteri (cf. a. 1567.) 8. et Xylandrea Heidelb. 8. e qua Ars poet. ſequ. anno ibidem recuſa eſt.

1576.

Q. H. Fl. cum interpretat. et Scholiis Variorum, Venetiis apud I. M. Bonell. fol. 1576.

Vide ann. 1559. 1562. 1573. et 1576.

Q.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum commentario I. Sturmii, Argent. 1576. 8.

Aldi Manutii, Pauli f. Aldi n. in Hor. Artem poet. commentarius. Venet. apud Ald. 1576. 4.

Antwerpienſem h. a. 8. e Bibl. Furſtenb. affert Hirſching l. l. p. 316.

1577.

* *Q. H. Fl. poemata, novis ſcholiis et Argumentis ab Henr. Stephano illuſtrata. Eiusdem Henr. Stephani Diatribae de hac ſua editione Horatii et variis in eum obſervationibus.* S. l. (Pariſiis) et a. (1577.) 8.

Eſt prima Stephaniana, bonarum rerum refertiſſima. Vide ſupra p. XLVI.

Q. H. Fl., emendatus, Antwerp. ex offic. Ch. Plantini 1577. 8.

Seorſim recuſae ſunt

* *Theod. Pulmanni Annotatt. in Q. H. Fl., Aldi Manutii Scholia et de metris Horatianis, M. Anton. Mureti ſcholia, Io. Hartungi Annotationes.* ibid. eod.

Nitida et elegans editio, ducta ex ed. a. 1566. In bibl. Leidenſi exemplum extat, Iſ. Caſauboni notulis inſtructum. Vid. Catal. Bibl. Lugd. p. 266.

* *Hadr. Turnebi Comment. in L. I. Carm. Horatii. Eiusdem Turnebi comm. in locos obſcuriores Horatii, ex eius Adverſariorum libris excerptus. M. Ant. Mureti et Aldi Man. in eundem annotationes. Pariſiis, excud. Martinus iuvenis* 1577. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

Eodem anno Lambiniana ed. recuſa Francof. ad M. ex offic. Andr. Wecheli fol.

1578.

Q. H. Fl. ex antiquissimis undecim Lib. M. S. et schedis aliquot emendatus, et plurimis locis cum commentariis antiquis expurgatus et editus, opera Iacobi Cruquii, Messenii. Eiusdem in eundem enarrationes, observationes et variae lectiones cum aliis quibusdam et indice locupletissimo. Antwerpiae, ex offic. Chr. Plantini 1578. 4.

Prima Cruquiana, saepius deinceps recusa, cui libro IV. Odarum et Epodon, tum Satyris evulgatis proluserat. XI Codd. Cruquius se comparasse memorat, de quibus v. sup. et de eius Commentatore antiquo p. XLVII.

Q. H. Fl. Poemata omnia doctissimis Scholiis et novis aliquot annotatiunculis illustrata. Londini apud Guil. Norton et Io. Harison. 1578. 8.

Ames typogr. Antiqu. II. p. 879. Cf. a. 1574.

Q. H. Fl. Poemata, illustrata argumentis et castigationibus. Lipsiae 1578. 8.

Repetit. ed. a. 1575.

1579.

* *Q. H. Fl., — — opera Iac. Cruquii, Antwerp. ex offic. Ch. Plantini* 1579. 4.

Vid. a. praeced.

Q. H. Fl., cum Scholiis et Argumentis Venetiis 1579. 8.

Bibl. Hulf. III. 440.

Q. H. Fl., Lambini, cum Adr. Turnebi comment. Lutetiae, apud Io. Macacum fol. 1579.

Vid. a. 1564.

Hugol. Martelli Comm. in Odam II. Libri IV. Carm. Horatii. Florent. apud Iuntas 1579. 4.

Bibl.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302. Bibl. Firmiana V. 227.

1580.

Repetitae hoc anno edd.

* *Henricopetrina* quarta vice Basileae per Sebast. Henric-Petri, fol. cum epist. nuncupat. Nicolai Höniger.

Lambiniana, Lutetiae, fol.

Pulmanni Antwerp. 12. et in hanc *Iani Dousae* Commentariolus, seorsim excusus. Antwerp. ex offic. Plantin. 1580. 12.

Cum notis Variorum, Paris. fol.

Phil. Engentinus in lyrica Horatii. Basil. 1580. 8.

Io. Tho. Freigii Comment. in lyrica Horatii. Basil. 1580. 8.

Vterque liber etiam in Henricopetr. evulgatus est.

Iul. Aurel. Haurechii Comment. in I. et II. Satyram Basileae 1580. 8.

Recus. ex ed. a. 1541. Insertus quoque ed. Henricopetr. h. a.

Franc. Luisini Paraphrasis in Horatium. Basileae 1580. 8.

1581.

Q. H. Fl. Pulmanni: adiecta sunt praeterea carminum genera, Ge. Fabricii argg. in singula carmina — — *Basileae ex offic. Brylingeriana* 1581. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299.

Lamb. Lud. Pithopoei Paraphrasis in Q. H. Fl. Sat. I. et III. libri prioris. Heidelb. 1581. 8.

1582.

1582.

* *Q. H. Fl. Opera omnia: ex emendatione et cum commentariis Petri Gualth. Chabotii, Parisiis, per Aegidium Beys.* 1582. 8.

Smith. p. CCXXXI. form. quadruplicatae h. librum laudat. E vasto Chabotii commentario parum praesidii ad meliorem poetae intelligentiam petas. Dialecticum, grammaticum, rhetoricum artificium vocat, ad quod poetam exigit. Eadem editio recusa hoc ipso anno Basil. 8. et eiusdem Expositio analytica, Parisiis apud Martin. Iuvenem 8. quam habet Bibl. nostra Acad.

Q. H. Fl. cum Scholiis Ant. Mureti et animadvv. Bruti et Aldi Manutii de metris Hor. Venetiis apud Ald. iun. 1582. 8.

Vid. supra 1570.

Q. H. Fl., cum Aldi Manutii et Ant. Mureti Annotationibus. Lugduni 1582. 8.

Expressa ex ed. a. 1574.

Iani Dousae ad superiorem (a. 1580.) commentariolum Succidanea. Antwerp. ex offic. Plantin. 1582. 8.

Q. H. Fl. Opera cum notis Theod. Pulmanni et Iani Dousae patris. Antwerp. Plantin. 1582. 8.

Vid. a. 1580.

1583.

Q. H. Fl. Carmina, cum scholiis et argumentis. Parisiis 1583. 4.

Q. H. Fl. Ars poetica, ad P. Rami Dialecticam et Rhetoricam resoluta, studio Andr. Kragii. Basileae per Sebast. Henricpetri 1583. 4.

Bibl. Bunav. I. p. 312. Quam alieni sint tales conatus a poetices indole, vix est ut moneamus.

1584.

Q. H. Fl. omnia poemata. Venetiis apud Ioh. Gryphium fol. 1584.

Dougl. p. 12.

Q. H. Fl. Epiſtolarum libri duo, et in eas praelectiones methodicae — — per Claud. Minoem, Divionenſem, Pariſiis apud Duvall. 1584. 4.

Libellus iam a. 1575. impreſſus. In Epiſt. nuncup. ſubſcriptus eſt a. 1578. ut adeo ter evulgatus ſit. In Bibl. du Roi, belles Lettres memoratur typogr. *Aegid. Beys.*

Q. H. Fl. Sermones et Epiſtolae, cum Iod. Badii Aſcenſii explanatione, ab eodem diligentius recognita, et in Epiſt. praeſertim et aucta et repoſita. Pariſiis, per Io. Granion 1584. 4.

Q. H. Fl. Epiſtolarum liber I. cum ſcholiis, comment. et argumentis. Pariſiis 1584. 4.

Q. H. Fl. Epodon liber cum carmine ſaeculari, ad optimorum exemplarium ſidem emendatus. Lutetiae apud Fed. Morellum 1584. 4.

Io. Hoſmanni Proteus Horatianus. Baſ. 1584. 8.

Bernardini Parthenii, Spilimb. in Q. H. Fl. Carmina atque Epodos commentarii, quibus poetae artificium, et via ad imitationem atque ad poetice ſcribendum aperitur. Venetiis apud Nicolin. 1584. 4.

Adiectus eſt textus Horatii a Parthenio, qui ſequenti volumine omnia H. opera abſolvit.

Q. H. Fl. Sermonum Lib. IV. ſeu Satyrarum libri duo, Epiſtolarum libri duo. Cum argumentis ad Lectoris maiorem facilitatem, Venet. apud Nicolin. 1584. 4.

Catal. Bibl. Harlei. I. 181. *Goetz.* memorabb. III. p. 294. Eſt Pars II. ed. Parthenii. Cf. Bibl. Smith. p. CCXXXI.

1585.

Q. H. Fl. Poemata, c. argumentis et castigationibus Ge. Fabricii. Lipsiae per Io. Steinmann 1585. 8.

Vide sup. a. 1571. et 1578.

Q. H. Fl. Opera: cum comment. Franc. Irenici. Dilling. 1585. 8.

Repetita ed. a. 1567. Ibidem hoc anno recusus est Horatius ab obscoenitate purgatus. Vid. a. 1571.

Q. H. Fl. Opera. Lond. apud Newton 1585. 8.

Dougl. p. 18. *Ames* II. p. 1156. Cf. a. 1574. 1578.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. cum praef. Guil. Xylandri Parisiis 1585. 4.

* *Frid. Ceruti* in Q. H. Fl. Carmina, Epodos, Satyras, atque Epistolas paraphrasis. Veronae apud Hieronymum Discipulum et fratres. 1585. 4.

Exemplum, quod ad manus est, finitur carmine saeculari, et textum adiectum habet. Eiusdem Paraphr. in Epp. et A. P. ibid. excusa est a. 1588.

1586.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Iac. Cruquii. Antv. ex offic. Plantin. 1586. 12.

Bibl. Hor. p. 55. Videtur solus textus Cruqu. recusus esse; nam commentarium ipsa libri forma excludit.

Q. H. Fl. Opera: cum Animadvv. Hadr. Turnebi, Mureti et Manutii. Parisiis 1586. 8.

* *Q. H. Fl. Epistolarum liber I. ex antiquissimis lib. M. S. et schedis aliquot emendatus et plurimis locis cum commentariis antiquis expurgatus et editus. Argumentis quoque et scholiis doctissimorum hominum illustratus. Parisiis ex typogr. Dionys. a Prato.* 1586. 4.

Titu-

Titulus transſcriptus ex ed. Cruqu. cuius etiam lectiones exhibet. Caeterum argg. et brevia ſcholia in margg. exſcripta habet, neque hilum amplius. Perperam Venetiis excuſum librum ſtatuunt.

Q. H. Fl. Opera, cum comm. Parrhaſii, Acronis et Porph. notisque Glareani, Lugduni 1586. 8.

Laudant Bipontini p. LI.

Ge. Aemilius in Horatium Baſ. 1586. 8.

Nic. Friſchlini paraphraſis in H. Epp. l. I. II. Francof. apud Io. Spies. 1586. 8. recuſa anno ſequ. ibid. apud eundem.

Ode de laudibus vitae ruſticae (Epod. II.) explicata ab *A. Manuccio.* Bonon. 1586. 4. Ob raritatem Miſcellan. Ital. Erud. T. III. inſeruit hunc libellum Rob. Gaudentius.

1587.

Repetitae hoc anno edd.

* cum comment. *G. Chabotii.* Baſil. ex offic. Leonh. Oſtenii fol.

cum comment. *Lambini.* Lutetiae, apud B. Macaeum, fol.

cum comment. *I. Cruquii,* Antwerp. Plantin. 4.

cum annotatt. *Pulmanni.* Antw. Plantin. 8.

cum *Aldi Manut.* ſcholiis et *Io. Hartungi* Annotationibus. Antwerp. 12.

cum *Aldi* Manut. ſcholl. et *Mureti* Annotatt. Bergomi typis Comini Venturi. 12.

Q. H. Fl. Methodus de Arte poetica, per Nic. Colonium expoſita Bergomi, typis Comini Venturi 1587. 4.

Conf. a. 1591. Bibl. Hulſ. III. 439. laudat ed. Hor. h. a. Bergomi in 24.

Fr.

Fr. Irenicus in Artem poeticam et Epiſtolas. Francof. 1587. 8. Vid. a. 1567.

Th. Corraeae Explanatio in A. P. Venetiis apud Franc. de Franciſcis, 1587. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

Q. H. Fl. latine cum verſione Etruſca auct. *Io. Fabrini* et Obſſ. *Phil. Venuti* Italice ſcriptis. Venet. 1587. 4.

* *Q. H. Fl. Sermonum ſive Satyrarum liber primus, Satyra prima. Pariſiis apud Dion. a Prato* 1587. 4.

Subſtitit conatus in Sat. I.

1588.

* *Q. H. Fl. Poemata novis ſcholiis et Argumentis ab Henr. Stephano illuſtrata. Eiusdem Diatribe de hac ſua editione Horatii, et variis in eum Obſervationibus.* ſ. l. (Pariſiis) 1588. 8.

Editio haec ſecunda praeter Scholiorum locupletationem aliquot inſuper diatribas et quasdam in veri Porphyrionis commentarios emendationes nec non quasdam ad eos acceſſiones habet.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Lambini. Lutetiae fol. 1588.

Q. H. Fl. Opera, cum caſtigationibus Ge. Fabricii Lipſiae 1588. 8.

Recuſ. ed. a. 1585.

Q. H. Fl. Opera expurgata, Colon. Agripp. 1588. 8.

Q. H. Fl. de Arte poetica liber, cum Paraphraſi Ceruti in hunc librum. Veronae apud Hier. Diſcipulum 1588. 4.

Laudatur in Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

1589.

1589.

Q. H. Fl. Opera: Lugduni per Anton. Tardiff. 1589. 12,

Dougl. p. 13. Coloniensem h. a. e bibl. Furstenbergia affert *Hirsching* p. 316.

P. G. Chabot. in H. Poemata expositio analytica. Basileae per Leonh. Ostenium 1589. 8.

1590.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Politiani, Sabellici, Manutii et aliorum. Venetiis apud Laur. Bertellum fol. 1590.

Vid. supr. a. 1576.

Q. H. Fl. Poemata, accuratissime castigata — — a Guil. Xylandro. Neostad. per Matth. Harnisch. 1590. 8.

Repetit. ed. a. 1575.

1591.

Praelectiones Petri Gualt. Chabotii in Horatium — — Basileae ex offic. Leon. Osten. fol. 1591.

Est ed. a. 1587. mutato tantum titulo.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, Andegavi per Petrum Elis 1591. 4.

Dougl. p. 13.

Q. H. Fl. Ars poetica cum Annotatt. Francisci Sauchez Salm. 1591. 8.

Ant. Riccoboni defensor, seu pro eius opinione de Horatii Epistola ad Pisones in *Nic. Colonium*, Ferrar. per Bened. Mammarellum 1591. 4.

Conciliatio *A. Riccoboni* cum *Nic. Colonio.* Patav. apud Laur. Pasquatum 1591. 4.

Epiſtola *Nic. Colonii* ad A. Riccobonum. Patav. 1591. 4.

Conf. a. 1587. et 1611.

* *Angeli Pagnonii* in Q. H. Fl. Satyras atque Epiſtolas praefatio; et in primam Satyram commentarius. Bononiae apud Io. Roſſium 1591. 4.

Q. H. Fl. Opera: argumentis ubique ac doctiſſimorum Virorum Annotationibus adiectis. Coloniae 1591. 8.

Vid. Catal. Bibl. O. Bened. ad S. Emmer. Ratisp. P. IV. p. 501.

1592.

Q. H. Fl. cum Aldi Manutii et M. Anton. Mureti Annotationibus, apud Ant. Gryphium. Lugd. excud. Iac. Stoer 1592. 8.

1593.

Q. H. Fl. Opera cum commentario Iac. Cruquii. Lugd. Bat. ex offic. Plant. 1593. 4.

Cruquiana quarta ex anteriori ducta.

Q. H. Fl. Poemata, illuſtr. argg. et caſtigatt. Ge. Fabricii Lipſ. 1593. 8.

Vid. a. 1588.

Q. H. Fl. expurgatus, Lugd. 1593. 12.

Forte ad Cruqu. expreſſus.

Q. H. Fl. opera omnia cum Ceruti paraphraſi — additus libellus incerti Auctoris de re poetica. Veronae per Hier. Diſcipulum 1593. 4.

Repetit. a. 1585.

1594.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Lugd. B. apud Fr. Raphelengium 1594. 8.

* P.

* P. G. *Chabotii* Comment. triplex in Q. H. Fl. Opera. Basil. per Leonh. Osten, fol. 1594.

Vid. a. 1589. et 1591.

Ant. Thylesii in Horatii odas auspicia recusa hoc anno 4. s. l.

Coloniensem h. a. Tomis II. fol. laudat *Hirsching* p. 316. sed haud dubie volebat Basil. Chabotii.

1595.

Analysis logica omnium Epistolarum Horatii, Artis poeticae et selectarum aliquot Odarum; authore *Ioh. Piscatore.* Spirae Nemetum per Bernard. Albinum 1595. 8.

Dougl. p. 14. Bibl. Huls. III. 443. Recusa a. 1598.

Lamb. Lud. Pithopoei Paraphrasis in Artem Poeticam Horatii. Heidelb. 1595. 8. Cf. a. 1581.

1596.

Recusa h. a. Horatii editio Lambiniana apud Hered. A. Wechel. Francof. 4.

Repetita quoque Nic. *Frischlini* paraphrasis in H. Epistolarum L. I. II. Francof. 8. Cf. a. 1586.

1597.

Q. H. Fl. Opera, cum uberioribus commentariis P. G. Chabotii, Basileae fol. 1597.

Q. H. Fl. Opera cum comment. vet. et Iac. Cruquii. Accesserunt Iani Dousae in eundem Commentariolus, una cum succidanea appendice ad superiorem Comment. Item Auctarium Commentatoris veteris a Cruquio editi. Lugd. B. ex offic. Plantin. 1597. 4.

Repetitus quoque h. a. est Horatius *Lambini* Lugd. 4. et cum paraphrasi *Ceruti*: editio postrema et auctior. Veronae apud P. Diserolum 4.

1598.

Q. H. Fl., ex fide veterum Codicum. Vitenb. typis M. Ioh. Cratonis 1598. 8.

Vaniſſima haud dubie tituli profeſſio, quem forte editor a Lambini editione mutuatus eſt.

Q. H. Fl., cura Ge. Fabricii, Lipſiae 1598. 8.

1599.

Eilhard. Lubini in Q. H. Fl. poemata Paraphraſis ſcholiaſtica nova, qua retentis poetae verbis et pedeſtri ſermoni inſertis auctor graviſſimus et difficillimus pleni commentarii vice breviter et dilucide explicatur. Roſtochii 1599. 4.

Q. H. Fl. Opera omnia. Francof. ad Od. 1599. 8.

Annabergenſem h. a. 8. laudat *Hirſching* p. 316. Eſt haud dubie editio Bersmanni, Annaebergenſis.

Phil. Venutii Obſervationes in Horatium Venet. 1599. 8.

Vid. ſup. a. 1587.

1600.

Q. H. Fl. Opera, cum caſtigationibus Ge. Fabricii, Francof. apud hered. Wechel. 1600. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata, ſcholiis et argumentis Henr. Stephani illuſtrata. — — Editio tertia. ſ. l.* (Pariſiis) *excud. Paul. Steph.* 1600. 8.

Editio haec III. ne hilum quidem differt a ſecunda. Eodem hoc anno Stephaniana altera Genevae 8. recuſa eſt, abſque diatribis ut videtur.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia: additi ſunt Indices duo; unus docti cuiusdam viri per Henr. Stephanum recognitus, alter Th. Treteri,* Francof. apud Andr. Wechel, per Cl. Marnium et I. Aubrium 1600. 8.

Q.

Q. H. Fl. Ars poetica cura Sigism. Iulii Mynſingi de Frondeck. Laving. 1600. 4.

Q. H. Fl. Ars poetica, per Nic. Colonium, Ambergae 1601. 12.

Vid. ſupra a. 1587. et 1591.

Q. H. Fl. poemata omnia, argumentis et Scholiis Viror. doctiſſ. illuſtrata cum indicatione diverſarum lectionum partim e ſex Codicibus veteribus Manuſcriptis partim ex opt. notae libris aliquot impreſſis ſtudio et opera Greg. Bersmanni, Annaeb. Impreſſ. ſumtibus Groſii et Voegelini Lipſiae 1602. 8.

Prima Bersmanniana, ſaepius dein recuſa.

Q. H. Fl. Epiſtolae, cum comment. Friſchlini, II. Voll. Francof. 1602. 8.

Cf. a. 1587.

Paraphraſis in Lib. I. Satyrarum Q. H. Fl. per Sigism. Iul. Mynſing. a Frondeck. Auguſt. Vindel. 1602. 4.

Cf. a. 1600.

Q. H. Fl. Opera cum commentario Iac. Cruquii. Lugd. Batav. 1603. 4.

Cruquiana ſexta.

Q. H. Fl. obſcoenitate Romae expurgatus Colon. Agr. 1603. 8.

Cf. a. 1585.

Excuſus etiam Horatius h. a. in Corpore Poet. Lat. Aurel. Allobr. apud Sam. Criſpinum, Vol. I.

Q. H. Fl. Opera, cum novis Argumentis. Ex offic. Plantin. 1604. 12.

Q. H. Fl. Poemata, illuſtrata argumentis et caſtigationibus Ge. Fabricii, Lipſis typis Voegel. 1604. 8.

Recuſa ed. a. 1575.

Q. H. Fl. Opera per Dion. Lambinum. — Acceſſerunt poſtremae huic editioni Adriani Turnebi in eundem Commentarii — et in fine Theod. Marcilii ad Q. H. Fl. quotidianae et emendatae lectiones. Pariſ. apud Barthol. Macaeum fol. 1604.

A. 1605 hanc editionem laudat Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299. Th. Marcilii lectiones ſeparatim quoque h. a. excuſae ab eodem Macaeo memorantur. Eodem hoc anno Lambiniana Horatii editio additis Henr. Stephani Diatribis recuſa eſt Aurel. Allobr. a Petr. de la Roviere, 8.

Q. H. Fl. Poemata, cum Iuvenali: Londin. 1604. 12.

In Q. H. Fl. de Arte Poetica librum Hercules Manzonius, qui aperte demonſtrat, expreſſum ab Ariſtotelis poetica Horatii poetices ordinem. Bergomi, typis Comini Venturae 1604. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

Q. H. Fl. Odae in locos communes digeſtae, ſtudio Io. Langii. Hannov. typis Wechelianis 1604. 8.

Repetit. ſtatim Lugd. eodem hoc anno.

Q. H. Fl. Lambini, additis H. Stephani diatribis. Genev. apud Petr. de la Roviere 1605. 4.

Forte innovatus tantum titulus ed. anterioris anni.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Dan. Heinſii. Ex offic. Plantin. apud Rapheleng. 1605. 8.

Q. H. Fl. Opera cum caſtigationibus Ge. Fabricii. Lipſ. typis Voegelianis 1605. 8.

Recuſ. ed. a. 1604.

Q.

Q. H. Fl. ab obſcoenitate purgatus. Pariſ. apud Sonnium 1605. 12.

Q. H. Fl. Odae in locos communes digeſtae: ſtudio Ioh. Langii Lugd. 1605. 12.

Vid. a. praecedentem.

1606.

Q. H. Fl. Opera expurgata. Pariſiis 1606. 8.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Ioh. Bond. Londini 1606. 8.

Saepius repetita. Singulas commemorare, vix operae pretium eſt. — Editionem h. a. Francof. ad O. curatam laudat *Hirſching* p. 316.

1607.

Q. H. Fl. Opera ab obſcoenitate expurgata. Antverp. 1607. 8.

Q. H. Fl. Emblemata, imaginibus aere inciſis notisque illuſtrata: ſtudio Othonis Vaenii. Antverp. per Hyeron. Verdyſſon. 1607. 4.

Recuſa a. 1612.

Q. H. carmen ſeculare et hymnus in Apollinem et Dianam latine, et a Fed. Morello graece eodem carminis genere expreſſa. Pariſiis excud. Fed. Morell. 1607. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 302.

1608.

* *Q. H. Fl., cum erudito Laevini Torrentii commentario nunc primum in lucem edito. Item Petri Nannii Alcmariani in Artem poeticam. Antverpiae ex officina Plantin. apud Io. Moretum* 1608. 4.

De Torrentio praeclare de Horatio merito vide ſupra p. XLVIII. et de eius Codd. p. VI.

Q. H. Fl. ex fide veterum Codicum. Witeb. apud Laurent. Seuberlich. 1608. 8.

Recusa ed. a. 1598.

Q. H. Fl. Opera. Antverp. ex offic. Plantin. 1608. 12.

1609.

Q. H. Fl. Opera cum Notis D. Heinsii. Ex offic. Plantin. Rapheleng. 1609. 8.

Repetita ed. a. 1604.

Nic. Frischlini Paraphrasis in Hor. Epistt. libros duos. Francof. apud Nic. Hofmann. 1609. 8.

Cf. a. 1586.

1610.

Q. H. Fl. Opera cum notis D. Heinsii. Accedit Horatii ad Pisones epistola et Aristotelis de Poetica libellus ordine suo nunc demum ab eodem Heinsio restitutus. Ex offic. Rapheleng. 1610. 8.

Q. H. Fl., cum Mureti et Manutii Annotationibus Lugd. apud haered. Rouillii. 1610. 8.

Typographum adscripsi e *Pinelli* II. 328.

Q. H. Fl. ex edit. Theod. Pulmanni. Antwerp. 1610. 16.

Editionem h. a. Cameraci vulgatam 8. habet bibl. Furstenbergia. Vid. *Hirsching* p. 316.

1611.

* *Q. H. Fl.: cum commentariis et enarrationibus Commentatoris veteris et Iacobi Cruquii. Accedunt Iani Dousae in eundem commentariolus, una cum succidanea appendice ad superiorem commentariolum. Item Auctarium*

rium Commentatoris veteris a Cruquio editi. Ex offic. Plantin. Rapheleng. 1611. 4.

Cruquiana ſeptima, eaque praeſtantiſſima.

Q. H. Fl. cum notis Ge. Bersmanni. Baſileae 1611. 8.

Expreſſa ed. Lipſ. a. 1602.

Habetur quoque h. a. editio in *Corp. Poet. Lat.* ed. II. Aurel. Allobr. apud Sam. Criſpin. 4. Vol. I. inde a p. 748.

Nic. Colonii Reſponſio adverſus abſurdam ſententiam Ant. Riccoboni de Horatii libello ad Piſones de Poetica. Bergomi 1611. 4.

Vide ſupra a. 1591.

1612.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Dion. Lambini. Francof. apud hered. Wechel. 1612. 4.

Q. H. Fl., accuratiſſime emendatus et explicatus, cum Paraphraſi Eilh. Lubini. Francof. 1612. 4.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis D. Heinſii. Ex offic. Raphel. 1612. 8.

Eadem hoc anno prodiere cum Animadverſionibus et Notis Dan. Heinſii longe auctioribus, addito libro de Satyra, Lugd. Bat. apud Ludov. Elzevir. 12.

Pauli Franci Commentarii in I. et III. Od. L. I. Horatii ſ. l. 4.

1613.

Q. H. Fl., cum notis Iani Rutgerſii. Lutetiae, ex typogr. Rob. Stephani 1613. 12.

Textus eſt ex Heinſii ed. expreſſus, cum eiusdem emendationibus.

De laudibus vitae rusticae commentarius in secundam Horatii oden e libro epodon: autore *Blasio Bernardo.* Florentiae per Io. Donatum 1613. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres I. 302.

1615.

Q. H. Fl. Opera omnia, a Pet. Gualt. Chabotio triplici artificio explicata, et demum a I. Iac. Grassero illustrata. Basileae apud Ludov. Regis fol. 1615.

Bibl. du Roi, belles Lettres I. p. 300.

1616.

Q. H. Fl. Opera, per Valent. Cremcovium s. l. 1616. 8.

Dougl. p. 17.

Q. H. Fl. Poemata, argumentis et scholiis virorum doctissimorum illustrata, cum indicatione diversarum lectionum: studio et opera Georg. Bersmanni. Secunda editio locupletior, ab eodem recognita. Lipsiae typis Grossianis 1616. 8.

Vide supra a. 1602. 1611.

Q. H. Fl., Amstelod. apud Henr. Laurentium 1616. 8.

Haud dubie ex Heinsiana ed. ductus.

1617.

Q. H. Fl., ab omni obscoenitate purgatus, ad usum Gymnasiorum Societatis Iesu: Aldi Manutii de Metris Horatianis et Odae aliquot (scil. I. 21. et 24. II. 6. et Carmen saeculare) *a Fed. Morellio eodem genere vers. lyric. graece redditae. Paris. apud Io. Libert.* 1617. 12.

1619.

1619.

Q. H. Fl. Opera omnia, denuo emendata. Amstelod. apud Guil. Ianſſon. 1619. 24.

Ex Heinſiana religioſe expreſſa.

Q. H. Fl. Opera ſ. l. ex typogr. Iac. Stoer 1619. 12.

Dougl. p. 17.

Q. H. Fl., — Genevae 1619. 16.

Bibl. Hulſ. III. 443.

Q. H. Fl. de Arte poetica ad Piſones Epiſtola, ex rec. Dan. Heinſii ſeorſim edita. Addita et Diſſertatiuncula eiusdem ſuper Plauto et Terentio, Comicis. Witeb. typis Gormann. 1619. 4.

1620.

Q. H. Fl. Opera, a Iac. Cruquio ex Mss. Codicibus emendata cum Comment. Veterum et ſuis. Ex offic. Plantin. Raphelen g. 1620. 4.

Cruquiana VIII. Eodem anno repetita Laev. Torrentii editio Antv. 4.

1621.

Q. H. Fl. Ars poetica per Ian. Parrhaſium. Lugd. 1621. 8.

Pauli Franci Comment. Horatiani Praemetium in I. et II. Lib. I. Odas, Annotamenta exhibens. Francof. 1621. 4. Cf. a. 1612.

1623.

Q. H. Fl. Opera, denuo emendata. Amſtelod. excud. Guil. Caeſius 1623. 12.

Expreſſa ed. a. 1619.

1624.

Q. H. Fl. Opera: ex typographia regia Parisiis f. 1624.

Q. H. Fl., cum Annotatiunculis Basileae 1624. 8. Bibl. Hulf. III. 444.

1625.

Q. H. Fl. Opera. Antverp. ex offic. Plantin. 1625. 12.

Q. H. Fl. Opera. Amstelod. per Iod. Hond. 1625. 12.

* *Io. Weitz* Comment. de laudibus vitae rusticae in secundam Horatii odam e Libro Epodon. Francof. 1625. 8.

1626.

Q. H. Fl. Odae selectae. Lugd. Bat. per Bonavent. et Abrah. Elzev. 1626. 8.

1627.

Q. H. Fl., cum Scholiis Acronis, Basileae 1627. 8.

* *Q. H. Fl. Opera omnia, cum novis Argumentis. Sedani ex typogr. I. Iannoni* 1627. 32.

Editio formis litterarum minutissimis expressa.

1628.

Q. H. Fl. Opera omnia, cura Dan. Heinsii. Amst. apud Elzevir. 1628. 16.

Ducta ex ed. a. 1612. Vide et sequ. a.

1629.

Q. H. Fl. Opera, cum Observationibus Aldi. Vlysch. 1629. 8.

Q. H. Fl. Opera omnia. Accedunt nunc D. Heinsii de Satyra Horatiana libri II. cum eiusdem in omnia poe- *tae*

tae opera animadverſionibus longe auctioribus. II. Voll. Lugd. Bat. ex offic. Elzev. 1629. 12.

Q. H. Fl. Lyrica ſive Odae, cum Argumentis Odarum et Ideis Horatianis Io. Bapt. Maſculi. Duaci 1635. 12.

Q. H. Fl. Opera — expurgata cum comment. Iod. Mareſii, Duaci 1636. 8.

Recuſa ſtatim 1638. tum 1647. 1648. 1653. 1664. 1686.

Q. H. Fl. Ars poetica: Pariſ. per Seb. Chappelet, 1641. 4.

Q. H. Fl. Opera, Pariſ. per Io. Libert. 1641. 12.

Q. H. Fl. Opera omnia. Pariſiis, e typogr. regia, fol. 1642.

Vid. ſupra a. 1624.

F. Ph. Pedemontii Ecphraſis in H. Artem poeticam. Venetiis 1646. 4.

Q. H. Fl., cum commentariis ſelectiſſimis Variorum et Scholiis integris Io. Bond: accurante Corn. Schrevelio. Lugd. Bat. apud Fr. Hack. 1653. 8.

Repetita haec ed. ſaepius, veluti 1658. 1663. 1668. 1670. 1688.

Q. H. Fl. Opera, per Dan. Heinſium. Lugd. B. apud Elzevir. 1653. 8.

Vid. a. 1612. 1629.

Q. H. Fl. Opera, Amſterd. per I. Ianſon 1653. 12.

Vid. a. 1619.

Q. H. Fl. Opera, cum not. Iac. Meurſii, Antv. 1656. 12.

Q.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Phil. Munckeri. Lugd. B. 1658. 8.

Laudat Bibl. Hor. p. 80. nefcio qua fide.

Chr. Funccii Aurora aeftiva nova facie furgens et confecrata illuftramento Carminis fecularis Horatiani. Freib. 1659. 8. Spectat haud dubie ad Carm. Saec. v. 10. 11.

Bibl. Altenb. p. 110.

Q. H. Fl. Ars poetica in methodum reducta per Franc. de Cafcales. Valent. 1659. 8.

Q. H. Fl. Opera, per Gid. Lithgow. Edinb. 1662. 12.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis Th. Muncker. Lugd. B. 1663. 8.

Q. H. Fl. Odae, Epiftolae et Ars poetica. Amft. 1663. 8.

Ge. Chr. Cadesreuter Diff. fuper Epift. Hor. XVI. l. I. Cizae 1664. 4.

Q. H. Fl. Poemata, cum comment. Io. Minellii; praemiffo Aldi Manutii de metris Horatianis tractatu. Roterod. 1668. 12.

Saepius dein recufa a. 1673. 1676. 1677.

Q. H. Fl. — — Schrevelii. Lugd. B. et Roterod. ex offic. Hack. 1670. 8.

Memoratu digna haec editio hactenus, quod primum Venufinas Rutgerfii lectiones additas habet, quamquam truncatas atque interpolatas; de quo graviter conqueritur Burm. praef. ad ed. Hor. a. 1699.

Q. H. Fl. Opera, recenfuit Tan. Faber, et Notulas et Monita ad Odas addidit, cum fpecimine novae interpretationis Salmur. 1671. 12.

Q. H. Fl. Opera, ex offic. Plantin. Raphel. 1673. 8.

Q. H. Fl., cum notis marginalibus Io. Minellii, et comment. Fr. Rappolti, nec non ſupplem. Ioa. Felleri, 2 Voll. Lipſ. 1675. 8.

Repetita ed. a. 1678. Eodem anno Rappolti commentarius ſeparatim prodiit Lipſ. 8.

Q. H. Fl. Opera, e rec. Dan. Heinſii. Amſt. Elzev. 1676. 8.

Vid. a. 1653.

Q. H. Fl. cum comment. Th. Pulmanni, Antv. 1677. 16.

Vid. a. 1610.

Q. H. Fl. Epiſtolarum liber II. Pariſiis 1678. 4.

Cf. a. 1680. 1685. 1688. 1690.

Q. H. Fl. Epiſtolarum liber I. Pariſ. 1680. 4.

Cf. a. 1678.

Les Oeuvres d'Horace, traduits en François, avec de notes et des remarques critiques, par Andr. Dacier. X Volumes. Paris 1681. 12.

Contextum repetiit ex ed. Tan. Fabri 1671. Saepius poſtea recuſa.

Q. H. Fl. Opera omnia. Venetiis 1682. 12.

Q. H. Fl., cum interpretatione et notis Petri Rodellii, e S. I. ad Ser. Galliarum Delphinum. Toloſae, per Colomerium 1683. 8.

Repetita haec ed. a. 1686. 1690. 1695. 1696. et 1711.

Q. H. Fl. ſelectorum Carminum lib. IV. Pariſ. 1685. 4.

V. a. 1678. 1680.

Q. H. Fl. Opera omnia. Pariſ. 1687. 12.

Q.

Q. H. Fl. Carminum Lib. III. Parif. 1688. 4.

Vid. a. 1678. 1680. Eodem a. 1688. prodiere Satirarum L. I. et Ars poetica.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1688. 12.

Ducta ex 1682.

Daceriana II. Parif. X Voll. 1689. 12.

Q. H. Fl. Satyrarum Lib. II. Parif. 1690. 4.

Vid. a. 1688. Repetita quoque hoc anno P. Rodellii editio Lond. 8. et e rec. Dan. Heinfii, Amft. 16.

Q. H. Fl. Opera, cum novis argumentis. Lugd. Bat. 1690. 12.

Typis exfcripta ed. Sedan. a. 1652.

Q. H. Fl. Opera, interpretatione et notis illuftrata a Ludov. Defprez: in Vfum Delphini. Parif. per Fr. Leonhard. 1691. 4.

Parum novae lucis affulfit Horatio Defprefii commentario, ex fuperioribus confarcinato. Crifin autem omnino neglexit. Repetit. 1694. 1695 et faepius.

Daceriana III. Parif. X Voll. 1691. 12.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1692. 12.

Vid. a. 1682. et 1688.

Q. H. Fl., cum notis Io. Rutgerfii. Vltrai. 1694. 12.

Repetit. ed. 1613. Recufae quoque hoc et fequ. a. *Rodellii* (Leodii 1695. 8. Parif. 1696. 8.) et *Defprefii* (Lond. 1695. 8. et Amftelod. 1695. 8.) edd.

Q. H. Fl., ex rec. Heinfii, Antwerp. 1696. 16.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis Eduard. a Zurck. Harlem ex typ. Nic. Braau. 1696. 8.

Repetit. Lond. 1702.

Q. H. Fl. carmina expurgata, perpetua interpretatione illustravit Ios. de Iouvency. II. Voll. Paris. 1696. 12.

Repetit. 1702. et 1709.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1698. 12.

Vid. a. 1682. 1688.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni 1698. 24.

Q. H. Fl. Opera ad optimorum exemplarium fidem recensita; Accesserunt variae Lectiones, quae in Libris Mss. et Eruditorum commentariis notatu digniores occurrunt. Opera et studio Iac. Talbot. Cantabrigiae, typis academicis 1699. 4.

Accurata poetae recensio, ad Codd. et edd. vett. facta. Recusa est editio a. 1701. 8.

Q. H. Fl., accedunt I. Rutgersii Lectiones Venusinae. cur. Petro Burmanno. Traj. Bat. 1699. 12.

Praeter *Rutgersii* Lectt. Venusinas Burmannus excerpta quaedam ex eiusdem Notis, Lutet. 1613. evulgatis, subiecit. Textus est Heinsianus ed. 1629. Repetita quoque hoc anno ed. *Lud. Desprez.*

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1700. 12.

Q. H. Fl. Poemata. Florent. typ. reg. Celsit. 1700. 12.

Q. H. Fl. Eclogae, una cum scholiis perpetuis, tam veteribus quam novis; praecipue vero antiquorum Grammaticorum, Helenii Acronis, Pomponiique Porphyrionis; quorum quae extant reliquiae foedis interpolationibus purgatae, nunc primum fere integrae reponuntur. Adiecit etiam, ubi visum est, et sua, Textumque ipsum plurimis locis, vel corruptum, vel turbatum, restituit Willielmus Baxter. Londini 1701. 8.

Aversis plane Charisin Baxterum Horatio explicando adsiluisse vel eos animadvertisse arbitror, qui vel leviter

eius Notas deguſtarint, dilogiis ſ. allegoriis ac putida quadam doctrina, in rimandis maxime etymologiis ſpectata, refertas. Neque accuratior eius opera fuit in Scholl. purgandis, eorumque delectu faciendo. In criſi quoque parum ὑγιὲς deprehendas, quam utique ſine librorum adiumento inſtitutam fuiſſe apparet.

Q. H. Fl. Opera — curante I. Talbot. Cantabr. 1701. 12.

Vid. a. 1699. Repet. 1707.

Q. H. Fl. Opera, ex Libris Mss. iuxta edit. Rutgerſ. (1699.) *et Cantabrig.* (Talboti) Lond. 1702. 12.

Q. H. Fl., cum comment. Laev. Torrentii Antverp. 1708. 4.

Vide ſupra a. 1608. 1620.

Q. H. Fl., cum notis D. Heinſii Lugd. B. 1709. 8. Eodem anno Baxteriana repetita.

Q. H. Fl. Opera: latine cum verſ. gall. Tarteroni notisque criticis Petri Coſte. II Voll. Amſterd. 1710. 12.

Q. H. Fl. ex recenſione et cum Notis Rich. Bentleii. Cantabrig. 1711. 4.

Acceſſit ad adornandam hanc Horatii editionem Bentleius tam Codd. praeſtantioribus, quam ingenio, quo pollebat κριτικωτάτῳ, reconditiorisque eruditionis copia inſtructiſſimus, atque hanc ſpartam ita ornavit, ut vere Horatii ſoſpitator dici haberique mereatur. Quamquam cum ſubinde ultra terminum, quem exquiſitior ſenſus poeticus praefigeret, vagatum deprehendas.

Q. H. Fl. ſide Mss. emendatus, Vltraj. 1711. 8.

Repetitae quoque h. a. edd. *Bodellii* (Lond. 8.), *Iuventii* (Rothom. 8.) et *Deſprez* (Lond. 8.).

Q.

Q. H. Fl. — — *Bentleii.* Amſtelod. apud Wetſtenios 1713. 4.

Adiectus eſt Index *Treteri*, ſtudio *Iſ. Verburgii.*

Q. H. Fl., ad Rich. Bentl. ed. expreſſus, cum notis Thom. Bentleii. Cantabr. 1713. 12.

Q. H. Fl. Opera, cura Iac. Watſon. Edinb. 1713. 12.

Q. H. Fl. Opera, ad fidem Codd. Mss. emendata per P. Burmannum Traiecti 1713. 8.

Q. H. Fl. cum verſ. Tarteroni, novo ſtudio emendata. Pariſ. 1713. 12.

Vid. a. 1710.

Excuſus quoque h. a. eſt in Corp. Poet. Lat. cur. *Mich. Maittaire.*

Iuventiana Rothomagi 1714. 8.

Q. H. Fl., cum verſ. Anglica, etiam notarum Bentleii. Londini II Voll. 1714. 12.

Q. H. Fl. Opera, cura Mich. Maittaire, cum variantibus lectionibus Codd. Londini, apud Tonſon et Watts 1715. 12.

Q. H. Fl. Opera, lat. et gall. cum notis Pellegrini, Pariſ. apud Pet. Witte 1715. 8.

I. Sturmii Comment. in A. P. ed. ab I. H. *Ackero.* Rudolſtadii 1715. 8.

Bentleiana III. Amſtelod. 1717. 4.

Heinſiana. Amſtelod. apud Ianſ. et Waesb. 1718. 12.

Q. H. Fl., cum verſ. Angl. per Th. Creech. Londini 1718. 12.

Q. H. Fl., ex rec. Heinsii et Fabri ac variis Lectt. Rich. Bentleii. Amsterd. apud Wetsten. 1719. 16.

Q. H. Fl. Opera expurgata: interpretatione ad verbum, variis lectionibus ac notis illustravit Io. du Hamel. Parisiis apud fratres Barbou. II. Voll. 1720. 8.

Recusa ed. a. 1730. et 1764. Arrogantiam audaciamque magis mireris in hoc homine, quam doctrinam.

Q. H. Fl. Poemata, ex antiquis Codd. et certis Observationibus emendavit, variasque scriptorum et impressorum Lectiones adiecit Alex. Cuningamius. Hagae Com. apud Th. Ionson 1721. 8.

Alex. Cuningamii Animadversiones in Rich. Bentleii notas et emendationes ad Q. H. Fl. ib. eod.

Eodem a. uterque hic liber recusus est Londini apud Vaillant et Prevost, ubi obss. crit. subiectae textui leguntur.

Q. H. Fl. Opera. Index variantium Lectionum insignioris notae, quae passim in Mss. occurrunt. Dublini per Grieson 1721. 12.

Baxteriana. Londini, per I. Batley 1725. 8.

Novae notae, quae huic ed. accessere, stricturae sunt in Bentleium, de quibus tamen dici potest: πολλὰ μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμαίνουσαι.

Daceriana IV. Amstelod. Wetsten. X Voll. 1727. 12.

Q. H. Fl., ex recensione et cum notis atque Emendationibus Rich. Bentleii. Ed. III. cum Indice locupletissimo. Amstelod. Wetsten. 1728. 4.

Les Poesies d'Horace disposées suivant l'ordre chronolog. et traduites en François avec des remarques critiques par le P. Sanadon. II Voll. Paris 1728. 4.

Prin-

Princeps fere Sanadonus, qui artificium poetae et virtutes poeticas cum ſenſu elegantiae expoſuit. Quamquam eſt, ubi ultra lineas proceſſit.

Q. H. Fl. carmina expurgata: cum notis M. Brochard Pariſ. 1728. 8.

Duhameliana II. Pariſ. II Voll. 1730. 8.

Q. H. Fl. cum emendd. et interpret. nova. Glasguae, apud R. et A. Foulis 1730. 8.

Q. H. Fl. Carminum Libri V. recenſuit et ex vetuſtis exemplaribus, editionibus et commentariis emendavit Ge. Wade. Lond. per Guil. Bowyer 1731. 8.

Nulli interpretum viſa haec editio, omninoque inter rariores habenda. Neque mihi eam inſpicere facultas erat.

Q. H. Fl. Opera, Edinb. apud R. Freebarn. 1731. 12.

Q. H. Fl. Opera omnia, aeneis tabulis incidit Io. Pinc II. Voll. Londini 1733. 8.

Expreſſa ed. Talboti a. 1701. Felicior Pinii opera verſata eſt in Horatio aere exprimendo, quam figuris ornando atque illuſtrando, in quibus delectum et artis peritiam deſideres. Vid. Sax. Onom. Anal. P. I. p. 564.

Q. H. Fl., ex caſtigat. et cum obſſ. Bentleii, Cuningamii et Sanadoni. Hamburgi apud A. van den Hoeck 1733. 12.

Q. H. Fl. Opera, e typogr. regia. Pariſ. 1733. 16.

Literis minutiſſimis eleganter impreſſa editio.

Daceriana, aucta notis et variis lectt. Bentleii, Cuningamii et Sanadoni. Amſtelod. apud A. van den Hoeck. 4 Voll. 1733. 4.

Eadem ibidem hoc anno X Voll. excuſa 12.

Q. H. Fl. Dacerii et Sanad. notis congeſtis. Amſt. Wetſten. (VIII. Voll.) 1735. 8.

Q. H. Fl., (*per Io. Iones*) Lond. apud I. Brotherton et I. Nourſe 1736. 8.

De hac editione ſuperius actum. Notas ſequuntur Doctorum coniecturae et variae lectiones.

Iuventiana, editio nova, iuxta exempl. Romae. Rothom. 1736. 8.

Q. H. Fl. poemata, *ex caſtigat. et obſſ. Bentl. Cuning. et Sanadonis emendata.* Londini, Nourſe. 1740. 12.

Recuſa ed. a. 1733.

Q. H. Fl. Opera, *lat. et anglice*, *cum notis Dacerii, Sanadoni aliorumque.* Lond. apud Ioſ. Davidſon. III Voll. 1741. 8.

Q. H. Fl. cum notis Variorum. Anglice vertit Phil. Francis. Londini 1743. 8.

Q. H. Fl. Opera, *ex rec. D. Heinſii et T. Fabri ac varr. lectt. Bentleii et Sanadoni.* Amſt. Wetſten. 1743. 8.

Q. H. Fl. Opera, *typis I. Brindley* Lond. 1744. 8.

Q. H. Fl. Opera, Glasguae 1744. 8.

Editio immaculata in fronte audit, h. nullis mendis typographicis deturpata.

Q. H. Fl. carmina, *nitori ſuo reſtituta*, *accurante Steph. Andr. Philippe.* Lutet. Couſtelier 1746. 12.

Nitida et correcta editio.

Q. H. Fl. Opera. Lond. apud Guil. Sandby. II Voll. 1749. 8.

Splendida editio, XXXV. monumm. antiquis aere inciſis exornata.

Q. H. Fl. poemata, *latine cum verſ. gall. et notulis Car. Batteux.* II Voll. Pariſ. 1750. 12.

Q.

Q. H. Fl. cum verſ. Angl. poetica notisque criticis ſelectis et optimis quibusque Latinis et Gallicis commentariis, per Phil. Francis. ed. IV. Lond. IV Voll. 1750. 12.

Q. H. Fl. Opera, Glasguae per R. et A. Foulis (ed. III.) 1750. 8.

Q. H. Fl. Eclogae — — Baxteri; ad cuius ſecundam editionem recudi curavit, et varietate lectionis ſuisque obſervationibus auxit Io. Matth. Geſner. Lipſiae, Fritſch. 1752. 8.

Pars ſexta Operum Horatii, ipſi et Sidonio Apollinari Laudes Phoebi et Dianae dicta, ex antiquiſſima recenſione Sidonii nunc primum edita, argumentis et nova paraphraſi colluſtrata, auctore I. P. Ancherſen. Hafniae 1752. 8.

De hoc Ancherſenii commento ſuperius actum eſt.

Q. H. Fl., latine et gallice. V. Voll. Pariſ. 1752. 12.

Batteuſiana. II. Voll. Pariſ. 1753. 8.

Q. H. Fl., ex ed. S. A. Philippe Pariſ. 1754. 8.

Iuventiana, Pariſ. II Voll. 1754. 12.

Sanadoniana II. ed. nova correctior, ordine revocato et quibusdam additis. Pariſ. VIII Voll. 1756. 8.

Q. H. Fl. Epiſtolae ad Piſones et Auguſtum, with an engliſh commentary and Notes. To which are added two diſſertations. Ed. III. *By R. Hurd.* Cambr. II Voll. 1757. 8.

Hurdianum commentarium germanice vertit Eſchenburg. Lipſ. 1772. 8.

Q. H. Fl. ad lectiones probatiores diligenter emendatus, et interpunctione nova ſaepius illuſtratus. Ed. IV. Glasguae excud. R. et A. Foulis. 1760. 8.

Q. H. Fl., latine et Anglice, interpr. Ph. Francis. Lond. 1760. 8.

Vid. a. 1743.

Q. H. Fl. Opera omnia, prius ad exemplar Bentleii excussa, nunc insertis duobus Codd. novissime repertis aucta, addita quoque de harum odarum inventione epistola principis Palavicini. T. I. II. s. l. (Pragae) et a. (1760) 8.

Curata haec editio a Celsiss. Princ. de Furstenberg.

Q. H. Fl. Opera, curante I. P. Millero. Berolini 1761. 8.

Q. H. Fl. Poemata, latine et gall. ex vers. Batteusii recusa. II. Voll. Ienae et Lips. 1762. 12.

Q. H. Fl. Opera, typis Io. Baskerville. Birmingh. 1762. 12.

Nitida et satis correcta editio, recus. a. 1770.

Q. H. Fl. Carmina et Ars poetica cum Notis Henr. Braun. Aug. Vind. 1763. 8.

Q. H. Fl. Carmina, nitori suo restituta. Paris. apud Barbou. 1763.

Idem Barbou a. sequ. *Duhamelianam* recudi curavit II Voll.

Chr. Ad. Klotzii Vindiciae Q. H. Fl.; accedit commentarius in carmina poetae. Bremae 1764. 8.

Q. H. Fl. cum vers. Anglica et notis C. Smart. Londini (IV. Voll.) 1767. 8.

Q. H. Fl. Opera, ad fidem LXXVI. Codd. Accedunt I. Synopsis chronologica rerum Romanarum, vivente Horatio. II. Tractatulus de metris Horatianis. III. Variae LXXVI Codd. Lectiones. IV. Phrasium subdifficilium enucleatio. V. Lexicon mythologicum, historicum et geographicum. VI. Dictionarium Latino-Gallicum vocum Horatianarum, quae lectorem morari possunt. Curante Ios. Valart. Parisiis, M. Lambert. 1770. 8.

Q.

Q. H. Fl., Birmingh. typ. Baskerville 1770. 4.

Q. H. Fl. carmina, collatione ſcriptorum graecorum illuſtrata ab Henric. Wagnero. Halae 1770. 8. *Eiusd. Additamenta,* ib. 1771. 8.

Chr. Ad. Klotzii Lectiones Venuſinae. Lipſ. 1770. 8.

Baxtero-Geſneriana II. Lipſ. 1772. 8.

Q. H. Fl. a Franc. Dorighello, Patavino, illuſtratus T. I—III. Patavii typis ſeminarii 1774. 8.

Q. H. Fl. Carmina et Epodon liber latine cum verſ. germ. et notis Iac. Frid. Schmidt. T. I – III. Gothae, Ettinger 1776. 8.

Q. H. Fl. Carmina cum Annotat. gallicis Lud. Poinſinet de Sivry. T. I. II. Pariſ. e typogr. Didot. 1777. 8.

Q. H. Fl. Opera, recenſuit, varietate lectionis et perpetua adnotatione illuſtravit Chr. Dav. Iani. T. I. Lipſ. 1778. T. II. ibid. 1782.

Horazens Briefe: überſezt mit hiſtoriſchen Einleitungen und andern nöthigen Erläuterungen von C. M. Wieland. Deſſau 1782. 8.

Repetit. Lipſ. 1787. et 1790.

Q. H. Fl. Opera, ad optimas edd. collata. Praemittitur notitia literaria. Studiis ſocietatis Bipontinae. Biponti 1783. 8.

Recuſa 1792.

Q. H. Fl. Opera. Avenione 1785. 24.

Editio nitida.

Horazens Satyren: überſezt und mit Einleitungen und erläuternden Anmerkungen verſehen von C. M. Wieland. Lipſ. 1786. 8.

Recuſa ed. a. 1794.

Q. H. Fl. Carmina: curavit Ier. Iac. Oberlin. Argentor. typis et ſumtu Rollandi et Iacobi 1788. 4.
Splendidiſſima editio. In fine adiectae ſunt varr. Lectt. e codd. IV. Argentoratenſibus excerptae.

Baxtero-Geſnerianam eodem anno obſſ. ſuis locupletatam curavit *I. C. Zeunius*, Lipſiae apud Fritſch. 8.

Q. H. Fl. Opera. Parmae, in aedibus Palatinis typis Bodonianis 1791. fol. mai.
Editioni cui Bodoni omnes typographiae ſuae affudit Veneres, praefuit *Ioh. Nic. de Azara*, vocatis in partem laboris *Ennio Quirino Viſconti* Romano, *Carolo Fea* Nicenſi et *Stephano Arteaga* Matritenſi, VV. eruditiſſimis ac de politioris antiquitatis monumentis meritiſſimis. Textus ſubinde refictus eſt ad probatiſſimas quasque Codd. lectiones, et accuratiſſima interpunctione ſublevatus, ut adeo novam poetae recenſionem praeſtet haec editio.

Ausgewählte Oden und Lieder vom Horaz, herausgegeben von Ioh. Heinr. Juſt Koeppen Braunſchw. 1791.

Erklärende Anmerkungen dazu Th. I. *von Ebendenſelben.* Th. II. *von Carl Aug. Boettiger* Braunſchw. 1793.

Q. H. Fl. Carminum Libri V. überſetzt, und mit einigen Anmerkungen begleitet von Io. Fr. Roos. Leipzig 1791. 8.

P. F. A. Nitſch Vorleſungen über die klaſſiſchen Dichter der Römer T. I. II. (Horatii Carmina et liber Epodon) Leipz. 1792.

Q. H. Fl. quae ſuperſunt, recenſuit et notulis inſtruxit Gilb. Wakefield. Voll. II. Londini 1794.
Editio nitidiſſima, curatiſſimeque facta.

Q. H. Fl. Opera, ad exemplar Bentleii recudenda curavit, adiectis argumentis, notis criticis et Indicibus, Io. Chr. Fr. Wetzel Lignitii 1799. 8.

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI
VITA
AVCTORE
C. SVETONIO TRANQVILLO.

Q. Horatius Flaccus, Venuſinus, patre, ut ipſe 1 quidem tradit, libertino et exauctionum coactore, [ut vero creditum eſt, ſalſamentario, cum illi qui-

Suetonium Tranquillum conſtat libellum ſcripſiſſe de poëtis, quo eorum vitas complecteretur. v. Iſid. Orig. VIII. 7. Ex eo ſervarunt viri docti vitas Lucani, Terentii cet. Iam in codicibus antiquis reperta eſt vita Horatii, quae diſerte tribueretur Suetonio. Eam primus P. Nannius e cod. Buslidiano Miſcellaneorum ſuorum libri III. c. 1. inſeruerat. Deinde e cod. Bland. antiquiſſ. a Bernardino Lauredano acceptam Muretus editioni ſuae a. 1555. praeſixerat, ſibique primus edere perperam viſus erat. Poſt et Cruqu. ex eodem cod. edidit. Mendoſiſſima initio erat, ſed viri docti poſt e vetuſtis MSS. et coniectura pleraque emendarunt, inprimis Rutgerſius, Gronovius, Caſaubonus, Voſſius. Sed eſſetne ea vita omnino Suetonii, necne, dubitatum eſt. Qui iſtud defendunt, urgent fere ſimilitudinem dictionis cum ſtilo Suetonii. Quae licet negari nequeat; tamen admodum infirmum e tali ſimilitudine argumentum eſt. Illud autem gravius, quod Porphyrion ad Epiſt. II. 1 pr. ſcribit: *Apparet, hunc librum hortatu Caeſaris ſcriptum eſſe. Cuius rei etiam Suetonius auctor eſt. Nam apud eum epiſtola invenitur Auguſti, increpantis Horatium, quod non ad ſe quoque plurima ſcribat.* Hoc inquam plus momenti habet; quamquam et, ſi durior ſis, dicere poſſis, non ideo neceſſe eſſe, ut haec, quam hodie habemus, Horatii vita a Suetonio

quidam exprobrasset in altercatione: *quotiens ego*
2 *vidi patrem tuum brachio se emungentem?*] bello Philippensi, excitus a M. Bruto imperatore, tribunus militum meruit; victisque partibus, venia impetrata,

tonio sit, nam posse nihilo secius Grammaticum seriorem eius auctorem esse, et modo illud de Augusto e Suetonio sumsisse. Sed vel sic facile inducimur ad rectissimum de hac vita iudicium: esse eam omnino a Suetonio, sed grammaticos et librarios monachos, qui illam transscriberent, vel omisisse, in suo quemque exemplo, quaedam, vel alia de suis interpolasse; quod ultimum de infami illo loco de speculato cubiculo certissimum est. Ceterum Porphyrionem etiam vitam Horatii scripsisse, ipse testatur ad Serm. I. 6. 41.

1. *libertino*, vid. Serm. I. 6. 45. *quidem* deest in quibusdam editis; elegantius adest in MSS. Pro *exactionum*, quod vulgo legitur, praeclare emend. Gesn. *exauctionum* h. finitarum s. peractarum auctionum i. venditionum publicarum; in quibus et *praecones* essent, h. qui starent ad hastam, oblataque pretia enuntiarent, et *coactores*, h. qui ab his, quibus attributae fuissent in auctione singulae res, pretium exigendum s. colligendam pecuniam in se reciperent, pacta centesima parte; ut apparet e Cic. Rabir. Post. 11. Tale munus obierat Horatii pater, et inde reculam sibi comparat. Cf. Serm. I. 6. 91. — Pro *ut vero* quidam libri ap. Rutg. *ut vere*, unde Casaub. legebat *fere*. *Salsamentarius*, qui salsamenta facit, vel vendit, ἀλλαντοπώλης. Dacer. vertit *un charcutier*. — *immungentem* pro *emungentem* in libris Rutgersii et sic Baxt. *mungentem* Casaub. Laudatur Auct. ad Heren. IV. 54. *Ut si salsamentarii filio dicas: quiesce tu, cuius pater cubito se emungere solebat.* Vereor autem, ne haec: *ut vero creditum — emungentem*, a librario sint. [Recte; id quod vel hiulca oratio arguit. Forte duo panni assuti sunt, primus de salsamentario, cui alius notum illud scomma ex Auct. ad Heren. adtexuit. Itaque uncis inclusi.]

2. *exercitus* liber Puteani ap. Rutgers. mendose. *Scriptum quaestorium* intelligo munus scribae, a quaestore in decuriam lecti; qui *scriptum facere* dicitur. Cf. Liv. IX. 46. XL. 29. [Adde Masson. in vita Nostri p. 74 sq. qui commode laudat Gell. VI. 9. Ad rem Noster Serm. II. 6. 36.]

3.

trata, ſcriptum quaeſtorium comparavit; ac primo 3
Maecenati, mox Auguſto in gratiam inſinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Maecenas quantopere eum dilexerit, ſatis demonſtratur iſto epigrammate:

Ni te viſceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, tu tuum ſodalem
Ninnio videas ſtrigoſiorem.

Sed multo magis, extremis iudiciis, tali ad Au- 4
guſtum elogio: *Horatii Flacci, ut mei, eſto memor.*

Au-

3. *teſtatur* pro *demonſtratur*, liber Puteani, et ſic Baxt. *monſtratur* Valart. Sivr. In altero et tertio epigrammatis Maecenatiani verſu magna varietas eſt. V. 2. alii ap. Rutg. habent *Titum*, cod. Put. *tutum*. V. 3. apud Cruquium et Rutg. eſt *Hinno me videas*. Muretus edidit *Nimio v.* Nannius *Mimo me v.* Baxterus emend. *Minno* h. ove glabra. Gronovius coni. *Titii ſodalis Ginno*, ut ludatur in Titium quemdam, ſtrigoſo ginno h. mulo vehi ſolitum. Dacer. *Ninno me.* Voſſius, Lindenbrog. et Pithoeus *Ninnio videas;* dicitque Voſſius, fuiſſe eo tempore Romae poëtam Ninnium Craſſum, qui ita eſſet macilentus et ſiccus, ut in quotidianos iocos abiſſet. Metrum non obeſt; nam etiam apud Catullum hendecaſyllabi multi a trochaeo incipiunt; et docet Maecenatem talis negligentia. Modo illud de Ninnio Craſſo certius eſſet. *Ninnio* haud dubie recte legitur, quod comparanti varietates allatas facile patebit; tum et gratior exſiſtit ſtructura eiecto *me*. *Ninnium* poſſis explicare parvum mulum, alias hinnum ſ. ginnum, item ninnum dictum. Sed mihi elegantior videtur iocus, ſi ſuſpiceris, eſſe nomen hominis vulgaris, nobis nunc ignoti, tunc a macritudine notiſſimi. Nam et Ninniam Campanam gentem fuiſſe apparet e Liv. XXIII. 8. et ingenioſus tunc luſus eſt in epitheto *ſtrigoſus*, quod proprie de iumentis dicitur. Volo, ut, qui nunc, inſtar tui, bene curatus et pinguis ſum (is enim fuiſſe videtur), ſtrigoſior ſiam Ninnio.

4. *extremis Eſquiliis* ap. Cruquium legitur, et ſic vulgo, nullo

5 Augustus epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat: *Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in epistolis scribendis adiuvabit.*

6 Ac ne recusanti quidem aut succensuit quid-
7 quam, aut amicitiam suam ingerere desiit. Exstant
epistolae, e quibus argumenti gratia pauca subieci.
Sume tibi aliquid iuris apud me, tamquam si convictor
mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si
8 *per valetudinem tuam fieri potuisset.* Et rursus: *Tui*
qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque
nostro

nullo sensu; sed apparet, irrepsisse ex fine huius vitae. Rectius cod. reg. ap. Rutg. *extremis iudiciis*, h. testamento; quod vel *iudicium* dicere, vel *supremum*, *extremum* i. sollemne ICtis antiquis. — *ad Augustam* liber Putean. ut de Livia dicatur. Male. — *celogio* vult Gesn. Sed bene habet *elogium*, testamentis proprium vocabulum (v. Gesn. thes. v. *Elogium* n. 8.); h. l. brevem commendationem significat.

5. *a te cupio abducere* Bentl. nescio unde. — *parasitica mensa*, h. qua ut parasitus fruitur, np. apud te, cui nulla officia praestat. — *regiam mensam* ferre non potest Rutgers. quia ap. Romanos regis nomen invidiam habuerit. Sed nihil vetabat ad amicum sic scribere, inprimis per iocum.

6. *suggerere* ap. Cruqu. et vulgo; sed *ingerere* cod. reg. Rutg. et Muret. *destitit* Gesn. Sivr.

7. *fieri possit* vel *posset*, vulgo legitur, sed sensus requirit *potuisset*, uti mox pro *habeo* legi iubet latinitas *habeam*.

8. Illa transeundi formula *Et rursus* aperte a monacho est, ex noto καὶ πάλιν in sacris litteris. Equidem omnia illa: *Exstant epistolae* — ἀνθυπερφρονοῦμεν, emblema e margine esse puto, at ex antiquo tamen alio scriptore sumtis ipsis epistolarum fragmentis; quae profecto non ab inepto grammatico, sed

noſtro audire; nam incidit, ut illo coram fieret a me tui mentio. Neque enim, ſi tu ſuperbus amicitiam noſtram ſpreviſti, ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν.

Praeterea ſaepe eum, inter alios iocos, *putiſſi-* 9
mum penem et *homuncionem lepidiſſimum* appellavit,
unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta 10
quidem eius usque adeo probavit, manſuraque per-
petuo opinatus eſt, ut non modo ſaeculare carmen
componendum iniunxerit, ſed et Vindelicam victo-
riam Tiberii Druſique privignorum ſuorum; eum- 11
que coëgerit, propter hoc, tribus carminum libris
ex longo intervallo quartum addere: poſt Sermo- 12
nes vero lectos quosdam nullam ſui mentionem
habitam ita ſit queſtus: *Iraſci me tibi ſcito, quod non in plerisque eiusmodi ſcriptis mecum potiſſimum loquaris.*

An

ſed genuina eſſe, facile eſt ſentire.

8. *Septimius* eſt ille, ad quem eſt carm. II. 6. et de quo loquitur Epiſt. I. 3 et 9. — ἀνθυπερφρονοῦμεν, viciſſim ſuperbi ſumus: ſic Cruqu. Muret. Rutg. Minus bene alii poſt Nannium ἀνθυπερηφανοῦμεν.

9. *putiſſimum*, antique pro *puriſſimum*, quod ipſum alii exhibent. *Penem* vulgo, et per iocum familiarem, ſimpliciter pro homine, vel, quod ſtatim ſequitur, homuncione, Romae dictum fuiſſe puto, ut *cunnus* ſimpl. pro femina dicebatur; ut *putiſſimus p.* ſit homo integerrimus et cariſſimus, nil amplius. *appellavit*, ſic legendum; vulgo *appellat*. — *una atque altera* male Dacer. explicat *duabus*, et in eo ſe torquet.

10. Poſt *perpetuo* in Blandin. cod. lacuna erat, quam explent fere *credidit*; ſed Rutg. e cod. reg. *opinatus eſt*. — *Vindelicam v.* Eſt carm. IV. 4 et 14.

12. *Iratum* quidem editi, item mox pro *Eclogam* male *elogium*. Eſt epiſtola libri II prima. Eclogas enim antiqui omnis generis poëmata breviora dicebant, non ſolum, ut vulgo, idyllia.

14.

An vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod vi-
13 *dearis familiaris nobis esse?* Expressitque eclogam, cuius initium est,

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

14 Habitu corporis brevis fuit atque obesus, qualis et a semet ipso in satiris describitur, et ab Augusto
15 hac epistola: *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est,*
16 *boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest, cor-*

14. *in satiris*, np. Serm. II. 3. 308. Huc etiam pertinet Epist. I. 4 extr. E margine suspicor esse hoc *in satiris*, nam recentiorem satirarum appellationem esse videbimus.

15. *Dionysius* haud dubie servus vel libertus Augusti. Pro *ne accusem brevitatem* liber Put. habebat *accusarem;* regius, *ut accusantem*, unde Bentl. *ut te accusem.* Male omnia. Regius codex videtur cum lacuna habuisse *ne accus . . . . atem.*

16. Codex regius cum lacuna exhibebat: *Sed si tibi statura deest, ... unde est.* Et sic Bentl. Vnde Causaub. coni. *a venter abunde est.* Facile apparet, perisse *corpusculum* et litteram primam ex *non.* — *in sextariolo* (quae est mensura antiqua et aridorum et liquidorum, sexta congii pars) *scribere* vel prudenter negligunt Intpp. vel putant, iuberi Horatium in sextariolum, tamquam in museum irrepere; quo ioco nihil posset frigidius excogitari. Rectissime unus Gesnerus rem expediit. Constat, veteres volumina sua super bacillo, vel longiori vel breviori, convolvisse. Iam sextariolus admodum brevis seu humilis fuerit oportet, vel axim superante diametro. Itaque humanissimo ioco Augustus brevitatem libri Horatii, cuius lectione non satiatus esset, accusat. Si vis, libros tuos te ipso non maiores esse, cogites, tibi licet non longum, at crassum

corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, cum circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, *sicut est ventriculi tui.*

Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini aut 17
Tiburtini, domusque eius ostenditur circa Tiburni luculum. Venerunt in manus meas et elegi sub 18
eius titulo, et epistola prosa oratione, quasi commendantis se Maecenati. Sed utraque falsa puto. 19
Nam elegi vulgares, epistola obscura; quo vitio mi-

sum corpus esse; et sic licet, bacillo brevissimo, per me vel sextariolo, involvas scripta tua, *cum*, h. dummodo, quod longitudini deest, ut in te, circuitu compensetur, — ὀγκωδέστατος, quam crassissimus. Mire corrupta est haec vox, in editis quoque; e. g. οἰκολήστατος, ἐτηκωάντατος cet. Sed non dissimulandum, h. l. in vita Horatii ap. Nannium, Cruquium, Muretum, et vulgo, sequi locum inhonestissimum, qui turpem maculam tanto viro adsperserit: *Ad res venereas intemperantior traditur; nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse* (sic) *disposita, ut, quocumque respexisset, ibi ei imago coitus referretur.* In quibus etiamsi forte a latinitate ferri possint *speculatum cubiculum* et *disponere scorta*; at narratio ipsa ita absurda et ἀσύστατος, ita aperte e Senecae (natur. quaest. I. 16.) de Hostio quodam, dissolutae nequitiae homine, narratione, permutato nomine ducta, ut nullum esse dubium possit, quin ab inepto grammatico ille pannus interpolatus sit. Doctissime inpr. Ill. Lessing. Opp. T. III. p. 11—30. eum resecuit. Tacite Dacer. et Baxterus omiserunt.

17. Ex illis: *Sabini aut Tiburtini* male quidam (Valart. etiam) duo praedia Horatii effinxerunt; quod vel ex carm. II. 18. 14. refellitur. Recte vidit Rutgers. praedium Horatii ita in confiniis agri Sabini et Tiburtini situm putandum, ut dubium esset, utro pertineret. Talis erat et Catulli fundus, c. XLII. quem hinc male quidam eumdem fuisse cum Horatiano putarunt. Sed ille haud dubie propior Tiburi fuit. — De *Tiburni luculo* vid. carm. I. 7. 13.

19. [Falsas quoque et misselli versificatoris fetum habendas

20 minime tenebatur. Natus eſt VI Idus Decembris, L. Cotta et L. Torquato Coſſ. Deceſſit V Kal. Decemb. C. Marcio Cenſorino et C. Aſinio Gallo Coſſ. poſt nonum et quinquageſimum annum, haerede Auguſto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non ſufficeret ad obſignandas teſtamenti tabulas. Humatus et conditus eſt extremis Eſquiliis iuxta Maecenatis tumulum.

das eſſe duas Odas, nuper in Cod. Ms. Horatii bibl. Palatinae in Vaticana repertas et in calce l. I. Carminum adſutas, dudum oſtenderunt VV. DD. Primus earum mentionem iniecit Villoiſ. Animadvv. ad Long. p. 310.

20. Pro *VI Id. Dec.* liber Put. habebat *III.* — In *poſt nonum* erravit vel Suetonius vel librarius, nam conſules dicti definiunt numerum annorum LVII. — *palam*, viva voce. Cf. Iuſtin. Inſtit. L. II. T. X. §. 13.

VITA

VITA HORATII IN EODEM COD. ALITER DESCRIPTA *a*).

Q. Horatius Flaccus, libertino patre natus in Apulia, cum parente in Sabinos commigravit *b*). Quem cum pater puerum Romam misisset in ludum litterarium, parcissimis eruditus impensis, angustias patris vicit ingenio; coluitque adolescens Brutum, sub quo tribunus militum, civili bello, militavit, captusque a Caesare, post multum tempus, beneficio Maecenatis non solum servatus, sed etiam in amicitiam receptus est. Quapropter Maecenati et Augusto in omnibus scriptis suis venerabiliter assurgit. Scripsit autem Carminum libros IV, Epodon I, Carmen saeculare, Sermonum libros II, Epistolarum IJ, de Arte poëtica I *c*). Commentati sunt in illum Porphyrion, Modestus, Helenius Acron; omnium autem optime Acron *d*).

VITA HORATII IN TRIBVS CODD. BLANDD. ALITER DESCRIPTA.

Q. Horatius Flaccus, praecone patre natus, libertinae conditionis, Venusinus fuit, quae civitas Apuliae est. Non tamen aut opibus vilis, aut studio; nam litteris liberaliter eruditus pro ingenii dexteritate in tantum iam a puero eminebat, ut ultra meritum natalium talibus disciplinis faceret se aptum videri. Hic, post studia Romana, philosophiae caussa Athenas profectus, inter Epicureos pri-

a) Eadem, paucis mutatis, e cod. antiquo I. Sichardi, legitur, in edit. Basil. 1527.

b) *migravit* Basil.

c) *de A. p.* deest in Basil.

d) *omnium optime C. Aemilius.* Basil.

primum locum tenuit. Familiaritatem etiam M. Bruti adeptus eſt, eius, qui cum Auguſto dimicavit; nam et tribunus militum eius fuit; poſt victoriam vero civilis belli, interventu Maecenatis, Horatio Caeſar indulſit. Fuit autem idem Horatius ſtatura brevis, lippus, obeſo corpore, iracundus, obſcenis moribus, ita ut cubiculo ſpeculato uteretur, quo ſe congrediuntem videret. Natus VI Id. Decemb. Cotta et Torquato Coſſ. Septuageſimo *) ſeptimo aetatis anno periit, haerede Auguſto, ſepultus in Eſquiliis, iuxta tumulum Maecenatis. In opere ſuo Alcaeum imitatus eſt et Sapphonem, in ſatira Lucilium.

Q. HORATII FLACCI VITA PER ANNOS DIGESTA.

v. c. Varr. 689.
L. Aurelius Cotta. L. Manlius Torquatus Coſſ.
a. C. 65. Horatii 1.

His Coſſ. natum eſſe Horatium, non ſolum Suetonius auctor eſt, ſed ipſe etiam Flaccus, carm. III. 21. 1. V. 13. 7. Decembrem menſem ipſe etiam natalibus ſuis aſſignat Epiſt. I. 20. extr. illiusque diem VI Id. memorat Suetonius.

Generis ſui obſcuritatem numquam diſſimulat, ſemper ultro faſſus, ſe nec ingenuo, nec claro natum patre, ſed libertino, vita tamen et pectore puro: Serm. I. 6. 45. *Libertinus* autem eo tempore idem erat ac *libertus;* cum ſuperioribus ſaeculis libertini dicerentur filii libertorum ſ. manumiſſorum. Vide vel Sueton. Claud. 24. Hinc Horatius ex ſuae aetatis more *ingenuus* erat, parens eius non item. v. Serm. I. 6. 8 et 20. Cf. Maſſoni vit. Hor. p. 4 ſqq. et Wieland. ad Serm. I. 6. 8. Oportet tamen

*) Leg. *quinquageſimo.*

tamen Flaccum, patre iam libertate donato, natum esse; alias enim non fuisset ingenuus.

Patrem, cuius nomen ignoratur, postquam, ut dicemus, Romam concesserat, *coactorem* fuisse, constat et ex eius vita, et e Sermon. I. 6. 85. Id ad vectigalia fere referunt, quae coëgerit pro publicanis. Sed vid. not. ad vit. Horat. §. 1. Salsamentarium fuisse, ut in vita Hor. dicitur, Torrentius non vult credere, quia ipse id non commemorarit. Sed hoc certe infirmum. Ioannis du Hamel commentum de Horatii patre Flavio Flacco, nobili gente Pontica orto, ita, ut meretur, castigat Sanadonus.

Patria erat *Venusia*, vel, ut alii, *Venusium*, Dauniorum colonia (Plin. III. 11. Strab. VI. p. 195.), anno V. c. CCCCLXII deducta (Vellei. I. 14.), oppidum non ignobile, εὐτείχιστον dictum Polybio, III. 90. in confinio Appulorum et Lucanorum ita situm, ut anceps esset, utro potius pertineret. v. Serm. I. 2. 34. Cf. Heins. Advv. p. 490. Proximus erat Vultur mons, at in Peucetia, altera Apuliae parte; v. Carm. III. 4. 9 sqq. In ea regione agellum parvum habuisse patrem Horatii, constat ex Serm. I. 6. 71. Cum Apuliam attingeret Calabria, Martiali noster Calaber etiam dictus, VIII. 18.

v. c. 696.
L. Calpurnius Piso. A. Gabinius.
a. C. 58. Horatii $\frac{7}{8}$.

Pater Horatii, ingenui et generosi vir animi, cum in filio elegans ingenium animadverteret, omnem curam in illius educatione posuit, et quidquid ex facultatibus exiguis posset, benigne in eam impendit. Agello enim suo, quem Venusii habebat, relicto (nam vendidisse eum, temere poni arbitror, multoque probabilius videtur, Horatium demum, Bruti partes secutum proscriptione post proelium Philippense amisisse. Ipse hoc innuit

Epp. II. 2. 49. *Vnde* (ex aestu civilis belli) *simul primum me dimisere Philippi* decisis humilem pennis, inopemque paterni et laris et fundi. Recte ibi Schol. *Significat se proscriptum fuisse*) puerum Romam deduxit, ibique exactoris munere emto, filium non solum liberalibus honestisque artibus iis, quibus nobilium liberi instituebantur, imbuendum curavit, spretis iis, quae ad solum quaestum spectarent; habitumque et comitatum ei dedit, qui nec nobilem puerum dedeceret: sed etiam morum filii ipse assiduus custos et rector, virtutumque ei omnium et magister et exemplum fuit; eumque non divitem et magnum, sed bonum et honestum aliquando virum esse voluit. Vid. Serm. I. 6. 66 — 92. grati in talem patrem filii immortale monumentum.

Fuit primus Horatii praeceptor Orbilius Pupillus, eo tempore Romae grammaticam professus, qui, ex instituto eius aetatis scholarum, enarrabat pueris carmina Livii Andronici et Homeri: Epist. I. 2. 70. II. 2. 41. Cf. Quinctil. I. 8. Graecarum inprimis litterarum amantissimus, earum exquisitam cognitionem noster sibi a puero comparabat; Serm. I. 10. 31. A. P. 269.

v. c. 705.
C. Claudius Marcellus. L. Cornelius Lentulus.
a. C. 49. *Horatii* $\frac{16}{17}$.

Togam virilem sumsisse h. a. Horatium probabile est. v. Masson. p. 25.

v. c. 709.
C. Iulius Caesar IV. sine collega.
a. C. 45. *Horatii* $\frac{20}{21}$.

Ciceronis filius, Horatio aequalis, aliique iuvenes nobiles, Bibulus, Acidinus, Varus, Messala, vere ineunte Athenas, studiorum caussa, proficiscuntur. Cic. Epist.

Epist. ad Att. XII. 23. 26. XIII. 24. XV. 13. 15. Probabile sit, Horatium eodem tempore Athenas petisse, ut philosophiae operam daret. Nam ante bellum civile, post Caesaris caedem ortum, eo se venisse ait Epist. II. 2. 43.

v. c. 710.
C. Iulius Caesar V. M. Antonius.
a. C. 44. *Horatii* $\frac{21}{22}$.

Idibus Martiis Caesar in curia Romana occiditur. Sequuntur eius mortem varia prodigia, et historicis et poëtis celebrata. Itaque carmen I. 2. ad hunc a. refert interpretum multitudo. Sed quis sibi persuadeat, Horatium, eo tempore partes Bruti amplexum, in Octavianum fecisse carmen tam splendidum? quod praeterea tantum tamque exercitatum poëtam prodat, qualis profecto tunc nondum Flaccus fuit? Tum omnino, ut alia taceam, obstat appellatio *Principis* v. 50.

Brutus et Cassius, Italia cedentes, Athenas veniunt. Ibi Brutus clam bellum parat, iuvenesque Romanos, Athenis studiorum caussa versantes, sibi coniungit, in his Ciceronis filium (Plut. Brut. 37. Dio XLVII. 21. Vellei. II. 62.), et Horatium, ipso teste Epist. II. 2. 47. Carm. II. 7. pr.

v. c. 711.
C. Vibius Pansa. A. Hirtius.
C. Iul. Caesar Octavianus. Q. Pedius suffecti.
a. C. 43. *Horatii* $\frac{22}{23}$.

Ineunte anno M. Brutus cum copiis in Macedoniam abit, et in eius cohorte est Horatius. Ad hoc tempus referenda videtur rixa inter Rupilium Regem, qui et ipse in Bruti comitatu erat, et Persium coram Bruto agitata, quam Horatius describit Serm. I. 7. quamquam non ideo ecloga ista ad h. a. referenda videtur. M. Lepidus, M.

Antonius, C. Caesar Octavianus Triumviros reip. constituendae in V annos se renuntiant, et provincias inter se distribuunt.

Horatius in exercitu Bruti *tribunus militum* fit; Serm. I. 6. 45.

Ovidius nascitur. Non multo ante Propertius. Tibullus iam a. 705. Alii tamen aliter.

v. c. 712.
M. Aemilius Lepidus II. L. Munatius Plancus.
a. C. 42. *Horatii* $\frac{23}{24}$.

Cf. Carm. III. 14. fin. Triumviri Caesari divinos honores decernunt, et ab eo tempore Octavianus *Divi* filius appellatur. Dio XLVII. 18. 19. L. Aelius Lamia praetor creatur.

Anno fere exeunte bis pugnatur apud Philippos, in ea Macedoniae parte, quae olim ad Thraciam pertinuerat. Brutus et Cassius victi ad mortem compelluntur. Horatius post alterum proelium fuga salutem petit. v. Carm. II. 7. Non aliud bellum cruentius caede clarissimorum hominum fuit. Vellei. II. 71. Sed eodem tempore classis Octaviani, duce Domitio Calvino, in mari Ionio, a Statio Murco et Cn. Domitio Ahenobarbo profligatur.

Claudius Tiberius Nero nascitur, III Kal. Decemb.

v. c. 713.
L. Antonius. P. Servilius Isauricus.
a. C. 41. *Horatii* $\frac{24}{25}$.

Redeundi impunitate victis oblata, dum multi, in his Pompeius Grosphus, Horatii amicus (v. Carm. II. 7.), in Brutianis partibus manent, atque a Statio Murco vel Cn. Ahenobarbo recepti, ad Sex. Pompeium in Siciliam profugiunt (Dio XLVII extr. Vellei. II. 72. et 76.); Ho-

Horatius huius anni initio in Italiam redit. Magnam in hoc reditu tempeſtatem paſſus creditur ad Palinurum promontorium, et huc iam Scholiaſtes traxit Carm. III. 4. 28. Quod tamen non opus eſt, eum in iſto reditu potius, quam alio tempore, ibi periclitatum eſſe. Ad navim, qua rediſſet, Tanaquillus Faber et Dacerius carm. I. 14. traxere; parum acute. Vid. Argum. illius carminis et a. 722.

Offendebat Horatius redux patrem ſe abſente mortuum, neque relictum ſibi habebat Larem, nec fundum paternum, quo triumvirali proſcriptione exciderat; quae illi eo triſtior ſors fuerit oportet, cum commoda et ſplendida adeo fuiſſet vita ſuperior. Itaque paupertas ac obſcuritas, in generoſo animo ingenii artiumque nutrices, eum primum impulerunt, ut verſus faceret (Epiſt. II. 11. 49 ſqq.); non, quo inde panem quaereret, ſed quo eluceſceret ac ſibi compararet patronos. Neque video, quomodo hoc illi opprobrio ſit; cum conſtet, omni memoria in aliis etiam generibus ſenſu paupertatis magnos viros evaſiſſe; magnaque ingenia, dum adverſis rebus obnitantur, hoc ipſo niſu in altum extolli. Fuerat in Horatio magnum ingenium poëticum, ſubactum Graecorum familiaritate; hoc ſuſcitari primum tali impulſu oportebat. Quamquam eum, dum Athenis commoraretur, vel antea adeo, verſuum ſcribendorum periculum iam feciſſe e Serm. I. 10. 31. haud abſurde colligas. Poſt autem, cum in otio honeſte beateque viveret, ſolius vel animi et gloriae, vel publici uſus gratia carmina fecit. Vitae ſuſtentandae cauſſa ſcriptum illum (ſ. quaſi ſcribatum) quaeſtorium, quem Suetonius dicit, ſibi comparaſſe videtur; ut eſſet in decuria ſcribarum, qui quaeſtori apparerent. (Vid. Wieland. ad Serm. II. 6. 36.) Sed ſequenti tempore illud munus neglexiſſe eum, facile intelligitur. Cf. autem Serm. II. 6. 36. Illud vero hinc apparet, nulli ſuperiorum annorum aſſignandum eſſe ullum carmen Horatii. Huic autem anno Maſſonus eleganti

 ſuſpi-

ſuſpicione tribuit Serm. I. 7. quae omnino ecloga iuvenile prodit ingenium, neque inepte pro primo foetu Horatiani ingenii haberi poſſit, quem quidem dignum lectu ipſe habuerit.

Neque in Virgilii et Varii amicitiam ante hunc a. venire potuit; neque forte hoc ipſo venit. Item male huc refert carmen I. 2. Rodellius; cum arbitrari vix poſſimus, Horatium tunc iam tantum poëtam fuiſſe, quantum hoc carmen arguit.

v. c. 714.
Cn. Domitius Calvinus. C. Aſinius Pollio.
Suffecti ſub anni finem
L. Cornelius Balbus. P. Canidius.
a. C. 40. *Horatii* $\frac{25}{26}$.

Bellum Peruſinum. In eò Aſinius Pollio Cos. a partibus Antonianis eſt. Octavianus L. Antonium Peruſiamque urbem deditione accipit. Pax Brundiſina inter Octavianum et Antonium, opera L. Cocceii, communis amici, adhibitis etiam Maecenate a Caeſaris, Pollione ab Antonii parte. Dio XLVII. 28. Referri ſolet ab Intpp. ad hanc pacem Brundiſinam Serm. I. 5. Sed recte id reiicit Maſſonus p. 82. ſqq. inprimis quod v. 27. dicuntur Maecenas et Cocceius ſaepius iam conciliaſſe Octavianum et Antonium, idque a. 714 haud dubie primum factum eſt; tum et Fonteii Capitonis in hac pace nulla eſt apud hiſtoricos mentio.

v. c. 715.
L. Marcius Cenſorinus. C. Calviſius Sabinus.
a. C. 39. *Horatii* $\frac{26}{27}$.

Antonius Pollionem cum exercitus parte adverſus Parthinos, populum Illyricum, circa Epidamnum incolentem, et Bruti cauſſae eximie faventem, mittit; qui

rem

rem egregie gessit, et sq. anno triumphum de Parthinis egit. V. Dio XLVIII. 41. Appian. V. p. 1135.

Pace cum Sex. Pompeio ad Misenum composita omnibus proscriptis impunitas redeundi data est. Dio XLVIII. 36. Vellei. II. 67. In iis est Pompeius Grosphus, Horatii amicus, quem venientem excipit carmine II. 7. cuius v. Argum.

Ad d. VIII. Kal. Nov. Pollio ex Parthinis triumphat. Gruter. thes. inscr. p. 297. Hic est *Dalmaticus triumphus*, Carm. II. 1. 16. ubi v. not. Sed oportet tamen hoc carmen aliquanto post hunc a. scriptum esse, ob Pollionis doctum otium in eo commemoratum.

Hoc anno Horatium Maecenati a Virgilio et Vario commendatum esse, Sanadonus ex Serm. I. 6. 55. ponit. Et recte. v. ad a. DCCXVI. et cf. Ill. Heyn. Vit. Virg. ad hunc a.

v. c. 716.
App. Claudius Pulcher. C. Norbanus Flaccus.
a. C. 38. Horatii $\frac{27}{28}$.

Pax cum Sex. Pompeio facta dirimitur, et recrudescit cum eo bellum, *Siculum* s. *piraticum* dictum. v. Plin. XVI. 4. Vellei. II. 73. Igitur huic anno assignandum Epod. carm. IV. nec differendum ad sequentem; nam eo cum Caesar ipse quoque XX servorum millia manumiserit et ad remum dederit (Sueton. Aug. 16.), non poterat tunc poëta sine invidia *servilem manum* tangere.

Hoc demum anno Horatium in Maecenatis amicitiam et familiaritatem adscriptum esse, nono mense post, quam ei commendatus esset (v. Serm. I. 6. 52 sqq.), apparebit ex iis, quae ad a. V. DCCXXIII dicentur. A Maecenate obtinet praedium in Sabinis, et per eundem in Octaviani amicitiam insinuatur.

v. c.

v. c. 717.
M. Vipsanius Agrippa. L. Caninius Gallus.
a. C. 37. *Horatii* $\frac{28}{29}$.

Ab Agrippa, ut recens aedificatis classibus tutus recessus esset, lacu Averno et Lucrino cum mari commisso, portus Iulius factus est. v. Dio XLVIII. 50 et 51. Huius operis mentio in A. P. 63.

Antonius Athenis Tarentum classe venit. Octavia adducit Octavianum, ut eum conveniat. Nova inter eos amicitiae pactio. Dio XLVIII extr. Eodem Maecenas properat cum Horatio, Virgilio, Vario, Plotio. Id est iter Brundisinum, descriptum Serm. I. 5.

v. c. 718.
L. Gellius Poplicola. M. Cocceius Nerva.
a. C. 36. *Horatii* $\frac{29}{30}$.

Victo Sex. Pompeio, Octavianus Romam reversus magnis honoribus afficitur. Oppidatim inter Deos tutelares consecratur. Appian. V. p. 1178. Phraates, Parthorum rex, in suos cives saevire occipit.

v. c. 719.
L. Cornificius. Sex. Pompeius fil.
a. C. 35. *Horatii* $\frac{30}{31}$.

Sextus Pompeius Mileti trucidatur. Phraatem regno pellunt cives sui, et Teridati illud conferunt.

v. c. 722.
Cn. Domitius Ahenobarbus. C. Sosius.
a. C. 32. *Horatii* $\frac{33}{34}$.

Ad bellum atrocissimum spectant inimicitiae Caesaris et Antonii. Magni utrimque apparatus. Huc spectare videtur Carm. I. 14. Epod. VII. et XVI. Plancus ad Caesarem ab Antonio transfugit, ad quem est c. I. 7.

v. c.

v. c. 723.
C. Caesar Octavianus III. M. Valer. Messala.
a. C. 31. Horatii $\frac{34}{35}$.

Maecenati ad Actiacum bellum cum Augusto ituro comes esse vult Horatius. Hinc carmen V. 1. enatum, sub initium anni. Sed non adnuit Maecenas. Praecessit etiam pugnam Actiacam Carm. V. 9. Facta est ea pugna ad d. IV Non. Sept. M. Antonius in Aegyptum fugit. Post illam exarata Serm. II. ecl. 6. nam dimiserat Octavianus veteranos in Italiam, nec dum illis quidquam dederat (v. 55.); v. Dio. LI. p. 444. At statim sequenti anno illis rebellantibus pecunias et agros dedit; Dio LI. p. 445. Igitur ex eiusdem satirae v. 40 sqq. principium amicitiae inter Maecenatem et Horatium in a. 416 figitur.

v. c. 724.
Caesar Octavianus IV. M. Licinius Crassus.
a. C. 30. Horatii $\frac{35}{36}$.

Caesar, post breve in Italiam iter, Aegyptum in provinciam redigit. M. Antonius et Cleopatra se ipsi interficiunt. Horatius scribit carm. I. 37.

Phraates in regnum Parthorum restituitur, et pellitur Teridates, qui in Syriam fugit. Dio LI. 18.

v. c. 725.
Caesar Octavianus V. Sex. Apuleius.
a. C. 29. Horatii $\frac{36}{37}$.

Ianus clauditur; Dio LI. 20. Caesar d. VIII. VII. VI Id. Sext. triumphos agit; Dio LI. 21. Post de imperio deponendo consultat cum Agrippa et Maecenate; Dio LII. pr.

T. Faber et Dacer. ad h. a. referunt Carm. I. 2. quo prodigia Caesaris mortem secuta, et bella civilia, tamquam vaticinio includantur, a. 710 edito. Sed puerilis

fuisset

fuisset in h. c. talis progressus, ut bene vidit Sanadonus. Et obest inundatio Tiberis, quae post Caesaris necem nulla memoratur. Virgilius talem diluviem non tacuisset.

v. c. 726.
Caesar Octavianus VI. M. Aprippa II.
a. C. 28. Horatii $\frac{37}{38}$.

Cum hoc a. Caesar Apollinis in Palatio templum et bibliothecam dedicaret, scripsit Horatius c. I. 31. Caesar ad templa reficienda et urbem ornandam animum appellit; Dio LIII init. Vellei. II. 89. Hoc tempore componit Horat. C. III. 6. Ad idem tempus referendus Sermo 10. L. 1. iudice Sanad.

v. c. 727.
Caesar Octavianus VII. M. Agrippa III.
a. C. 27. Horatii $\frac{38}{39}$.

Caesar *princeps* dicitur; Dio LIII. 11. et *Augustus* appellatur; Dio LIII. 16. postquam iterum de imperio deponendo consultavit. Nocte seq. Tiberis exundatio loca plana Romae sic replet, ut navigari possit. Hinc Sanadon. huic a. assignat Carm. I. 2. Sed cum cetera hic memorata prodigia nulla illo a. exstiterunt, tum haec exundatio Tiberis non pro irae Deorum omine accepta est ab hariolis, sed sic, ut Augustum ad magnam potentiam evasurum dicerent. Dio LIII. 17.

Augustus cum exercitu in Britanniam ire parat, alium exercitum ad Orientem contra Arabas mittere. Facit Horatius C. I. 35. cuius v. Argum. item I. 29. ad Iccium.

Cantabri seditionem movent. Dacer. itaque huc refert C. II. 6. At vid. illius Argum.

v. c.

v. c. 728.
Caesar Augustus VIII. T. Statilius Taurus II.
a. C. 26. Horatii $\frac{39}{40}$.

Sex. Apuleius ex Hispania triumphat. Sed Cantabri et Astures mox renovant bellum.

v. c. 729.
Caesar Augustus IX. M. Iunius Silanus.
a. C. 25. Horatii $\frac{40}{41}$.

Expeditio Augusti in Cantabros. Initium belli contra Arabiam et Aethiopiam faciunt Aelius Gallus et Petronius. Marcellus Iuliam ducit. Horatius scribit C. II. 4.

v. c. 730.
Caesar Augustus X. C. Norbanus Flaccus.
a. C. 24. Horatii $\frac{41}{42}$.

Phraates iterum pellit Teridaten, qui in Hispaniam ad Caesarem Augustum fugit. v. Argum. C. I. 26. Augustus Cantabris victis Romam post triennium redit, cum ob morbum diutius abfuisset; et Ianum iterum claudit; Dio LIII. p. 515. Canit Horatius C. III. 14. item I. 36.

Quinctilius, communis Horatii et Virgilii amicus, moritur. Hieron. Chron. Euseb. ad Ol. 189. 1. Consolatur Horatius Virgilium carmine I. 24.

v. c. 731.
Caesar Augustus XI. A. Terentius Varro Muraena.
suff. *Cn. Calpurnius Piso.*
a. C. 23. Horatii $\frac{42}{43}$.

Phraates legatos mittit Romam, repetitum Teridatem et filium suum. Quae res dum in senatu agitatur, facit Horatius C. I. 26. cuius v. Argum. Augustus Phraati filium reddit, hac lege, ut captivos et signa Romana restituat. Teridati permittit, Romae manere. Dio LIII. 33.

Au-

Auguſtus gravi morbo decumbit; ſed convaleſcit. Brevi poſt Marcellus iuvenis moritur. Inter haec duo facta ſcriptum eſt C. I. 12.

v. c. 732.
M. Cl. Marcellus Aeſerninus. L. Aruntius.
a. C. 22. *Horatii* $\frac{43}{44}$.

Non ſolum in fine anni ſuperioris, ſed hoc ineunte etiam, magnae Tiberis inundationes memorantur. Fulmine ictae in Pantheo ſtatuae. Dio LIII extr. LIV pr. Haec prodigia occaſionem dediſſe videntur Carmini I. 2. licet manifeſtum ſit, commemorari non illa ſola, ſed plura ſimul alia, quae praeceſſiſſent. Auguſtum rerum potitum cum commendare vellet poëta, tamquam eum, qui rempublicam, bellis civilibus iactatam, reſtituturus eſſet; bella autem civilia declarari ſolerent per ἄγος, quod expiatione indigeret, denique prodigia a longo inde tempore civitatem ἐναγῆ et expiatione egentem indicaſſent: Auguſtum eum eſſe auguratur, qui καθαρμοῖς, expiationibus publicis, rempublicam piaculo eximeret. In quibus redeundum eſt ad notiones veterum de calamitatum publicarum cauſſa ab ira Deorum repetita, ex concepto piaculo, et de neceſſitate expiationum. Plura, quae carmen ad h. a. referre ſuadeant, in Obſſ. monuimus.

Coniurant in Auguſtum Licinius Varro Muraena et Fannius Caepio. Auguſtus in Siciliam abit (Dio LIV. 6.); unde in Parthos profecturus putatur. Paullo ante hanc profectionem ſcripta videtur Epiſt. I. 9.

v. c. 733.
M. Lollius. Q. Aemilius Lepidus.
a. C. 21. *Horatii* $\frac{44}{45}$.

Scripta hoc anno Epiſt. I. 20. Auguſtus in Graeciam, hinc in Samum navigat, ibique hiemat. Medio anno ſcriptum C. III. 29. ad Maecenatem, abſente Auguſto

Vrbi

Vrbi praefectum. Item referas huc c. II. 13. quod anno ante III. 8. ſcriptum eſſe, conſtat ex huius v. 9.

v. c. 734.
M. Apuleius. P. Silius Nerva.
a. C. 20. Horatii $\frac{45}{46}$.

Aſiam, Bithyniam, Syriam Auguſtus inviſit. Phraates ſigna Auguſto et captivos remittit; Dio LIV. 8. Ea res magnificis verbis a poëtis ornari ſolet. Loquuntur de Parthis profligatis, ſubactis, domitis, de everſo eorum imperio, de Oriente debellato, de Phraate Auguſti ad pedes procumbente, ab eoque ius regnandi accipiente cet. Tum et Daci ac Sarmatae, aliique Iſtri accolae, continuo excurrentes in fines Romanos per Lentulum coërcentur; Flor. IV. 12. Denique hoc etiam anno, occiſo Artaxia, datur ab Auguſto Armeniis Tigranes, et a Tiberio Nerone in regnum deducitur; Dio LIV. 9. Id ipſum etiam a poëtis ſic augetur, tamquam ſubacta ſit Armenia. Referuntur ad haec tempora C. II. 11. III. 8. Epiſt. I. 3. et 8. item 12. Neque diu poſt hunc a. ſcriptum eſſe poteſt c. II. 17. cuius v. Argum.

v. c. 735.
C. Sentius Saturninus. Q. Lucretius Veſpillo.
a. C. 19. Horatii $\frac{46}{47}$.

Virgilius in Graeciam proficiſcitur; v. vit. Virg. Eſt ad eum C. I. 3. Moritur Brundiſii.

Auguſtus ab Oriente redit Romam a. d. IV Id. Oct. Videntur huc aſſignanda c. I. 19. III. 5.

v. c. 737.
C. Furnius. C. Iunius Silanus.
a. C. 17. Horatii $\frac{48}{49}$.

Auguſtus ludos ſaeculares inſtituit; Dio XIV. p. 533. Plin. VII. 48. Cenſorin. c. 17. Horatius eius iuſſu

confcribit carmen faeculare. Ad idem tempus fpectat C. IV. 6.

v. c. 738.

L. Domitius Ahenobarbus. P. Cornel. Scipio.

a. C. 16. *Horatii* $\frac{49}{50}$.

Pertinent ad h. a. C. IV. 1. et fic circa idem tempus fcriptum oportet C. IV, 10.

v. c. 739.

M. Drufus Libo. L. Calpurnius Pifo.

a. C. 15. *Horatii* $\frac{50}{51}$.

Rhaeti et Vindelici per Tiberium et Drufum fubiguntur. Primum folus Drufus miffus erat, et Rhaetos apud Alpes Tridentinas proelio vicerat; Dio LIV. p. 536. Eo fpectat C. IV. 4. Deinde cum Rhaeti nihilo minus Galliam urgerent, Tiberius quoque adverfus eos miffus; Dio ibid. Proinde Drufus et Tiberius fimul multis locis in Rhaetiam irruperunt, et aliquot proeliis copias hoftium deleverunt. Haec gefta celebrantur carmine IV. 14. ferius fcripto, ut videbimus. — Auguftus per totum annum in Gallia abfens eft.

v. c. 740.

a. C. 14. *Horatii* $\frac{51}{52}$.

Auguftus adhuc dum Roma abeft, in Hifpania, Gallia, Germania, rebus conftituendis intentus. Scriptum tunc videtur C. IV. 5. np. poft legem de adulteriis et de maritandis ordinibus a. 736 latam, item poft fubactos Parthos, Cantabros et Germanos. Ad idem tempus fpectat C. II. 4.

v. c. 741.

Tib. Claudius Nero. P. Quinctilius Varus.

a. C. 13. *Horatii* $\frac{52}{53}$.

Auguftus Romam revertitur. Si Suetonio credimus, Auguftum Tiberii Drufique, privignorum fuorum, victoriam

riam Vindelicam canere iuſſiſſe Horatium, eiusque rei cauſſa quartum librum carminum addere: huic ſane anno is iuſſus Auguſti erit aſſignandus, quo poſt triennii in Gallia abſentiam, Vrbem repetiit. Certe C. IV. 14. non prius, quam poſt eum reditum, ſcriptum eſſe probabile eſt.

v. c. 742.
M. Valerius Meſſala. P. Sulpitius Quirinus.
a. C. 12. *Horatii* $\frac{53}{54}$.

Agrippa moritur, ad quem unum eſt c. I. 6. incertae aetatis.

v. c. 744.
Iulus Antonius. Q. Fabius Maximus Afric.
a. C. 10. *Horatii* $\frac{55}{56}$.

Dacis, Getis et Germanis a Druſo ac Tiberio victis, Ianus tertium clauditur. Carmen IV. 15. et Epiſt. II. 1. Horatii opera noviſſima, hoc anno ſcripta videntur.

v. c. 746.
C. Marcius Cenſorinus. C. Aſinius Gallus.
a. C. 9. *Horatii* 57.

Horatium hoc anno V Kal. Dec. mortuum eſſe, et quidem ſubito, ut ne ſignare quidem teſtamentum poſſet, docet Sueton. in eius vita; errore tamen in annorum Horatii numero admiſſo, dum LIX pro LVII ponit. Hieronym. Chron. Euſeb. ad Olymp. 192. 5. *Horatius quinquageſimo ſeptimo aetatis ſuae anno Romae moritur.*

Eodem anno inclinante moritur Maecenas, teſte Dione LV. p. 552. et quidem ante Horatium; quod cur ex eius vita, a Suetonio conſcripta, intelligere pertinaciter noluerint Turnebus, Torrentius, Douſa, A. Schottus (Obſſ. II. 60.) et Sanadonus, equidem non capio.

VILLA

VILLA HORATII ab ipso elegantissime pingitur Epist. I. 6. 5 sqq. Sita erat in Sabinis; non procul Tibure versus Aquilonem. Vicina erat Varia (Epist. I. 14. 3.), item Mandela (Ep. I. 18. 105.); proximum fanum Vacunae (Ep. I. 10 extr.). Ager dicebatur Bandusia, fonte Bandusio (C. III. 13.) insignis, unde ortus rivus Digentia (Epist. I. 18. 104.), fundum Horatii suaviter irrigabat. Silvis et nemoribus amoenissima erat regio, inprimis versus antiquum templum Vacunae (v. Plin. III. 12.), et amplius versus Anienem fl. et Tibur sequebatur lucus Tiburni. Nec deerant saxa, rupes, dumeta (Ep. I. 14. 19.); ut maxime poetica regio dici posset. In convalle inter Lucretilem montem et Vsticam, saxosum collem, a quo ipsa etiam vallis Vstica dicta, non procul fonte Bandusio (v. Serm. II. 6. 2.), villam ipsam positam fuisse probabile est. Eleganter erat aedificata de albo lapide Tiburtino. Habebat in ea Horatius villicum cum octo servis, et vivebant in agello quinque familiae (Ep. I. 14. 3.) unde satis lautum fundum fuisse intelligatur. Scripserunt plura de villa Horatii Cluver. ant. Ital. II. 9 sqq. et magno, forte nimio studio, *M. L. Capmartin de Chaupy* in *Découverte de la maison de campagne d'Horace, Tomes III. Rome* 1767. 8. Elegantior multo est *Dominici de Sanctis Dissertazione sopra la villa di Orazio Flacco. In Roma* 1761. 4. Denique *Hackertus*, nobilissimus delineandi artifex, dexterrime nonnulla agri istius Bandusii loca repraesentavit, et ingeniose Horatii descriptiones iis accommodavit.

TESTIMONIA

TESTIMONIA ANTIQVA
DE
HORATIO.

OVIDIVS Trist. IV. 10. 49.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

PETRONIVS C. 118.

Caeterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine litterarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, et sumendae voces a plebe submotae, ut fiat

Odi profanum volgus et arceo.

Praeterea curandum est, ne sententiae emineant extra corpus orationis expressae; sed intecto vestibus colore niteant. Homerus testis, et Lyrici, Romanusque Virgilius, et Horatii curiosa felicitas.

IVVENAL. Sat. VII. 53 sqq.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere moesta
Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius *Evoe!*

PERSIVS I. 116.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit et admiſſus circum praecordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.

SALEI. BASSVS ad Piſ. 227.
(Wernsd. Poet. min. IV. 276.)

Maecenas alta Thoantis
Eruit, et populis oſtendit nomina Graiis.
Carmina Romanis etiam reſonantia chordis
Auſoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.

QVINCTILIANVS Inſt. Or. I. 8.

Vtiles Tragoedi: alunt et Lyrici; ſi tamen in his non auctores modo, ſed etiam partes operis elegeris. Nam et Graeci licenter multa, et Horatium in quibusdam nolim interpretari.

IDEM L. X. C. 1.

Multo eſt terſior (Lucilio) ac purus magis Horatius, et ad notandos hominum mores praecipuus. *Et paullo poſt:* Iambus non ſane a Romanis celebratus eſt, ut proprium opus; a quibusdam interpoſitus: cuius acerbitas in Catullo, Bibaculo, Horatio; quamquam illi epodos intervenire non reperiatur. At Lyricorum idem Horatius fere ſolus legi dignus. Nam et inſurgit aliquando et plenus eſt iucunditatis et gratiae et variis figuris et verbis feliciſſime audax.

AVCTOR de Cauſſis corr. Eloqu. c. 20.

Exigitur enim iam ab oratore etiam poeticus decor, non Attii aut Pacuvii veterno inquinatus, ſed ex Horatii et Virgilii et Lucani ſacrario prolatus. Horum igitur au-

auribus et iudiciis obtemperans noſtrorum oratorum aetas, pulchrior et ornatior extitit.

AVSONIVS Eid. IV. 56.

Te praeeunte, nepos, modulata poemata Flacci
Altiſonumque iterum fas eſt didiciſſe Maronem.

SIDONIVS APOLLIN. Epp. VIII. 11.

ſtilus aut Maronianus
Aut quo tu Latium beas, Horati,
Alcaeo potior Lyriſtes ipſo.

IDEM ibidem (p. 226. Sirmond.)

In Lyricis Flaccum ſequutus nunc ferebatur in Iambico citus, nunc in Choriambico gravis, nunc in Alcaico flexuoſus, nunc in Sapphico inflatus.

IDEM in Praef. Panegyr. Iul. Val. Maiorano dicti.

Et tibi, Flacce, acies Bruti Caſſique ſequuto
Carminis eſt auctor, qui fuit et veniae.

IDEM L. IX. Epp. 13. ad Tonantium.

Sed tu per Calabri tramitis aggerem
Vis ut noſtra dehinc curſitet orbita
Qua Flaccus lyricos Pindaricum ad melos
Frenis flexit equos plectri potentibus,
Dum metro quatitur chorda Glyconio,
Nec non Alcaico vel Pherecratio
Iuncto Lesbiaco, ſive Anapaeſtico.

IDEM

IDEM Carm. IX. v. 223 ſqq.

Non quod per Satiras, Epiſtolarum
Sermonumque ſales, novumque Epodon
Libros carminis ac Poeticam Artem
Phoebi laudibus et vagae Dianae
Conſcriptis voluit ſonare Flaccus.

IDEM Carm. XXIII. 450 ſqq.

At ſi dicat Epos metrumque rhythmis
Flectat commaticis tonante plectro,
Mordacem faciat ſilere Flaccum.
Quamvis poſt Satiras Lyramque tendat
Ille ad Pindaricum volare cygnum.

Q. HORATII FLACCI

CARMINVM

LIBER PRIMVS.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N V M

LIBER PRIMVS.

C A R M E N I.

ARGVMENTVM.

Carmina ſua, forte duos vel tres priores libros Maecenati traditurus poeta, hoc praefationis loco praemiſſo, ſuum poeſeos ſtudium praedicat, ſeque in eo ſibi maxime placere ait, ſi Maecenatis iudicio probetur. Primariam hanc carminis ſententiam, per ſe ſimpliciſſimam, quomodo tractaverit, quibusque virtutibus exornaverit, iam expende. Habet quisque, ait, quod ſequatur, in quo beatum ſe exiſtimet, ſtudium. Alium

gloria, et honorum amplitudo; divitiae alium tenent. Hic sorte sua contentus vitam degit; ille habendi cupiditate flagrat maxima; dum alius, rerum omnium securus, genio suo indulget. Militia hos, illos venatio delectat. Ego vero poesin sector, solique huic vaco: quae si tibi probabitur, summam inde poetae lyrici gloriam, tantum enim iudicio tuo tribuo, me adsecutum arbitrabor. Atque sic satis ornatui dedisse videri poterat; sed imaginibus istis colores adspersit eos, quibus toti carmini, tanquam picturae, vitam ac spiritum daret. Delineaturus enim diversa hominum studia poeta, iis fere exemplis defungitur, quae et rem optime illustrent, et in quibus vis, studiique pertinacia maxime eluceat. Sic pro his, qui gloriae omnia tribuunt, ponit, et e Graecis quidem, victores in ludis Olympicis, e Romanis vero, homines amplissimis honoribus in comitiis ornatos; illos non divitiis simpliciter, sed totius Africae proventu in horreis ipsorum congesto beatos designat. Et sic porro. Hinc intelligitur, qualem veri speciem Baxteri commentum habeat, quo poetam leve suum carminis genus excusare, seque cum caeteris mortalibus insanire hoc carmine fateri contendit. Cum enim carminibus suis Horatius in Maecenatis et Augusti adeo se insinuaverit gratiam, sane non opus habebat, ut rationes circumspiceret, quibus carmina sua excusaret, easque adeo ab insania aliorum, quibuscum et ipse insaniret, repeteret. Age iam cum Baxtero argumentum carminis constituamus hoc: omnes fere homines insaniunt, ille hoc, alio modo alius; ego insanio poësi, quae si tibi placuerit, ecce me mortalium, quotquot sunt, felicissimum. Hoc nimirum

mirum modo Maecenati probari poterat poetae elegantia atque urbanitas. Et quae tandem est insania in rustico? quae in milite? quae in venatore? Ne illud dicam, totam carminis oeconomiam, orationisque dignitatem in eius initio atque exitu isti commento omnino refragari. Paullo prolixiores fuimus in refellenda Baxteri opinione, quod eiusdem patrocinium Auctorem Silv. Crit. II. 220. suscepisse, eique speciosis argumentis vim aliquam addidisse videmus. Is et orationis colorem, sententiarumque, qua cuiusque studii vanitatem atque insaniam tangeret, elocutionem hoc suadere; contra vero, si mores atque studia hominum persequi voluisset poeta, eum satis leviter ac perfunctorie rem aggressum esse, omninoque vim atque spiritum carminis sic enervari contendit. Ac orationis quidem indoles vix eo ducit, si eam ex usu poetarum loquendi recte explices (v. inpr. v. 29 sqq.) alia vero ornatus tantum caussa adiecta existimes. Ad alterum quod attinet, laudi potius Horatio ducendum puto hoc, quod nonnullas tantum, at vivide delineatas, picturas de studiis hominum dederit, ne enumerandis pluribus fastidium crearet lectoribus, a quo vel sic miro imaginum dilectu, orationisque varietate ac copia sibi cavere studuit.

E Graecis, quos hic sequeretur, ante oculos habuisse videtur Pindarum [1]). Similes sententiae occurrunt in Solonis el. VI. 42 sqq. [2]). Conferri quoque velim Eurip. Fr. e Rhadamanthi fabula deperdita apud Stob. Flor. LXIV. E Latinis eundem hunc de diversis hominum studiis locum egregie tractavit Virgil. Ge. II. 502 sqq. et diverso paulum modo Propert. III. 7.

 1)

1) *In Fragmm. a Schneidero V. C. collectis p.* 81.

Ἀελλοπόδων μὲν τινας εὐφραί-
νουσιν ἵππων τιμαὶ καὶ στέφανοι·
Τοὺς δ' ἐν πολυχρύσοις θαλάμοις βιοτά.
Τέρπεται δὲ καί τις ἐπ' οἶδμ' ἅλιον
Ναΐ θοᾷ σῶς διαστείχων.

Brevius idem extulerat Pyth. I. 93.

καὶ γὰρ ἑτέροις ἑτέρων ἔρως
Ἔκνιξέ γε φρένας.

et Archilochus (in Anal. Br. T. I. p. 45.)

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίην ἰαίνεται.

2) *in Anal. Br. T. I. p.* 67.

Σπεύδει δ' ἄλλοθεν ἄλλος. ὁ μὲν κατὰ πόντον ἀλᾶται
Ἐν νηυσὶν, χρῄζων οἴκαδε κέρδος ἄγειν
Ἰχθυόεντ', ἀνέμοισι φορεύμενος ἀργαλέοισι,
Φειδωλὴν ψυχῆς οὐδεμίην θέμενος.
Ἄλλος, γῆν τέμνων πολυδένδρεον, εἰς ἐνιαυτὸν
Λατρεύει· τοῖσιν καμπύλ' ἄροτρα μέλει.
Ἄλλος Ἀθηναίης τε καὶ Ἡφαίστου πολυτέχνεω
Ἐργατίνης χειροῖν ξυλλέγεται βίοτον.
Ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσῶν πάρα δῶρα διδάχθη
Ἱμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος.

AD

AD MAECENATEM.

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt

v. 1. *atavis regibus edite*, docta brevitate, pro, oriunde, descendens a maioribus, qui olim reges fuere. Maecenatis a gente Cilnia Arretinorum, quae Lucumones seu duces Etruriae, Romanis reges appellatos, ex se haberet, genus deductum passim celebrant poetae. Infra III. 29. 1. eundem vocat *Tyrrhenam regum progeniem.* Propert. III. 7. 1. *Maecenas, eques, Etrusco de sanguine regum.* Sil. Ital. X. 41. *sceptris olim celebratum nomen Etruscis.* et Martialis, hunc ipsum locum respiciens XII. 4. 2. *Maecenas atavis regibus ortus eques. Equestri sed splendido genere natum* vocat Vellei. II. 87. adde Albinov. II. 13. in Burm. Anthol. lat. T. I. p. 254. Gentem Cilniam in Etruscis laudat Liv. X. 5. 3. cf. Demster. Etrur. reg. II. 55. et quos adducit Burm. ad Propert. l. l. et IV. 1. 29. *atavos reges* dixit poeta, vt *populum regem* Virgil. Aen. I. 21.

v. 2. *praesidium* et *decus* praeclare de Maecenate, tanquam *potente amico*, uti eundem indigitat II. 18. 12. et II. 17. 4. *o mearum grande decus columenque rerum.* Talis enim viri amicitia Horatio erat praesidio, siquidem uni huic omnia vitae commoda, opes, dignitatem, famam, caet. accepta referebat. Latius igitur patet, quam ut plurimi Intpp. volunt, qui vel gratiam Augusti per Maecenatem ei comparatam, vel quod Augustus ei, Bruti partes secuto, Maecenatis opera condonasset. Eodem sensu adhibuit Iuvenal. VII. 22. *si qua aliunde* (alio carminis argumento) *putas rerum spectanda tuarum praesidia*, h. unde tuis rebus prospicias, vitam sustentes. Dictum est adeo ut II. 1. 13. *insigne maestis* praesidium *reis*, pro eo, qui praesidet, studet alicuius rebus. Sic *rerum tutela mearum* Epist. I. 1. 103. *ἕρμα πόληος* Od. ψ. 121. et passim. *Decus*, quatenus Horatio laudi atque honori erat, a tanto viro amari; unde *dulce*, cui suavissimum esse debebat, videri et dici eum, quem talis vir magni faciat. Pariter de Maecenate Virgil. Ge. II. 40. *O decus, o famae merito pars maxima nostrae.* Propensum Maecenatis erga

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Conlegiſſe iuvat, metaque fervidis

Evi-

erga ſe animum paſſim praedicat poeta. v. II. 18. 10. III. 16. 38. V. 1. 31. et Ep. I. 7. 15. Caeterum in animo h. l. habuiſſe videtur Saleius Baſſus (in Wernsdorf. V. C. Poett. min. T. IV. P. I. p. 278.) ad Piſonem v. 231. de Maecenate: *O* Decus, *et toto merito venerabilis aevo, Pierii tutela chori, quo* praeſide *tuti non unquam vates inopi timuere ſenectae.* cf. Martial. VIII. 56.

v. 3 — 6. In pedeſtri ſcriptore exſpectares generalem hanc praemiſſam ſententiam: ſuo quemque duci ſtudio, ſummamque inde voluptatem capere. Sed haec, ut poetam decebat, ſtatim per exempla declaratur; et ex his ea fere adponuntur, quae maxime colorem poeticum admitterent, neque ſolum, quae apud omnes gentes in ſingulis hominibus obſervare licet, ſed et ea, quae unius alteriusque populi quaſi domeſtica ſtudia habentur. Quo ipſo ſatis cavit, ne exemplorum ubertate facile faſtidium crearet; cui et elocutionis varietate ac copia obviam ire ſtuduit. Vide enim, quot modis ſententiam, in ſtudio aliquo, quo tenearis, ſibi placere, beatum ſe exiſtimare, variaverit. *v.* 3. *ſunt, quos iuvat. v.* 6. *evehit ad Deos. v.* 11. *gaudentem. v.* 17. *laudat. v.* 21. *eſt qui non ſpernit. v.* 23. *multos iuvant. v.* 25. *venator manet. v.* 30. *me diis miſcent. v.* 36. *feriam ſidera vertice. Sunt, quos,* quosdam *iuvat,* noto graeciſmo. Propert. III. 7. 17. *Eſt, quibus Eleae concurrit palma quadrigae*, quod eſt ἀττικώτερον. *curriculo . . conlegiſſe* docte et graphice de citato quadrigarum decurſu. *Curriculum* eſt vel ipſe decurſus, vel, quod malim, locus, ubi quadrigae decurrunt, ſeu, ut Chariſius p. 59. (ed. Putſch.) explicat, *ſpatium ad currendum aptum*, ſtadium. Quo minus de curru accipiatur, vetat omnino lyrica ratio. Alii de curſu intelligi volunt, ne bis idem poeta dicat. Atqui, hoc ſi voluiſſet, rem haud dubie paullo diſertius expoſuiſſet; et, quae ornatui dedit, ταυτολόγως dicta accipi nequeunt. Alii denique duo membra conſtituunt, hoc modo: felices ſe putant ii, qui in ſtadio decurrerint; at feliciſſimos ii, qui victoriam adepti fuerint. Omnino ſententiae ſumma erat haec: Hi victoria in ludis Olympicis, et quidem quadrigis, parta, beatiſſimi ſibi videntur, illi caet. Iam, ut huic vitam quaſi ac ſpiritum daret, rem ipſam per momenta ante oculos poſuit. Memorat adeo quadrigarum decur-

Evitata rotis palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.

Hunc,

curſum, excitatum pulverem, metam evitatam, palmam denique partam. Proprie igitur *collegiſſe* (non, ut quidam volunt, ἀορίστως, pro *colligere*) h. excitaſſe, coegiſſe, moviſſe *pulverem Olympicum*, quod doctius eſt, quam ſi dixiſſet, *curriculo Olympico*. Sic I. 6. 14. *pulvere Troio*. Val. Fl. I. 13. *Solymo pulvere*. *Colligere p.* proprie accipi poſſit, pro, corpore ſuo excipere pulverem, eo conſpergi; ut Il. Ψ. 502. αἰεὶ δ' ἡνίοχον κονίης ῥαθάμιγγες ἔβαλλον. Eadem idea eſt I. 6. 15. II. 1. 22. Sed magis lyricum videtur, ſi omnino de mota, excitata pulveris nube explicemus, ut aperte eſt Serm. I. 4. 31. *uti pulvis collectus turbine*. v. 4 — 6. *metaque . . . ad Deos*, et quos meta *evitata*, i. eo, quod metam evitaverint, curru proxime circa eam acto, neque tamen alliſo. Hoc enim certiſſimam ſpondebat victoriam, et aurigae ſummam artem ſimul oſtendebat. Theocr. XXIV. 117. Ἵππους δ' ἐξελάσασθαι ὑφ' ἅρματι καὶ περὶ νύσσαν ἀσφαλέως κάμπτοντα τροχῷ σύριγγα φυλάξαι. cf. Il. Ψ. 344. 5. *fervidis rotis*, celerrimis, epith. e natura rei petito. Ovid. A. A. III. 396. *metaque ferventi circueunda rota*. adde Sil. It. I. 224. *axis ferventior*. Stat. Theb. VI. 525. *axis igneus*. Iam Virgil. Ge. III. 107. *volat vi fervidus axis*. — *Palma nobilis*, quae ea ornatum *nobilem*, glorioſum reddit; ſed doctius ipſa palma *nobilis* dicitur. Ita *inſignis Camena* I. 12. 39. Cum palma Romanis magis frequentaretur, pro oleagina corona, quae Olympionicis erat propria, poſuit hanc, tanquam poeta. *Palmam Olympiacam* habes etiam in Virgilio Ge. III. 49. cuius, et Noſtri auctoritatem ſecutus eſt Propert. III. 7. 17. *palmam Eleae quadrigae* dicens. adde IV. 2. 17. Male igitur faciunt, qui ideo palmares aut omnino Romanorum ludos intelligi debere ſtatuunt, quos nunquam in tanto apud eos honore fuiſſe, ſatis notum eſt. — *v.* 6. Victoria eos *evehit ad Deos*, facit, ut ſibi videantur ad Deos evecti eſſe, Diis aequati eſſe, h. ſummum felicitatis faſtigium attigiſſe. Pindar. Iſthm. II. 42. de victoria in his ipſis ludis parta: ἵν' ἀθανάτοις Αἰνησιδάμου παῖδες ἐν τιμαῖς ἔμιχθεν. Simplicior idem in fragm. ſuperius adlato: ἀελλοπόδων μέν τινας εὐφραίνοισιν ἵππων τιμαὶ καὶ στέφανοι. Appoſite infra IV. 2. 17. *Elea domum reducit palma caeleſtes*. Notione de Deorum vita (v. ad III. 3. 11. et IV. 8. 30.) ex aetate heroica adſum-

ſum-

Hunc, ſi mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum,

ſumta, proclive ſane erat, ut eos, qui inſigni aliqua felicitate fruerentur, Deorum vitam adeptos eſſe dicerent. Stat. Silv. I. 2. 212. *ire polo, nitidosque errare per axes viſus. Terrarum dominos*, epitheto Diis, inprimis Iovi (qui ſaepius Homero ἄναξ ἀνδρῶν τε θεῶν τε audit. Infra I. 12. 15. de eodem: *qui mare ac terras variisque mundum temperat horis*; adde Ovid. ex P. I. 9. 36.) proprio. Qui de ludis Romanorum Circenſibus hic cogitant, *terrarum dominos* de Romanis accipiunt, quos et Virgilius Aen. I. 282. *rerum dominos* dixiſſet. Quo ſenſu ſane Martialis VIII. 2. 6. Domitianum *terrarum dominum deumque rerum*, et Romam *terrarum, gentiumque deam* XII. 8. 1. et Auctor Epitaph. in Anthol. Burm. T. I. p. 237. Titum et Veſpaſianum *terrarum dominos* appellavit. Quae tamen ratio nullius momenti videtur, cum hic, uti iam monui, de ludis Olympicis agatur. Caeterum de victorum praemiis locus claſſicus eſt apud Vitruv. praef. l. IX.

v. 7. 8. *Hunc*, et mox *illum* ſc. *iuuat* ex antec. Structuram hanc verborum ob interiecta *metaque . . . ad Deos* paullo duriorem eſſe etſi non negem, neque tamen ideo in carmine, eoque lyrico reprehendam. Si vero *ad deos evehit* ex antec. ſuppleas, non erit in altero membro v. 9. 10. quod ad deos evehat. *Turba Quiritium* ſimpliciter populus Romanus, in ſuffragia miſſus, in comitiis. *Mobilium*, qui in ſuffragiis adeoque honoribus dandis non certa aliqua ratione ducuntur, levium, inconſtantium. Hinc *arbitrium popularis aurae* III. 2. 20. et Ep. I. 19. 34. *ventoſae plebis ſuffragia*. Seneca de Vita Beata c. 1. *Itaque id evenit, quod in comitiis, in quibus eos factos praetores iidem mirantur, cum ſe* mobilis favor *circumegit*. Seneca Herc. fur. 169 ſqq. appoſito loco: *illum populi favor attonitum, fluctuque magis mobile vulgus aura tumidum tollit inani.* et Thyeſt. 351. *nunquam ſtabilis favor vulgi. Certat tollere* certatim, magno cum partium ſtudio *tollit* extollit, evehit *honoribus* tertio caſu, graecorum exemplo, pro, ad honores ſ. magiſtratus *tergeminos*, h. ſummos, ampliſſimos. Nihil amplius. Apte laudat Turneb. Adverſ. XXII. 13. Martialis III. 46. 8. *ſophos tergeminum* h. grande, quod ipſe vocat I. 4. 10. Plerique fere cogitant de tribus ſummis Romanorum magiſtratibus, conſulatu, praetura,

Illum, ſi proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.

Gau-

ra, aedilitate. Sed hoc eſſet poetae verba ad pedeſtris orationis ἀκρίβειαν exigere. Neque magis Horatio dignum, quod ait Geſn. in Th. L. L. tergeminos eos dici honores, quos tres partes populi, Senatus, Equites, Plebes tribuant. Omnino mireris, in talibus haerere interpretes, qui certum aliquem numerum pro incerto ac magno a poetis poni ſolere ſciant. Vide vel I. 3. 9. et I. 13. 16. 17. Cur e. g. Graeci poetae τρικυμίαν et Latini *decumanos fluctus* conſtanter adhibuerint, nemo facile certam aliquam huius rei rationem reddi ſibi poſtulet; ſufficit tenere, maximos hoc numero fluctus innui. Caeterum Geſnerus v. *honoribus* in ſexto caſu accipere malebat, ut aliquis ipſis honoribus tollatur. Quod etſi uſus loquendi ferat, et *tollere* ſimpliciter dicatur pro, ornare, efferre aliquem, (v. Ruhnk. ad Vellei. II. 65.) minus tamen bene τῷ *certat* reſpondere videtur: et altera ratio omnino doctior eſt.

v. 9. 10. Illum opes unice tenent, earumque poſſeſſione feliciſſimum ſe profitetur. Pro opibus, quae generalis erat notio, ſpecialem, quam ſua ipſi aetas ſuggerebat, poeta poſuit, poſſeſſiones latifundiorum, et pro his, tanquam ſpecialius, et gravius, omnem Africae proventum. Tanto enim potentiores ad latas agrorum poſſeſſiones coemendas ferebantur ſtudio, ut totas provincias interdum unus teneret. In quam rem acriter invehitur Seneca ep. 89. fere ad finem: *quousque fines poſſeſſionum propagabitis? ager uni domino, qui populum cepit, anguſtius eſt. Quousque arationes veſtras porrigetis, ne provinciarum quidem ſatione contenti circumſcribere praediorum modum? — hoc quoque parum eſt, niſi latifundiis veſtris maria cinxiſtis; niſi trans Hadrianum, et Ionium, Aegaeumque veſter villicus regnet.* et ep. 117. *Adſpice quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, fodiant: unum putas videri ventrem, cui et in Sicilia et in Africa ſeritur?* adde eundem de Vita Beata c. 17. Alii de publicanis Aratoribus, qui populi Romani agros conduxerant, et decumas perſolvebant, h. l. intelligunt; minus recte, arbitror. *Si condidit*, conditum ſervat, poſſidet *horreo proprio* h. ſuo, nempe tanquam privatus, *quidquid verritur*, congeritur, convehitur *de areis Libycis*, agris Africae; ſi omnes Africae fructus horreo conditos habet, quod eſt pro ſimplici:

ſi

Gaudentem patrios ſindere ſarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta ſecet mare.

Lu-

ſi omnem Africae oram poſſidet. Pro colligi de agris, doctius erat, *verri de areis*, quod frumenta in ſolidata agri parte, quae *area* eſt, extrita et purgata converrebantur, et ſic de ea colligebantur. Africam nominat, tanquam frugum fertiliſſimam; res nota. vide III. 16. 31. Expreſſit hos vv. Seneca Thyeſt. 356. *Non quicquid Libycis terit fervens area meſſibus.* et Pentadius in Anthol. Burm. T. I. p. 549. *Et quicquid Libyco ſecatur arvo, non una poſitum tenere cella.*

v. 11 — 14. Suavior iam ſuccedit pictura ruſticani, rebus ſuis a patre ſibi relictis ſatagentis, et in praediolo ſuo tranquille degentis, quique nullo ne vel maximo oſtenſo lucro a vitae ſuae genere abstrahi ſe patiatur. Haec ad exornandam imaginem felicitatisque ſenſum declarandum praeclare adiecta. *Gaudet* adeo *ſindere*, laetus, contentusque eſt in eo, quod colit *agros* agellum *patrium*, a patre acceptum, novis acceſſionibus non dilatatum. Sic V. 2. 3. *beatus ille, qui - - paterna rura bobus exercet ſuis.* Sarritionem poſuit pro agricultura in genere, vel de bono ſolo capiendum, quod maiori cultura non indigeat. — 13. *numquam* eum *demoveas*, docta brevitate pro, deducas eum a ſtudio ſuo beatoque otio, et permoveas, *ut* caet. *Conditio* ſaepe eſt pactio, qua pollicemur aliquid, et ſpondemus alteri, ſi quid fecerit. ut Cic. ad Q. Fr. I. 1. *nullius pecuniae conditione ab integritate deduci.* Itaque, *conditionibus Attalicis*, promiſſis opibus Attalicis, h. maximis pro conditione oblatis divitiis, quales ab Attalo, Pergami rege, populo Romano haeredi ſcripto erant relictae. v. II. 18. 5. maximarum opum e mercatura quaerendarum certiſſima ſpe oſtenſa, *ut* mercaturam amplectatur. Sed pro mercatura poſuit navigationem, quod Romani mercatores itinera marina ipſi faciebant, unde mox *nauta* pro mercatore. cf. Tibull. I. 1. 50, ibique Heynium. *Pavidus* dicitur, apte, ut de homine, navigationis prorſus inſueto. Pro navigare, *ſecare mare*, τέμνειν ἅλα, quod navi magis proprium. Pro nave ponitur *trabs*, ad augendum periculi ſenſum, ut *ratis*, I. 3. 11. et pro quacumque *Cypria*. ob

Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura fui: mox reficit rates
Quaffas, indocilis pauperiem pati.

Eft

ob Cyprum mercaturae deditam. v. III. 29. 60. tum pro quovis mari procellofo *Myrtoum*, inter Cretam, Peloponnefum et Euboeam, a Myrtilo, feu potius a parva infula Myrto fic dictum.

v. 15 — 18. Tranquillae coloni vitae praeclare poeta fubtexuit mercatoris lucro inhiantis, praeque eius nimio ftudio novis fe usque periculis obiicientis imaginem. Mercator, qui imminente tempeftate vitae fuae tantis periculis obnoxiae otiofam longe praetulerat, eamque in fuburbano fuo fequendam tum voverat; mox ubi, nave quantumvis lacera atque disiecta, incolumis evafit, ecce ad priftinum vitae quaeftuofae genus redit. Diverfam e Noftri loco imaginem exhibuit Stat. Theb. VII. 720. *Vixerat ille diu pauper fcrutator aquarum. Decepit tellus; moriens hiemesque Notosque laudat, et experti meliora pericula ponti.* *Metuens* metu cohorrefcens, fibi timens, ubi videt *Africum* ventum *luctantem* certantem, congredientem *fluctibus*, nota ftructura, pro, cum fluctibus *Icariis*, maris Icarii. Africum ventum pofuit, cum dilectu; is enim, ab occafu flans, *creber* erat *procellis*, Virgil. Aen. I. 85. Proelia ventorum, cum inter fe, tum cum fluctibus tanquam fuper maris imperio inita in tempeftate depingenda poetis fatis follennia. v. ad I. 3. 12. Icarii maris meminit, tanquam periculofioris, in animo forte habens Il. II. 144. *κινήθη δ' ἀγορὴ, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης πόντου Ἰκαρίοιο, τὰ μέν τ' Εὖρός τε Νότος τε ὤρορ'.* Eft illud inter Samum et Icariam, infulas, ab hac fic dictum. *Otium* opponitur vitae negotiis vel forenfibus vel quaeftuofis diftrictae; eft adeo vita tranquilla, ab omni periculi metu vacua. Amplificatur haec tranquillitatis notio per *rura oppidi fui* oppido fuo patrio adiacentia, fecelfum in fuburbano fuo. Haec *laudat*, mari procellofo, omninoque ifti periculi pleno vitae generi longe praefert. Qua notione occurrit Serm. I. 1. 3. Stat. Theb. VII. 722. Obferva, quam paucis lineis tempeftatem graviffimam depinxerit poeta. Cum enim rates quaffas ftatim memoret, mare ventis turbatum, navem perculfam atque disiectam, ipfum

Est qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stra-

sum mercatorem mortis periculo vix elapsum sub ventorum cum fluctibus lucta comprehendit. *Mox*, ubi naufragium incolumis evasit, non, ut quidam, ubi aliquamdiu ruri vixit, sed statim, talis otii, quod votis prius expetierat, impatiens *reficit*, reparat *rates quassas*, navem fractam ac laceram, adeoque nave refecta reparat navigationem, mare iterum ingreditur. Praeclare, de pertinaci mercaturae studio. *Quati* fortiori significatu habes et infra IV. 6. 7. et IV. 8. 32. *indocilis p. pati*, graece, pro, dum pauperiei ferendae adsuefieri nequit. *Pauperies* est vita sine quaestu ac lucro, quae luxui indulgere non potest; damnata ideo brevi atque a mercatore opum augendarum cupido mercaturae earumdem sibi copiam facienti posthabita. Multum adeo differt ab egestate. πτωχοῦ enim, ut Aristophanis (Plut. 551.) verbis declarem, *βίος, ζῆν ἐστι μηδὲν ἔχοντα· τοῦ δὲ πένητος, ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα, περιγίγνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μέντοι μηδ' ἐπιλείπειν.* Caeterum cum mercatore hoc convenit Menedemus apud Terentium Heaut. I. 1. 59. *In Asiam hinc abii propter pauperiem — lucri faciendi causa.* Epist. I. 1. 45. *curris mercator ad Indos per mare pauperiem fugiens.* ἦλθε πολὺν διὰ πόντον ἀνύσσας — κακὴν πενίην φεύγων, ut Hesiodus extulit ἔργ. v. 635.

v. 19 — 22. Imago hominis, vitae suavitatem ac voluptatem sectantis; declarata per vinum et convivia in amoena regione. cf. II. 13. 6. sqq. 11. 13. sqq. Alius de die commissatur, bonam diei partem commissationibus impendit. Haec in duo membra disiunxit poeta. *nec spernit*, valde delectatur, amat *veteris* ideoque praestantioris *Massici* vini, in montibus Massicis Campaniae nati *pocula*, h. vinum Massicum. Sic *pocula Falerni ardentis* II. 11. 19. Vinum Massicum erat e nobilioribus. Plin. XIV. 6. *Nec* spernit *demere* adimere rebus gerendis, et hilaritati adeo dare *partem de die solido*, qui *solidus* h. totus rebus agendis impendi debuerat. Apposite Seneca ep. 83. *hodiernus dies solidus est, nemo ex illo mihi quicquam eripuit.* Convivia enim Romanorum sub noctem demum incipiebant. v. IV. 5. 39. 40. Sed erant et, qui coenarent maturius, convivarentur de die; quae Romanis vo-

Stratus, nunc ad aquae lene caput ſacrae.
Multos caſtra iuvant, et lituo tubae
Permixtus ſonitus, bellaque matribus

De-

vocabantur *convivia tempeſtiva.* Catull. 57. 5. *Vos convivia lauta ſumtuoſe de die facitis.* Se ipſum Horatius *bibulum liquidi media de luce Falerni* olim fuiſſe teſtatur Ep. I. 14. 34. cf. Plaut. Aſin. IV. 2. 16. Eodem ſenſu *frangere diem mero* II. 7. 6. pro quo comice admodum *lacerare diem* Plaut. Stich. III. 2. 45. Pariter Graeci *ἀφ' ἡμέρας πίνειν*, de quo v. Toup. Em. ad Suid. P. III. p. 221. Suavius eadem in re Alexis Comicus apud Athen. II. c. 8. p. 47. *Θασίοις οἰναρίοις τῆς ἡμέρας τὸ λοιπὸν ὑποβρέχει μέρος.* Male vero Geſnerus cum Baxtero h. l. explicant: ne parte quidem demta, vel excepta totum ac ſolidum diem impendit voluptati atque otio. Sic vero negatio abeſſe deberet, et eſſe: *et qui ſpernit demere*, non eximit compotationi *partem de die ſ.* — 21. ſub umbra arbuti aut ad fontem recubans. Haec ornatus cauſſa addita. *ſtratus membra* graece, pro, membris ſtratis, iacens, ſ. *reclinatus in gramine*, ut eadem in re II. 3. 6. — *aquae lene caput ſacrae*, epithetorum traiectione, poetis ſatis frequentata, pro *aquae lenis*, leniter fluentis *caput* fontem *ſacrum*. Fontes ſacri, propter Deos ac Nymphas, iis ineſſe creditas. Caeterum duae hae ideae *nunc - nunc*, egregie depingunt hominem in otio luxuriantem, ut V. 2. 23. *Libet iacere modo ſub antiqua ilice, modo in tenaci gramine.*

v. 23. 24. Alios militia iuvat. Declarat eam per ſpeciales ideas, caſtra, tubarum ſtrepitum, et pugnas. *lituo . . . ſonitus*, pro vulgari: litui tubaeque ſonitus, ſ. tuba una cum lituo audita, fere ut Iuvenalis XIV. 200. *Si piget, et trepidum ſolvunt tibi cornua ventrem cum lituis audita. Lituus* erat equitum, et incurvus, ſono acuto; *tuba* vero peditum et directa, ſono gravi, uti bene vet. Schol. cf. II. 1. 18. *bella*, pugnae, ut ſaepius. *deteſtata matribus*, paſſive, quae deteſtantur matres, quod orbantur filiis et maritis. Hinc earum ſollennis mentio, ubi poetae infauſtos belli exitus, ſ. omnino belli mala recenſent. Virgil. XI. 215. *Hic matres, miſeraeque nurus, hic cara ſuorum pectora maerentum, puerique parentibus orbi dirum exſecrantur bellum.* Noſter V. 16. 8. *parentibusque abominatus Hannibal.* adde et IV. 4. 68. Stat. Theb. III. 377.

Deteſtata. Manet ſub Iove frigido
Venator, tenerae coniugis immemor
Seu viſa eſt catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marſus aper plagas.
Me doctarum ederae praemia frontium
Dis

v. 25—28. Alium tenet venandi ſtudium. Ardorem ſtudii et pertinaciam declaravit per adiecta, quae eam produnt, frigoris tolerantiam, et pernoctationem. *manet* pernoctat *ſub Iove,* ſub dio, *ὑπὸ Διὸς,* ſub caelo *frigido.* Sic *Iupiter uvidus* Virgil. Ge. I. 418. *madidus* Martial. VII. 36. 1. — *tenerae . . immemor,* auget ſtudii pertinaciam. — 27. Venationis ideam generalem iam in ſpecialem convertit. *Seu viſa eſt,* inveſtigata eſt *catulis,* canibus; *fidelibus,* perpetuo canum inprimis venaticorum nutum ac vocem venatoris ſequentium epitheto. *Cerva* univerſe de cervo, ſed amant poetae, ubi de animalibus loquuntur, feminina, graeca elegantia. Ita Callimachus *δορκαλίδα* poſuit, loco plane ſimili, ideoque huc transferendo, ep. 33. *ὠγρευτὴς, Ἐπικυδὲς, ἐν οὔρεσι πάντα λαγωὸν διφᾷ, καὶ πάσης ἴχνια δορκαλίδος, στίβῃ καὶ νιφετῷ κεχρήμενος.* ubi *πάντα λαγωὸν* et *πάσης δορκαλίδος* neminem Intpp. in mendae ſuſpicionem vocaſſe, omnino mireris. Forte, *πτῶκα λαγωὸν* ex Homer. Il. χ. 310. et *λασίης δορκαλίδος, hirſutae,* ſollenni ferarum epitheto. v. Burm. ad Prop. I. 1. 12. — 28. Aliud venationis genus, quod pernoctationem requirit. *aper Marſus,* Marſicus, cum dilectu, propter ſaltuoſam Marſorum regionem, ut Virgil. Ge. III. 255. *ſus Sabellicus. rupit,* perrupit, ruptisque plagis evaſit. Ne dubita. Seneca Hippol. 76. *retia vinctas tenuere feras; nulli laqueum rupere pedes.* Ovid. A. A. I. 392. *non bene de laxis caſſibus exit aper. Plagae teretes,* retia torto fune facta, *torta* Tibull. IV. 3. 12. *teretes plagas* dixit et Seneca Hippol. 45. *nodoſas* Ovid. Faſt. VI. 110.

v. 29—34. Ego vero carminibus delector, poeſin unice amplector, ſummamque inde voluptatem percipio. Hoc, ut primarium carminis argumentum, inprimis illuminari oportebat, ſummamque in eo eloquendo enthuſiaſmi et phantaſiae vim cerni. Imagines inde petitae, quod poetae, phantaſiae vi abrepti, ſeu, ut Ciceronis II. de Orat. verbis utar, *afflatu quaſi furoris* perciti in deorum

Dis miſcent ſuperis: me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secer-

deorum concilium admitti, cum iis verſari, *caelique commercio* (Ovid. A. A. III. 549.) ſe frui jactant. Hinc Deos ſe videre, (II. 19. 2. Ovid. Faſt. VI. 7. *Fas mihi praecipue, vultus vidiſſe deorum, vel quia ſum vates, vel quia ſacra cano*) audire, (III. 4. 7.) tanquam praeſentes appellare, (II. 19. 7. III. 25. 1.) praeclaro phantaſmate fingunt. Eadem ratio in vatibus, qui divino furore correpti, dum futura eloquuntur, *deos*, ſeu *deorum concilia irrumpere* dicuntur. Stat. Theb. III. 550. Achill. I. 508. Diverſa adeo prorſus eſt imago ab altera, quam ſupra v. 6. dedit, etſi plurimos fere Intpp. pro eadem habere videas. Nam illa ab h. l. aliena eſt, et adverſatur ſeqq. Iam de verbis videamus. *Ederae*, edera, Baccho ſacra, et ſic poetis propria. Bacchum enim in diis poetarum tutelaribus haberi, ſatis obvium. De corona poetarum hederacea v. Virgil. Ecl. VII. 25. VIII. 13. Ovid. Faſt. V. 79. Triſt. I. 7. 2. et ibi Intpp. *praemia frontium doctarum*, quibus *docti*, h. poetae coronantur. Olymp. Nemeſianus (in Wernsdorf. Poett. min. I. p. 283.) de Laud. Herc. 8. *laurosque gerens et florea ſertis tempora — doctorum munera vatum*, ubi *florea ſ. tempora* ſunt *floridis ſertis redimita*, quanquam aliter ibi Wernsd. Poetae abſolute hic *docti* dicti, antiqua notione, quatenus philoſophia, h. notiones et philoſophemata de rebus phyſicis, de diis, eorumque natura cet. ſermone adhuc rudi, naturalique adeo elocutionis poeticae vi inſtructo, mox ad cantum formato, certisque adeo numeris adſtricto tradebantur. Hinc ἀοιδοὶ dicti σοφοὶ, Callim. ep. 50. 4. σοφισταί, Pind. Iſthm. II. 36. et διδάσκειν de iisdem, v. ad II. 19. 2. et σοφία de poeſi, Callim. ep. 8. 4. et 49. 4. quo fere ſenſu *Heſiodum doctum* appellat Cic. Cat. m. 15. Adhaeſit hoc ſequiori tempore poetis epitheton ob variam doctrinam, antiquitatis, mythologiae, quae ab iis requirebatur: etiam propter ſermonis exquiſitiorem cultum ac metri artem; et Romanis inprimis propter literarum graecarum interiorem notitiam. Sic *doctus Catullus* Tibull. III. 6. 41. ubi v. Heyn. *miſcent me Diis ſuperis* docte pro, ego eo ipſo, quod corona ederacea vinctus ſum, h. tanquam poeta, miſceor Diis, admoveor iis, iis interſum, eorumque conſortio fruor, nempe divino numine afflatus. Eadem virtute graecis eſt μιχθῆναι θεοῖς, tanquam Pind. Iſthm. 2. 42. Heſiod. Theog.

Secernunt populo: ſi neque tibias

Euter-

Theog. 801. *οὐδέ ποτ' ἐς βουλὴν ἐπιμίσγεται.* cf. infra IV. 5. 35.

v. 30-32. Alia ſubiungitur imago, qua enthuſiaſmi poetici, quo ſe abripi gloriatur, vim vividiſſime declarat. Commemorat ſeceſſus agreſtes, et amoenitates ruſticas, quae ingenium poeticum excitant, et inflammant, quaeque ad concipiendas phantaſias maximam vim habent. Etenim, ut ait Auctor de cauſ. corr. Eloq. 13. *poetae iucunditas urbis deſerenda, caeteraque officia, utque ipſi dicunt, in nemora et lucos, i. e. in ſolitudines recedendum eſt,* hunc ipſum locum, et Epiſt. II. 2. 77. *Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes, rite cliens Bacchi, ſomno gaudentis et umbra,* reſpiciens. — *me ſecernunt populo nemus* cet. conciſe dictum pro, ego ſecernor, remotus ſum a *populo* ſ. vulgo, ſenſus poetici experte, (cf. II. 16. 39-40. III. 1. 1. Valer. Flacc. I. 10. *Eripe me populis et habenti nubila terrae.*) dum nemus incolo, ſolitudinem amo. Nemoris et antrorum ſollennis hac in re mentio. cf. II. 19. 1. III. 4. 7. et 25. 2. Hinc Propertius II. 10. 4. Heſiodo et III. 1. 2. Callimacho et Philetae ſuum cuique nemus attribuit. Seceſſus agreſtes amplius, anguſtiſſima rerum ſpecie, adumbrat per numina agreſtia, Nymphas et Satyros, ut Virgil. Ge. II. 493. *fortunatus et ille, deos qui novit agreſtes, Panaque, Silvanumque ſenem, Nymphasque ſorores. Nympharum chori cum Satyris,* exquiſitius eſt quam, Nympharum et Satyrorum *chori,* ſaltationes; quas poetae commemorant ad declarandas vitae ruſticae ſuavitates. Homer. H. *εἰς Πᾶνα* v. 19. *τότε Νύμφαι ὀρεστιάδες λιγύμολποι φοιτῶσαι πυκνὰ ποσσὶν ἐπὶ κρήνῃ μελανύδρῳ μέλπονται, κορυφὴν δὲ περιστένει οὔρεος ἠχώ. Δαίμων* (Pan) *δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν τότε ἐς μέσον ἕρπων πυκνὰ ποσὶν διέπει,* loco admodum ſplendido. cf. et v. 3. Hinc *σύγχορος Νυμφῶν* audit Orph. H. X. 9. et *ἡγήτωρ Νυμφῶν choreas ducens,* in epigr. *ἀδεσπ.* 261. 1. (Anal. Br. T. III. p. 204.) adde Platonis XIV. 5. (Anal. Br. T. I. p. 171.) *σύριγγι μελίσδεται εὐκελάδῳ Πάν, — αἱ δὲ πέριξ θαλεροῖσι χορὸν ποσὶν ἐστήσαντο Ὑδριάδες νύμφαι, νύμφαι Ἁμαδρυάδες. Leves* ad motum pertinet, adeoque ornat. *Satyros leves* pariter vocat Sil. III. 394. niſi forte ſaltationem Satyrorum concitatiorem innuere voluerit, de qua Athen. l. XIV. c. 7. p. 630. *εἰσὶ δέ τινες, οἱ καὶ φασὶ τὴν σίκιννιν ποιητικῶς ὠνομάσθαι ἀπὸ τῆς κινήσεως, ἣν καὶ οἱ Σάτυροι ὀρχοῦνται, ταχυτάτην οὖσαν.* Sed hoc forte ſubtilius.

Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.

Quod

v. 33. 34. Si modo Musae favent. *Si Euterpe non cohibet*, retinet, denegat, adeoque concedit *tibias*. Poetis enim, qui insigni cum laude poesin tractant, Apollo et Musae artem carminis, et lyram suam tradidisse dicuntur, satis obvio sensu. IV. 6. 39. *Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem carminis nomenque dedit poetae*. Propert. I. 2. 27. *Quum tibi praecipue Phoebus sua carmina donet, Aoniamve libens Calliopea lyram*. Spectat huc Solonis c. VI. v. 51. (Anal. Br. T. I. p. 67.) ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσῶν πάρα δῶρα διδάχθη ἱμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος. et ep. Cleopatrae, poetriae, quod e Gorio Inscr. Florent. T. II. p. 43. adfert Burm. ad Anthol. Lat. T. II. p. 112. μορφᾶς ἃ κρατεῖον ἔχειν δωρήσατο Κύπρις, ἔργα δ' Ἀθαναία τερπνὰ σαοφροσύνας, Μοῦσα δὲ καὶ σοφίαν, καὶ πακτίδα τὰν φιλέραστον σύμφωνον ἐρατοῖς μνσαμένα μέλεσιν. *Tibiae*, ut mox *barbiton* declarant poesin lyricam. *Polyhymnia non refugit*, non abnuit *tendere*, tendit, temperat fides barbiti *Lesboi* Λεσβῴου, Lesbii, quo olim Alcaeus, civis Lesbius usus est. Innuit aut omnino famam et gloriam, quam Alcaeus carminibus suis est consecutus, aut quod ipse se ad Alcaei exemplar composuit. Hoc malim propter I. 32. 5. *Aeolium carmen* pro lyrico dixit IV. 3. 12. Caeterum similis nostro locus est IV. 3. 17. *o testudinis aureae dulcem quae strepitum, Pieri, temperas*.

v. 35. 36. Splendidus exitus. Quod si tuo, Maecenas, judicio inter praestantiores poetas lyricos habebor; tum sane, quid ad magnitudinem felicitatis meae ac gloriae accedere possit, nescio; summam gloriam, summamque felicitatem consecutum me arbitrabor. *Si me inseris*, adcenses, *lyricis* Graecorum *vatibus*, poetarum choro, poetis adnumeras, ut IV. 3. 13. *Romae principis urbium dignatur soboles inter amabiles vatum ponere me choros*. — *feriam sidera*, attingam caelum, *sublimi vertice*, ad ornatum pertinet. Vulgari ratione dicitur, *efferri animo*, metaphora de habitu corporis erecto, tanquam arrogantiae signo, desumta. Hinc *tollere verticem* est arrogantium, III. 16. 19. v. ad I. 18. 15. et, notione amplificata, *caelo caput ferre*, quod est simpliciter, alte ferre. Sic Virgil. Aen. X. 548. *caelo animum ferre*, quod convenit dictioni Aeschyleae apud Plutarch. de Exil. p. 603. A. Θυμὸς — οὐρανῷ κύρων ἄνω. Sic Atreus μεγαλοφρονῶν apud Senec. Thyest. 885. *Aequalis astris gradior*,

Quod ſi me lyricis vatibus inſeris,
Sublimi feriam ſidera vertice.

gradior, et cunctos ſuper altum ſuperbo vertice attingens polum. Gloriatur adeo poeta, *ſumitque ſuperbiam,* (ut III. 30. extr. de ſe loquitur) honorificentiſſimo Maecenatis de ſuis carminibus iudicio ſubnixam. Alia ratione dicimur *gloria, fama levari,* attolli, tangere caelum. Propert. III. 1. 9. *quo me Fama levat terris ſublimis.* Quo ſenſu Eurip. Bacch. 970. *κλέος οὐρανῷ στηρίζον* dixit. Virgil. Catal. XII. 1. *Adſpice, quem valido ſubnixum Gloria regno altius et caeli ſedibus extulerat.* Ovid. Faſt. 1. 209. *At poſtquam Fortuna loci caput extulit huius, et tetigit ſummos vertice Roma deos.* et Epp. ex P. II. 5. 57. *Huic tu cum placeas, et vertice ſidera tangas, ſcripta tamen profugi vatis habenda putas.* Salei. Baſſus ad Piſ. 218. (in Wernsd. Poett. min. T. IV. P. I.) *Ipſe per Auſonias Aeneia carmina gentes qui ſonat, ingenti qui nomine pulſat Olympum.* Tertia denique, huic admodum affinis, reliqua eſt ratio, qua gloriam poetae, perennemque nominis ſui famam volatui comparant, noto phantaſmate. v. ad II. 20. init. Quo ſenſu capio fragmentum Eurip. apud Clem. Alex. p. 543. ed. Pariſ. (in fragmm. Euripideis Beckii V. C. p. 491. n. 154.) *χρύσεαι δή μοι πτέρυγες περὶ νώτῳ καὶ τὰ Σειρήνων* (eleganter, fere ut Horatius in cycnum transformatur II. 20.) *ἐρόεντα πέδιλα ἁρμόζεται· βάσομαί τ' ἐς αἰθέρα πολὺν ἀερθεὶς, Ζηνὶ προσμίξων.* Eſſet adeo: quodſi tibi mea carmina adprobavero; immortalis ero, mihi videbor, certiſſimum immortalitatis pignus habebo. Atque haec forte unica, certe lyrico poeta digniſſima huius loci videtur interpretatio. Caeterum e noſtra interpretatione, quam diverſis prorſus notionibus poeta illa, *evehi ad deos, diis miſceri,* et *ſidera vertice ferire* adhibuerit, et quam iniurii in eum ſint, qui tantam poeticorum phantaſmatum ei impingant egeſtatem, ut eandem imaginem in eodem carmine ter ab eo poſitam arbitrentur, abunde patet.

CAR-

CARMEN II.

ARGVMENTVM.

Carmen excelſiſſimum, atque in elaboratiſſimis Horatii, ſive artificium eius, ſive ornatum, elocutionisque virtutes ſpectes, facile reponendum. Declaraturus enim poeta, atque commendaturus Auguſtum Romanis tanquam eum, qui ſolus res perditas labeſactati bellis civilibus imperii eſſet reparaturus, pacemque ei et ſalutem reſtituturus; qui ſolus imminentes reipublicae calamitates avertere, maieſtatemque Romani nominis, Parthorum victoriis imminutam vindicare poſſet; ſplendidiſſima eum atque ſanctiſſima Expiatoris populi Romani, Deorum iram placantis, et mala inde in civitatem redundatura arcentis imagine repraeſentat. Quum enim omnium fere populorum, parum ſubtiliter adhuc de Diis, rebusque phyſicis philoſophantium, eundem hunc ſenſum deprehendere liceat, ut quasvis magnas calamitates a Diis, ſcelus aliquod, ab ipſis vel a maioribus patratum vindicantibus, poenae loco infligi, easdemque ſibi inſolita aliqua obiecta rerum ſpecie, veluti defectu ſolis, portendi exiſtiment; conſentaneum ſane eſt, ut iidem rationes, diverſas quidem pro diverſo cuiusque vitae ac morum cultu, circumſpiciant, quibus ſe ab iſto crimine purgent, ſicque Deorum placata ira mala imminentia a ſe avertant, ac propulſent. Iam, ut haec Romano ſenſui ſubiiciamus, ſtatim poſt Caeſaris necem, qua, tanquam piaculo commiſſo, populus Romanus

nus iram in se Deorum provocaverat, prodigia apparuerant, quae eam portenderent, istisque mox insecuta bella civilia, quibus Dii caedem Caesaris ulciscerentur, fidem faciebant praesagiis. Quum vero his ipsis bellis civilibus, etsi a Diis poenae loco immissis, novum scelus, novum ἄγος *populus Romanus commisisset; necesse utique erat, ut etiam Dii novas iras conciperent, novasque adeo a Romanis poenas exposcerent. Novam hanc Deorum iram nova iam prodiderant prodigia, novaeque bellorum civilium calamitates impendebant reipublicae, pessumdaturae eam, nisi certis caerimoniis sacrisque piacularibus civitas isto piaculo eximeretur, ac purgaretur, sicque Deorum ira cum ipsa ultione averteretur. Expiatio ista, antiquissimis quidem et heroicis temporibus, (ut mythica transeam, in quibus Deorum munus erat) a sanctissimis hominibus, qui tum vates fere habebantur, solebat peragi; uti constat de Eumolpo, Epimenide, Orpheo: apud Romanos vero libri Sibyllini inspiciebantur, e quibus sacrificiorum, quibus numina placarentur, procedebat auctoritas.*

Proximas igitur poetam a bellis civilibus, quae ipsa maximi instar sceleris habebantur, irarum caussas repetiisse manifestum est; quanquam nec remotiorem illam, unde bella civilia ortum traxerant, nimirum Caesaris necem, penitus exclusit. Vide vv. 17. 27 — 30. *et* 43. 44. *Hinc, quam vana omnium fere Interpretum sit disceptatio, aliis quidem Caesaris caedem, aliis contra bella civilia sola, sub scelere isto, quo obstricta fuerit civitas, a poeta comprehensa contendentibus, facile intelligitur.*

Iam

Iam de anno, cui probabiliter hoc carmen adſignandum ſit, ut paucis diſpiciamus, haud alienum videtur. Gravem eum fuiſſe tempeſtatibus, et magna Tiberis exundatione inſignem, ex initio carminis facile quidem poni poteſt; quae tamen cum ſaepius acciderint, et ſemper in prodigiis habita fuerint; ad quaenam hocce carmen reſpiciat, dictu eſt paullo difficilius. Sanadonus quidem (ut aliorum opiniones de prodigiis, Caeſaris caedem a. DCCX. inſecutis hic cogitantium taceam) ſcriptum putat hoc carmen a. DCCXXVII. Cui quidem opinioni patrocinari videtur hoc, quod eodem anno Caeſar Princeps (Dio LIII. 11.) a Senatu appellatus fuerit, et nocte inſequenti Tiberis plana Romae loca inundaverit: enimvero, quum haec inundatio pro fauſto omine accepta fuerit (Dio LIII. 17.); alia contra in hoc carmine memorentur, quae nec in hunc annum cadant, nec a Dione, vel alio quopiam ad h. a. annotata ſint, praeſtat cum Maſſono huius carminis natalem facere annum DCCXXXII. Hoc enim ineunte (Dio LIV. init.) ἥτε πόλις πελαγίσαντος αὖθις τοῦ ποταμοῦ ἐπλεύσθη, καὶ κεραυνοῖς ἄλλα τε πολλὰ ἐβλήθη, καὶ οἱ ἀνδριάντες οἱ ἐν τῷ Πανθείῳ, *caet. quae omnia initio carminis optime reſpondere videntur. Deinde quod idem Maſſonus obſervat, dum Auguſtum ad bellum adverſus Parthos ſuſcipiendum poeta exhortatur, manifeſto ſignificat, Auguſtum de iſta expeditione cogitaſſe. Quod idem Auguſti conſilium huic anno adſignat Dio LIV. 6.*

His praemiſſis iam ad ipſam argumenti tractationem accedamus, quam ita fere inſtituit Horatius: Horrenda

 prodi-

prodigia, quae ipsa perniciem reipublicae allatura videbantur (vv. 1 — 20.), gravem Deorum, quam quidem bellorum civilium sceleribus in nosmet convertimus, iram portendunt. Novas adeo intestinorum bellorum calamitates, quibus ista scelera Dii vindicaturi sint, nobis imminere (vv. 21 — 24.) quum nova ista prodigia facile fidem faciant; rationes ineundae sunt, quibus labantem civitatem sustentemus. Procuranda adeo ista prodigia, populusque sacris piacularibus ab isto scelere purgandus. At cum nemo fere sit, qui, ab isto scelere purus, sacra ista recte faciat, Iovem oremus, ut Deum aliquem, qui nos expiet, ad nos descendere jubeat vv. 25 — 30. Atque utinam Dii πατρῷοι, gentis nostrae miserti, ad nos venire ne dedignentur! utinam tu, Apollo, venias, seu tu, o Venus, sive tu, o Mars, auctor generis, sive tu — iam inter nos verfaris, o Mercuri, latensque sub Augusti specie, Expiatoris nomen haud aspernaris! vv. 31 — 44. Sic te, o Caesar, ut diu inter nos maneas, ad rempublicam erigendam, et ab hostium incursionibus vindicandam, enixe precamur.

AD

AD AVGVSTVM CAESAREM.

Iam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater et rubente
Dextera sacras iaculatus arces
Terruit urbem,

Terruit

v. 1 — 20. Magna vis statim in exordio. Poeta tantorum prodigiorum metu perculsus, et, ut fert humana natura, graviora praeteritis extimescens mala, deorum iram, urbi quippe, populoque Romano, si ulterius progrediatur, funestissimam, et cui satiandae respublica satis iam poenarum dederit, deprecatur. Vulgaris sententiarum ordo atque elocutio erat: gravi calamitate Dii irati afflixere rempublicam, iramque ipsorum necdum satiatam ostendunt prodigia, quae, nisi rite procurentur, Deorumque ira expietur, fatalia atque exitiosa reipublicae futura sint, necesse est. In hoc quoque poetam agnosce, quod ipsas statim calamitates atque prodigia enarrat, et quod iram Deorum soli Iovi adscribit. *Satis* adeo poenarum exactum est a nobis, tam gravia iam perpessi sumus mala, ut novis plane succumberemus. Sic V. 17. 19. *Dedi satis superque poenarum tibi.* Virgil. Ge. I. 501. *satis iam pridem sanguine nostro Laomedonteae luimus periuria Troiae.* cf. Claudian. de bello Gild. 36. dum *Pater*, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, Iupiter *misit terris* graece, pro, in terras, defudit in terram *nivem* solito copiosiorem, qua adeo Tiberis intumesceret, atque exundaret. Id quod erat in prodigiis. Tacit. Annal. I. 76. — *Dirae* res dicuntur, quae sunt mali ominis, ut Virgil. Ge. I. 488. *diri cometae.* Ovid. Met. V. 550. *dirum mortalibus omen.* adeo aversandae, horrendae, ut hic de *grandine.* — 2. Splendida imago Iovis Fulguratoris, qui reducta dextra fulmen molitur, qualis fere in monumentis est obvius. *rubenti*, fulmine, quod tenet, irradiata; ornate. Sic aquila, *fulminis vector* eodem illuminatus *ardens* dicitur Stat. Theb. IX. 858. Ita accipi possit Virgil. Aen. VII. 141. *Hic Pater omnipotens ter caelo clarus ab alto intonuit.* v. ad I. 4. 8. — Quum fulmina, βέλη, κῆλα Διὸς, uti Latinis *tela Iovis*, dicantur, proclive sane erat,

Terruit gentes, grave ne rediret
Saeculum Pyrrhae, nova monſtra queſtae,
Omne

erat, de iisdem dici *iaculari*, *vibrare*, *moliri*, *torquere*, vt saepius. Hic vero concise dictum pro, iaculando attingere, ferire fulmine, ut Ovid. Ibis v. 49. et propius ad h. locum Amor. III. 3. 35. *Iupiter igne suo lucos iaculatur et arces.* — *Arces*, τὰ ἄκρα, loca edita, colles; unde *arces sacrae* pro templis in locis editis, inprimis vero h. l. pro Capitolio, Iovis, aliorumque Deorum templis ornato. Quum fulmen per se notionem irati numinis e priscorum hominum opinione iniungat, (hinc *iracunda* I. 3. extr. ubi v. not.) quanto gravior Deorum ira sit necesse est, ubi odio gentis, in qua praecipua ipsorum religio fuerat, quasi derelicturi eam, templa ipsi sua fulmine prosternunt. Hinc ea res in maximis prodigiis habita.

v. 5. 6. Cum vi repetitum *terruit*, h. e. timorem, metum iniecit, *ne* cet. *Gentes* possis accipere de populis Romae vicinis, municipiis, ut Iuvenal. VIII. 239. de Cicerone praesidia in municipiis collocante: *ponit ubique praesidia attonitis et in omni gente laborat.* Augustior tamen, et poeta dignior exsistit imago, si universi orbis terrarum populos inundationis Deucalioneae metu perculsos intelligas, Romano sensum suum cum caeteris communicante. — *ne rediret s. P.* E natura animi humani petitum et hoc, ut gravi aliquo instante periculo similes praeteriti temporis casus atque calamitates in memoriam revocet, easque metuat. — *saeculum Pyrrhae*, tempora illa, illud diluvium, quod sub Deucalione et Pyrrha fuit; docte. Res ipsa vel ex Ovidio satis nota. *Pyrrham* posuit, tanquam poeta, adeoque in hoc non argutandum. Nostrum locum ante oculos habuit Claudian. de Bello Gild. 43. re tamen in maius aucta: *Remorumque sonos et Pyrrhae saecula sensi.* — *grave*, exitiosum terrarum orbi, ipsa inundatione. — *questae* exquisitius, propter adiunctam calamitatis notionem, pro vulgari, quae vidit, *nova monstra*, rerum omnium perturbatum ordinem, rem nec visam antea, nec fando auditam, diluvium. *Monstrum* poetis de re inusitata, quae animum percellit, dici, satis notum. Sic primam navem Catullus Epith. Pel. v. 15. vocat *monstrum.*

v. 7 — 12. Diluvium istud, quod montes altissimos, totumque adeo terrarum orbem e poetae mente occupaverat, picturis quibusdam, adsumta prisca idea mythica,

Omne quum Proteus pecus egit altos
Viſere montes,

Piſcium

mythica, amplius exornat poeta. Proteus, qui Neptuni armentis praeerat, eadem agere et paſcere dicebatur. v. Homer. Od. Δ. 386 ſqq. Virgil. Ge. IV. 395. et Claudian. laud. Seren. 128. Iam pro vulgari, mare ſummos montes occupabat, exquiſitius erat, beluae marinae ſuper montes ferebantur, in montibus, aquae ſubmerſis recubabant, et pro hoc doctior erat ratio, *Proteus omne pecus* Neptuni, phocas (*Nerei ſimum pecus* eodem ſenſu dixerat Liv. Andronicus; v. Scriver. Collect. fragm. trag. p. 1.) *egit viſere*, graece, pro, ut viſerent, et hoc gravius pro ſimplici, egit in altos montes. Nam *viſere* innuit ſtuporem animalium peregrina, ſibique ignota loca pererrantium. Sic III. 4. 33. *Viſam Britannos hoſpitibus feros*, et Ovid. Met. IV. 294. *Ignotis errare locis, ignota videre flumina gaudebat.* Caeterum maior gratia ac veritas huic phantaſmati accedit, quod beluae marinae, mari commoto, e fundo excitae in ſuperficie eius apparere ſoleant. v. ad I. 3. 18. — *Piſcium genus* antiquo ſermone, ut Lucretii *genus aligerum, ſquamigerum*, I. 163. *genus aequoreum*, Virgil. Ge. III. 243. φῦλα πόντου in fragm. Eurip. apud Valken. Diatr. p. 147. ἀλίτροφα φῦλα, Oppian. Hal. I. 96. *haeſit* impeditum, *ſumma ulmo*, ſummis arborum cacuminibus; Piſces non ſatis libero natatu gaudebant, arborum ramis impediti. *ſedes*, nobiliori vocabulo, de nidis avium. *nota*, conſueta, propria. Sic *noſſe* dicimur *loca*, quae inhabitamus, v. Drakenb. ad Sil. XVII. 22. Burm. ad Prop. I. 6. 1. Sic *noti vultus* in Virgil. Aen. I. 684. ſunt proprii, ſui, uti optime Heyn. *Columbas* poeta poſuit, pro palumbis, genus pro ſpecie. v. Obſſ. — *Damas* nominat, quod eae altiſſimas rupes inhabitent, quibus adeo *aequor* undae *ſuperiectae*, effuſae erant in eas, quas aqua cooperuerat. — *natarunt*, abreptae ſunt undis, nihil amplius. Hinc *pavidae*, cum dilectu; etſi et alias hoc epitheton de iis frequentetur, ipſarumque naturam exprimat. Montes igitur altiſſimos diluvium iſtud occupaſſe, uberius his vv. expoſuit poeta, et quidem ſpeciali piſcium, ſilvis, adeoque ſummis montium iugis innatantium, et damarum, undis abreptarum, imagine. In his ſane, per ſe conſideratis, nihil video, quod Horatium dedeceat. Plurimi tamen intpp., Porphyrii fere, (forte et Senecae Nat. Qu. III. 27. Ovidii luxuriem in iſto (Met. I. 304.)

Nat

Piſcium et ſumma genus haeſit ulmo,
Nota quae ſedes fuerat columbis,
Et ſuperiecto pavidae natarunt
Aequore damae.

Vidi-

Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones. vituperantis) qui leviter in re tam atroci et piſcium et palumborum mentionem iniectam pronuntiaverat, auctoritatem ſecuti, hanc diluvii deſcriptionem pro atrocitate rei poeta parum dignam indicant. Aliter paullo habet, ſi quaeras, an iſta per partes diducta rerum delineatio huic loco, huic carmini conſentanea ſit. Sic vero poetam ſtatim in v. 6. ſubſtitiſſe mallem; etſi ad excuſandum eum valere puto hoc, quod hac ipſa deſcriptione timorem, Tiberis inundatione gentibus iniectum, amplificare voluerit. Omnino in talibus locis, quae exquiſitiorem aliquem ornatum vel doctrinam admitterent, veteres (ut recentiores taceam) non ſatis ſibi interdum temperaſſe, reique, quam deſcriberent, imaginum copia, uberiorique expoſitione, quibus tamen ibi locus non eſſet, virtutem aliquam ac vim conciliare voluiſſe, plures iam monuere. Ita de Timavi deſcriptione iudicat Heynius ad Virgil. Aen. I. 244. Exc. VII. p. 142. Quae ingenii luxuria Ovidio fere eſt propria. Vide v. c. quomodo idem argumentum tractaverit Met. I. 296. Ineptiſſime vero in eodem verſatus eſt Nonnus Dionyſ. VI. 229. inprimis 259 ſqq.

v. 13—20. Eandem et nos metuebamus inundationem, Tiberi alveum ſuum egreſſo, Romamque verſus exundante. Quod naturalibus ex cauſis facile accidit, ut Tiberis, nivium ſolutarum, imbriumque copia adauctus, vel ventis ab oſtio, quo in mare Tyrrhenum meatum habebat, reverberatus atque repulſus, ſiniſtra ripa, quae Romam ſpectabat, quaeque depreſſior erat altera, exundaret, atque ibi ſtagnaret; praeclare hoc poeta irae Tiberini eiusdem fluvii Dei tribuit. Sic apud Ovid. Met. XI. 208. Neptunus, Laomedontis periuriam ulturus: *omnes inclinavit aquas ad avarae littora Troiae.* Iam in adornanda indignationis iraeque Tiberini cauſſa praeclaro artificio poeta eam ab Ilia, de nece Caeſaris, et, quae eam inſecuta ſunt, bellis civilibus apud Tiberinum graviter conqueſta, eique ultionem mandante repetit; quo ipſo poeta affecutus eſt hoc, ut et Caeſaris originem divinam tangeret, ipſosque

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etrusco violenter undis,
Ire deiectum monumenta Regis
Templaque Vestae,

Iliae

que Deos ob illius necem atque civilia bella populo Romano infensos, tantumque scelus ulturos significaret. Id quod maximam ad absterrendos Romanorum a novis bellis intestinis animos vim habere, Augustoque summam rerum auctoritatem conciliare debuit. *Vidimus*, graviter dictum, adiunctam enim stuporis ac metus habet notionem. v. v. 8. — *flavum Tiberim*, Deo adcommodatur epitheton, a colore fluvii ex arena flavo in eum translatum, v. I. 9. 8. II. 3. 18. Virgil. Aen. VII. 31. Ovid. Met. XIV. 448. Hinc *Tiberin turbidam* vocat Sidon. ep. 5. — *undis* fluvii *violenter retortis litore Etrusco*, a litore Etrusci s. Tyrrheni maris, in quod influebat Tiberis, adeoque in eius ostio compressis, retroque, versus caput, violenter actis. Rem optime illustrat locus Senecae Nat. Quaest. III. 26. ubi in caussis, cur flumina subito excrescant, et eam ponit, *si crebrioribus ventis ostium caeditur, et reverberatus fluctu amnis restitit; qui crescere videtur, quia non effunditur.* adde Plin. Ep. VIII. 17. 2. Quod igitur natura facile acciderat, graviter hoc Deo tribuit poeta. Alii litus Etruscum de dextra Tiberis ripa, quae Etruriam spectabat, accipiunt. — At, cum ea altior fuerit, neque *violentia* opus erat, neque *retorquebantur* quidem tunc proprie undae. Aliter habet in Statii loco Silv. II. 6. 65. *seu Tibridis impetus altas in dextrum torsisset aquas.* tunc enim aquarum violento impetu opus erat, si in dextram ripam, altiorem eam, torquerentur. Multo languidius alii *violenter* cum sqq. *ire dei.* coniungunt. — *Ire deiectum*, ruinam molientem, parantem, irruentem in *monumenta Regis*, opus a Numa rege exstructum, quod a poeta ulterius designatur per *templa*, aedem *Vestae*. *Monumenta* de aedificiis publicis dici, satis notum est; v. Ruhnk. ad Vellei. I. 11. p. 43. Penetraverat adeo, atque stagnabat Tiberis in ea maxime fori Romani parte, in qua Vestae aedes esset. Hanc vero fluvium inprimis petere poeta fingit, quod ea ignem, aeternitatis imperii Romanorum pignus certissimum, servaret, qua submersa ipsa imperii firmitas subrueretur, atque labaret. Aliter

Iliae dum ſe nimium querenti
Iactat ultorem, vagus et ſiniſtra
Labitur ripa, Iove non probante, u-
xorius amnis.

Audiet

ter Ouwens Noct. Hag. p. 352. qui Tiberinum Veſtam, quod Iliam, ſacerdotem ſuam non conſervaſſet, ulciſci voluiſſe a poeta innui putabat; quod tamen a conſilio poetae ſatis alienum videtur. Erat vero Veſtae templum a Numa rege extructum atque conſecratum. Hinc Ovid. Faſt. V. 259. memor forte huius loci vocat illud *regis opus placidi*. Quod ſi per monumenta regis cum Intpp. ipſam Numae domum regiam intelligere malis, non intercedam, modo utrumque unius eiusdemque loci habeas; quod Ovidii Faſt. VI. 257 ſqq. Triſt. III. 1. 30. et Serv. ad Virgil. Aen. VII. 153. docte adſeruit Ouwens l. l. p. 353. Habitabat nimirum Numa *propter aedem Veſtae*, ut Solinus loquitur c. II., h. in atrio eius, *in Regia*, *quae adhuc ita appellatur*. Hinc intelligitur, quare et Horatius Numae regiam ſimpliciter monumenta *regis* dixerit.

v. 17—20. Dederat hoc *querenti*, querelis, precibus *Iliae*, coniugis ſuae. *Iactat*, profitetur, praeſtat ſe; ſed illud cum dilectu propter ſequ. *nimium* et *uxorius*, forte et reſpectu aquarum late effuſarum, *ultorem nimium*, uxoris precibus nimis indulgendo, ſicque nimis evagando. Alii iungunt *nimium querenti*, quod eſſet de femina, vindictae inſatiabili, cum ſatis iam pridem Caeſaris necem Roma luiſſe videretur. Poteſt et iungi: *nimium iactat;* ſed praeſtat prior verborum ſtructura, eadem quidem ſententia, ſed forma magis poetica: utque ſic iungantur verba (non vero, *nim. quer.*) ſuadent inprimis ſeqq. *Iove non probante* et *uxorius* amnis. — *et vagus labitur*, evagatur, exundat *ſiniſtra*, quae Romam attingebat, *ripa*. *Labi* alias de placido aquarum curſu, nunc de vehementiori, et citatiori. Tibull. I. 8. 48. de aetate: *non tardo labitur illa pede*. ubi vide Heyn. Vim quoque verbo addit adi. *vagus*. — *Vltra*, *quam fas erat*, quam fatis conceſſum erat, pro hoc graviter dixit, ipſo *Iove* tantam ultionem *improbante*. Cum Iupiter fatorum ordinem ſervare, cuſtodire dicatur, fata vero, quae Romam aeternam eſſe decreviſſent, Tiberis inundatione, quae ipſi reipublicae exitium mina-

Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent;
Audiet pugnas vitio parentum
Rara iuventus.

Quem

minaretur, perverti atque immutari viderentur; praeclare poeta Iovem indignantem, Tiberisque ausum paullo immanius improbantem inducit. Terreri enim Romam, non perdi volebat, uti iam bene Schol. — *uxorius*, qui Iliae precibus nimia exundatione indulgebat. Virg. Aen. IV. 266. *pulchramque uxorius urbem exstruis.* Simul declarat poeta Tiberim, tanquam Iliae maritum. Antiquum igitur mythum, ut consilio suo adcommodaret, innovavit hactenus, ut Iliam s. Rheam Tiberi elocaret, quam alii Anienis uxorem statuant. Ovid. Amor. III. 6. 45. v. Serv. ad Virgil. Aen. I. 273. Quam tamen varietatem eo magis isti mytho inferre licuit, quod Anio Tiberi influat. Cum nostro facit Claudian. in Prob. et Olyb. cons. v. 225.

v. 21 — 24. Interpretatur portenta, et ex iis auguratur nova bella civilia, plane ut Virgil. Ge. I. 489 sqq. Cum homines sensu adhuc rudi atque inculto graviorem quamcunque calamitatem a deorum ira repetere soleant; consentaneum sane erat, ut etiam bella, maxime civilia iis gentibus, quae vel ipsorum cultum neglexissent, vel alio quocumque graviori scelere obstrictae essent, ab iisdem immitti crederent. Atque huius rei caussas poetae fere memorant, etsi interdum paullo longius petitas. Sic V. 7. 18. *scelus fraternae necis* h. parricidium Romuli in caussis insecuti belli civilis ponit. Iam cum ipsis bellis civilibus, quae poenae loco a Diis infliguntur, novo se aliquis populus scelere obliget, (v. ad v. 29.) quae novam adeo Deorum iram excitent, novasque poenas exposcant; poeta ab utroque hoc, et Caesaris nece, bellisque, quae mox exarserant, civilibus, novas inde belli intestini calamitates tanquam fonte derivat, easque ut verax augur ex istis portentis praemonet, atque vaticinatur. Declarat eas per posteritatem Romanam civilibus maiorum suorum turbis attritam atque exiguam factam, remque adeo publicam civibus exhaustam. *Iuventus*, serior posteritas Romanorum *rara*, attenuata, exigua facta, sic *raros Quirites* dixit Manil. V. 123. *vitio paren-*

Quem vocet Divom populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines ſanctae minus audientem
Carmina Veſtam?

Cui

parentum graviter, pro, civilibus maiorum bellis, *audiet cives acuiſſe ferrum — pugnas*, variata oratione pro vulgari, et pugnam ſ. manum conſeruiſſe. *Cives* proprie, nam ſi dixiſſet, *nos*, vel *Romanos acuiſſe f.* dubium fuiſſet, utrum de bello externo an civili poeta loqueretur. Non igitur ad ellipſin paullo duriorem h. l. confugere eſt neceſſe, quaſi dictum ſit pro, *cives* contra cives *acuiſſe* ferrum. — 22. Satius fuiſſet, multo magis expediiſſet, ſi his armis hoſtes Romani nominis debellati fuiſſent. Pro his cum dilectu poſuit *Perſas*, h. Parthos, (nam illi ab his victi cum iisdem coaluerant) qui crebris incurſionibus Romanos vexarant, quin et clade ſub Craſſo afflixerant. Hinc *graves* Romanis, infeſti, moleſti ipſorum incurſionibus in ditionem Romanam. Sic βαρὺς Πέρσαισι Alexander audit Theocr. XVII. 19. Caeterum eandem ſententiam, paullo aliter exornatam, habes infra I. 35. 38. V. 7. 7. adde Lucan. I. 8 ſqq. *Quis furor o cives? — — quumque ſuperba foret Babylon ſpolianda tropaeis Auſoniis, umbraque erraret Craſſus inulta, bella geri placuit nullos habitura triumphos.*

v. 25—40. Vt igitur tanta, quae reipublicae interitum minentur, mala avertantur; prodigia iſta procuranda, populusque iſto ſcelere novis ſacris faciundis, καθαρμοῖς, exſolvendus eſt. Sed cum nemo facile, qui, omnis labis atque contagionis expers, iſta rite curare queat, reperiatur; Deo opus eſt, qui ea faciat. Enimvero, quisnam Deorum hasce ſibi partes iniungi patietur? quem exorabimus? cum omnes, vel ipſi Dii tutelares, nos, quippe ἐναγεῖς, averſari videantur. Commemoratis deinceps Diis Romanorum tutelaribus in Mercurio ſubſiſtit, quem ſub Auguſti perſona inter ipſos Romanos commorari, ſolumque reipublicae erigendae firmandaeque parem praedicat. — *Quemnam* Deorum *populus* Romanus *vocet*, precibus expetat *rebus* (caſu tertio) *imperii*, ſc. auxilio, qui *res imperii ruentis*, h. imperium, rempublicam labefactatam, ruinaeque proximam ſuſtentet? *Res imperii*, accipiunt fere poſt Cruquium de partibus, quibus imperium

Cui dabit partes ſcelus expiandi
Iupiter? Tandem venias, precamur,
Nube

perium conſtituitur, maieſtate populi, libertate, et dignitate: ſed eſt ſimpliciter dictum pro imperio ipſo, republica. *Rem Romanam* eodem ſenſu vel proſaici ſcriptores uſurpant. *Res Aſiae* Virgil. Aen. III. 1. *res Italae* Epiſt. II. 1. 2. *res caeli tenere* de Iove Ovid. Faſt. V. 125. conf. I. 12. 14. *res imp. ruentis* eſt exquiſitius pro, *res i. ruentes*, quod gravius dictum pro, concuſſae, labefactatae. Nimirum *ſtare* reſpublica dicitur, quae ſtatu incolumi ac felici gaudet; (v. ad I. 35. 14.) *concuti* contra, *ruere*, inteſtinis motibus vel bellis externis adtrita. Ita fere *res labantes* adhibuit Tacit. Hiſt. II. 86. res nota. — *qua prece*, docte, antiqua voce. Cum preces certis quibusdam formulis conciperentur, certisque modis canerentur, eaedem mox *carmina* dictae. Reſpicit vero morem Romanorum, nova religione, novisque ritibus in graviori reip. periculo Deos colentium. Hinc et Veſtam novis precum formulis tentandam atque exorandam ait. — *fatigent*, obtundant, laceſſant (II. 18. 11.) eam precibus; hic vero ab effectu, permoveant precibus, ut nobis ſuccurrat. *Virgines*, Veſtales. Sic *tacita virgo* ſimpliciter de Veſtali III. 30. 9. *ſanctae*, communi ſacerdotum epitheto, h. l. vero cum dilectu, quae, nullo quippe ſcelere pollutae, Veſtam facilius exorent. Hinc iis praecipue in magno reip. discrimine cura ſacrorum demandata. Atqui vel harum *carmina*, preces illas ſollenni formula conceptas *minus* omnino non *audiebat*. Dii *audire* dicuntur preces, quas ratas habent, quibus eventus reſpondet; irritae contra ſunt, quae ad eos non perveniunt, in auras diſperguntur; res nota. *Veſtam* ad partes vocat, tanquam maximum Romanorum numen tutelare, uti Virgil. Ge. I. 498. in loco noſtri ſimillimo: *Dii patrii Indigetes, et Romule*, Veſtaque mater, quae Tuſcum Tiberim et Romana palatia ſervas, *hunc ſaltem everſo iuvenem ſuccurrere ſaeclo ne prohibete.*

v. 29. Magnam haec de Deorum auxilio dubitatio vim habet, et egregie animi humani in magno discrimine de ſalute deſperantis naturam declarat. Pro vulgari igitur: Cum Veſta noſtras preces reſpuat, ecquis Deorum noſtrum ſcelus expiabit? quis ad ſacra iſta procuranda exorari ſe patietur? praeclare poeta, *cui dabit partes*, hoc munus iniunget, demandabit *Iupiter*, *expiandi* iſtud *ſcelus?* *Scelus* τὸ ἄγος bellorum

 civi-

Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo;

Sive

civilium, paullo ante v. 23. et 47. *vitium* dictum. *Scelus* quoque Lucan. I. 2. et *nefas* eidem v. 6. quod utrumque idem hac de re coniunctum adhibuit v. 37. *Iam nihil, o Superi, querimur, scelera ipsa nefasque hac mercede placent.* A Iove vero, tanquam summo Deorum hominumque rege, Dii quoque, quae exsequantur, mandata accipiunt. In enumeratione ipsa Deorum dilectum adhibuit poeta, tutelarium fere implorans auxilium, quibus adeo Roma inprimis curae cordique esse deberet, adiectis rationibus, quae eorum opem sperare iubeant. Idem sententiarum progressus in Choro Aeschyli, per partes cum nostro loco comparando, ubi eadem generalior Deorum cum dubitatione praecedit invocatio, Sept. adv. Th. v. 91 sqq. *τίς ἄρα ῥύσεται; τίς ἄρ' ἐπαρκέσει θεῶν ἢ θεᾶν; πότερα δῆτ' ἐγὼ ποτιπέσω βρέτη δαιμόνων;*

v. 30. Vigor accedit vv. oratione ad ipsos Deos directa. Primum Apollo invocatur, vel quod ei ante sacra fierent, quam libri Sibyllini, quibus praeesset, inspicerentur, vel quod Deus erat fatidicus, vates. Iam vero vates cum antiquissimis temporibus voluntatis Deorum haberentur interpretes, iidemque ostenta atque prodigia, quibus Dii voluntatem suam manifestarent, sacris instituendis procurarent, hominesque scelere contactos, quippe sanctissimi habiti, lustrarent; hoc idem, ut alia, ad Deos transtulere, Apollinemque fata a Iove edoctum, *μάντιν, Διὸς προφήτην* induxere. Virgil. Aen. III. 251. *Quae Phoebo pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo praedixit.* res nota. Quam rationem ut hic amplectendam statuam, suadet inprimis adi. *augur* v. 32. *Tandem* cum vi, ad desiderium exprimendum. *venias,* nos expiaturus. — 31. Praeclara idea Dei venientis, ita, ut non cernatur oculis; quod in Deorum *ἐπιφανείᾳ* fere sollenne. v. Heyn. Exc. XIII. ad Virg. Aen. II. p. 152. *nube amictus,* involutus, circumdatus, ut Virg. Aen. I. 412. *humeros, νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους* Homer. Il. ε. 186. *candentes,* candidos, e quibus, cum ex antiquo vestimentorum genere nudi esse solerent, praecipua pulchritudo eluceba: in Diis pertinet ad augustam eorum speciem. De Apolline Valer. Flacc. II. 492. *neque enim tam lata videbam pectora — nec tales humeros pharetramque gerebat Apollo. Candentes* tamen hic explicare malim, refulgentes nube s. nimbo lucido, ut supra

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Iocus circumvolat et Cupido;
Sive

supra v. 2. *rubente dextera.* Sic Valerius Flacc. I. 346. Iasonem, vellus aureum portantem, dicit *humeros ardentem vellere rapto.* Praeclara vero imago Apollinis propitii! Nimbo enim lucido Dii apparent, si propitii; atra contra, si irati. Homer. Il. α. 47. de irato Apolline: ὁ δ' ἤιε νυκτὶ ἐοικώς.

v. 33. 34. Iam Venerem, *Aeneadum* quippe *Genetricem* (Lucret. I. 1.) gentisque Iuliae matrem creditam, ut genti suae succurrat, implorat. Caussam hanc, quae Venerem facile ad tutandum populum Romanum permoveret, Romanis et satis cognitam, et, ne eandem, in Marte mox allegandam, bis afferret, poeta consulto omisisse videtur. Aeschyl. l. l. v. 139. Καὶ Κύπρις, ἅτε γένους προμάτωρ, ἄλευσον. σέθεν ἐξ αἵματος γεγόναμεν· λιταῖς σε θεοκλύτοις ἀπύονται πελαζόμεθα. — *Sive tu mavis* venire. Observa omnino orationis variatae copiam, *venias precamur*, *sive tu mavis*, *sive respicis*, *patiens vocari* caet. *Erycina* Venus, ab Eryce Siciliae monte, in quo eius templum erat, ab Aenea, ex vulgari antiquitatis fama, quam et Virgil. Aen. V. 759 seqq. secutus est, conditum, sic dicta; pervulgato poetarum more, Deos a locis, ipsorum religioni dicatis, indigitantium. De Venere Erycina v. Theocr. XV. 101. Pausan. VIII. 24. p. 646. qui pariter Ἐρυκίνην simpliciter laudat, et quae erudite disputat Heynius ad Virgil. l. l. Exc. II. p. 649. et in Antiqu. Aufs. T. I. p. 136. — *ridens* sollenni ac perpetuo epitheto. Nam in muneribus inter Deos distribuendis obtigere huic Deae μειδήματα sec. Hesiod. Theog. 205. Hinc φιλομμειδής, μειδιόωσα, γελάοισα caet. passim poetis audit. Hom. H. in Ven. 2. ἥ τε βροτοῖσι μείλιχα δῶρα δίδωσιν, ἐφ' ἱμερτῷ δὲ προσώπῳ αἰεὶ μειδιάει. Nolim igitur h. l. pro, benigna, propitia, quatenus omnino risus Deorum in signis favoris poni soleat, dictum accipere. *Iocus*, tanquam Deus in Veneris comitatu; novo sed praeclaro, reique apto phantasmate; quod, an alibi reperiatur, nescio. Nam qui Ἵμερον (ex Hesiod. Theog. 201.) hoc exprimi putant, admodum indocte, ne quid gravius dicam, hic versantur. Sic vero Noster Ep. I. 6. 65. *sine amore iocisque nil est iucundum*, Mimnermea vertens, τίς δὲ βίος; τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης; Sic *furtivi ioci* Ovid. A. A. III. 640. pro quo male, puto, *viros* ibi Heins. reposuit. *Cupido* filius

Sive neglectum genus et nepotes
Respicis, auctor

Heu!

filius Veneris, perpetuus eiusdem comes. res nota. *circumvolat*, pro vulgari, comitatur, sed illud innuit Iocum et Cupidinem alatos; quod de Amore quidem satis constat. Sed et Ioco praeclaro figmento alas poeta tribuere poterat. Non igitur opus est, ut generalem τοῦ *circumvolat* notionem inde adsumas, quae esset, comitatur, sequitur.

v. 35. 36. Sive tu tandem, o Mars, gentem tuam, cuius parens es et auctor, propitio vultu adspicis, eiusque curam suscipis. Observa orationis variatae vim ac gravitatem. Tu, qui *auctor* es generis nostri, diu *neglecti a* te, quod non tuitus es, cuius curam non gessisti, avertendo bella civilia, tandem *respice* illud, ei subveni. *Respiciunt* Dii, cuius curam gerunt, cui propitii sunt, satis obvio sensu. ἐπιβλέπειν eodem sensu adhibuit Callimach. fr. Bentl. CXXVI. εἰσορᾷν Eurip. Herc. f. 778. *genus et nepotes*, copia poetica dictum, cum alterum sufficeret. Caeterum eandem sententiam eadem vi extulit Aeschyl. l. l. v. 104. τί ῥέξεις; προδώσεις παλαίχθον, Ἄρης, τὰν τεὰν γᾶν; et 135. σύ τ', Ἄρης, Κάδμου ἐπώνυμον πόλιν φύλαξον, κήδεσαί τ' ἐναργῶς.

v. 37 — 40. Additos a poeta hos vv. puta, et ad *auctorem* illum, quem et Romulum, tanquam Deum indigetem, dicere potuisset, bellique civilis diuturnitatem declarandam; et quod ingenii impetum in loco, qui exquisitiorem aliquem ornatum admitteret, facile luxuriantis aegre comprimeret. Suavitas insuper accedit huic loco ex oppositione vv. 33. 34. — 37. qui tandem satiatus es longis, continuis bellis civilibus. Notae sunt poetarum de Marte, bellorum insatiabili, ideae. Sic Homerus hunc Deum ἀκόρητον μόθου, Hesiod. sc. Herc. 59. ἆτον πολέμοιο, et 346. ἀκόρητον αὐτῆς vocat. De eodem Stat. Theb. VII. 11. *arma tubasque insatiatus habet*, ubi forte leg. *avet*. Eadem notione idem poeta Caesarem *fessum bellis* vocat Silv. I. 1. 25. ubi Marklandum *fisum bellis* male reposuisse, suo loco docebimus. Per *ludum* Graecorum ἄγαλμα, ἄθυρμα, παῖγμα, quod, quidquid alicui Deo proprium sit, ut Baccho vites, Palladi olea, denotet, hic exprimi putabat Heins. Lectt. Theocr. c. 21. p. 368. Quod etsi per se verum sit; vividior tamen atque erectior erit imago, de ludis Romanorum gladiatoriis desumta, qua adeo Mars caesorum homi-

Heu! nimis longo ſatiate ludo,
Quem iuvat clamor galeaeque leves,
Acer et Marſi peditis cruentum
Voltus in hoſtem;

Sive

hominum adſpectu laetari dicatur. Plane ut I. 28. 17. *Dant alios Furiae torvo ſpectacula Marti.* 38—40. Praeclare amplificatur imago huius Dei, per ſpeciales ideas. Omnino in genere tenendum, Deos a poetis ita deſcribi, quaſi iis muneribus ac ſtudiis, quae ſibi propria ſunt, admodum delectentur, eaque unice ſectentur. Iam pro vulgari, qui bello delectatur, ſpecialiores imagines, quae ſecum fert bellum, poſuit. Memoratur adeo *clamor* ſc. pugnantium, *ἀλαλητὸς, ἀϋτὴ*, caet. Homer. Il. in Min. 2. *ᾗ σὺν Ἄρηϊ μέλει πολεμήϊα ἔργα, περθόμεναί τε πόληες, ἀϋτή τε πτόλεμοί τε.* Noſtrum ob oculos habuit Sil. IX. 555. de Marte: *quanquam lituique tubaeque, vulneraque et ſanguis, et clamor, et arma iuvarent.* et Val. Fl. III. 83. de eodem, praelium ingreſſo: *ubi ingentes animae, clamorque tubaeque ſanguineae iuvere Deum.* — *galeae leves*, *πήληξ φαεινὴ* (Homer. Il. *ν*. 805.) *κόρυς παμφανόωσα* (Il. *ζ*. 473.) *παναίθη* (Il. *ξ*. 372.) ad ornatum igitur pertinet, fulgentes. Niſi poeta exquiſitiorem rationem ſecutus ſit, galeasque, armorum conflictu attritas, adeoque leves factas innuere voluerit. Talium vero adſpectu Mars delectabatur. Mire huic imagini favet ſuaviſſimum Antipatri Sid. c. 19. (Anal. Br. II. p. 14.) ideo huc transferendum: *Τίς θέτο μαρμαίροντα βοάγρια; τίς δ᾽ ἀφόρυκτα δούρατα, καὶ ταύτας ἀῤῥαγέας κόρυθας; ἀγκρεμάσας Ἄρηϊ μιάστορι κόσμον ἄκοσμον; οὐκ ἀπ᾽ ἐμῶν ῥίψει ταῦτά τις ὅπλα δόμων; ἀπτολέμων τάδ᾽ ἔοικεν ἐν οἰνοπλῆξι τεράμνοις πλάθειν, οὐ θριγκῶν ἐντὸς Ἐνυαλίου· σκῦλά μοι ἀμφίδρυπτα, καὶ ὀλλυμένων ἅδε λύθρος ἀνδρῶν.* adde Meleagr. c. CXV. (Anal. Br. I. p. 33.) et Leonidae XLVII. (Anal. Br. I. p. 232.) Ita quoque h. l. accepit Stat. Th. II. 710. Caeterum iisdem ſpecialibus ideis Palladis ſtudia inſignivit Callimachus H. Lav. P. 44. eam *ἵππων καὶ σακέων ἁδομέναν πατάγῳ* dicens. et Ariſtoph. Equ. 549. de Neptuno: *ᾧ χαλκοκρότων ἵππων κτύπος καὶ χρεμετισμὸς ἁνδάνει.* 39. 40. *Marſi* (v. Obſſ.) Italiae populus, Romanorum ſocii, eorumque clariſſimi ac fortiſſimi milites, omnes *pedites.* v. II. 20. 18. III. 5. 9. Virg. Ge. II. 167. *acer*, iratus, ferox *vultus*

Sive mutata iuvenem ſigura
Ales in terris imitaris, almae
Filius Maiae, patiens vocari
Caeſaris ultor:

Serus

vultus in hoſtem, equitem, ex oppoſitione Marſi peditis, *cruentum* np. ex acceptis a Marſo vulneribus. Graphice prorſus exornavit poeta, quod vulgare erat, Mars delectatur pugna, congreſſu militis cum hoſte.

v. 41 — 44. Vel ſi tu, Mercuri, iam ad nos deſcendiſti, inter nos verſaris, ſub Auguſti perſona. Praeclarum phantaſma, quo Auguſtum Romanis tanquam divinitus oblatum, et tanquam eum, qui rempublicam ſolus reſtituere, motus civiles componere, imperiique maieſtatem reparare queat, repraeſentat. Praeclarum et hoc, quod ex Diis Mercurii partes Auguſto tribuit. Erat enim Deus *ἀλεξίκακος*, *ἀκακήσιος*, et, quod eſt adpoſitiſſimum, *κριοφόρος*, *expiator*, qualis etiam in Gemmis conſpicitur. cf. Pauſan. II. 3. et IX. 22. Forte et Mercurii iuvenilem habitum ac pulchritudinem reſpexit, Auguſtum v. *Iuvenis* indigitando. — *ales*, Mercuri, docte. Graecis item *πτηνὸς*, *εὔπτερος*, *πτερόπους* propter *πέδιλα πτηνὰ* dictus. — *filius Maiae*, graece, pro vocativo, ut ſaepius. *almae*, *ποτνίας*, ſollenni Dearum epitheto. *mutata figura*, *εἶδος ἀμείψας*, depoſita divina ſpecie, ſumtaque humana, *in terris imitaris*, docta brevitate, pro, in terris verſaris, *imitatus*, aſſimulans ſpeciem *Iuvenis*, Auguſti, ſollenni appellatione. Virgil. Ge. I. 500. *Hunc ſaltem everſo iuvenem ſuccurrere ſaeclo ne proh.* cf. Wernsdorf. ad Calpurn. I. 44. (in Poett. min. II. p. 212.) — *patiens vocari Caeſ. ultor*, graece, pro, *te vocari Caeſaris ultorem*, *τλὰς*, *ὑπομένων καλεῖσθαι τιμωρὸς* K. *patiens*, non recuſans, haud dedignatus, in te recipiens, ſed illud auguſtiori ſpecie, tanquam de Deo. *vocari*, dici, adeoque eſſe *Caeſaris ultor*, adoptati Caeſaris filii, eiusdemque adeo vindicis perſonam ſuſcipere. Pro quo gravius erat: ulciſci Caeſarem.

v. 45 — 48. Sequuntur preces ad Auguſtum, tanquam Deum factae. Oratio in his ita attemperata eſt, ut utrique, et Mercurio et Auguſto conveniat. Cum ab Auguſto optima quaeque, praeſentiſſimamque reipublicae opem ab eo adlatum iri certo ſperare liceat; haec, etſi ſummam

Serus in caelum redeas, diuque
Laetus interfis populo Quirini,
Neve te noftris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat;

fummam votorum fuorum efficientia, quaeque unusquisque ex orationis ferie facile exfpectaffet, egregie poeta, quippe certiffima plane omittit, et tantum, ut felicitas ifta temporum, reipublicae ab eo reddenda, longa ac perpetua fit, precatur. Sententia horum vv. fere eadem, fub varias tantum imaginum fpecies revocata. Commoratur nimirum in ifta, ut vivide oftenderet, quam gratum acceptumque Romanis Augufti effet imperium, et quantum fpei in eo reipublicae ordinandae, et a discordiis civilibus, externisque hoftibus tutandae collocaretur. Caeterum colores ex hoc loco petiere Lucan. I. 45 fqq. et Stat. Theb. I. 22 — 31. Cum noftro certaffe videtur Virgil. Ge. l. faepius laudato. *Serus* fero *in caelum redeas*, abeas, caelum petas, fed alterum praeclare tanquam de Deo. cf. Lucan. I. 46. Ovid. Trift. V. 2. 51. *Sic habites terras, fic te defideret aether, fic ad pacta tibi fidera tardus eas!* eadem fententiae eiusdem exprimendae περιεργία. — *diuque interfis*, commoreris *in populo Quirini*, Romuli, hoc nomine inter Deos relati. res nota. *Laetus*, *χαίρων*, propitius, tanquam numen propitium. Etiam hoc, tanquam de Deo. Sic *volens* III. 30. 16. ubi v. not. Stat. Silv. I. 1. 105. ita h. l. exprimens: *Certus ames terras, et, quae tibi templa dicamus, ipfe colas, nec te caeli iuvet aula: tuosque laetus huic dono videas dare tura nepotes*. de Domitiano. — *Neve te iniquum*, iratum, offenfum *noftris vitiis*, v. ad v. 29. *aura tollat*, in caelum evehat, nobisque eripiat, *ocior*, ocius, citius disceffu parato, propter vitia, quae numina averfantur. Mercurium alatum, ventisque adeo in caelum fublatum etiam hic refpici, vix eft, ut moneam. Caeterum praeclare Horatius illas aureae aetatis notiones, in qua Dii inter homines innocentes verfabantur, quos deinde, fceleribus imbutos, averfati reliquerant, hic in rem fuam convertit. v. Catull. Epith. Pel. et Thet. extr.

v. 49. 50. Maneas inter nos, ut plures de hoftibus triumphos agere poffis, utque diutius amore populi Romani fruaris. Duo haec poeta, gloriam virtute bellica

Tollat; hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps,

Neu

lica partam, et amorem populi, quae de Augusto tanquam forti atque bono principe praedicat, maxima momenta facit, quae eundem, ut in terris amplius moretur, permoveant. Iam pro generali: rempublicam diutius capessere, eius saluti diutius prospicere, ne dedignare, ne aspernare (fere ut Stat. Theb. I. 30. *maneas hominum contentus habenis undarum terraeque potens, et sidera dones* seu potius *damnes.*) doctior erat specialis notio, arcendis, debellandisque hostibus rempublicam amplius tutari ne graveris, et pro hoc exquisitissima ratione de Augusto victoriae quippe certissimo, ne fatigeris, ne satieris nimiis victoriis, rebus per longum tempus tam praeclare gestis, multisque iam triumphis (tres memorat Sueton. Aug. XXII.) actis. Plane ut Virg. Ge. I. 504. *Iam pridem nobis caeli te regia, Caesar, invidet, atque hominum queritur curare triumphos.* Sic Statius Silv. I. 1. 23. coloribus ex h. l. ductis de Iul. Caesare: *qui fessus bellis* (non amans amplius triumphos, iisque caelum praeferens) — *primus iter nostris ostendit in aethera divis.* — *Hic* in terra, in populo Romano *ames potius*, praeferas, potiores habeas *triumphos. Magnos*, ornat, ut *superbos.* I. 35. 3. — *Pater* populi, ob maxima eius in rempublicam merita, cf. III. 24. 27. Sicque recte *Patris Patriae* nomen Augusto a poeta dari poterat, etsi anno demum V. C. DCCLII. publice ita appellatus fuerit; nisi potius Augusti tanquam Dei cognomen habeas; quo certe sensu Valer. Fl. I. 11. Vespasianum *Sanctum Patrem* vocat. Bene ibi Burm. est quasi praesentis Dei titulus. Priorem equidem rationem sequor. *Princeps* civitatis, Romano sensu. *Principes* enim *civitatis* dicebantur, qui gratia, auctoritate valerent apud populum, eumque sibi maximis beneficiis devinxissent. Res satis nota. Augustus igitur, adsumto hoc nomine (anno V. C. DCCXXVI. Dio LIII. 11.) et invidiam civium a se amovebat, tantoque acceptior iis erat. Tacit. Annal. I. 1. de Augusto: *Accepit cuncta discordiis fessa civilibus sub nomine Principis.*

v. 51. 52. Augustum circa hoc tempus expeditionem adversus Parthos molitum esse, patet e Dione LIII. 33. p. 519. Praeclare igitur ad eam suscipiendam nomine populi Romani exhortatur poeta, qua ipsa

scelus

Neu ſinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caeſar.

ſcelus bellorum civilium expia-retur. v. ad I. 35. 38. *neu ſinas* graviter, tanquam Deus. *Medos*, Perſas, i. Parthos, v. ad v. 22. *inultos*, impunitos *equitare*, incurſionibus agrum Romanum infeſtare, ſed illud cum dilectu, quoniam equitatu praeſtabant. cf. II. 9. 24. — *te duce*, tuis auſpiciis, bellum iis tuo ductu inferendo. Sed forte ſimplicius: te imperium tenente, ſollenni Impp. appellatione. v. IV. 5. 1. et 37. cf. Burman. ad Prop. II. 13. 20. Markl. ad Stat. Silv. IV. 1. 46.

CARMEN III.

ARGVMENTVM.

Dubitari vix potest, quin hoc carmen a. V. C. CIↃCCXXXV. quo Virgilius Athenas proficisceretur, (v. Heyn. vit. Virg. p. CCVII.) ab Horatio scriptum sit. Discedentem eum dum votis pro felici in Atticam appulsu prosequitur, animus eius periculorum, quibus eum obiectum sentit, cogitatione defixus in ipsum discidii huius auctorem, dolore ac desiderio abreptus, convertitur. Ita enim fert animi humani natura, ut, quotiescunque gravi aliquo damno adfligitur, vel instantis periculi metu consternatur, ultimas huius mali caussas exquirere, easque, etsi remotissimas, tanquam praesentis infortunii primarias ac fere unicas abominari soleat. Itaque exprobrat poeta istius hominis, qui primus mare tentasset, proiectissimam audaciam, qua viam hominibus natura praeclusam patefecerit, suaque sorte maiora conando erga Deos ipsos impius fuerit. Eadem igitur fere in hoc carmine est audaciae atque impietatis notio: dum enim, quae invidit nobis natura, quae adeo nos adsequi noluit, imo vetuit, appetimus, impietatis notam simul subimus. Hinc ulterius progressus alia temeritatis impiae exempla, e mythica aetate petita, cumulat, qua maxima mala, poenae loco a Diis inflicta, in homines redundaverint. Dum igitur Horatius, ira atque indignatione accensus, audaciam hominum tanquam plurimorum malorum, quibus huma-

humanum genus nunc prematur, ſontem, periculorumque, quibus nunc amicum ſuum expoſitum videt, cauſſam deteſtatur; hoc ipſo doloris ſui deſideriique affectum, qui carminis huius ſenſus eſt primarius, vividiſſime declarat. Hinc intelligitur, quam apte omnia inter ſe cohaereant. — Carmen ipſum ſententiarum gravitate vere Pindarica, elocutionisque vi atque doctrina maxime eſt conſpicuum: graecos autem poetas Horatium ob oculos habuiſſe cum ipſe orationis color prodit, tum manifeſtum ſit e Servio apud Fabricium, qui v. 9 *ſqq. ex Alcaeo, et v.* 29 *ſqq. de morbis e Sappho ſumta teſtatur. Initium vero deberi videtur Callimacho, cuius ſragm. in Bentl. extat n. CXIV. p.* 485. *ed. Ern.*

Ἁ ναῦς ἁ τὸ μόνον φέγγος ἐμὶν τὸ γλυκὺ τᾶς ζοᾶς
Ἅρπαξας, ποτί τε Ζανὸς ἱκνεῦμαι λιμενοσκόπω.

cf. ſimilis argum. Theocr. ζ, 52 *ſqq. Meleagri c. VII. et XXX. E noſtro ſluxit Propempticon Statii Silv, III.* 2.

AD

A D V I R G I L I V M.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida ſidera,
Vento-

v. 1—8. Vtinam fauſta ſit Virgilii in Atticam navigatio! Sententiam hanc in diſceſſu amici, per mare iter facientis, ſatis obviam, egregie poeta nobilitavit ſic, ut ipſam navem adloquatur, eamque Virgilio depoſiti loco dato ſibi obſtringat, quem adeo incolumem in oram Atticam perferat, ibique reddat, atque hac tantum ſub lege ei fauſtam navigationem adprecetur. Structura orationis paullo abstruſior, ita expedienda: *O navis, Virgilium, precor, incolumem reddas f. Atticis: ſic te regat diva potens C.* caet. uti fere apud Tibull. I. 4. 1. *Sic* ſollenne in obteſtationibus, ubi alteri, quo lubentius praeſtet id, quod nos petimus, quae ipſi grata et accepta ſunt, viciſſim exoptamus: ut I. 28. 25. Tibull. II. 5. 121. *Adnue, ſic tibi ſint intonſi, Phoebe, capilli;* qui locus fluxit ex Apollon. II. 708. Ἱλήκοις· αἰεί τοι, ἄναξ, ἄτμητοι ἔθειραι, αἰὲν ἀδήλητοι. *Diva potens Cypri,* Κύπρου κρατοῦσα, graeca orationis forma (ut I. 5. extr. *potens maris Deus* et C. Saec. 1. *ſilvarum potens Diana.*) pro, quae regit Cyprum, Venus: ſollenni notione, qua Diis ἐγχωρίοις tutela atque imperium eiusdem regionis adſcribitur, iidemque inde, tanquam anguſtiori appellatione declarantur. v. I. 2. 33. III. 26. 9. res nota. Invocatur hic tanquam Dea maris domina, quippe *aequore nata,* ut cauſſam addit Ovid. Heroid. XIX. 160. niſi potius huius rei ratio atque origo a Cypriis repetenda videtur, qui navigationem paraturi Venerem, Deam ipſorum tutelarem invocarent, ab eaque fauſtum iter expoſcerent; (fere uti in adpulſu ad Epheſum Dianae Epheſiae grates aguntur apud Plaut. Mil. glor. II. 5. 1. quanquam et haec dea λιμενοσκόπος Callim. H. in Dian. 259.) ut inde adeo inter eas gentes, quas ii, mercaturam facientes, adirent, Εὐπλοίας nomen Venus ſortiretur, eique in litoribus, portubus, atque inſulis ſacella erigerentur. Spectant huc ex Anal. Brunkii Solonis c. XXXVIII. (T. I. p. 75.) Anytes c. V. (ib. p. 198.) Mnaſalcae c. VIII. (ib. p. 191.) et Gaetulici c. I. (T. II. p. 166.) et in Ἀδεσπότ. c. CCLXV. (T. III. p. 205.) Ποντία

Ventorumque regat pater,
Obſtrictis aliis praeter Iapyga,
Navis,

Ποντία et Λιμενιὰς Hermionenſibus colebatur iuxta Pauſan. II. 34. p. 193. Cnidiis Εὔπλοια Id. I. 1. p. 4.

v. 2. *fratres Helenae*, Dioscuri, Caſtor et Pollux, quorum peculiare munus erat, hominibus naufragio periclitantibus ſuccurrere. v. ad III. 29. 64. et IV. 8. 21. Cuius figmenti ratio in eo quaerenda videtur, quod in magna tempeſtate appareant quaſi ſtellae velo inſidentes, quod phaenomenon nautis indicio eſt, frangi tempeſtatem, ventosque deſinere. Seneca Nat. Quaeſt. I. 1. plura v. ad I. 12. 25. Quas ſtellulas quum Dioscurorum praeſentiam atque auxilium manifeſtare antiqua ſibi perſuaſum haberet religio; ſane proclive erat, ut eandem hanc vim, quam globuli iſti ignei praeſtare viderentur, ſideribus, Caſtoris et Pollucis nomine inſignitis, adtribueret. v. Eurip. Oreſt. 1636. Hel. 1515. et 1680. Propert. I. 17. 18. ibi Intpp. adde Plin. II. 37. et Hygin. Aſtron. II. 22. Hinc praeclare poeta per appoſita, *lucida ſidera*, declarat modum, quo Dioscuri navigationem adiuvabant. *Lucida* vel ornat ſimpliciter, uti apud Senec. Herc. Fur. 14. *Hinc clara Gemini ſigna, Tyndaridae micant:* vel quatenus oculis viſa nautis proſperae navigationis ſpem faciunt. v. Propert. l. l. Statius III. Silv. 2. 8. *proferte benigna ſidera, et antennae medio conſidite cornu Oebalii fratres.* qui tamen male utrumque figmentum commiſcuit; nec recte ſatis eum defendas Euripidis loco, (Hel. 1515.) ubi iidem, ut aëre relicto navibus periclitaturis ſubveniant, votis expetuntur; nam ibi paullo alia res eſt. Caeterum ex Diis ἀρωγοναύταις Horatius Venerem et Tyndaridas poſuit, tanquam poeta; niſi forte hanc peculiarem rationem ſecutus ſit, quod Veneri inſula, in oſtiis Tiberis ſita, conſecrata eſſet, et quod Dioscuri in Oſtiae portu templo colerentur. Rem docte expoſuit Wernsdorf. in Poett. min. T. III. p. 432. et T. V. P. I. p. 106. ad illa Rutilii Itin. v. 155. *Pande precor gemino placatum Caſtore pontum, Temperet aequoream dux Cytherea viam.*

v. 3. 4. *Ventorum pater*, cuius imperio venti ſubiecti ſunt, Aeolus, ut πατὴρ ἀνδρῶν de Iove. *obſtrictis aliis*, dum reliquos obſtrictos tenet, caeterorum flatus comprimit. Orationis ornatus ab antiquiſſimo illo mytho deſumtus videtur, quo Aeolus ventos utre conſtrictos tenere

Navis, quae tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas

tenere dicebatur. v. Homer. Odyss. K. init. Mythi quidem istius seriores poetae non amplius meminere, quippe qui probe nossent, simplicitatem eius priscae isti aetati tantum probari potuisse; verborum tamen ornatum saepius inde repetiere. Sic Callimachus H. in Dian. 230. de eadem Dea: *ὅτε οἱ κατέδησας ἀήτας*, pro simplici, *quando ventos silere iusseras.* Nam ad Virgilianam rationem, dignitati quidem rei multo magis consentaneam, qua Aeolus ventos antris inclusos tenere fingitur, verba Horatii cum quibusdam Intpp. vix recte satis adcommodes; etsi Statius Silv. III. II. in reliquis fere cum Nostro faciens, v. 45. *Et pater, Aeolio frangit qui carcere ventos — arctius obiecto Borean, Eurumque Notumque monte premat, soli Zephyro sit copia caeli*, eam amplexus sit. — *Iapyx*, Ἀργέστης, ventus occidentalis (Gell. II. 22. qui tamen locus nondum satis expeditus videtur) ab Iapygibus, extremam Apuliae oram, seu Calabriam (Senec. Nat. Quaest. V. 17. extr.) incolentibus, sic dictus, Graeciam ex Italia petentibus secundus.

v. 5—8. Navis, quae Virgilium vehis, salvum eum atque incolumem in Atticam perfer. Primariam hanc carminis sententiam egregie adornavit Horatius, verbis a pignore desumtis: quod *credimus* alteri, dum ei *servandum* tradimus; contra is illud *debere* dicitur, quem *incolume* et absque detrimento *reddere* oportet. Eandem allegoriam sectatus est Statius l. l. amicum suum v. 6. *grande ac rarum depositum* et v. 81. *pignus* navi commissum vocans. Itaque navis *creditum* commissum fidei suae Virgilium *debebat* eius amico, Horatio, qui adeo optimo iure ab ea postulare poterat, ut eum *incolumem redderet*, salvum perferret *finibus Atticis*, in Atticam. *Debere*, ut ὀφέλλειν Callim. fragm. Bentl. CXXVI. (in Apollonii Schol. IV. 1322.) *Δέσποιναι Λιβύης, Ἡρωίδες, αἳ Νασαμώνων αὔλια, καὶ δολιχὰς θῖνας ἐπιβλέπετε, μητέρα μοι ζώουσαν ὀφέλλετε* h. *matrem mihi vivam debetis, eam vivam a vobis reposco. fines Attici*, Attica, ut *fines Aeetaei* de ora Colchica Catull. Epithal. Pel. init. et sic passim. *Dimidium animae suae* vocat Virgilium, graeca suavitate. Meleag. c. VII. (Anal. Br. I. p. 5.) *Οὔριος ἐμπνεύσας ναύταις Νότος, ὦ δυσέρωτες, ἥμισύ μευ ψυχᾶς ἅρπασεν Ἀνδρόγαθον.* Callimach. ep. XLIII.

ἥμισύ

Reddas incolumem, precor,
Et ſerves animae dimidium meae.

Illi

ἥμισύ μευ ψυχῆς ἔτι τὸ πνέον, ἥμισυ δ' οὐκ οἶδ' εἴτ' Ἔρος, εἴτ' Ἀΐδης ἥρπασε· πλὴν ἀφανές· ἦ ῥά τιν' ἐς παίδων πάλιν ᾤχετο. et propius ad h. l. in eiusdem fragm. CXIV. p. 485. ex emendatione Bentl. ἁ ναῦς, ἁ τὸ μόνον φέγγος ἐμὶν τὸ γλυκὺ τᾶς ζοᾶς ἅρπαξας, ποτί τε Ζανὸς ἱκνεῦμαι λιμενοσκόπω, niſi potius ibi cum eodem reponas, ἁμίτομον — ἁρπάξασα ποτὶ Ζ. nam Cod. habet ἄτομον, vitio e ſcripturae compendio nato. conf. II. 17. 5. Stat. l. l. v. 7. et V. 1. 177. Ovid. ex Pont. I. 6. 17. ibique Heinſ.

v. 9 ſqq. Dum Horatius Virgilium ſibi ereptum, tantisque periculis dolet obiici, indignatio eius in ipſum auctorem huius diſcidii convertitur, eiusque inventum tanquam facinus impium contraque naturae leges ſusceptum exagitat atque deteſtatur. Naturae enim animi humani conſentaneum eſt, ut, quotiescunque infortunio aliquo vel periculi metu prematur, atque perturbetur, ad eius ultimas ſtatim cauſſas recurrat, easque tanquam unicum omnium, etſi caſu potius inde enata ſunt, malorum fontem habeat, atque exſecretur. Sic Penelope (Ovid. Heroid. I. 5.) Paridem, antequam Helenam rapuiſſet, undis obrutum, Medea (Eurip. Med. init.) Iaſonem Colchis, Ariadne Theſeum (Catull. LXIV. 171.) Cretae nunquam appulſos optant, cum graviſſima ipſis inde mala acciderint. Sic Propertius III, 7. in. in Paeti naufragio pecuniam tanquam navium inventarum, malorumque inde emergentium cauſſam incuſat. — 9. Hominem durum, ac ſenſus expertem, quique nulla re facile commovetur, deſignant poetae ſic, ut eius animo tribuant id, quod in rerum natura duriſſimum eſt, ferrum, ſaxa, robur. Iam hoc poetae exornant vel ſic, ut ipſum cor e ferro conflatum, vel e ſaxo compactum dicant; veluti Aeſchyl. Prometh. 242. σιδηρόφρων κἀκ πέτρας εἰργασμένος. Pindar. fragm. apud Athen. XIII. c. VIII. p. 601. κεῖνος ἐξ ἀδάμαντος ἠὲ σιδάρου κεχάλκευται μέλαιναν καρδίαν. et Apollon. Rhod. II. 231. κέαρ ἀδάμαντος ἐληλαμένον. Hinc ſimpliciter apud Homerum dicitur θυμὸς σιδήρειος Il. χ. 357. ἦτορ σιδήρειον Il. ω. 205. et Heſiodum θυμὸς ἀδάμαντος Ἔργ. 147. et Θεογ. 239. χαλκεοκάρδιος Theocr. XIII. 5. νόον σιδήρου ἔχων Moſch. IV. 44. quo et pertinet Theocriti XXII. 112. θυμὸς ἄῤῥηκτος, Orph. Arg. 950. θυμὸς ἀκαμπής. E Latinis, qui idem hoc genus loquendi adopta-

Illi robur et aes triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Conmi-

optarunt, occurrit Ovid. Amor. III. 6. 59. *Ille habet et silices, et vivum in pectore ferrum,* et Trist. I. 7. 41. adde Stat. Theb. III. 280. Claudian. de Bello Get. 303. Alter modus est, ut pectus ferro, aut aere munitum atque circumdatum poetis dicatur, adeo, ut nihil, quo turbetur, ad illud penetrare possit. Conf. ad III. 28. 4. adde Tibull. I. 1. 63. *non tua sunt duro praecordia ferro vincta nec in tenero stat tibi corde silex.* Est igitur, ut rem paucis complectar, animus ferreus is, qui nullis neque minis, neque precibus, aliisve illecebris, tanquam amoris (ut in Pindari fragm.) neque periculis a propositi pertinacia quidquam remittit: designat adeo virum fortem, inmisericordem, asperum, audacem ut h. l. Exornavit hanc notionem poeta, duas res, quae duritiem, animumque intrepidum indicant, cumulando, *robur,* ilicem et *aes*, idque, re amplificata, *triplex.* Recte quidem *robur et aes* iungi possit, ut *et* explicativum sit, accipiaturque pro, *robur aeris*, h. aes firmissimum, ut *robora ferri* Lucret. II. 1449. et inde Virgil. Aen. VII. 609. priorem tamen rationem, Pindari, Aeschyli, aliorumque exemplis innixam hic sequi malim. Quod vero *aes* vocat *triplex*, huius quidem imago a thorace, pectus ambiente, ducta videri potest, qua adeo materia pro opere inde facto posita sit, et thorax intelligatur triplex, cui tres laminae ferreae inductae sint; qualem fere describit clypeum Statius Theb. VII. 311. *clypei septemplice tauro laeva,* ter insuto *servantem ingentia* ferro *pectora.* et qua eadem de caussa Homer. Il. δ. 133. θώρηκα dixit διπλόον. Simplicior tamen ratio fuerit haec, ut pectus aere triplici h. denso obductum, adeoque *duritie armatum*, ut Valer. Max. VI. 3. init. ait, et adversus omnem periculi metum munitum intelligamus. — 10. qui primus per mare viam tentavit, primam navigationem instituit. *Navem* vel *se, vitam suam committere*, *credere mari* vel *ventis,* sollenni more dicitur de navigatione. Hic vero cum dilectu, respectu primi nautae, maris ac ventorum arbitrio magis obnoxii, cum nondum, qua arte ventorum vim temperaret, cursumque adeo certum teneret, usu didicisset. Magna quoque vis est in oppositis *truci* irato, tempestuoso (Catull. IV. 9. *trucem Ponticum sinum*) *pelago* et *fragilem ratem. Gracile lignum* dixit Statius III. 2. 80. ὀλίγον ξύλον Arat. Phaen. 300. ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον Ἄϊδ' ἐρύκει, quem locum

Conmiſit pelago ratem
Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,

Nec

locum apte in rem ſuam vertit Alciphr. I. Ep. 3. ubi Berglerus laudat Dio. Chryſ. Orat. LXIV. οὔτε τριδάκτυλον αὐτοὺς σώζει ξύλον πεύκινον, quod mire convenit cum Iuvenalis S. XIII. 17. *I nunc et ventis animam committe dolato confiſus ligno, digitis a morte remotus quatuor aut ſeptem, ſi ſit latiſſima taeda.* Caeterum e noſtri loco profecit Seneca Med. 301. *Audax nimium, qui freta primus rate tam fragili perfida rupit — — animam levibus credidit auris, dubioque ſecans aequora curſu potuit tenui fidere ligno.* Iuvat quoque hic in gratiam iuvenum erectioris indolis apponere epigr. XXIV. Antiphili (Anal. Brunk. II. p. 175.) τόλμα, νέων ἀρχηγὲ (σὺ γὰρ δρόμον ηὕραο πόντου. καὶ ψυχὰς ἀνδρῶν κέρδεσιν ἠρέθισας,) οἷον ἐτεκτήνω δόλιον ξύλον, οἷον ἐνῆκας ἀνθρώποις θανάτῳ κέρδος ἐλεγχόμενον; ἦν ὄντως μερόπων χρύσειον γένος, εἴγ᾽ ἀπὸ χέρσου τηλόθεν, ὡς Ἀΐδης, πόντος ἀπεβλέπετο.

v. 12 *ſqq.* Pericula navigationi obiecta egregie poeta per ſpecialiores notiones, pugnam ventorum, Hyadas, Notum, monſtrorum marinorum occurſum, et ſcopulos declarat. *nec timuit*, ſusque deque habens, minime curans *Africum*, cum dilectu, nam is in mari mediterraneo maximos motus concitat, *praecipitem* adeo, ὑψιπετῆ, (πνοαῖς ὑψιπετᾶν ἀνέμων apud Pind. Pyth. III. 188.) ex alto irruentem, frequentata poetis imagine, qua venti de caelo ruere (hinc Boreas αἰθρηγενέτης Homero Od. ε. 296. et ἄνεμοι αἰθρηγενεῖς Apollon. Rh. IV. 765. Virgil. Ge. I. 443. *urget ab alto Notus*, et II. 310. *tempeſtas a vertice incumbit.* ubi v. Heyn. adde Heſiod. Ἔργ. 546. et Odyſſ. ξ. 475.) vel e ſummis montibus (occurrit nunc Val. Flacc. I. 575. Alciphron Ep. I. 1. ἐπέπνεον ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων οἱ βορεῖς) oriri dicuntur. *Decertantem*, certantem cum *Aquilonibus*, ſed illud cum vi, nam contentionem pugnae non niſi fugato altero, obtentoque hinc maris imperio finitae innuit. Sic *ventos depreoliantes* dixit, I. 9. 11. *rixam debellatam* I. 18. 9. Hinc expedi Stat. Theb. I. 2. *regna decertata.* Sollennis vero imago tempeſtatis a ventorum ex adverſo flantium, deque maris imperio certantium concurſu petita. Ovid. Triſt. I. 2. 25. *Inter utrumque fremunt immani turbine venti, neſcit, cui domino*

parcat,

Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti,
Quo non arbiter Hadriae
Maior, tollere ſeu ponere volt freta.
Quem Mortis timuit gradum,

Qui

pareat, unda maris. Iam Homer. Il. π. 766. et inde Virgil. Aen. X. 357. Etiam Pind. Pyth. IV. 373. *βαρυγδούπων ἀνέμων στίχας* de acie ventorum inter ſe concurrentium acceperim. adde Virg. Aen. II. 417. — 14. *Hyades*, vel *Suculae*, ſtellae in fronte Tauri, ortu et occaſu ſuo tempeſtatem ac pluviam excitare creditae. v. Ovid. Faſt. V. 163. Plin. II. 29. Hinc *triſtes*, caelum triſte facientes, *contriſtantes* (ut Virgil. Ge. III. 279. *nigerrimus Auſter — pluvio contriſtat frigore caelum.*), ventos ac pluviam ferentes, *pluviae* inde dictae Virgil. Aen. I. 744. — *rabiem*, iram, vehementiam *Noti*, Auſtri, *quo non maior*, qui maximus eſt *Hadriae τοῦ Ἀδρίου*, Hadriatici maris, *arbiter*, qui maximum ius, imperium in illud habet, pervulgato loquendi uſu, quo venti regionem, quam perflant, incolere, (*Aquilones, Scythiae incolas*, noſter dixit III. 10. 3.) poſſidere, (Propert. I. 18. 2. v. ibi Burmann.) adeoque ei dominari (de eodem III. 3. 5. *dux inquieti turbidus Hadriae.* adde Sil. IX. 495. *Regnantem Aetolis Vulturnum in proelia campis effrenat.*) poetis dicuntur. — 16. Iam arbitrium ſeu tyrannidem Auſtri uberius declarat poeta. Proprie erat: *ſeu tollere vult, ſeu ponere.* Sed prius *ſeu* omiſſum more Horatiano v. I. 6. in fine. *tollere freta,* fluctus excitare in mari. Stat. Achill. I. 44. *attollere magnum aequor*, et ſic ſaepius. — *ponere*, ſublatum componere, ſedare, flatu remiſſo, ac placidiori facto. Lucan. V. 705. *laſſatum fluctibus aequor ut videre duces, purumque inſurgere caelo* Fracturum pelagus *Boream.* iuxta Homer. Od. ε. 385. *ὦρσε δ' ἐπὶ κραιπνὸν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἔαξεν.* Sophocl. Ai. 681. *Δεινῶν τ' ἄημα πνευμάτων ἐκοίμισε στένοντα πόντον.* Virgil. Aen. III. 69. *ubi prima fides pelago, placataque venti dant maria.*

v. 17 *ſqq.* Is ne praeſentiſſimum mortis periculum timuit, qui etc. Variata hac oratione (nam pedeſtris ſcriptor eam ita continuaſſet: *nec timuit Africum — nec monſtra* caet.) et per interrogationem expreſſa ſententiae maior vis accedit. *Mortis gradum* explicant fere *mortis genus*, at qua ratione ita dicatur.

Qui ſiccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum et
Infames ſcopulos alta Ceraunia?

Nequid-

tur, non expediunt: nec, ſi quaeras, quot mortis genera in mari inveniantur, magis in promtu erit reſponſio; niſi ea cum quibusdam ita adnumerare velis, a belluis marinis devorari (*monſtra natantia*), naufragio perire (*qui vidit mare turgidum*) et ſcopulis affigi (*alta* Ceraunia). Sed ineptum hoc; at multo ineptius Schol. qui tres gradus mortis commemorat, fatum, caſum, genituram. Res ita videtur expedienda. Mors eſt *δαίμων*, vel omnino perſona, quae ad nos accedit, (Tibull. I. 10. 34. et Propert. II. 20. 60. *qua ſit Mors aditura via.*) *αἶσα ἐπιχράει*, *ἐπισκήπτει*, (ut ſaepius apud Homer.) noſtram domum intrat, I. 4. 14. nos perſequitur, III. 2. 14. Iam eam acceleramus, adeundis periculis, unde illa nobis certa imminet, ipſique adeo novas vias, quibus ad nos accedat, paramus. *bellis arceſſere Mortem* Tibull. I. 10. 33. *leti vias* eodem ſenſu apud eundem I. 3. 50. quem locum admovi Ach. Tatio IV. p. 160. *τοσαῦται τῶν θανάτων εἰσὶν ὁδοί.* et ipſa Mors *gradum corripere* dicitur v. 33. Senſus adeo eſſet: ille plane non expavit Mortem ad ſe accedentem. Sed reſtat alia ratio, et ipſa poetis ſatis frequens, qua nos mortis viam ingredi dicimur. Sic *θανάτου πέλας βαίνειν* Eurip. Oreſt. 1044. *ποδῶν ῥιπῇ θανάτῳ πελάσαι* Idem Iphig. T. 885. inprimis periculis nos obiicientes. Propert. III. 5. 2. *Per te immaturum mortis adimus iter* ſc. navigatione reperta. Eandem docte Phaedrus III. 6. 9. *profeſſae mortis audacem viam* vocat. Atque hanc rationem ſecutus videtur Horatius, *gradum Mortis* docte ponens pro, gradum ad Mortem; utque adeo ſenſus ſit: Sane ille non timuit gradum, audacter gradum tetendit, viam ingreſſus eſt, unde certiſſima ipſi Mors impenderet, adeoque periculoſiſſimam. Haec ipſa pericula vivide oculis ſubiicit poeta in ſqq. — 18. *ſiccis oculis*, ſine lacrimis, *ἄδακρυς*, *ἄτεγκτος*, ut *ſicco lumine* Lucan. IX. 1044. cf. Obſſ. adeoque impavidus et ferox *vidit*, videre potuit, adſpicere ſuſtinuit, v. ad I. 2. 13. *monſtra natantia* belluas marinas in maris ſuperficie apparentes, *δεινὰ φῦλα πόντου* Eurip. fr. apud Valken. Diatr. p. 147. *ἀναιδέα δείματα πόντου*, Oppian. Hal. V. 24. et *πελώρια θαύματα πόντου* apud eundem I. 360. Similis noſtro locus eſt in Catonis dir. 55.

 Nigro

Nequidquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras,

Nigro multa mari dicunt portentu natare, monstra repentinis terrentia saepe figuris, cum subito emersere furenti corpora ponto. Propert. III. 21. 27. *Itala portentis nec furit unda novis.* Horatium secutus Valer. Flacc. V. 483. *cui non iusso tot adire voluptas monstra maris? Oceani monstra* pariter Iuvenal. XIV. 283. *Neptunia monstra* Claudian. de laud. Ser. 129. *naufraga monstra* de Scylla, canibus succincta Ovid. Fast. IV. 500. Iam belluarum istarum adspectus cum per se est terribilis, v. III. 27. 26. tum augetur iste terror, quod, ubi superficiem maris petunt, imminentem tempestatem eae significant. Quod et scriptoribus itinerariis observatum memini. Mare vero mediterraneum, quod Virgilio nunc traiiciendum erat, iis quam maxime frequentari, e recentioribus testatur quoque Chandlerus in descriptione itineris in Asiam minorem p. 3. — *mare turgidum*, sc. fluctibus, *θάλασσαν οἰδάνουσαν*, tempestuosum, v. Obss. — 20. *Ceraunia* vel *Acroceraunia, τὰ Κεραύνια ὄρη*, montes in Epiro, inter Hadriaticum et Ionium mare siti (Strabo VII. 488. Pausan. V. 22.); qui adeo Graeciam ab Italia petentibus in conspectum veniebant. Cum dilectu igitur hic positi, respectu Virgilii, Athenas petentis. *Infames scopulos, δυσωνύμους,* propter naufragiorum ad eos factorum frequentiam. Sic Seneca Ep. XIV. *Charybdis regionem* vocat *vorticibus infamem*, Stat. Theb. III. 121. *scopulos*, quos Sphinx insederat, *infames*, et Theb. I. 333. *petras Scirone infames*, quas easdem Seneca Hippol. 1023. *scelere nobiles* vocat.

v. 21 *sqq.* Non solum audax is erat, sed etiam impius, naturae leges pervertendo. Considerandа haec ex priscorum hominum simplicitate, qua ea fere, quae, paullo difficiliora adgressu, humanas vires paene excedere viderentur, quibusque se supra sortem suam efferre conarentur, invitis Diis suscepta crederent, atque adeo istiusmodi conatus in vetitis haberent. Hinc et impedimenta a Diis sapienti quodam consilio obiici credita, quo minus ingenii humani sollertia ad ea penetrare posset, quae maximo insuper ipsis damno futura praevidissent. Sic aurum, quod omnium malorum semina contineret, *terra celabatur*, et *sic melius erat situm* (III. 3. 94.) ad quod tamen *per hominum deorumque iras*, ut ait Seneca Nat. Quaest. V. extr. *itum est*. Eadem de causa maria hominibus praeclusa putabantur, quum

Terras, ſi tamen inpiae
Non tangenda rates transſiliunt vada.
Audax

quum naves lucro tantum faciendo, luxui parando nutriendoque, bellisque ad externas regiones transferendis miſeriisque adeo hominum augendis unice paratas viderent. Hinc graviter Seneca l. l. *Non eadem eſt his et illis cauſa ſolvendi: ſed iuſta nulli. Diverſis enim irritamentis ad tentandum iter impellimur. Vtique alicui vitio navigatur.* Atque hanc rationem ſecutus videtur h. l. poeta; nam, quae in contrariam partem recte disputari poſſunt, naturam nimirum ipſo mari interfuſo commercia hominum ſublevaſſe, *ventosque dediſſe* (Seneca l. l.) *ad ulteriora noſcenda, utque commoda cuiusque regionis fierent communia*; haec, inquam, ab eius conſilio perquam aliena erant. Fruſtra igitur *Deus*, vis illa divina, quae elementorum ordinem disponeret, et ſuum cuique locum adſignaret (Sic efferre ſolent veteres, in coſmogoniis deſcribendis, aliis aliam huic vocabulo notionem ſubiicientibus. Ovid. Met. I. 21. *Hanc* Deus, *et melior litem natura diremit.* et v. 32. *Sic ubi diſpoſitam,* quisquis fuit ille Deorum, *congeriem ſecuit.*) — *abſcidit terras* a terris, diremit, ſeiunxit terras, interpoſito *Oceano*, mari. Ouwenſius V. Cl. Noct. Hag. I. 14. iungebat, *abſcidit t. Oceano*, h. *ab Oceano.* laudatis hanc in rem Ovid. Met. I. 22. *Nam caelo terras, et terris abſcidit undas.* et v. 25. *Disſociata locis concordi pace ligavit.* Sed in priore loco diverſa prorſus ratio eſt; nam ibi de elementis, quae adhuc confuſa erant, non disponendis, ſed tantum a ſe disiungendis agitur; in altero vero omnino contraria eius opinioni ineſt ſententia, nimirum, Deum lite iſta ſeu confuſione ſublata, pacem inter ea compoſuiſſe, h. alterum alteri adiunxiſſe etſi locis ſeiuncta. *Abſciſſum aequor animantibus* h. hominibus e noſtri loco poſuit Stat. Silv. III. 2. 61. *mundum disſeptum* Seneca Med. 335. — *Oc. disſociabili,* docte pro, qui terras disſociaret, disiungeret, ſepararet, activo ſenſu, v. Geſner h. l. et Ouwenſ. l. l. Copia vero poetica adiectum puta hoc epitheton. v. Obſſ. — *Prudens,* prudenti conſilio, qui providiſſet, quanta inde in genus humanum mala redundatura fuiſſent. Eodem ſenſu Seneca l. l. *mundum* vocat *bene* h. bono ac prudenti conſilio *disſeptum.* — 23. vel ſic tamen ſines a Deo conſtitutos migrant homines, terrasque mari ſeiunctas navium commercio coniungunt. Hinc *rates impiae* graviter, quae Dei conſilium pervertunt,

Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas,
Audax Iapeti genus
Ignem

vertunt, et *vada*, maria *non tangenda*, quae iste tangi, h. navibus iniri, transiri vetuit. *Transsiliunt*, cum vi dictum, pro, traiiciunt, transeunt mare. Inest enim notio summae temeritatis atque audaciae, quae vel ipsis naturae illudat legibus. Ita *insultare fluctibus* Ovid. Met. I. 134. et ipsum nostri verbum adhibuit Iuvenal. XIV. 279. Apposite Sil. It. IV. 71. de Annibale, Alpes cum exercitu transgresso: *qui sacros*, quos adeo transgredi nefas erat, *montes rupesque profundas transsiluit.* cf. ad I. 18. 7.

v. 25. 26. Ea vero humani ingenii est indoles, ut non nisi vetita cum summo vitae periculo appetat. *Audax perpeti* graeca structura, pro, ad omnia *perpetienda*, h. suscipienda, quatenus ei, qui rem periculosam aggreditur, gravissima quaeque perferenda sunt. Eodem significatu Graecis adhibetur τλῆναι, veluti Eurip. Iphig. Taur. 862. τλῆναι τόλμαν, *audax facinus aggredi.* et Alc. 627. τλῆναι ἔργον et Orest. 376. τλῆναι κακὰ de perpetrato facinore. Idem usus τοῦ παθεῖν. v. Schol. Aristoph. nub. 234. ibique Kust. et Spanh. addc Klotz. ad Tyrt. p. 87. — *ruit per nefas*, nefanda aggreditur, scelesta perpetrat, sed illud gravius, propter adiunctam temeritatis notionem. Serm. I. 4. 30. de avaro: *per mala praeceps fertur.* Claudian. in Eutrop. II. 52. *ruit in vetitum damni secura libido.* Senec. Octav. 787. *agmina — efferata per nefas ingens ruunt.* Dictum vero *ruere per nefas*, Graecorum exemplo, ut βῆναι διὰ μόχθων, Eurip. Heracl. 625. *vetitum* per leges naturae; nam ideo est nefas. ad sententiam Seneca Nat. Quaest. IV. Praef. *Quis non in hoc magnitudinem ingenii sui concitavit, detestatus consensum humani generis, tendentis ad vitia?* adiecto Menandreo: *non singulos peccare, nec paucos, sed iam scelus esse contextum.*

v. 27 *sqq.* Praemissam sententiam generalem munit iam Horatius exemplis, eaque a mythis repetit, tanquam poeta. Primum ponit Promethei, ignem de caelo furantis, cumque hominibus communicantis. De ipsa fabula adi summum Heynium ad Apollod. I. 7. 1. p. 89. et Cel. Schütz. ad Aeschyl. Prom. Exc. I. — *genus Iapeti*, γένος Ἰαπέτου, filius Iapeti, Prometheus,

Ignem fraude mala gentibus intulit:
Poſt ignem aetheria domo
Subductum Macies et nova Febrium
Terris

methens, *audax*, *πάντολμος*, *λεωργὸς*, *κακοῦργος* Aeſchyli de eodem. *ignem intulit gentibus*, hominibus tradidit, *mortalibus divisit*. Attii fr. de eodem. *πυρὸς σέλας θνητοῖσι κλέψας ὤπασεν* Aeſchyl. Prom. v. 8. *Inferre*, ut Epiſt. II. 1. 157. *Graecia — artes intulit agreſti Latio:* pro quo ſollennius *inducere*, ut Virgil. Ecl. V. 30. *thiaſos inducere Bacchi*, h. *θιάσους* ſ. *τελετὰς εἰσάγειν* Eurip. Bacch. 260. *fraude mala*, *κακῇ τέχνῃ*, fraudulenter, furto ſurreptum. Docte hoc poeta Promethei in furando igne vafritiem tangit. Male alii explicant: magno damno. Deberet ſaltem eſſe: damno hominibus exitioſo. Sed hoc vv. ſqq. demum ſubiicitur.

v. 29—33. Cum ignis uſus multas artes produceret (Aeſchyl. Prom. 252. *πῦρ ἐγώ σφιν ὤπασα, ἀφ' οὗ γε πολλὰς ἐκμαθήσονται τέχνας.*) quae hominibus maximo et uſui et damno eſſent; poeta pro conſilio ſuo inventi huius abuſum tantum commemorat, quo ignis ad artes, quae luxui inſerviunt, adhibitus eſt, inprimis eas, quae in metallis elaborant, et coquinariam (Senec. Ep. XCV. *Innumerabiles eſſe morbos miraris? coquos numera*); unde ortae perniciosae cupiditates, miſeriae, morbi, corporis mollities (Lucret. V. 1014. *Tum genus humanum primum molleſcere coepit, ignis enim curavit, ut alſia corpora frigus non ita iam poſſent caeli ſub tegmine ferre,*) bella, adeoque mors maturior. Quae adeo hominibus inde obtingebant calamitates, eas poeta, tanquam poenas, quae audax Promethei facinus ulciſcerentur, hominibus immiſſas praeclaro phantaſmate fingit. Pedeſtris oratio ita procedebat: Prometheus eo audaciae proceſſit, ut ignem caelo ſubduceret, (nam in hoc audacia cernitur, non in inferendo illo gentibus) hominibusque traderet; quo facto macies caet. Sed docte poſteriori commati Promethei furtum inſeruit diſertiusque expoſuit poeta. *Poſt ignem ſubductum*, furto, clam ſubreptum *domo aetherea*, e caelo. Iam ſequi debebat: morbis varii generis humanum genus affectum eſt. Sed iſtis poeta perſonam induit, illosque hoſtili animo terram occupare fingit, egregia pictura. Pro morbis vero, quod generalius erat, poſuit ſpecialiora, *Maciem*, tabem, omnibus fere morbis communem, et *Febrium cohortem;*

Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.

Exper-

hortem; quam etsi recte de multitudine (fere ut στρατὸς Pindaro saepius adhibetur) earumque adeo variis speciebus intelligere licet; malim tamen hic morbos tanquam exercitum, qui terram occupat, hominesque aggreditur, cogitare, phantasmate poeta digniori prae altero, quod artis medicae scriptorem febrium genera dispescentem magis decet. Ducit eo praeter v. *incubuit*, Iuvenalis X. 218. imitatio: *circumsilit agmine facto morborum omne genus.* Eadem Graecis iam imago frequentata est. Hesiod. Ἔργ. 102. Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι. et Aeschyl. Suppl. 692. Νούσων δ' ἑσμὸς ἀπ' ἀστῶν ἵζοι κρατὸς ἀτερπής. In Orci vestibulo eos collocat Virgil. Aen. VI. 275. — *terris incubuit*, ἐνέσκηψε, ἐνέπεσε, terras insedit, oppressit eas, cum dilectu, ad designandum impetum, multitudinem, et noxas. Nempe morbus impetum facit in corpus, aggreditur illud, (*advenientes morbos* etiam Cicero de Div. II. 29. Agath. c. LXXXI. (Anal. Br. III. 63.) v. 5. αἱ δὲ νόσοι πολλαί, καὶ ποικίλαι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἐρχόμεναι θνητῶν) premit, incumbit in corpus, Aeschyl. Agam. 1010. νόσος γὰρ γείτων ὁμότοιχος ἐρείδει. Orph. Argon. 722. τοῦ μὲν δὴ κατὰ σῶμα λυγρὴ ἠρείσατο νοῦσος. Hinc illud *conflictari* dicitur morbo. De vitiis, animi morbis, Seneca ep. VII. *adeo nemo nostrum — ferre impetum vitiorum tam magno comitatu venientium potest.* Alia ad hancce huius v. vim praeclare facientia habet Valken. ad Hippol. Eurip. v. 438.

v. 32. 33. Et homines, qui longissima antea gaudebant vita, nunc maturius moriuntur. Communis fere est omnium antiquitatis populorum de hominum vetustiorum longaevitate opinio, cuius ratio in vitae genere, victus simplicitate aliisque caussis quaerenda videtur. *Necessitas Leti*, μοῖρα, πότμος θανάτου, fatum, necessitas, quae leto nos subiecit, Ἀΐδου μέλαινα νυκτερός τ' ἀνάγκα, Eurip. Hippol. 1388. Hinc ἀνάγκην simpliciter dixit Antip. (Anal. Br. II. p. 22.) c. LIX. v. 5. Observa dilectum epithetorum. *Letum prius* quam ignis adminiculo artes inventae, novaque malorum instrumenta parata essent, *semotum* erat, remotum, longo intervallo aberat, adeoque e longinquo

ginquo

Expertus vacuum Daedalus aëra
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum eſt:

Caelum

ginquo adventabat. Eadem imago in Antiphili c. ſupra l. *τηλόθεν, ὡς Ἀΐδης, πόντος ἀπεβλέπετο.* Auget notionem longioris vitae epith. *tarda*, tardo greſſu ad homines accedens. Nunc vero *corripuit gradum*, greſſum acceleravit, citatiore gradu advenit. Lucan. Pharſ. II. 100. *quantoque gradu Mors ſaeva cucurrit. Rapere greſſum, viam, iter, campum,* item *corripere ſe* de feſtino greſſu ſatis obviae apud poetas loquendi formae.

v. 34. 35. Daedali fabulam enarratam v. apud Virgil. Aen. VI. 14. Ovid. A. A. II. 21. et Met. VIII. 183. Sil. XII. 89. — *expertus aera*, in aerem evolavit, ſed alterum doctius, quia primus hoc periculum fecit. — *Vacuum*, vaſtum, deſertum, *ἔρημον αἰθέρα*, perpetuo aeris epitheto: unde *inane* pro aere poſt Lucretium plures habent. — *pennis*, alis, *non homini datis*, alienis, graviter; nam in hoc ipſo temeritatis eſt ratio. Sil. l. l. 92. *aetherias aliena tollere in auras auſus ſe penna.*

v. 36. Quin ipſa infera loca Hercules, Cerberum extracturus, adiit. *labor Herculeus*, Herculis robur, vis *perrupit Acheronta*, docte pro, Hercules vi ſua, fortiſſimo conatu viam ſibi fecit, penetravit *Acheronta*, loca infera. *Perrumpere* graviter de aditu, qui vi adhibita paratur. Virg. Aen. II. 494. *Fit via vi, rumpunt aditus.* Caeterum male, puto, hic comparant Graecorum *βίη Ἡρακληείη*. Cum hoc vero et antec. v. conveniunt illa Theodoridae (Analect. Br. II. p. 44.) c. XIII. *Τόλμα καὶ εἰς Ἀΐδαν καὶ ἐς Οὐρανὸν ἄνδρα κομίζει.*

v. 37 *ſqq.* Summa indignatio poetae apparet in exitu carminis. *Nil* tam *arduum eſt*, ſupra humanam conditionem poſitum, quo non homines adſpirent, quo non eniti cupiant, divinam ſortem concupiſcimus, uti e ſqq. patet. Graviter adeo *mortalibus*, h. puſillis iſtis. — 38. *Ipſum* adeo *caelum petimus*, viam ad caelum molimur *ſtultitia*, ſtulti, temeraria noſtra audacia; ſed illud exquiſitius, dum maiora cupimus, quam per conditionem mortalem adſequi licet. Sic *demens Salmoneus*, Iovis aemulus Virgil. Aen. VI. 590.

Caelum ipſum petimus ſtultitia: neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Iovem ponere fulmina.

590. Cum efferimur ultra ſortem humanam, hoc antiquus ſermo ita effert: Deorum conditionem quaerimus, ad Deos viam affectamus, Deorum vitam expetimus. Sic de felicitate Deorum hominibus negata Pind. Pyth. 10. 42. *ὁ χάλκεος οὐρανὸς οὔπω ἄμβατος αὐτοῖς.* adde Iſthm. VII. 60. ibique Heyn. Propius ad noſtrum Rhianus (Anal. Br. I. p. 479. et in Ei. Gnomic. p. 131.) v. 10. *ἐπιλήθεται οὕνεκα γαῖαν ποσσὶν ἐπιστείβει — ἀλλ' ὑπεροπλίῃ καὶ ἁμαρτωλῇσι νόοιο ἶσα Διῒ βρομέει — ἠέ τιν' ἀτραπιτὸν τεκμαίρεται Οὔλυμπόνδε, ὥς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἐναρίθμιος εἰλαπινάζῃ.* — 39. Atque ſic continuo provocamus iram Iovis, qui noſtram *ὕβριν* puniat. Ad ſententiam poetae adpoſite Valer. Flacc. I. 198. ubi Iaſon *illicitas tentaturus vias* maris Neptuni iram ſic deprecatur: *Sed non ſponte feror: nec nunc mihi iungere montes mens tumet, aut ſummo depoſcere fulmen Olympo.* — *nec patimur per noſtrum ſcelus*, propter impietatem noſtram, ut Iupiter aliquando *ponat* deponat *fulmina. Irata* dicuntur, quatenus ipſe iratus, dum ea iaculatur. Pindari Nem. ς. 90. *ζάκοτον ἔγχος* laudarunt iam alii. *Iratam aegida* ſimiliter dixit Claudian. de R. Proſ. III. 60. *Iratum Iovis ignem* Iuvenal. XIII. 226. *Iram Iovis* plures poetae latini fulmen dixere, ſecuti forte Aeſchyl. Prometh. 433. idem *ἔριν Διὸς* ſimiliter vocantem.

CAR-

CARMEN IV.

ARGVMENTVM.

Carmen hoc ex eorum est genere, quae descriptione expedita lectorem facile capiunt, eumque suavitate imaginum, ac sententiarum, quae sponte se obtulisse videntur, veritate morantur atque deliniunt. Est illud ad L. Sextium, qui in Bruti partibus fuerat, illius quaestor, et perpetuus comes, mox etiam, cum, Romam reversus, in Augusti amicitiam receptus esset, constans illius cultor atque laudator; quam amicitiae observantiam ac fidem ita ei honori duxit Augustus, ut, cum a. V. 731. consulatu se abdicasset, eum in locum suum sufficeret. v. Appian. Civ. IV. p. 619. Dio LIII. p. 518. Hinc in titulo carminis multi Codd. vocant Consulem et Consularem; sed utrum in illo Sextii consulatu, sive postea hoc carmen scriptum sit, incertum est. Neque magis exploratum habetur de cognomine, quod ei complures tribuunt, Quirini. Id constat, fuisse hominem nobilem ac divitem, Horatio inde a Brutianis temporibus coniunctissimum. Falsum esse praenomen Publii, a nonnullis ei datum, docet Fulv. Ursin. Famil. Rom. p. 244. v. Fabric. ad Dion. l. l. Iam ad ipsum carmen veniamus. — Ab ortu veris, cuius descriptio ad italicae regionis naturam atque ingenium praeclare attemperata est, progressus, eiusque suavitate atque laetitia, qua totam naturam perfudit, perfusus ipse atque exhilaratus poeta eosdem animi sensus in amicum suum transfundere conatur, eumque ad

ad fruendas, quas vernum tempus secum ferat, delicias atque iucunditates, sedulo hortatur. Hinc naturali sententiarum ordine ad commune de vitae voluptatibus sectandis praeceptum deducitur, rationibus ab ipsius vitae brevitate, omnibusque proposita moriendi conditione, et quod post mortem nihil, quod gratum ac iucundum sit, amplius sperare liceat, desumtis. In argumento tam simplici a tractatione atque elocutione poetae inprimis laus quaerenda erat, eamque summam, unanimi Intpp. consensu suam hoc carmine fecit Horatius. Adeo polita atque elaborata sunt omnia, sive descriptionem veris regioni, qua vivebat, accommodatam, sive gravem ac vere lyricam sententiarum spectes elocutionem. Metrum quoque carminis argumento egregie convenit. Quo nomine inprimis mirari soleo v. 7 et 8. — Graecas notiones in eo plures deprehendas; unde graecum Horatio ante oculos fuisse exemplum non inepte coniicias. Ducunt eo, praeter exitum carminis, inprimis v. 7 et 8. qui forte a Siculo aliquo poeta, qui Aetnae aestuantis imaginem in veris descriptione memorasset, mutuati videntur. Fac vero haberi haec in exploratissimis; tanto maiori laudi ducendum Horatio puto ipsum hoc, quod graecas ideas, romanis intextis, tam miro artificio suas fecerit. Quam vana vero, atque a poeta lyrico aliena Sanadoni et Dacerii sit opinio, Horatium ad fastos romanos, qui initium veris d. V. Id. Febr. postridie Faunalia, et mox (a. d. XII. Cal. Mart.) Feralia haberent, studium suum in pangendo hoc carmine direxisse existimantium, facile intelligitur. Caeterum idem argumentum tractavit Horatius L. IV, 7. adde I, 7 et 9. II, 11 et 14.

AD

AD L. SEXTIVM.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
Trahuntque ſiccas machinae carinas.
Ac

v. 1. *Solvi*, laxari proprie dicitur gelu, glacies; item humus, per hiemem frigore adſtricta, ut mox v. 10. *terrae ſolutae*, ubi v. not. Docte hic ipſa *hiems ſolvitur*, quae reſolvitur, remittit ſe. Tibull. III, 5. 4. *quum ſe purpureo vere remittit hiems*. ubi apte laudant Lucan. I. 17. *bruma rigens, ac neſcia vere remitti*. adde Stat. Theb. IV, 1. *horrentem zephyris laxaverat annum Phoebus; horrentem annum* h. hiemem. — *Acris*, e natura frigoris, ut *acutum gelu*, I, 9. 3. Iam ſequi debebat: *vere*, pro quo exquiſitius eſt *vice grata*, ſucceſſione *grati veris, et Favonii*, Zephyri, qui omnino in terris auſtralibus gratior eſt. *Veris comes* vocatur IV, 12. 1. Plin. H. N. II, 47. *Ver aperit navigantibus maria, cuius in principio Favonii hibernum molliunt caelum.*

v. 2. Vulgare erat: naves machinarum ope in mare trahuntur, deducuntur. Sed tribuit hanc deductionem poeta ipſis, quarum ope fiebat, machinis, quae eſt exquiſitior ac doctior ratio. *Trahunt* adeo, promovent, devolvunt *machinae*, h. l. φάλαγγες, cylindri ſubiecti; nam machina proprie de inſtrumento dicitur, quo aliquid loco ſuo movetur. *carinas*, naves *ſiccas*, quae per hiemem in ſicco ſteterant, in litus ſubductae, et trabibus conſtratis ſ. pulvino impoſitae. Graecis ἐρύειν, et ἕλκειν, καθέλκειν, uti Latinis *ſubducere* et *trahere* verba ſollennia hac de re. Attius apud Non. v. *anima* p. 112. a. *claſſes trahere in mare, et vela ventorum animae immittere*, laudante Lambin. Utrumque fiebat vectibus, ſeu cylindris, navi ita ſuppoſitis, ut, ſi in mare deducenda eſſet, tenuior craſſiorem exciperet, contra, ſi in litus ſubducenda, craſſior tenuiorem ſequeretur. Loca claſſica hac de re apud Apollon. Rh. I, 371. et Orph. Argon. 237. cf. Polluc. Onom. VII, 190. Gronov. ad Plaut. Caſ. III. 2. 27. et Morum ad Caeſ. B. C. II, 10. Caeterum ſolennis fere, in deſcriptione veris, maris, per hiemem procelloſi, nunc pacati, navigationisque adeo inſtauratae apud poetas

Ac neque iam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.

Iam

poetas mentio. vid. Anacr. XXXVII, 3. Meleag. in Ver, v. 9 et 21. Antipat. Sid. c. XXXVII. (Anal. Brunk. T. II. p. 16.) et, qui propius ad hunc locum ſpectat, Silentiarius c. XVII. (Anal. Br. III, 89.) cuius initium ideo huc transferam: *Ἤδη μὲν ζεφύροισι μεμυκότα κόλπον ἀνοίγει εἴαρος εὐλείμων θελξινόοιο χάρις· ἄρτι δὲ δουρατέοισιν ἐπωλίσθησε κυλίνδροις ὁλκὰς ἀπ' ἠιόνων ἐς βυθὸν ἑλκομένη.* adde IV, 12. init.

v. 3 *ſqq.* Suavis rei imago: pecus iam paſcua repetit, agriculturam arator. Proſaicum erat: neque iam aut ſtab. gaud. pec. aut a. i. nec pr. Prius *aut* omiſſum, more Horatiano. v. I, 3. 16. I, 6. 19. *Pecus non gaudet ſtab.*, faſtidit iam ſtabula, quibus per longam hiemem incluſum fuerat, geſtit ea relinquere. *aut arator*, agricola, *igni*, foco, ad quem hiemale tempus egerat.

v. 4. *Prata albicant*, albent, tecta ſunt *pruinis*. *Canis*, *πολιοῖς*, ornat, ut Ovid. Her. V, 16. Claudian. de R. P. III. 232. *cum rore ſerenus albet ager.* Hinc ipſa hiems Muſaeo v. 293. *χεῖμα παχνῆεν* dicta.

v. 5. Cum antea hominum ſtudia, vere redeunte excitata atque inſtaurata, memoraſſet, iam ipſam veris amoenitatem, eiusque delicias ſuaviſſima imagine per Veneris choreas, cum Gratiis ac Nymphis ad lunam agitatas, declarat. Nimirum cum antiquiores homines mores vitaeque inſtituta ad Deorum vitam transferrent, (v. Heyn. ad Virg. Aen. I, 499. Exc. XX.) ratio in promtu eſt, cur et choreas in Deorum coetum induxerint. Iam cum in ſaltatione corporis concinnitas membrorumque decor inprimis ſpectetur; ea fere numina, quibus perpetua iuventa aut inſignis attributa eſſet pulchritudo, choris admoverunt. Potiora fere comprehendit ſplendidiſſimus Homeri locus H. in Apoll. v. 194 ſqq. *αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι Χάριτες καὶ ἐΰφρονες Ὧραι, Ἁρμονίη θ' Ἥβη τε Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη ὀρχεῦντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.* et fragm. Callimachi (in Bentlei. CXVI.) *Ἔνεστ' Ἀπόλλων τῷ χορῷ, τῆς λύρης ἀκούω· καὶ τῶν Ἐρώτων ᾐσθόμην, ἔστι κ' Ἀφροδίτα.* Occurrunt adeo Apollo, Bacchus, Diana, Venus, Amores, inprimis Gratiae (Pind. Ol. *ιδ*. 10. *οὔτε γὰρ θεοὶ σεμνᾶν Χαρίτων ἄτερ κοιρα-*

Iam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna:
Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes Alter-

κοιρανέοντι χορούς) et Nymphae saltantes. v. Hom. H. in Pan. 19. Hesiod. Scut. H. 201 sqq. Theocr. XIII, 43. Apollon. Rh. I, 1222. Coluth. R. H. v. 5. Propert. I, 20. 46. Deos vero in solitudine errare, noctuque terras obire, (μακάρων τοι νύκτες ἔασιν iuxta Hesiod. Ἔργ. 730. adde eiusdem Theog. v. 10. Stat. Silv. I, 1. 95. *sub nocte silenti, cum superis terrena placent*, unde nox ipsa poetis sacra) inprimis vero Venerem sub veris adventum terram invisere, (Lucret. V, 736. *It Ver, et Venus, et Veneris praenuntius ante pinnatus graditur Zephyrus vestigia propter*) et cuncta vi sua procreatrici implere (Pervig. Ven. v. 63 — 67. e rec. Cel. Wernsdorf. in Poett. min. T. III, p. 477.) cum veterum sibi persuasum haberet religio; docte hanc opinionem in rem suam vertit Horatius, suavissimoque hoc phantasmate egregie exornavit, ac nobilitavit. Easdem Deas simili in argumento, Nostrum forte secutus, coniunxit Auctor Pervig. Ven. v. 50. 53 sqq. Nec inferiore suavitate in declaranda veris hilaritate Bacchi choreas induxisse censendus est Meleag. c. II. (ed. Cl. Manso.) Καὶ ναῦται πλώουσι, Διώνυσος δὲ χορεύει. Iam Anacr. V, 9. ῥόδα παῖς ὁ τῆς Κυθήρης στέφεται καλοῖς ἰούλοις Χαρίτεσσι συγχορεύων. — *Venus Cytherea* Ἀφροδίτη Κυθέρεια v. Obss. *choros ducit*, ἡγεῖται, ἐξάρχει χορούς, tanquam χορηγός, ut de Diana Hom. H. in eandem v. 17. 18. et inde Virg. Aen. I. 499. *exercet Diana choros*. — *imminente Luna*, desuper lucente, adeoque nocte serena. Eadem imago chori nocturni apud Apollon. Rh. I, 1231. πρὸς γάρ οἱ διχόμηνις ἀπ' αἰθέρος αὐγάζουσα βάλλε σεληναίη.

v. 6. Vulgari modo oratio ita procederet: Venus choreas agit, saltat cum Gratiis ac Nymphis; sed extulit eam per duo membra, novoque alterum ornatu instruxit. — *Gratiae decentes* cum dilectu. Nam *decor* proprie dicitur de incessu, ad elegantiam composito (nota illa Tibulli: *illam, quicquid agit, quoquo vestigia movit, componit furtim subsequiturque decor.*) concinnoque membrorum motu, in saltatione inprimis conspicuo. IV, 3. 17. et II, 12. 17. *quam nec ferre pedem dedecuit choris*, quibuscum contende Euripidea Electr. 8.9. Θὴς εἰς χορὸν ἴχνος, πήδημα κουφίζουσα σὺν ἀγλαΐᾳ.

Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
Vulca-

ἀγλαΐα. Caeterum de consortio Veneris cum Gratiis primae lineae iam apparent in Homer. Od. σ', 193. — *iunctae N.* manibus invicem nexis, ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι, ut Homer. H. in Ap. l. l. — *quatiunt*, pulsant, feriunt *terram, pede alterno*, alternatim, e rhythmi lege, nunc molliter nunc gravius impresso. Callim. H. in Del. 306. αἱ δὲ ποσὶ πλήσσουσι χορήτιδες ἀσφαλὲς οὖδας. cf. IV, 1. 27. Sil. It. III, 347. *Nunc pedis alterno percussa verbere terra ad numerum resonas gaudentem plaudere caetras.*

v. 7. Vulcanum operi intentum inter signa veris a poeta memorari, mirationem sane facere possit, nisi cogites, imaginem hanc poetae esse secundariam, eiusque adeo originem ab altera repetendam. Veneris enim choros cogitanti poetae facile succurrebat Vulcani, Veneris mariti, in officina laborantis, idea. Cuiusmodi idearum nexus in Horatio saepius deprehendas. Sic I, 12. init. Haemo memorato, poeta statim in Orphei Thracii laudes digreditur. Accedit et alia ratio, magnam veritatis prae se ferens speciem, Horatium nempe in adornando toto hoc loco respexisse aliquem poetam Siculum, qui Veneris choreas sub radicibus Aetnae collocasset. Praeterea, cum Venus Siculis inter Deos ἐγχωρίους culta fuerit, et regio circa Aetnam in amoenissimis et olim habita fuerit, et nunc habeatur; haec sane digna fuit, cui poetae Veneris choreas adsignarent. Forte de iisdem Veneris choreis intelligendus est versus veteris poetae apud Mar. Victorinum A. Gr. L. II. p. 2542. Putsch. *Vocat Aetnae super altum caput acres choreas.* De Aetna certe, Vulcani officina, quin hic cogitari debeat, vix dubitandum videtur. Cuius eiectata noctu flamma cum insignis ad adspectum sit (etiam Plin. III, 8. 14. *mons Aetna nocturnis mirus incendiis.* adde Hamiltoni Camp. Phlegr. tab. XXXVIII. eandem Vesuvii nocturnam faciem repraesentantem) praeclare poeta hac imagine ad exornandum hunc locum usus est, ut tanto maior sit alterius suavitas ex opposito. Haec si cogites, non adeo mirum videbitur, Vulcani operam post Veneris choreas hic commemorari, imo, si quid iudico, in artificiosissimis hunc locum reponi debere arbitror. Iam expende verborum ornatum. *Vulcanus ardens* potest esse, qui operi insudat, qui, nimio studio inflammatus, opus exercet, qualem fere deprehendit

Vulcanus ardens urit officinas.

Nunc

hendit Thetis Homerica Il. σ'. 372. *ἱδρώοντα, ἑλισσόμενον περὶ φύσας, σπεύδοντα.* Hoc tamen nimis vulgare esset. Possit etiam epitheton ab ignis natura ad Deum, cuius est symbolum, translatum videri; a qua personae cum adtributo confusione vel optimi scriptores, utriusque linguae, possent notari. Sic recte in Hesiod. Theog. 106. Vranum *ἀστερόεντα*, in Homer. Il. ξ. 245. *Ὠκεανοῦ ῥέεθρα* et in Senec. Hippol. 309. *Dianam claram* reprehendas. Eadem notione infra III. 4. 58. *Vulcanum avidum* accipiebat Gesnerus. Ipsum v. *urit* huic opinioni hic suffragari videtur. Enimvero, si hoc admittendum censeas, de tota huius loci venustate, igne post Venerem et Cyclopum officinas memorato, omnino actum est. Contra vero, si, quae tertia est ratio, *Vulcanum ardentem* flammis relucentem, ab igne rubentem accipias, vis ac vigor suus huic loco redit. Quo sensu Statio Silv. III. 1. 33. *Mulciber* dicitur *flammeus*, et Silv. I. 5. 8. *Sicula incude rubens.* Supra I. 2. 2. Iovis *dextra rubens*, sc. fulmine. Virg. Aen. VII. 142. *nubes lucis radiis et auro ardens.* Stat. Theb. III. 507. aquila dicitur *ardens vector fulminis.* et Val. Fl. I. 346. Iason *ardens humeros rapto vellere.* Eodem sensu Euripid. Hippol. 1279. *γᾶ* dicitur *αἰθομένα*, solis radiis collustrata, uti recte Valken. statuit, et Phoeniss. 258. *ἀσπίδων νέφος φλέγει*, unde *clypeos ardentes* Virgil. Aen. II. 734. — *urit officinas*, facit, ut totae flammis colluceant. Proprie officina lucet igni; iam ea, quae igne collustrantur, poetis uri dicuntur. Plane ita Ovid. Fast. IV. 473. *Antraque Cyclopum positis exusta caminis.* Stat. Silv. I. 5. 33. *neu vilis flamma caminos* sc. Vulcani *ureret.* Item sic dicitur Virg. Aen. III. 279. *incendere aras.* Ovid. Met. III. 691. *accendere aras*, plane ut Aeschyl. Agam. 91. *βωμοὶ δώροισι φλέγονται.* Maxime vero huc facit fragm. Sophocl. e *Ῥιζοτόμοις*, servatum a Schol. Apollon. Rh. II. 1213. (Valken. Diatr. Eurip. p. 167. et apud Brunk. fragm. Sophocl. p. 648.) *Ἥλιε δέσποτα καὶ πῦρ ἱερὸν, τῆς εἰνοδίας Ἑκάτης ἔγχος, τῷ δι' Ὀλύμπου πολλῇ φέρεται καὶ γῆς,* καίουσ' *urens*, collustrans igne, *ἱερὰς τριόδους.* Suaviter hinc Martialis VII. 27. 6. de igne maiori: *flagret et exciso festa culina iugo.* Vtrumque adeo, *ardens* et *urit* satis graphice atque docte; licet, obscuritatem quandam ambiguam his ipsis huic loco inferri, negari omnino nequeat. — *officinas Cyclopum* Ἡφαί-

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu

Ἡφαίστοιο καμίνους, Callimach. in fragm. Bentl. n. 129. *graves*, epitheto, a duris ferri subigendi laboribus ad officinam translato.

v. 9 *sqq.* Iam ad verni temporis laetitiam, quae per naturam diffusa est, ac suavitatem hortatur poeta, rationibus ab ipsius vitae brevitate, mortisque adeo necessitate, quae et omnes maneat, quaeque iis omnibus, quae in hac vita nobis iucunda fuerint, certissimum finem imponat, deductis. *Nunc decet* per anni tempus, ipso vere admonente. Suaviter id mox repetitum. *Aut* myrto, *aut* flore, more Horatiano, pro simplici, myrto ac flore. v. ad I. 1. 21. — *nitidum caput*, comam, unguentis delibutam, λιπαρὰν ἔθειραν, Callimach. ep. L. 4. seu potius Simonid. LXXVI. (Anal. Br. I. 141.) — *impedire* exquisite pro vincire, coronare. Stat. Silv. IV. 3. 67. *Crinem mollibus impeditus ulvis. myrto*, Veneri sacra, et compotationibus inprimis adhibita. v. I. 38. 5. II. 7. 25. adde Eurip. Alc. 762. Electr. 778. *aut flore*, floribus, quos *ferunt terrae solutae*, terra, verni solis calore emollita ac resoluta, adeoque novis, recentibus. *terra solvitur* ut Virgil. Ge. I. 44. *Zephyro putris se gleba resolvit. terra patens* Ovid. Fast. IV. 87. *Ver aperit tunc omnia, densaque cedit frigoris asperitas, foetaque terra patet.* Caeterum ad exprimendam veris hilarius agendi omninoque profusioris laetitiae notionem praeclare colores desumsit poeta a comissationibus, in quibus convivae floribus redimiti discumberent. cf. II. 11. 14—17. IV. 1. 31. adde Anacr. IV. 14. 15. V. 15. VI. 1. XV. 5.

v. 11. 12. Eadem fere, sed paulo angustiori specie, ad ver, omninoque vitam hilarius transigendam, genioque epulis ac compotationibus indulgendum, a sacris quippe, Fauno faciundis, desumta exhortatio. Quam nisi primariam horum vv. notionem constituas, sententiarum nexum cum sequentibus vix invenias. Incidebant Romanorum Faunalia in Id. Febr. (Ovid. Fast. II. 193.) eaque profusiori, uti

Seu poſcat agna, ſive malit haedo.
Pallida Mors aequo pulſat pede pauperum
tabernas,
Regum-

uti omnino Deorum agreſtium ſacra, hilaritate celebrabantur. De eiusmodi ſacris Tibulli quoque locus intelligendus, I. 10. 51. *Ruſticus e lucoque vehit male ſobrius ipſe uxorem plauſtro progeniemque domum*, monente iam Ill. Heynio. — *Nunc decet Fauno immolare agnam* ſ. *agna* proſaicus ſcriptor dixiſſet; ſed disiunguntur haec copia poetica *ſeu poſcat a. ſive malit h.* — *in lucis*, ubi ſacra Diis agreſtibus, inprimis nemoralibus, ſiebant. v. Tibull. l. l. — *umbroſis*, quibus cum vere frondes redierunt. — *ſeu poſcat*, nempe ſacrificia Diis omnino (non tantum ea, quae ex voto fiebant,) tanquam iis debita offerebantur: in his maxime primitiae rerum, quarum curam ac cuſtodiam (uti e. g. Faunus gregis) Dii haberent. Apte ad ſenſum et orationis colorem Antipat. ep. XXVIII. (Anal. Br. II. 13.) *εὔκολος Ἑρμείας, ὦ ποιμένες, ἔν τε γάλακτι χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδόμενος μέλιτι· ἀλλ' οὐχ Ἡρακλέης· ἕνα δὲ κτίλον ἢ παχὺν ἄρνα αἰτεῖ, καὶ πάντως ἓν θύος ἐκλέγεται.* — *agna* ſc. ſacrum ſibi fieri, ſibi immolari. v. Obſſ.

v. 13. 14. Sententiam de morte, quae ad omnes pertineat, tritam illam ac vulgarem, praeclaro ac vere lyrico ornatu inſtruxit poeta. *Pallida*, communi rebus inferis epitheto, *Mors* tanquam *Δαίμων pulſat pede*, graviter pro adit, intrat, pedem infert, adiuncta ferociae notione. Vulgo intelligunt mortem, fores pulſantem, foribus pede inſultantem, indigna Horatio idea; et *pulſare* recte de acceſſu dicitur. Stat. Achill. I. 10. *neque enim Aonium nemus advena pulſo*, h. accedo, intro; quod patet ex imitatione Auctoris (quem Olympium Nemeſianum acute vidit Wernsdorf. in Poett. min. T. I. p. 275 ſqq.) Laud. Herc. v. 6. *namque tuam non nunc novus advena turbam ingredior.* Neque quisquam controverſiam moviſſet h. l., ſi pro doctiori, Mors pulſat *tabernas*, vulgarius M. p. *limina tabernarum* poſuiſſet Horatius. Simili notione Senectus *θνατῶν δώματα καὶ πόλεις ἐλθεῖν* dicitur Euripid. Herc. fur. 651. cf. Tibull. III. 5. 16. — *aequo* pede — regum*que* turres, pro vulgari: intrat *aeque* tabernas pauperum *ac* regum turres, nullo habito discrimine. Sic II. 18. 32. *aequa tellus pauperi recluditur, regumque pueris*, h. *aeque* pauperi *ac* reg. pueris. *Tabernae* h. l.

Regumque turres. O beate Sexti,
Vitae ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare
longam.

Iam

h. l. tuguria, caſae humiles pauperum, quibus opponuntur *turres*, aedificia altiora ac magnificentiora (v. Verheyk. ad Antonin. Lib. c. XIV.) *regum*, divitum ac nobilium, ut ſaepe. Eſt adeo: Omnes, tam divites, quam pauperes, morti ſunt obnoxii. Eandem ſententiam, eadem distributione expoſitam, vide II. 3. extr. 14. 11. et 18. 32.

v. 14. 15. Fruere adeo, o Sexti, vitae deliciis, iisque bonis, quae fortuna tibi largita eſt (en totum hoc unico *beate* incluſum!) neque craſtino fide. Vitae enim brevitas ſpes tuas in anguſtum contrahere iubet. Prius comma tanquam poeta omiſit. *Summa brevis*, brevitas *vitae*, paucorum dierum numerus. *Anguſtae vitae breviſſimam portionem* eodem modo vocat Iuven. IX. 127. et Senec. ep. XLIX. Infra IV. 7. 17. *quis ſcit, an adiiciant hodiernae craſtina ſummae tempora Di ſuperi?* — *vetat inchoare*, inſtituere, concipere, alere *ſpem longam*, in longinquum porrectam, i. e. ſpem vitae longae, rerumque adhuc moliendarum atque perſiciendarum. — *Inchoare* egregie hic depingit humanae naturae indolem ac levitatem, quae novas quotidie ſpes vitae ſumit, multaque, quae aliquando ad exitum perducat, ſibi proponit. Praeclare in hanc rem Seneca, Noſtri locum forte in animo habens, Ep. XIII. extr. *Inter caetera mala, hoc quoque ſtultitia habet proprium, ſemper incipit vivere. Conſidera, quid vox iſta ſignificet; et intelliges, quam foeda ſit hominum levitas, quotidie nova vitae fundamenta ponentium, novas ſpes etiam in exitu inchoantium.* Idem ep. XXIII. in fin. refert hoc Epicuri dogma: *Moleſtum eſt, ſemper vitam inchoare, aut, ſi hoc modo magis ſenſus poteſt exprimi: male vivunt, qui ſemper vivere incipiunt.* Denique ep. CI. init. *quam ſtultum eſt aetatem disponere? ne craſtino quidem dominamur. O quanta dementia eſt, ſpes longas inchoantium!* — *Spem longam* eodem ſenſu et graeci poetae adhibuerunt. Plato c. XXII. (Anal. Br. I. 175.) *σοὶ δὲ — δαίμονες εὐρείας ἐλπίδας ἐξέχεαν.* Macedonius ep. XXXIX. 4. (Anal. Br. III. 122.) *βροτὸς δ' εὖ οἶδα καὶ αὐτὸς θνητὸς ἐών· δολιχαῖς δ' ἐλπίσι παιζόμενος.* Sic Ἀΐδας *μακρὰς ἀφαιρούμενος ἐλπίδας* occurrit in fragm. apud Diod. XVI. 92. Ad ſententiam totius loci cf. I. 11. 7.

Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis,
Nec

v. 16. *Iam te*, vel in aetatis adhuc vigore conſtitutum, niſi potius: brevi iſta dierum ſummula praeterlapſa. — *nox* infera, nam caligo propria rebus inferis; *premet* exquiſite de nocte, ſ. caligine, quae *incubat* (Virgil. Aen. I. 89.) *urget* (Noſter I. 22. 10.) adeoque *premit.* Val. Flacc. I. 617. *piceoque premit nox omnia ponto.* Noſtrum forte reſpexit Ovid. Heroid. X. 112. *Crudeles ſomni, quid me tenuiſtis inertem,* at ſemel (ſ. *aut ſimul*) *aeterna nocte premenda ſui. Premet* adeo, circumdabit te nox, h. verſaberis in *regione*, ut Seneca ep. 82. ait, *perpetua nocte oppreſſa.* Virgil. Aen. VI. 828. *Concordes animae nunc, et dum nocte premuntur.* Nam illam imaginem, qua oculi nocte ſ. in aeternam noctem claudi dicuntur, huc pertinere non puto. Quod ſi hanc generaliorem τοῦ *premere*, qua ſit *circumdare*, *cingere*, *ambire*, notionem hic conſtituas, recte etiam ſeq. accommodari poterit; neque adeo opus erit zeugmatis figura, qua alias, quae *manibus* et *domui Plutoniae* magis conveniant, verbo iſti notiones ſubſtituas. — *Et manes* te prement, umbrae te circumdabunt, eris inter umbras, ipſe umbra. Manes dicuntur *fabulae*, tot fabulis famoſi, de quibus, omninoque de rebus inferis tam miras narrationes, *μύθους*, priſcorum hominum confinxit opinio, et poetarum inprimis exornavere ingenia, *τὰ μυθώδη*, ut Lucianus in Necyom. §. 14. de rebus inferis ait. Idem in Dial. Mort. XX. *κόνις πάντα καὶ λῆρος πολύς* (fere ut Perſ. V. 152. *cinis et manes et fabula fies.*) Euripid. Hippol. 197. eadem de re: *μύθοις δ᾽ ἄλλως φερόμεθα.* Apposite quoque Callimach. ep. XIV. 3. *ὦ Χαρίδα, τί τὰ 'νέρθε; πολὺ σκότος· αἱ δ᾽ ἄνοδοι τί; ψεῦδος· ὁ δὲ Πλούτων; μῦθος· ἀπωλόμεθα.* Seneca Ep. 82. *multa de illa credimus, multorum ingeniis certatum eſt, ad augendam eius infamiam. Deſcriptus eſt carcer infernus* etc. adde Martial. X. 5. 17. Senec. Troad. 405 ſqq. Antholog. lat. Burm. T. II. p. 472. ep. 219. v. 10. et Lucilii Iun. Aetnam v. 75 ſqq. ibique Wernsd. (Poett. min. T. IV. P. I. p. 103.) Sic *tragicae Erinnyes* Propert. II. 16. 29. non ſunt, quas Tragici finxerunt, ſed quae ab iis ſaepius ad partes vocatae, et in ſcenam productae ſunt. Sic Iuvenali XII. 23. *tempeſtas* dicitur *poetica*, qualem fere poetae deſcribunt, re nimirum in maius aucta.

v. 17. *Et domus Plutonia*, regnum Plutonis, *δῶμ᾽ Ἀΐδαο*, ut ſaepe de locis inferis poetae.

Nec regna vini ſortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus

Nunc

v. Santenium V. Cl. ad Propert. IV. 11. 8. — *exilis*, in qua umbrae exiles, tenues (Virgil. Ge. IV. 472. *Vmbrae ibant tenues.* et Aen. VI. 293. *tenues ſine corpore vitas.*) et leves (*levem umbrarum turbam* habes I. 10. 18. Ovid. Met. X. 14. *leves populos, ſimulacraque functa ſepulcris.* Valer. Flacc. I. 783. *neque enim ante leves niger avehit umbras portitor.*) verſantur, νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα Homer. Od. κ'. 251. Lucian. Dial. Mort. XX. 2. νέκυες ἀμαυροὶ Sappho c. XI. infra laudando. Bentl. *domum exilem* interpretatur inopem, egenam, ubi nihil reperies, quo bene ſit, laudato in hanc rem Horat. Ep. I. 6. 45. *Exilis domus eſt, ubi non et multa ſuperſunt.* — *quo ſimul mearis*, quo ubi deſcenderis, perveneris, noto phantasmate. Alcaeus c. XIX. 8. (Anal. Br. I. 491.) εὖτε σιδηρείην οἶμον ἔβης Ἀΐδεω. Leonid. Tarent. c. LXIII. (Anal. Br. I. 236.) et Catull. III. 11. *iter tenebricoſum.* v. ibi Doering. V. Cl. et Burman. ad Prop. II. 20. 74.

v. 18. Omnibus iis, quae hic vitam beatam atque iucundam efficiunt, carebis. Ex his commemorat compotationes atque amores. Eandem ſententiam comice ſic expreſſit Philetaerus (in Grot. Excerpt. p. 875.) οὐ γὰρ θανών γε δήποτ' ἔγχελυν φάγοις, οὐδ' ἐν νεκροῖσι πίπτεται γαμήλιος. Non *ſortiere*, ſorte tibi obvenient, nimirum *talis*, talorum iactu, *regna* ſ. magiſterium, arbitrium, *vini*, compotationis, h. e. non moderaberis ibi tanquam rex ſ. magiſter bibendi convivia, non ibi convivia celebrabis. Reſpicit poeta ſollennem Romanorum morem, in conviviis ſibi regem, qui bibendi leges ediceret, talorum iactu eligentium. Plaut. Stich. V. 4. 20. *ſtrategum te facio huic convivio.* v. Lipſ. ad ei. Perſ. V. 1. 18. cf. II. 7. 25. Nonnulli, Luiſinum (Parerg. III. 38.) ſecuti, iungunt *vini talis*, τοίου, tam boni, tam generoſi, quaſi inter pocula res agatur. Enimvero, quod Bentl. iam monuit, *regnum vini* recte quidem dicitur, non item *regnum vini talis*, et acumen omnino languet.

v. 19. Neque eius, quem nunc amas, tibi tum copia erit, amore Lycidae amplius frui non licebit. — *non mirabere*, amabis, habebis ibi *Lycidan tenerum*, ἁπαλὸν, pulchrum, delicias nunc tuas. Nomen hoc quin ab Horatio fictum ſit, et ipſa

Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

ipſa res clamat, et ipſum hoc, tanquam amaſii nomen, occurrit in Bione IV. 10. *ἦν δ' αὖτ' ἐς τὸν Ἔρωτα καὶ ἐς Λυκίδαν τι μελίσδω.* *Mirari*, ut *θαυμάζειν*, eleganter de amore, ex admirabilis formae adſpectu orto. Sic V. 3. 10. *praeter omnes candidum Medea mirata eſt ducem.* cf. IV. 9. 15. Poteſt et ſimpliciter hic eſſe: non ibi Lycidae pulchritudinem miraberis, *πάντα γὰρ ἴσα καὶ ὁμόχροα, καὶ οὐδὲν οὔτε καλὸν, οὔτε κάλλιον,* quod Lucian. in Catapl. §. 22. de umbris refert. Idem ſuaviter in Dial. Mort. I. §. 3. *παρ' ἡμῖν* (apud Inferos) *οὔτε ἡ ξανθὴ κόμη, οὔτε τὰ χαροπὰ, ἢ μέλανα ὄμματα, ἢ ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου ἔτι ἐστίν.* Prior tamen ratio reliquis magis conſentanea videtur. — *quo calet iuv.* qui nunc, puer, invenum animos amore incendit, et mox, adultior factus, puellas non leviter commovebit. Ad declarandam eximiam Lycidae pulchritudinem addita haec puta a poeta. *Calere* et *tepere* de amore, ut *ἐνθάλπεσθαι ἔρωτι, καίεσθαι ὑπ' ἔρωτος* et ſim. in vulgus notum; quanquam *tepere* alias de amore frigeſcente, ut Ovid. Amor. II. 2. 53. v. Wernsd. Poett. min. T. II. p. 177. Caeterum ad ſententiam horum vv. comparaſſe iuvabit Aſclepiadae c. XXI. (Anal. Br. I. p. 215.) *Φείδῃ παρθενίης· καὶ τί πλέον; οὐ γὰρ ἐς Ἅιδην ἐλθοῦσ' εὑρήσεις τὸν φιλέοντα, κόρη. ἐν ζωοῖσι τὰ τερπνὰ τὰ Κύπριδος· ἐν δ' Ἀχέροντι ὀστέα καὶ σποδιὴ, παρθένε, κεισόμεθα.* Strato c. XCVI. (Anal. Br. T. II. p. 381.) *Καὶ πῖνε νῦν, καὶ ἔρα, Δημόκρατες, οὐ γὰρ ἐς αἰεὶ πιόμεθ', οὐδ' αἰεὶ παισὶ συνεσσόμεθα. καὶ στεφάνοις κεφαλὰς πυκασώμεθα, καὶ μυρίσωμεν αὐτοὺς, πρὶν τύμβοις ταῦτα φέρειν ἑτέρους.* Idem ſententiarum nexus in elegia, quae in Theognideis v. 951. (Gnom. Br. p. 39.) habetur: *οὐδεὶς ἀνθρώπων, ὃν ἐπεί ποτε γαῖα καλύψει, εἰς τ' ἔρεβος καταβῇ, δώματά τε Περσεφόνης, τέρπεται, οὔτε λύρης, οὔτ' αὐλητῆρος ἀκούων, οὔτε Διωνύσου δῶρ' ἐσαειράμενος. Ταῦτ' ἐσορῶν κραδίῃ εὖ πείσομαι, ὄφρα τ' ἐλαφρὰ γούνατα καὶ κεφαλὴν ἀτρομέων προφέρω.* Laudant et Sapphus c. XI. (Anal. Br. I. 57.) ita numeris ſuis reſtituendum:

Κατθανοῖσα δὲ κείσεαί ποτε, καὶ μναμοσύνα σέθεν
Ἔσσετ' οὐδέποκ' αὖ ὕστερον· οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων
Τῶν ἐκ Πιερίας· ἀλλ' ἀφανὴς κἠν Ἀΐδα δόμοις
Φοιτάσεις . . , . . οὐδέ σε
Βλέψει παῖς ποτ' ἀμαυρῶν νεκύων ἐκπεποταμέναν.

CARMEN V.

ARGVMENTVM.

Pyrrha, ſive verum id nomen, ſive fictum ſit, fuit haud dubie libertina aliqua, aut peregrina, quales complures Romae erant, multae nobili genere ortae, et liberaliter educatae, elegantia etiam atque ingenio, ſaepe et ſcientia artium, inprimis poëſeos et muſices, excellentes: cuius rei plura in Horatio exempla ſunt. Igitur et delicias in amore tales Romae facere ſolebant, et amatores habere plurimos, nobiliſſimos ſubinde viros; cum ingenuas tentare, aut in amorem pellicere, palam certe, nefas et periculoſum eſſet. Quum igitur Pyrrham, cuius amore ipſe aliquamdiu irretitus fuerat, decenter comtam, eleganterque cultam Horatius videret, novo eam amatori, quem hisce amoris illecebris ineſcare cuperet, hoc dare, ex illius animi levitate facile ſuſpicatur. Memor igitur perfidiae, quam ipſe olim expertus fuiſſet, eandem iſti iuveni, qui de fide puellae minime dubitaret, ſortem praedicit. Perſequitur hoc ſuaviſſima allegoria, a mari, ſoluta navis anchora, placidiſſimo, mox, eadem altius provecta, turbidiſſimo, deſumta. Se eodem naufragio deprehenſum; ex eo tamen ſatis ſalvum evaſiſſe.

AD

A D P Y R R H A M.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urguet odoribus

Grato,

v. 1—4. Exordium minus acerbum quam I. 8. Quaerit tantum Horatius, quemnam iuvenum Pyrrha nunc in sui amorem pellexerit: etsi in his iam tacita perfidiae eius, atque inconstantiae inest obiurgatio. *Puer*, iuvenis, qui adeo primum amare occepit, puellarum perfidiam nondum expertus, seque adeo tuo amore felicissimum putans, *gracilis*, *ῥαδινὸς*, *ἁπαλὸς*, gracili, tenui corpore, adeoque delicatus, mollis, pulcher. Notum Terentii Eunuch. II. 3. 22. Sic *Ganymedem gracilem* vocat Martial. XI. 44. 1. *urget* premit *te*, arctiore amplexu te constringit, adeoque perdite te amat. De Maratho Tibull. I. 8. 36. *Dum tumet, et teneros conserit usque sinus.* Potest et esse, instat tibi, sectatur te, amorem tuum unice expetit; quo simul fastidium et superbiam Pyrrhae, qua puerum magis incenderet, poeta innueret. Propert. IV. 3. 12. *quum rudis urgenti brachia victa dedi.* Prius tamen malim propter adiecta, *in rosa*, et *sub antro*. *Te* reclinem, cubantem *in rosa*, in rosis, quibus humus constrata est. *In odoribus iacere* simili modo dixit Seneca Ep. LXXXII. et *in rosa iacere* idem Ep. XXXVI. Possis et iungere: *puer in rosa*, h. rosis redimitus, quae doctior esset ratio, Graecis non infrequens. Eurip. Herc. fur. 677. *εἰ ζώην μετ᾽ εὐμουσίας, αἰεὶ δ᾽ ἐν στεφάνοισιν εἴην*, unde fluxere illa Propertii III. 3. 41. *Me iuvat — — Musarumque choris implicuisse manus. — Et caput in verna semper habere rosa.* *in rosa* i. e. rosa coronatum, ut bene Markl. in ed. Burm. laudato Aristoph. Ἱππ. 1367. *ἐν μύρῳ unguento delibutus.* Sic *ἵπποι ἐν πτεροῖς*, h. *πτερωτοὶ* Pind. Ol. I. 140. et Virgil. Aen. V. 37. *Acestes in iaculis.* Esset adeo *multa in rosa puer*, *ῥόδοις πυκασθεὶς*, veluti Anacr. dicitur, et Eurip. Alc. 799. et 835. *στεφάνοις πυκασθείς.* Etiam Cic. Tusc. V. 26. *esse in viola aut in rosa* et de Fin. II. 20. *potare in rosa.* Atque haec ratio bene conveniret cum sqq. *perf. liq. od.* quae duae res in Horatio semper fere iunguntur, ut I. 3. 9. II. 11. 15. adde Tibull. I. 7. 51. De cubili tamen rosis consito accepit quoque Dorvill. ad Char. p. 97. excitato Philostrati loco Ep. XXVIII. *καὶ σου δέομαι οὐ στεφανοῦσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ κοιμηθῆναι*

Grato, Pyrrha, ſub antro?
Cui flavam religas comam
Sim-

μηθῆναι ἐπὶ ῥόδων. — *Perfuſus*, tinctus, delibutus, comam habens delibutam (cf. V. 13. 9.) *odoribus*, unguentis εὐόδμοις. Sic *odorati capilli* II. 11. 15. III. 20. 14. V. 17. 23. *liquidis* ad ornatum pertinet, ſed quo generale v. *odores* definiatur, ac declaretur. Erat hoc omnino delicatiorum, et qui genio ſuo indulgerent. Hic vero inter artes referendum videtur, quibus Pyrrhae iuvenis placere cuperet. — *ſub antro*, egregie ad exornandam totam imaginem adpoſitum. In amoenitate ſpeluncarum propter refrigeria compotationibus et amoribus aptarum celebranda multi ſunt Romani poetae. Poetam tamen non dedeceat, ſi de umbra arborum ſimpliciter accipias, niſi loquendi ratio repugnare videatur. cf. I. 1. 21. Minime vero audiendi ſunt, qui antrum de fornice accipiunt, quod vel epith. *grato* reſpuit, et ab toto loco alienum eſt. — 4. *Cui*, in cuius gratiam, ut ei placeas, *comam religas*, crines tuos decenter componis. Comae ſingendae et apte concinnandae ſtudium inter artes, quibus puellae placere volebant, ſaepius memoratur. Tibull. I. 9. 67. *Tune putas illam pro te disponere crines, aut tenues denſo pectere dente comas?* et, qui magis ad verba et ſenſum h. l. ſpectat, Silentiar. c. XXII. (Anal. Br. III. p. 78.) εἰπὲ, τίνι πλέξεις ἔτι βόστρυχον, ἢ τίνι χεῖρας φαιδρυνέεις, ὀνύχων ἀμφιτεμῶν ἀκίδα; quae poſteriora conſpirant fere cum Tibullianis I. 8. 12. Pro generaliori vero, *cui comis crines*, ſpecialiorem gratioremque poeta poſuit comendi modum, quo crines in nodum colligabantur; quo ipſo elegantiam et guſtum, quem vocant, puella prodebat. Tibull. I. 8. 15. *Ipſa placet, quamvis — nec nitidum tarda compſerit arte caput.* — 5. *ſimplex munditiis*, non operoſe, variove cultu onerata, ſed ita comta atque ornata, ut ſine ullo ſtudio factum videatur. *Munditiae* ſ. *mundus* proprie de ornatu muliebri, qualis eſt gemmarum, armillarum caet. His ornabant ſeſe maxime meretrices, quibus iuvenum oculos ferirent. Plaut. Poen. I. 1. 64. *oculos meos volo delectare munditiis meretriciis.* Pyrrha adeo ornata erat ſimpliciter, non magnifice, utpote formae ſuae confidens.

v. 5 *ſqq.* Oratio in his vv. admodum concinna ac docta. Perſidiam Pyrrhae ipſe expertus Horatius iuvenem iſtum de eadem mox conqueſturum perpetua fere allegoria comparat nautae,

Simplex munditiis? Heu, quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,

Qui

nautae, qui, tranquillo mari, solvit, mox, in altum provectus, eiusdem maris facie, tempestatis ingruentis vi, penitus immutata, periclitatur, atque naufragium facit. — *Heu quoties flebit*, conqueretur, cum dolore sentiet, malo suo experietur *fidem* olim a puella sibi datam, nunc *mutatam* (iterandum enim hoc) violatam, ruptam, perfidiam. Plaut. Mil. Glor. IV. 1. 36. *Sed ne isthanc amittam, et haec mutet fidem, vide modo.* Elegans est usus τοῦ *flere* pro conqueri, cum adiuncta poenitentiae notione, Horatio perquam familiaris. v. I. 25. 11. V. 5. 74. Epist. II. 1. 9. adde Tibull. I. 9. 79. III. 5. 40. et Propert. I. 7. 18. — *Fid. et deos mutatos*, violato iureiurando per deos dato. Simili forma II. 8. 10. dicitur *fallere cineres matris, sidera, et deos*, et V. 15. 3. *deos laedere*. Catull. 64. 134. *numen divum negligere*. Dicendum adeo esset, poetam disiunxisse, quae pedestris oratio hac iunctura extulisset: *fidem per Deos* (nimirum iureiurando interposito) *datam mutare*, violare: uti fere Stat. Achill. I. 405. *fidem et superos* h. fidem per Deos datam (πίστιν θεῶν Eurip. Med. 414.) *calcare*. Et hoc est illud, quod primo loco se offert. Alia ratione *Dii* dicuntur *mutati*, h. e propitiis infensi facti: etiam hoc satis adcommodate h. l. Nam in secundo amore Dii amantibus dicuntur propitii, contra vero, amoris foedere dissoluto, vel non mutuo, iisdem irati, infensi. Propert. I. 1. 7. *Et mihi iam toto furor hic non deficit anno, quum tamen adversos cogor habere Deos.* ubi Burmannum quoque hunc Horatii locum ita explicare video: in quo tamen offendit hoc, quod alio modo *fides*, alio *Dii mutari* dicantur. Tertia denique ratio est, ut allegoria tempestatis, qua se subito deprehensum amator sentit, incipiat statim a v. 5. utque *fides* de mari tranquillo dicatur, quod invenis semper hoc statu permansurum crediderat, cui adeo nimis confiderat. Sic *fides pelagi* Virgil. Aen. III. 69. *fides aurae* Ovid. Fast. II. 454. *fides caeli* Claudian. de B. Gild. 499. *fides sereni* Stat. Silv. III. 1. et *Dii* adeo, qui cursui ipsius primo faverant, nunc *mutati*, irati, tempestate immissa. Vereor tamen,

Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat,

tamen, ne aliis haec ratio paullo longius petita videatur. — *aequora aſpera*, mare aſperum, commotum, ſumto verbo ab iratis. Niſi forte praeſtat iungere *aeq. aſpera* facta *ventis*, excitatis vento fluctibus inaequalia facta, adeoque commota. Sic *inaequales procellae* II. 9. 3. *Nigris*, propter nubes, quibus caelum obducunt. Sic *Eurus niger* Valer. Flacc. II. 365. contra *Notus albus* I. 7. 15. ubi v. not. — *emirabitur*, nove dictum pro ſimplici, mirabitur, experietur, aucta tamen verbi vi, *cum ſtupore adſpiciet*, quia aequor fidiſſimum, perpetuoque tranquillum certo ſibi perſuaſerat. — *Inſolens*, active, qui inconſtantem Pyrrhae animum nondum expertus fuerat, qui eam in amore fidam crediderat.

v. 9 *ſqq.* Qui nunc amoris tui deliciis perfruitur. *Aurea*, tanquam ea, quae optimis moribus ſit praedita, quae adeo amatoris votis faveat, et in amore habeatur fideliſſima, quae tamen non ſit. Hinc praeclare adiectum *credulus*, qui, ſe illam ſemper, ut ita dicam, auream habiturum tam facile ſibi perſuadet. Propert. II. 19. 61. *Tu quoque, qui pleno faſtus adſumis amore, Credule, nulla diu femina pondus habet*, h. levis eſt, et inconſtans in amore. Caeterum *aureos mores* ſimiliter poeta dixit IV. 2. 23. *auream anum* Tibull. I. 6. 58. ubi v. Heyn. Pariter Antiphanes de meretrice, quae non haberet animum meretricium, eam habere ait *ἦθός τι χρυσοῦν πρὸς ἀρετὴν κεκτημένην, ὄντως ἑταίραν* apud Athen. XIII. 4. p. 572. et inde apud Grot. Excerpt. p. 631. Eundem Antiphanis locum noſtro admovit Heinſ. Lectt. Theocrit. c. XVIII. p. 357. qui praeterea commode monet, fuiſſe hanc inter illas voces, quibus amatores meretriculis ſolerent *ὑποκορίζεσθαι*, laudato in hanc rem Ariſtoph. Acharn. 1199. *φιλησάτων με μαλθακῶς, ὦ χρυσίω.* — 10. *vacuam* ſibi, ab aliorum amore, qui te ſui ſolummodo amori vacaturam putat. Ovid. Heroid. XX. 149. *Elige de vacuis, quam non ſibi vindicet alter.* — *ſemper amabilem*, quae ſemper ab iſto te amari patiaris, vel, quae digna ſis (propter caſtitatem) quae ſemper ab eo ameris. Nota illa Ovidii: *ut ameris, amabilis eſto*, h. iis praedita moribus, quae amorem tibi concilient. Caeterum allegoriam in his non ſervatam clamat Homius Elem. crit. II. 20. Enimvero non ipſa Pyrrha h. l. cum mari proprie comparatur, ſed eius, qui

Sperat, nefcius aurae
Fallacis. Miferi, quibus

Inten-

qui illam amat, ftatus; unde non opus erat, verba, ad ipfam puellam fpectantia, tam exacte ubique refpondere. Ne illud moneam, ipfi allegoriae ad partes fingulas adcommodatae, nimisque protractae multum fuavitatis detrahi. — 11. *Nefcius*, nondum ufu cognitum habens, quam *fallax*, mutabilis fit *aura*, quam facile ventus, qui nunc ei fecundus eft, mutetur, et ex adverfo fpiret, h. e. quam parum conftans fis in amore. Simillimo modo Propert. II. 19. 67. dixit *mendaces flatus in amore ludere*. Imago ipfa ab aura defumta ad amoris felicitatem declarandam admodum frequentata eft Graecis pariter ac Latinis poetis, (v. Heyn. ad Tibull. II. 1. 80.) huic vero loco perquam adcommodata, quum et ipfa allegoriae fuperiorum vv. praeclare inferviat.

v. 12. Magnum pathos habet exclamatio, qua eorum vicem dolet, qui in Pyrrhae amorem inciderint. Eadem δεινότητι, quanquam paullo aliter fententia tractata fit, Plato (Anal. Br. I. p. 170.) C. VI. 3. ἆ δειλοί, νεότατος ὑπαντιάσαντες ἐκείνης πρωτοβόλου. quos vv. mire corrupit Wefton. in Hermef. p. 46. adde Tibull. II. 1. 79. *Ah miferi, quos hic graviter Deus urget*. — *quibus intentata nites*, pro vulgari, intentata es, qui pulchritudine tua allecti nondum ufu cognoverunt, quam mutabili fis animo. Obferva eximium verborum dilectum. *Nitere* de pulchritudine dici, vulgare eft. Sed et mare tranquillum nitere dicitur: quocum venuftam faciem comparavit etiam Alciphr. III. Ep. I. καὶ μειδιᾷ τῆς θαλάσσης χαριέστερον. et magis adpofite Meleag. C. LX. ed. Cl. Manfo ἡ φίλερως χαροποῖς Ἀσκληπιὰς οἷα γαλήνης ὄμμασι συμπείθει πάντας ἐρωτοπλοεῖν. Ipfa vero *placidi pellacia ponti*, ut hic pulchritudo Pyrrhae, eft *fubdola* f. fallax, ut Lucretii II. 559. verbis utar. Pariter *tentari*, ut Graecis πειρᾶσθαι, verecunda elocutione dicitur puella, v. Ruhnk. Cel. ad Tim. p. 210. item mare, quod primum navibus pervium fit. Virg. Ecl. V. 32. Val. Flacc. I. 197.

v. 13 *fqq*. Nexus fententiarum eft: Miferi illi, qui te non norunt, fuavitate tamen atque pulchritudine tua illecti amorem tuum unice expetunt: ego quidem, qualis tu fis, expertus fum, tuosque laqueos, rebus utcunque falvis, effugi. Pro vulgari igitur „ego te novi" quanto gravius poeta: Diis gratiam habeo, qui me e tantis pericu-

Intentata nites! Me tabula facer
Votiva paries indicat uvida
Sufpendiffe potenti
Veftimenta maris Deo.

periculis, ac malis, in quae me tuus amor coniecerat, fervaverint. Iam, quum malis conflictamur, naufragium facere; iisdem liberati, e naufragio evadere, enatare dicimur, imagine vel pedeftri orationi frequentata. Quo fenfu Graecis ἐκνεῦσαι, ἀνανήξασθαι pariter dici obfervarunt Valken. ad Eurip. Hippol. v. 822. et Ruhnk. ad Tim. p. 79. Docte hanc ob allegoriam hic valde adpofitam imaginem exornavit poeta, ritum tangendo, quo e naufragio fervati vota, Diis in ipfo naufragii periculo facta, perfolverent, tabulamque, quae huius rei memoriam fervaret, cum veftibus, quibuscum enataffent, templo Dei σωτῆρος tanquam ἀνάθημα affigerent (v. Virg. Aen. XII. 766 fqq. Iuvenal. XII. 17. et ibi Schol.) aut, fi nudi evafiffent, comam detonfam Diis confecrarent. Lucian. in Merc. Cond. init. T. I. p. 652. ed. Reiz. ibique Bos. Verba ipfa fic procedunt: *Sacer* quippe templi, et quidem Neptuni *paries indicat*, teftatur per *tabulam votivam*, ex voto adpenfam, (erat enim follennis dedicationis formula EX VOTO) h. e. tabula Neptuni templo affixa teftatur, caet. fere ut Tibull. I. 3. 28. eloquitur: *Picta docet templis multa tabella tuis.* Horatianam orationis inverfionem fecutus eft Iuvenal. l. l. *Et quam votiva teftantur fana tabella.* Iam exfpectares orationem ita continuatam: me incolumem e naufragio enataffe. Sed pro hoc docte ipfius tabulae, qua fervatum fe teftaretur, argumentum pofuit, nimirum fe *veftimenta* haec *uvida*, madida *fufpendiffe*, confecraffe *Deo maris potenti*, μεδέοντι θαλάσσης, Neptuno. v. ad I. 3. 1.

CAR-

CARMEN VI.

ARGVMENTVM.

M. Vipsanius Agrippa, magnus ille et praecipuus Augusti amicus, terra marique rebus gestis victoriisque clarus, ipsius Augusti victoriam, inprimis Actiacae et insecutae potentiae magnam sibi partem vindicans, is igitur haud dubie Horatio exprobraverat, quod nulla dum sui in ipsius carminibus esset mentio. Igitur se excusat Agrippae, suique ingenii venam sufficere negat tam sublimi argumento, quod epico carmine celebrari debeat, seque tantum lyricae poesi in iocis et lusibus occupatae vacare. Quo ipso, quasi aliud agens, splendidissimum Agrippae ipsique Augusto carmen dicit: nam dum grandem sibi spiritum esse negat, eum vel maxime prodit; et Agrippam exquisitissime laudat, dum eius laudibus canendis se imparem profitetur. Eiusdem prorsus formae est II. 12. IV. 15. Elocutio totusque habitus huius carminis usque ad v. 16. magnificus est, imaginum dignitas, orationisque conversio admirabilis. Exitus autem et Horatii ingenio, et inprimis huius carminis descriptioni ac sententiae egregie respondet, illique tanto maiorem ex oppositione picturarum venustatem conciliat. Iam L. Varius ille, ad quem Horatius delegat Agrippae canendi munus, poeta erat epicus et tragicus nobilissimus, quem in epico genere primarium praedicat Horatius hoc carmine et Serm. I. 10. 44. et Virgilio tanquam alterum poeta-

poetarum principem adſociat A. P. 55. v. et Virgil. Ecl. IX. 35. ubi non dubitandum, quin e Scholiaſtis legendum ſit V a r i o. *E tragico genere nobile eius opus exſtabat, Thyeſtes, quam tragoediam cuilibet Graecorum comparari poſſe ait Quinctil. X. 1. ubi v. Intpp. cf. et Martial. VIII. 18. 8. Laudatur etiam panegyricus in Auguſtum, item carmen de morte, cuius fragmenta nonnulla ſervavit Macrob. VI. 1. et 2. quae eius divinum ingenium produnt. Denique Varius, ut Virgilii, ita Horatii amiciſſimus fuit (v. Serm. I. 5. 40. I. 9. 23.) et hunc Maecenati commendaverat. v. Serm. I. 6. 55. cf. de illo Rutgerſ. lectt. Venuſ. c. 3. p. 252. et Ill. Heyn. ad vit. Virg. §. 53. T. I. p. 130. Caeterum in hoc carmine male Sanadonus ſingula illa priſcorum heroum nomina allegorice interpretatur de certis Horatianae aetatis perſonis: Achillem eſſe Pollionem; duplicem Ulyſſem, Agrippam et Meſſalam; Pelopis domum, Antonium et Cleopatram; Martem, Statilium Taurum; Merionen, Marcum Titium; Diomedem, Maecenatem. Quo ipſo ſatis manifeſto declarat, ſe parum totius carminis vim ac maieſtatem adſecutum eſſe.*

AD

AD AGRIPPAM.

Scriberis Vario fortis et hoſtium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles te duce geſſerit.

Nos,

v. 1. 2. *Scriberis*, pro, ſcribaris licet (ut *laudabunt*, I. 7. 1. *bibes*, I. 20. 10.) *Vario*, a Vario, h. Varius ſit oportet, a quo *ſcribaris*, carmine epico celebreris, ut *fortis*, virtute bellica conſpicuus, et *victor hoſtium*. Vide, quam praeclare et urbane ornetur ſic ſententia vulgaris: ego canendis rebus a te geſtis me imparem ſentio; Varius ſolus eſt, qui eas epice tractare poſſit. Quo ipſo Agrippae res geſtas mire extollit, ſimulque Vario epici carminis principatum defert. — 2. *Carmen Maeonium*, Homericum, nam Homerum Maeonium a Smyrna patria, Maeoniae urbe haberi pervulgatum eſt. Iam Varius, poeta epicus, *ales carminis Maeonii* dicitur, qui evolat, effertur Homeri inſtar, qui Homeri volatum aequat, adeoque dignitatem ac maieſtatem Homerici carminis refert. Nam et *cycnus*, et pro cycno *ales* ſollennia ſunt de poetis, ut IV. 2. 25. II. 20. 16. Tum proprium erat, ales Maeonium cantum edens; pro quo haud dubie eſſe poterat, ales cantus Maeonii. Iam pro cantu notionem, quae ei hoc loco ſubiecta eſt, poeta perſpicuitatis gratia poſuit, *carmen*. Ovid. ex P. III. 3. 31. *Nec me Maeonio conſurgere carmine, nec me dicere magnorum paſſus es acta ducum.* Aliorum hallucinationes vide in Obſſ.

v. 3. 4. Vulgare erat: Scribentur ab eo tuae res geſtae: pro hoc exquiſitior erat ratio, ſcriberis ab eo, quascunque res geſſeris. Nam eſt proprie: *ſcriberis* quod attinet (κατὰ) rem omnem, quam (*quamcunque rem*) Romanus te duce geſſerit. Declaratur ita plenum, ac perpetuum carmen epicum. — *navibus aut equis* docte pro, mari et terra. In Propertio II. 20. 63. *ſeu pedibus — ſeu claſſe* ſimiliter opponuntur.

v. 5 *ſqq.* Nos his tractandis aeque impares ſumus, ac ulli epico aut ſublimi argumento. Pro hoc generali cum inſigni

 dilectu

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae ſtomachum cedere neſcii,

Nec

dilectu memorantur talia nonnulla. In proſa erat: nos haec non magis dicere poſſumus, quam Pelidae ſtomachum caet. Ita *neque* — *neque* eſt III. 5. 27 ſqq. item Cic. de Orat. II. 74. 100. — *dicere* ſollenne de carmine epico. Propert. I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae* dicuntur, *Pontice, Thebae.* ubi vide Burm. — 5. *ſtomachum* θυμὸν, iram, *Pelidae*, Achillis, Pelei filii, ob ereptam ſibi ab Agamemnone Briſeidem. res nota. — *gravem* exitioſam, pernicioſam (v. ad I. 2. 5.) Graecis, magna clade a Troianis, dum ille a pugna abſtineret, affectis. — *cedere* precibus *neſcii*, qui non cedit precibus, inexorabilis, ferocis, pervicacis. v. A. P. 120 ſqq. Praeſtat haec ratio prae altera, qua ſimpliciter ſit, fortis, audax, perpetuo Achillis epitheto. Priſca vero ſermonis ſuavitate ea *neſcire* dicimur, quae nunquam perpetravimus, aut nunquam paſſi ſumus. Sic ὕπνος Sophocli Philoct. 823. ὀδύνας καὶ ἀλγέων ἀδαής, *doloris expers*, et φωνὴ Pind. Ol. 5. 113. ψευδέων ἄγνωστος, *lingua verax* vocatur. Ovid. ex Ponto II. 9. 45. *Marte ferox, et vinci neſcius armis.* Seneca Nat. Quaeſt. V. XI, *Eteſiae delicati vocantur, quod, ut ait Gallio, mane neſciunt ſurgere.* — Docte vero exprimitur argumentum Iliadis: μῆνις Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος οὐλομένη.

v. 6. 7. *Curſus per mare*, navigationem, errores Vlyſſis: argumentum Odyſſeae. — *duplicis*, verſuti, callidi, exquiſitiore vocis vi. Vti enim *ſimplex*, ἁπλοῦς, dicitur is, qui, quae animo agitat, eloquitur, homo certus, veritatis amans; ita *duplex*, *varius*, διπλοῦς, πολλαπλοῦς, ποικίλος erit is, qui fraudulenter agit, *qui aliud ore, aliud pectore promtum habet*, ut Salluſtii verbis rem eloquar, homo callidus, fallax. δίπτυχον γλῶσσαν pariter Vlyſſi tribuit Eurip. Troad. 285. ὃς πάντα τἀκεῖσ' ἐνθάδ' ἀντίπαλ', αὖθις ἐκεῖσε, διπτύχῳ γλώσσᾳ, ἄφιλα τὰ πρότερα φίλα τιθέμενος πάντων. qui locus mire τὸ διπλοῦν animi illuſtrat. Idem in Rheſ. 395. φιλῶ λέγειν τἀληθὲς αἰεὶ, κοὐ διπλοῦς πέφυκ' ἀνήρ. Spectat etiam huc epigr. apud Zenob. Cent. III. 23. (quod eſt Palladae v. Anal. Br. III. p. 332.) μισῶ τὸν ἄνδρα, τὸν διπλοῦν πεφυκότα, χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. ubi tamen peſſime Zenob. rem expedit.

γλῶσ-

Nec curſus duplicis per mare Ulixei,
Nec ſaevam Pelopis domum

Conamur, tenues grandia: dum pudor
Imbellisque lyrae Muſa potens vetat
Laudes

γλῶσσαν διχόμυθον ſimiliter dixit Solon XXX. 4. (in Anal. Br. I. p. 75.) et *duplices linguas* Plaut. Truc. IV. 3. 7. Horatius forte in animo habuit ἄνδρα πολύτροπον, Odyſſeae init. h. *varium*, uti eum vocat Stat. Achill. II. 172. ubi male quidam *vafrum Ulyſſem* reponunt. Sic *varii* h. fraudulenti *modi* Phaedr. IV. 6. 14. quod eadem inſcitia damnatum ibi a quibusdam. vide omnino Ruhnken. ad Tim. p. 87. Burm. ad Vellei. II. 105. Oudend. ad Sil. XV. 157. et Ouwens. N. II. I. c. XIV. Fuit, qui *duplicem* explicaret δίζωον, bis Orcum ingreſſum, v. Rutgerſ. Lectt. Ven. p. 252. Peius etiam Sanad. exponit *duo Ulyſſes*, Agrippam et Meſſalam. Sed in talibus refutandis commorari piget.

v. 8. *Domum Pelopis*, familiam a Pelope oriundam, *ſaevam*, ſaevis ac cruentis facinoribus inſignem, domeſticis caedibus infamem. Referenda adeo huc caedes Oenomai, a genero Pelope patrata, Thyeſtae liberi ab Atreo fratre occiſi, et patri epulandum dati: Agamemnon ab uxore Clytaemneſtra, eademque cum Aegiſtho ab Oreſte, filio, occiſa: Oreſtes ipſe Furiis agitatus. cf. Prol. Oreſtae Euripidei. Quae omnia ſatis largam et Tragicis et epicis poetis carminis praebuere materiam. Hic quidem propter antecedentia et vv. 13 — 16. quae epici carminis argumenta exhibent, etiam hoc de Pelopis familia epice tractatum intelligere malim, etſi valde adblandiatur eorum opinio, qui Horatium ad Varii tragoediam, Thyeſten, adluſiſſe autumant. Paullo clarius hoc argumentum Tragicis frequentatum indicat Stat. Silv. V. 3. 96. *Qui Furias* (Oreſtae immiſſas) *regumque domos* (familiae Pelopis) *averſaque caelo ſidera terrifico ſuper intonuere cothurno.* ubi *domos* in *dolos* a Markl. vel ob h. Noſtri locum mutatum nolim.

v. 9 *ſqq. Conamur*, cum dilectu, de gravi argumento: ut *tentare Achillem* de Achilleide ſua Stat. Silv. IV. 4. 49. Nos *tenues*, tam tenui ac parvo ingenio, qui adeo argumento levi, tenui ſolummodo vacare poſſumus, *grandia* illa, gravia illa epici generis argumenta enarrare

Laudes egregii Caefaris et tuas
Culpa deterere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne fcripferit? aut pulvere Troio
Nigrum

rare vix conamur; fuave antitheton. Pariter Ovid. Amor. II. 18. 4. *Et tener* aufuros grandia *frangit Amor.* Sententiam magis declarant fqq. — *Pudor* qui e fenfu tenuis ingenii, rerumque tractandarum magnitudine oritur. — *Mufa potens lyrae* docte atque ornate, pro vulgari, quae tractat lyram *imbellem,* lufibus tantum ac levioribus argumentis, non item bellicis atque adeo epicis adcommodatam. *vetat,* prohibet me, v. I. 1. 34. *Laudes Caefaris,* res ab eo praeclare geftas, τὰ κλέα, res nota. *Egregii,* eximii, unici, cum vi dictum, ut III. 25. 4. *deterere,* imminuere, obfcurare, non ea, quam res poftulant, dignitate defcribere: exquifite adeo pro, attingere, enarrare. Imitatus eft h. l. Aufon. Mof. 390. *victus amore tui praeconia detero. Obterere laudem imperatorum* pariter Cic. Verr. V. 1. — *culpa,* tenuitate *ingenii.*

v. 13—16. Splendidi verfus, quibus amplificatur fuperior fententia. Arduum fane opus, Augufti atque Agrippae res fortiter geftas digne defcribendas fibi fumere; hoc idem effet, ac fi Martem, ac heroas iftos fortiffimos, Merionen et Tydeum carmine celebrare velles. Tacite igitur poeta cum heroicis Homericae Iliadis argumentis Augufti atque Agrippae res, ipfumque adeo Varium, qui folus eas digne fcribere poffit, cum Homero componit. Ad grave ac fublime epos defignandum poeta iterum colores defumfit ex Homeri Iliade. Nominat inde Martem, a Troianis ftantem; ex heroibus vero, Merionen, et Diomedem, tanquam poeta; quum et alios, aeque fortes, et plures adferre potuiffet. — *tectum,* indutum, armatum *tunica adamantina,* ferrea, iuxta Homerica: Ἀχαιοὶ χαλκοχίτωνες, Ἄρης χαλκεοθώρηξ, et fim. *Mavors adamante corufcat,* Claudian. in Conf. Prob. et Olyb. 99. Prifco enim Graecorum ufu *adamas* de ferro duriffimo adhibebatur. — *Merionen,* nobilem illum aurigam, atque ἑταῖρον, f. ὀπάονα Idomenei, ἀτάλαντον Ἄρηϊ dictum Hom. Il. β. 651. ν. 295. — *nigrum,* cum vi pro, tectum, adfperfum *pulvere Troio,* tumultu bellantium in campis Troiae

Nigrum Merionen? aut ope Palladis
  Tydiden ſuperis parem?

Nos convivia, nos praelia virginum
Sectis in iuvenes unguibus acrium

Canta-

Troiae excitato: graphice prorſus de viro bellicoſo, qui in media pugna verſatur. cf. II. 1. 21. Pariter Valer. Fl. I. 13. Noſtrum ſecutus, Veſpaſianum dixit *nigrantem pulvere Solymo.* H. l. ſubeſt ſimul aurigae, curru pulverem excitantis, imago. — *Tydiden*, Diomedem, Tydei f. heroum fortiſſimum, *parem* adeo *Superis*, qui ſtetit adverſus eos, cum iis congreſſus eſt. Reſpexit haud dubie poeta Homer. Il. ε. 335. ubi Diomedes Venerem vulneraſſe et ib. 855. cum ipſo Marte congreſſus dicitur. Nam in hac inprimis pugna *opem Palladis* expertus fuerat. v. l. l. v. 856. Minus igitur commode Intpp. laudant Homerica, θεοείκελον, ἰσόθεον et ſim.

v. 17 ſqq. Ego non niſi levibus argumentis, et luſibus lyricis aptus ſum. Ex his commemorat *convivia*, et *proelia virginum*, cum dilectu; quae adeo opponantur heroicis, quae in Iliade occurrunt, proeliis. *Nos*, quod mox cum vi repetitur, initio verſus, ad oppoſitionem praecedentium, poni, ſollenne. Propert. I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae dicuntur, Pontice, Thebae — Nos, ut conſuemus, noſtros agitamus amores.* v. Burm. ad eund. II. 12. 23. — *proelia virginum* ac iuvenum, rixas amantium. Tibull. I. 3. 63. *Hic iuvenum ſeries teneris immixta puellis ludit, et adſidue proelia miſcet amor.* — *acrium*, iram ſuam prodentium, pugnantium, involantium *in iuvenes unguibus*, quibus pro armis utuntur, ſollenni idea; qua urbanitatem Romanam non offenſam fuiſſe apparet ex h. l. cf. Ovid. Amor. I. 7. 64. A. A. II. 451. Propert. III. 6. 5. ibique Burm. Claudian. Feſcen. IV. 6. et Epithal. Pall. 135. Emollitur acris iſta puellarum ira a poeta, ungues ipſis tribuendo *ſectos*, qui adeo in facie non ſedent, unde nihil noxae verendum eſt. v. Obſſ. — 19. 20. *Sive vacui* ab amore ſumus, liberi ab amore. *Vacuum pectus* eadem notione Propert. I. 10. 30. uti κενεὴν κραδίην Agath. II. 2. in Anal. Br. III. p. 33. *ſive quid urimur*, amamus aliquid, amore puellae calemus. Idem color orationis in Stratonis ep. XXII. (Anal. Br. II. p. 364.) Καῦμά μ' ἔχει μέγα δή

Cantamus, vacui, ſive quid urimur,
Non praeter ſolitum leves.

δή τι. — *non praeter ſolitum*, ex more, pro more conſueto *leves*, ad levitatem ac hilaritatem propenſi: pro conſueta noſtra levitate, iocis tantum ac luſibus accommodata, levioribus his canendis ſolummodo vacantes. *Leviorem lyram* hoc ſenſu dixit Ovid. Met. X. 149. quae opponitur *plectro graviori* v. 148. h. carminibus gravioris argumenti. Hunc ſenſum unice efflagitat tota ſententiarum ſeries. Male nonnulli: proni in amorem ex more conſueto. Neque melius alii: pro ſueta noſtra amoris inconſtantia, ut mox uramur aliquid, mox vacui ſimus. Sed idem ſenſus h. l. qui in Propert. I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae dicuntur — Thebae; Nos, ut conſuemus, noſtros agitamus amores*, h. dum tu Thebaida condis; ego, more ſolito, amores meos cano.

CAR-

CARMEN VII.

ARGVMENTVM.

L. *Munatius Plancus*, *vir potens ac nobilis, probabilis orator, Ciceronis olim amicus, quocum iunctus fuit litterarum mutuarum usu (quales exstant libro X. Epist. ad Div.) initio turbarum civilium Iulio Caesari addictus fuit, post Octaviani partes amplexus, et Antonium persecutus aliquamdiu, huic ad Mutinam fugato cum Asinio Pollione sese coniunxit. Pace facta a. 712. Cos. fuit cum M. Lepido. Insecutis novis civilibus bellis Antonio adhaesit, a quo a. 722. ad Octavianum transfugit. v. Dio L. III. p. 420. Vellei. II. 83. pr. Atque huius gratia floruisse quidem visus est, magnisque honoribus functus, dum et censor, et, quod Torrentius e numo docet, Vrbi praefectus fuit: sed cum esset vir summae inconstantiae dubiaeque fidei, nunquam ex animo favere sibi aut satis fidere Octávianum intellexit; licet omnem daret operam, illi ut gratiosus fieret, atque etiam, ut Augustus appellaretur, postero tempore perficeret. v. Sueton. Aug. VII. Vellei. II. 91. pr. Censorin. 21. Igitur quum multos difficiles casus per tumultus civiles, quanquam sua fere culpa, expertus, contraxisset iam inde, ut fit, magnam animi aegritudinem, atque nunc et contemni se vidisset a viris bonis et gravibus (v. Vellei. II. 83. extr.) et semper suspectum esse Augusto suum ingenium, sibique metuendum, ne*

quando ſubito excideret illius gratia; tandem, maerore victus, voluntarium exſilium meditari coepit. Iam quum iis temporibus multi, qui patria carere mallent, quam in timore vivere, civitates Graeciae, quae et litterarum, inprimis philoſophiae, cultu florerent, et miti inſuper caeli temperie gauderent, in his vero maxime Rhodum aut Mitylenen (v. Cic. ad Div. IV. 7. et VII. 3.) peterent; hoc idem Plancum ſecum conſtituiſſe, ex ipſo carminis initio eiusque exitu ſatis probabiliter ſtatuere licet. Horatius igitur, etſi eius, mutandae urbis, atque in privato ſe continendi haud improbaret conſilium, a Graecia tamen animum eius abducere conatus, ut in Tiburtinam potius regionem, Italiae amoeniſſimam, ſecedat, eum exhortatur. Praeclara hoc arte adornavit poeta, ſummaque urbanitate conſilium hoc ſuum Planco probare aggreſſus eſt. Laudes quidem ſuas eſſe ait Graeciae civitatibus, easque multorum carminibus ſatis eſſe celebratas: ſe tamen Tiburtini agri dulcedine miro modo affici, ac maximopere teneri. In quo nobiliſſimas Graeciae civitates percenſet, neque tamen eas contemnere velle putandus eſt praelato Tibure. Dum igitur Tiburtinae regionis amoenitates uberius extollit, tecte ſimul atque venuſte admodum Planco, ut in hanc ſecedat, ibique, genio indulgendo, animum curis exoneret, innuere voluiſſe videri debet; quod idem paullo diſertius declarat v. 20. Munita vero ſic ad conſolandum erigendumque amicum via, eundem, ne ſe perpetuo maerore maceret atque conficiat, ſedulo dehortatur. Ipſam enim naturam non in perpetuo quaſi luctu eſſe, nubilaeque tempeſtati ſuccedere ſerenam atque tranquillam. Animum adeo aegritudine

tudine esse levandum, et quidem, quod praesentissimum sit remedium, vino; omninoque meliora esse speranda. Docte atque graviter hoc Teucri, tam fortiter adversos casus ferentis exemplo commonstrat, quem hanc ipsam animi fortitudinem sociis suis praecipientem inducit.

AD MVNATIVM PLANCVM.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephefon, bimarisve Corinthi
Moenia

v. 1 — 9. Civitatum et regionum amoeniffimarum Graeciae enumeratio; de qua v. Argum. Imitatus Noftrum Martial. IV. 55. X. 68. *Laudabunt* nota forma graeca (e. g. Pind. Ol. IX. 160. Alia vide apud Graevium Lectt. Hef. c. V.) pro laudent licet, celebrent per me, extollant: ut I. 6. 1. Obferva copiam poetae in varianda fententia: *laudabunt alii; funt, quibus unum opus eft celebrare; plurimus dicit; me non tam percuffit.* — *Rhodon claram,* illuftrem et *nobilem* (ut vocat Catull. IV. 8. *claram* Martial. XIV. 68. 2.) cum pulchritudine aedium, mercatura, luxu, tum vero artibus et philofophia. Nifi forte praeftat explicare, Solis radiis illuftratam, quatenus haec infula, Soli facra, nunquam eius radiis et luce prorfus carere dicitur. Atque fic hunc locum accepit Lucan. VIII. 248. *claramque reliquit* fole *Rhodon.* adde eundem V. 50. Plin. II. 62. ut adeo illos refpexerit, qui fabulas Rhodiorum domefticas, de Rhodi origine, Solis cultu, caet. pertractaverint. Conf. loc. claff. Pindar. Ol. VI. — *Mitylenen,* Lefbi urbem, *et natura et defcriptione aedificiorum et pulchritudine inprimis nobilem,* iuxta Cic. Orat. contra Rull. c. 14. *pulchram* ideo vocat Ep. I. 11. 7. *μεγάλην καὶ καλὴν* Longus Paft. init.

v. 2. *Ephefon,* nobiliffimam Afiae urbem. *Θοῶν βασιλείαν Ἰώνων, τὰν δορὶ καὶ μούσαις αἰπυτάταν* vocat Antipat. Sid. c. XXXVI. (Anal. Br. II. p. 16.). — *moenia Corinthi* pro, Corinthum, ut faepius. *Πέλοπος λιπαρᾶς νάσου θεοδμάτους πύλας* vocat Bacchylides apud Steph. fragm. Lyr. p. 572. *bimaris,* quae inter duo maria, Aegeum et Ionium, fita eft. *Bimares Sifyphi terras* Corinthum vocat Senec. Oed. 282. adde Ovid. Faft. IV. 501. Trift. I. 11. 5.

Eft

Moenia vel Baccho Thebas, vel Apolline
Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt quibus unum opus est, intactae Palla-
dis arces
Carmine perpetuo celebrare,
Inde-

Est e gr. διθάλασσος, ἀμφιθάλασσος. Corinthi opulentiam celebravit iam Homer. Il. ἀφνειὸν et Pind. Ol. 3. 4. ὀλβίαν vocans; ut seriores taceam. — 3. *Thebae*, Boeotiae urbs, multorum carminum argumenta praebuit; in his inprimis fabulae de Bacchi origine ac religione decantatae. Hinc *insignes*, celebratae *Baccho*. — *Delphi*, Phocidis civitas, Apollinis templo atque oraculo celebris. — *Thessala Tempe*, amoenissimas Thessaliae convalles, inter Ossam et Olympum montes. v. Aelian. V. H. III. 1.

v. 5 — 7. Alii Athenas solas laudant. *Sunt quibus*, aliis *unum* unicum *opus est*, in hoc solo laborant, hoc solum agunt, ut *arces Palladis*, Palladi sacras, ἀκρόπολιν, Athenas celebrent. — *intactae*, virginis, perpetuo Minervae epitheto. Pallas ἀκραία, πολιάς, quae *retinet summis in urbibus arces* iuxta Catull. LXIV. 8. satis nota. — *carmine perpetuo*, ἔπει κυκλικῷ, quod omnes Atheniensium res gestas inde ab urbis primordiis continua serie detextas comprehendat. Eodem sensu *perpetuum carmen* dixit Ovid. Met. I. 3. et Martial. VI. 64. 10. *Silium* vocat *perpetuum* ob belli Punici secundi historiam carmine contextam. — 7. *Indeque . . . olivam*, et inde nominis sibi famam parare. Adiecta haec ad exornandam prioris v. sententiam puta. Nimirum poetae, qui aliquo carmine inclaruerunt, coronam sibi facultate sua poetica peperisse dicuntur; et ipsa corona praemii loco ipsis data dicitur. Hinc *ederas* I. 1. 29. ipse vocat *praemia doctarum frontium*, et *lauro* meritis quaesita *comam suam cingi* a Melpomene postulat III. 30. 16. Is adeo, qui carminis aliquod argumentum sibi tractandum sumit, coronam inde sibi parat, h. famam et gloriam. Hinc et ei, cuius laudes carmine celebrat, quem adeo posteritati commendat, coronam poeta nectere dicitur. v. ad I. 26. 8. Iam haec corona pro vario carminis argumento potest esse varia; myrtea

Indeque decerptam fronti praeponere olivam.
Plurimus in Iunonis honorem
Aptum dicit equis Argos ditesque Mycenas.
Me

myrtea, quae erotico poetae; ederacea, quae Bacchi laudes canenti; laurea, quae epica tractanti praemio cedit; etſi in his, ut omnino ſibi conſient poetae, non facile exſpectes. Docte vero poeta Athenarum laudes celebranti coronam oleaginam tribuit, quod Minervae ſacra erat oliva, et quod in arce Athenarum ſervabatur ſacra iſta olea, quam ipſa Minerva in eius cum Neptuno ſuper urbis recens conditae appellatione ac tutela certamine protulerat (v. Herod. V. 82. Sophocl. Oed. Colon. 686 ſqq. ibique Schol.) e qua et ex aliis ſacris oleis victores in certaminibus poeticis (*τετραλογίαις*) quae in Panathenaeis, ludis Minervae, fierent, coronam accipiebant. v. Meurſ. Panathen. c. XI. (T. VII. Theſ. Gronov.) Sic exornationem praeclaram h. l. facile agnoſcas. Iam de verbis breviter diſpiciamus — *inde* ex hoc carminis argumento, quo Athenas celebraverit, *olivam*, coronam oleaginam *decerptam praeponere*, pro, decerpere, ſibi parare et *fronti* ſuae *praeponere*, capiti ſuo imponere. *Praeponere* dixit poeta, propter adi. *fronti*, h. capiti. eodem ornatu *praemia frontium* I. 1. 29. Iam vide, quomodo verſus Lucretii, quos ante oculos habuit, imitatione nobilitarit, I. 926. et IV. 3. *iuvatque novos decerpere flores, inſignemque meo capiti petere inde coronam, unde prius nulli velarunt tempora Muſae.* Multa vero extitere carmina, quae origines ac fabulas Atticas antiquiores comprehenderent; qualia ſine dubio fuere Ἀτθίδος et Θησηΐδος nomine inſignita.

v. 8. 9. *Plurimus*, plurimi, multi *dicunt*, canunt, celebrant (v. ad I. 6. 1. et 5.) *Argos aptum equis* ſc. nutriendis, propter paſcua ſua, ex Homericis epithetis, Ἄργος ἱππόβοτον, ἱπποτρόφον, Theocr. XXIV. 129. ἱππήλατον et Pindaro Iſthm. ζ. 17. ἵππιον. *Apta* enim *regio* poetis dicitur, quae bonum alicuius rei proventum atque alimenta praebet. *Solum pecori aptum* Virgil. Ge. II. 234. — *Mycenas dites*, epitheton Homericum, πολύχρυσος Μυκήνη Il. η.

Me nec tam patiens Lacedaemon
Nec tam Lariſſae percuſſit campus opimae,
Quam domus Albuneae reſonantis,
Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
Mobili-

Il. η. 180. certe Agamemnonis temporibus. — *in Iunonis honorem,* in Argivarum fabularum expoſitione magnae ſane Iunonis partes eſſe debuere propter cultum huius deae iſti regioni proprium ac domeſticum. Poſſunt et hymni in Iunonis honorem facti intelligi, qui adeo, epice tractati, fabulas Argivorum domeſticas exponerent, in quibus ipſa regio, quippe ſedes earum, cum urbibus memorari debuit. De Iunone Argis praecipue culta nota omnia. vide vel Virgil. Aen. I. 24.

v. 10. 11. Iam exſpectaſſes oppoſitionem: mihi Tibur prae his omnibus placet. At neque nunc quidem revocare animum ab urbibus graecis poteſt; ſed Lacedaemonem adhuc et Lariſſam in ipſam transitionem infert. Forte hoc loco ipſe Horatius ſenſit, quam parum ſuavis longa iſta urbium graecarum eſſet enumeratio, et hac artificioſa orationis iunctura ac variatione legentium faſtidio occurrere voluiſſe videtur. — *patiens,* refer ad ſeveram Spartanorum diſciplinam; nam ſumma eorum virtus in patientia ponebatur iuxta Nep. VII. 11. 4. — *campus Lariſſae,* ager circa Lariſſam Theſſaliae urbem, ut *rura oppidi* I. 1. 16. *opimae* proprie ad campum ſpectat: eſt vero Homericum epitheton, ἐρίβωλος, ἐριβώλαξ, Il. β. 841. — *percuſſit,* animum meum tetigit, commovit, delectatione cepit. Iam Lucret. I. 922. *acri percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor.* cf. Virg. Ge. II. 476. Aen. IX. 197.

v. 12—14. Prae his omnibus Graeciae civitatibus Tibur Planco commendaturus poeta eiusdem deſcriptioni paullo longius immoratur eamque per partes ductam ſuaviſſima pictura abſolvit. Pro fonte, unde Albula oritur, docte eſt *domus,* antrum Nymphae eiusdem fluvii, Albuneae. Fons enim cuiusque fluvii dei vel Nymphae eiusdem fluvii ſedes eſt, ut pervulgatum. Sic Propert. I. 20. 34. *Pegen* vocat *domum humidam, Nymphis*
Thy-

Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obſcuro deterget nubila caelo
Saepe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſti-

Thyniaſin gratam; adde Martial. IV. 57. 8. Heinſius *domum Albuneae* ſylvam Albuneae cognominem interpretatur, laudato Pind. Ol. β. 16. ubi Acragas urbs eiusdem cum fluvio nominis οἴκημα ποταμοῦ dicatur; quae tamen ratio parum procedit. — *reſonantis* proprie ad *domum* ſ. fontem pertinet; paulo inſolentius ad ipſam Nympham relatum: uti fere Propert. II. 23. 49. *nymphas tota urbe crepitantes* dixit. Virgil. Aen. VII. 83. de Albunea: *nemorum quae maxima ſacro fonte ſonat.* v. Obſſ. ad III. 13. 15. — 13. *Anio* fluvius, per Tiburtinorum fines decurrens et in Tiberim defluens, ut ait Vib. Sequ. c. 7. v. Dionyſ. Halic. V. p. 305. et Demſter. Etr. reg. II. c. 15. et Cluver. Ital. ant. II. p. 711. — *praeceps,* nam prope Tibur de ſcopulis cadit. Ovid. Amor. III. 6. 45. *qui per cava ſaxa volutus Tiburis Argei pomiſer arva rigas.* Propert. III. 4. 4. *Candida qua geminas oſtendunt culmina turres, et cadit in patulos lympha Aniena lacus.* adde Stat. Silv. I. 3. 21. et I. 5. 25. — *Tiburni lucus,* Tiburno, tanquam heroi vel Deo indigeti conſecratus. Tiburnus enim ſ. Tiburs, Tiburtus, cum Catillo et Cora, fratribus, Tiburis conditor habitus. v. Plin. XVI. 44. et Heyn. Excurſ. VIII. ad Aen. VII. p. 151. Lucum memorat et Virgil. Aen. VII. 82. *lucosque ſub alta — Albunea:* qui adeo fonti Albuneae ſubiacebat. — 14. *Pomaria* Tiburtinae regionis olim in maximo pretio fuiſſe, e pluribus poetarum locis cognoſcitur. v. Broukh. et Burm. ad Prop. IV. 7. 81. Drakenb. ad Sil. IV. 225. et Bentl. ad h. l. — *uda,* irrigata. cf. III. 29. 6. IV. 2. 30. — *mobilibus,* ornat, ut *lympha fugax* II. 3. 12. *aqua trepidans* Ep. I. 10. 21.

v. 15 *ſqq.* In hanc amoeniſſimam regionem ſecede, ibique genio indulgendo curarum, quibus te nunc maceras, obliviſcere. Perpetuo enim ne te maerore conficias, ipſa rerum natura ac viciſſitudo te dehortatur. Vides enim ſerenam tempeſtatem ſuccedere nubilae. Praeclara vero ac prorſus lyrica ſententiarum inflexio! v. ad v. 20. — *ut ſaepe,* οἷά τε πολλά, ſollenni more in comparatione. — *Notus*

Triſtitiam vitaeque labores
Molli, Plance, mero: ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent, ſeu denſa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
Quum

tus albus, λευκόνοτος, ἀργέστης, Apollon. Rh. IV. 1628. ab effectu. Sic *Favonius ſerenus* Plaut. Merc. 2. 35. *qui facit tranquillitatem*, ut ipſe v. 36. explicat. *Venti ſereni* Ovid. Faſt. I. 681. *clarus Aquilo* Virg. Ge. I. 460. *purus Boreas* Lucan. V. 704. *clarus Eurus* Rutil. Itin. I. 541. ubi v. Intpp. et Lamb. h. l. — *deterget*, fugat, pellit *nubila*. *Nubila ſolis radiis deterſa* ſimiliter Claudian. de VI. Conſ. Honor. 539. — *caelo obſcuro*, obſcurato, nubibus obducto. Ornat h. l. — 16. *parturit*, exquiſite, pro, parat, adducit *imbres*. — 17. *Perpetuos* docte pro adv. perpetuo. — *Sic tu* continuo maerori ne indulgeas, aliquando *fini*, coerce, tempera, pelle *triſtitiam*. — *Sapiens*, quod ſapientis eſt, ſapienter, ut I. 11. 6. *ſapias*. — *vitae labores*, aerumnas, curas animi. — 19. *mero molli*, nempe vetuſtate, vel omnino dulci, μαλακῷ. *Molle Calenum* Iuven. I. 69.

v. 19. Vulgare erat: ubicunque ſis. Pro hoc erat: ſeu in militia verſeris, ſive in otio ruſtico vivas. Militiae, quod generalius erat, ſubſtituit caſtra, et vitae ruſticae regionem Tiburtinam, quae exquiſitiſſima eſt inflexio ad conſilium poetae primarium; dum amico, in caſtris nunc verſanti, non diſerte, ſed tecte ſuadet Tibur ſecedere. Quo et valet temporum ratio: ſive te caſtra *tenent*, ſive Tibur *tenebit*. Nam *tenebit* admodum molliter Horatii exprimit conſilium; quo eodem Tiburtinum agrum tantis laudibus vv. 12—14, extulerat. — *fulgentia ſignis* militaribus, aquilis aureis, aliis. graphice hoc. — *tenent*, ſi ibi verſaris, es. — *denſa* nemorum *umbra* circa *Tibur tuum*, quod ideo amas, lubenter ibi moraris. Forte etiam in ea regione villam Plancus habebat.

v. 21 *ſqq.* Sententiam, vino curas eſſe abigendas, ac meliora ſperanda, praeclare poeta animavit, ſummamque ei vim ac gravitatem conciliavit, dum nobilem priſcae antiquitatis heroem eam praecipientem inducit. De conditione, Aiaci et Teucro, Telamo-

Quum fugeret, tamen uda Lyaeo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes adfatus amicos:
Quo nos cumque feret melior Fortuna parente,
Ibimus

Telamonis filiis, ne alter sine altero in patriam rediret, a patre proposita, de Teucrique exilio, eiusque ad Cyprum, in qua urbem patriae cognominem conderet, pervulgata omnia. v. Pind. Nem. δ. 76 sqq. Sophocl. Ai. 1036. Eurip. Hel. 91. Virg. Aen. I. 623. et Vellei. Pat. I. 1. init. Transsumta haec narratio forte e poetae graeci dramate, idque e scena, ubi Teucer in itinere, appulsa ad litus nave, cum sociis Herculi, exulum Deo tutelari, sacrum faceret, et inter epulas, se illosque exhilaraturus, ea, quae sequuntur, diceret. Exstabat etiam Pacuvii tragoedia, *Teucer* (Cic. de Or. II. 46.) et ipsa haud dubie e graeco exemplo expressa. — *quum*, licet, longe infelicior te, *fugeret* a patre in exilium pulsus, mare exul pererraret; *tamen* tantum abfuit, ut hocce infortunium animum eius frangeret, ut potius, vino exhilaratus, socios suos pristinorum malorum, quae fortiter tulissent, recordatione erigeret, et ad nova subeunda vino invitatos excitaret. Teucrum corona caput vinxisse, vinoque se largius invitasse, docte admodum atque concise poeta elocutus est. — *uda Lyaeo tempora* proprie, et ex usu poetarum loquendi sollenni: nam vino hausto tument, incalescunt, ac madent sudore tempora. Tibull. I. 2. 3. *Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho excitet.* — *vinxisse*, cinxisse. — *populea corona* sollennis in sacris Herculis. v. Virgil. Aen. VIII. 286. Docte adeo poeta Herculi a Teucro sacrificium paratum innuit. v. ad v. 21. — 24. *tristes*, de futuro sollicitos; etiam ob exilium. Male Cruq. — *amicos*, *φίλους ἑταίρους*: mox *socios* exilii sui ac viae *comites* dictos. — *adfatus* ad consolationem trahitur a nonnullis, ut V. 13. 18. quod argutius videtur.

v. 25 *sqq.* *Quocunque* terrarum, in quamcunque terram nos *Fortuna*, fatum *feret*, ducet, quamcunque nobis habitandam assignabit, *ibimus*, eamus, eam petamus. Ad sententiam Virgil. Aen. V. 709. *quo fata trahunt, retrahuntque sequamur; quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.* — *melior parente,*

Ibimus, o ſocii comitesque.
Nil deſperandum Teucro duce et auſpice
Teucro;
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes, peioraque paſſi
Mecum

parente, indulgentior, benignior Telamone, patre: cum vi adiectum, ad erigendos ſociorum animos. Nititur vero iſta ſpes melioris fortunae oraculo Apollinis, Teucro dato, v. 28. — 27. *Nil*, *κατ' οὐδὲν*, non *deſperandum*. — *Teucro duce et a. T.* dum Teucer vos ducat, Teucri (cum vi repetitum) auſpiciis novam ſedem quaeratis, cum vi dictum pro, me duce, meo ductu, meo auſpicio. v. Obſſ.

v. 28. *Apollo certus*, qui vera, exitum habentia oracula edit, *ἀληθής*, ut ſaepius de vatibus. v. Intpp. ad Lucan. IX. 512. adde Sidon. Apoll. VII. 27. — *promiſit*, vaticinatus eſt. Etiam hoc verbum de vaticiniis proprium. v. Ovid. Faſt. I. 517. Stat. Theb. II. 169. III. 475. et Achill. II. 342.

v. 29. Mira enuntiatio ſententiae vulgaris: novam a me Salamina conditum iri. Sed egregie ſervavit *τὸ ἦθος* poeta in reddendo ambiguis verbis oraculo. — *Salamina* iſtam veterem *ambiguam futuram*, dubiam, dubii nominis fore, *nova tellure*, propter novam Salaminam, in alia regione a me condendam; Salaminis nomen dubium et ambiguum fore, alia eiusdem nominis a me condita; dubitatum iri, utra Salamis, recentiore a me eodem nomine appellata, intelligenda ſit, h. ut iam monui, aliam a me conditum iri: nihil amplius. *Conſtituit* vero *Salamina cognominem patriae ſuae* in Cypro inſula; ut Vellei. ait I. 1.

v. 30. Fere ut Virgil. Aen. I. 199. *O paſſi graviora, dabit deus his quoque finem*, ex Homeri imitatione Od. *μ.* 208. et Orph. Arg. 1146. *τλῆτε φίλοι τὸν μόχθον· ἐπεί νύ τοι οὔτι χέρειον ἔλπομαι ἀνστήσεσθαι.* — O qui tam fortiter praeſentia mala toleratis, imo his *peiora*, graviora tanquam *viri* iam perpeſſi eſtis, unde ſperare licet, vos et leviora, quae nobis forte ſuperanda ſint, aequo animo laturos. — 31. *mecum* praeclare

Mecum ſaepe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus aequor.

clare adiectum, propter me, patria expulſum; niſi ſimpliciter ad conſolandos ſociorum animos valet, quod eosdem labores et ipſe fortiter tulerit. — 32. *iterabimus aequor*, docte, pro, curſum in mari repetemus, iterum navigabimus (cf. ad I. 34. 4.); vino animoſi facti novos labores fortiter ſubeamus atque toleremus. Ergo ad litus appulerant, ſacra Herculi facturi. — *ingens*, ornat.

CAR-

CARMEN VIII.

ARGVMENTVM.

Lydia, cuius passim meminit Horatius, Sybarin ita amore corruperat, ut omissis omnibus, quae ingenuum adolescentem Romanum decerent, studiis atque exercitationibus, totum se mollitiei traderet, atque apud se, tanquam Achilles in Lycomedis gynaeceo, delitesceret. Poeta igitur, ut Sybarin ab hoc amore avocet, mores eius generosamque indolem nunc deflexam atque in peius mutatam picturis quibusdam vivide delineatam ei ob oculos ponit, ita tamen, ut huius rei culpam in Lydiam, quae eum, illecebrarum suarum laqueis constrictum teneat, totam transferat, eamque tanquam fundi calamitatem ideo obiurget. Argumenti huius levitas praeclaris ornatus lyrici compensatur virtutibus, eique pertractatione docta ac vivida haud vulgaris accedit gratia. Sub Sybaris nomine nobilem aliquem Romanum, forte equestris ordinis, latere, propter campestres exercitationes vv. 4 sqq. memoratas, recte colligas.

A D L Y D I A M.

Lydia dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum

Oderit

v. 1 *ſq.* Animatur totum carmen oratione ad Lydiam directa, qua ei exprobrat, quod Sybarin amore ſui irretitum teneat, ſicque ignavum ac mollem reddat. Satis urbane adeo Sybari amorem erga Lydiam, tanquam mollitiei eius atque ignaviae cauſſam obiicit. De Sybari v. Argum. Magnam ſtatim in exordio vim habet, quod Lydiam per Deos obteſtatur, quaſi magno ſe ſcelere obſtringat, quod tam ingenuum adoleſcentem amoris ſui illecebris perdat. — 2. *properas perdere,* σπεύδεις ἀπολλύναι, perditum is, corrumpis, *amando*, dum eum amore irretitum tenes; culpam igitur a Sybari devolvit in Lydiam, meretriciis artibus ſuis eum vel invito detinentem. Ad verba ac ſenſum Plaut. Epid. II. 2. 36. *Eam tuus gnatus — deperit: ubi ſidemque, remque, ſeque, teque properat perdere.*

v. 3 *ſq.* Exitioſi amoris iſtius vim atque effecta egregie per partes declarat poeta, Sybaris animum, et mores prorſus immutatos ac peiores inde factos eſſe; deditum eum olim fuiſſe campeſtribus ac militaribus, quae generoſum adoleſcentem decerent, ſtudiis, vacaſſe eum natationi, palaeſtrae et ſic porro: nunc contra omnem eum laborem ſubterfugere, atque mollitie diffluentem in Lydiae ſinu deliteſcere. Spectat huc Terentianum, Eun. II. 1. 19. *Dii boni, quid hoc morbi eſt? adeon' homines immutarier ex amore, ut non cognoſcas, eundem eſſe?* et, qui magis adpoſitus eſt, ſuaviſſimus Plauti locus Moſtell. I. 2. 62. *amor advenit in cor meum; is usque in pectus permanavit, permadeſecit cor meum. Nunc ſimul res, ſides, ſama, virtus, decusque deſeruerunt. Ego ſum in uſu factus nimio nequior.* et mox v. 71. *Cor dolet, cum ſcio, ut nunc ſum, atque ut ſui; quo neque induſtrior de iuventute erat arte gymnaſtica, diſco, haſtis, pila, curſu, armis, equo.* En totum fere carminis argumentum, a poeta tantum exornatum atque amplificatum. — *cur oderit*, odit, gravius pro, vitat, eo non venit. Odit proprie labores in campo, pro hoc, ipſum campum; niſi vim odiique cauſſas in epith. *aprico*, quod

Oderit campum, patiens pulveris atque
solis?
Cur neque militaris
Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?

Cur

quod is soli nimis expositus esset, cuius adeo aestus Sybari nunc intolerabiles viderentur, malis ponere. Forte tamen utrumque recte statuas. — *Campum* intellige Martium, in quo exercitationes, quas mox subiungit poeta, a Romanis instituebantur. — *patiens . . . solis*, patiendo, tolerando ibi pulverem ac solem pro vulgari, exercendo ibi corpus: sed alterum cum dilectu, quod molestiae notionem infert, propter quam nunc istas exercitationes omittit. Simplicior omnino totius sententiae enuntiatio erat: Cur nunc defugit exercitationes in Campo Martio, quasi Solis aestum atque pulverem ferre nequeat. Sic Iuvenali VII. 33. robusta ac viribus integra *aetas* dicitur *patiens pelagi*, *et cassidis atque ligonis*. Pariter Claudian. in Eutrop. II. 410. *avidus splendere lavacris, nec soles imbresve pati*, de molli homine.

v. 5 *sqq.* Iam exercitationum genera quaedam subiicit poeta. Primo loco ponit equitationem, quam et III. 24. 55. inter studia, quae ingenuum adolescentem decent, collocat. — *militaris*, militari more, tanquam miles. — 6. *inter aequales*, qui adeo iisdem studiis militaribus vacare deberet. Ad opprobrium igitur Sybari faciendum haec adiecta puta. — *Gallica . . . frenis*, haec exornant priorem sententiam speciali notione, quae equitandi artem ostendit, in ferocioribus equis domandis spectatam, quam ideo tanquam rem nimis molestam Sybaris nunc intermittit. *Gallica ora*, audacius pro, os equi Gallici. Ex equis vero Gallicum hic ponit, quod ii essent ferociores adeoque difficilius *temperandi*, compescendi, regendi. Opus adeo iis domandis erat *frenis lupatis*, freno, cui lupi, λύκοι, ferrei aculei inserti essent. Ovid. Amor. I. 2. 15. *Asper equus duris contunditur ora lupatis.* adde Virg. Ge. III. 208. Caeterum Horatium hic equestre nobilium iuvenum Romanorum certamen, ludum Troiae dictum, respicere contendunt nonnulli. Sane sic τὸ *militaris* satis proprie dictum esset. Nam in hoc ludo iuvenes in turmas divisi et galea atque hastilibus ornati (Virgil. Aen. V.

Cur timet ſlavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque iam livida geſtat armis
Brachia, ſaepe diſco,

Saepe

545 ſqq.) ludebant, ſ. pugnam equeſtrem adumbrabant. Sed ludus Troiae erat ſollennis, et raro actus.

v. 8 ſqq. timet tangere, tactum refugit, tanquam nimis periculoſum, pro, non tangit; quod verbum ipſum egregie mollem Sybaris animum depingit. Poſitum adeo pro vulgari, non intrat Tiberim, non natat in Tiberi. *Flavus* is dicitur, perpetuo epitheto. v. I. 2. 13. De re v. III. 7. 27. ubi pariter equeſtria ſtudia cum natatione coniunxit. Quae eadem coniuncta habes in Tibull. I. 4. 12. *hic placet, anguſtis quod equum compeſcit habenis, hic placidam niveo pectore pellit aquam.* adde Stat. Silv. IV. 5. 40. Pariter de molli homine Lucan. VIII. 374. *Non frangit nando violenti vorticis undam.* — 8. Cur non palaeſtrae ſ. luctae ſtudiis vacat? Oleo, cui interdum cera immiſcebatur, (unde ceroma dicitur) inungebantur luctaturi, quo artus magis lubrici redderentur; tum ſequebatur haphe. v. Gronov. Diatr. Stat. c. XXV. et rei agoniſticae ſcriptores. Ad Sybaris igitur animum ab his ſtudiis quam maxime alienum declarandum *cautius* eum *vitare* ait, ſibi magis cavere, corpori ſuo, ſi oleo inungatur, aeque timere ac ſi *ſanguine viperino*, veneno inficeretur. Sanguinem viperinum cum dilectu poſuit; nam is in efficaciſſimis venenis habebatur. cf. V. 3. 6. — 10. *neque iam arma (campeſtria* haec vocat A. P. 379.) ὅπλα, *diſcum* et *iaculum* tractat. Graviter pro hoc, *non geſtat*, habet, eius brachia non ſunt *livida* facta, armorum pondere ac uſu. *Campeſtribus* igitur *armis abſtinet* Sybaris, ne mollia ac candida brachia livorem contrahant. *Diſcus* erat orbis magni ponderis, ex aere, ferro, aut lapide, tantaeque magnitudinis, ut non ſolum manum impleret, ſed et mediam ulnam attingeret (Stat. Theb. VI. 672.) unde brachia livida facta eſſe facile intelligitur. Is vel ſurſum manu emittebatur (Stat. Achill. II. 439. *Oebalios in nubila condere diſcos*) vel ad limitem aliquem conſtitutum proiiciebatur. Ludi huius deſcriptionem habes in Homer. Od. Θ. 186 ſqq. et inde Stat. Theb. VI. 646

Saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinae
Filium dicunt Thetidis fub lacrimofa Troiae
Funera, ne virilis
Cultus in caedem et Lycias proriperet
catervas?

646 fqq. *Iaculum* et ipfum pondere fuo ac ferrata cufpide lividas in brachiis notas efficere poterat. — *nobilis*, quum olim excelluerit in difci et iaculi iactu, quae *faepe* vel *trans finem*, limitem conftitutum, ultra fcopum *expediffet*, proieciffet, emififfet.

v. 13 *fqq.* *Quid latet*, defidet apud te, *ut* latuiffe *dicunt* filium marinae Thetidis, *ἁλίας, ποντίας Θέτιδος*, Achillem. Rem in Achilleide perfecutus eft Statius; adde Bionis Id. ϛ. Occultaverat eum mater in Scyro apud Lycomedem fub vefte muliebri, ne ad bellum Troianum, in quo eum moriturum in fatis erat, ire cogeretur. Apte fatis hic cum Achille Sybaris comparatur; nam et ille in Scyro, Deidamiae amore captus totum fe mollitiei dederat. — *fub funera*, ante cladem, exitium *lacrimofum*, lacrimabile, funeftum. e gr. *δακρυόεις*: dictum adeo exquifitius pro, inftante bello Troiano, Graecis ad Troiam expugnandam coeuntibus. — 15 *fq*. Forma profaica erat: ut Achillem cultu muliebri occultatum ferunt, ne proriperetur in b. *Ne* eum *cultus*, habitus *virilis*, *proriperet* h. cogeret (eo proditum, agnitum) proficifci *in caedem*, ad pugnam, fed illud gravius de Achille fortiffimo heroe, ac *cedere nefcio*. — idque (nam *et* explicativum eft) adverfus *Lycias catervas*. Lycii, qui Troianorum focii erant, docte hic ponuntur pro univerfis Troianis. Iidem cum Troianis comparati etiam Homero Il. δ. 197. et Pind. Nem. γ. 101 fqq. de Achille: *ὄφρα θαλασσίαις ἀνέμων ῥιπαῖσι πεμφθεὶς ὑπὸ Τροΐαν δορίκτυπον ἀλαλὰν Λυκίων τε προσμένοι καὶ Φρυγῶν.* qui locus omnino huc facere videtur.

CARMEN IX.

ARGVMENTVM.

Probabile est, Thaliarchum, amicum Horatii, ad quem hoc carmen est, fuisse Graecum iuvenem, divitem et nobilem, qui Romae viveret, haberetque villam in Faliscis, haud procul monte Soracte: et in hac ipsa villa Horatium hanc oden fecisse. Nam licet forte mons ille cerni a Roma etiam potuerit, tamen longius inde distabat, quam ut ibi versantis poetae ingenio primam quasi impulsionem eius adspectus imprimeret. Deinde manifesto idea versuum primorum quatuor rure potius quam in urbe concepta est. Igitur ab hiemis regioni isti, in quam e villa Thaliarchi prospectus erat, attemperata descriptione exorsus poeta Thaliarchum ad conviviorum, quae hiemali tempori aptissima sint, (Virgil. Ge. I. 301. de agricolis: mutuaque inter se laeti convivia curant. Invitat genialis hiems curasque resolvit) hilaritatem exhortatur. Hinc ad generale de vita suaviter ac sine curis transigenda praeceptum delatus, eundem monet, ne anxia futuri sollicitudine praesentis temporis fructum intercipi, sicque iuvenilem aetatem, lusibus eam iocisque aptissimam, temere sibi elabi patiatur, quum eam mox senectus morosa omnisque hilaritatis expers sequatur. Eximiam argumenti huius ac vere lyricam tractationem, sententiarum dignitatem atque gravitatem, tum Anacreonteam in exitu carminis remissionem observent Venerum

rum

rum poeticarum ſtudioſi. Initium carminis manifeſto reſpondet Alcaei fragmento apud Athen. X. 8. quod ſic legendum videtur:

῞Υει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὀρανῷ μέγας
Χειμὼν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί·
. . . .
. . . . . .

Κάββαλλε τὸν χειμῶν', ἐπὶ μὲν τιθεὶς
Πῦρ, ἐν δὲ κίρνας οἶνον ἀφειδέως
Μελιχρὸν, αὐτὰρ ἀμφὶ κόρσᾳ
Μαλθακὸν ἀμφιτίθει γνάφαλλον.

unde facile ſuſpiceris, Horatium ex Alcaei ode, cuius haec particula eſt, totam ſuam, romanis tamen lineamentis iniectis, expreſſiſſe. Similis coloris eſt L. V. c. XIII.

AD THALIARCHVM.

Vides, ut alta ſtet nive candidum
Soracte, nec iam ſustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto.

Dis-

v. 1 *ſqq. Vides ut*, nota ac ſatis frequentata poetis forma, qua orationi vigor conciliatur, legentisque animus erectior ſit. — *ſtet candidum* docte pro vulgari, candidum, tectum ſit *nive*. *Stare* nimirum et *attolli* ea dicuntur, quae erectiora ſunt, ſollenni poetarum loquendi more. Ovid. Faſt. V. 169. *Nondum ſtabat Atlas.* et ſic ſaepius. Atque haec quidem interpretandi ratio ſatis commoda videtur; aliam tamen h. l. ineundam ſuadet imitatio Senecae Thyeſt. 117. *Cithaeronis iuga ſtant parte nulla cana depoſita nive,* h. Cithaeron ſubſedit, minor factus eſt, ſolutis prae umbrae horrore nivibus. Igitur *mons nive ſtare* h. l. dicitur, qui ea attollitur, erigitur, excelſiorem ſpeciem prae ſe fert. Sic contra *Othrys* Stat. Ach. I. 426. caeſis arboribus *minor*, et *Taygeta ardua ſidere* dicuntur. Male alii: *ſtat*, plenum eſt nive, et Sanad. conſtat quaſi nive. Meliorem paullo rationem Gesnerus iniit, Soracten nive ſtantem, nive horrentem, rigentem exponens. Cui favere videri poſſit Virgil. Ge. III. 369. *ſtant circumfuſa pruinis corpora magna boum.* ſed ibi de re animata uſurpatur. — *nive candidum* ut *Thrace nive candida* III. 25. 10. — 2. *nec iam ſustineant*, prope ferre amplius nequeant, aegre ferant *onus* nivis *ſilvae laborantes*, *γέμουσαι*, nivis ramos degravantis ponderi aegre obnitentes, nive oppletae. Exquiſito enim loquendi uſu poetis ea *laborare* dicuntur, quae grave aliquod onus ſustinent, illud vix tolerant. Ovid. Met. II. 296. *Atlas en ipſe laborat, vixque ſuis humeris candentem ſustinet orbem*, et, qui Ovidii locum imitatus eſt, Stat. Th. VIII. 315. *aſtriferumque domos Atlanta ſupernas ferre laborantem.* De trabe aedos ſustinente, quae ideo *luctans* dicitur, Pindar. Pyth. Δ. 477. *ἢ σὺν ὀρθαῖς κιόνεσσι δεσποσύναισιν ἐρειδομένα μόχθον ἄλλοις ἀμφέπει δύστανον ἐν τείχεσι.* Similiter *attolerare* adhibuit Apulei. Met.

Disſolve frigus, ligna ſuper foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.

Per-

Met. II. p. 90. ed. Ruhnk. *Atria longe pulcerrima — attolerabant ſtatuas palmaris deae.* Eadem vi Stat. Achill. I. 525. *exſiliunt crines, rigidisque laborat vitta comis,* h. aegre coercet comas. Idem uſus τοῦ *gemere* apud poetas, tanquam Virg. Ge. IV. 173. — *conſtiterint gelu,* curſu ipſorum impedito, glacie adſtricta, concreta. Ovid. Triſt. V. 10. 1. *Vt ſumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter.* Alcaeus: πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί· ornatior Noſter. — *gelu acutum* ut *acris hiems* I. 4. 1. χιὼν ὀξεῖα Pind. Pyth. I. 39. *Flumina* vero h. l. non de Tiberi, ſed de fluviis minoribus in Faliſcis intelligenda.

v. 5 *ſqq.* *Disſolve* ſc. calore, igne accenſo, cum dilectu pro vulgari: mitiga, pelle frigus. Nam frigore res dicuntur adſtringi, eaedemque calore reſolvi. v. ad I. 4. 1. Quanto gravius Alcaeus, κάββαλλε τὸν χειμῶνα. — *ligna . . . reponens*, congeſtis et accenſis ſuper foco lignis. Alcaeus: ἐπὶ μὲν τιθεὶς πῦρ, quod concilius et doctius. cf. III. 17. 14. — 6. *benignius*, benigne, liberaliter, ἀφειδέως Alc. — *deprome . . . diota*, hauri vinum Sabinum poculis maioribus, adeoque te largius vino invita, vitae deliciis fruere. Nam *promi* dicitur et cadus, qui horreo conditus ſ. repoſitus' eſt, et vinum cado. v. III. 21. 8. 28. 2. V. 2. 47. Alcaeus: ἐγκέρνας οἶνον μελιχρόν. *diota* vas vinarium, utrimque anſatum, δίωτον, quo vinum e cadis hauſtum in minora pocula diffundebatur, καδίσκος δίωτος apud Athen. XI. p. 473. κισσύβιον ἀμφῶες Theocr. I. 28. *Sabina* non, quae in Sabinis facta eſt, ſed quae vinum Sabinum continet, ſollenni epithetorum translocatione. Sic *Laeſtrygonia amphora* III. 16. 33. — *quadrimum* adeoque iam ſatis vetuſtum, etſi poſt ſeptem demum annos ἐπιτήδειος πίνεσθαι indicatum Athen. I. p. 27.

v. 9 *ſqq.* Indulge igitur genio, et caeterarum rerum omnium curam a te alienam puta. Dii de his viderint, qui omnia regunt numine ſuo. *Permitti* ea *Diis* dicuntur, quae vel in poteſtate noſtra ſita non ſunt, quorum adeo eventus incertus eſt, vel quae omnino futura ſunt.

Permitte Divis caetera: qui ſimul
Stravere ventos aequore fervido
Deproeliantes, nec cupreſſi
Nec veteres agitantur orni.

Quid

ſunt. Pind. Ol. ιγ. 149. Δὶ τοῦτ' Ἐνυαλίῳ τ' ἐκδώσομεν πράσσειν. Ad ſenſum et verba poetae Theogn. 1013. νῦν μὲν πίνοντες τερπώμεθα καλὰ λέγοντες· ἅσσα δ' ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεοῖσι μέλει. Eurip. fragm. Creſſ. n. VIII. ed. Lipſ. τὰ δ' ἄλλα (*caetera*) χαίροι, κύλικος ἐμπεσούσης κύκλῳ. Id. Alc. 791. εὔφραινε σαυτὸν, πῖνε· — τὰ δ' ἄλλ' ἔασον ταῦτα. Amphis in Grot. Exc. p. 519. ὅστις δὲ θνητὸς γενόμενος μὴ τῷ βίῳ ζητεῖ τὶ τερπνὸν προσφέρειν, τὰ δ' ἄλλ' ἐᾷ, μάταιός ἐστιν. Pallad. c. 29. (Anal. Br. II. 413.) εὔφραινε σεαυτὸν, λήθην τοῦ θανάτου τὸν Βρόμιον κατέχων — τἄλλα δὲ πάντα Τύχῃ πράγματα δὸς διέπειν. — *Caetera*, τὰ ἄλλα, quae ad nos non pertinere arbitramur, ſollicitae de futuris cogitationes, quae praeſentem laetitiam turbare poſſint, omninoque res odioſae ac moleſtae, ut V. 13. 7. — *qui ſimul . . . orni.* Vulgare erat: *permitte* iſta Diis, qui provident omnibus rebus, omnium rerum vices temperant, (cf. I. 12. 16.) qui tempeſtati quietem, triſtibus adeo laetiora ſuccedere iubent. Docte igitur comparationi involvit ſententiam poeta, fere ut II. 10. 15. *informes hiemes reducit Iupiter, idem ſummovet.* — *ſimul ac ſtravere*, proſtraverint, ſedaverint, compoſuerint. Aliter dicitur *aequor ſterni*, quod tranquillum fit, ut Hom. Od. γ. 158. cf. Barth. ad Stat. Silv. III. 1. 3. — *deproeliantes*, acerrime inter ſe concurrentes. Sollenne hoc de tempeſtate. v. ad I. 3. 12. *aequore fervido*, quod fluctibus, ventorum vi commotis, effervescit, ζέει. Virgil. Ge. I. 327. — *nec cupreſſi . . . orni*, omnia ſtatim tranquilla redduntur, quieta ſunt. Pro eo: arbores immotae ſtant, et ex his *cupreſſos* et *ornos* ponit, tanquam poeta. *Veteres*, annoſae, procerae. *Antiqua ſilvarum brachia* Stat. Th. I. 361.

v. 13 *ſq.* Noli anxie ac ſollicite de craſtino die cogitare, ipſumque diem, quem tibi fatum fruendum dedit, laetus transige. *fuge*, noli, ut II. 4. 22. *quaerere*, ne quaeras, ne ſollicitus ſis de futuro. *Quaerere*, ut I. 7. 1. II. 11. 4. Ad ſenſum Philetaerus apud Grot.

Quid ſit futurum cras, fuge quaerere: et
Quem Fors dierum cumque dabit, lucro
Adpone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas;
Donec

Grot. Excerpt. p. 875. *τί δεῖ γὰρ ὄντα θνητόν, ἱκετεύω, ποιεῖν, πλὴν ἡδέως ζῆν τὸν βίον καθ' ἡμέραν — εἰς αὔριον δὲ μηδὲ φροντίζειν, τί ἂν ἔσται.* — 14. *quemcunque diem*, ſingulos dies, quos *tibi dabit*, frui concedet *Fors*, fatum, *αἶσα, μοῖρα*. Antiquis *Fors* dea eſt, ad caſus incertos pertinens, et, cum hos bonos affert, *Fors fortuna* h. fortunans dicta. Terent. Phorm. V. 6. init. Cic. Legg. II. 11. extr. Ovid. Faſt. VI. 773 ſqq. Igitur h. l. praeclarum et doctum eſt verbum, ſententiaeque aptiſſimum. — *lucro appone*, in lucro pone vel habe, h. ita fruere, quaſi tibi praeter exſpectationem vitae tuae termino adiectus ſit. Plaut. Merc. III. 2. 10. de ſene: *id iam lucro eſt, quod vivis.* Seneca de Benef. V. 17. *Satius eſt, gratum adverſus perceptas voluptates, non aliorum annos computare, ſed ſuos benigne aeſtimare, et in lucro ponere.* Sotades in Grot. Flor. Stob. p. 399. quanquam paullo aliter: *ἡμέρας μιᾶς ἀλυπία, μέγα ἐστὶ κέρδος.*

v. 15 *ſq.* Iis adeo, quae aetati tuae iuvenili conſentanea ſunt, fruere, iucunde vive, dum per aetatem licet. Hoc ſpeciali notione expreſſit per *amores* et *choreas*. *nec ſperne*, indulge, vaca amoribus, ſectare eos, ut I. 1. 21. *dulces* ornat. Sic *γλυκεῖα Κύπρις* Theocr. I. 95. *γλυκεῖα Ἀφροδίτη* Pind. Ol. 6. 57. *ἔρως γλυκὺς* et ſic ſaepius. — *Puer*, dum puer es, dum per aetatem decet. — *nec . . . neque tu.* Vim aliquam illud *tu* acquirit ipſa collocatione. Solet enim, ubi ſententia particulis ἢ — ἢ vel ſimilibus includitur, repeti pronomen in altero membro. Senec. Herc. f. 1248. *Sive me altorem vocas, ſeu tu parentem.* Res paſſim notata VV. DD. v. Clark. ad Hom. Il. γ. 409. Robinſ. ad Heſiod. Ἔργ. 246. et Erneſti ad Callim. Dian. 150.

v. 17. Dum aetas integra eſt, dum corpus vegetum atque luſibus aptum eſt. *Virenti* florenti, iuveni, pro vulgari *tibi*, et hoc pro: a te, in aetatis flore conſtituto *abeſt*. Sic *virens Chia* IV. 13. 6. Ovid. Faſt. V. 274. *iuvenilibus annis luxuriant animi, corporaque ipſa virent.* Sic *ἄνθος ἥβας* et ſim.

v. ad

Donec virenti canities abeſt
Moroſa. Nunc et Campus et areae,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſita repetantur hora:

Nunc

v. ad V. 13. 6. *canities*, ſenectus *moroſa*, moroſos, triſtes faciens, hilaritatis expers. Nota illa Albiana: *Iam ſubrepet iners aetas nec amare decebit, dicere nec cano blanditias capite.* Antiphanes (Anal. Br. II. p. 204.) c. II. 3. *ὅτ' οὖν χρόνος ὥριος ἡμῖν, πάντα χύδην ἔστω, ψαλμὸς, ἔρως, προπόσεις· χειμὼν τοὐντεῦθεν, γήρως βάρος.* Rufin. c. X. (Anal. Br. II. 392.) *ζωῆς ἀνθρώποις ὀλίγος χρόνος· ἄρτι Λυαῖος, ἄρτι χοροὶ στέφανοί τε φιλανθέες, ἄρτι γυναῖκες· σήμερον ἐσθλὰ πάθω, τὸ γὰρ αὔριον οὐδενὶ δῆλον.*

v. 18 ſqq. Nunc, dum per aetatem licet, dum canities abeſt (eo enim referendum, non ad hiemem), amoris luſibus vacandum. *Repetantur* a te, *repetas*, frequentes, fecteris: quo ſenſu omnibus ſubiectis congruit, ut nulla h. l. ſit zeugmatis figura. *Campus* Martius, in eoque ambulationes. *Campus* ſimpliciter dicitur etiam I. 3. 4. Ovid. A. A. III. 385. et paſſim. — *Areae*, loca pura, porticus, ubi ambulabatur, et convenire ſolebant amantes. v. Burm. ad Prop. II. 18. 55. — ibique repetantur *lenes ſuſurri*, confabulationes cum amica, leni, ſubmiſſo ſono prolatae, *ὀαρισμοὶ, ψιθυρίσματα, παρθένιοι ὀαροὶ* Heſiod. Th. 205. *λάλημα μείλιχον* Silentiarius c. XXI. (Anal. Br. III. 77.) quod Propert. I. 11. 13. *blandos ſuſurros* vocat. — *ſub noctem*, crepuſculi tempore. v. Lamb. Hinc *νυχίους ὀαροὺς* vocat Incertus c. 253. (Anal. Br. III. p. 202.) — *compoſita, συντεθείσῃ*, pacta, condicta *hora.* — 21. *Nunc et* ſectari te decet *riſum latentis puellae*, et *pignus dereptum*, h. luſus et iocos cum puellis, in quibus riſus prodit puellam et pignus ei deripitur: hac enim hilari imagine luſus illos declarat. Informanda animo puella laſciva, iuvenem perſequentem fugiens, et abſcondens ſe, ſed ſe ipſa prodens; ſere ut Virg. Ecl. III. 65. de puella: *fugit ad ſalices, et ſe cupit ante videri.* — *riſus κιχλισμὸς*, v. Theocr. XI. 78. *ab angulo intimo*, occultiſſimo ſc. veniens, exauditus *puellae* ibi *latentis*, quaſi reperiri nolit, quod tamen vel maxime cupit. Hinc riſus *proditor*, locum prodens amatori, ubi puella deliteſcit, et *gratus* ei, deprehenſa

per

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

per hunc puella. — *Pignus dereptum*, detractum *lacertis*, adeoque armilla, *aut digito*, annulus, sic absolute vocatus, quod in fidem mutui amoris puellae dari solebat. Iuvenal. VI. 27. *digito pignus fortasse dedisti.* — *male pertinaci*, minus, quam deberet, repugnante, si annulum retinere vellet; noto loquendi usu. Omnino referenda haec ad meros amantium lusus, et parum scite agere videntur, qui hic lusus pignorum, et latebrarum, quales sunt hodie, exprimi somniant. Caeterum totum hunc locum sublegit Auctor Elegg. quae sub Corn. Galli nomine circumferuntur I. 67. *Et nunc subridens latebras fugitiva petebat, non tamen, effugiens, talo* (f. tota) *latere volens. Sed magis ex aliqua cupiebat parte videri; laetior hoc multo, quod male tecta foret.*

CAR-

C A R M E N X.

ARGVMENTVM.

Totum hoc ex Alcaeo expressum esse carmen docet Porphyrionis scholion: Hymnus in Mercurium ab Alcaeo lyrico poeta: in quo adumbrando quum poeta nihil omnino, quod ad aetatem suam trahi posset, immiscuerit, religioso alicui usu eum destinatum fuisse, frustra quosdam statuere arbitror. Porphyrionis testimonio accedit Pausaniae auctoritas, qui et hymnum illum Alcaei et ex eo locum de bobus Apollini a Mercurio surreptis diserte laudat VII. 20. Tenemus igitur hic vetustiorum hymnorum lyricorum exemplum, e quo, cum aliis eiusdem generis comparato, eorum naturam atque indolem optime constituere licet. Nimirum quum hymni ab argumento, eiusque tractatione sint vel theologici, e sola antiqua theologia simpliciter ducti, quales Orphici; vel epici, epico more tractatis mythis, ut sunt Homerici et Callimachei; vel physici et philosophici, ut Cleanthis et Procli; lyrici summam fere horum omnium delibare, quaeque unicuique propria sunt, haec omnia sua facere atque complecti videntur, tractationis brevitatem solummodo sibi propriam vindicantes. Cuius rei rationem ipsa lyricae poëseos indoles facile suppeditat. Concitatioris enim spiritus poeta, rerum atque animo inde obiectorum phantasmatum ubertate tumens, dum virtutes alicuius dei, quem celebrandum sibi sumit, munera, facta, notiones physicas caet. uno quasi obtutu comple-

xus

xus eloqui conatur, fieri non potest, quin eius oratio eodem feratur impetu, sensusque suos saepe verbo tantum expediat, moraeque impatiens ad alia, nullo fere idearum nexu, transsiliat, quasi hoc solum agat, ut deum, ut cum Virgilio loquar, e turbato pectore excutiat. Luculentissimum huius rei exemplum est c. 20. l. II. cf. et I. 21. — Exorsus igitur poeta a Mercurii natalibus celebrat eum tanquam deum λόγιον, ἐναγώνιον, ἄγγελον ἀθανάτων, αἱμυλόμητιν, *(quod duobus exemplis exornat) denique* ψυχοπομπόν. *Quae quidem Mercurii munera, atque attributa docto ornatu instruxit poeta, ut nobilissima inde ode exiret. Frustra igitur sunt, qui nexum sententiarum in hoc carmine anxie rimantur, summamque omnium, quae de Mercurio praedicantur, ad merita eius de humano genere redire existimant, adeo quidem, ut Iovis nuntium poeta hic celebraverit, quod Deos eorumque consilia homines per eum cognoscant: lyrae inventorem, quod sic eorum delectationi prospexerit; qui in bobus dolose abstractis prudentiae exemplum hominibus dare voluisse, et in Priamo per castra Achivorum ducto periculorum propulsatorem, eius denique animarum ad infera loca deducendarum officium in beneficii, quo de humano genere etiam post mortem bene mereatur, loco ponunt. Neque magis eos audiendos arbitror, qui, quod locus de dolis furtisque Mercurii paullo uberius (haud dubie Alcaei exemplo, uti e Pausan. l. l. liquet) tractatus sit, poetam ipsum rem aliquam tricis plenam, fortasse furtum aliquod amoris meditatum fuisse, atque hac de caussa Mercurium prae caeteris sibi celebrandum sumsisse opinantur.*

A D M E R C V R I V M.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce

v. 1 *sqq. Mercuri . . . te canam.* Sollennis haec deorum in hymnorum, inprimis Homericorum atque Orphicorum, exordio allocutio. — *nepos Atlantis* a Maia, Pleiadum una, Atlantis filia ortum ducens. Frequentatum hoc antiquissimis poetis, inprimis in hymnis, ut Deos a genere ipsorum designent, quo augustiorem iis speciem addant. Quintil. Inst. Or. III. 7. 8. *Addunt etiam diis honorem parentes, ut si quis sit filius Iovis.* De Mercurii genere res nota. vide vel Virg. Aen. VIII. 138 sqq. — *facunde*, λόγιε. Mercurius enim antiquis orationis et eloquentiae auctor habitus. Hinc λόγου προφήτης dictus Orph. H. 27. 4. Facundia vero ei in specie tribuitur respectu ministerii eius, quo Deorum mandata tanquam orator, s. *interpres* (Virg. Aen. IV. 356.) exsequitur. — 2. *feros cultus*, ἀγρίους τρόπους, horridam vitae rationem, incultam vitam, incultos homines. *Cultus* enim generali notione designat omnino habitum quendam, vitae rationem, mores. Virgil. Aen. V. 730. *gens dura atque aspera cultu.* Sil. It. XV. 171. coniungit *morem, cultum* et *habitum*, fere ut Ovid. Trist. III. 8. 37. *moresque hominum cultusque feros*, ubi de exilii sui loco loquitur. *feros habitus hominum* similiter dixit Id. Fast. IV. 107. — *hominum recentum*, primorum, antiquiorum. Respicitur illud tempus, ubi homines relictis antris, victuque aspero ad cultiorem vitam progressi societates constituerunt. — 3. *formasti*, finxisti, excoluisti, ad meliorem vitam perduxisti *voce*, sermone illis tributo. Sic Mercurius Pandorae Hesiod. Ἔργ. 79. ἐν δ᾽ ἄρα φωνὴν θῆκε θεῶν κήρυξ. Ovid. Fast. V. 667. de eodem: *Laeta lyrae pulsu, nitida quoque laete palaestra, quo didicit culte lingua parente loqui.* Praeclare vero sermoni invento politioris vitae origo tribuitur, siquidem inde societas hominum enata, leges factae, artes inventae, omninoque ea constituta, quae homines ad meliorem vivendi rationem perducerent. Cf. Serm. I. 3. 99 sqq. Spectat huc inprimis Cic. de Orat. I. 8. de eloquentia: *quae vis alia potuit* aut

Voce formaſti catus, et decorae
More palaeſtrae:

Te canam, magni Iovis et Deorum
Nuntium, curvaeque lyrae parentem;
Calli-

aut diſperſos homines unum in locum congregare, aut a fera agreſtique vita ad hunc humanum cultum civilemque deducere? — *catus*, cate, prudenter, ſapienti conſilio, qui intelligeres, agreſtes hominum cultus ita optime emendari poſſe. Poſſis et iungere: *catus voce et more palaeſtrae*, cum praeſtares, inſignis eſſes eloquentia et palaeſtra, quibus adeo id effectum dares. Suadet certe hanc rationem imitatio Auſonii epigr. 93. *Phegeus catus arte palaeſtrae.* — 4. *more* inducto *palaeſtrae*, h. palaeſtra, certaminibus agoniſticis. *Mos* eſt lex, praeſcripta quaedam ratio, ad quam certamina fiunt. *Iura palaeſtrae* vocat Propert. III. 12. 1. Lucan. IV. 614. *Olympiacae ſervato* more *palaeſtrae.* Iam Pind. Ol. ς. 117. τεθμῷ ἀέθλων. Hinc oleum, quo palaeſtritae inungebantur, *legitimum* vocat Petron. c. 21. uti docte expedit Gronov. Diatr. Stat. p. 149. — *decorae*, quae corpori decentiorem habitum, εὐεξίαν (quam ideo Mercurio tribuit Lucian. T. I. p. 242. ed. Reiz. uti Virg. Aen. IV. 559. *membra decora iuventae*, quae et ex eius ſtatuis elucet) motum concinniorem (Senec. Herc. f. 1124. *Non Argiva membra palaeſtra flectere docti, fortes caeſtu, forteſque manu;* quas *vires* Cic. de LL. I. 6. vocat *agreſtes*, et *horridas, ſine nitore et palaeſtra.*) quin ipſa exercitatione maius robur, viriumque uſum expeditiorem, omninoque homines rebus agendis magis idoneos efficit. Recte igitur inter inſtituta refertur, quibus homines a Mercurio exculti ſunt. Dictus inde ἀγώνιος, ἐναγώνιος, veluti Orph. H. 27. 2. Simonidi apud Athen. XI. 12. p. 490. Pind. Pyth. 2. 18. et Lucan. IX. 661. *auctor liquidae palaeſtrae*: eiusque et Herculis ſtatuae ideo in gymnaſiis poſitae.

v. 5—8. Alia enumerantur Mercurii attributa, nullo fere idoneo nexu, ex antiquiſſimorum hymnorum ratione. *Magni I. et D. nuntium*, ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούνιον, διάκτορα, ut ſaepius. Memorat hoc poeta tanquam praecipuum Mercurii munus, nullo reſpectu utilitatis, quam quidam ex hoc inter caelum et terras commercio in humanum genus redundantem

 com-

Callidum, quidquid placuit, iocoſo
Condere furto.

Te, boves olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce

comminiſcuntur. Neque magis cum antiquitatis ſenſu congruit, quod Mercurium non ſolum inſtitutioni hominum, ſed et lyra inventa eorumdem oblectationi proſpexiſſe iidem mox afferunt. — 6. *lyrae parentem*, inventorem, qui conſtruxit lyram e teſtudine, cui nervos ovium intenderet. Locus claſſ. apud Hom. H. Merc. 40 ſqq. Lucian. D. D. VII. et Apollod. III. 10. 2. — *curvae*, convexae, ob cavum reſonum, *τὸ κῆτος*, ſoni augendi gratia. Hinc *φόρμιγξ χελύκλονος Ἑρμάωνος* dicta Orph. Arg. 381. ubi v. Geſn.

v. 7 ſq. Ordo ſententiarum ſic procedit: *te canam* — *Deorum nuntium, lyrae parentem* et *callidum* c. *Callidum condere* graeca ſtructura, pro, *callidum*, ingenioſum, ſollertem, *αἱμυλόμητιν*, ad *condendum*, occultandum *furto*, h. ad furandum, *σοφὸς κλέπτειν*. *quicquid placuit*, auget notionem aſtutiae Mercurii. Omnino haec de furtis Mercurii notio e ſumma antiquitate repetenda videtur, ubi doli ac fraudes non tam in vetitis haberentur, quam potius ab ingenii ſollertia commendationem haberent; quam cum maximam Mercurio attribuerent, ſane proclive erat, ut hanc eadem ſimplicitate eloquerentur ac declararent per furta ac fraudes, quibus Mercurius aliis illuderet. Hinc *furtum* dicitur *iocoſum*, ioci cauſa perpetratum, *παιδιά*, qua voce eiusdem Dei furta indigitat Lucian. Catapl. T. I. p. 624. ed. Reiz. *μὴ ἐπὶ πάντων, ὦ Ἑρμῆ, χρῶ τῇ κλεπτικῇ, ἅλις σοι αἱ ἐν οὐρανῷ παιδιαί.* Sic *παίζειν* et *κακὰ παίγνια* Theocr. XV. 49. ubi v. Valken. p. 359.

v. 9 — 12. Affert iam poeta duo fraudulenti eius ingenii exempla, alterum de bobus Apollini ſurreptis, alterum de pharetra eidem clam detracta. Vtrumque hoc, quod diverſo tempore a plurimis editum narratur, Horatius, quo magis vafritiem Mercurii extolleret, miro artificio ita coniunxit, ut Mercurium inter ipſas Apollinis minas, quibus ad reddendas boves compelleretur, eidem, pharetra ſubducta, nova fraude illudentem induceret. Sed fabulam hanc ab Alcaeo ita iam adornatam tradit Porphyrio: et ipſa paullo abstruſior verborum ſtru-

Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.

Quin et Atridas, duce te, ſuperbos,
Ilio dives Priamus relicto,

Theſ-

ſtructura, et conciſa dictio abunde docet, Noſtrum in exprimendo Alcaei loco forte nimis laboraſſe. Verba ita expedienda: *Apollo, dum te puerum*, *παῖδα ὄντα*, qui vix trium dierum eſſes (Homer. Il. in M. 19.) *minaci voce terret*, graviſſimas, quibus te terreret, poenas minaretur, quas a te ſumturus eſſet, *niſi reddidiſſes boves, olim*, paullo ante *per dolum*, furtim *amotas*, abactas, eo ipſo momento *riſit viduus* (ὤν, h. ſe viduum) *pharetra*, docta brevitate ac graeca forma pro, videns ſe viduum, privatum pharetra riſum continere non potuit. Vltima fere conveniunt cum tabulae Neapolitanae deſcriptione apud Philoſtrat. Ic. I. 26. quam ideo huc transferam: ὁ Ἑρμῆς ἵσταται κατόπιν τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ κούφως ἐπιπηδήσας τοῖς μεταφρένοις ἀψοφητὶ λύει τὰ τόξα καὶ συλῶν μὲν διέλαθεν· οὐ μὴν ἠγνόησε σεσυληκώς. Ἐνταῦθα ἡ σοφία τοῦ ζωγράφου· διαχεῖ γὰρ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ποιεῖ χαίροντα. Μεμέτρηται δὲ ὁ γέλως, οἷος ἐφιζάνειν τῷ προσώπῳ θυμὸν ἐκνικώσης ἡδονῆς. Pertinet huc haud dubie parva Mercurii figura cum pharetra, de qua v. Hiſt. de l'Acad. des Inſcript. T. XII. p. 258. — *Amovere*, ut *avertere* verba propria de furto pecudum. Niſi forte poeta Homericam rationem (H. l. 69 ſqq.) in animo habuit, qua nempe Mercurius ἀντία ποιήσας ὁπλὰς τὰς πρόσθεν ὄπισθεν, τὰς δ' ὄπιθεν πρόσθεν, *cauda* adeo *boves retro traheret, verſisque viarum indiciis raperet, ne qua forent pedibus veſtigia rectis*, ut de ſimili Caci fraude Virg. Aen. VIII. 210. Quo et adiecta *per dolum* (δολίην τέχνην eadem de re Homer. l. l. 76.) pertinere videntur. Ovidius quoque Met. II. 686. a Mercurio *arte ſua abactas boves* ait. *Olim* iunge τῷ *amotas*, niſi forte praeſtat: *niſi olim reddidiſſes*, h. eo ipſo momento, ſtatim, illico: exquiſitiore adverbii uſu, qui certe de adv. *dudum* ſatis conſtat. — *Riſit viduus*, graece, ut Virgil. Aen. II. 377. *ſenſit medios delapſus in hoſtes*. *Viduus pharetra*, ſpoliatus, carens ph. ut ὀρφανὸς Gr. e. g. Pind. Iſthm. Δ. 14. ὀρφανὸς ὕβριος.

v. 13—16. Mythicis iam hiſtoricum, ut ita dicam, ſollertiae Mercurii exemplum poeta ſubtexit. Mercurius deducit Priamum ad Hectoris ab Achille occiſi corpus redimendum,

Theſſalosque ignes et iniqua Troiae
Caſtra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, ſuperis Deorum
Gratus et imis.

dum, per caſtra Graecorum, nulli neque viſum neque agnitum, eundemque incolumem inde reducit. Fundus narrationis apud Homer. Il. *ω*. 336. *Priamus dives* πολύκτητος, πολύχρυσος, ut ſaepius: hic tamen non ſimpliciter, ſed quatenus magnam vim auri, quo corpus filii ſui redemturus erat, curru aſportabat. Homer. l. l. 228. — *fefellit*, ἔλαθε, latuit *Atridas*, Agamemnonem et Menelaum *ſuperbos*, μεγαλήτορας, μεγαθύμους, fortes, perpetuo epitheto. — *Theſſalos ignes*, ornate pro, vigilias copiarum Achillis, Theſſali, Myrmidonum ducis. Has in ſpecie memorat poeta, quod eae Priamo, Achillem petenti, transeundae erant, et quod iter noctu fiebat. — *iniqua Troiae*, infeſta Troianis, *caſtra*, Graecum exercitum. Poſt ſpeciales notiones generalem ponit, tanquam poeta.

v. 17—20. Sequitur iam Mercurius ψυχαγωγὸς, πομπαῖος, qui animas ad Inferos deducit. — *reponis ſedibus*, ponis, collocas, deducis ad *laetas*, beatas ſedes, Elyſium, piorum ſedem. *Locos laetos ſedesque beatas fortunatorum nemorum* de iisdem Virg. Aen. VI. 638. — 18. *virga aurea*, ῥάβδῳ χρυσείῃ. Idea inde orta, quod Mercurius comparatur κήρυξι veterum heroum, qui σκῆπτρον gerebant; quod *aureum* habet Mercurius, ut Deus. Hinc χρυσόῤῥαπις dictus. Vtitur hic Mercurius tanquam pedo, nam reliqui colores ſuaviter a paſtore ducti. *Coërces*, agis, compellis (ut I. 24. 18. *quam virga ſemel horrida nigro compulerit Mercurius gregi*) deducis *turbam levem*, exiles animas, εἴδωλα, (v. ad I. 4. 17.) ad loca infera. Specialiori notioni iterum generalem ſubiecit poeta, quod a pedeſtri ratione abhorret. — 19. *Superis Deorum* i. Diis, graeciſmo vulgari; *et imis*, inferis Diis. Ovid. Faſt. V. 665. de eodem: *Pacis et armorum Superis imisque deorum arbiter*. Claudian. R. P. I. 89. *commune profundis et ſuperis numen*. Hinc Ἑρμῆς κοινὸς dictus, veluti Argentario Anal. Br. II. 269. c. XIII. — *gratus*, utrisque inſerviendo.

CAR-

CARMEN XI.

ARGVMENTVM.

Quum homines terrena quaedam cum ſiderum motu congruere, veluti Oceani aeſtum cum lunae curriculo, tempeſtates cum ſtellarum quarundam ortu vel obitu caet. animadvertiſſent; proclive ſane erat, ut cauſſas horum phaenomenorum ab iisdem repeterent, et unicuique ſtellae peculiarem aliquam vim, qua in res phyſicas ageret, diverſamque pro diverſo cuiusque effectu poteſtatem tribuerent. Dilatato mox huius ſcientiae ambitu, res etiam humanae eorumdem imperio ſubiici coeptae ſunt, adeo quidem, ut totum humanum genus quaſi habena quadam de caelo vinctum gubernari antiqua ſibi perſuaſum haberet ſuperſtitio. Ne tamen vano huic ſcientiae augmento omnis prorſus, cui inniteretur, ratio deeſſet, utque nova haec inde exorta diſciplina certis quibusdam, ad quas res humanae exigerentur, conſtaret regulis; coepta fieri obſervatio eſt (Gell. XIV. 1.), ut animadverteretur, quo habitu, quaque forma, quaque poſitura ſtellarum aliquis naſceretur; tum deinceps ab ineunte vita fortuna eius, et mores et ingenium, et circumſtantia rerum negotiorumque, et ad poſtremum finis etiam vitae exſpectaretur, eaque omnia, ut uſu venerant, literis (quae ephemerides mathematicae dictae) mandarentur, ac poſtea longis temporibus, quum ipſae illae eodem in loco, eodemque habitu forent, eadem caeteris quoque eventura exiſtimarentur, qui eodem illo tempore nati fuiſſent. Compoſita ex iſta obſervatione diſciplina dicebatur inde geneſis, genitura,

eiusque inſpectio, horoſcopus. Conf. ad II. 17. Iam quum omnia, quae non niſi magno virium impendio, magnaque ingenii ſollertia adſequi licet, (v. ad I. 3. 21.) quaeque nos ſupra ſortem noſtram extollere, Diisque exaequare videntur, humano generi a Diis negata, omnesque adeo conatus, quibus aditus ad ea pateſit, impios haberet antiquitas; in promtu eſt intelligere, cur etiam hanc artem, qua eventura, quorum ſcientia maximum inter Deos atque homines diſcrimen conſtitueret, quaeque homines Iovi, ut Pacuvius ait, aequipararet, ab hominibus exquiri poſſe putabantur, impiam atque vetitam habuerint. Horatius igitur, ut deterreret Leuconoën (nam et ſeminas Romae vana hac futuri explorandi curioſitate laboraſſe abunde conſtat), ne genethliacis iſtis artibus uteretur, impium eſſe ait, in ea inquirere velle, quae prudenti quodam conſilio Dii nobis occultaverint: contra multo ſatius eſſe, iis, quae ſato nobis impendeant, tolerandis parem ſortemque adeo animum offerre, atque in iis acquieſcere. Cumque, quam brevis vita humana ſit, etiam absque Babyloniis iſtis numeris perſpici poſſit, multo ſapientius eſſe, praeſentis temporis, quod certiſſimum ſit, uſura, quantam largiatur maximam, frui, quam in craſtinum, quod admodum incertum ſit, eam differre. Eminet hoc carmen cum elocutionis ornatu, colorumque vigore, tum ſententiarum in tanta brevitate excellentia. E v. 5. colligere poſſis, Leuconoën villam habuiſſe in ora maris Tyrrheni, ibique et ipſam, et Horatium quoque, nunc forte fuiſſe: quanquam non opus ſit hac ſuſpicione, ſi mare Tyrrhenum ſolius ornatus cauſſa, (uti Statio Theb. VI. 20. Tyrrhena hiems) poſitum exiſtimes.

AD LEVCONOEN.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Di dederint, Leuconoë; nec Babylonios

Tenta-

v. 1 sqq. *ne quaesieris*, noli quaerere, inquirere, sollicita esse. Propert. II. 20. 60. *At vos incertam, mortales, funeris horam* quaeritis, *et qua sit mors adeunda via.* Quaeritis *et caelo Phoenicum inventa sereno, quae sit stella homini commoda, quaeque mala.* v. ad I. 9. 13. — *scire nefas*, impium enim est, ea scire conari, sciscitari, quaerere. Stat. Theb. III. 562. *quid crastina volveret aetas, scire nefas homini.* Mar. Victor ad Salm. v. 45. (in Wernsdorf. Poet. min. T. III. p. 108.) *Quaeque deo tantum sunt nota, recondita cunctis, scire volunt, heu grande nefas, et scire videntur.* — *quem mihi* suaviter declarat Leuconoës adversus Horatium benevolentiam. — 2. *quem finem* vitae, qualem vitae exitum, quod genus mortis, ut in Propert. l. l. *qua sit mors adeunda via.* Nisi forte praestat, quot vitae annos *dii dederint*, constituerint, decreverint, nobis vivendum tribuerint, propter v. 4. *seu plures* caet. *Dare* verbum proprium de fato. Tibull. IV. 5. 4. ubi v. Heyn. — 3. *numeri* sunt computationes ex ephemeridibus s. tabulis astrologicis, in quibus coniunctiones planetarum, positiones siderum ad quemvis diem descriptae erant. In his exputationibus quum tota horoscopi ratio esset posita, docere hanc artem poeta per numeros indigitat. Quo eodem modo *numeros Thrasylli* dixit* Iuvenal. VI. 576. et *numeros astra moventes* Lucan. I. 641. ubi plura congessit Oudend. — *Babylonios* vocat, quia astrologia ex illis terris Romam advecta erat. Hinc ii, qui hanc artem profiterentur, Chaldaei simpliciter dicti: tanquam Iuvenal. VI. 553. — *tentaris*, tenta, experire, futura inde explorare conare. Proprium verbum hac de re.

Tentaris numeros. Vt melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes, ſeu tribuit Iupiter ultimam,
Quae nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare Tyrrhe-

v. 3 *ſqq.* *Vt melius,* ὡς, ὅσον βέλτιον, quanto melius, quanto ſatius eſt, *pati*, aequo animo ferre, aequi bonique conſulere, in hoc acquieſcere, *quidquid erit*, quodcunque tandem acciderit, quaecunque fato nobis impendeant, quum ſollicitudo futuri praeſentem quoque laetitiam turbet, vitaeque fructum intercipiat. Forte tamen ſtrictiori ſenſu accipiendum propter ſequentia, et explicandum, *quidquid* annorum *erit*, quantulamcunque vitae portionem ſors nobis fruendam dederit. — 4. *Seu plures* annos Iupiter ſ. fatum tibi *tribuit*, adſignaverit, quos vivas, ſive hunc ultimum eſſe iuſſerit, ſeu longum, ſeu breve vitae tibi datum ſit ſpatium. Docto hoc atque ab ipſo, quo ſcriptum eſt hoc carmen, anni tempore petito ornatu poeta extulit. Pro annis enim ſunt *hiemes*, et pro ea, *quae nunc eſt*, procellarum hibernarum imago egregie elaborata. — *mare Tyrrhenum*, maris Tyrrheni fluctus, qui *debilitantur* per hiemem, ad ſaxa alliduntur, franguntur, et inde fracto impetu relabuntur. Quo ſenſu *fluctifragum litus* dixit Lucret. I. 305. Sed ornatius hic *hiems* eſt ſubiectum agens, et ipſa fluctus debilitat. — *pumicibus* docte pro, ſaxis cavis, exeſis. v. Virg. Ge. I. 44. et 374. item Lucret. I. 326. *veſco ſale ſaxa pereſa.* — *oppoſitis*, qui obiecti ſunt fluctibus, προβλῆσι σκοπέλοις, (Homer. Il. β. 396.) qui praetenduntur mari, ad eos frangendo: adpoſito epitheto. *Villam ad Auſtri flatus oppoſitam* pariter Catull. LXII. 2. *Rupes expoſitas*, quae in mare procurrunt, dixit Stat. Ach. I. 449.

v. 6 *ſqq.* Quin tu potius laeto atque ſecuro animo fruere hocce, quod tibi datum eſt, vitae tempore, cuius ſpatium et per ſe ſatis circumſcriptum ſit, et hoc ipſum cito elabatur. Vide quam graviter et exquiſite poeta vulgarem hanc ſententiam expreſſerit. Eſt adeo corrigentis τὸ *ſapias*, h. meliorem vitae rationem, quaeſo, ineas, vita rectius utaris, fere ut I. 7. 17. *ſic tu ſapiens ſinire memento triſtitiam* caet. Itaque feminam, ut iucunde praeſens vitae tempus

Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et ſpatio brevi
Spem longam reſeces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas,

pus transigat, hortaturus, iubet eam *vinum liquare*, h. percolare, ſicque bibendo aptum reddere. Quum enim vini defaecandi artem parum cognitam haberent veteres, oportebat eos vinum annoſum aut fumo maturatum (v. ad III. 8. 11.) et ſic turbidum ac ſpiſſum per ſaccum, e tenui lino confectum, tenuique vimine rarius contextum (Colum. IX. 15. 12.) colare ſ. transmittere, ut purgaretur a faecibus, et liquidius ſieret. Id dicebatur, *ὑλίζειν*, *σακκίζειν*, *ἐξηπριάζειν*· v. Heringa Obſſ. c. XX. p. 168. Antiquiſſimum hunc morem confirmat etiam inſcriptio Sigea, qua dedicantur *κρατὴρ*, *ἐπίστατον*, et *ἠθμός*. Iam etſi hoc muliebre eſſet negotium; poeta tamen non tam hoc agere videtur, ut Leuconoën ab aſtrologicis rationibus ad operas femineas traducere velit, quam potius, ut futuri ſollicitudinem miſſam faciat, eamque, vinum bibendo, animo eiiciat. Eadem loquendi ratio in Martial. VIII. 45. 3. in amici reditu: *Defluat, et lento ſplendeſcat turbida lino amphora centeno conſule facta minor.* Neque vero morari quemquam debet, quod feminae hoc poeta praecipiat. Vide vel I. 17. 21. et III. 12. 1. 2. — *ſpatio brevi*, quum breve ſit vitae ſpatium, in hac vitae brevitate, *reſeces*, reſcindas, ne longe nimis porrigas, ne alas, imo contrahas, *ſpem longam*, longioris aetatis, longe porrectae. Praeclare ſibi opponuntur *ſpatium breve* et *ſpes longa*. Eadem ſententia eodem ornatu eſt I. 4. 15. *Vitae ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam. Reſecamus ſpem vitae*, quam, ultra eius terminum porrectam, in ſines ſuos cogimus, contrahimus, ita ut ſpem vitae ne ulterius producamus, quam per eius brevitatem licet. Virgilii locus Aen. X. 107. *quam quisque ſecat ſpem*, a noſtro alienus videtur. — *dum loquimur*, quin adeo, dum haec ita loquimur, *fugerit*, ſit, ut effugiat *aetas*, aliquantulum aetatis. Hinc *invida* ea dicitur, quae tam cito elabendo ſui fructum nobis invidere videtur. Similis color in Iuvenal. IX. 126. et Perſ. V. 152. *Vive memor leti, fugit hora, hoc, quod loquor, inde eſt.* adde Incerti Idyll. in Roſam v. 35 —

Aetas. Carpe diem, quam minimum credula poſtero.

35—38. in Anthol. Lat. Burm. T. I. p. 705. de breviſſimo temporis ſpatio adhibuit Petron. c. 99. *ubi ex aratro domeſacta tellus nitet*, dum loqueris, *levis pruina dilabitur.* — 8. *carpe diem* hodiernum, **καιρὸν λάβε,** (e. g. Aeſchyl. Sept. adv. Th. 65.) praeſenti, quod vivendum tibi datum eſt, tempore utere, fructum eius ne intercipi atque elabi tibi patiare. Ad verba et ſenſum III. 8. 27. *dona praeſentis cape laetus horae.* Nec abludit Terentianum Adelph. II. 4. 23. *hilarem hunc ſumamus diem.* Male comparant Epicureorum **καρπίζειν**. cf. ad III. 29. 42. — *quam minimum credula*, parum fiduciae collocans in *poſtero*, craſtino, quum admodum incertum ſit, an craſtino vivas.

CAR-

C A R M E N XII.

ARGVMENTVM.

Carmen hoc, quod est e genere gravi atque magnifico, tantam in adornando atque pertractando argumento artem ostendit, tantaque augustiissimarum imaginum dignitate, orationisque ornatu, atque elocutionis vi conspicuum est, ut ipsam lyricae poeseos maiestatem repraesentare, omninoque splendidissimis Horatii operibus adnumerandum videatur. Sed in eius descriptione admodum haerere videas Intpp., quod non mirum, cum singularis omnino illius ingressus sit. Putant fere, Horatium enumerare Deorum, heroum, et magnorum Romae virorum multitudinem, quos nolit canere, et tamen breviter canat, tum ad Augustum venire, quem proprie voluerit canere. Sed cum sic ieiunam admodum rationem secutus esset poeta, tum ne secutus est quidem; nam omnes, quos memorat, canere se velle nimirum ait. Cumque et hymnorum et odarum genus fuisse constet apud veteres, quod plurium laudes complecteretur, Horatius, Augustum celebraturus, eam rationem sed novo artificio imitatur ita, ut Deos, heroas, magnosque Romae viros enumeret, et brevi elogio decoret, istique splendidae seriei ad extremum adnectat et adsociet Augustum, neque solum sic illis parem, sed uno Iove inferiorem ponat. Quo quam splendidum atque excelsum Augusti elogium contineatur, quis non videat? Igitur ita informemus animo progressum carminis. Poeta enthusiasmo excelsiore, et impetu, magni alicuius argumenti canendi, correptus, plenus sublimium sensuum ipse ambigit,

ambigit, quod illud argumentum ſit. Quare exemplo et imitatione Pindari e Muſa ſciſcitatur, quis ille ſit vir, aut heros, aut Deus, quem ſe canere velit. A Iove igitur, Muſarum principio, Deorum maximo, exorſus, ad eius liberos transit. Memorantur adeo Pallas, a Iove ſecunda, Bacchus ἐνυάλιος, Diana ἰοχέαιρα, eiusque frater Apollo ἑκηβόλος; tum ex heroibus Hercules victor, monſtrorum domitor, σωτὴρ, et Dioscuri, σωτῆρες iidem etiam et tempeſtatum pacatores. Deinde ad viros progreſſus, ut ad primarium carminis argumentum transitum ſibi pararet, in ſummis ſuae gentis viris commemorat Romulum, urbis conditorem, et Numam efferati militia populi per quietem formatorem, religionum, morum, legumque inſtitutorem. His ſubiungit Tarquinium Priſcum, faſces, trabeas, curules, omnia denique decora et inſignia, quibus imperii dignitas eminebat (Flor. I. 5.) ab Etruſcis, a ſe ſubactis, ad Romanos transferentem, et Catonem Uticenſem. Tum ſequuntur priſcae aetatis venerabiles viri nonnulli, Regulus, Scauri, Paullus, Fabricius, Curius, Camillus, fortitudine bellica, patriae caritate, generoſo ſpiritu, gravitate et conſtantia clariſſimi, diſciplinae antiquae continentiaeque ac morum ſeveritatis ſervantiſſimi; Camillus etiam Romae conſervator ac reſtitutor, ac velut alter conditor. Facta dehinc magnifica transitione ad Marcellum iuvenem, Auguſto et populo R. cariſſimum, gentemque Iuliam, inde ad ipſum Auguſtum a Iove ſecundum, diviſumque cum eo imperium habentem, enthuſiaſmi impetus defertur. Scriptum autem eſt h. c. a. V. DCCXXXI. vivente adhuc Marcello, bellumque Auguſto contra Parthos parante. Comparetur cum eo Pind. Ol. β. et Noſtri III. 25.

A D A V G V S T V M.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia ſumis celebrare, Clio?
Quem Deum? cuius recinet iocoſa
Nomen imago,

Aut

v. 1 *ſq.* Prima exordii atque totius fere carminis ſtamina ducta a Pind. Ol. *β.* pr. Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, τίνα θεὸν, τίν' ἥρωα, τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν; in quo adumbrando et amplificando poeta doctrinam atque artem, qua a Diis exorſus ad Auguſti laudes progreditur, haud vulgarem oſtendit. Multo tamen ſimplicior Pindarici exordii ratio videtur; nam laudes θεοῦ, h. Iovis (v. 4.) et herois, Herculis (v. 5.) haud alienae erant a carmine, quo Theronis victoria in ludis Olympicis celebraretur. — *Viri*, qui virtute ac meritis reliquos homines antecellunt, *heroes*, ἡμίθεοι ex his Alciden et Dioscuros memorat; ex iſtis vero Romulum, Numam Pompilium caet. Nam Romulum *viris* adcenſeri a poeta, e v. 33. Rom. *poſt hos* caet. clare patet. — *lyra vel tibia*, carmine, quod ad lyram vel t. canatur, lyrico inde appellato. Vtrumque coniunxit etiam Pindarus Iſthm. *ε.* 33. κλέοντι δ' ἔν τε φορμίγγεσσιν, ἐν αὐλῶν τε παμφώνοις ὁμοκλαῖς, et Ol. *γ.* 13. 14. φόρμιγγα ποικιλόγαρυν καὶ βοὰν αὐλῶν, ἐπέων τε θέσιν. et Ol. *ι.* 113. τὶν δ' ἀδυεπής τε λύρα γλυκύς τ' αὐλὸς ἀναπάσσει χάριν. cf. III. 4. 1 ſqq. — *acri* ὀξεῖ, acuto et gravi ſono, qualis eſt buccinae noſtrae aut tubae. Hinc Pind. l. l. βοὰν αὐλῶν, et Auct. Ep. 174. (Br. Anal. III. 184.) αὐλοὺς dixit βαρυφθόγγους. — 2. *ſumis*, eligis *celebrare*, graece, pro celebrandum, canendum. *Sumere* ſaepius de eligenda carminis materia, ut Ep. I. 3. 7. A. P. 38. Quod Muſae canendi partes delegat, hoc cum per ſe plus dignitatis habet, tum accommodatius eſt propter ſeqq.

v. 3 — 6. *Cuius nomen*, laudes *recinet*, cum dilectu pro, referat, reddat *imago* ſc. vocis, Echo. Eſt adeo docta ſuperioris ſententiae amplificatio. Echo paulo audacius *imago* ſimpliciter dicitur, ut I. 20. 7. Sed haud dubie antiquus et doctus is vocabuli uſus erat; nam ſic habet

et

Aut in umbrofis Heliconis oris,
Aut fuper Pindo, gelidove in Haemo?
Vnde vocalem temere infecutae
Orphea filvae,

Arte

et Cic. Tufc. III. 2. Plenius Virg. Ge. IV. 50. *vocisque offenfa refultat imago.* Similiter παντοίων στομάτων λάλον εἰκόνα Echo vocat Archias XIV. 3. (Anal. Br. II. p. 95.) Horatium fecuti funt Stat. Silv. I. 3. 18. *fallax refponfat imago.* et Valer. Flacc. III. 597. *refponfant filvae et vaga certat imago.* — *iocofa* e natura rei, quatenus Echo fallit et ludit nos. Lucret. IV. 574. *fruftratur imagine verbi. fallax* Stat. l. l. — 5. 6. Ad exornandam Echus imaginem montes poeta memorat, a quibus lyrae ac vocis fonus reflectatur. Quumque Mufae canendi partes iniungat, ex montibus cum dilectu ponit Heliconem et Pindum, Mufis facros; Haemum vero, quod is olim nobiliffimorum poetarum, Lini, Mufaei, maxime vero Orphei cantibus infonuiffet; qua ipfa de caufa adiectos puta vv. 7—12. *Helicon* Boeotiae mons, Phocidi adiacens, Mufarum fedes. Iuga eius nemorofa docte declarat poeta per *oras umbrofas.* *Helicona virentem* Ep. II. 1. 218. δένδρων ἀνάπλεως adeo audit Paufan. IX. 28. res fatis nota. v. Pafferat. ad Prop. III. 1. init. *Pindus* Theffaliae mons, et ipfe Apollini et Mufis facer. *Haemus*, Thraciae m. *gelidus* dictus ob filvas, ut fup. 1. 30. inf. 21. 6. Virg. Ge. II. 488. *o qui me gelidis in vallibus Haemi fiftat et ingenti ramorum protegat umbra.*

v. 7 *fq.* In Haemo monte, Orphei cantu celebratiffimo. Vide, quam docte atque ornate pedeftre hoc poeta extulit! — *vocalem Orphea,* φωνήεντα, cantantem, vel lyram pulfantem. Sic *vocales chordae* Tib. II. 5. 3. Seneca Agam. 326. *refonetque manu pulfa citata vocale chelys.* Hinc omnino de poefi; ut *vocales undae* Stat. Silv. I. 2. 6. Iuven. VII. 19. *nectit quicunque canoris eloquium vocale modis.* Silvae f. arbores fecutae funt lyrae fonum, appropinquarunt ei *temere*, nullo ordine, confufe, uti promifcue antea fteterant. Nihil amplius.

v. 9 *fq.* *Arte materna*, quae matri eius, Calliopae, propria eft, vel, quam mater eum docuerat, τέχνῃ μουσικῇ. *Cirrhaeas artes* vocat Claudian. Praef. v. 23. ad R. P. l. II.

Seneca,

Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus celeresque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus.

Quid

Seneca, h. l. forte ob oculos habens, Herc. Fur. 573. *Quae ſilvas et aves ſaxaque traxerat ars, quae praebuerat fluminibus moras.* — *rapidos lapſus,* concitatum curſum *fluminum*, rapidiſſimos fluvios *morantem*, inhibentem, ſiſtentem. *Labi* iam per ſe citatum curſum innuit. v. II. 14. 2. cf. Heyn. ad Tibull. I. 8. 48. Omnino haec per ſuppreſſum fluviorum curſum ventorumque ſilentium declarata ſumma per rerum naturam tranquillitas priſca atque anguſta imagine vim poeſeos ac muſices egregie repraeſentat. Conferri omnino velim Orph. Argon. 259 ſqq. et 431 ſqq. Apollon. Rh. I. 23 ſqq. Antip. Sid. c. LXVII. (Anal. Br. II. p. 24.) Virg. Ge. IV. 454 ſqq. Ovid. Met. X. init. Senec. Herc. f 572 ſqq. Claudian. Praef. ad l. II. de R. Prof. — *blandum . . . quercus*, quique tam blandus eſſet in tractandis fidibus, qui tam blande, tam ſuaviter lyra caneret, ut quercus hisce cantus blandimentis permulſae atque illectae eum ſequerentur. θελγομένας δρύας eadem in re dixit Orph. l. l. Caeterum graecam ſtructuram, *blandum* — *ducere,* pro, blanditiis ſuis, blande ducentem, facile animadvertas. Eandem Markl. ingerere conabatur Stat. V. Silv. 5. 84. *blandique — excepiſſe genas.* Sed de hoc ſuo loco. — *auritas*, audacter et lyrice, pro, auſcultantes, cantus ſuavitate delinitas. Imitatus eſt h. l. Sidon. c. II. 71. *qui cantu flexit ſcopulos, digitisque canoris compulit auritas ad plectrum currere ſilvas; quum ſtarent Hebri latices, curſuque ligato fluminis attoniti carmen magis unda ſitiret.* et XXIII. 190. *aurita chelyn expetente ſilva.* Id. XVI. 4. de Amphione: *Ogygiamque chelyn, quae ſaxa ſequacia flectens cantibus, auritos erexit carmine muros.*

v. 13 ſqq. Quid prius . . . laudibus? quem prius celebrem, quam Iovem? Ab hoc initium carminis facere decet; huius laudes primum dicendae ſunt. Reſpexit Horatius haud dubie antiquiorum poetarum, quique eorum carmina recitarent, ſollennem morem, quo carminibus prooemio aliquo, in Deorum, maxime Iovis, laudibus occupato, praeluderent. Notus ſatis

eſt

Quid prius dicam ſolitis Parentis
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis?

Vnde

eſt locus Pind. Nem. II. pr. *Ὅθεν περ καὶ Ὁμηρίδαι ῥαπτῶν ἐπέων τὰ πόλλ' ἀοιδοὶ ἄρχονται Διὸς ἐκ προοιμίου.* Hinc Iovis laudes *ſolitas* vocat, quae primo loco a poetis memorari ſolent. — *Parens* ſc. hominum ac Deorum, Iupiter, abſolute ſic dictus, ut *Pater* Virg. Ge. I. 353. et ſic ſaepiſſime. — 14. Summus rerum arbiter, qui univerſum numine ſuo regit. — *res hom. ac Deor. τὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ θεῶν*, qui homines ac Deos regit, iis imperat, iuxta Homericum: *ἄναξ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.* Similiter Virg. Aen. I. 229. *o qui res hominumque Deumque aeternis regis imperiis et fulmine terres*, de eodem. — 15. Vniverſum declarat poeta per *mare, terras*, et *mundum* h. caelum, ſolem et lunam, quorum curſum ita *temperat*, moderatur, regit, *variis horis*, ut inde anni partes, viciſſitudinesque temporum procedant; qua fere ratione Sol et Luna *annum caelo ducere* dicuntur Virg. Ge. I. 6. Hinc *Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοὺς* vocat Homer. Il. β. 134. et ipſae Horae filiae Iovis et Themidis audiunt, veluti Orph. H. in easdem, v. 6. Speciali igitur notione poeta curam, qua Iupiter univerſum continet, expreſſit per anni tempora, certo quodam ordine ab eodem diviſa atque diſtincta; nam haec ipſa evincunt *certa ratione geri rem atque ordine certo* iuxta Lucret. V. 1435. cuius adeo Iupiter auctor eſt.

v. 17 *ſqq. Vnde*, quare, ſc. quum in Deos hominesque imperium exerceat, univerſumque terrarum orbem regat, *nihil generatur*, *οὐ μεῖζόν τι γίγνεται*, nihil exiſtit, eſt, quod *maius*, praeſtantius, potentius ſit, *ipſo* Iove: *οὗ καὶ φέρτατός ἐστι θεῶν κράτεΐ τε μέγιστος* Heſiod. Theog. 49. Eſt adeo *Ζεὺς ὕψιστος, πάντων μέγιστος* (Aeſchyl. Choëph. 202.) *πανυπέρτατος* (Callim. H. in Iov. 91.) et Latinis *Invictus*, *Exſuperantiſſimus*, *Maximus* et ſim. *Nil maius*, nemo maior, ut Ovid. Met. II. 60. *vaſti quoque rector Olympi — non agat hos currus, et quid Iove maius habemus?* et Faſt. V. 125. *Ille ubi res caeli tenuit, ſolioque paterno ſedit, et invicto nil Iove maius erat.* Alii h. l. ſic accipiunt: *Vnde*, ex quo Iove *nihil*, nulla proles *generatur*,

gigni

Vnde nil maius generatur ipſo,
Nec viget quidquam ſimile aut ſecundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.

Proeliis

gigni poteſt, quae maior ſit *ipſo:* putantque reſpici fabulam, qua Iupiter Thetidis coniugium ideo reſpuerit, quod in fatis eſſe ſciret, eum, quem Thetis editura eſſet filium, patre praeſtantiorem futurum. Sed haec longius petita videntur, et ſententia, quae inde procedit, et parum congrua eſt h. l., et laudem ſatis ieiunam, ipſoque Iove indignam continet. — 18. *Nec quidquam* ei *ſimile*, nemo aequalis ei, *viget*, floret dignitate atque potentia, nemo par ei eſt; — *aut ſecundum*, quod ſtatim eum ſequatur, quod eius potentiam prope attingat: imo omnes reliqui Dii Iove longe inferiores ſunt. Imitatus eſt h. l. Martial. de Roma, XII. 8. *Terrarum dea gentiumque, Roma, cui par eſt nihil, et nihil ſecundum.* — 19. 20. Proxima tamen, quamvis longo intervallo, ei eſt Pallas. Adpoſite Virgil. Aen. V. 320. *Proximus huic, longo ſed proximus intervallo.* Quinctil. Inſt. Orat. X. 153. *Quamvis ei* (Antimacho) *ſecundas fere Grammaticorum conſenſus deferat; et affectibus, et iucunditate, et diſpoſitione et omnino arte deficitur, ut plane manifeſto appareat, quanto ſit aliud, proximum eſſe, aliud ſecundum*, h. Antimachum ſecundum quidem eſſe, longiſſimo tamen intervallo priori proximum. Contra *Virgilius* eidem l. l. §. 86. *ſecundus* dicitur, *propior tamen primo quam tertio.* — *Honores occupavit*, *τιμὰς ἔχει*, *ἔμμορε τιμῆς*, ſortita eſt munera, quibus proxime ad Iovem accedit, quae ei proximum a Iove locum vindicant. Nimirum poteſtas aliqua, ſingulare aliquod munus, imperium, quo Iupiter unumquemque Deum ornavit, quod adeo ei proprium eſt, poetis dicitur *τιμή*, *γέρας* et ſim. *Honorem* eodem ſenſu adhibuit Statius Silv. III. 2. 14. *divae Nereides, — queis honor et regni ceſſit fortuna ſecundi.* Sortita eſt adeo Pallas *honores*, munera, non quidem tam ampla, quam Iovis: caeterorum tamen Deorum *τιμαῖς* inſigniora. Ad ſenſum Callim. Lav. Pall. 131. *μώνᾳ Ζεὺς τόγε θυγατέρων δῶκεν Ἀθαναίᾳ, πατρῷια πάντα φέρεσθαι.* In monumm. antiquis eadem cum Iove ideo ſociata conſpicitur, e. g. Muſ. Capitol. T. IV. t. 8. Hinc et proximum

Proeliis audax, neque te ſilebo
Liber, et ſaevis inimica Virgo
Belluis: nec te, metuende certa
Phoebe ſagitta.

Dicam et Alciden, puerosque Ledae,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobi-

mum a Iove locum in Deorum concilio occupat. v. Spanhem. ad Callim. H. Apoll. 29. adde Homer. Il. ω. 131. Quo reſpectu poeta Palladem proximos honores *occupaſſe* videtur dixiſſe, fere ut *Homerus priores ſedes tenere* dicitur IV. 9. 5.

v. 21 *ſqq.* Vulgaris continuandae orationis ordo ferebat: canam etiam Bacchum, Dianam, Apollinem; ſed docte hunc variavit poeta, orationique, ad Deos ipſos, e priſcorum hymnorum forma, eam convertendo, novum vigorem adiecit. *Proeliis audax*, audacter pugnans, ferox, bellicoſe. Orph. H. 44. 3. ὃς ξίφεσιν χαίρεις, ἠδ' αἵμασι, ad Bacchum — *bellorum potentem* iuxta Macrob. Sat. I. 19. Praecipuae ei partes datae in Gigantomachiis. cf. II. 19. 21. Celebratur quoque eius expeditio adverſus Indos ſuſcepta. Hinc armatus in monumm. antiquis conſpicitur. v. Winkelman. Monum. ined. p. 67. et Allegor. p. 41. — 22. *Virgo*, Κόρη, Παρθένος abſolute dicta Diana; nam in muneribus a Iove ipſi tributis erat et παρθενίη iuxta Callim. H. in eandem v. 6. — *inimica belluis*, ornate, quae perſequitur belluas, *belluarum agitatrix*, ut dicitur Arnob. IV. p. 241. ex emend. Markl. ad Stat. p. 99. dea venatrix, θηροκτόνος, ἐλαφηβόλος, εὔσκοπος, ἰοχέαιρα, quae ſunt Homerica Dianae epitheta. — 23. *metuende ſagitta*, qui ſagittam iacis, (ut *metuende thyrſo* II. 19. 8.) ſed alterum cum vi, propter adi. *certa*, quae ſcopum attingit, quae nunquam aberrat, quae *praedae certa* eſt, ut Senec. Herc. Oet. 1655. Idem de Diana Hippol. 57. *cuius certis petitur telis fera*, quocum ἀφύκτους ἰοὺς Sophocl. Philoct. 105. comparavit Valken. ad Eurip. Hippol. v. 1416. Sic *certi venatus* Claudian. in Probi Conſ. 187. et in Nupt. Honor. 2. *Parthis ſagittas tendere certior.*

v. 25 *ſqq.* Iam ad heroum laudes deſcendit poeta. Memorat ex his *Alciden*, Herculem, Alcaei nepotem, et *pueros*, παῖδας, filios

Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit,

Defluit ſaxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax, nam ſic voluere, ponto
Vnda recumbit.

Romu-

filios *Ledae* et Iovis, Dioscuros, Caſtorem et Pollucem. Eosdem coniunxit III. 3. 9. *Hunc*, alterum, Caſtorem, *nobilem ſuperare*, ἔνδοξον νικᾶν (v. Toup. Curae noviſſ. in Suid. p. 151.) graeca ſtructura, pro, nobilem ex eo, quod *ſuperavit*, ſuperior fuit *equis*, equo, equeſtri certamine victor fuit. — *illum*, alterum, Pollucem, quod victor disceſſit *pugnis*, pugnorum, caeſtuum certamine, πυγμαχίῃ, in qua Amycum necavit. v. Apollod. I. 9. 20. Eadem de utroque comprehendit notiſſimus Homeri locus Il. γ. 237. Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα. Sed et uterque cum equo occurrit in Monumm. antiquis; item apud poetas, ut Pind. Pyth. α. 127. λευκοπώλους eos vocans: adde Eurip. Hel. 1680. Lucian. T. I. p. 282. ed. Reiz. et Ovid. Metam. VIII. 372. — Sequitur eorum vis benefica, quae iis inter Deos relatis muneris loco a Iove obtigit, ut hominibus in mari periclitantibus ſuccurrant: τιμὰς σωτῆρας βροτῶν ἐν ἁλὸς ῥοθίοις vocat Eurip. Electr. 991. v. ad IV. 8. 31. Ratio huius ſigmenti in eo quaerenda videtur, quod duae flammulae in malo navis apparentes nautis indicio ſunt, tempeſtatem mox ſedatum iri. His vero Dioscurorum praeſentiam et auxilium manifeſtari perſuaſum ſibi habebat antiquitas. *Simul* ac eorum *ſtella*, ſidus, ut Virg. Ge. I. 222. nam de duabus ſtellis intelligendum. — *alba*, lucida, clara, ut de iisdem I. 3. 2. et IV. 8. 31. Sic λευκὸν Ἀοῦς πρόσωπον Eurip. Elect. 730. *albus Lucifer* Ovid. Met. XV. 149. Poteſt et eſſe, caelum purum reddens, adpoſito h. l. et exquiſito vocis uſu. Sic *albus Notus* I. 7. 15. — *refulſit*, apparuit, in conſpectum venit.

v. 29 *ſqq.* Statim tempeſtas ſedatur, et mare tranquillum fit. Inſigniter hoc et graphice exornatum. Ante oculos fuit Theocrit. κβ'. 19 ſqq. ἀλλ' ἔμπης ὑμεῖς τε καὶ ἐκ βυθοῦ ἕλκετε νῆας αὐτοῖσιν ναύταισιν ὀιομένοις θανέεσθαι· αἶψα δ' ἀπολήγοντ' ἄνεμοι,

Romulum poſt hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an ſuperbos
Tarquini faſces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regu-

ἄνεμοι, λιπαρὰ δὲ γαλήνα ἀμπέλαγος, νεφέλαι τε διέδραμον ἄλλυδις ἄλλαι. *Defluit*, demanat, relabitur de *ſaxis humor*, *νοτὶς*, unda, fluctus *agitatus*, ſcopulis ſuperiectus, ut in Virg. Aen. XI. 625. *pontus — ſcopulosque ſuperiacit undam ſpumeus.* Mare adeo ſubſidit, ſternitur, στορέννυται, quae poetis ſollennia ſunt hac in re. — 30. *concidunt*, ſubito cadunt, flare deſinunt, ut Virg. Ecl. IX. 57. *Et nunc omne tibi ſtratum ſilet aequor et omnes adſpice, ventoſi ceciderunt murmuris aurae:* contra ſurgit ventus, ὤρορε. — *fugiunt nubes* cf. Theocr. l. l. et Virgil. Aen. V. 820 ſq. — 31. *minax*, quae exitium nautis minatur, ſeu ſimpliciter alta, erecta, ſollenni poetarum uſu. — *ponto* caſu tertio, in pontum recumbit, mare adeo explanatur, fluctibus non amplius movetur. Magnificum eſt illud, *nam ſic voluere*, ſolo eorum nutu haec omnia fiunt.

v. 33 *ſqq.* Sequuntur *viri*, qui Romam magnam reddiderunt; quorum multitudine ita obruitur poeta, ut, quem maxime laudet, neſciat, et ſic praetereundo omnes extollat. Imitatus eſt locum Auſon. Prof. VIII. init. ſed admodum ieiune. — *quietum Pompili regnum*, Numam Pompilium, qui partum armis imperium pacis artibus, legibus ac religionum cura corroboravit. Liv. I. 21. *maximum eius operum fuit tutela per omne regni tempus pacis.* — 35. *Tarquinii* Priſci *faſces*, regni inſignia, quae ille ab Etruſcis petiit. — *ſuperbos*, ſplendidos (ut I. 35. 5.); pertinebant enim ad magnificum regis apparatum. Tarqu. adeo Priſcum *pace et bello promtiſſimum* (Flor. I. 5.) laudat maxime a regiae dignitatis ac poteſtatis augendae ſtudio. Tarquinio Superbo, quem nonnulli intelligi volunt, in hoc carmine omnino locus non erat. Virgilio quidem Aen. VI. 818. uterque T. memoratur; ſed is animarum, Noſter vero ſummorum virorum, quibus Auguſtum ſubiicere poterat, recenſum agit. Multo magis a conſilio carminis abhorrere arbitror, Tarq. Superbi tyrannidem a poeta ideo memorari, quod iſta mutandi imperii regii in liberam civitatem cauſſa extitiſſet, utque adeo poeta imperii Romani con-

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum Paullum, ſuperante Poeno,
Gratus inſigni referam Camena,
Fabriciumque.

Hunc,

converſionem ſub eo factam ſolummodo innuere voluiſſet. — 35. *Catonis* Vticenſis, ultimi libertatis defenſoris *letum*, quod ſibi ipſe paravit, ne in manum Caeſaris veniret, ſicque ei tyranni vultus adſpiciendus eſſet. v. Cic. Off. I. 31. hinc *nobile*, quod, cum in republica ei amplius vivere non liceret, mori decreviſſet. Atque hunc inter magnos viros memorare poetam nihil vetuit, cum et Auguſtus libertatis propugnatores magni faceret, ſeque amicum priſtini reipublicae ſtatus profiteretur. Conf. Virg. VIII. 670. et ibi Heyn.

v. 37 *ſqq.* De *Regulo* vide inf. III. 5. — *Scaurorum* gens multos dedit Romanae reipublicae magnos ac nobiles viros, in quibus eminent M. Aemilius Scaurus, vir graviſſimus, et princeps Senatus; eiusque filius M. Scaurus, aedilitatis magnificentia clarus; uterque conſilio, gravitate, conſtantia clariſſimus. vid. Cic. Fontei. 7. Muren. 8. — 38. *Paullus* Aemilius Coſ. in funeſta, vitio collegae Terentii Varronis, Cannenſi clade cum fortiſſime pugnaſſet, nolens tantae ignominiae, cuius unus inſons erat, ſuperſtes eſſe, ſe perimendum hoſtibus dedit. v. Liv. XXII. 49. Flor. II. 6. 16. Hinc *prodigus*, contemtor ac profuſor *animae*, pro vulgari, vitae. — *magnae*, quatenus generoſum ſic animum ſuum prodebat. Imitati ſunt hunc ſplendidum verbi *prodigus* uſum Ovid. Am. III. 9. 64. Sil. I. 225. Stat. Theb. III. 603. VIII. 406. et Claudian. in Ruf. II. 183. Ridicule quidam in anima *magna* et *Paullo* oxymoron videbant. — *Poeno*, Hannibale. — 39. *gratus*, grata pietate illorum memoriam recolens, *inſigni Camena*, carmine *referam*, quo ipſi inſignes reddantur, ipſorum virtus poſteris innoteſcat. Sic malim, quam ſimpliciter, eximio, ſublimi. Conf. I. 1. 5. Sequuntur ſancta exempla antiquae integritatis, frugalitatis, continentiae, ac laborum patientiae. C. *Fabricius* Luſcinus, quum contra Samnites et Pyrrhum bellum conſul gereret, munera hoſtium ſprevit, et difficilius ab honeſtate quam ſol a curſu ſuo averti potuit. v. Cic. Off. III. 22. Val. Max. IV. 3. Hinc *parvo*

 potens

Hunc, et incomtis Curium capillis,
Vtilem bello tulit, et Camillum,
Saeva paupertas et avitus apto
Cum lare fundus.

Creſcit,

potens Virgilio dictus Aen. VI. 845. cf. Claudian. de IV. Conſ. Honor. 413 ſqq.

v. 41 *ſqq.* Iam ea, quae ſequuntur, praeclare frugalitatem et continentiam, quibus res Romana in tantum faſtigium excrevit, exprimunt. *Hunc* Fabricium. *Additionem* hanc dicendi rationem vocat Quinctil. IX. 3. 18. — De M. Curio Dentato v. Valer. Max. IV. 3. Quum eius aetate Romani coepiſſent tonderi atque comi: Plin. VII. 59. ipſe retinuit morem veterem, crinesque *incomtos*, intonſos atque impexos aluit. Hinc ipſe perfectiſſimum antiquae morum ſeveritatis exemplum Romanis habebatur. v. vel Iuven. II. 3. Adluſit ad hunc locum Martial. I. 25. et IX. 28. Obſerva exquiſitiorem continuandae orationis normam. Pedeſtre fuerat: referam Fabricium, Curium, et Camillum, quos paupertas utiles bello tulit. *Paupertas*, ſenſu Romano, non egeſtas, et omnium rerum inopia, ſed fortunarum mediocritas ea, unde dure et parce vivendum ſit. Illa et corpus duratur, et animus roboratur (v. II. 2. pr.) et ſic magni ac fortes viri finguntur. Lucan. I. 166: *paupertas fecunda virorum.* Contra cf. Iuven. VI. 293. — *ſaeva, δεινή, χαλεπή, ἀργαλέη*, quae ad quaevis dura, ac perpeſſu gravia nos impellit, *μόχθοιο διδάσκαλος* Theocr. XXI. 2. — *avitus ſundus*, agellus a maioribus acceptus, nullis acceſſionibus dilatatus. cf. I. 1. 11. et V. 2. 3. adde Burm. Anthol. Lat. I. p. 497. — *apto cum Lare*, cum tecto, quod *aptum* erat, conveniebat fundi exiguitati, adeoque modico, exiguo. Aliter Iuſti Spec. Obſſ. crit. c. 9. Iam haec paupertas atque continentia iſtos viros *tulit*, protulit, atque finxit *utiles* bello, *χρησίμους*, *χρηστοὺς ἐς πόλεμον*, bello idoneos, laboribus quippe a pueris adſuetos, iisque induratos.

v. 45 *ſqq.* Excellentiſſimi verſus: quibus M. Marcellum iuvenem, Octaviae, Auguſti ſororis, filium, Iuliae, eiusdem Auguſti filiae, coniugem adoptatum ab Auguſto (quod Sanad. contra Maſſonum docet e Plut. vit. Anton. p. 952.) et haud dubium illius ſucceſſorem (v. Dio

Crefcit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Iulium fidus, velut inter ignes
Luna minores.

Gentis

Dio LIII. 30.) fplendidae illi fummorum virorum feriei fubito et ex improvifo, ingenti quafi faltu facto, adfociat: quo maxime et feriri et oblectari Auguftum populumque R. oportebat. Nam erant in illo Marcello, licet vix annum XVII. attigiffet, fplendidiffimae virtutes, fummaque de eo et Augufti, et omnium Romanorum, quorum delicias eum fuiffe conftat, exfpectatio, ut eius mortem a. 731. infecutam univerfus populus communi luctu profequeretur. Cf. Virgil. Aen. VI. 861 fqq. et Vellei. II. 93. Tantas de eo conceptas fpes fumma et ingenii et iudicii venuftate poeta expreffit. — *fama*, laudes eius ac virtutes *crefcunt*, continuo augentur. Exquifite pro his *fama* poterat poni, quatenus per eas Marcellus in ore omnium erat, ab omnibus collaudabatur. — *occulto aevo*, tempore, non animadverfis incrementi temporibus, et momentis, i. fenfim et occulte; fic ut, quoties adfpiciamus arborem, nova germina ac folia, novos ramos emicuiffe videamus. Ducta haec praeclara comparatio e Pind. Nem. 7. 68. *αὔξεται δ' ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀΐσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα.* cf. et II. 30. 7. Virg. Ecl. X. 73. ad fenfum comparationis Sil. VI. 63. de Regulo: *qui, longum femper fama glifcente per aevum, infidis fervaffe fidem memorabere Poenis.* et Avien. Defcr. O. 258. *Mufis intermina vita permanet, et memori laus femper pullulat aevo.* — 46 *fqq.* Iam a Marcello transitus erat facilis ad familiam Iuliam, unde ille per matrem ortus erat, inque eam poftea etiam infitus. Vulgaris fententia erat: omnino gens Iulia ad fummum nunc gloriae fulgorem pervenit. Id fplendide ornavit, dum pro gente Iulia eft *fidus Iulium*; quemadmodum *fidera* gentis dicuntur finguli, qui eam illuftrant, viri: v. Ovid. Trift. II. 167. Pont. III. 3. 2. — *inter omnes* fc. caeteras ftellas, h. familias Romanas emicat gens Iulia. Affumendum hoc e fq. *ignes*, h. ftellas, quas luna obfcurat. Cf. V. 15. pr. et Sapph. apud H. Steph. fragm. lyr. T. II. p. 36. *ἄστερες μὲν ἀμφὶ καλὰν Σελάναν ἂψ ἀποκρύπτουσι φαεινὸν εἶδος,*

Gentis humanae pater atque cuſtos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caeſaris fatis data; tu ſecundo
Caeſare regnes.

Ille, ſeu Parthos Latio imminentes
Egerit iuſto domitos triumpho,

Sive

εἶδος, ὁππόταν πλήθουσα μάλιστα λάμπῃ. De aliis difficilioris huius ſtrophae interpretationibus, de quibus dicere hic non vacat, v. Sanad. ad h. l. Maſſon. vit. Hor. p. 226. et Ouwens. Noct. Hag. p. 360.

v. 49 ſqq. Vulgaris ſententia erat: atque ex hac gente Iulia eſt, eamque fulgentiſſimam fecit Auguſtus, terrarum dominus, quem tueatur Iupiter, quaeſumus. Sed nihil ſublimius et auguſtius eſſe poteſt illa Iovis ſubita et ſplendida invocatione, quae pro transitu eſt, pleno iam erumpente animi affectu ad primarium carminis argumentum, partemque illius haud dubie magnificentiſſimam. Senſus: o qui generis humani pater, eiusdemque conſervator cluis, maxime vero regum tutelam geris: fac itaque, o Iupiter, ut Caeſar regnet ſecundus a te. *Orte Saturno* e gr. *Κρονίων, Κρονίδης.* — *cura,* tutela *Caeſaris.* — *magni*, ut dicitur *egregius* I. 6. 11. III. 25. 4. *altus* III. 4. 37. cf. Burm. ad Prop. p. 258. — *data,* iniuncta eſt *tibi* a *fatis.* Splendida rei imago! ad quam devenit poeta, quod omnino reges in Iovis tutela eſſe dicantur, *διοτρεφεῖς* inde Homero dicti. v. Callim. H. in Iov. 79. et ad III. 1. 5. — *Fatis,* per fata; niſi forte iungere praeſtat: fatis Caeſaris tibi cura data eſt, graeca ſtructura. — 51. *tu regnes C. ſ.* docta inverſione pro, fac ut Caeſaris imperium ſecundum a tuo ſit, ut te ſolo minor (v. 57.) terrarum orbi imperet.

v. 53 ſqq. Graviter preces in vaticinationem transeunt. Quemadmodum tu in caelo, ita is in terra regnabit. Sed exquiſitius invertitur hoc. Sententia ipſa ſollennis et uſitata poetis eius aetatis, ut III. 5. pr. Virg. Ge. IV. 560 ſqq. Ovid. Met. XV. 857. Faſt. II. 130. Manil. I. 197. Iam vv. 52—57. exprimitur illud: Caeſar orbem terrarum reget, ſubactis eius reliquiis. Hoc poſterius ſplendide extulit, dum, quod ipſum etiam ſollenne erat, Auguſto Parthorum

Sive ſubiectos Orientis orae
Seras et Indos,

Te minor latum reget aequus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

thorum atque Indorum, extremorum terrae populorum debellationem pollicetur; quod et per ſe magnificum eſt, et ex eo, quod tum ſuſpicio erat, Auguſtum bellum in Parthos, quibus Indi finitimi, ſuſcepturum. v. Dio LIII. 33. — *Latio*, docte et graviter, pro, Romano imperio. — *imminentes*, illius fines continuo laceſſentes. v. I. 2. extr. — *Seres* et *Indi*, extremi Aſiae populi, hinc *ſubiecti*, ſubiacentes, habitantes ſub *ora*, plaga *orientis* ſc. ſolis. — *domitos*, ſubactos, devictos *egerit* ante ſe *triumpho*, pro vulgari, ubi de iis triumphaverit. — *iuſto*, quo vindicentur iniuriae Romano imperio ab ipſis illatae. Nolim hic reſpici ad triumphum, cuius omnes conditiones impletae ſint, magnum, quod nimis pedeſtre. — 57. *te minor*, ſecundus a te, at ſe ipſo ſuperiorem agnoſcens te: ut III. 6. 5. *Diis te minorem quod geris, imperas.* — *Aequus* tanquam de Deo, propitius, almus: nam tanquam Deus Auguſtus totius orbis tutelam ac curam, e poetae mente, gerere putandus eſt; adeoque benigna dominatione *reget* terrarum *orbem.* — *latum*, qua late patet, adeoque totum terrarum orbem,

v. 58—60. Tu autem in caelo regnabis. Auguſta ſpecie hoc extulit poeta: tu tonabis in caelo, et pro hoc gravius, tu tonitru caelum concuties: plane ut III. 5. pr. Tonitru enim ac fulmen pro ſymbolo imperii Iovis habitum. Iam pro *tonitru* eſt *currus Iovis*, v. I. 16. 12. et ad I. 34. 8. — *gravis*, Deo, Iove gravatus, cui Iupiter inſidet. Ita accipiendum ex Hom. Il. ε. 838 ſqq. hinc apte *quaties*, concuties, tremefacies *Olympum:* latius haec exornata v. I. 34. 9. — 59 *ſq.* tu fulmina *mittes*, iaculaberis. nihil amplius. Nam reliqua ad ornatum pertinent. — *inimica lucis*, damnoſa, exitioſa lucis, quae petere ſolent lucos, Diis conſecratos, quod *parum caſti* h. polluti eſſent adulterio. Ob hoc enim luci fulmine tangi putabantur. Ad legem Iuliam multo ſerius ab Auguſto latam haec referri nequeunt.

CARMEN XIII.

ARGVMENTVM.

Quum Lydia, quae saepius a poeta inducitur, Telephum, pulchrum iuvenem, quem amatorem haberet, Horatio, ut eum ureret, semper commemoraret, eiusque pulchritudinem extolleret; poeta, non, ut alias solet, irrisione aut probris eam lacessit, sed vero atque acerrimo zelotypiae sensu perturbatus, eumque dolenter professus Lydiam sibi ita reconciliare studet, ut Telephi mores tanquam parum commodos, eiusque in amore delicias parum elegantes delineet atque perstringat, fidemque eius et constantiam in amore suspectam faciat: suum contra amorem, si secum in gratiam redire velit, nonnisi morte depositum iri, seque in eo continuato mortalium felicissimum putare spondeat atque profiteatur. — Eminet hoc carmen cum mira affectuum, vividissimis coloribus delineatorum varietate, tum orationis doctrina atque cultu exquisitissimo. Graecum poetae exemplar ob oculos fuisse, cum universus carminis habitus, tum v. 16. satis luculenter ostendit. Caeterum Sanadonus hanc oden, castitati haud dubie timens, praetermisit.

AD

A D L Y D I A M.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roſeam, cerea Telephi
Laudas

v. 1 *ſq. Quum tu*, a qua ſolum me amari credidi, *Telephi* pulchritudinem laudas. Pro hoc generali pulchre oſtenduntur partes aliquae, cervix et brachia; nam et nuda ea gerebant veteres, et ex iis decor formae, ac vigor iuvenilis inprimis eluceſcebat. — 2. *cervicem roſeam*, *αὐχένα ῥοδόεντα*, floridi coloris, ſplendidam, pulchram. Virg. Aen. I. 402. *roſea cervice refulſit*, de Venere. *roſeum verticem* dixit Catull. LXIV. 310. et Noſter IV. 10. 4. *nunc et qui color eſt puniceae flore prior roſae.* cf. Schrad. ad Muſ. Animadv. p. 177. — *cerea brachia*, quo ſenſu dixerit poeta, dubitari poteſt. De colore fere accipiunt Intpp., qui in oculos cadit, ut cerea brachia ſint *candida* (uti iam Serv. ad Virg. Ecl. II. 53. *brachia cerea*, candida ſicuti cera.) quod et roſea cervix ad aſpectum pertineat, et, ſi alio ſenſu accipiatur, Horatius ſibi non conſtet. Quae tamen ratio nullius plane momenti videtur, etſi de re dubitari nequeat. Nam candidam ceram veteribus cognitam atque in uſu fuiſſe, omnino negari nequit. Sic Theocr. VIII. 19. deſcribit *σύριγγα λευκὸν καρὸν ἔχοισαν.* Ovid. A. A. III. 199. *ſcitis et inducta candorem quaerere cera*, ſi lectio ſana. conf. Plin. XXI. 14. Maxime tamen iisdem flavus color memoratur, isque in comparationibus, inde deſumtis, unice fere intelligitur. v. Virgil. Ecl. II. 53. Calpurn. II. 91. et ſic paſſim. Poſſis etiam de colore cerae ſplendido interpretari, ut brachia intelligantur laevia, rotunda, polita, in quibus nullum os promineat. Quo ſenſu pingues turdi clunes *cereas* dictas puto Auſonio Epiſt. I. 3. 2. Exquiſitior tamen ratio videtur, ſi *brachia cerea* interpreteris flexilia, mollia, *ῥαδινά*, *ἁπαλά*, a natura cerae. Plin. Ep. VII. 9. *ut laus eſt cerae, mollis cedensque ſequatur.* A. P. 163. *Cereus in vitium flecti.* Atque haec in delicatioribus apud veteres memorantur, atque in pretio habentur. Spectat huc epigr. Antipatri c. XXXII. (Anal. Br. II. 117.) *ὑδατίνους φορέουσα βραχίονας· ἡ μόνη ὀστοῦν οὐ λάχεν· ἦν γὰρ ὅλη τοῖν ταλάροισι γάλα*, laudatum iam in hanc rem Dorv. ad

Laudas brachia, vae, meum
  Fervens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color

Certa

ad Charit. II. 2. p. 163. — *Telephi* nomen suaviter et cum vi repetitum: Nam id semper crepabat Lydia, ut Horatium ureret. Adposite Terent. Eun. I. 3. 50. *ubi nominabit* Phaedriam, *tu* Pamphilam *continuo: si quando illa dicet*, Phaedriam *intromittamus comissatum*, *tu*, Pamphilam *cantatum provocemus.*

v. 3. 4. *Meum . . . tumet iecur*, docte atque ornate, pro vulgari, indignor, ira exardeo, summaque aegritudine adficior; ut mox v. 9. *uror.* Quum enim Empedocles sanguinem, maxime *περικάρδιον*, mentis sedem statueret; (*τῇ δὲ νόημα μάλιστα κικλήσκεται ἀνθρώποισιν, αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα*, apud Stob. Excerpt. Grot. de rer. nat. p. 167.) in hepate autem vel iecore, quod est viscus maximum abdominis in dextro hypochondrio, totius sanguificationis principium prisci homines ponerent, in promtu est intelligere, cur praecordiis, cordi, iecori, quae poetis fere sunt *συνώνυμα*, omnino cogitandi vim, prudentiam, omnesque adeo affectus, atque cupiditates attribuerint. Hinc animo quocunque demum affectu commoto cor sanguine aestuare, impleri, exundare, tum fervere, ardere, uri, torreri et sim. dicitur. In ira iecur bile dicitur oppleri, (*γέμειν ἀγρίας χολῆς* Lycophr. 1115. *ἔζεσε φοίνιον αἷμα, χολὴ δ' ὑπερέβλυσεν αἰνή* Quint. Cal. V. 323.) aestuare, (V. 11. 22.) fervere et sim. Ita iam dixit Homer. Il. δ'. 513. *χόλον πέσσειν* et inde Sil. It. II. 327. *immites iras coquere.* Tum et ipsum cor tumere dicitur, quatenus illud per iram et indignationem angustari ac comprimi sentimus. Homer. Il. ι. 642. *οἰδάνεται κραδίη χόλῳ*, Aeschyl. Choëph. 181. Apoll. Rh. I. 1260. et sic saepius. v. Bentl. ad A. P. 197. In Nostro observa copiam poetae. *Fervens tumet*, *ἧπαρ ζέον οἰδάνεται*, quum alterum sufficisset. Attius apud Scriv. Collect. Trag. p. 89. *fervit pectus iracundia.* Vtrumque pariter cumulavit Plaut. Cas. II. 5. 17. *Tota in fermento est, ita turgescit mihi.* — *difficili*, *ἀργαλέῳ χόλῳ* Il. σ. 119. *αἰνῇ χολῇ* Quint. Cal. l. l. h. morosa, iracunda, quae morosum, iracundum me facit.

v. 5 *sqq.* Locus hic haud dubie est ex elaboratissimis poetae

atque

Certa ſede manet: humor et in genas
Furtim labitur, arguens,
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Vror,

atque pulcherrimis. Praeclare enim atque excellenter prorſus ad animi ira, indignatione, quod alium ſibi praeferri videt, amoris ſimul priſtini igniculis, acrius ideo urentibus, turbati atque incenſi ſtatum declarandum attemperata atque ex natura ducta omnia. Ante oculos autem poetae fuit in his nobile Sapphus carmen illud apud Longin. X. 2. *Φαίνεταί μοι τῆνος ἴσος θεοῖσιν* caet. — *Mens non certa ſede,* eodem loco *manet,* agitatur, commovetur. Sollenne hoc de quacunque graviore animi commotione. Nota Tibulli: *namque agor ut per plana citus ſola verbere turbo.* Sic et cor *πάλλεσθαι, δονεῖσθαι, ἐκπηδᾷν* graecis dicitur. Plaut. Aulul. IV. 3. 3. *Continuo cor meum coepit artem facere ludicram, atque in pectus emicare.* res nota. — *Color* continuo variatur, vultu nunc rubente, nunc pallente. Furorem Medeae e zelotypiae ſenſu iisdem lineis duxit Seneca Med. 858. *Flagrant genae rubentes, pallor fugat ruborem; nullum vagante forma ſervat diu colorem.* Idem Herc. Oet. 250. de Deianira: *nec unus habitus durat, aut uno furit contenta vultu; nunc inardeſcunt genae, pallor ruborem pellit, et formas dolor errat per omnes.* Iam Apollon. Rh. III. 296. *ὑπὸ κραδίῃ εἰλυμένος αἴθετο λάθρῃ οὖλος ἔρως· ἁπαλὰς δὲ μετετρωπᾶτο παρειὰς ἐς χλόον, ἄλλοτ' ἔρευθος, ἀκηδείῃσι νόοιο.* De timore eadem praedicat Seneca ep. 22. *non animus nobis, non color conſtat: lacrimae nihil profuturae cadunt.* — 6. Aeſtuantis animi habitum amplius poeta declarat per *humorem,* lacrimas, *in genas furtim,* ipſo non advertente, *labentes,* recurſantis amoris indices. Infra IV. 1. 33. *Sed cur heu, Ligurine, cur manat rara meas lacrima per genas?* Adpoſite Meleag. LIII. 2. (Br. Anal. I. 16.) *ὄμμα τε σίγα πόθοις τὸ γλυκὺ δάκρυ φέρει.* Quanquam et de ſudore per corpus manante, qui et ipſe amoris index eſt, non male accipias; ut in illo Sapphus: *κὰδ δ' ἱδρὼς ψυχρὸς χέεται,* et, qui inde profecit, Theocrit. II. 107. de Simaetha Daphnidis amore perculſa: *ἐκ δὲ μετώπου ἱδρώς μευ κοχύεσκεν.* Alciphr. II. ep. 2. p. 220. *ὄρτι ἀπέψυγμαι, καὶ ἱδρῶ καὶ τὰ ἄκρα καὶ ἡ καρδία μου ἀνέστραπται,* ubi corr. *καὶ κατ' ἄκρα ἡ κ. μ. α.* Valer. Aedituus apud Gell. XIX. 9. *Dicere quum conor curam tibi, Pamphila, cordis:*

Vror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicae mero
Rixae; sive puer furens
Impres-

dis: quid mi abs te quaeram verba labris abeunt. Per pectus miserum manat subito mihi sudor. et sic saepius. Priorem tamen rationem praetulerim propter adi. *furtim*, quod igniculos amoris, quem poeta, rivali sibi inducto, exstinctum putarat, subsilientes, lacrimis, ipso quasi invito, caussamque ignorante manantibus, proditos egregie depingit. Clarius haec indicant seqq. — 7. *arguens*, qui argumento est, manifestat: praeclare, quasi hoc ipso demum indicio convincatur, se adhuc amore teneri. cf. V. 11. 9. 10. — 8. *penitus*, κηρόθι, intime, *macerer*, conficiar, consumar. cf. V. 14. 16. — *ignibus* aut omnino amore, aut, quod aptius videtur, aegritudine ex amore suppresso, quae animum *lente*, paullatim, edit atque absumit. Senec. Hippol. 279. de Phaedra: *Labitur totas furor in medullas igne furtivo populante venas. Non habet latam data plaga frontem, sed vorat tectas penitus medullas.* adde v. 376. Nimirum sollennes de amore parum prosperi successus locutiones sunt, *peredi amoris tabe* (Virg. Aen. VI. 442. et IV. 66.) *lento igne torreri* (Ovid. A. A. III. 573. *Ignibus hic lentis torretur, ut humida taeda.* Tibull. I. 4. 81. *Eheu quam lento Marathus me torret amore*) ut Graecorum δάπτεσθαι (v. Stanl. ad Aeschyl. p. 733.) ὀπτᾶσθαι (ut Theocr. VII. 51. et XXIII. 33.) τήκεσθαι (ut in nobilissimo Pindari fr. apud Athen. p. 602. et alibi) et sim.

v. 9 sqq. Vror, indignor, excrucior, ut Terent. Eun. III. 1. 47. *si quando illa mentionem Phaedriae facit, aut si laudat, te ut male urat*, quem locum excitavit iam Heynius ad illa Tibulli IV. 13. 19. *Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.* — *turparunt*, foedarunt, lividos fecerunt (sic *ianua rixis saucia* Propert. I. 16. 5.) *tibi humeros*, humeros tuos paullo invenustius apprehendendo, ac vexando. In quo doctius *rixae* id facere dicuntur, quod facit rixans Telephus. — *immodicae* factae *mero* hausto, inter compotationem, seu, quod doctius est, ortae a mero immodice hausto. Livoris signa in hac re saepius memorata, veluti Tibull. I. 6. 14. I. 8. 37. Ovid. Am. I. 7. 41. *Aptius impressis erat os livere labellis, et collo blandi dentis habere notam.* v. Burm. ad Propert. III. 6. 21. De

Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Laeden-

De pulſatione inter amantes exaſperatos facta quo minus capias, vetat omnino ſententiarum nexus. Multo minus *mero* cum quibusdam trahendum ad *turparunt*, quaſi Telephus inter altercationes mutuas vinum in Lydiae humeros effudiſſet, ſicque polluiſſet. Egregie vero ad animum Lydiae recuperandum a poeta adornata omnia; hinc ruſticitas Telepho in amando obiecta, uti ſaltem videbatur Horatio; nam ipſa forte de hoc minime conquerebatur; tum pulchritudinis puellae laus (*candidos humeros* et mox *dulcia oſcula, quae Venus* caet.) temere quaſi adtexta. — 11. *puer furens*, amore nimio incenſus. — *impreſſit notam labris*, infixit, fecit notam, maculam *memorem*, memoriam oſculi diutius ſervantem. Sic *memores faſtus* IV. 14. 4. *memores notae* Claudian. Id. VI. 6. Hoc loco ornat ſimpliciter. Eſt adeo: os impreſſo dente lividum fecit, χεῖλος ἄμυξε Theocr. 27. 18.

v. 13 *ſqq.* Vulgare erat: Audi me et ne ſpera Telephum conſtanter ac perpetuo te amaturum: nam quo vehementior nunc eius amor eſt, eo citius remittet, atque exſtinguetur. Praeclare hoc, quod rivalis fidem elevando conſtantiorem in amore ſe futurum tacite innuit; puellaeque animum ſic ab eo abalienando eundem ſibi conciliare ſtudet. — *ſatis audias*, ſi me omnino audire velis, ſi me eum iudicas, cuius coniecturae aliquid tribuas; blande admodum. — 14. *non ſperes*, οὐκ ἐλπίσειας ἄν, non ſperabis, ne in animum tibi inducas, illum *perpetuum* in amore fore, te perpetuo ab illo amatum iri, qui tam *barbare*, more parum delicato *laedat* morſu, impreſſo dente, *oſcula*, ſuaviter pro, os tuum, labella tua. Stat. Theb. III. 294. de Marte Venerem amplexo: *clypeoque receptam laedit in amplexu:* cave ibi Barthium audias. Apulei. ἀνεχόμ. 6. 7. *Olli purpurea delibantes oſcula clemente morſu roſea labella vellicent.* *Oſcula dulcia* declarat poeta amplius per, *quae Venus . . . . imbuit:* quibus oſcula ipſo melle dulciora a poeta innui, ſatis obvium quidem hoc; ſed de elocutionis ratione recte quaeras. Nimirum oris ſuavitatem inprimis ex oſculis perceptam communis fere ..ius antiquitatis uſus melli comparabat. Sic, qui ſtatim ſuccurrit, Silentiarii locus II. 5. (Br. Anal.

Laedentem oſcula, quae Venus
Quinta parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter et amplius,

Quos

Anal. III. p. 71.) *τὰ φιλήματα μαλθακὰ Δημοῦς ἔγνως καὶ δροσερῶν ἡδὺ μέλι στομάτων.* Similiter *στόματα μελισταγῆ* dixit Leont. I. 1. (ib. p. 103.) Iam quum nectar ipſo melle dulcius ſtatuerent, melque tantum partem aliquam nectaris (*ἔννατον μέρος τῆς ἀμβροσίας* mel vocat Ibycus apud Athen. II. 2. extr. Schol. Pind. Pyth. θ. 116. *τὸ μέλι τῆς ἀθανασίας δέκατον μέρος ᾠήθησαν εἶναι*, quo haud dubie veteris alicuius poetae figmentum reſpexit) efficere exiſtimarent; ſane ſatis proclive erat, ut, quo magis ſuavitatem oris extollerent, illud nectare imbutum, nectar ſtillare et ſimilia dicerent. Meleag. c. XXI. 4. *Ζεῦ πάτερ ἄρα φίλημα τὸ νεκτάρεον Γανυμήδους πίνεις — — καὶ γὰρ ἐγὼ τὸν καλὸν ἐν ἠϊθέοισι φιλήσας Ἀντίοχον ψυχῆς ἡδὺ πέπωκα μέλι.* Pariter de Ganymede Lucian. T. I. p. 214. *καὶ φίλημα σὸν ἥδιον τοῦ νέκταρος.* In *ἀδεσπότ.* ep. LV. (Br. Anal. III. 161.) *κούρη τις μ᾽ ἐφίλησεν — νέκταρ ἔην τὸ φίλημα, τὸ γὰρ στόμα νέκταρος ἔπνει.* Alciphr. I. 38. *ὡς δὲ ἡδύ τι καὶ ἀκήρατον ἀπὸ τῶν φιλημάτων νέκταρ ἔσταζεν.* Adde M. Argentarium II. 5. (Anal. Br. II. 266.) *Quintam* vero *nectaris partem* poeta omnino pro multo poſuit, quo *Venus* Lydiae labia *imbuit*, dulciſſima illa voluptate perfudit. Priſca autem notione hoc Veneri iniunxit, cuius omnino dona eſſent venuſtas, formae gratia atque illecebrae; quo ſenſu *δῶρα Ἀφροδίτης* dixit Homer. Il. γ. 54. cf. Stat. Silv. I. 2. 110 ſqq. *Sine hac* enim *neque fit laetum neque amabile quicquam*, iuxta Lucret. I. 24. Simili ornatu Stat. Silv. I. 3. 10. in deſcriptione villae Tiburtinae: *Ipſa manu tenera tectum ſcripſiſſe Voluptas — Tunc Venus Idaliis unxit faſtigia ſuccis.* Piget Intpp. deliria ſuper h. l. aliis de quinto Ariſtotelis elemento, aliis de quinta eſſentia Paracelſi: aliis denique de quinque gradibus amoris cogitantibus, pluribus referre atque exagitare.

v. 17 ſqq. Praeclare atque ex animi natura poeta, amore infelici excruciatus, felicitatem ſecum reputat, quae ſibi obtigiſſet, ſi Lydiam in amore conſtantem expertus fuiſſet. Generali hoc includit ſententiae, feliciſſimos eos praedicans, quorum amor nonniſi morte finiatur. *Felices ter et amplius, τρὶς μάκαρ ὃς τοίοισι, φίλη, δεσμοῖσιν*

Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſus querimoniis
Suprema citius ſolvet amor die.

σιν ἑλίχθη, τρὶς μάκαρ· ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἄνδιχα καιόμεθα. Silentiar. VII. extr. (Br. Anal. III. p. 73.) quanquam paullo diverſo ſenſu. — *irrupta copula,* irruptum amoris vinculum, amor non mutatus. *Copula, vinculum, iugum, δεσμοί,* ſollennia de amore mutuo. — *tenet,* coniungit, coniunctos tenet. — 19 ſq. Continuatur allegoria, quae eſt in *copula.* Verba ita expedienda: et quos *non citius ſuprema die,* non prius, quam quum morientur, *ſolvet,* disſolvet, ſeiunget *amor,* haud *divulſus* (utroque enim referenda negatio) ante id tempus *querimoniis,* iurgiis, disſidiis, h. quorum amor ad mortem usque durat. Docte ipſe amor *divelli* dicitur (quemadmodum amicitia, foedus) cum amantes divelluntur, et *ſolvere* hos vinculis ſuis, et quaſi disiungere, cum ipſe morte ſolvitur. — *malis,* amori infeſtis, quae amorem exſtinguunt; ornat.

CARMEN XIV.

ARGVMENTVM.

Monet atque obteſtatur hoc carmine Romanos Horatius, ne denuo in bella civilia irruant: id quod perpetua allegoria perſequitur. Scilicet rempublicam iam tot tantisque calamitatibus labefactatam et convulſam navi, procellis laceratae, omnibus praeſidiis orbatae, ac nihilominus mare iterum ingredi paranti comparat, eamque, ut portum attingere ſtudeat, enixe rogat. Mala illa varia et innumerabilia, quibus civitas laborabat, quibusque omnes eius partes adflictae erant, et pericula, quibus eam nova bella civilia obiectura eſſent, graviſſima ornatiſſimaque copia extulit, enumerandis ſingulis quaſſatae navis partibus; in quibus tamen exigendis non ita haerere debet interpres, ut ſingulas ad rem ſignificatam applicare ac pertrahere ſibi ſumat. Vſus autem eſt Horatius hac allegoria cum prudentia, in tam ancipiti rerum ſtatu rem ſuſpicandam magis Romanis oſtendens, quam plane ac diſertis verbis exprimens; inductus maxime exemplo Alcaei, cuius et multa carmina, quod aperte in tyrannos invehi non poſſet, allegorica fuiſſe conſtat, et fragmentum exſtat apud Heraclidem Pont. de alleg. Homer. p. 13. ed. Schov.

* * * *

Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
Τὸ δ' ἔνθεν· ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσσον
Ναΐ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ,
Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ· καλὰν

Πὰρ

Πὰρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει·
Λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη,
Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ᾽ αὐτό.
Χαλᾶσι δ᾽ ἀγκύραι . . . . .

Fecit carmen, cuius haec pars eſt, Alcaeus occaſione tumultuum Mitylenaeorum temporibus Myrſili tyranni; atque Horatium ex illo ſuum totum expreſſiſſe dubitare vix licet. Vnde ſimul, totum hoc carmen ἀλληγορικῶς *accipi debere, recte ſtatui poſſe arbitror. Sed accedit etiam Quinctiliani auctoritas, qui non ſuſpicatur, eſſe in hoc c. allegoriam, ſed illud ut illuſtre ac notum eius exemplum ponit. Ita vero ille Inſtit. Or. VIII. 6. 44. At allegoria, quam inverſionem interpretamur, aliud verbis, aliud ſenſu oſtendit; ac etiam interdum contrarium. Prius, ut, O navis referent in mare te novi fluctus caet. totusque etiam ille Horatii locus, quo navim pro republica, fluctuum tempeſtates pro bellis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit. Verum hoc tam acris iudicii viro, qui Romae viveret, qui tam prope aetatem Horatii attingeret, et ſic, quomodo hoc carmen acceptum eſſet a Romanis, optime noſſet, illo ſcilicet meliora ſe videre primus putavit Muretus, eiusque ſententiam exornavit inprimis T. Faber (Epiſt. I. 54. et ad Horat. p. 300.) quem ſequuti ſunt Dacierius, Bentleius, alii. Putant nimirum, ſi pro allegoria habeatur carmen, hanc nimis anxiam et ſubtilem eſſe, dum ad minutias, ad vela, antennas, latera, malum caet. deſcendat. Tum indigne ferunt, comparari ſic rempublicam R. navi Ponticae; mallent Idaeae,*

 ob

ob Romam Troia oriundam. Denique vv. 17. 18. intelligere se non posse clamant, si allegorice carmen interpretari oporteat. Itaque proprie accipiunt totum carmen, illudque scriptum esse putant ad navim, qua poeta a. U. DCCXIII. cum amicis post cladem Philippensem in Italiam venerit, et qua amici, quibus non tam benigna sors, quam Horatio, in Italia adfulserit, mare iterum ingredi paraverint, Aegaeum Asiamque petituri. Illis igitur abeuntibus hoc ad navim, tempestate ad Palinurum promontorium laceratam, carmen scripsisse Horatium; ut supra tertium, abeunte Athenas Virgilio. Sed cum navis lacera admodum humile profecto carminis lyrici argumentum esse videtur, indignum certe tanta copia, gravitate, ornatu, qualem nostrum c. habet: tum, si vel verissimum esset illud narrationis somnium, quid tandem consilii Horatio in ea canenda propositum fuerit, non apparet. Voluitne amicis dissuadere abitum? an suadere, ut ante reficerent navim? Tum, cur ad mare Aegaeum redire voluit amicos, cum in vicina Sicilia esset Sex. Pompeius? Et, si in Siciliam eos transmittere cupit, cur a Cycladibus eos cavere iubet? Denique dum poeta hoc agit, ut singularum partium commemoratione rem oculis quasi subiiciat, dum ornatu exquisitissimo doctrinaque haud vulgari allegoricae carminis formae, quae per se legentium animos non admodum tenere potest, gratiam atque vigorem conciliare studet, num sic minutias putido studio captasse dicendus est? Plura vide apud Masson. vit. Hor. p. 58. et Sanad. h. l. — Caeterum ipsa reipublicae cum navi, eiusdemque quocunque modo periclitantis cum hac fluctibus oppressa naufragiumque

giumque ſaetura ſatis ſrequens eſt comparatio. De republica a potentioribus occupata praeclari vv. extant in Theognideis 679 *ſqq.* οὕνεκα νῦν φερόμεσθα, καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες Μηλίου ἐκ πόντου νύκτα διὰ δνοφερήν· ἀντλεῖν δ' οὐκ ἐθέλουσιν, ὑπερβάλλει δὲ θάλασσα ἀμφοτέρων τοίχων· ἦ μάλα τις χαλεπῶς σώζεται· οἱ δ' εὕδουσι· κυβερνήτην μὲν ἔπαυσαν ἐσθλόν γ' ἐς φυλακὴν εἶχεν ἐπισταμένως· χρήματα δ' ἁρπάζουσι βίῃ, κόσμος δ' ἀπόλωλε· δασμὸς δ' οὐκ ἔτ' ἴσος γίγνεται ἐς τὸ μέσον· φορτηγοὶ δ' ἄρχουσι, κακοὶ δ' ἀγαθῶν καθύπερθε· δειμαίνω, μή πως ναῦν κατὰ κῦμα πίῃ. *Cic. ad Div. XII.* 25. *quam ob rem, mi Quinte, conſcende nobiscum, et quidem ad puppim; una navis eſt iam bonorum omnium. et loc. notiſſ. ad Div. IX.* 15. *ſedebamus in puppi caet. cf. II.* 7. 15. *Quemadmodum autem maxime dubia ac ſormidoloſa tempora ſuiſſe oportet, cum ſcribebat carmen Horatius; ita ſorte optime reſeras ad a. DCCXXII. quo inimicitiae inter Octavianum et M. Antonium, magnis utrimque apparatibus ad atrociſſimum bellum ſpectarent. cf. Virg. Ge. I.* 509 *ſqq. Porphyrion et plurimi recentiores ad M. Brutum, bellum poſt prius Philippenſe praelium reparantem, multi et cum Acrone ad Sex. Pompeium, Magni F. in Sicilia res novas molientem, reſerunt. Ingenioſe vero Sanadonus cogitabat de a. DCCXXVI. quo tempore de principatu deponendo deliberabat Auguſtus: quare Horatium, ne id eum ſineret respublica, et ſic novis malis ac bellis locum daret, hortari voluiſſe. Eadem iam ante Sanadonum ſententia ſuit Torrentii, quod dubium eſſe non poteſt ei, qui notam*

 eius

eius recte legerit et expenderit: item Maſſoni vit. Hor. p. 66. Sane Maecenas in oratione, qua ſuadet Auguſto, ut imperium retineat (Dio LII. 16.) eadem reipublicae cum navi comparatione utitur. Sed ſorte ab ipſo Dione iſta exornatio eſt, omninoque atrociores pro rerum a. DCCXXVI. ſtatu noſtri carminis imagines videntur; neque ulla tunc allegoriae neceſſitas erat. Omnium vero, ſi Dis placet, ingenioſiſſime Io. du Hamel putat, Horatium patrem hac allegoria alloqui filium, ut Bruti partes deſerat. Caeterum comparetur cum eo V. 7.

AD

AD REMPVBLICAM.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,

Et

v. 1. 2. Praeclare poeta, periculi metu perculſus, ſubita exclamatione orditur: *o navis,* ergo altum repetes, in altum proveles, ut iterum tempeſtatem experiaris? At gravius poeta: *fluctus novi* h. fluctus iterum, denuo *te referent*, abripient in altum *mare:* quoniam navis, remis velisque priore naufragio deſtituta, aegre curſum ad litus dirigere poterat, quo minus in altum referretur. Eodem ornatu ac vi II. 7. 15. *te rurſus in bellum reſorbens unda fretis tulit aeſtuoſis.* Eſt igitur, ergo abripi te patieris, nec ſummis, quae tibi, naufragio adtritae, ſuperſunt, annitere viribus, ne iterum fluctibus in altum abripiaris, ſicque funditus pereas. — 2. *quid agis?* quae iſta eſt temeritas, amentia, mari ſe iterum credere velle, unde tanta calamitas acciderit. Imo *fortiter*, ſumma virium contentione hoc age, ut *portum occupes,* attingas, adeoque in tranquillo ac tuto loco ſis. Monet adeo poeta rempublicam, ne bellis civilibus, a quibus nondum ſatis convaluiſſet, iterum ſeſe immergat. Male alii de portu iam capto et conſtanter obtinendo accipiunt. Nam respublica nondum ſatis confirmata erat; navis adeo nondum ſecuram ſtationem tenebat. Vt taceam e verbis hanc ſententiam parum commode elici.

v. 3 — 10. Rempublicam bellis civilibus plane exhauſtam, praeſidiisque ſuis orbatam ſervata allegoria declarat poeta per navem tempeſtate graviter afflictam. Hoc, Alcaei exemplum ſecutus, exquiſito ornatu ac copia ſpecialibus ideis expreſſit, remos excuſſos, malum et antennas fracta atque labefactata, funes amiſſos, vela denique lacerata memorando. Nugas igitur agunt, qui has ſingulas navigii partes ad allegoricam rationem revocant, et quae eae ſint in republica, putido atque inani ſtudio extricare conantur.

 — 4.

Et malus celeri ſaucius Africo
Antennaeque gemant? ac ſine funibus
Vix

— 4. *latus* navis *nudum*, nudatum, orbatum ſit *remigio*, remos amiſerit vel fluctibus (ut Valer. Fl. I. 618. *excuſſi* procella *manibus remi*) vel ad ſcopulos alliſa. Proprie ita dicebantur remi *detergi*, παρασύρεσθαι. v. Heyn. ad Virgil. Aen. I. 104. Poſt *latus* adſumendum e v. 6. *gemat*, unde per zeugma eliciendum *ſit*, vel proprie accipiendum de fluctuum, qui latus feriunt, fragore. Valer. Flacc. I. 619. *Puppis in obliquum reſonos latere accipit ictus.* — 5. *ſaucius*, laeſus, fractus, ut *trabs ſecuri ſaucia* Ovid. Met. X. 372. *ianua rixis ſaucia* h. *pulſata*, ut ipſe expedit Propert. I. 16. 5. adde Claudian. de VI. Conſ. Honor. v. 138 ſqq. *ſciſſis velorum debilis alis, orba gubernaclis, antennis ſaucia fractis, ludibrium pelagi vento iactatur et unda.* qui totus locus e noſtro fluxiſſe videtur. Procellas innuit poeta per *Africum* (v. ad I. 1. 15.) *celerem*, ὀξὺν, rapidum, praecipitem. — 6. *gemere* praeclare de ſtrepitu rerum, quae vi aliqua incumbente graviter adfliguntur (ſic Charonis *cymba gemit ſub* Aeneae *pondere* Virg. Aen. VI. 413.) futuris ſuis aut compagibus ab ea emotae ac ſolutae. — *ac ut carinae*, carina tua *ſine funibus*, fune amiſſo, *aequor*, alliſientes fluctus *vix durare*, aegre ſuſtinere poſſit. Variatam a poeta orationem facile deprehendas; nam vulgare erat, neque funes habes, quibus te ſuſtentes. Quod qui non animadverterent, et carinas ac funes de una navi dici poſſe negarent, habuere hos vv. pro ſententia generali: naves, quae inſtar tui ſine funibus ſunt, mare durare nequeunt. Magis in diverſa abit Bentleius, qui in ipſo portu tantam tempeſtatem coortam a poeta deſcribi ait, ut malus navis antennaeque gemant, et *caeterae* naves, quae in eodem portu ſunt, ſtationem tenere non poſſint, *ſine funibus*, niſi ancoris iactis. Sed generalis iſta ſententia, hic importune intruſa, admodum ingrata foret elegantiae ſenſui, et Bentleii ratio ſeu potius commentum ſatis contortum eſt, et plus una parte laborat. Navis enim ex Horatii ſententia nondum in portu eſt; (male enim hoc ponitur ex v. 2.) ſed fac ibi ſit, quis non exſpectaſſet, poetam de hac, non de caeteris, quas in portu ſtare comminiſcuntur, dicturum fuiſſe, quod ſine ancora durare nequeat? Ne illud dicam, carinas et funes aliarum navium inter unius navis partes enumeratas admodum dure interiecta videri. Accedit, quod, ſi allegoricam huius carminis rationem

Vix durare carinae
Possint imperiosius
Aequor?

nem spectes, non assequi licet, cur tandem aliarum navium mentionem poeta iniecerit. Alii denique navem in altum iam provectam intelligunt, ventisque ac fluctibus penitus disiectam atque divulsam, adeo, ut funibus opus sit, quibus constringatur, ne prorsus dissolvatur, utque adeo sola funium ope mare duret. Expediunt igitur illa verba, *sine funibus*, nisi funibus constringatur. De re quidem dubitare non licet. v. Propert. III. 5. 23. et ibi Passerat. Atqui ex Horatii mente, totaque carminis oeconomia navis nec altum tenet, neque iam portum attigit; sed huic proxima conflictatur cum fluctibus, eam retrorsum agere conantibus. Hortatur adeo eam poeta, ut iis omni opera obnitatur, portumque attingere studeat, ne, in altum relata, certissimum naufragium faciat, funibus quippe s. ancora, qua se utcunque sustentare posset, destituta. Mirandum sane, Intpp. in tanta luce verum perspicere non potuisse. Neque vero offendere debebat, quod carinae et funes de una nave dicerentur, quum numeri confusio poetis admodum familiaris sit. Virgilius quoque Aen. IV. 580. habet *retinacula* unius navis. Proprie vero *carinae*, nam ex ea navis parte *funes* demittebantur. Erant ii proprie vincula, sive retinacula, quibus naves antiqua aetate ad litus alligabantur, πείσματα. v. Serm. I. 5. 18. Virgil. Aen. IV. 575. cf. Burm. ad Prop. III. 5. 23. Sed postero tempore ancora etiam inducta, qua vel in alto mari naves tenerentur. Hom. Il. α. 436. Virg. Aen. I. 169. Igitur h. l. ancoram declarant *funes*, retinacula eius. — 7. *durare* καρτερεῖν, perferre, quin, fluctibus iactata navi, dissiliant, carina penitus solvatur. Cum delectu hoc verbum posuit, propter epith. *imperiosius*; nam tyrannidem aegre sustinemus. — *aequor imperiosius*, imperiosum, quod in navem crudele imperium exercet, eam hinc inde iactando; adeoque violentum, impetuosum.

v. 9 sq. Lintea, λίνα, vela *tibi non integra sunt*, tempestate partim lacerata, partim amissa. — 10. Deos quoque tutelares tempestas deiecit. Pers. VI. 30. *iacet ipse in litore et una ingentes de puppe dei.* Habebat nimirum quaeque navis deum aliquem tutelarem, cuius simulacrum cum ara in puppi solebat statui, absolute inde *navis tutela* dictum; res notissima. Est igitur: *non Dii tibi* amplius

Aequor? Non tibi ſunt integra lintea,
Non Di, quos iterum preſſa voces malo:
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,

Iactes

amplius *ſunt, quos voces*, invoces, quorum auxilium implores, qui tibi periclitanti ſubveniant, *iterum preſſa malo*, novis malis oppreſſa, ubi iterum cum tempeſtate colluctandum tibi ſit. Bellum civile eſt ſcelus, ἄγος, quo tota civitas obſtricta eſt. Averſantur illud Dii, adeoque urbem, ſcelere iſto contaminatam, relinquunt, donec expietur. v. ad I. 2. 21. Praeclare igitur, ſervata allegoria Deos, qui urbem inteſtinis *malis*, calamitatibus bello civili iterum *preſſam*, oppreſſam (nam ad hoc *preſſa malo* magis ſpectare videntur, quam ad tempeſtatem) erigere atque ſervare poſſent, averſos eſſe ob prius ſcelus, poeta innuit.

v. 11 — 13. Oratio horum vv. ita priſca ac generoſa eſt, ut ad verbum e graeco exemplo expreſſi videantur. *Quamvis*, quantumvis, utcunque *tu iactes*, glorieris, efferaris; pro tenui, *tu*, ornate atque cum dilectu, *Pontica pinus*, quippe e *pinu Pontica* fabricata, et tanquam *filia*, quae originem ducis e *nobili ſilva*. Deberet proprie eſſe, Ponticae ſilvae filia nobilis, ſed docte hoc disiunxit, ne *pinus* nude poſita eſſet. Ornatus hic poeticus impoſuit omnino Intpp., ut, quae vera eſſet verborum ſtructura, minus accurate perſpicerent. Duo fere faciunt orationis commata: quamvis *ſis* Pontica pinus, et ſilvae f. nobilis; *et iactes* etc. ſuppleto *ſis* in priore commate. Alii eandem hanc rationem ſecuti, in poſteriore *tamen* ſupplent, hocce modo: *quamvis ſis* caet. *tamen iactes*, quo quid ſibi velint, non aſſequor. Omnino hic locus docere poteſt, quantum ligata oratio cum ornatiore dictione tum ſtructura orationis, verborumque collocatione a ſoluta recedat. Si enim prima h. loci ſtamina retexas, facile videas, nihil amplius poetam voluiſſe, quam: etſi e ſatis firma materia compacta ſis. Pro hoc eam dicit e pinea Ponti, quae navibus fabricandis aptiſſima eſſet, materia conſtructam; tum, re ſub ſenſus revocata, atque ut ita dicam, animata, navem genus ſuum deducere ait a ſilva Pontica tanquam ſtirpe, adeoque eam eſſe Ponticae ſilvae filiam. Cum in hoc ſemel incidiſſet poeta, ut navem ſilvae

filiam

Iactes et genus et nomen inutile.
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit.

filiam diceret, proclive satis erat, ut eidem sensus atque animum tribueret, eamque genus suum *iactare* diceret. Iam observa copiam poetae in ipsa elocutione. Sententia enim absoluta erat, si dixisset: Quamvis pinus sis Pontica, aut paulo ornatius, etsi sis Ponticae silvae filia, etsi iactes genus Ponticum, aut denique, genus atque nomen tibi inutile est: sed haec omnia cumulate adfudit huic loco, miroque artificio contexuit. *Pontus*, s. Ponti regio cum praestantissima navibus exstruendis abundabat materia, tum eximia ibi erant navalia. cf. Catull. IV. 9 sqq. *silvae filia*, quae in ea prognata est, prisco sermone. Martialis imitationem XIV. 90. *non sum Maurae filia silvae*, de acerna mensa notarunt iam alii. *Nobilis* cum vi adiectum, nam iactabat *genus* nobile, antiquissimam et nobilissimam silvae Ponticae stirpem se aiebat. Sic phaselus Catullianus IV. 15. *se ultima ex origine stetisse dicit in cacumine Cytori.* v. ibi Doctiss. Doering. — *nomen*, gloriam, famam celeritate ac periculosa loca traiiciendi dexteritate olim partam. Idem de se gloriatur phaselus Catull. l. l. v. 2. 3. et 6 — 9. — *inutile*, quod tibi nunc parum prodest. Docte hoc epith. τῷ nomen adiunxit, quod ad totam fere sententiam spectat. Nimirum vulgare erat: inutiliter, nequidquam iactas genus et nomen tuum, non incolumem ista tua nunc te praestat generis iactantia. Si haec ad rempublicam transferas, erit: Non augusta tua atque ab ipsis Diis, Marte et Venere, deducta origo, quam iactas, neque vetusta gloria tot rebus praeclare gestis parta prohibebit, quominus novo bello civili prorsus intereas.

v. 14. Variavit orationem poeta, quae ita continuanda erat: quamvis iactes et genus et nomen et picturas in puppi: vel, neque ornamenta tua in puppi, quibus admodum fidis, te ab interitu servabunt. Instantem tempestatem docte poeta innuit per *nautam timidum*, qui tum *nil fidit*, nullam spem salutis reponit in *pictis puppibus*, picturis, quibus navis sua decorata est. More enim antiquo naves, inprimis puppes, encausto sive coloribus ustis speciose pictae atque ornatae erant extrinsecus, puppes etiam intus. v. Virg. Aen. V. 663. Ovid. Fast. IV. 276. *picta coloribus ustis puppis.* Apte ad rem

Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

Nuper

rem Seneca ep. LXXVI. *Navis bona dicitur, non quae pretiosis coloribus picta est . . . . nec cuius tutela ebore caelata . . . sed stabilis et firma.* Innuit vero poeta reipublicae opes ac splendorem, aedificiis, templis, ac luxurioso vitae genere proditum.

v. 15. 16. Quum igitur, remis excussis, malo fracto, antennis labefactatis, ancora perdita, velisque diruptis s. amissis, nihil prorsus in te amplius habeas praesidii, quo te adversus tempestatem tuearis; *cave,* tibi prospice, adeoque altum ne pete, mari te iterum ne committe, *nisi debes,* debere vis, debere mavis, h. tam emotae es mentis (hoc enim involvit τὸ *nisi,* quod eleganter sic argumentationibus subiicitur, ubi alterius sententiam, nostrae contrariam, eo consilio adducimus, ut absurditatem istius breviter perstringamus. v. vel Gesner. Th. L. L. h. v.) tam vecors es, ut propositi (sc. altum petendi) tenax ventorum ludibrium esse s. ventis ludibrio esse velis; posseu, ut aliis verbis idem eloquar, cave, ne iterum mare ingrediaris; summae enim temeritatis foret, se ventis, quibus amplius resistere nequeas, ludibrio s. diripiendam dare. Altera ratio est, si verba ita iungas, *cave, nisi* h. ne *ventis ludibrium debeas,* φυλάττου, εἰ μὴ, pro ὅπως μὴ satis frequentato Graecis more, quibus εἰ, ἐὰν pro ἵνα, ὅπως ponitur. Tertia denique, nisi omnino in fatis est, fatale tibi est, naufragio perire. Ex his omnibus teneo equidem priorem explicandi rationem, facilem eam, atque h. l. satis commodam; e reliquis enim altera quidem paullo reconditior est, altera sententiam infert cum tota carminis oeconomia parum consentaneam, simulque ambiguitatem (nam *debere ludibrium* et *debere aliquid fato,* diversa prorsus sunt loquendi genera) quae facile vitari poterat. Sed forte iis, qui hoc amplecterentur, non satis expedita erat ratio, qua ludibrium ventis debere simpliciter dici possit pro, ludibrio iis esse, nulla fati notione adiecta. Nimirum is, qui vel facit, vel dicit aliquid, unde necessario aliquod vel malum vel commodum in se redundet, is id debere, ὀφλεῖν, dicitur. Sic *poenas marito adulter debet* (Iuvenal. X. 312.) commisso adulterio; *risum debet* (γέλωτα ὀφλισκάνει, ut passim Graeci) alteri, cui ridendi materiam antea dederat:

Nuper ſollicitum quae mihi taedium,
Nunc deſiderium, curaque non levis,
Inter-

derat: *βλάβην* h. *δίκην βλάβης ὀφείλει* (Eurip. Androm. 560.) ei, quem prius laeſerat: *ζημίαν ὀφλισκάνει* (Id. Medea 580.) *ὁ ζημίας ἄξια*, ſ. *ἀξιόποινα δράσας*. Lambinus laudat hunc Platonis locum Apol. Socr. T. I. p. 90. ed. Bip. qui optime hanc loquendi rationem illuſtrat: *νῦν δὴ ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὄφλων·* (mortis poenam debens, dictis meis factisque, e indicum ſententia, promeritam) *οὗτοι δὲ* (accuſatores) *ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν*, propter neſarias machinationes digni, qui puniantur. *Navis* igitur, ut haec ad noſtrum locum transferam, *ventis ludibrium debet*, quae ita comparata eſt, ut ventorum ludibria eam pati oporteat, quae adeo remis, velis caet. deſtituta, ventis ludibrio eſt, ab iis huc illuc iactata.

v. 17. 18. *Quae mihi nuper* eras *taedium, nunc* es *deſiderium* et *cura*, pro vulgaribus, taedio, deſiderio, curae. *Taedium*, aegritudo cum ſatietate. — *ſollicitum*, ornate, quae ſollicitum faciebat. Taedebat eum navis, quam naufragio perituram putabat, miſera navis conditio ei erat taedio, moleſta, ſollicitum eum faciebat; nunc vero, eam, utcunque adſectam, naufragium evaſiſſe videns, iterum eius deſiderio tenebatur, eam iterum amare occepit. *Deſiderium, cura*, de re amata, cui bene cupimus, cuius commodis ſtudemus. Sic Catull. II. 5. Leſbiam *deſiderium nitens* vocat. adde Cic. ad Div. XIV. 2. — *cura non levis*, maxima, graviſſima, de qua maxime ſollicitus eſſet, quam admodum amaret. Fatendum, hos vv. ad reipublicae declarandam conditionem, et quo poeta erga eam adfectus ſit animo, magis pertinere, quam ad navem, et allegoriam hactenus a poeta non accurate ſatis eſſe ſervatam. Taedebat eum vivere in republica, ubi omnia omnium miſeriarum eſſent pleniſſima (uti Cic. ad Att. II. 24. eadem de re cf. V. 16. 21 ſqq.) nunc, quum ſub Caeſare Octaviano iterum florere inciperet, renovabatur eius deſiderium, iterum curae cordique ei erat, timebat de ea, ne novis inteſtinis motibus iterum labefactata penitus proſterneretur.

v. 19. 20. *Vites*, vita *aequora*, quae *fuſa* ſunt, pro quae ſunt *inter* C. mare, quod ambit *Cycladas* inſulas, mare Aegaeum: cum dilectu hoc pro quovis mari ponit, quod et per

Interfuſa nitentes
Vites aequora Cycladas.

per ſe procelloſum, et propter vada et ſcopulos eſt periculoſiſſimum. Valer. Flacc. II. 622. *Pariumque infame fragoſis — vadis.* Antip. Sid. c. CVIII. (Anal. Br. II. p. 37.) *πᾶσα θάλασσα, θάλασσα· τί Κυκλάδας, ἢ στενὸν Ἕλλης κῦμα καὶ ὀξείας ἤλεα μεμφόμεθα;* — *nitentes,* ut *fulgentes* III. 28. 14. propter marmor candidum. Sic *Paros nivea* Virgil. Aen. III. 126. et Stat. Theb. V. 182. *Et Paros et nemoroſa Thaſos, crebraeque relucent Cyclades.* Caeterum vix dubium eſſe poteſt, quin color hic ductus ſit ex illo, quod expreſſit poeta, carmine Alcaei, cui, ut Leſbio, vicinae eſſent Cyclades.

CAR-

CARMEN XV.

ARGVMENTVM.

Nullus excelsior enthusiasmus est, aut sublimitati atque adeo audaciae lyricae accommodatior, quam vatis futura praedicentis, qui universo carmini augustiorem speciem et omnino diviniorem spiritum dat. Vnde hoc artificio permulti graeci ac latini poetae usi sunt, ut, si vaticiniis in ipsorum carminibus locus daretur, hanc partem inprimis exornarent, ingeniique vim ostenderent. Sed fuere etiam, qui vaticinia totius carminis argumentum facerent: velut est ex eo genere Lycophronis Cassandra. Eiusdem generis fuit Alexandri Aetoli carmen Apollo inscriptum, quantum ex ipsa hac epigraphe, et e particula, quam Parthen. ἐρωτ. παθ. *c. XIV. servavit, colligere licet. Maxime vero huc spectare debuit Bacchylidis carmen in excidium Troiae, ad quod se totum composuisse Horatium in pangendo hoc carmine satis diserte Porphyrion testatur, qui hac ode inquit,* Bacchylidem imitatur; nam ut ille Cassandram facit vaticinari futura belli Troiani, ita hic Proteum. *Porphyrionis testimonio accedit Lutatii auctoritas. Ita enim ille ad Stat. Theb. VII. 330.* Ithone, *(corr. Itone,* Ἰτώνη) civitas Boeotiae est. Hinc Bacchylides Minervam Ithoniam dixit, et Alcomenem *(scr. Alalcomenen)* ipsam significat, quem imitatus est Horatius in illa ode, in qua

Proteus Troiae futurum narrat excidium. Quibus vero rationibus inductus C. Barthius (ad Stat. Ach. I. 33.) carmen hoc elaboratissimis versibus proditum bonam partem Alcaeo cuipiam deberi suspicatus sit, equidem ignoro; nisi omnino Alcaeum pro Bacchylide memoriae lapsu posuerit. Ad idem hoc carmen respexisse videtur Quinctil. III. 7. 19. Praeclare vero vaticinium eo temporis momento a Deo marino edi fingitur, cum Paris Helenam per mare abduceret. — Caeterum fuere, qui forte superioris carminis spiritu pleni, in hoc etiam allegoriam sibi reperisse viderentur, illudque referrent ad M. Antonium et Cleopatram; in quibus sunt Locher. Landinus, Baxterus, atque inprimis Sanadonus. Et iam olim sic accepisse multos oportet: v. Variet. Inscript. Sed cum difficile fuerit, similitudinem Paridis cum Antonio, Helenae cum Cleopatra satis ostendere; tum nullum prorsus talis allegoriae indicium est. Caeterum comparetur imitatio nostri carminis, Stat. Ach. I. 20 sqq.

NEREI

NEREI VATICINIVM DE EXCIDIO TROIAE.

Paſtor quum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hoſpitam,
Ingrato

v. 1 *ſq. Paſtor*, Paris, cui, ſi vulgarem rationem ſequi poeta voluiſſet, adiiciendum erat epith. *Idaeus;* ſed docte hoc cum *navibus* coniunxit, et ſic alteri aliud epitheton dari poterat, quod magis ad rem ſpectaret. Sollennis vero haec Paridis appellatio, ubi rem aliquam, quae primam eius aetatem, quam paſtoritiam egit, attingit, poetae in medium proferunt: velutí in indicio de Deabus habito, Eurip. Androm. 280. Hec. 646. Senec. Agam. 731. et in raptu Helenae, Eurip. Iphig. A. 180. Virgil. Aen. VII. 363. Stat. Achill. I. 20. et ſic saepius. In Homero igitur ei locus non erat. — *raperet*, tanquam praedam ſecum abduceret, nota loquendi ratione, ut *ἄγειν καὶ φέρειν* Graecorum. Ad rem Eurip. Troad. 865. de Paride: *ὃς ἐξ ἐμῶν δόμων δάμαρτα ξεναπάτης ἐληΐσατο*, quem locum forte reſpexit Virgil. Aen. X. 92. *Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter?* Propius Stat. Achill. I. 20. *paſtor Dardanus incautas blande populatus Amyclas* et II. 348. *Hoſpitis Atridae — ſpoliat thalamos, Helenaque ſuperbus navigat, et captos ad Pergama devehit Argos.* et inde Sidon. Apoll. IX. 119. *Nec Phryx paſtor erit tibi legendus — quum iuſſu Veneris — hoſpitales raptor depopulatus eſt Amyclas.* Helena igitur, etſi Paridem ſponte ſecuta, Menelai tamen reſpectu, cuius uxor eſſet, tanquam praeda abducta, et ipſa Lacedaemon a Paride depopulata recte dici poterat. Alii longinquae navigationis notionem *τῷ* trahere iniunctam volunt. Sed Ovidiani loci Met. VII. 67. de Medea, Iaſonem ſponte ſecuta: *per freta longa trahor*, eadem, quae huius loci, ratio. — *navibus Idaeis*, nave Idaea, cuius materies in Ida monte exciſa eſſet, et ad hanc navem exſtruendam, adhibita. — *perfidus*, laeſa fide ſ. iureiurando per Iovem *ξένιον* dato. Stat. Ach. I. 403. eadem de re: *Iura, fidem, Superos una calcata rapina. Hoſpitii temerata ſacra* ſimiliter in Helenae Ep. Ovid. Her. XVII. 3. — *hoſpitam* proprie ad Menelaum ſpectat, qui Paridem hoſpitio exce-

Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus

excepiſſet. Obſervent tirones exquiſitam epithetorum collocationem, *perſidus hoſpitam*, quae duo uno verbo comprehendit Eurip. Troad. 866. Paridem *ξεναπάτην* appellans. *ἀπατήλιον ἄνδρα* dixit Coluth. R. H. 370.

v. 3 ſq. Pedeſtris ratio ac ſimplicior narrationis ordo ferebat: Nereus, ventis ſilere iuſſis, haec vaticinatus eſt. — *Obruit otio ventos*, in profundum eos otium coniecit, ſopiit eos, *κατεύνασεν* (uti Homer. Il. *ε.* 524. *εὕδησι μένος Βορέαο*) h. flatus ventorum repreſſit, quieſcere, ſilere iuſſit. *Otium, pax, quies* de intermiſſo motu, ſollennia poetis vocabula; et *obruere* adiunctam notionem habet profundae tranquillitatis, altiſſimi ſilentii, ventis necopinantibus impoſiti. — *celeres*, ornat: niſi ad augendam Nerei, ventos in medio curſu opprimentis, poteſtatem pertinet. Sed hoc ſubtilius forte. Caeterum Dacer. negat, Nereum eſſe ventorum dominum. At eſt maris Deus, qui adeo ventos, mare turbantes, recte compeſcere poſſit. Quae poteſtas ideo vel Nereidibus tributa ab Heſiod. Theog. 253. *Κυμοδόκη θ' ἣ κύματ' ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ, πνοιάς τε ζαθέων Ἀνέμων — — ῥεῖα πρηΰνει.* — *ingrato*, moleſto, non Paridi, ut vulgo accipiunt, ſed ſibi ipſis, reſtricta, qua gaudent, flandi libertate. v. Virgil. Aen. I. 55. Praeclare vero poeta hic antiquo illo utitur phantaſmate, quo in Deorum *ἐπιφανείᾳ*, vel inſigni aliquo vate canente (de Orpheo ſupra I. 12. 10. adde Claudian. Praef. in L. II. R. Pr. 17. *Vix auditus erat, venti frenantur et undae*) ipſa natura audientiam quaſi facit, ventos ac fluctus comprimendo. Ariſtophanis locum Theſmoph. 43. 44. *ἐχέτω δὲ πνοιὰς νήνεμος αἰθήρ, κῦμα δὲ πόντου μὴ κελαδείτω* adduxit iam Spanhem. ad iſta Callimachi (H. Apoll. 18.) *εὐφημεῖ καὶ πόντος, ὅτε κλείουσιν ἀοιδοὶ ἢ κίθαριν, ἢ τόξα, Λυκωρέος ἔντεα Φοίβου.* Alia loca adlata vide a Valken. ad Theocr. II. 38. et Wernsd. ad Calp. II. 17. (in Poett. min. II. 92.) — 4. *ut caneret*, vaticinaretur Paridi *fera*, audacius pro, ſaeva, i. horrenda, *fata*, excidium Troiae. Caeterum Nereo vaticinandi partes a poeta datae ſunt, quatenus inter deos maris antiquiſſimos habitus eſt, quibus omnino vaticinandi peritia a poetis attributa eſt, veluti Proteo Homer. Od. *δ.* 384 ſqq. Virgil. Ge. IV. 387. Glauco, Apollon. Rh. I. 1310. de Nereo iam Heſiod. Theog. 233. et Eurip. Hel. 15. Nimirum

Nereus fata: Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Graecia milite
Coniurata tuas rumpere nuptias
Et regnum Priami vetus.

Eheu,

rum quum antiquitas vatem appellaret eum, qui *quae fint, quae fuerint, et quae ventura trahantur* (Virgil. Ge. l. l. coll. Homer. Il. *α*. 70. Orph. II. XXIV. 4. 5. et Eurip. Hel. 13. 14.) animo complecteretur, eaque notio in fenilem prudentiam, de praefentibus recte monentem (hinc *εὔβουλος* Nereus Pind. Pyth. 3. 163. et Proteus *πολύβουλος* Orph. l. l.), praeterita cum praefentibus componentem, et inde futura coniectantem unice cadat; ratio in promtu eft, cur Diis marinis, qui e quorundam placitis, aquam rerum omnium originem ftatuentium, antiquiffimi habebantur, haec divinandi facultas attributa fuerit. Cum dilectu vero Nereo hoc vaticinium iniunxit poeta, fedem quippe fuam in mari Aegaeo, quod transeundum erat Paridi, inprimis habenti. v. Apollon. Rh. IV. 772.

v. 5 fqq. Mala avi, infaufto omine, infortunio tuo: *δύσορνις* ut Eurip. Hipp. 759. vel, ut Pind. Nem. *ϑ*. 44. *αἰσιᾶν οὐ κατ᾽ ὀρνίχων*. Contra apud Catull. LXI. 20. *bona cum bona nubit alite virgo*. cf. III. 3. 61. et V. 10. 1. adde Lamb. — *ducis domum*, vehis tecum in patriam feminam, *quam* tota *Graecia repetet*, vindicabit, reddi fibi poftulabit, *multo milite*, magno exercitu, multis copiis adductis. — 7. *Coniurata rumpere*, graece pro, quae coniuravit, fe rupturam, disfoluturam *tuas* cum Helena *nuptias*. Rem futuram tanquam geftam narrat, ut vates. Refpicit vero poeta iusiurandum, quo fe Graeciae principes, in Aulide iam congregati, nonnifi Troia everfa, receptaque Helena fe redituros mutuo devinxerant. cf. Stat. Ach. I. 455. Sed et Tyndareo Helenae proci iam fidem, interpofito iureiurando, dederant, fe ei, quem Helena maritum fibi elegiffet, opitulaturos, *εἴ τις ἐκ δόμων λαβὼν οἴχοιτο, τόν τ᾽ ἔχοντ᾽ ἀπώσασθαι λέχους, κἀπιστρατεύειν, καὶ κατασκάπτειν πόλιν*, iuxta Eurip. Iph. Aul. 60 fqq. — 8. *et* ipfum *regnum Priami*, Ilium *vetus* adeoque nobile, *Πριάμου πόλιν γεραιὰν* Aefchyl. Ag. 719. Pariter *Troiam antiquam* Virg. Aen. I. 375. et *veterem* dixit Ovid. Faft. III. 423. — *Rumpere nuptias* f. connubii vincula ufitato more dici-

Eheu, quantus equis quantus adeſt viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae
Genti!

dicitur; at alterum, *rumpere regnum* eſt paullo exquiſitius, et plane Homericum, Il. π. 100. *ὄφρ' οἶοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύοιμεν.* Plenior adeo oratio eſſet, urbis moenia, ſeu vincula (uti plane muros Troiae vocat Catull. LXIV. 368. *Vrbis Dardaniae Neptunia ſolvere vincla*) rumpere, disſolvere, adeoque urbem deſtruere, evertere. Sic et *πόλιν ἄῤῥηκτον* idem Homer. Il. φ. 447. dixit. Superſedere igitur poſſumus zeugmatis figura, qua generalis verbi notio poſteriori commati adcommodetur.

v. 9 ſqq. Inſurgit cum vaticinantis ſpiritu et ipſa oratio, ad enthuſiaſmi naturam praeclare attemperata. Quum enim vates, futurarum rerum cogitatione defixi, easdem, abrepti phantaſiae vi atque impetu, tanquam in praeſens tempus adductas, oculisque ſuis ſubiectas per ſingula momenta perſequantur, iisque ipſi intereſſe videantur; poetae, qui vaticinia eloquuntur, et ex ipſius vatis perſona ea repraeſentant, fieri non poteſt, quin eodem ſpiritu, eodemque imaginum vigore eadem enuntient, ac lectorum quaſi oculis ſubiiciant, cf. Pind. Ol. η. 55. 56. Virgil. Aen. VI. 86. VIII. 537. Lucan. I. 679. Sil. I. 126. III. 701. Petron. de Mut. R. 111 ſqq. Stat. Theb. III. 210. et Achill. I. 34. — 9. Ad *grave Martis opus*, ſ. labores bellicos declarandos memoratur *ſudor*, quo perfuſi ſunt *viri*, milites et *equi* currui iuncti: quae imago petita videtur ex Homer. Il. β. 388 ſqq. *Ἱδρώσει μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσσιν ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχεϊ χεῖρα καμεῖται· ἱδρώσει δέ τευ ἵππος ἐΰξοον ἅρμα τιταίνων.* Quem locum ob oculos habuit Valer. Flacc. V. 288. *manet ingens aegida ſudor, et noſtros iam ſudor equos.* Noſtri vero locum ſublegit Stat. Theb. III. 210. *quantus equis quantusque viris in pulvere craſſo ſudor, io quantum crudele rubebitis amnes!* — 10. Ingenti clade affligetur res Troiana, graviter pro hoc ac cum indignatione poeta, cladem iſtam ad Paridem, tanquam ultimam belli cauſſam referens, *quanta funera moves*, quantorum funerum, quantae caedis auctor es *genti Dardanae*, Dardaniae, a Dardano rege ſic dictae, Troianis tuis. — 11. Ad augendum belli terrorem praeclare poeta adiunxit phantaſma e ſumma antiquitate petitum, qua *ſaepe in letifero belli certamine Mavors, aut rapidi Tritonis hera — armatas hominum*

eſt

Genti! Iam galeam Pallas et aegida
Currusque et rabiem parat.

Nequidquam, Veneris praeſidio ferox,
Pectes caeſariem, grataque feminis
Imbelli

eſt praeſens hortata catervas iuxta Catull. LXIV. 395. quo artificio inprimis Homerus uſus eſt, quo maiorem rei geſtae dignitatem inferret, ſicque fortius legentium animos feriret. Ex eodem notae ſunt Palladis partes, ubi ſaepe ipſa etiam adverſus Troianos pugnat. Homericum ἦθος ſervavit poeta etiam in hoc, quod Minervam non armatam, ſed arma ſibi aptantem exhibeat, ſingulaque eius arma, quae ſibi induat, ob oculos ponat. Homeri loca, quae huc faciunt, Il. ε. 722 ſqq. et β. 446 ſqq. adtulere iam alii. Adde Heſiod. Scut. 197 ſqq. — *Parat*, aptat, imponit capiti *galeam*. — *Aegis* non de thorace, ſed clypeo h. l. intelligenda, cui maxima vis ad terrorem hoſtibus incutiendum ineſſe credebatur. Hinc Virgil. Aen. VIII. 435. *aegida* vocat, *horriferam, turbatae Palladis arma*. cf. Lucan. VII. 149. Senec. Herc. fur. 901. et Agam. 530. Valer. Flacc. VI. 174. et v. ad III. 4. 57. Eſt adeo, *parat*, vibrat, intentat *aegida* in Troianos, qua eos in fugam coniiciat; quod idem Iovis aegidi tribuitur apud Homer. Il. ρ. 596. — 12. *currus parat* eſt pro, iam conſcenſura eſt currum, quod patet ex imitatione Silii III. 701. *coepta aſpera cerno, Gradivumque patrem currus iam ſcandere.* Petita autem haec de curru pugnandi ratio ex aetate heroica, ut ex Homero ſatis notum. — *rabiem parat*, ira ſe exacuit ad bellandum. Virgil. Aen. XII. 107. *maternis ſaevus in armis Aeneas acuit Martem et ſe ſuſcitat ira.* Ovid. Met. XIII. 544. de Hecuba: *ſeque armat et inſtruit ira.* Senec. Med. 51. *Accingere ira, teque in exitium para furore toto.* *Rabidam Pallada* dixit noſtri forte loci memor, Valer. Fl. V. 627. Omnino poetae ad declarandam pugnandi cupiditatem maximam ab ira colores deſumunt; neque huc iram Palladis Paridis iudicio offenſae traxerim.

v. 13 ſqq. Οὐκ ἄν τι χραίσμῃ κίθαρις, τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης, ἥ τε κόμη, τό τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης. Homer. Il. γ. 54. 55. Vide quomodo haec poeta exornarit. Pro vulgari, nequidquam pulchritudinem tuam iactabis ſ. pulchritudo te tua tutum non praeſtabit, ornatius

Imbelli cithara carmina divides:
 Nequidquam thalamo graves

Haſtas, et calami ſpicula Gnoſii
Vitabis, ſtrepitumque, et celerem ſequi
 Aiacem:

tius erat, parte tantum pulchritudinis memorata, coma tua pulchra ſuperbies, et pro hoc, *caeſariem* tuam *pectes*, ornabis, eleganter compones. Suavis imago hominis imbellis, ac in medio belli tumultu deſidentis et de coma fingenda ſolliciti. — *ferox*, fretus, *πίσυνος*, ſatis praeſidii in Venere, tibi fore exiſtimans; fere ut Virg. Aen. XII. 52. *Longe illi dea mater erit, quae nube fugacem feminea tegat.* — 15. *carmina divides*, numeris ſuis dimetieris, docte pro, canes. Cantus enim certis quibusdam rhythmi legibus, pedumque menſuris dividitur, ac diſpeſcitur. Male huc trahunt *μελίσδειν ὕμνους σύριγγι* e Theocrito Ep. 2. Baxterus cum Lambino explicat: tactis hinc inde fidibus modulos leges. Paullo ſubtilius. Geſnerus vero de cantu per vices inſtituto, ſ. amoebaeo cum Voſſ. ad Catull. p. 239. accipiebat, quem nuper ſecutus eſt Wernsdorf., ad illa Calpurn. VI. 31. (Poett. min. T. II. p. 153.) *quam tibi certanti partem committere vocis*, h. partiri tecum canendi vices, quae tamen ratio paullo longius petita videtur. Neque magis arridet aliorum commentum, qui Paridem in feminarum circulo ſedentem, modo huic, modo illi dulcem cantilenam, quam cuivis maxime placere ſciat, ludentem h. v. repraeſentari, dictumque adeo *dividere carmina feminis* volunt, ut I. 36. 5. *oſcula amicis dividere.* in quo tamen paullo diverſa ratio. Simpliciſſimum forte fuerit, *dividere carmina*, eadem ratione dictum accipere qua *ἐνδατεῖσθαι* Graecorum, veluti Eurip. Herc. fur. 218. *λόγους ὀνειδιστῆρας ἐνδατούμενος*, *dividens, ingerens probra.* cf. Brunk. ad Sophocl. Trach. v. 791. Atque hac generali notione accepiſſe videtur Auctor Epigr. IX. (in Anthol. Lat. T. I. p. 4.) *Cygneas genitor geſtans pro fulmine pennas dulcia diffundit carmina virginibus.* — *grata feminis*, adeoque *ἄσματα* amatoria; hinc et ipſa *lyra*, quae ea refert, *imbellis* dicitur, rebus bellicis canendis non apta.

v. 16 *ſqq.* Vtcunque praelium vites, bello te ſubducas, mortem tamen non effugies, aliquando ſuccumbes. — *Nequidquam vitabis*, declinabis, fuga te eripies

Aiacem: tamen, heu, ferus adulteros
Crines pulvere collines.

Non Laërtiaden, exitium tuae
Genti, non Pylium Neſtora reſpicis?
Vrguent

eripies *thalamo*, in thalamo te abscondens: praeclare hoc ad mollitiem Paridis declarandam adiectum. Homer. Il. ζ. 80. *λαὸν ἐρυκάκετε πρὸ πυλάων — πρὶν αὖτ᾽ ἐν χερσὶ γυναικῶν φεύγοντας πεσέειν.* Reſpexit vero poeta Homericam de Paride narrationem Il. γ. 380 ſqq. Pugnam exornavit per ideas ſpeciales, *haſtas graves, ἔγχος βριθὺ, στιβαρὸν*, quippe *ἑνδεκάπηχυ* Il. ζ. 319. vel omnino exitioſas, mortiferas: et *ſpicula calami*, ſagittas. — *Gnoſii*, Cretici, tanquam e genere praeſtantiori: ut *Cydonium arcum* dixit IV. 9. 17. — 18. *ſtrepitum*, ſtridorem ac conflictum telorum, *δοῦπον ἀκόντων* Homer. Il. λ. 364. niſi omnino de ſtrepitu pugnantium intelligere malis, ut *φλοῖσβος* Il. ε. 322. *ὅμαδος, κυδοιμὸς* et alia apud Homerum. — *celerem ſequi*, celerem in perſequendo, fortem; ex antiqua pugnandi ratione. *Ὀιλῆος ταχὺς Αἴας* pariter Homero audit Il. β. 527. — 19. Obſerva poeticam orationis ſtructuram: *nequidquam — vitabis: tamen — collines*, etſi diu vitaveris, effugeris mortem, *tamen ſerus*, ſero, aliquando *crines adulteros*, eleganter comtos, unguentis delibutos, hominis quippe mulieroſi *collines*, contaminabis, foedabis *pulvere* ac cruore, h. occumbes; nota ex Homero loquendi ratione. Il. γ. 55. *ὅτ᾽ ἐν κονίῃσι μιγείης.* et π. 795. *μιάνθησαν δὲ ἔθειραι αἵματι καὶ κονίῃσι.* Pind. Nem. I. 102. *βελέων ὑπὸ ῥιπαῖσι — φαιδίμαν γαίᾳ πεφύρσεσθαι κόμαν.* Cum dilectu hic ad partes vocata a poeta propter v. 14. Similiter Virgil. Aen. XII. 99. *Semiviri Phrygis — foedare in pulvere crines vibratos calido ferro myrrhaque madentes.*

v. 21 *ſqq.* Nam cum fortibus viris tibi depugnandum erit, viros videbis, qui te longe fortiores ſint. Sed pro hoc continuat poeta picturam hominis imbellis, certamen devitantis, et fuga unice ſalutem quaerentis; et altera ex parte duces aliquos Graecorum in perſequendo eo occupatos exhibet. Oratio in his vv. admodum vivida, atque ornata e variata hac loquendi forma, *non reſpicis? urgent te, noſces, furit te reperire. — non reſpicis?* ſummum Paridis timorem arguit, in fuga ne

Vrguent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus ſciens

Pugnae, ſive opus eſt imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre:

Quem

ne reſpicientis quidem hoſtes ſibi inſtantes. — *Laertiaden*, Vlyſſem, Laertis f. — *exitium tuae genti*, docte et graece pro gentis. Vulgare eſſet: qui erit exitio tuae genti. Eadem ratio in Heſiodi loco, qui nunc ſuccurrit, Theog. 326. Φῖκ' ὀλοὴν — Καδμείοισιν ὄλεθρον. Exitium vero Troianis Vlyſſes parabat ſurrepto Palladio, equique lignei aedificandi conſilio dato. — *Neſtora Pylium*, Pyli, antiquae Peloponneſi civitatis in Tryphalia, Elidis parte, regem, conſiliis magis, quam armis, Graecos iuvantem, et ſic interitum Troianis parantem. Hinc decem viros, qui Neſtori ſimiles ſint, Agamemnon ſibi dari cupit, quibuscum Troiam facile expugnaturus ſit. Il. β. 372. — 25. *urgent te*, inſtant tibi *Teucer* Telamonis, regis Salaminis, filius; et *Sthenelus* Capanei f. *ſciens pugnae*, graece et antiquo ſermone, de forti, bellicoſo. Eſt Homericum εἰδὼς μάχης, vel ut Heſiod. Scut. 351. πόνου καὶ ὀιζύος ἴδρις et inde Sil. IV. 532. *gnaros belli veteresque laborum*. — 25. Plenior oratio eſſet: ſciens pugnae, ſive pedes cum hoſte congrediatur, ſive de curru pugnet, in utroque pugnandi genere verſatus, μάχης εὖ εἰδότε πάσης Homer. Il. ε. 11. Prius comma omiſit poeta, ex altero facile eliciendum. — *ſive opus eſt*, ſi res ita fert, *imperitare equis*, ut currum regat, adverſus hoſtes dirigat. Equis et currui imperat, dum eos regit, currum, quo velit, flectit auriga: contra currus obſequium praeſtat, audit habenas regentis, ἅρμα πειθήνιον, ſollenni loquendi ratione. — *non piger*, non ignavus, ſtrenuus *auriga*, qui adeo in mediam hoſtium aciem currum immittat. Erat vero Sthenelus Diomedis auriga, quod ex Homero ſatis notum. — *Merionen* v. ad I. 6. 15. — *noſces*, malo tuo experieris, ſenties, qui vir ſit. Cum vi dictum, ut Homer. Il. σ. 269. εὖ νύ τις αὐτὸν γνώσεται. Eadem ſimplici gravitate Pindar. Nem. II. 21. ἐν Τρωΐᾳ μὲν

Ἕκτωρ

Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor
Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuae.

Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achillei:
Post

Ἕκτωρ Αἴαντος ἀκουσεν, h. Hector ad Troiam expertus est, quanta Aiacis virtus esset. *Cognita bellis nomina* Valer. Fl. I. 789. — *furit te reperire*, furenti animo te requirit, ardet tecum congredi, μεμαὼς κιχέειν Homeri. — *Tydides*, Diomedes. *atrox*, saevus, ἄγριος, ut de eodem Homer. Il. ζ. 97. tum omnino bellicosus, fortis. — *melior patre* Tydeo, πατρὸς ἀμείνων, κρείσσων, h. fortior. res nota.

v. 29 sqq. Quem tu vel e longinquo conspicatum ea virium, quas in pedibus habes, contentione fugies, ac si iam tuo tergo immineret. Sic egregie respondet v. 27. quo et tendit tota, qua h. l. exornavit, comparatio. Paridem enim cum cervo comparat, qui statim in pedes se coniicit, ubi lupum, non ad se accedentem sed tantum e longinquo, in extrema vallis parte, ipsi ne visus quidem, conspicit. — 30. *graminis*, pastus *immemor*, prae timore, solique fugae intentus: suaviter hoc adiectum. — 31. *fugies cum anhelitu sublimi*, e sublimi ducto, spiritu ex alto tracto, ac pectore elato, graviter anhelans, μέγ' ἀσθμαίνων, nihil amplius. — *mollis* hoc ipso, quod tam cito aufugis, Diomede vel procul conspecto, adeoque ἄναλκις, μαλθακός, timidus: cum dilectu hic positum. Nam et ferae, natura timidae, sollenni more poetis, inprimis Statio, *molles* audiunt. — 32. *hoc*, ut fugeres, timidum te gereres, pollicitus tuae, Helenae, uxori tuae, cui insignem tuam virtutem bellicam, ipsa Menelai praestantiorem, iactasses. *Tua* ut Tibull. I. 9. 65. et passim. Ad sententiam Homer. Il. γ. 430. ἦ μὲν δὴ πρίν γ' εὔχε' ἀρηϊφίλου Μενελάου, σῇ τε βίῃ καὶ χερσὶ, καὶ ἔγχει φέρτερος εἶναι. et Ovid. Her. XV. 355.

v. 33 sqq. Moram quidem excidio patriae tuae faciet Achillis ob ereptam sibi ab Agamemnone Briseidem ira, qua aliquantisper a pugna abstinebit; tamen

Poſt certas hiemes uret Achaïus
Ignis Pergameas domos.

tamen aliquando igni comburetur, atque vaſtabitur. Pro ira Achillis eſt iracundus Achilles, tum pro hoc *iracunda claſſis* h. exercitus, qui claſſe Troiam appulerat, et ad naves caſtra habebat; nam et is, ceſſante Achille, a bello abstinebat. — *proferet*, differet aliquamdiu *diem* iſtam fatalem, excidium, *μόρσιμον ἦμαρ*, *αἴσιμον ἦμαρ* Il. ϑ. 72. Virgil. Aen. II. 324. et X. 467. Stat. Th. III. 666. — *matronis Phrygum* diem, quae iis ſervitutem parat, *δούλειον ἦμαρ*, Il. ζ. 463. Eurip. Hec. 52. — 35. Poſt certas, fato conſtitutas *hiemes*, annos *uret*, comburet, vaſtabit *ignis Ach.* Graecorum *Pergameas domos*, Pergamum, adeoque Ilium.

CAR-

CARMEN XVI.

ARGVMENTVM.

Puellae, quam iambis profciderat, excufat fe hoc carmine Horatius, iftamque excufationem ab ira, qua abreptus hanc ei iniuriam intulerit, unice repetit. Argumento huic, quod per fe nos non magnopere tenere poteft, maximam virtutem conciliat cum ipfa defcriptio carminis, et converfio, tum elocutionis poeticae doctrina atque ornatus. Facti fe nunc poenitere, ipfique puellae iambos iftos, quos iratus olim fcripfiffet, abolendos tradere ftatim in fronte carminis declarat. Tum omnem de ira locum poetice pertractat. Ira nimirum nihil effe vehementius, praepedire eam atque conturbare penitus fanae mentis ftatum, adeo, ut furorem, quem Cybele Gallis, Apollo facerdotibus, Liber Maenadibus et Corybantes pulfis tympanis immittant, longe fuperet; nullo adeo eam terrore, neque obiectis enfibus, neque mari procellofo, ne vel Iovis fulmine cohiberi, atque ab ulcifcendi ftudio poffe reprimi. Nec mirum, quum animus humanus natura ad iram tam propenfus fit (vide, quam gravis excufatio, et arguta huic fententiae infit converfio!) ut vel invitus ea corripiaris, eiusque explendae quovis modo vel cum maximo tuo malo cupiditate incendaris maxima. Hinc enim repetendum Thyeftae exitium, tot hominum caedes, tantarumque urbium ruinae. Eadem adeo irae infania me, ipfa aetate iuvenili ad eam proniorem,

rem, ad istos iambos scribendos impulit, quos nunc, ut amica mihi iterum fias, omni modo deletos cupio. De puella, in quam olim Horatius contumeliosum carmen composuerit, et cuius animum hac palinodia recuperare voluerit, quum eius nomen consulto omiserit, certi quid statuere vix tuto licet; neque sane multum refert. Doctam eam fuisse, facile tractatio loci de ira nobis persuadet. Acron et Porphyrion eam Tyndaridem appellant, haud dubie ex antiqua fama, quam non possis sic simpliciter spernere, etiam ob inscriptiones veteres huius et sequentis carminis. Commentator Cruquii Gratidiam illam Neapolitanam, quae sub Canidiae nomine V. 5. et 17. laceratur, intelligit. Quam opinionem tuetur etiam duorum Torrentii Codd. inscriptio: *Palinodia Gratidiae* h. in Gratidiae gratiam, *ad Tyndaridem amicam*. E recentioribus peculiari libello de Tyndaride Horatii (Conjectures on the Tyndaris of Horace, 1777. 4.) egit Io. Whitfeld. Is Thraciam ei patriam adsignat, Romamque in comitatu Rhoemetalcis, Thraciae regis, cuius liberta esset, eam pervenisse contendit ex inscriptione apud Fabrett. IVLIA. TYNDARIS. C. IVLI. REGIS. RHOEMETALCAES. L. FECIT. SIBI. ET. SVIS. ET. LIBERTIS. LIBERTABVS. POSTERISQVE. EORVM. in. FR. P. XII. IN. AGRO. P. XII. unde colligit, et Rhoemetalcen, qui insigni apud Augustum floreret gratia, et e comitibus eius nonnullos, in his libertam eius, Tyndaridem, in nomen et gentem Iuliam adoptatos fuisse. Eandem vero esse, quae Horatio *Thressa Chloë*, *Venus marina*, et *Sidonia Chloë* audiat; eidemque adscribendum esse carmen, Erinnae vulgo adtributum:

butum: Χαῖρέ μοι, Ῥώμη, θυγάτηρ Ἄρηος. *Sed ipsa argumentorum ratio, vana ea, atque temeraria, nos his excutiendis atque refellendis immorari vetat. Caeterum graecam et doctrinam et rationem per universum carmen facile deprehendas. Hinc aliquam veri speciem habet Acronis sententia, Horatium hac ode imitatum esse Stesichorum, qui cum in Helenam, a qua ipsum Tyndaridis nomen petitum putant, probrosum carmen scripsisset, et ob id ipsum oculorum lumen amisisset, palinodiam in eam confecisse, et sic visum recepisse narratur. Adfert eius initium Plato in Phaedro (Opp. T. III. p. 243.)*

Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος, οὐδ' ἔβας
Ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις, οὐδ' ἵκεο Πέργαμα
Τροίας.

Contra Ptolem. Hephaestio apud Phot. Cod. CXC. p. 482. ex Archelao Cyprio refert, Stesichorum Helenam, Himerensem puellam, Micythi filiam, amicam suam, cum se relicto, ad Bupalum quendam se contulisset, carmine lacerasse, sic incipiente:

Ἑλένη ἑκοῦσ' ἀπῆρε.

Atque haec quidem narrationis diversitas forte ita componi potest, ut Stesichorum, dum puellam Siculam carmine isto proscindere in animo haberet, totam carminis rationem ad personatam illam Helenam, quae eodem perfidiae crimine teneretur, adtemperasse atque transtulisse, adeoque sub huius nomine alterius perfidiam perstrinxisse existimemus.

PA-

P A L I N O D I A.

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones iambis; sive flamma
Sive mari libet Hadriano.

Non

v. 1. Praeclare orditur poeta a primaria carminis sententia, qua iambos illos se scripsisse nolle, deletosque omni modo velle statim declarat. Praeclare et hoc, quod eos ipsi puellae, et quo ipsa velit modo, abolendos permittat. Nam hac ratione puellae animum facilius sibi reconciliatum iri sperare poterat. Quod ut omnino assequeretur, ad hoc a poeta attemperata omnia. Quo eodem consilio puellae pulchritudo, ipsa matris, etsi pulcherrimae, praestantior in limine statim extollitur. Ad verba Ovid. Met. IV. 211. *quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.* Illos vero, qui carmen illud contumeliosum similiter incepisse, *o matre turpi filia turpior*, temere ponunt, ipsa metri ratio admodum diversa satis refellit. Maiore veri specie nonnulli existimant, Stesichorum eodem modo Helenam Leda pulchra pulchriorem dixisse.

v. 2 *sqq. Iambis criminosis*, carmini iambico, quo Archilochus, auctor eius, ad alios maledictis proscindendos usus est. A. P. 79. *Archilochum proprio rabies armavit iambo.* Quo genere et alii deinceps usi iambos contumeliosis carminum argumentis proprios fecere. — *criminosis*, qui te criminati sunt, quibus probra tibi ingessi, contumeliosis, iniuriosis; e natura iamborum, qui ideo *truces* Catull. XXXVI. 5. et in Anthol. Gr. III. p. 330. *ἐφυβριστῆρες* dicti. — *pones*, ponas licet, constituas *modum*, finem (ut III. 15. 2. *nequitiae fige modum tuae*) *quemcunque voles*, h. dele, abole eos, quacunque ratione tibi placuerit. — 3. Sive igne, sive aqua eos abolere placet. Pro *aqua* paullo tenuiori, dixit *mare* et quidem *Hadrianum*, Hadriaticum, tanquam impetuosius. v. III. 9. 29. quod adeo iambos istos oculis statim subducat. Est vero proverbialis locutio, ut

Graec.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius,
Non Liber aeque, non acuta
Si geminant Corybantes aera,

Triſtes

Graec. *βάλλ' εἰς ὕδωρ.* v. Schott. Adag. p. 47. cf. ad III. 24. 45. Ad ſenſum Tibull. I. 9. 49. *Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma torreat, et liquida deleat amnis aqua.*

v. 5 ſqq. Doctus transitus, quum naturalis ordo carminis hoc ſententiarum nexu procedere deberet: Ira abreptus eo inſaniae proceſſi, ut carmen iſtud in te facerem; at quanta irae eſt vehementia, quanta eius vis, vel maximam inſaniam exſuperans! *Μαινόμεθα πάντες, ὁπόταν ὀργιζώμεθα*, Philemon apud Stob. Grot. Flor. p. 105. cui concinunt illa Evêni: *πολλάκις ἀνθρώπων ὀργὴ νόον ἐξεκάλυψε κρυπτόμενον, μανίας πουλὺ χερειότερον*, apud Stob. l. l. Docte hoc per comparationem extulit poeta, furorem a Cybele vel Apolline vel Corybantibus immiſſum minus vehementem eſſe dicens, quam ab ira effectam inſaniam. — *Dindymene*, *Δινδυμήνη*, *Dea Dindymi* (Catull. LXII. 91.) Phrygiae montis, Cybele. Sacra eius erant enthuſiaſtica, cum tripudiis, discurſibus inter tympanorum, cymbalorum, tibiarumque ſonos, quibus in furorem agerentur ſacerdotes, celebrari ſolita. v. Lucret. II. 616 ſqq. Catull. LXIII. Virgil. Aen. IX. 617. Cir. 166. Valer. Flacc. III. 233 ſqq. Deorum vero ipſorum vi credebantur talia effici, quae in eorum ſacris fiebant. — *adytis*, in adytis, templi penetralibus, quae ipſum Apollinem praeſentem inhabitare, ibique ſacerdotem numine ſuo replere, et inde reſponſa dare credebant: res ſatis nota e Virgilio. — *quatit*, violenter de ſua ſede ac ſtatu demovet, percellit, conturbat *mentem ſacerdotum*, furore iis immiſſo. Sacerdotes vero Cybeles ſunt Galli; Apollinis, Pythia et Sibyllae; nam ad utrumque referri debet. — *incola Pythius*, qui Pytho, Delphos inhabitat, Apollo; frequentata poetis ratione, qua Dii regiones, urbes, templa inviſere, frequentare, incolere dicuntur, quae ſibi conſecrata ſunt. v. Heyn. ad Virgil. Aen. I. 16. Exquiſitior tamen eſt altera ratio, quam et orationis contextus ſuadere videtur, ut poeta *incolam Pythium* dixerit, Deum Pythium, Apollinem, qui ſacerdotes numine ſuo implet, in

eos

Triſtes ut irae: quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,

Nec

eos migrat, eorum mentem incolit. Deo enim recepto, mentes ſacerdotum turbantur, ac furore corripiuntur. Nota illa Virgilii de Sibylla: *At Phoebi nondum patiens immanis in antro bacchatur vates, magnum ſi pectore poſſit excuſſiſſe deum* Aen. VI. 77. — 7. *non aeque*, non ſic mentem Baccharum ad inſaniam adigit *Liber*, Bacchus: de cuius ſacris ſummo cum furore peragi ſolitis notiſſima omnia. — *non* ſc. mentem audientium aeque conturbant, feriunt *Corybantes*, *ſi geminant*, iteratis ictibus pulſant, collidunt *aera*, cymbala aerea. *Corybantes*, ſ. Curetes, Cybeles ſacerdotes cum eiusdem deae ſacris e Creta in Phrygiam traducti, tumultuoſam inter cymbalorum tympanorumque ſtrepitum inſtituebant ſaltationem. v. Callim. H. Iov. 52. ibique Spanh. Claudian. R. P. I. 207 ſqq. et in Eutrop. II. 281. Nonnulli *aera* h. l. de clypeis accipiunt; ſed iſti, enſe percuſſi, geminari dici nequeunt. Praeſtat adeo de cymbalis geminatis, invicem colliſis intelligere. Ovid. Faſt. IV. 184. *Aeraque tinnitus aere repulſa dabant.* cf. et Metam. III. 532. Stat. Theb. VIII. 221. *gemina aera ſonant Idaeaque terga.* — *acuta*, acuti ſoni, tinnientia, κύμβαλα ὀξύφθογγα, uti eadem vocat Auctor Epigr. 174. in Brunk. Anal. III. p. 184. Ad ſententiam horum vv. Eurip. Hippol. 143. σὺ γὰρ ἔνθεος, εἴτ' ἐκ Πανός, εἴθ' Ἑκάτας, ἢ σεμνῶν Κορυβάντων, ἢ ματρὸς οὐρίας φοιταλέον. — 9. *ut irae*, ira ſc. ut quatit, inſanum facit animum. — *triſtes*, qualis eſt irati vultus, adeoque ſaevae, vehementes. Irae affectum nulla re ne vel maxime terribili coerceri aut reprimi poſſe, quo minus vel cum ſummo vitae periculo exſatietur, poeta ornate ac graviter declarat per enumerationem rerum, quae ſummum alias terrorem iniiciunt, enſes oppoſitos, procelloſum mare, ignem ac tonitru. Διὰ μαχαιρῶν καὶ πυρὸς ῥίπτειν δεῖ, ſimilis eſt Graecorum de proiectae audaciae hominibus proverbialis locutio. v. Zenob. Cent. III. 19. Iratum adeo *neque enſis*, ſtrictus in ſe, ſibi oppoſitus *deterret* ab ulciſcendi ſtudio, h. in medios enſes ruit, caedem ſibi imminentem non curat. Seneca Med. 593. *ignis ſtimulatus ira — cupit ire in ipſos obvius enſes.* Senec. de Ira I. 1. *ſui negligens in ipſa irruens tela et ultionis ſecum ultorem tracturae avidus.* — *Noricus*, docte pro quovis praeſtantiſſimo. Praeſtantiſſimum enim erat ferrum Noricum et enſes inde cuſi. cf. V. 17. 71.

Hos

Nec ſaevus ignis, nec tremendo
Iupiter ipſe ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique

Deſe-

Hoc loco ſimpliciter ornat. — *mare naufragum*, cum dilectu, in quo naufragia fiunt, adeoque procelloſum, impetuoſum, quod alias facile terreat. — 11. *ſaevus ignis*, πῦρ μαλερὸν, vaſtans omnia. Simpliciter quidem ignis accipi poteſt, ut et Graecis διὰ πυρὸς βαίνειν de re valde periculoſa adhibetur, v. ad II. 1. 6. ſequentia tamen ſuadent, ut de fulmine intelligamus. Tum vero i. *ſaevus* erit, a ſaevo, irato Iove demiſſus. v. ad I. 3. extr. — 12. *nec tremendo . . . tumultu*, nec tonitru. Graviter et magnifice hoc poeta elocutus eſt, adſumta illa antiquitatis opinione ſeu potius loquendi ratione, qua Iovem cum imbre (Virgil. Ge. II. 325. Ecl. VII. 60.) cum nive (V. 13. 2.) cum fulmine ac tonitru in terram deferri ſ. *deſcendere* dicebant. Vnde Ζεὺς καταιβάτης, de fulmine. v. Pauſan. V. 14. extr. et omnino Burmanni disquiſ. de Iove Fulguratore. — Pro deſcendens gravius ad ſenſum ac terrorem, *ruens*. Similiter Sil. XVII. 52. *caelum ruere*. Valer. Flacc. I. 616. *ruit igneus aether cum tonitru* et VIII. 334. *ruina poli* eadem de re. — *tumultu*, fragore tonitruum. *Aetherios tumultus* dixit Ovid. Met. III. 508. *caeli tumultum* Stat. Theb. I. 372. et XI. 26. — *tremendo, quo maxima motu terra tremit — et mortalia corda per gentes humilis ſtravit pavor*, Virg. Ge. I. 329.

v. 13 *ſqq.* Ac in hoc quidem accuſare licet animi humani naturam atque indolem, ita comparatam, ut ira facillime commoveamur, atque excandeſcamus; unde maxima mala ac damna exoriantur neceſſe eſt. Iam vide quomodo poeta a pedeſtri ſcriptore differat. Pro vulgari, gravem nobis a natura inſitam eſſe iram, doctius erat, iram leonis nobis fuiſſe inditam; ſed hoc a mytho repetit doctus poeta, quo diverſos hominum affectus, eorumque cauſſas explicare conabatur antiquitas. Scilicet cum viderent unicuique animalium generi unam eandemque naturam ingenitam; in homine contra diverſos diverſorum animalium affectus, cupiditates coniunctas deprehenderent; proclive ſane erat, ut

 has

Desectam, et insani leonis
Vim stomacho adposuisse nostro.

Irae

has ab iisdem repeterent, omnesque etsi diversissimas, in unum hominem congestas dicerent. Prometheum adeo fingebant, cum formam humanam e luto composuisset, neque amplius haberet, unde humanam indolem effingeret, hanc ex omnibus animalibus decerptam homini inseviffe. Simile figmentum est Simonidis de diversa feminarum indole, cuius fragmentum περὶ γυναικῶν separatim edidit Koelerus V. D. Spectat etiam huc fragm. Eurip. p. 496. (ed. Lipf.) quod apud Stob. (Grot. Flor. p. 13.) Philemoni tribuitur, unde haec tantum delibamus: τί ποθ' ὁ Προμηθεὺς, ὃν λέγουσ' ἡμᾶς πλάσαι καὶ τἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις ἔδωχ' ἑκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν; — ἡμῶν δ' ὅσα καὶ τὰ σώματ' ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν καθένος, τοσούτους ἐστὶ καὶ τρόπους ὁρᾷν. — *fertur addere*, addidisse, vel potius, *fertur coactus* fuisse, *addere* caet. *Coactus*, materia omni in caetera animalia iam distributa, ob defectum materiae. — *limo principi*, quo primum homines efformasset; nisi potius sit, e quo tanquam materia primaria hominem formare instituisset. Dicti inde homines a Prometheo ficti πηλοῦ πλάσματα Aristoph. Av. 687. cf. Lucian. Prometh. §. 13. T. I. p. 195. et v. Hemsterh. ad eundem p. 185. et Stanl. ad Aesch. p. 736. — *addere*, admiscere *particulam*, partem animae *undique*, ex omnium animalium indole *desectam*, decerptam, desumtam, unde naturam humanam componeret, eique affectiones infereret. — *et adposuisse*, observa iuncturam orationis paulo insolentiorem; nam in pedestri oratione illa, *addere . . . . desectam* per interiecta enuntiari debebant, hoc fere modo: fertur Prometheus, quum homini πηλοπλάστῳ affectiones animi ab animalibus, ob materiae defectum, desumtas inderet, iram a leone mutuatus esse. — *insani leonis vim* docte pro insanam vim, μένος, insaniam, iracundam indolem *adposuisse*, posuisse, indidisse nobis: pro hoc cum dilectu *stomacho nostro*. *Stomachus*, ut Gr. στόμαχος, proprie est canalis, per quem cibus defertur, oesophagus, orificium ventriculi, καρδία, v. Macrob. VII. 4. et 15. tum ipsa κοιλία ventriculi, propter irritabilitatem suam, inprimis ex infusa copiosiori bile, iracundiae sedes vulgo habita; hinc simpliciter pro θυμῷ, ira ponitur supra I. 6. 6. *gravem Pelidae stomachum*. Notae

Irae Thyeſten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere cauſſae, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hoſtile

tae quoque ſunt loquendi formae, *ſtomachari, ſtomachum movere* et ſim.

v. 17 *ſqq. Si effectus irae damnaque intueri velis, nulla peſtis humano generi pluris ſtetit. Videbis caedes ac venena — et urbium clades, et totarum exitia gentium. Aſpice nobiliſſimarum civitatum fundamenta vix notabilia: has ira deiecit. Aſpice ſolitudines per multa millia ſine habitatione deſertas; has ira exhauſit.* Seneca de Ira, I. 2. Vide, quomodo haec poeta tractaverit. Generalem ſententiam, irae effectus eſſe perniciosiſſimos graviter declarat atque exornat fraterni diſcidii exemplo. — *Irae,* ira inter Atreum et Thyeſten, fratres, de regno orta — *ſtravere*, deiecere de ſtatu ſuo *Thyeſten*, atque immerſere *gravi exitio*, graviter afflixere Thyeſten, in caput eius redundarunt. — *altis,* eminentibus, ab excelſis domibus ac muris: e graecis *αἰπὺ πτολίεθρον, πόλις αἰπὴ, αἰπεινὴ, altae moenia Romae* Virg. Aen. I. 7. — *ultimae cauſſae,* ab ultimo initio repetitae, adeoque primariae, praecipuae *ſtetere,* pro tenui, fuere, extitere: fere ut Virgilii Aen. VII. 735. *ſtant belli cauſſae.* Ira adeo cauſſa fuit, *cur* h. ut *funditus, πρυμνόθεν* (uti adhibuit Aeſchyl. Ἑπτ. ἐ. Θ. 71. *πόλιν πρυμνόθεν ἐκθαμνίζειν*, pro quo *σύρδην* Eurip. Rheſ. 58. et Pauſan. III. p. 224. ſimiliter *προῤῥίζους τὰς Ἀθήνας ἐκκόψαι* dixit) *perirent,* everterentur, ac ſolo aequarentur. Docte hoc exornatur v. 20 ſq. graphica everſionis deſcriptione. — 20. *imprimeretque muris aratrum* breviter dictum, pro, muros ſolo aequaret, iisque aratrum induceret, h. ſolum araret. Aratri uſus in condendis urbibus, iisdemque everſis ſatis notus. Propert. III. 7. 41. *Moenia quum Graio Neptunia preſſit aratro victor Palladiae ligneus arcis equus.* Lucan. VII. 430. *Sarmaticumque premat ſuccinctus Conſul aratrum.* cf. Aeſchyl. Ag. 536. et Ovid. Her. I. 53 ſqq. — *hoſtile*, ab exercitu hoſtili inductum: ornat. — *exerc. inſolens*, inſolenter ſe gerens, elatus victoria parta, adpoſito epitheto: nam in hoc ipſo exercitus inſolentiam oſtendebat, victarum gentium urbes penitus evertendo, ipſarumque memo-

Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos

Miſit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quaero triſtia; dum mihi

Fias

memoriam, inducto aratro, delendo.

v. 22 *ſqq.* Plenior eſſet oratio: *Compeſce mentem* ἴσχε νόον (ut Theogn. 355.) ira effrenem, refrena irae impetum, καρτέρει δάκνων ὀργῆς χαλινὸν, uti ſimili modo extulit Theodectes apud Stob. de R. N. in Floril. Grot. p. 141. — *Me quoque* ira, qua iuvenilis aetas, in qua ego nunc conſtitutus ſum, facilius excandeſcere ſolet, eo usque provexit, ut iambos iſtos inſanus ſciberem. — *fervor pectoris*, ira, ab effectu, nam iratis κελαινὸν ὑπὸ σπλάγχνοις ζεῖ αἷμα iuxta Apollon. Rh. I. 1262. — *tentavit*, invaſit, occupavit me tanquam febris ſ. omnino morbus, qui *corpus tentare* dicitur Lucret. III. 148. Ep. I. 6. 28. *ſi latus aut renes morbo tentantur.* cf. Burm. ad Sammon. 28. — *in dulci iuventa*, ἐν νεότητι ſc. ὄντα, iuvenem: Ab aetate igitur iuvenili ſimul irae excuſationem petit. Claudian. de B. Get. 498. *calidae rapuit te flamma iuventae.* — *dulci* perpetuo epitheto, oppoſ. ſenectuti moroſae, triſti, nihil ſuavitatis habenti. — 24. *in iambos miſit*, abripuit, impulit me, ut iambos iſtos ſcriberem. De Archilocho, eadem loquendi ratione, Adrian. (in Anal. Br. II. p. 286.) Ἀρχιλόχου τόδε σῆμα, τὸν ἐς λυσσῶντας ἰάμβους ἤγαγε Μαιονίδῃ Μοῦσα χαριζομένη. — *celeres*, proprie, nam *ſyllaba longa brevi ſubiecta vocatur Iambus, pes citus*, A. P. 251. Erat adeo hoc metrum huic carminum generi valde accommodatum; nam iracundis oratio praecipitatur. — 25. *furentem* ira, me; quaſi ei, prae irae furore, quid ageret, neſcio hi iambi excidiſſent.

v. 25 *ſqq.* Cupio nunc *triſtia*, amara, iambos triſtes, acerbos, acres, μοῦσαν πικρὴν — *mutare*, commutare *mitibus*, iambis ſubſtituere *mitia*, quae te mitem reddant, παλινῳδίαν,

Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ῳδίαν, recantando iambos; ſed docte hoc cum ſeqq. coniunxit. — *dum* modo, ut *mihi* iterum *amica fias*, *animumque*, a me iſto carmine abalienatum, *reddas*, amore me tuo iterum amplectaris *recantatis* falſa declarando iſta *opprobria*, iambos. Declarat adeo *recantare opprobria*, quae doctius enuntiaverat, *triſtia mitibus mutare*, παλινῳδεῖν.

CARMEN XVII.

ARGUMENTUM.

Venustissima villae Horatianae in Sabinis commendatio: cuius amoenitates exprimit poeta insigni et suavi phantasmate, ex quo Faunus iis allectus regionem saepius invisit, relictis sacris sibi montibus, amatque eam inprimis ac tuetur: et sic praesentiae Dei attribuuntur, per eamque declarantur, agelli suavitates, caeli ibi serenitas mitisque temperies, puritas et salubritas aëris, omninoque regionis felicitas, tranquillitas, ubertas. Praeclara haec ratio est, cum, quod numen in picturam admixtum est (cf. I. 4. 5. I. 7. 12.) tum inprimis ex eo, quod priscorum hominum simplex pietas propinquos sibi ac praesentes esse putabat Deos, cum ipsis secure atque in omnium rerum abundantia vivere liceret. Accedit in nostro quidem carmine illud etiam, quod Faunus poetarum quoque custos est. v. II. 17. 29. Iam poeta illarum amoenitatum cupit participem esse Tyndaridem, puellam doctam praeclaroque ingenio ac delicato elegantiae sensu praeditam, quam et poetriam fuisse vv. 18 — 20. facile nobis persuadeant. Habuerat ea amatorem Cyrum, pulchrum et mollem iuvenem, sed eundem protervum, ebriosum ac suspicacem, a quo ideo saepius male habita fuisset. Itaque invitat eam rus suum poeta, quod eam a Cyri violentia tutam praestet, atque ubi otio atque securitate perfrui possit opta-

optatissima. Hanc enim quum puellae iucundissimam fore videret Horatius, omnes carminis ad eam vivide declarandam attemperavit colores, quo lubentius ea sibi obsequeretur. Elocutionis ornatus est exquisitissimus et cultissimus, imaginum color suavissimus, ita, ut universum carmen ad idyllii mollitudinem accedere videatur. Comparetur autem cum illius argumento Epist. I. 16. Denique Sivrius, nulla satis idonea ratione inductus, e Stesichori aliquo carmine nostrum latine versum esse contendit.

AD TYNDARIDEM.

Velox amoenum ſaepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aeſtatem capellis
Vsque meis, pluviosque ventos.

Impune

v. 1 ſqq. Amoenitates villae ſuae deſcripturus poeta, eas non a fontium praeterlabentium ſuſurru, a nemorum umbris, vallium, gregumque ibi paſcentium laeto adſpectu, in quorum deſcriptione noſtri fere poetae luxuriantur, repetit; ſed, ut vividius eas declaret, totique picturae vitam quaſi tribuat, exquiſito utitur phantaſmate, dum Faunum, villae ſuae deliciis invitatum, poſthabito Lycaeo eam inviſere, ibique ſaepius commorari dicit. Nimirum priſcae aetati inſidebat opinio, Deos loca ipſis ſacra inviſere, ipſis ſacrificiis intereſſe, quoque latius eorum cultus pateret, mox hanc, mox illam regionem, ut ſacrorum participes fierent, petere, v. Virg. Aen. IV. 143 ſqq. cf. Spanhem. ad Callim. H. Apoll. 13. Hinc ſaepius in invocationibus, veluti Stat. Th. I. extr. de Apolline: *Seu te Lycia, ſeu Delphi, ſeu Thymbra, ſeu Delos habet.* conf. Theocr. I. 123. Mox, neglecta illa priſca notione, poetae in hac fictione ſolummodo ſpectaſſe videntur hoc, ut quas amoeniſſimas deſcribere vellent regiones, eas diis frequentatas dicerent. Hinc proclive erat, ut Faunum, deum agreſtem, eundemque *Mercurialium virorum cuſtodem* villam ſuam ſaepius inviſere, diceret. — 1. *velox* perpetuo epitheto Fauni et Satyrorum. Sic *leves* I. 1. 31. Sil. It. XIII. 327. *pendenti ſimilis Pan ſemper, et imo vix ulla inſcribens terrae veſtigia cornu.* adde Ovid. Faſt. II. 285. — Pro villa poſuit *Lucretilem,* montem in Sabinis, villae ſuae vicinum, reſpectu Fauni, qui deus eſt ὀρειβάτης, κρημνοβάτης. — *amoenum* ad totam villam pertinet. — 2. *mutat,* permutat *Lucretilem Lycaeo*, doctiore ratione, (ſere ut II. 12. 23.) pro, Lycaeum permutat Lucretili, h. inviſit Lucretilem, relicto Lycaeo. Lucan. VII. 832. *vos, quae Nilo mutare ſoletis Threicias hiemes.* Claudian. de bello Gild. 118. *Palatinis mutaſti collibus Idam.*

Sidon.

Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes, et thyma deviae
Olentis uxores mariti:
Nec virides metuunt colubras,

Nec

Sidon. Apollin. XV. 3. *Pallas Erechtheo Xanthum mutabat Hymetto.* — *Lycaeus* mons Arcadiae, Fauno vel Pani Graecorum consecratus. vide vel Theocr. I. 123. et Ovid. Fast. II. 424. — vv. 2—9. suaviter exornant generalem sententiam: et custodit, tutatur greges meos. — *igneam aestatem*, nimium aestum Solis, eiusque effecta, morbos. — 3. *defendit aestatem capellis* docta inversione pro, capellas ab aestate def. Nam *defendere* doctiore et plane graeco verbi usu est arcere, avertere, propulsare. Eurip. Suppl. 208. πρὸς δὲ τοῖσι χείματος προβλήματ' αἴθον ἐξαμύνασθαι θεοῦ. Eodem usu est ἀρήγειν, ἀλέξειν, ἀλαλκεῖν et στέγειν veluti Pind. Pyth. IV. 144. παρδαλέα στέγετο φρίσσοντας ὄμβρους. Senec. de Prov. IV. *imbrem culmo aut fronde defendunt.* Stat. Silv. III. 1. 70. *patula defendimus arbore Soles.* adde eundem Theb. I. 409. VII. 244. et Claudian. de IV Cons. Hon. 340. — *ventos pluvios*, pluviam adferentes, tanquam caussas morborum. Declaratur autem salubritas istius regionis, quam e prisca religione Fauno acceptam refert poeta.

v. 5 *sqq.* Aliud praesentiae Fauni effectum, agelli securitas. Hanc speciali hac notione expressit: securae per nemus pascuntur caprae. Hoc insigni ornatu extulit. — *Impune* absque ullo periculo, — *tutum* Fauni praesentia; declarative adiectum τῷ *impune.* — *arbutos* (v. ad I. 1. 21.) *et thyma quaerunt*, pro generali, pascuntur. — *latentes*, cum dilectu ob *quaerunt*, quo quasi cupedia pingitur. — *deviae* docte et suaviter pro, huc illuc per nemus errantes. Securitatis simul notio huic v. inest. — *uxores mariti* male *olentis*, caprae, honestiore vocabulo, quod antiquum sermonem poeticum praeclare decet. Sic Virgil. Ecl. VII. 7. *Vir gregis ipse caper* ad imitationem Theocriti VIII. 49. τράγε λευκᾶν αἰγᾶν ἄνερ, quem *olidae marem capellae* vocat Sidon. Apoll. IX. 239. — 8. 9. *nec metuunt*, nec est quod metuant serpentes et lupos. *Colubras* feminino genere posuit, vulgari poetarum usu. — *virides* seu natura, seu, quum mala gramina

Nec Martiales haeduleae lupos:
Vtcunque dulci, Tyndari, fiſtula
Valles et Vſticae cubantis
Laevia perſonuere ſaxa.

Di

gramina paſtae ſint. — *haeduleae*, capellae. v. Obſſ. — *lupos Martiales* docto epitheto, Marti ſacros. v. Virg. Aen. IX. 566. — 10. Dum Faunus eos cuſtodit, praeſens eſt. Pro hoc ſuaviori idea poeta, qui paulo ante gregis paſcentis meminiſſet: dum Faunus fiſtula canit. De hoc enim accipi iubet ſumma carminis, et nexus loci. Notus eſt Pan συρίζων, συρικτὴς vel e Theocrito, et Lucret. IV. 590. Paſtorum ſane cantus parum hic opportunus eſſet, etiam propter ſeqq. — *dulci*, dulcis, ſuavis ſoni, quae ſuaves cantus edit. — *Vſticae ſaxa*, Vſtica; ſed illud declarat naturam montis. — *cubantis*, qui leniter adſurgit, qui molli eſt adſcenſu, neque altus, neque praeruptus. Sic *Nola ſedens* Sil. It. XII. 163. *molle ſedens Cithaeron* Stat. Theb. I. 330. cf. eund. Theb. II. 380. VI. 256. Pariter Apoll. Rh. I. 595. Ὁμόλην πόντῳ κεκλιμένην, uti Stat. Th. I. 331. *Cithaeron inclinat ad aequora montem.* πέτραι ἠρέμα νενευκυῖαι Lucian. T. I. p. 186. quae Virgilio Ge. II. 276. *colles ſupini* dicti. — *levia*, attrita: ornat.

v. 13 *ſqq.* Egregii verſus. De *pietate* h. integritate et innocentia poetarum, quae Diis curae cordique eſt, v. Argum. I. 22. Sententia v. 13. parat tranſitum ad ſequentia. Diis nimirum acceptum refert, quod villa eius abundantia rerum omnium referta ſit. Haec enim notio ſubeſt illis: Dii me tuentur, et, Diis ego, homo innocens et vates, curae cordique ſum, amor ab iis. Sic infra de mercatore I. 31. 13. *Diis carus ipſis.* ubi v. not. — 14. *Hic* in meo agello omnium ruris fructuum ac deliciarum abundantia frueris. Ad uberes agri proventus deſignandos docte ad rem vocat cornu copiae: ἀγρὸν γάρ τι λέγουσιν Ἀμαλθείας κέρας εἶναι, ut Phocylides ait apud Grot. Floril. Stob. p. 215. — *copia opulenta*, abundantia, largus proventus *honorum ruris*, fructuum omnis generis *manabit tibi*, effundetur in te *ad plenum*, abundanter, ad ſatietatem usque, tanquam e *cornu* Amaltheae *benigno*, liberali. Copioſiori ornatu poeta agelli ſui ubertatem deſcripſit, quo magis Tyndaridi, ut ad ſe ſecederet, perſuaderet. Non igitur video, quo iure Homius

Dî me tuentur: Dîs pietas mea
Et Muſa cordi eſt. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.

Hic

mius Elem. crit. II. c. 21. tautologiae poetam accuſet: nam ordo verborum eſt: Copia honorum ruris opulenta manabit tibi ad plenum benigno cornu. — *Manabit tibi*, in te fluet, affluet tibi, cum abundantiae notione, graecae eſt elegantiae. Sic ὄλβος ἐπιῤῥύειν dicitur Eurip. Med. 1229. Long. IV. *ἐμοὶ δὲ πλοῦτος ἐπέῤῥει καθ' ἑκάστην ἡμέραν.* Lucian. T. II. p. 719. *τὸ μὲν χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον ἐξαντλεῖν σκάφαις τισὶ μεγάλαις ἀέναόν τε καὶ πολὺ ἐπιῤῥέον.* Infra I. 28. 28. *Multaque merces — tibi defluat aequo ab Iove.* — *honores ruris* de proventu ruris, ſollenni ornatu. Serm. II. 5. 13. *dulcia poma, et quoscunque feret cultus tibi fundus honores.* Stat. Silv. IV. 5. 1. *Parvi beatus ruris honoribus.* *Cereris honores* vocat Valer. Flacc. IV. 532. adde Grat. Faliſc. Cyneg. 376. Alias de foliis, frondibus, quae arboribus decori ſunt, in uſu. Sic V. 11. 9. v. Burmann. ad Anthol. Lat. T. I. p. 704. — *ad plenum*, copioſe, affatim; ut Virg. Ge. II. 244. *Huc ager ille malus, dulcesque a fontibus undae ad plenum calcentur.*

v. 17 *ſqq.* Vita tranquilla et iucunda declaratur, more Horatii, per locum amoenum, cantum, ac vinum. v. ad I. 1. 19. — *vallis reducta* dicitur, quae in longinquum recedit, ſeque retrahit, inflexa, ſinuoſa. v. Virg. Aen. VI. 703. et Noſtr. V. 2. 13. Diſertius illuſtrat Seneca Nat. Quaeſt. VI. 1. *Pompeios, Campaniae urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Sabianumque litus, ab altera Herculanenſe conveniunt, mareque ex aperto reductum amoeno ſinu cingunt* caet. Ovid. Her. II. 131. *Eſt ſinus, adductos modice falcatus in arcus,* h. modice reductus, inflexus. — *vitabis*, effugies, non ſenties *aeſtus Caniculae*, Sirii, ſtellae notae, qua aeſtatis tempus fervidiſſimum declarari ſolet. v. III. 13. 9. Ep. I. 10. 16. — 18. *fide Teïa*, fidibus Teiis, lyra Anacreontis Teii, carmine Anacreontico. — *dices* canes ad lyram. Putarunt nonnulli, Tyndaridem hic iuberi carmen ab Anacreonte factum decantare: et ſic iam olim acceptum eſſe locum docet ſcholion in Acronianis ad IV. 9. 9. quanquam id ſerius adſutum eſſe apparet.

Potius

Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aeſtus: et fide Teïa
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.

Hic

Potius probabile eſt, ipſam Tyndaridem, ut poëtriam, carmina amatoria, Anacreonteis ſimilia, ſcripſiſſe, et argumentum, quod ſequitur, tali carmine perſecutam eſſe; quod carmen ab ea decantari apud ſe nunc cupit. — *in uno laborantes*, unius, Vlyſſis, amore flagrantes. *Laborare* exquiſito uſu eſt amare, ob aerumnas ac cruciatus, qui amorem comitantur, et *laborare in aliquo* dictum, ut *ardere*, *flagrare in aliqua*, et ſim. — *Circe*, Nympha, matre Perſe, Nereide, et patre Sole edita, cuius amores ac veneficia ex Homeri Odyſſea ſatis nota ſunt. — *vitream* docte et audacter pro, marinam; nam erat Nereis, et mari vicina habitabat. Haud dubie ante oculos fuit graecus poeta. Nam *ὑάλινος*, *ὑαλόεις* proprie eſt *vitreus*, deinde, ob vulgarem apud veteres vitri colorem, *viridis*, *caeruleus*. Iam haec apud poetas perpetua fere ſunt numinum marinorum epitheta, a colore maris translata, quatenus inde et ipſi colorem trahant neceſſe eſt, dum in illo aut per illud conſpiciuntur: qua ratione et Dii inferi *nigri* vocantur. Sic *caerula Thetis* V. 13. 24. Tibull. I. 5. 46. et ſic centies. Nihil eſt adeo, quod in hac ratione diſplicere poſſit. Vel ſic tamen praeferam nonnullorum interpretationem, tanquam exquiſitiorem, poetaque adeo digniorem, qua Circen a pulchritudinis ſplendore *vitream*, Graecorum exempla ſecutus, dixerit. Sic in Corinnae fragmento, quod eſt apud Phrynich. Ecl. p. 136. et emendatius exhibetur a Toup. Append. ad Theocr. p. 20. Καὶ Κόριννα τὸν ὑάλινον παῖδα Φησί. Idem Toup. laudat Stratonis c. LXXXVIII. (Anal. Br. II. p. 379.) *βουποιητὲ μέλισσα, πόθεν μέλι τοὐμὸν ἰδοῦσα παιδὸς ἐφ' ὑαλέην ὄψιν ὑπερπέτασαι;* Adde Rufin. c. XXXVI. (ib. p. 398.) *ὄμματα μὲν χρύσεια καὶ ὑαλόεσσα παρειή, καὶ στόμα πορφυρέης τερπνότερον κάλυκος.* Splendoris notionem vitro poeta dat etiam III. 13. 1. et *Galateam* Ovid. Met. XIII. 792. *vitro ſplendidiorem* vocat.

v. 21 *ſqq. Pocula Leſbii*, vinum Leſbium, quod erat e praeſtantioribus, ac dulciſſimis. Gell. XIII. 5. Propert. IV. 8. 38.

Hic innocentis pocula Lefbii
Duces fub umbra: nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia: nec metues protervum
Sufpecta

38. — *innocentis*, innoxii, caput non inebriantis, aut rixas excitantis: quod adeo puellam bibere deceret. Hinc *οἰνάριον* dictum Alexidi apud Athen. I. 22. quod natura lene effet. Similiter *ἀμύμονα Χῖον ἄλυπον* dixit Hermippus ap. Athen. I. p. 29. E. — 22. *duces*, bibes, fimpliciter; non, quod intelligi nonnulli volunt, otiofe, aut lente. Sic in Epigr. apud Toup. ad Suid. III. p. 285. *λουσάμενοι, Προδίκη, πυκασώμεθα, καὶ τὸν ἄκρατον ἕλκωμεν.* v. III. 3. 34. *ducere Liberum* IV. 12. 14. — *Semeleïus Σεμελήϊος*, Semeles filius, Bacchus, qui *Thyoneus* dicitur, a Thyone, quae et Semele. — 23. *confundet*, commifcebit, vel commutabit *proelia* fua *cum Marte* pro, cum Martis proeliis: eadem forma, qua I. 1. 23. *tubae fonus permixtus lituo*, fono litui. Igitur eft: non excitabit proelia, fimilia Martis proeliis, vel, ut planius eloquar, lenioris vini hauftus, isque modicus animum quidem exhilarabit, iocosque ac ludos producet, neque tamen pugnas, qui Thracum vino inebriatorum mos eft. Aliter vero dicitur, proelia, manus mifcere. Caeterum admovit hunc locum Valkenarius Euripideo (Phoeniff. 797.) de Baccho: *Θήβας κῶμον ἀναυλότατον προχορεύεις.* — 24. *nec metues*, non erit, quod hic metuas *protervum Cyrum*, impudentiam Cyri. — 25. *fufpecta* ei, propter fufpicionem, quam de tua fide concepit; docta verborum iunctura. Tyndaridem a Cyro olim *in convivio* paullo illiberalius tractatam fuiffe, et fententiae cum antecedentibus nexus et v. 27. aperte docet. Vulgarior vero forma erat, non metues, ne Cyrus caet. Sed et fic Terent. Eunuch. III. 5. 42. *metuo fratrem, ne intus fit:* et alii. — *male*, nimium, admodum *difpari*, impari viribus, imbecilliori; ornate et ad augendam invidiam pro tenui: *tibi.* — 26. *incontinentes*, fuas hominis incontinentis, qui iram non continet. Ratio pedeftris ferebat: ne Cyrus incontinens, fibi non temperans caet. Simili ornatu Tibull. I. 10. 56. *Flet teneras fubtufa genas; fed victor et ipfe flet fibi dementes tam valuiffe manus*, h. fibi dementi. — *iniiciat manus*, te male tractet, pulfet; quo facile
ducunt

Sufpecta Cyrum, ne male difpari
Incontinentes iniiciat manus,
Et fcindat haerentem coronam
Crinibus, immeritamque veftem.

ducunt feqq. Quo magis mireris Interpretum, veluti Torrentii, de vindicatione per manuum iniectionem, et aliorum de lafciviori amplexu capientium hallucinationes. — 27. *fcindat*, refcindat, laceret *coronam* convivalem, *haerentem*, inhaerentem *crinibus*, capiti impofitam; nihil amplius. — 28. *immeritam veftem*, tuam, immeritae puellae. v. Burm. ad Prop. IV. 5. 16.

CAR-

CARMEN XVIII.

ARGVMENTVM.

Argumentum leve, ſed prorſus egregie et ſplendide tractatum. Laudem vini celebraturus poeta rem ſub ſpeciales notiones revocat, ita, ut Varum ad plantandas in agro Tiburtino, in quo is villam habebat, vites adhortetur, quum vini uſu vita demum ſuavis atque iucunda reddatur, nihilque ad curas animo expellendas eo reperiatur efficacius. Modice tamen eo uti oportere; effecta enim vini, immoderate poti, eſſe graviſſima atque pernicioſiſſima. In hac exquiſita vulgaris ſententiae converſione tractatio ipſa valde magnifica et lyrica eſt cum ab ſententiarum et imaginum vel veritate ac ſuavitate, vel antiquitate, excelſitate, et ſanctitate, inprimis in altera parte, tum ab elocutionis ornatu reconditiſſimo. Sed eadem haec et in ideis et in oratione doctrina facile per ſe ipſa ſuſpicionem nobis iniiceret, graecum exemplum ante oculos fuiſſe Horatio, niſi iam certum id et indubitatum faceret fragmentum Alcaei, quod eſt apud Athen. X. 8.

Μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω.

A quo verſu, ad verbum latine converſo, quum noſtrum carmen incipiat, haud dubie univerſum illud ex Alcaei carmine, cuius haec particula exſtat, expreſſum eſt. v. et Franc. Robort. Adnotatt. I. 22. Eſt igitur luſus

 ingenii

ingenii ſive periculum, alieni carminis ſuo ſermone ſuoque more reddendi. Sed quod in eiusmodi periculis facile peccatur, ut nimio exempli ſui repraeſentandi ſtudio vim ſibi poeta faciat, et nimium preſſe illud ſequendo torqueat ſe, eoque obſcuritatem ſubinde vel duritiem aliquam et affectationem operi ſuo inſerat, eius quidem vitii crimine Horatium quoque in altera huius odes parte, inprimis a v. 11. liberare omnino vix poſſis. Iam vero illud obſervent ſtudioſi, quam diverſus ſit duarum carminis partium color. In laudibus vini modice ſumti (v. 3—6.) mollis eſt ac lenis et placida oratio: ſed inde a v. 7. de immoderato vini uſu dicturus poeta ſubito incaleſcit, ipſe quaſi ebrius, et perturbatione quadam enthea corripitur, quae ad dithyrambum accedit. Denique Varum illum, ad quem haec ode ſcripta eſt, cum Torrentio multi putant eſſe L. Quinctilium Varum, in Germania cum legionibus caeſum: ſed eum ipſa temporum ratio excludit, quod ea clades in a. V. 761. incidit. Rectius, probabilius certe in re tam dubia, intelligunt L. Varum, Epicureum, amicum Caeſaris, item Virgilii et Horatii, memoratum ap. Quinctil. VI. 3. 78. Cf. Maſſon Vit. Hor. p. 222. et inprimis Ill. Heyn. Exc. II. ad Virg. Ecl. VI. Caeterum comparent ſtudioſi III. c. 21. et fragm. Mneſithei ap. Athen. I. p. 36. et in Grotii Exc. Stob. p. 903. cuius initium ita conſtituendum videtur:

. . . . τὸν οἶνον θεοὶ
Θνητοῖς ἔδειξαν, τοῖς μὲν ὀρθῶς χρωμένοις
Ἀγαθὸν μέγιστον· τοῖς δ᾽ ἀτάκτως, τοὔμπαλιν.

AD

A D V A R V M.

Nullam, Vare, ſacra vite prius ſeveris arborem
Circa mite ſolum Tiburis et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt ſollicitudines.
Quis

v. 1 *ſq.* *Nullam arborem prius*, potius *ſeveris*, plantes, ponas in agro tuo Tiburtino, quam *vitem*, *ſacram*, deo conſecratam, Baccho; res nota. *Solum mite*, ob aëris temperiem, quod ideo vitibus ferendis idoneum ſit. Sil. It. V. 466. *Zephyro Surrentum molle ſalubri, et mitis Campania* VI. 651. — *moenia Catili*, docte, et copia poetica amplius declaratur Tibur, a Tiburno, Cora et Catillo, filiis Catilli, Amphiarai filii, conditum. Sil. VIII. 366. *Tibur, Catille, tuum.* cf. Virgil. Aen. VII. 671. ibique Heynii Exc. VIII. p. 151. adde Schrader. ad Muſaeum p. 240.

v. 3 — 6. Vino enim uti decet, ad animum exhilarandum, et ad curas abigendas. Ita enim natura comparatum eſt, ut abstemii gravius humanae vitae moleſtiis urgeantur, ac deprimantur. Prius comma omiſit, tanquam poeta; poſterius magna cum dignitate extulit. *Deus*, natura, ut I. 3. 21. Grat. Faliſc. Cyneg. 513. Rectius tamen Bacchum intelligas, inprimis propter Tib. III. 6. 21. *Iam venit iratus nimium nimiumque ſeveris; qui timet irati numina magna, bibat. Quales his poenas qualis quantusque minetur, Cadmeae matris praeda cruenta docet.* *Propoſuit*, impoſuit, conſtituit, tanquam poenam; nam eſt verbum proprium de legislatore. *Omnia dura* graviſſima quaeque humanae vitae mala, *ſiccis*, ſobriis, ſeveris, qui vino abſtinent; quibus opponuntur *madidi*, *uvidi*, IV. 5. 39. Ep. I. 19. 9. — *neque aliter* niſi vino hauſto: venuſte et cum vi. *Sollicitudines*, triſtitia, aegritudo, curae *mordaces*, θυμοβόροι, δακέθυμοι, θυμοδακεῖς, quae animum conſumunt, ſollenni idea.

 conf.

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At ne quis modici transsiliat munera Liberi,
Centau-

conf. ad II. 11. 17. — *diffugiunt*, animo pelluntur, animus iis liberatur. Cogitandae vero tanquam comites, quae sobriis semper adhaerent. Eadem imago de *Cura* III. 1. 40.

v. 5. 6. Ea enim, quae vitam aerumnosam atque molestam efficiunt, leviora fiunt, vino hausto. Vivide hoc, et ornate per notiones speciales expressit poeta. *Post vina*, vino hausto, ut *post te*, III. 21. 19. *Militiam aut pauperiem crepat*, in ore habet, adeoque putat, sentit *gravem*, tanquam rem molestam, aerumnosam. *Crepare*, ut Ep. I. 7. 84. Serm. II. 3. 33. et A. P. 247. Ad sensum Theogn. 1125. *εἰ πίομαι, πενίης θυμοφθόρου οὐ μελεδαίνω.* — 6. Suavis est apostrophe ad Venerem et Bacchum, quorum beneficio vita iucunda ac suavis reddatur. De his adeo solis vino exhilaratus loquitur, omissis caeteris. *Pater*, communi Deorum epitheto. *Decens Venus*, ad gratiam, quae e decenti habitu, motu oritur, refer. v. ad I. 4. 5.

v. 7 *sqq.* Modus tamen in bibendo vino adhibendus est; quum innumera ex ebrietate oriantur mala, rixae, pugnae, arrogantia, insolentia, alia. In enuntianda atque exornanda hac sententia magnam, ac, paene dicam, nimiam doctrinam a poeta adhibitam facile agnoscas. Pro vino posuit *munera Liberi, δῶρα Διονύσου*, ut saepius, e. g. Hesiod. Ἔργ. 614. — *modici* inversione poetica, pro modica munera, vinum modicum, i. modice sumtum. Sic habes *modicos cantharos* I. 20. 1. et *immodicum Lyaeum* Ovid. ex P. II. 10. 29. *Non haec immodico contraxi damna Lyaeo.* — *transsiliat* docte atque audacter pro, modum in capiendis Bacchi muneribus, in bibendo vino excedat. Temeritatis esse verbum *transsilire*, vidimus ad I. 3. 24. Ad sensum ac verba Theogn. v. 471. *ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκ ἔτ' ἐκεῖνος τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς οὔτε νόου.* et Basilii Ep. 88. in Anthol. lat. Burm. I. p. 542. *Vina sitim sedent — hos fines transsiluisse nocet.* — 8. *Monet* eum, absterrere eum possunt illa, quae ebrietatem sequuntur, mala, a Baccho poenae

Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discer-

nae quasi loco inflicta. Iam pedestris scriptor nude ea apposuisset; sed poeta exemplis defungitur, ad rem vividius declarandam. *Rixa*, in pugnam versa, pugna *Centaurea*, Centaurorum *cum Lapithis*, Thessaliae populo, quorum rex Pirithous ad celebrandas suas cum Hippodamia nuptias Centauros vicinos invitaverat. De orta inter utrosque, incensis vino animis, pugna, atque insecuta Centaurorum clade, nota omnia. v. Heyn. ad Virg. Aen. VII. 304. Pugnam ipsam descripsit Ovid. Met. XII. 219. *debellata*, orta, atque proelio diiudicata *super mero*, inter bibendum, cum sese largius poculis invitassent. *Rixam debellare* dictum, ut bellum bellare, pugnam pugnare et sim. Caeterum spectat huc aenigma de Vino c. XVIII. (Br. Anal. III. p. 322.) ἦν ὅτε σὺν Λαπίθαισι καὶ ἀλκίμῳ Ἡρακλῆϊ Κενταύρους διφυεῖς ὤλεσα μαρνάμενος. adde Nicarch. c. XXII. 3. (Br. Anal. II. 354.) Alcaei Mess. c. XV. (Br. Anal. I. 490.) Basil. in Anthol. lat. Burm. l. l. *Lapithas bello perdis, Iacche, gravi.* Cf. Propert. II. 24. 31. Ovid. A. A. I. 591. Fundus omnium apud Homer. Od. φ. 294 sqq. Orph. Arg. 416. cf. Athen. XIV. 1. Pugnam hanc in templo Iovis Olympii expressam memorat Pausan. V. 10. — 9 *sq. Sithonii* hic universe pro Thracibus, quorum compotationes non nisi caede finiri solebant. Hinc *Evius* s. Bacchus iis *non levis*, gravis, graviter urgens eos, furore immisso; sollenni imagine, qua ἐνθουσιῶντες numine premi, urgeri dicuntur. De Amore Tibull. II. 1. 79. *Ah miseri, quos hic graviter deus urget.* Docte adeo hic poeta ebrietatem cum furore Bacchico confundit. — 10. Furoris s. ebrietatis effectus, ὕβρις, apud Thracas. *Avidi libidinum* (ita iunge), dediti libidini, ad omne libidinis genus proclives, ὑβρισταί, intemperantes, insolentes. Nam est libido, ὕβρις, arrogantia in faciendo, quicquid libuerit, opposita menti sanae. Est adeo gravius pro tenui: *illi.* — *fas atque nefas*, honestum et turpe. — *exiguo fine*, ita ut inter fas ac nefas *exiguum* modo *finem*, tenuem admodum limitem ponant, quem facile transgrediantur, h. nullum omnino. Ad

 verba

Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,

Invi-

verba ac sensum Lucian. Nigr. 31. (T. I. p. 73. ed. Reiz.) *μηδὲ χρῆσθαι ἴσασι ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κἂν ταύταις παρανομοῦσι, καὶ τοὺς ὅρους συγχέουσι, πάντοθεν τῇ τρυφῇ παραδόντες αὐτῶν τὰς ψυχὰς πατεῖν.* Dictum adeo, *fas et nefas exiguo fine discernunt*, pro, confundunt, permiscent fas ac nefas. Et hoc in eos cadit, qui omnia sibi licere existimant, qui tanta sunt animi pravitate, atque amentia, ut honestum a turpi amplius discernere nequeant. Catull. LXIV. 405. *Omnia fanda, nefanda malo permixta furore.* Virgil. Ge. I. 505. *Quippe ubi fas versum* (confusum) *atque nefas.* Ovid. Met. VI. 585. *fasque nefasque confusura ruit.* Iam Eurip. in fragm. Inus IV. *σύμμικτα μὴ δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ.*

v. 11 *sq. Non ego* ita abutar vino, sed modice illud capiam. Nempe vulgare erat: non ego munera tua capiam *te invito,* ita ut iram in me tuam concitem; nunquam immoderate bibendo, et sic ut ad furorem adigar, quod tu fieri non vis, dona tua profanabo. Vt sequentia recte intelligantur, tenendum, poetam omnem ornatum ab orgiis seu sacris enthusiasticis Bacchi eorumque pompa repetiisse. Comparat adeo, seu, ut ita dicam, confundit potius eum, qui sacra Bacchi recte administrat, rite celebrat, cum eo, qui Bacchi munere, vino, recte, moderate utitur; contra eum, qui sacra eius contra ritum celebrat, ea adeo profanat, adeoque Bacchi in se iram concitat, cum eo, qui modum in bibendo vino excedit, eoque ipso Bacchum aeque sibi iratum habet. Iam Bacchi ira se exserit immittenda insania, tympanorum atque cornuum sonitu effecta; hanc adeo deprecatur poeta v. 13. Vniversum hunc locum in recondita et imaginum et verborum doctrina ac dithyrambica audacia obscurae aliquid affectationis habere, quod facile exemplum graecum prodat, anxie expressum, in promtu est videre. *Non quatiam te,* possit esse simpliciter, iram tuam excitabo, commovebo in me (de qua signif. v. Wernsd. Poet. min. III. p. 361.), sed ob apposita *te invito,* et sqq. de pompa et sacris Bacchi capiendum. Erit adeo: *quatiam te,* sacra tua quatiam, cum vi et audacter pro, movebo, de loco suo deripiam, pompam tuam ducam, sacra tua faciam, bacchabor *te invito* et abnuente, adeoque contra morem sacrorum, haud rite: quatenus et *quatere* est violenter movere, et ipsum numen loco

suo

Invitum quatiam: nec variis obſita frondibus
Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecyntio
Cornu

ſuo moveri videtur, cuius ſacra moventur. Nam *movere*, vel *commovere ſacra* eſt, vaſis ſacris ſublatis initium pompae facere; v. omnino Virg. Aen. IV. 301. ibique Heyn. adde Valer. Fl. III. 232. — *Baſſareus*, Bacchus, a voce Thracia vel Afra *Βασσαρὶς*, quam Suid. et Etym. M. explicant *ἀλώπηξ*. Item Heſych. *βασσαρεῖα, τὰ ἀλωπεκεῖα οἱ Λίβυες λέγουσιν.* Iam pelles, non ſolum hinnulorum, *νεβρίδας*, ut vulgo notum, ſed etiam vulpium geſtarunt et Bacchae, *βασσαρίδες* inde dictae, et ipſe Bacchus. Heſych. *βάσσαραι· χιτῶνες, οὓς ἐφόρουν αἱ Θρᾳκίαι Βάκχαι.* Vide Voſſ. Etym. v. Baſſareus, et Meurſ. ad Lycophr. p. 342. — *Candidus* dicitur, ob perpetuam eius iuventam, orisque pulcritudinem. Tibull. III. 6. 1. *Candide Liber ades.* Argutantur h. l. intpp. Sequentia, *nec variis . . . rapiam*, exornant eandem ſententiam, ſervata allegoria. In Bacchi pompa portabantur a virginibus, *κιττοφόροις*, *κανηφόροις* inde dictis, vaſa ſ. ciſtae ſacrae, hedera et pampinis velatae, in quibus eſſent res ſacrae ac myſticae, quas praeter initiatos nemini videre licebat. Catull. LXIV. 259. Tibull. I. 7. 48. *occultis conſcia ciſta ſacris*, quam ideo *tacita formidine plenam* dicit Valer. Fl. II. 267. Locus claſſ. apud Theocr. *κϛ*. 7. cf. Dorv. ad Char. p. 264. Iam expende verborum vim atque ornatum. Res ſacras, ciſtis abditas innuit poeta per *obſita frondibus*, quae tecta ſunt, celantur frondibus hederaceis, et pampinis. — *Variis*, colore, vel, quod magis poeticum videtur, motu; adeoque mobilibus, vento agitatis. Nam *varius* et *variare* ſollenne poetis de agitatione. V. Lectt. in Catull. p. 126. — *ſub divum rapiam* graviter pro, ea profanis revelabo, retegam, in conſpectum adducam, quae tegenda ſunt; adeoque, myſteria tua profanabo.

v. 13. Noli me inſanire ebrietate; ſed et hoc per allegoriam ab orgiis ductam expreſſit poeta. Ne mihi furorem immittas, qualem ob ſacra turbata Pentheo, qui *σύν τ' ἐτάραξε ποσὶν μανιώδεος ὄργια Βάκχου*, iuxta Theocr. l. l. Furorem expreſſit per pulſata tympana ac cornua, quibus iſte in Bacchis excitatur. Eorum uſus in Orgiis ſatis notus. *Tene tympana*,

Cornu tympana, quae ſubſequitur caecus Amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

cohibe, ne pulſari ſinas. *Saeva*, in furorem agentia, audito ſono. *Tympana cum cornu* exquiſitiori ratione dictum pro, tympana et cornua, ut Iuven. XIV. 200. *cornua cum lituis audita*. *Cornu Berecyntium* dictum a Berecynto, Phrygiae monte, ubi Cybeles ſacra eodem, quo Bacchi, furore peragi ſolebant. v. ad I. 16. 5.

v. 14 *ſq.* Nobiliſſimo phantaſmate effecta ebrietatis perſonas facit, ex iisque pompam quaſi conſtituit, quae tympanorum ſonum ſequatur. *Amor ſui*, arrogantia. — *caecus*, ſe ſolum reſpiciens, ſibi cum ipſis vitiis placens. — 15. *Gloria*, iactantia, inſolentia, vanitas, adeoque in malam partem. Nam alias eſt in Virtutis comitatu. Sil. XV. 97. *Mecum Honor ac Laudes, et laeto Gloria vultu*. — *plus nimio*, altius *tollens verticem*, nota imagine de ſuperbia. Rhian. (Br. Anal. I. 479.) v. 10 ſqq. *ἐπιλήθεται, οὕνεκα γαῖαν ποσσὶν ἐπιστείβει. αὐχένα γαῦρον* ideo ei tribuit Iulian. XII. 1. (Br. Anal. II. 496.) *γαυρούμενον* Meſomedes I. 10. (ib. p. 292.) *μέγαν* Rufin. 37. 5. (ib. p. 399.) cf. III. 16. 18. — *vacuum*, quatenus ipſa gloria vacua eſt, h. inanis, vana. Vividius tamen, poetaque dignius phantaſma oritur, ſi ipſum verticem vacuum cogitemus, cui nulla laurea, aut aliud honoris inſigne impoſitum ſit.

v. 16. Deſignatur loquacitas, inprimis damnoſa illa, quae ſilenda prodit, animi levitas, perfidia. Iam *arcana* dicuntur alicuius *ſidei credi*, quae ipſa ideo, tanquam dea, *arcanis laeta* audit Sil. II. 481. *Fides* adeo ſ. is, cuius ſidei arcana ſunt credita, *prodigus* eſt *arcani*, dum illud facile eloquitur, prodit. — *perlucidior vitro*, cuius pectus ipſo vitro perlucidius eſt, nihil absconditi habens. Praeclare hanc animi levitatem, ebrietatis comitem, expreſſit Pauſias pictor, Μέθην exhibens ἐξ ὑαλίνης φιάλης πίνουσαν· ἴδοις δ' ἂν ἐν τῇ γραφῇ φιάλην τε ὑάλου, καὶ δι' αὐτῆς γυναικὸς πρόσωπον apud Pauſan. II. 27. p. 173. Ad ſenſum V. 11. 19. *ſimul calentis inverecundus Deus fervidiore mero arcana promorat loco*. Similis gnome eſt apud Brunck. Gnom. gr. p. 254. Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστ' οἶνος δὲ νοῦ.

CAR-

CARMEN XIX.

ARGVMENTVM.

Horatius, qui amori omnino finem sibi fecisse videbatur, eidem se denuo succubuisse, idque Glycerae pulchritudine effectum hoc carmine fatetur. Levissimum hoc argumentum, vide, quanta dignitate, doctrina, sententiarum affectuumque veritate exornaverit! Splendidum statim exordium: Deos ipsos, Venerem ac Bacchum suum de nuntio amori in perpetuum mittendo conturbasse consilium, vehementissimoque se in Glyceram amore iterum exarsisse. Sequuntur tum de puellae pulchritudine parvae sed vividissimis coloribus delineatae picturae. Ad Venerem igitur redintegrati huius amoris, qui se Glyceram solam cogitare sinat, ad aliaque omnia plane ineptum reddat, vehementiam referens, ut haec remittat, eam placare statuit. Suavissima vero conversio, quae amoris cruciatus fortius declarat, quam exactissima eorum enumeratio ac descriptio. Suspicantur fere e vv. 10 sqq. poetam hoc ipso tempore vel conatum esse vel iussum a Maecenate, Scythas coercitos et signa a Parthis recepta carmine describere, adeoque, quum res eae a. V. c. DCCXXXIV. gestae fuerint, hoc carmen in Horatii aetatis annum XLVI. incidere. Quod equidem ex istis vv. ponere non ausim; nam Scythas et Parthos posuit omnino pro gravioris carminis argumento, a quo nunc Glycerae amore avocetur; neque vix credere licet, Horatium, quo se excusaret, instanti Maecenati Glycerae amorem praetenturum fuisse.

DE GLYCERA.

Mater ſaeva Cupidinum,
Thebanaeque iubet me Semeles puer,
Et laſciva Licentia
Finitis animum reddere amoribus.

Vrit

v. 1 ſqq. *Saeva*, Κύπρις βαρεῖα (ut Theocr. I. 100.) χαλεπή, δεινή, quae ſaevum imperium exercet, quae invitum etiam amare cogit: unde mox praeclare *iubet*. Similiter IV. 1. 4. *deſine dulcium mater ſaeva Cupidinum — flectere mollibus iam durum imperiis.* adde I. 33. 10 ſqq. III. 9. 18. — *Mater Cupidinum* Venus, quatenus hominibus ac Diis ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε Homer. H. in Ven. 2. hinc antiquo ſermone Πόθου ſ. Ἱμέρου mater dicta. Philodem. c. XXIV. 2. Anal. Br. II. 89. Κύπρι Πόθων μῆτερ ἀελλοπόδων. Amplificata mox atque exornata hac a poetis idea, eadem dea Ἐρώτων, quorum innumerabilis eſt multitudo, mater habita. cf. Stat. Silv. I. 2. 62. Claudian. Nupt. Honor. 47 ſqq. — 2. *Thebanae Semeles puer*, παῖς, filius, Bacchus, qui amoris auctor h. l. dicitur, quatenus omnis perturbatior mentis ſtatus ad Bacchum auctorem referri ſolet. v. ad III. 25. 1. hinc et μαίνεσθαι, μανία, uti Lat. *furor* et *furere*, de vehementiore amore. Simplicior tamen fuerit ratio, ſi amorem hunc Horatii non, ut quidam, in convivio, aut inter vina exortum, quod nimis vulgare foret, ſed vino auctum, incenſum, palam factum (cf. V. 11. 13. 14.) intelligas. Quo ſenſu σεμνὴν Βάκχου πάρεδρον Venerem indigitat Orph. H. in eand. v. 6. Adpoſite Achill. Tat. II. 3. Ἔρως δὲ καὶ Διόνυσος, δύο βιαῖοι θεοὶ (*durus uterque deus*, Propert. I. 3. 14.) ψυχὴν κατασχόντες, ἐκμαίνουσιν εἰς ἀναισχυντίαν, ὁ μὲν καίων αὐτὴν τῷ συνήθει πυρί, ὁ δὲ τὸν οἶνον ὑπέκκαυμα φέρων. Οἶνος γὰρ ἔρωτος τροφή. — 3. Proprie *licentia* eſt diſſoluta effrenaque et ſentiendi et agendi ratio, ἀσέλγεια, *effrenatio impotentis animi* Ciceroni dicta. Qui igitur ſibi non temperat, qui ad amorem proclivis eſt, in hunc licentia cadit. Praeclare igitur hanc in Deorum, a quibus ad amorem inſti-

Vrit me Glycerae nitor
  Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata protervitas,
  Et voltus nimium lubricus adſpici.

In

inſtigetur, numero poeta poſuit. Simile phantaſma exhibet Claudian. Nupt. Honor. 78. *Licentiam nullo nodo conſtrictam* in Veneris regia collocando. — *laſciva*, petulans, inſolens, adpoſito epitheto. — 4. *animum reddere*, iterum adiicere ad *amores finitos*, quorum finem mihi feciſſe videbar, h. denuo amare.

v. 5 — 8. Glycera enim pulchra ſua forma, commodisque moribus totum me cepit. Ornate hoc extulit poeta. *Vrit me*, amore incendit, ἐκκαίει, *nitor*, pulchritudo Glycerae. — 6. Debebat ſequi ex vulgari ratione, *purius ſplendens*, qui purior eſt, qui ſplendidior, candidior eſt *Pario marmore*. Candidiſſimum hoc fuiſſe, in vulgus notum. Eadem comparatione uſus eſt Pind. Nem. Δ. 131. hymnum στάλαν vocans, Παρίου λίθου λευκοτέραν. Noſtrum locum ſublegit Senec. Hippol. 797. *Haec ſolem facies rarius appetat* (inverſa ratione pro, Hanc faciem ſol rarius appetat) *lucebit Pario marmore purius.* — 7. *Proterva* puella dicitur, quae mores paullo ſolutiores habet, quibus iuvenes tenet, atque in amorem ſui rapit. Opponitur ei *puella ruſtica, pudor ruſticus* et ſim. Quae protervitas ſi intra certos fines contineatur, neque decori puellari (*Delicateſſe*) officiat, recte hactenus *grata* amanti dici poteſt, illecebris his tanto magis incenſo: atque ſic fere Gallorum *Coquetterie* reſpondet. — 8. *vultus lubricus adſpici*, fere interpretantur, quem lubricum eſt adſpicere, qui cum periculo, vel non impune adſpicitur: quod tamen nimis pedeſtre. Alii de ſplendore vultus, qui oculos adeo praeſtringat, ut ſtatim deiiciantur, expediunt. Sed *nitorem Glycerae* habes iam v. 5. deſcriptum. Forte aliquid profeceris ex Muſaei v. 94. ὀφθαλμὸς δ' ὁδός ἐστιν· ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων κάλλος (ſ. potius ἕλκος) ὀλισθαίνει, καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει. Lubricus vultus eſſet adeo, unde κάλλος ὀλισθαίνει. Alia paullo ratione pulchritudo ex oculis dicitur ῥεῖν, ἀποῤῥεῖν: ut Platoni in Phaedro p. 346. δεξάμενος τὴν τοῦ κάλλους ἀποῤῥοὴν διὰ τῶν ὀμμάτων caet. quod inprimis amplexi ſunt, atque exornarunt ſcripto-

In me tota ruens Venus
Cyprum deſeruit; nec patitur Scythas,
Et

ſcriptores erotici graeci, Ach. Tatius, Ariſtaenetus, alii. Oculi adeo, unde pulchritudo emanare, atque in pectus penetrare dicitur, docte lubrici dicti videri poſſint. Poſſis etiam oculos intelligere viſco quaſi inunctos, quibus facile inhaereſcas, h. qui amorem inſpirant, graeca idea. Ita enim ὀφθαλμοὺς ἰξῷ Κύπριδος ἐγχριομένους dixit Meleag. V. 2. et ἰξὸν θηρευτὴν eadem de re Rhian. in Anal. Br. I. p. 480. et Incert. c. LII. (Anal. Br. III. p. 161.) Quod omnino ad blandimenta meretricia traduxit Plaut. Bacch. II. 5. 39. *Tactus ſum vehementer viſco: cor ſtimulo foditur.* et I. 1. 16. *Viſcus merus veſtra eſt blanditia.* His tamen omnibus, utcunque docte ac ſubtiliter disputatis, ſimpliciorem hanc praeferendam exiſtimo rationem, qua oculi dicantur lubrici, mobiles (etiam Cicero de Nat. D. II. 51. *natura oculos fecit lubricos et mobiles*) adeoque laſcivi, molles, putres, ὄμματα ὑγρὰ, βλέμμα τακερὸν καὶ μαλακὸν (ut Philetaerus apud Athen. XIII. 1. p. 559.) *Oculorum mobilem petulantiam* vocat Petron. c. 126. et *laſcivos ac mobiles* oculos συνωνύμως ponit Quinctilian. Inſt. Or. XI. 3. 76. Qua eadem ratione Venus ἑλικοβλεφάρη, ἑλικῶπις Graecis audit. Muſae. 101. λοξὰ δ' ὀπιπτεύων δολερὰς ἐλέλιξεν ὀπωπὰς νεύμασιν ἀφθόγγοισι παραπλάζων φρένα κούρης. Sic vero praeclare invicem ſibi reſpondent protervitas, mores puellae lepidi, qui delicias amatori faciunt, et, qui eas prodit, vultus lubricus. — *adſpici* graeca elegantia abundare, vix eſt ut moneam. Sic *niveus videri* IV. 2. 59. — *nimium* praeclare amoris inde excitati vehementiam innuit.

v. 9 ſqq. Quum veteres omnem perturbatiorem mentis ſtatum ad Deos auctores referrent, hoc priſca ſimplicitate ſic eloquebantur, ut ipſos Deos pectus, animi ſedem, intrare, vique ſua per illud didita, illud premere, urgere dicerent. De Amore Tibull. II. 1. 79. *Ah miſeri quos hic graviter Deus urget!* quem locum ne aliter interpreteris, vetat imitatio Stat. Silv. I. 2. 82. de eodem Deo, Stellae pectus obſidente: *teſtis ego attonito, quantum me nocte dieque urgentem ferat, haud ulli vehementior unquam incubui.* cf. Moſch. III. 17. Vtque hunc amoris furorem non per momenta aliquot, tanquam Bacchi aut Apollinis, durantem, ſed continuum eum exprimerent,
exor-

Et verſis animoſum equis
Parthum dicere, nec quae nihil adtinent.
Hic

exornarunt hanc imaginem ſic, ut Venerem et Amorem in pectus immigraſſe novamque ibi ſedem poſuiſſe fingerent. Propert. II. 9. 17. *Quid tibi iucundum ſiccis habitare medullis*, et ſic ſaepius. Iam expende orationis vim atque ornatum. Pedeſtris ſtructura erat: *Venus*, deſerta, relicta Cypro, *tota in me ruit*, cum vi, pro, toto numine ſuo me implevit, totum me occupavit. Eadem ἐνεργείᾳ Eurip. Hippol. 1274. Ἔρως, ᾧ μαινομένᾳ κραδίᾳ πτανὸς ἐφορμάσει. *Tota*, ἀφύω μολοῦσα, ut Incertus apud Stob. Grot. p. 127. Proxime ad ſenſum ac verba Ach. Tat. I. . ὅλος γάρ μοι προσέπεσεν Ἔρως. Sed iam Eurip. Hippol. 443. Κύπρις γὰρ οὐ φορητόν, ἢν πολλὴ ῥυῇ. et Med. 627. Ἔρωτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν ἐλθόντες — εἰ δ' ἅλις ἔλθοι Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὔχαρις οὕτω, de moderato et immoderato amore. Ariſtaenet. Ep. II. 5. καὶ μέχρι τοῦ ἥπατος διελήλυθεν εἴσρυεἰς. Ἔρως λάβρον ἐπαιγίζων Paull. Silent. XXX. (Anal. Br. III. 80.) Omnino totum hunc locum e graeco exemplo expreſſum eſſe et ipſa oratio facile arguit, et vero fidem facit fragmentum Alcmanis apud Euſtath. ad Homer. p. 305. C. et apud Steph. Poett. Lyrr. p. 628. Κύπρον ἱμερτὰν λιποῖσα καὶ Πάφον περιῤῥύταν: unde Horatii, *Cyprum deſeruit*, quod vel omnino ornatus cauſſa additum, vel ut amoris perſeverantiam declararet poeta. Eadem ſuavitate Gratias τὸν Ὀρχομενὸν ἀπολιποῦσας pueri genis inſidere ait Alciphr. III. 1. Amor ineptum me facit gravioribus rebus canendis. — *nec patitur* praeclare de Dea inhabitante, et amatorem ad arbitrium fingente. — *dicere* me, canere aliquid gravioris argumenti. Pro hoc, ſpeciali idea, materiam carminis ponit Parthos ac Scythas debellatos. v. ad I. 12. 53. adde III. 8. 23. Ad ſententiam Ovid. ex P. III. 3. 31. — 11. *animoſum*, fortem *verſis equis*, retro miſſis in fuga telis, res nota. cf. II. 13. 17. Virg. Ge. III. 31. *Fidentemque fuga Parthum* et inde Claudian. de IV Conſ. Honor. 531. *refugo quae ſit fiducia Partho.* Propert. IV. 3. 66. *Subdolus et verſis increpat arcus equis.* — 12. *quae nihil attinent*, *quae nihil adtingunt ad rem*, ut plenius Plaut. Merc. Prol. 32. quae aliena ab amore meo exiſtimo, quae ego nunc non curo, ut *caetera*, τὰ ἄλλα I. 9. 9. Minus apte comparant Anacr. 36. 3.
τί

Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, turaque,
Bimi

τί δέ μοι λόγων τοσούτων, τῶν μηδὲν ὠφελούντων;

v. 13—16. Multum suavitatis habet subita ad Venerem conversio. Poeta, vehementissimi amoris aestu cruciatus, eique amplius tolerando impar, a Venere, a qua iste primum excitatus fuerat, eiusdem remedia quaerit, utque cruciatus suos levet atque mitiget, eam precatur. Ad amoris δεινότητα declarandam egregie comparatum hoc, quod illico aram exstrui, et sacrificium fieri iubet; tum ipse orationis vigor miserum amantem facile prodit. Similis color III. 26. 6. *Hic, hic ponite lucida funalia* caet. — *Ponite cespitem*, exstruite, erigite aram e cespite *vivo*, viridi. Ara cespititia erat haud dubie ex antiquissimis. v. Theocr. XXVI. 3—5. servata ideo cum verbenis (Ovid. Fast. I. 343.) in quibusdam sacris ob religiosi huius ritus vetustatem. cf. III. 8. 4. *glebam virentem* vocat Iuvenal. XII. 85. cf. Virgil. Aen. XII. 119. et Intpp. ad Apulei. Met. VII. p. 465. ed. Oudend. *Verbenas ponite*, arae imponite, seu omnino afferte. Nam verbum proprie ad cespitem spectat, eiusque vis reliquis adcommodari debet, nota ratione. *Verbenas* et *tura* in Veneris sacris memorat etiam Virgil. Ecl. VIII. 65. et inde Calpurn. XI. 63. — 15. *cum patera*, et pateram *meri* ponite, paratam habete ad libationem faciendam, seu potius, merum arae e patera infundite. Specialibus omnino ideis poeta expressit, quod generalius erat, sacrum Veneri parate. — *bimi*, quae aetas vinum usui iam satis aptum reddiderat. v. I. 8. 7. et ad libationem faciendam opus erat vino novo. v. I. 31. 2. — 16. Vulgari ratione sequi debebat: ut placem Deam, eam mihi propitiam reddam, s. ad sensum poetae, ut amorem minus gravem, vehementem experiar; sed Horatius haec tanquam vates eloquitur, preces suas ratas fore certo persuasus. — *lenior veniet*, Venus lenior erit, placabitur. *Venire* pro tenui *esse* satis frequentatum poetis. Seneca Hippol. 437. *beatis mitior rebus veni.* Iuvenal. VII. 29. *Ut dignus venias hederis* caet. et passim. Atque sic recte satis haec procedere videtur huius loci explicandi ratio. Nescio tamen, annon poeta potius voluerit, *Venus* lenior, h. moderatior *veniet* in me, non tota in me ruet: quod ad totam carminis oeconomiam multo aptius videtur. Ita fere Eurip. Med.

Bimi cum patera meri:
  Mactata veniet lenior hoſtia.

Med. 630. *εἰ δ' ἅλις ἔλθοι* (ſi modica, lenis veniat) *Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὔχαρις οὕτω.* Idem in Aeolo fr. X. *Τῇ δ' Ἀφροδίτῃ πόλλ' ἔνεστι ποικίλα· τέρπει τε γὰρ μάλιστα καὶ λυπεῖ βροτούς· τύχοιμι δ' αὐτῆς, ἡνίκ' ἐστιν εὐμενής*, *lenem eam experiri velim.* — *mactata hoſtia* vel proprie; nam et hoſtias Veneri mactatas eſſe, etſi ara ſanguine adſpergi nefas erat, ſatis conſtat; vel eſt pro generali, ubi ſacrum fecero, ſacrificio peracto; hocque malim propter verbenas, tura et merum, quibus curari vult iſtud ſacrum, expreſſis verbis adpoſita. Mire admodum Eraſmus h. l. ſic explicat: Glycera ad me veniet lenior, manſuetior, mactata hoſtia.

CAR-

CARMEN XX.

ARGVMENTVM.

Quo tempore, quave potissimum occasione hoc odarion scriptum sit, etsi ex ipso vix commode elicias; magnam tamen veri speciem habet quorundam opinio, Maecenatem, quum in Apuliam profecturus esset, Horatio significasse, se in eius villa Sabina deversurum existimantium. De profectione Maecenatis certe in Apuliam mentio fit in Divaei cod. teste Cruq. Horatius ei respondet hac schedula poetica, gratissimum sibi fore talem hospitem, sed aequi bonique illum facturum vinum id, cuius adponendi sibi copia sit. — In tam tenui argumento mirari licet artificium poetae, quo illud nobilitaverit. Sive enim sententias, sive conversionis exquisitam urbanitatem, sive denique elocutionis ornatum expendas, elegantiam eius, atque ingenii vim et ubertatem facile agnoscas.

AD

AD MAECENATEM.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipſe teſta
Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plauſus,

Care

v. 1 ſqq. Hoſpitium frugale, quo Maecenatem excepturus ſit Horatius, ſtatim ab initio declarat, in eo tamen libenter illum acquieturum confidit. *Vile*, vulgare, non optimae notae vinum, quale ager meus *Sabinus* producit. Sabinum vinum, etſi per ſe deterioris notae (*crudum auſterum*que vocat Plin. H. N. XIV. 2. et e vinis Italicis *κουφότερον* Athen. I. p. 27. adde Ep. I. 15.) magis tamen, ſi cum Caecubo et Falerno, quae Maecenas ſolebat bibere, comparetur, vile hic dictum videri debet. — *potabis* apud me *modicis cantharis*, quod doctius eſt pro vulgari, modice, quantum mihi pro modica mea facultate apponere licet, (plane ut Ep. I. 5. 2. niſi *modica coenare times olus omne patella*) non, ut plurimi Intpp., quia non erit ad guſtum tuum; quo ipſo, dum Horatium a nimiae frugalitatis nota liberare ſtudent, Maecenatem nimis faſtidioſum ac delicatum faciunt, plane immemores, quod poetae et inprimis Horatius ſibi in paupertate ſua cum maxime placeant. Sic III. 16. 34. *quanquam — nec Laeſtrygonia Bacchus in amphora langueſcit mihi.* cf. II. 16. 37. et II. 18. 10. Senſus igitur eſt: Equidem non pretioſa aut faſtidioſa copia tibi vina apponam, ſed Sabinum meum, vile quidem ac tenue, ſi cum tuis compares, neque hoc ipſum ſatis larga copia, pro agelli mei tenuitate: *quod* tamen pretium habet ex eo, quod *ego ipſe* illud condiderim, idque tum, quum tibi (en ſubtiliſſimam ſententiae inflexionem) in theatro applauderetur, ad memoriam iſtius plauſus conſervandam. *Cantharus* eſt vas anſatum, in conviviis apud Romanos adhiberi ſolitum. — 2. In vaſis fictilibus vina apud Romanos condita fuiſſe, ſatis notum eſt. In uſu erant maxime graeca, a graeco artifice facta; nam cum in ipſa Graecia multis locis, tum in Campaniae graecis civitatibus nonnullis, maxime

Cumis,

Care Maecenas, eques, ut paterni
Fluminis ripae, ſimul et iocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.

Caecu-

Cumis, eximia eiusmodi vaſa facta: qualia hodie ſuperſunt vaſorum Etruſcorum nomine inſignia. Cum in iis nonniſi nobiliora vina conderentur, eadem mox vilioribus, ut haec ex illis aliquid traherent ſuavitatis, implere ſolebant. Qua eiusmodi graeca teſta forte uſus fuerat Horatius, ut Sabino ſuo generoſi quid conciliaret. Ita iam Schol. — 3. *conditum levi*, docte pro, condidi et oblevi ſc. pice vel cera, quibus cortex illinebatur. v. Colum. XII. 18. Plin. XIV. 21. — *datus* .... *plauſus*, eo die, quo populus Romanus te theatrum Pompeii ingreſſum plauſu excepiſſet. Quo ſane Maecenati nil blandius dici, aut maior vino accedere poterat commendatio. Anxie quaerunt Intpp. quando hoc factum ſit. Ex l. II. 17. 25. patet, Maecenati hoc obtigiſſe, quum a gravi periculo liberatus in theatro primum in conſpectum populi veniſſet. Poteſt et alio tempore atque iteratis vicibus Maecenati, apud populum gratioſo, hoc accidiſſe. Omnino in talibus nolim quemquam morari. Nam ſi vel maxime hoc exploratum habeas, nihil amplius inde efficias, quam ut vini illius aetatem certius computare poſſis. Theatrum vero Pompeii hic intelligi debere, docet v. 7. nam illud erat iuxta Tiberim, Vaticano monti oppoſitum.

v. 5 — 8. Vim et ornatum horum vv. facile obſerves. Inprimis illud poetae artificium mirari licet, quo quaſi aliud agens Maecenati ſatis urbane blanditur. Placebat ſibi Maecenas populari *Equitis* appellatione; idem tamen originem ſuam, quam ab Hetruſcorum Lucumonibus deducebat (v. ad I. 1.) magni faciebat, eiusque adeo mentionem fieri gaudebat. Sic utrumque coniunxit Propert. III. 9. 1 ſq. *Maecenas, eques, Hetruſco de ſanguine regum, intra fortunam qui cupis eſſe tuam.* Iam, quae poeta ornatui lyrico dediſſe primo intuitu videri poteſt, nimirum, ut Tiberis ripae et mons Vaticanus plauſu iſto reſonuerint, ea et ad univerſi populi plauſum declarandum, ſimulque, ut Maecenatis originem attingeret, mira arte adtexuit. — *Care*, valde adpoſito epitheto, cum plauſus iſte amorem totius populi in eum prodidiſſet. Tiberim

Caecubam et praelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

berim docte et exquisite indigitat per *flumen paternum*, ab Etruria, unde Maecenas originem ducebat, descendens. — 6. *iocosa imago*, Echo, v. ad I. 12. 4. *Vaticani montis*, a Vaticano monte veniens. — *redderet laudes*, docte, pro, plausum in honorem tuum datum repeteret, geminaret. *Tibi* suaviter, quasi Tiberis et Vaticanus mons populi plausibus sese adiungere cuperent.

v. 9 *sqq.* Tuum est, generosa vina bibere; meae sane res non tam lautae sunt, ut talia in meis horreis recondita servem. In utroque membro vinorum praestantiorum adponit genera, *Caecubum, Calenum, Falernum,* et *Formianum.* — *Tu bibes,* non apud me, ut ea tecum afferas, sed *bibas licet*, familiari poetae forma (ut I. 6. 1. I. 7. 1.) pro, reposita, parata habes vina ista, quae bibas, ego non item. Observa ornatum e variata oratione. *Caecubam* et *Calenam uvam*, vinum Caecubum et Calenum: tum pro Calena uva, *uvam praelo Caleno domitam,* h. pressam, subactam, docta epithetorum permutatione, fere uti I. 31. 9. *Premant Calena falce, quibus dedit fortuna, vitem.* Pro Falerno sunt *Falernae vites*, et Formianum designatur a *collibus*, in quibus provenit. Iam proprie *vinum* in poculis *temperatur*, h. aqua admixta diluitur ac praeparatur, tum *pocula temperantur* vino infuso, et pro hoc, exquisitiore forma, *vites* et *colles pocula temperant*, dum vina praebent in iis temperanda, iis infundenda.

CARMEN XXI.

ARGVMENTVM.

Hymnus haud dubie hoc carmen est in Apollinem et Dianam: sed variis super eo modis viri docti in errorem inducti sunt. Primum religioso illud usui destinatum fuisse contendunt, cantandum a choro puerorum ac puellarum; quales choros in multis veterum sacris usitatos fuisse nota res est. Sed inprimis Apollini et Dianae tales hymni saepius decantati: v. ad Carm. Saec. Igitur post Acronem multi nostrum carmen ad ludos saeculares trahunt; et Sanadonus illud carminis saecularis partem facit; alii denique ad ludos Apollinares referunt. Sed sunt haec omnia arbitraria, neque satis idoneis argumentis substructa; et posset, si res ita posceret, Phoebi et Dianae quocumque festo cantata ode a pueris puellisque videri. Enimvero nihil omnino est, quod nos in publico eam sacro decantatam esse credere cogat: imo complura sunt, quae hanc opinionem nobis dissuadeant. Qui enim carmen nostrum, Hamelio et Sanadono auctoribus, pro amoebaeo habent, h. quod pueri et puellae alternis cecinerint, hi lusum indulgere ingenio suo potius, quam rectam vel antiquitatis scientiam vel huius ipsius odes rationem sequi videntur. Neque enim in universum ostendi ullo pacto potest, alternis quidem decantatos tales hymnos fuisse a puellis et pueris, neque, si vel maxime ostendi id posset, ad nostrum certe hymnum satis congrueret.

grueret. *Dum enim pueris versum primum, alterum puellis, vv. 3 et 4. utrique choro, vv. 5—8. pueris, vv. 9—12. puellis attribuunt, tum verba* haec *(ita enim emendant: v. Obss.)* bellum lacrimosum, *pueris,* hic m. s. pestemque, *puellis, et quae sequuntur, choro iterum universo: in hoc, quod prorsus arbitrarie ponunt, non vident, quam parum convenienter pueri re vera Dianam, puellae Apollinem canant. Quod enim aiunt, formam esse odes hanc, ut excitent se invicem et invitent pueri ac puellae ad venerandum numen suum, id vero novum ludibrium ac nugamentum est. Neque profecto, quod haud leve est, in hac ratione et constitutione carminis ullo modo v. 16. pueri canere poterant* motus, *quidquid contra dicant. v. Obss. ad v. 13. et 16. Omnia si recte expendantur, hymnum hunc privatim ab Horatio scriptum putemus, quo festum Apollinis et Dianae diem aliquem celebraret, aut ei praeluderet. Iam hoc ita instituit, ut per imaginem poëticam quidem, personam sumat choragi (v. Argum. ad IV. 6.) puerorumque ac puellarum chorum, in illo sacro consuetos ac sollennes cantus editurum, ad munus rite conficiendum atque explendum exhortetur. Qua ratione quid tandem vel expeditius et commodius vel doctius ac gravius esse possit? Tempus, quo factum esset hoc carmen, dum constituere conati sunt viri docti, facile delati sunt eo, ut a. V. DCCXXXI. cum fame ac pestilentia Roma laboraret (Dio LIII. 33. LIV. 1.) illud putarent factum esse ad Apollinem et Dianam, cum custodes et conservatores populi Romani, tum omnino numina averrunca et salutaria: verum Dii averrunci omni tempore*

 orari

orari et poterant, et ſolebant, mala ut averterent, licet haec iam nunc nulla eſſent. Sic, ut unico exemplo defungar, idem eſt exitus H. in Dianam apud Orph. XXXV. 13 ſqq. eodem orationis colore: Ἐλθὲ θεὰ σώτειρα — εὐάντητος, ἄγουσα καλοὺς καρποὺς ἀπὸ γαίης, εἰρήνην τ' ἐρατὴν, καλλιπλόκαμόν θ' Ὑγίειαν· πέμποις δ' εἰς ὀρέων κεφαλὰς νούσους τε καὶ ἄλγη. *adde Sophocl. Oedip. Tyr.* 161. 62. *et Theogn. v.* 13.

IN

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam tenerae dicite virgines:
Intonſum, pueri, dicite Cynthium:
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Iovi.

Vos

v. 1 ſqq. Tenerae aetate, quas Catullus eodem in argumento vocat *integras* XXXIV. 2. 3. florentes aetate, ut in Terentiano (Andr. I. 1. 45.) *egregia forma atque aetate integra.* In Catullo tamen de caſtitate fere accipiunt. cf. IV. 1. 26. — *dicite,* canite, *ἀνυμνεῖτε,* ſolleni v. cf. I. 12. 13. et 25. — 2. *Cynthium*, Apollinem, a Cyntho Deli monte ſic dictum. — *intonſum ἀκερσεκόμην*, ad perpetuam eius iuventutem deſignandam. Apoll. Rh. II. 708. *αἰεί τοι, ἄναξ, ἄτμητοι ἔθειραι, αἰὲν ἀδήλητοι.* Tibull. I. 4. 36. *Solis aeterna eſt Phoebo Bacchoque iuventas, nam decet intonſus crinis utrumque deum.* cf. V. 15. 9. Erant vero Apollo et Diana Dii πάρεδροι, *σύνναοι*, ideoque in hymnis una invocari ſolebant. v. Aeſchyl. 'E. ἐ. Θ. 145 — 150. Sophocl. Oed. Col. 1091. et Trachin. 208 ſqq. — 3. Quum in Hymnis Deorum laudes etiam ab eorum claro ortu repeterent, magnum ſane nomen Latona in hymnis in Apollinem et Dianam habuerit oportet. Homer. H. in Dian. 19. *ὑμνεῦσι Λητὼ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παῖδας*, et H. in Apoll. 14. *χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα.* et ſic paſſim. Hinc et Latonae preces fiunt apud Ovid. Met. VI. 160. *date Latonae, Latonigenisque duobus cum prece tura pia.* cf. Macrob. I. 17. — *penitus*, *κηρόθι*, maxime *dilectam*, cariſſimam; quod Apollinis et Dianae dignitatem auget. — *ſupremo Iovi, ὑψίστῳ Διΐ*, Homerico epitheto. v. ad I. 12.

v. 5 ſqq. Ad Puellas choragus ſeſe convertit. In ſequentibus poeta Hymnorum veterum epice tractatorum, quales fere ſunt Homeri et Callimachi, in quibus ſtudia Deorum, artes, res geſtae, loca ipſis ſacra commemorantur, rationem ſequitur, loca, quae utrique conſecrata eſſent, recenſendo. Quo ipſo Deos ſibi benevolos reddi

 puta-

orari et poterant, et ſolebant, mala ut averterent, licet haec iam nunc nulla eſſent. Sic, ut unico exemplo defungar, idem eſt exitus H. in Dianam apud Orph. XXXV. 13 ſqq. eodem orationis colore: Ἐλθὲ θεὰ σώτειρα — εὐάντητος, ἄγουσα καλοὺς καρποὺς ἀπὸ γαίης, εἰρήνην τ' ἐρατὴν, καλλιπλόκαμόν θ' Ὑγίειαν· πέμποις δ' εἰς ὀρέων κεφαλὰς νούσους τε καὶ ἄλγη. *adde Sophocl. Oedip. Tyr.* 161. 62. *et Theogn. v.* 13.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam tenerae dicite virgines:
Intonſum, pueri, dicite Cynthium:
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Iovi.

Vos

v. 1 *ſqq. Tenerae* aetate, quas Catullus eodem in argumento vocat *integras* XXXIV. 2. 3. florentes aetate, ut in Terentiano (Andr. I. 1. 45.) *egregia forma atque aetate integra.* In Catullo tamen de caſtitate fere accipiunt. cf. IV. 1. 26. — *dicite*, canite, ἀνυμνεῖτε, ſollenni v. cf. I. 12. 13. et 25. — 2. *Cynthium*, Apollinem, a Cyntho Deli monte ſic dictum. — *intonſum* ἀκερσεκόμην, ad perpetuam eius iuventutem deſignandam. Apoll. Rh. II. 708. αἰεί τοι, ἄναξ, ἄτμητοι ἔθειραι, αἰὲν ἀδήλητοι. Tibull. I. 4. 36. *Solis aeterna eſt Phoebo Bacchoque iuventas, nam decet intonſus crinis utrumque deum.* cf. V. 15. 9. Erant vero Apollo et Diana Dii πάρεδροι, σύνναοι, ideoque in hymnis una invocari ſolebant. v. Aeſchyl. Ἑ. ἐ. Θ. 145—150. Sophocl. Oed. Col. 1091. et Trachin. 208 ſqq. — 3. Quum in Hymnis Deorum laudes etiam ab eorum claro ortu repeterent, magnum ſane nomen Latona in hymnis in Apollinem et Dianam habuerit oportet. Homer. H. in Dian. 19. ὑμνεῦσι Λητὼ καλλίσφυρον, ὡς τέκε παῖδας, et H. in Apoll. 14. χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκες ἀγλαὰ τέκνα. et ſic paſſim. Hinc et Latonae preces fiunt apud Ovid. Met. VI. 160. *date Latonae, Latonigenisque duobus cum prece tura pia.* cf. Macrob. I. 17. — *penitus*, κηρόθι, maxime *dilectam*, cariſſimam; quod Apollinis et Dianae dignitatem auget. — *ſupremo Iovi*, ὑψίστῳ Διΐ, Homerico epitheto. v. ad I. 12.

v. 5 *ſqq.* Ad Puellas choragus ſeſe convertit. In ſequentibus poeta Hymnorum veterum epice tractatorum, quales fere ſunt Homeri et Callimachi, in quibus ſtudia Deorum, artes, res geſtae, loca ipſis ſacra commemorantur, rationem ſequitur, loca, quae utrique conſecrata eſſent, recenſendo. Quo ipſo Deos ſibi benevolos reddi puta-

Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecunque aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:

Vos

putabant. Callim. H. Del. 9. 10. *Δήλῳ νῦν οἴμης ἀποδάσσομαι, ὡς ἂν Ἀπόλλων Κύνθιος αἰνήσῃ με φίλης ἀλέγοντα τιθήνης.* Iam haec, quae Diis facra funt, loca iidem dicuntur frequentare, in iis lubenter verfari, ea amare (IV. 12. 11. *Deum, cui nigri colles Arcadiae placent*. Callim. H. in Dian. 188. *τίς δέ νύ τοι νήσων, ποῖον δ᾽ ὄρος εὔαδε πλεῖστον;*). Hinc poeta inducit *laetam* fc. Dianam, *χαίρουσαν, τερπομένην*, amantem fluvios ac montes. Dianam intelligendam effe, orationis ipfe contextus docet, neque durior haec ellipfis videri debet, cum in Hymnis prifcis praedicata nude fubiici foleant, et in Orphicis faepius ne nomen quidem praemittatur. Fluvios Dianae facros fuiffe declarat etiam Catulli locus XXXIV. 9. quem, etiam propter feqq. hic apponam: *Montium domina ut fores, filvarumque virentium, faltuumque reconditorum, amniumque fonantum.* Laudant et Pindari Pyth. II. 12. fed *ποταμία* ibi appellatur propter templum ad fontem Arethufam. Eidem, Deae quippe *ἀγροτέρῃ*, montes, inprimis faltuofos, confecratos fuiffe, in vulgus notum eft. Callim. H. in Dian. 18. *Δὸς δέ μοι οὔρεα πάντα.* Infra III. 22. 1. *Montium custos nemorumque Virgo.* Ex montibus, Dianae gratis, memorantur *Algidus*, prope Romam, in via Appia. Carm. faec. 69. *quaeque Aventinum tenet Algidumque. Erymanthus*, Arcadiae mons, ubi inprimis haec Dea venari folebat. Homer. Od. ζ. 103. *Taygetum* nominat Callim. H. in eand. 188. *Cragus* Lyciae mons. Iam ornatum et copiam poetae obfervent tirones in his vv. *Coma*, frondibus *nemorum*, nemoribus. — 6. *quaecunque*, quae *prominet*, eft, extat in vertice *Algidi*. — *gelido*, propter umbras arborum. Sic *Haemus gelidus* I. 12. 5. — 7. *nigris* f. denfis, umbrofis. Offendit viros doctos, quod poeta dicat, *nemorum comam prominere in filvis*, et tautologiam vix ferendam in his agnofcunt. Sed rem facillimo negotio expedias, fi ad v. *prominet* diligentius attendas. Dianam enim non fimpliciter montibus, fed fummis eorum iugis maxime delectari poeta ait. Iam vertices montium indigitavit per *comam nemorum*, f. nemus, *quod* in montibus *prominet*. Nemus vero partem filvae conftituere, trala-

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

Hic

tralatitium est. Ovid. Met. I. 568. *Est nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit silva.* Eadem orationis copia atque ornatu Virg. Aen. I. 164. *tum silvis scena coruscis desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.* Montes adeo ipsi sunt saltuosi, silvis consiti, quarum partes, ut ea h. l. quae est in montis vertice, nemora efficiunt. Imposuit igitur hic viris doctis ornatus paulo exquisitior, quum simplicior enuntiatio fuisset, Dianam nemorosis montium saltuosorum verticibus gaudere. Cum dilectu vero posuit τὰ ἄκρα montium, utpote venationi aptissima. Homer. H. in Dian. 4. ἣ κατ' ὄρη σκιόεντα, καὶ ἄκριας ἠνεμοέσσας ἄγρῃ τερπομένη παγχρύσεα τόξα τιταίνει.

v. 9—12. Iam pueros ad laudes Apollinis canendas excitat choragus. *Totidem laudibus tollite,* vos invicem, pariter ac puellae Dianam, laudibus extollite, celebrate. — *Tempe,* inter Olympum et Ossam sita, Musarum sedem (Catull. LXIV. 286 sqq.) quibus Apollo praeest. Alii: quod Tempe lauro, Apollini sacra, consita fuerint. Alii denique, quod Apollo, Pythone serpente occiso, ut expiaretur, ibi commoratus esset. v. Aelian. III. 1. — 10. *Natalem Delon Apollinis,* Δῆλον, Ἀπόλλωνος κουροτρόφον Callim. H. Del. 2. et v. 4. Δῆλος δ' ἐθέλει τὰ πρῶτα φέρεσθαι ἐκ Μουσέων, ὅτι Φοῖβον ἀοιδάων μεδέοντα λοῦσέ τε καὶ σπείρωσε. res nota. *Natalem silvam* vocat III. 4. 63. v. Homer. H. Apoll. 16. cuius diversam ab aliis narrationem, qua Diana in Ortygia, Apollo vero in Delo editus sit, poetam hic secutum nescio qua ratione inducti intpp. contendunt. Nam de natali Dianae solo nulla in hoc carmine sit mentio. — *mares,* pueri, ut Sophocl. Trachin. 210. in Hymno in eosdem: ἐν δὲ κοινὸς ἀρσένων ἴτω κλαγγά. — 11. Celebrate Apollinem τὸν εὐφαρέτραν Sophocl. l. l. Pro eo ornate: *humerum* Apollinis *insignem,* decorum, ornatum *pharetra,* pharetram gerentem, et *lyram,* ei adclinatam, uti fere in monumentis occurrit. — *fraterna,* a Mercurio fratre ei tradita. v. ad I. 10. 6. Sollennis vero adtributorum, quae Diis propria sunt, in eorumdem hymnis mentio. De pharetra

 et

Hic bellum lacrimoſum, hic miſeram famem
Peſtemque, a populo, principe Caeſare, in
Perſas atque Britannos
Veſtra motus aget prece.

et lyra Apollinis, eiusdem hymnis a poetis intexi ſolitis Callim. H. Apoll. 19. εὐφημεῖ καὶ πόντος, ὅτε κλείουσιν ἀοιδοὶ ἢ κίθαριν ἢ τόξα, Λυκωρέος ἔντεα Φοίβου. Caeterum Bentl. verba ita iungit: *inſignem* Apollinem quoad *humerum pharetra et lyra*; quae paulo durior eſt ratio.

v. 13 *ſqq.* Sequuntur preces, praeclara inflexione. Pedeſtris oratio poſtulabat *Hi*, ut ad utrumque referatur; ſed poeta Apollinem ſolum invocat, ut mala a populo Romano propulſet: in quo non haerendum. Porro vulgaris enuntiatio ſententiae erat haec: Eſflagitate, pueri, precibus, ut bellum caet. in Perſas agat. Sed hoc tanquam vates eloquitur. — *bellum lacrimoſum*, funeſtum, exitioſum, πολύδακρυν Ἄρηα, πόλεμον δακρυόεντα, ut ſaepius. v. ad I. 8. 14. Bellum, famem, et peſtem univerſe ponit poeta pro malis, quae populum adterant ac perſumdent. Hos avertit Apollo, tanquam tutelare Romanorum numen, θεὸς ἀλεξίκακος, ἀποτροπαῖος. — *aget a populo in Perſas*, docta brevitate pro, arcebit a populo Romano, et convertet, immittet in Perſas. *Perſis* ſ. Parthis et *Britannis* mala iſta imprecatur, tanquam Romani nominis hoſtibus: ſollenni et antiquorum hominum feritati more conſentaneo. Sic III. 27. 21. *Hoſtium uxores puerique caecos ſentiant motus orientis Auſtri.* Virg. Ge. III. 513. *Dii meliora piis, erroremque hoſtibus illum;* ubi v. Heyn. Forte tamen Britannos commemorat, tanquam *orbis ultimos* (I. 35. 29.) ſ. remotiſſimos, ut adeo mala iſta longiſſime a populo Romano abeſſe cupiat. — *principe Caeſare*, regnante Auguſto, nam propter hunc ſolum, Diis cariſſimum, preces has ratas fore confidit poeta.

CAR-

C A R M E N XXII.

ARGVMENTVM.

Ex priſcorum hominum opinione poetae in ſingulari Deorum tutela erant, quoniam non eſſent ἐναγεῖς, nullum ſibi contraherent ἄγος, quod vocabulum quum antiquiſſimo ſermone culpam caedis proprie deſignaſſet, mox ad bella inprimis civilia (v. ad I. 2.) denique ad omnem vel violentiam vel fraudem, qua noceretur aliis, translatum eſt. Quibus omnibus piaculis quum vacui eſſent poetae, neque eſſent aut homicidae, aut bellicoſi, aut violenti, aut periuri, aut avari denique, neque quemquam laederent, dum nugis tantummodo ſuis dediti ac paupertate ſua contenti agerent: hinc innocentes homines ac Diis inprimis cari putati ſunt. v. I. 17. 13. et cf. IV. 3. pr. Iam Horatius magnum vitae periculum feliciter effugerat; ita facile antiquae, quam diximus, opinionis acrior, ut fit, ac vividior animum poetae ſenſus tangebat. Igitur hinc oden orditur: vir innocens, id eſt, vates, illa innocentia ſua ubique tutus eſt: vv. 1 — 8. Tum periculum, quod evaſit, narrat atque auget, vv. 9 — 16. Denique ubivis terrarum tutum ſe ſua integritate, eaque fretum tranquillo animo fore profitetur, idque divine eloquitur vv. 17 — 24. Apparet perperam facere, qui hodie innocentiae atque integritati, hoc in carmine laudatae notionem generoſiorem, ex puriore morum doctrina ductam, ſupponant. Sed habemus

ex

ex re vulgari enatum divinum carmen, cuius virtutes primariae ſunt venuſtas et elegantia ſumma, placidum usque ad finem ac dulce pathos (vividius tamen paullo a v. 17.) elocutionis ornatus cum exquiſitiſſimus, tum, in exitu maxime, ſuaviſſimus, denique verſuum ſtructura ſuaviſſima et numeroſiſſima. — Fuſcus Ariſtius, ad quem carmen ſcriptum eſt, erat grammaticus et rhetor non contemnendus, familiariſſimus atque amiciſſimus Horatii, iocoſus idem et facetus homo. v. Epiſt. I. 10. *pr. Serm. I.* 9. 61. *Caeterum cum argumento quidem noſtri carminis comparetur III.* 4. 9—36.

AD

AD ARISTIVM FVSCVM.

Integer vitae ſceleriſque purus
Non eget Mauris iaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida ſagittis,
Fuſce, pharetra:

Sive

v. 1 *ſqq. Integer vitae*, vir vitae integrae, animi integri, non contaminati, innocens; graeca forma, ut Serm. II. 3. 220. *integer animi.* Tacit. Ann. I. 69. *ingens animi femina*, h. animi ingentis f. Virg. Aen. II. 61. *fidens animi*, et ſic ſexcenties. v. Lamb. Qua eadem forma, quod declarative ſubiicitur, *purus ſceleris*, a ſcelere, *καθαρὸς ἄγους*, *ἁγνὸς τῆς ἄτης*, ſcelere non pollutus. v. Argum. — 2. tutus eſt ipſa innocentia ſua, *non eget*, quibus ſe tueatur, armis, illa ſatis munitus. Poſteriora exornavit atque amplificavit poeta, ut tranſitum paret ad id, quod ſibi ipſi accidiſſet. Senſus adeo eſt: Homo innocens, quem ideo Dii tuentur, ubique tutus eſt, nihil ipſi timendum eſt, ſi vel per deſertiſſima et feris quam maxime infeſtata loca iter faciat: non opus habet, ut armis ferarum incurſum a ſe propulſet. Periculum a feris timendum poſuit omnino pro quovis periculo poeta; ſed hoc cum dilectu, quoniam ipſe tale effugerat. Memorat adeo illas fere regiones, quae propter ferarum, ibi degentium frequentiam ſatis tuto adiri nequeunt. Nam ut haec ſimul, quae ab incolis earum, etſi et ipſis feriſſimis, timenda ſint pericula, hic cum quibusdam intelligantur, haec ſane tota carminis excludit ratio atque indoles. — *Mauris iaculis* docte pro Mauretanicis, non quod Mauri optimi iaculatores fuerint, ſed quod Mauretanica regio ſerpentum aliarumque ferarum frequentia quam maxime infeſtetur, ibique adeo ſine iaculis vix tuto iter facere liceat. Scilicet vulgaris ratio ferebat: non eget, tanquam Maurus, ſi in Mauretania verſetur, iaculis. Atque ſic bene reſpondet *τῷ Syrtes* v. 5. — *pharetra gravida*, gravi, plena, referta (ut equus Troianus *ἐγκύμων τεύχεων*, quanquam magis proprie, audit Eurip. Troad. 11.) *ſagittis venenatis*, ſimpliciter pro, ſagittis.

Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quae loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Namque

v. 5—8. Extremam Africae oram, tanquam ferociorum animalium, leonum, tigrium caet. proventu feracissimam (θηριώδη ideo simpliciter dictam Herodoto II. 32.) regionem declarat poeta per *Syrtes*, eiusdem litori praetentas. Erant eae vada arenosa, et quia situm variabant, periculosissima. v. Lucan. IX. 431. Propert. II. 7. 71. *Gaetulas Syrtes* pro extrema Africa dixit etiam II. 20. 15. et Virgil. Aen. IV. 41. V. 51. — *aestuosas* solis fervore: qua eadem ratione Claudian. de Cons. Stil. III. 275. *Syrtes anhelas*, et in Ruf. II. 241. *incensas Libyae arenas* vocat. *Aestuosam Calabriam* habes I. 31. 5. — 6. Sive iter faciat per deserta Scythiae loca. Declarat ea poeta per *Caucasum* montem inter Caspium et mare Nigrum situm. — *Inhospitalem*, ἄβατον, ἀπάνθρωπον, ἄξενον, (quae sunt Aeschyli Prom. 19. de hac regione epitheta) propter immanes solitudines ac feras in iis commorantes. Nam incolarum feritas a poetae consilio prorsus aliena est. Errant, qui ab Horatio hanc vocem confictam existimant, quam Varro de eadem regione iam adhibuerit, uti patet e fr. apud Non. v. *Vastitas: mortalis nemo exaudit, sed late incolens Scytharum inhospitalis campis vastitas.* cf. V. 1. 12. Senec. Med. 43. Tigribus Caspiam maxime infestari patet ex Virg. Aen. IV. 367. Sil. IV. 333. Senec. Herc. Oet. 145. *fera tigribus Caspia.* — 7. *vel* per ea *loca*, quae *lambit*, alluit, praeterfluit H. Avien. Descr. O. 495. *Tibris — Romanosque lares lapsu praelambit alumno.* et v. 1077. *Laodice glauci praelambitur aequoris unda.* Alias est *rodere* (ὑποξύειν) Lucret. V. 257. *ripas radentia flumina rodunt.* Infra I. 31. 7. *rura, quae Liris quieta mordet aqua*, ubi vide Not. — *Hydaspes*, Indiae fluvius *fabulosus*, propter miras narrationes, quae de eo et de tota India tradebantur, de immanibus eius belluis, monstris caet. Sic Martial. IX. 46. 3. Atlantem declarat per *Prometheas rupes* et *fabulam montis*, quem eadem de caussa Plin. H. N. V. 1. *fabulosissimum Africae montem* vocat. Seneca Ep. XCIV. *nec me Charybdis et Scylla, et fabulosum istud fretum deterrere potuisset.*

Est

Namque me ſilva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem.

Quale

Eſt igitur delectus in hoc epitheto.

v. 9 — 12. Hoc meo ipſius exemplo edoctus ſum; *namque.* Sed illud omittit, lyrica brevitate, quam et in ipſa narratione tenuit. Plenior enim oratio erat: Lupus mihi paullo longius evaganti obviam venit, meque, etſi inermem, fugit. — *Silva Sabina,* quae adiacebat villae ſuae Sabinae, ad eamque pertinebat. *Paullum ſilvae* vocat Serm. II. 6. 3. et *ſilvam iugerum paucorum* III. 16. 29. — *dum Lalagen meam*, mihi amatam, amores meos *canto.* Praeclare hoc adiectum ad declarandum otioſum eius animum, nullo inſtantis periculi metu perturbatum. Diſertius hoc eloquitur v. ſeq. — *ultra terminum,* paullo longius: nihil amplius. Suaviter hoc adiectum: nam dum Lalagen canit, Lalagen unice cogitat, non advertit ſe longius, ac ultra, quam tuto licebat, in ſilva progreſſum. — *curis expeditis* poteſt eſſe, animo ab omni cura vacuo, utpote in Lalages amore unice defixo, adeoque tranquillo, otioſo. Poteſt et eſſe, animo ab omni timore libero, nihil periculi a feris metuente, ſecuro. Hoc tamen paullo ſubtilius. Docte vero *curis expeditis* ſc. animo, pro, animo curis expedito. Eadem exquiſitiore loquendi forma Catull. XXXI. 7. *O quid ſolutis eſt beatius curis.* Proprie enim animus expediri curis dicitur; nam, dum detinetur aliqua re, nimia alicuius rei cogitatione occupatus eſt, ea is *impediri* dicitur. Hinc de gravioribus affectibus, qui omnes animi cogitationes in ſe convertunt, eumque quaſi vinctum tenent, quo minus aliis cogitationibus vacare poſſit, veluti de amore V. 11. 25. de metu III. 24. 7. et aliis uſurpatur. Terent. Andr. I. 5. 26. *Tot me impediunt curae, quae meum animum diverſe trahunt.* adde Cic. pro Cael. 45. Hinc animus, curis vacuus, iſtis *ſolutus* (Catull. l. l.) *expeditus* (Terent. Phorm. V. 3. 4.) et pro hoc exquiſitius ipſae curae ſolutae, expeditae dicuntur. — *fugit* etſi *inermem*, nam hoc ipſum mirationem faciebat.

v. 13 — 16. Quo maius, quod ſibi imminuerat periculum appareat,

Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
Nec Iubae tellus generat, leonum
Arida nutrix.

Pone

pareat, lupum, sibi visum, tanta ait fuisse magnitudine ac ferocitate, qua omnia vel maxime terribilia ubivis terrarum animalia facile superaret. Suaviter et ex timoris natura. Vulgaris nexus erat: Lupus me fugit, portentum, quale caet. — *Portentum*, *πέλωρον*, de animali inusitatae magnitudinis vel feritatis. *ἄγριον τέρας* Eurip. Hippol. 1214. *Cresia prodigia* de tauro Cretico Virgil. Aen. VIII. 295. et inde Claudian. de laud. Stilic. III. 345. *Tum virides pardos, et caetera colligit Austri prodigia.* Eadem *monstra* vocat ib. v. 274. v. ad I. 3. 18. IV. 4. 63. — *quale* vix ullibi terrarum invenias. Pro hoc cum dilectu regiones ponit, feris abundantes. — *Daunias* sc. *γῆ*, Daunia, Apulia, a Dauno rege sic dicta. cf. IV. 14. 26. Ovid. Fast. IV. 76. Silius IV. 556. v. Verheyk ad Anton. Lib. p. 203. — *militaris*, ferox, bellicosa. v. III. 5. 9. — *alit τρέφει*, habet, ut saepissime. — *latis aesculetis*, in profundis saltubus. Quaerunt Intpp. an in Apulia lupi sint; sed extenuatur ac perit totius loci virtus, si poetam Sabinum suum lupum reliquis aliarum regionum ferocitate praecellentem innuisse existimes: imo nuspiam animal reperiri ait, quod magis adspectu horridum sit, magis metuendum sit, hoc fero; quo vel adi. *leonum nutrix* in v. seq. facile ducit. — 15. *Iubae tellus*, Mauretania, Iubae subiecta, nota ratione, qua regiones et gentes ab ipsarum conditore (II. 6. 12.) vel rege, qui reliquis est notior, designantur. Iuba vero, recenti clade a Iulio Caesare accepta, Romanis tum satis notus erat. *Regna Iubae* similiter Lucan. IX. 869. — *generat*, habet, uti paullo ante *alit*. — *leonum nutrix*, quae nutrit, habet leones, *θρέπτειρα λεόντων*, sicuti Phrygia vocatur in Epigr. *ἀδεσπ.* 174. (Br. Anal. III. p. 184.) et Ida Homero Il. *ϑ.* 47. *μήτηρ μήλων*. Contra leones *horribiles Libyae alumnos* indigitat Claudian. de Cons. Stilic. III. 280. ex imitatione Stat. Silv. I. 3. 6. leonem Nemeaeum *gravem Nemees frondentis alumnum* vocantis. — *arida*, sitiens, aestu solis torrida, perpetuo epitheto. Virg. Aen. IV. 42. *deserta siti regio* s. ut Herodot. II. 32. ait, *ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἔρημος πάντων.*

Sil.

Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulae malusque
Iupiter urget:

Pone

Sil. It. III. 251. *Barce sitientibus arida venis.* adde Lucan. III. 294. Docte vero epitheton τῷ *nutrix* iungitur, quod erat proprium regioni s. telluri Iubae.

v. 17 — 22. Praesentissimo hoc periculo quasi divinitus liberatus poeta, iamque animosior factus se ubique terrarum vel in desertissimis regionibus suaviter atque secure commoraturum confidit. Pro incultis regionibus duas zonas ponit, quae ex aetatis suae opinione inhabitabiles habebantur, frigidam, et torridam, easque docto ornatu declarat. Pro tenui, *sive sim* sub zona frigida vel torrida, exquisitius est, *pone*, colloca me, sedem mihi adsigna in zona frigida, pro hoc, in *eo latere* mundi, terrarum tractu, *ubi nulla arbor* surgit, vel est. quanto suavius pro hoc, addita simul sterilitatis caussa, *nulla arbor aestiva*, qualis est alibi aestatis tempore, *aura recreatur*, fovetur, ipso afflatu vires sumit. Catull. LXII. 41. de flore: *quem mulcent aurae, firmat Sol, educat imber.* Senec. de Prov. c. IV. *Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat.* Sterilitatem ob defectum caloris amplius declarat poeta per *campos pigros*, quibus vis s. temperies vitalis ad aliquid procreandum deest, seu propter nimium ardorem, seu propter nimium frigus: unde et *frigus pigrum*, *sterile* dicitur. Lucan. IV. 108. *zona nivalis — sterili non quidquam frigore gignit.* De nimio aestu idem IX. 436. *natura desidε torpet orbis et immotis annum non sentit arenis hoc tam segne solum.* *Agrum frumento pigrum* dixit Apulei. Florid. T. II. p. 128. ed. Bip. Forte tamen simpliciter poeta c. *pigros* dixit, pro, immotos, incultos, hominibus quippe non habitabiles: quo fere sensu *squalentia arva aestiferae Libyes* dixit Lucan. I. 205. Homer. H. in Cer. v. 451. de agro Rhario: ἀλλὰ ἕκηλος εἱστήκει, *pigra, inculta horrebat.* — 19. *malae nebulae* et *malus Iupiter*, aer noxius frigore ac densitate sua. Valer. Flacc. I. 515. de eadem zona: *nube rigens et nescia rerum* (sterilis) *stat super.* Eidem *densam umbram* tribuit Tibull. IV. I. 154. Sic *malus Iupiter* Statio

Theb.

Pone ſub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

Theb. X. 374. et *mala nubila* eidem Theb. I. 664. de pelle dicta. — *urget*, ſpiſſa ſua gravitate premit, incumbit, circumdat. Lucan. IV. 166. *mundi pars ima iacet, quam zona nivalis perpetuaeque premunt hiemes.* Seneca de Prov. IV. *perpetua illos hiems, triſte caelum premit*, maligne ſolum ſterile ſuſtentat. Valer. Flacc. I. 513. de Iove: *horrida ſaevo quae premis arva gelu.* et de nebulis Senec. Oedip. 47. *gravis et ater incubat terris vapor.* — 21. Seu degam ſub zona torrida. *Sub curru Solis* terris *nimium propinqui*, ex antiqua opinione. cf. Tibull. II. 3. 56. et IV. 2. 20. — *domibus negata*, ubi domos exſtruere ſeu potius inhabitare non licet, non apta eſt ad habitandum. Duobus modis hoc poetae efferunt. Dicitur enim, *terra negata eſt domibus*, et *terra negat domibus*, iis non adcommoda. Stat. Theb. I. 124. *dexter Iaccho collis, at Ennaeae Cereri negat.* Lucan. IX. 856. *Impatiensque ſolum Cereris, cultore negato.*

v. 23. 24. Secure ibi ac ſuaviter degam. Hoc iterum declarat per conſequens, nimirum, ſe rerum omnium ſecurum Lalages amori ibi unice vacaturum. Valde errant, qui ob amorem in Lalagen Horatium Diis acceptum, ideoque e periculo ſervatum, atque ob hunc ipſum in deſertiſſimis regionibus ſe tutum praedicare autumant. — *dulce*, ſuaviter *ridentem*, *νεκτάρεον μειδήσασαν* velut Apollon. Rh. III. 1008. *γελάις ἱμερόεν* Sapph. V. 5. *ἡδὺ μείδημα* Silentiar. V. 1. (Brunk. Anal. III. 72.) — *dulce loquentem*, *ἀδὺ φωνεύσαν*, Sapph. l. c.

CAR-

CARMEN XXIII.

ARGVMENTVM.

Puellam ſimplicem ac ſubtimidam ut in amorem ſui pelliceret poeta, dehortatur eam, ut ne amplius matri, hinnuli inſtar, adhaereat, quum iam id attigerit aetatis, quae amori conveniens ſit, cui adeo, niſi parum liberalis atque ſubruſtica videri velit, vacare debeat. Ne vero, amorem ſuum paullo apertius confeſſus, animum puellae, quae forte vel ſolo amoris nomine audito rubore ſuffunderetur, magis a ſe alienum, quam votis ſuis faventem redderet, caute ſatis atque circumſpecte rem aggreſſus eſt, hoc unice ab ea petendo, ne ſe tam obſtinato fugiat animo. — Odarium hoc, quod proxime ad idyllii naturam accedere videtur, totum e graeco fluxiſſe, facile fidem facit fragmentum carminis, quod Anacreonti vulgo tribuunt, ita a Bentleio in ordinem redactum:

Ἄτε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, ὅς ἐν ὕλῃ
Κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη.

Vnde ſimul apparet, quam liberale Horatii in exprimendis Graecorum poetarum carminibus fuerit ſtudium, quantoque iudicio et arte illud aggreſſus ſit, adeo, ut non tam rerum ac verborum lenocinia ac delicias faſtidioſe ab iis mutuatus eſſe, quam potius ingenium ſuum, ſuas vires in eodem argumento tractando experiri, omninoque de palma cum illis certare voluiſſe videri debeat.

A D C H L O E N.

Vitas hinnuleo me ſimilis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non ſine vano
Aurarum et ſiluae metu.

Nam

v. 1 *ſqq. Vitas me*, cum dilectu, ut Chloën non arrogantia aliqua ſuum amorem aſpernatam, ſed ſolo puellari pudore adhuc praepeditam, quominus amori eius reſponderet, poeta innuat. Quo et ſpectat tota comparatio cum hinnulo, timiditatis perpetuo fere apud omnes gentes ſymbolo. Quin et ipſum *Chloës* nomen eo pertinere putabat Heinſius in Lectt. Theocrit. p. 380. quod eſſet ἀπὸ τοῦ χλοάειν, voce a colore timoris deducta: unde et Χλόαι Nymphae illae, quae perpetuo tactum Satyrorum fugere putarentur. — *Hinnuleus*, nova forma, ut ſupra 17. 9. hinnulus, νεβρὸς, caprearum, cervarum, damarum pullus. — *Chloës* nomen occurrit III. 9. 9. et III. 26. 12. quam eandem eſſe, neque negare, neque affirmare licet. — 2. *quaerenti*, deſideranti *matrem*, quaſi ea praeſente minus ipſi metuendum ſit; e natura timoris, et appoſite propter v. 11. 12. de puella matri adhaerente. — *pavidam* vel perpetuo epitheto, vel pullo abſenti timentem. — *montibus aviis*, ἀβάτοις, οἰοπόλοις, deſertis, qui fere latibula ferarum ſunt; vel ex poetica ratione: in quibus a matre aberraverat. — *non ſine metu*, cum maximo metu, maxime metuens, cum vi dictum, ut I. 25. 16. *non ſine queſtu* et III. 29. 38. *non ſine clamore*. — *Metus aurarum et ſilvae*, a ſilva ſ. arboribus leniſſimo aurae ſtrepitu commotis incuſſus. Hoc ulterius exornatur ſqq. Sollennes vero hae timoris nimii ideae. Virg. Aen. II. 728. *nunc omnes terrent aurae, ſonus excitat omnis.* Lucan. VIII. 5. *pavet ille fragorem motorum ventis nemorum.* Claudian. in Eutr. II. 451. *Ecce levis frondes a tergo concutit aura.*

v. 5—8. Nam ubi folia vento leviter intremuerunt. Docte atque ornate haec poeta elocutus eſt. Pro quovis vento Zephy-

Nam ſeu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, ſeu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.

Atqui

Zephyrum poſuit, tanquam leniſſimum, ut indicaret, hinnuleum vel leviſſimo ſtrepitu exanimari. Hinc *inhorreſcere* dicitur *foliis*, quibus incidit cum *horrore*, *φρικὶ*, h. leni impulſu, quae leviter commovet. Sic *μαλακὴν φρῖκα φέρειν* Zephyrus dicitur Leonidae c. XXVIII. (Anal. Br. II. 196.) Plato c. XIII. (Anal. Br. I. 171.) *ὑψικόμαν παρὰ τάνδε καθέζεο φωνήεσσαν φρίσσουσαν πυκινοῖς κῶμον ὑπὸ ζεφύροις.* Ita et *horror, horrere* Catullo, Virgilio, Ovidio, aliis. v. Burm. ad Lucan. V. 446. Inverſione autem poetica *adventus veris inhorruit foliis* dictum puta pro, folia adventu veris inhorruerunt; quae vulgaris ratio obtinet in Stat. Th. I. 309. de Mercurio, *tenuique exceptus inhorruit aura.* Pro Zephyro vero ſ. verna aura docte et audacter eſt *adventus Veris*, ver adveniens, cuius numinis appropinquantis vis ſentitur arboribus, a Zephyro, eius comite (IV. 12. 2.) ac *praenuntio* (Lucret. V. 736. *It Ver, et Venus, et Veneris*, adeoque et Veris *praenuntius ante pinnatus graditur Zephyrus veſtigia propter*) commotis. Alii de foliis aridis per hiemem delapſis, vel quae arboribus adhaeſerint, intelligendum h. l. putant. Atqui adventum veris tum ſatis otioſe poeta adieciſſet, et *mobilibus*, quod forte opinioni ſuae ſuffragari exiſtimant, ſimpliciter ornat, ut I. 7. 14. — 6. Alia leviſſimi ſtrepitus excitati cauſa. — *lacertae virides, χλωραὶ,* perpetuo epitheto. — *Rubus, βάτος*, ſentis genus. — *dimovere*, rubum perlapſae levem ſtrepitum edidere. — 8. metu exanimatur, timet, ne leo vel tigris tergo ſuo immineat. Docte hoc poſteriori membro (v. 9. 10.) inſeruit. — *corde tremit*, cor eius micat (Tibull. I. 10. 12.) *ἐκπηδᾷ, πάλλεται ἦτορ*, uti et alterum *genibus tremit*, genua eius tremunt, labant *ὑπὸ δ' ἔτρεμε γυῖα*, notae ſunt ac ſollennes de magno timore loquendi formae.

v. 9. 10. *Atqui* nihil tibi a me metuendum eſt, ego, quem hinnuli more fugis, te non tigridis aut leonis inſtar ſector. Praeclare poeta ſubruſtico puellae pudori conſuluit hactenus, quod non diſerte eloquitur, qua cauſa impulſus eam inſequatur,

Atqui non ego te, tigris ut aſpera,
Gaetulusve leo, frangere perſequor:
Tandem deſine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

quam verbo tantum v. extr. tangit. — *tigris aſpera*, irata, ſaeva, fera, ut Stat. Th. IV. 515. — *leo Gaetulus*, pro quovis immani. Nam Africae, cuius pars eſt Gaetulia, leones feriſſimi habiti. v. carm. praeced. v. 15. Senec. Hippol. 59. Hos vero, leonem et tigridem, omnino pro feris animalibus poſuit, hinnulo maxime metuendis. — *frangere perſequor*, graece pro, ut te *frangam*, dilaniem, occidam, *ἆξαι διώκω*. *Frangere*, ut *ἀγνύναι*, de morſu maioris ferae; noto loquendi uſu.

v. 11. 12. *Tandem*, aetate iam provectior, quam viros minime fugere decet. — *matrem ſequi*, ſervata imagine de hinnulo, pro, eam comitari, lateri eius ſemper adhaerere. Sed et ſic pudor virginalis deſcribitur Heſiod. Op. 521. *ἥ τε δόμων ἔντοσθε φίλῃ παρὰ μητέρι μίμνει, οὔπω ἔργ' εἰδυῖα πολυχρύσου Ἀφροδίτης*. Catull. LXII. 21. de Heſpero: *qui natam poſſis complexu avellere matris, complexu matris retinentem avellere natam.* — *tempeſtiva viro*, *ὡραία γάμου*, *iam matura viro*, *iam plenis nubilis annis*, Virg. Aen. VII. 53. translata a pomis tempeſtivis, h. maturis locutione. Res notiſſima. cf. ad II. 5. 10.

CAR-

CARMEN XXIV.

ARGVMENTVM.

Carmen consolatorium ad Virgilium (Maronem, haud dubie vel propter vv. 13. 14.) Quinctilii peregre profecti (v. 11.) mortem impatienter lugentem. Dubitari vix potest, quin Quinctilius idem sit, cuius severum et acutum iudicium A. P. 438. laudat, quemque Hieronymus Chron. Euseb. Cremonensem, Horatii Virgiliique communem familiarem appellat, et Ol. CLXXXIX. 1. mortuum ait. — Conspicuum est hoc carmen elocutione ornata atque docta, sensuumque dispositione facili et ex animi natura ducta. Consolaturus enim Virgilium poeta Melpomenen invocat, ut se, maerore prostratum, modos tanto dolori aptos edoceat, doloremque Virgilii, etsi immodicum, dum suum prorsus facit, tantum abest, ut improbet, sapientique viro indignum indicet, ut potius iustissimum eum, virtutibusque Quinctilii cum maxime debitum pronuntiet. Parato sic ad Quinctilii laudes transitu, extollit eius modestiam, iustitiam, fidem, animi candorem; non mirum adeo videri debere ait, quod mors eius bonis omnibus acciderit luctuosissima, maxime vero ipsi, (en conversionem mollissimam!) qui amico eo usus sit integerrimo. Munita sic, qua se in Virgilii pectus insinuaret, via, hortatur eum, ut tandem luctui, nihil quippe profuturo, modum figat, patienterque iacturam ferat, qaam nullo modo reparare possit.

AD VIRGILIVM.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.

Ergo

v. 1 *sqq.* In iactura tam cari amici nullus dolor videri debet aut indecorus, aut immodicus. Ornatius ac vividius poeta, *quis pudor sit desiderio*, desiderii, qui pudeat nos, dedeceat nos *desiderium*, quod desiderio, dolore ex obitu Quinctilii percepto, afficiamur? *aut quis modus sit*, qui modum in eo servare possimus, quum *tam carum caput*, Quinctilius sit, quem desideremus, ereptum lugeamus. Auctor Consol. ad Liviam v. 7. *Et quisquam leges ausit tibi dicere flendi, et quisquam lacrimas temperet ore tuas?* Cum dilectu vero desiderium posuit poeta; inest enim nimii doloris excusatio. — 2. *tam cari capitis*, viri, *φίλης κεφαλῆς*, amici, noto graecismo. v. Burm. ad Propert. II. 18. 86. — Invocatio Musae multum hic dignitatis habet, quasi metuat, ut ipse, dolore praepeditus, graviter satis tristissimi animi sui sensa eloquatur. *Praecipe cantus*, *κατάρχου μολπῆς*, praei, monstra, doce leges ac modos carminis, luctui aptos. Referendum ad *προοίμιον* choragi, qui praecipiebat, docebat chorum cantanda carmina. cf. IV. 6. 35. Similiter Alcman apud Hephaest. p. 22. *Μῶσ' ἄγε, Καλλιόπα, θύγατερ Διὸς, ἄρχ' ἐρατῶν ἐπέων, ἐπὶ δ' ἵμερον ὕμνον καὶ χαρίεντα τίθει χορόν.* Caeterum Cruquius verba ita iungit: *O Melpomene, cui — — dedit, praecipe, quis sit pudor aut modus cantus lugubris desiderio tam cari capitis.* Muretus vero, *praecipe lug. cantus, quis*, quibus *pudor et modus sit des.* Denique Heinsius, *Melpomene, lugubris* (sec. casu) *cantus* dea. Quae rationes quam contortae, et quam parum poeta lyrico dignae sint, facile intelligitur. — 3. *Pater*, Iupiter; Musae enim eius et Mnemosynes filiae. Melpomene vero vocem et citharam Iovi acceptam refert, quatenus omnia, quae singulis Diis attributa sunt, a Iove ipsis concessa putantur, munera inde, *τιμαὶ*, *δῶρα*

Ergo Quinctilium perpetuus ſopor
Vrget? cui Pudor, et Iuſtitiae ſoror,
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?

Multis

δῶρα ſimpliciter dicta. Sic Aeolo (Virg. Aen. I. 66.) *divum pater atque hominum rex et mulcere dedit fluctus, et tollere vento.* Rem attigi ſupra I. 12. 20. — *vocem liquidam*, puram, canoram. *Liquidam cycni querelam* dixit Lucret. IV. 552. et *inſignem cithara, cantuque fluenti Dorcea* Valer. Flacc. III. 158. Calpurn. Ecl. IV. 150. *tam liquidum tam dulce canunt.* Contra *voces vix ſtillantes* de arida ac craſſa voce Id. VI. 23. — 4. *vocem cum cithara*, v. et citharam, nota ratione.

v. 5 *ſqq.* Tenerrimum poetae affectum ſtatim prodit, animumque ad rem convertit *τὸ ergo*, quod dolentis eſt, eademque vi hic poſitum, qua Propert. III. 7. 1. *Ergo ſollicitae tu cauſſa, Pecunia, vitae es.* — *perpetuus ſopor*, mors, ſuaviori idea, ut III. 11. 38. *longus ſomnus.* μακρὸν, ἀτέρμονα, νήγρετον ὕπνον ſimiliter dixit Moſchus II. 109. et quis non? v. Barth. ad Claudian. B. Gild. 213. — 6. *Vrget*, proprie, e poetica ratione. Nam ſomnus hominem dicitur *alis amplecti* (Stat. Achill. I. 620.) ei *incumbere* (Id. Theb. X. 149.) eum *premere* (Virg. Aen. VI. 521. *preſſitque iacentem dulcis et alta quies, placidaeque ſimillima morti*) et hinc de gravi et perpetuo ſopore, *urgere.* Virgil. Aen. XII. 309. *Illi dura quies oculos et ferreus urget ſomnus, in aeternam clauduntur lumina noctem.* — 6. Quo neque verecundior quisquam, neque iuſtior, neque magis ſpectatae fidei, aut veritatis amantior fuit. Vide quantum poetica ratio ab hac pedeſtri differat. Probos Quinctilii mores declarat poeta per ſpecies aliquas, pudorem, iuſtitiam, fidem ac veritatem, easque, tanquam deas, una cum Quinctilio habitaſſe praeclaro phantaſmate fingit. Nam qui veri et aequi amans eſt, is Veritatem, Iuſtitiam colere; eundem contra numina iſta amare, cum eo verſari, habitare, eum comitari priſco ſermone dicuntur. De Corintho Pind. Ol. 13. 6. ἐν τᾷ γὰρ Εὐνομία ναίει, κασίγνηταί τε Δίκα, καὶ ὁμότροπος Εἰρήνα. unde profecit Auctor incertus apud Stob. in Excerpt. Grot. p. 133. πέμπετ' ἁμῖν ῥοδόκολπον Εὐνομίαν, λιπαροθρόνους τ' ἀδελφὰς, Δίκαν, καὶ στεφανη-

Multis ille bonis flebilis occidit:
Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu, non ita creditum
   Poscis Quinctilium Deos.

Quod

φαεννφόρον Εἰράναν. v. ad I. 26. 1. Sedem igitur fixam apud Quinctilium, dum viveret, habuisse dicit ista numina, eoque mortuo nunc haerere dubia, quem hospitio suo dignentur, diuque quaesitura, antequam *parem huic*, h. qui sese aeque colat, amet, inveniant, cui adeo se iterum adiungant. *Pudor* tanquam Deus passim apud Graecos occurrit, veluti Eurip. fr. Hippol. apud Stob. t. 31. *ὦ πότνι' Αἰδὼς, εἴθε πᾶσι τοῖς βροτοῖς συνοῦσα* caet. — 7. *Fides incorrupta*, quae neque gratia neque muneribus corrumpi, mutari potest; hinc *soror Iustitiae* dicta, ei perpetuo iuncta, quatenus homo iustus idem est fidelis. Exquisitiore enim loquendi usu inter ea sororium intercedit vinculum, quae eiusdem naturae sunt atque indolis, quae adeo una fere deprehenduntur. Sic *Δίκα* et *Εἰρήνη κασίγνηται* audiunt Pindaro l. l. Eadem ratione Bacchyl. in fr. apud Clem. Alex. p. 731. *Δίκαν* vocat *Εὐνομίας καὶ Θέμιδος ἀκόλουθον*, et Hesiod. Theog. 230. *Δυσνομίην Ἄτην τε συνήθεας ἀλλήλοισιν.* Suaviter quoque Petron. c. 84. *Nescio quomodo bonae mentis soror est paupertas.* quem locum laudavit in hanc rem Ruhnk. ad Tim. p. 3. ubi plura vide sis. Nostri locum forte respexit Sil. II. 486. *Fidem* pariter *Iustitiae consortem* vocans. — *Veritas nuda*, quae nihil adscititii habet, quo aliis fucum faciat, quae et incomta maxime placet. Martial. X. 72. 10. *Siccis rustica Veritas capillis.* Est adeo, aperta, fraudum expers. Pariter Apulei. Met. X. p. 700. ed. Oud. *procedit in medium nuda Veritas.*

v. 9 *sqq.* Magnum quidem apud omnes bonos et cordatos viros desiderium sui reliquit Quinctilius; nulli tamen mors eius tristior accidit, quam tibi, qui amico eo utebaris, in paucis caro. Vt sequentia recte expedias, cogitandum, Virgilium in Quinctilii profectione pro incolumi eius reditu, seu omnino pro Quinctilio aegrotante, vota ac sacra fecisse. Iam quum Dii sacris sibi factis quasi obstringantur ad praestandum id, in cuius gratiam preces sibi factae sint; recte adeo is, pro cuius incolumitate vota nuncupantur, *Diis credi*, eundemque

ex

Quod ſi Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus ſidem,

Non

ex altera parte Dii dicuntur *debere*, cuius ſalutem atque incolumitatem ab iis tanquam debitum repoſcere licet. Omnino haec e craſſioribus antiquitatis notionibus, ubi Deos ſacris tanquam muneribus ad quaevis praeſtanda obligari, ipſique, ſi quae ſibi a Diis obtigiſſent, *reddendis victimis* (cf. II. 7. 17. et II. 17. 30.) nomine ſuo exſolvi exiſtimarent, repetenda eſſe, vix eſt ut moneam. *Pius* erat Virgilius, votis pro Quinctilii ſalute nuncupatis, ſed *fruſtra*, Diis eius pietatem non remunerantibus (fere ut Catull. LXXVI. 26. *o dii reddite mi hoc pro pietate mea.*) *poſcebat*, repoſcebat a Diis, tanquam mercedem pietati ſuae debitam, ſalutem Quinctilii, quem iis *non ita crediderat*, non eum in finem, ut ſibi eriperetur, imo, ut ſalvus rediret, precibus Deos efflagitaverat. Ita quidem paullo difficiliorem hunc locum ſatis expeditum puto. Alii *fruſtra* iungunt τῷ *poſcis*, hoc ſenſu; *Tu* impatienter dolorem ferens ac *pius*, pietate, amore eius commotus *fruſtra poſcis Deos Quinct.* qui tamen *non ita*, non ea conditione, ut perpetuo eum poſſideres, tibi creditus, ſed ad tempus tantum tibi commodatus fuerit.

v. 13 *ſqq.* Enimvero lamentis tuis nihil proficies, nunquam eum in vitam revocabis. Pro hoc ornatius ac doctius, Virgilium Orpheo tacite aequiparando: ſi vel Orpheo ſuavius canas, nunquam tamen exſangue corpus cantu tuo animes. Aiunt poetam reſpexiſſe caſum Orphei, Eurydicen ſuam fruſtra repetentis, magnamque hoc aeque lugubre exemplum ad conſolandum Virgilium poetam vim habere contendunt. Quod utrumque a re ipſa ac poetae conſilio ſatis alienum videtur. Nam Orpheus cantu ſuo omnino permoverat Deos inferos, ut Eurydicen ſuam in vitam reduceret, cuius iterum amittendae cauſſa unica erat, quod *imprudens reſpexiſſet.* v. Virgil. Ge. IV. 491. Quod ſi igitur Orpheo blandius Virgilius ceciniſſet, dubitandum non erat, quin is Quinctilium ab inferis reducturus fuiſſet, et, ut ſerio agamus, ſi hoc, etſi alieniſſimum, poeta voluiſſet, omnino totum locum aliter adornaſſet. Fidem enim Orphei non arboribus, ſed Diis inferis auditam vel potius exauditam, neque ſanguinem imagini non rediturum, ſed mortuum in ſuperas auras Virgilium non reducturum dixiſſet. Imo vero, ſi paullo exquiſitiorem

Non vanae redeat ſanguis imagini,
Quam virga ſemel horrida,

Non

ſitiorem ornatum demas, poeta nihil amplius dicit, quam, ſanguinem ſ. vitam cantu vel efficaciſſimo non reddi: quam eandem ſententiam ab Aeſchyl. Agam. 1026 ſqq. *τὸ πεσὸν δ' ἅπαξ ἐπὶ γᾶν προπάροιθ' ἀνδρὸς θανάσιμον μέλαν αἷμα τίς ἂν πάλιν ἐγκαλέσαιτ' ἐπαείδων;* iam habes propoſitam. Pro cantu efficaciſſimo docte ponit lyram Orphei, vi ſua arbores animantem, ac ſecum trahentem. Apprime huc facit Eurip. Iphig. A. 1211 ſqq. ubi Iphigenia, rigidum patris animum flexura, Orphei cantum ſibi optat: *εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον πείθειν ἐπᾴδουσ' ὥσθ' ὁμαρτεῖν μοι πέτρας, κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν, οὓς ἐβουλόμην· ἐνταῦθ' ἂν ἦλθον.* Vnde patet, proverbii fere vim huic locutioni ineſſe. Iam obſerva ornatum in ſingulis. *Si* vel *blandius*, ſuavius, dulcius *Orpheo Threïcio* Θρηϊκίῳ, Thracio *fidem*, fides, lyram *modereris* docte pro, pulſes. Nam quae cum arte quadam tractamus, certis quibusdam legibus adſtricta, ea regere, moderari dicimur. Similiter infra IV. 3. 17. *temperare ſtrepitum teſtudinis.* Hinc *ἄναξ λύρας* Apollo alicubi in Anal. Br. audit. Non igitur eſt, potenter pulſare, aut ad modos ſ. numeroſe, unde moderari dictum ſit, ut quidam imperite volunt. — *auditam arboribus,* cuius tanta vis ſit, ut arbores eam audiant, qua vel arbores animentur. v. ad I. 12. 11. — 15. *non* tamen *ſanguis,* quo incaleſcat, animetur iterum, vita *redeat imagini,* in imaginem, umbram *vanam,* exſanguem, corpore deſtitutam. Animam, quae ad inferos deſcendebat, corpori, in quo antea fuiſſet, exacte reſpondere credebant, adeo, ut et vulnera, quae corpus vivum accepiſſet, referret (cf. Virg. Aen. VI. 494 ſqq. Stat. Theb. II. 8. 9.) quae ideo dicebatur *εἴδωλον,* ſimulacrum, imago defuncti, et, quia ſanguine, carne et oſſibus h. corpore ſuo deſtituta erat, imago vana, umbra. Ovid. Faſt. V. 463. *elapſa rogi flammis et inanis imago.* v. ad I. 4. 16. adde Hemſterh. ad Lucian. T. I. p. 402. Vt igitur imagini vita redderetur, ſanguine opus erat, quo ea iterum animaretur. Hinc ſanguinis uſus in necyomantiis veterum, ad vocem, omninoque vim vitalem umbris per aliquod tempus conciliandam. Ducta vero haec omnia de imagine ſ. *εἰδώλῳ* ex Homeri Odyſſea.

v. 16 — 18. Mythica accedit exornatio vulgaris ſententiae

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum!

tiae: quae vita perfuncta est, quae semel loca infera intravit. De Mercurio ψυχοπομπῷ v. ad I. 10. 18. — *quam virga* caet. quam Mercurius semel ad inferos deduxit. — *horrida*, proprie ipse Mercurius est horridus, severus, qui exorari nequit, propter fatum horridum, immutabile: tum ipsa virga, quae umbras, reverti conantes, vi repellit. — *compulerit*, perduxerit, sed illud aptius gregi; ut συνάγειν Graecorum. v. Villois. ad Long. I. init. Supra I. 10. 18. *virgaque levem coërces aurea turbam.* — *gregi* ad gregem umbrarum, ad reliquas umbras. Eadem forma Virgil. Ecl. II. 30. *gregem viridi compellere hibisco.* — *nigro*, perpetuo rerum inferarum epitheto. Caeterum eandem Mercurii imaginem umbrarum quasi gregem deducentis habes in Lucian. Catapl. §. 3. p. 623. πλησίον αὐτὸς οὗτος, (Mercurius) ὡς ὁρᾷς, πολλούς τινας ἡμῖν ἄγων· μᾶλλον δὲ, ὥσπερ τι αἰπόλιον, ἀθρόους αὐτοὺς τῇ ῥάβδῳ σοβῶν. — 17. *non lenis recludere*, docte ac graece pro, immitior, quam ut recludat *precibus* (in tertio casu) *fata*, qui precibus exorari nequit, ut recludat fata. Exemplum eius rei praebet Lucian. l. l. §. 4. Alias haec severitas tribuitur Diis inferis, ad declarandam fatorum necessitatem et immutabilitatem. v. II. 14. 6. Recludere fata dicunt esse pro, resolvere, rescindere fatorum ordinem; at, qua ratione sic dici possit, non expediunt. Scilicet ex antiqua opinione loca infera munita atque clausa finguntur porta ferrea inde ab Homer. Il. Θ. 15. qua declaratur, reditum inde ad superos non dari. Iam qui vitae suae portionem fato sibi datam, τὸ πεπρωμένον, emensus est, is fato functus Orcum petere dicitur; cui eidem si exinde reditus ad supera loca patet, ut denuo vitam degat, recte huic fata recludi dici possunt, et hactenus *recludere fata* interpretari licet rescindere, adiecta tamen vitae redintegratae notione. Ad sensum Propert. IV. 11. 2. *Panditur ad nullas ianua nigra preces.*

v. 19. 20. *Durum* utique hoc, quod lamentis tuis fata flectere nequeas; igitur patienter te ferre decet, quod mutare nequeas: κούφως φέρειν δεῖ τὰς παρεστώσας τύχας, ut incertus apud Stob. in Grot. Exc. p. 945. Generali hoc inclusit sententiae, sollenni poetarum more. *Levius fit*, minuitur, elevatur;

nam

Durum! Sed levius fit patientia,
Quidquid corrigere est nefas.

nam adverſis ac triſtibus animus degravatur, laetis contra effertur. — *patientia*, patienter ferendo, quod *nefas eſt*, per fata non licet *corrigere*, ex animi noſtri ſententia mutare. *Corrigere* ut Terent. Adelph. 4. 7. 23. *Ita vita eſt hominum, quaſi ludas teſſeris; ſi id, quod maxime opus eſt iactu, non cadit: illud, quod forte cecidit, id arte ut corrigas.*

CAR-

CARMEN XXV.

ARGVMENTVM.

Insultat Horatius hoc carmine Lydiae, eique obrepentem senectutem, formaeque adeo, qua plurimos olim amatores allexisset, iacturam obiicit. Quod cum per se satis amarum est, tum exacerbavit illud poeta, hunc ipsum contemtum, quo nunc inter iuvenes laboret, in commodis numerando, quae ei praeter opinionem obtigerint. Etenim, quum ei antea propter amatorum ad domum eius concursantium strepitum nox insomnis traducenda fuisset, placidissima nunc eam frui posse quiete ait, neque vi ad domum effringendam parata neque querula amantium voce interrupta. Solebant nimirum iuvenes noctu ad puellarum aedes excubare (θυραυλεῖν, v. doctam Ruhnk. notam ad Tim. p. 145.) de duritie puellae queri, querelis convicia admiscere, vi denique (v. ad III. 26. 7.) aditum sibi facere. — Tum, non amplius dissimulata indignatione, quam et mutatus orationis habitus (inde a v. 9.) manifestat, stricto quasi gladio eam insectatur, ac iure a iuvenibus eam contemni pronuntiat, in quos olim dura ac superba fuisset, arrogantiamque istorum vicissim, anum factam, experturam, ubi libidinis aestu domo sua, ad quam nemo accedet amplius, protrusa angiportus pervagari cogatur. Compar. III. 15. et IV. 13.

AD

A D L Y D I A M.

Parcius iunctas quatiunt feneſtras
Ictibus crebris iuvenes protervi,
Nec tibi ſomnos adimunt: amatque
Ianua limen,

Quae

v. 1 ſqq. Raro iam accidit, ut iuvenes noctu ante aedes tuas tumultuentur, tibique moleſtiam creent. Salſe admodum, pro vulgari, iuvenes iam te negligere incipiunt, raro iam noctu ante aedes tuas verſantur, atque intromitti cupiunt, pulchritudinis tuae, qua olim incendebantur, flore annis marceſcente. *Parcius*, rarius *quatiunt*, impetunt *ictibus*, pulſant feneſtras. Poteſt et eſſe: parce, leviter admodum, *φειδομένῃ χειρὶ*, refrigerato quippe deſiderio, pulſant *feneſtras*, valvas feneſtrarum. Nam feneſtrae ſimpliciter apud Romanos usque ad Neronis aetatem erant aperturae, parietibus inſertae, per quas dies intrabat. Muniri eae ſolebant valvis ligneis maxime reticulatis; quibus invicem iunctis, et ipſa feneſtra iuncta e poetica loquendi ratione dici poteſt. Sic *ripae fluvii iunguntur*, ponte facto. Liv. XXI. 45. *Danubius gelu concretus ripas iungit* Plin. Paneg. XII. Flor. IV. 12. 18. *ſaltu iungere foſſas* Stat. Achill. II. 423. — *protervi* hoc ipſo, quod, excluſi a te inſolentius ſe gerunt, foribus tuis inſultant. Hoc enim magis appoſitum videtur, quam ut ſit, cupidi tui, amorem tuum expetentes, etſi hac notione alias occurrit. Ad ſenſum Ovid. A. A. III. 69. *Tempus erit, quo tu, quae nunc excludis amantem, frigida deſerta nocte iacebis anus; nec tua nocturnis frangetur ianua rixis, ſparſa nec invenies limina mane roſa.* Claudian. in Eutrop. I. 92. de Laide anu: *cum ſerta refutat canities, iam turba procax, noctisque recedit ambitus, et raro pulſatur ianua tactu.* adde Propert. I. 16. 5. Caeterum hac ſententiae de amatorum infrequentia elocutione arrogantiam ſimul ac faſtum Lydiae tangit, quo olim amatores excluſerat. — 3. Continuat irriſionem poeta: ſecure nunc ſomno indulgere potes, nullis amantium querelis ac clamoribus turbato. Propert. II. 15. 5. ad Cynthiam rus profectam: *Nulla neque ante tuus orietur*

rixa

Quae prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus et minus iam:
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis!

Invi-

rixa fenestras, nec tibi clamatae somnus amarus erit. — *Amat ianua limen*, aegre se a limine avelli patitur, h. perpetuo iuncta est limini, a limine non recedit, propter amatorum infrequentiam. Elegans hic usus τοῦ *amare*, quem parum intellexerunt non nulli viri docti. Sic in Callim. ep. XL. τήν τε μίτρην, ἣ μαστοὺς ἐφίλησε, *quae amabat*, h. *constringebat*, *arcte adstricta erat mammis*, pessime quidam ἐφύλασσε legendum proposuerunt, obnitente iam Toup. Cur. poster. ad Theocr. p. 41. Ita quoque in Stat. Silv. II. 3. 55. *obliquo pendula trunco incubat, atque umbris sinuatur amantibus undas* admodum turbarunt Intpp. Gevartio *scrutatur*, Heinsio *rimatur*, Marklando denique *tutatur* pro *sinuatur* reponentibus. Sed salva res est, et locus sic expediendus: sinuatur umbris arbor, ramis super aquam demissis, qui adeo *amant*, prope contingunt undas; hinc sequitur, *sperat et amplexus*; et paullo ante v. 45. *tu saltem declinis ama*, h. uti ipse poeta explicative subiicit, *preme frondibus undam*, quod est ex imit. Virg. Aen. V. 163. *Litus ama*, h. *lege littoris oram* (Id. Ge. II. 44.) *et laevas stringat sine palmula cautes.* Idem Stat. Theb. IX. 114. *motusque per omnes corpus* Tydei *amat*, h. *corpus servans, circumque supraque vertitur*, ut ipse ait. Sic *focos amare* Virg. Ge. III. 134. *latebram amare* Rutil. Itin. I. 522. ubi v. Wernsd. Neque absimile, quod in Theognideis (Gnom. Br. 341.) legitur, ἆ δειλὴ Πενίη — τί δὲ δή μ' οὐκ ἐθέλοντα φιλεῖς; *quid invito mihi adhaeres?* Non igitur subtilius aut affectatius, neque comice poetam haec elocutum cum quibusdam opinari licet. — 5. quae olim *multum facilis* (ita iunge) admodum facilem se praebebat in *movendis*, versandis *cardinibus*, quae assiduo usu mobiles habebat cardines, quae adeo frequentes olim amatores admittebat. Forte tamen ornatius est, si haec a puella ad ianuam traducta cogites; nam illa proprie est facilis, quae commodam se praebet amatoribus, quae iis facile sui copiam facit: tum ipsa ianua, quae facilem accedentibus aditum praebet. Sic apud Iuven. Sat. IV. 63. rhombum portentosae magnitu-

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu:

Thracio

dinis adferenti *facili patuerunt cardine valvae* imperatoris. Contra *difficilem forem* dixit Ovid. Am. I. 6. 2. ob ianitorem difficilem. — 6 — 8. Placet sibi poeta in cumulandis, quae eiusdem fere sunt sententiae, imaginibus, quo acrius Lydiae animum pungat. Vulgare, rarius iam iuvenes cantilenam ante aedes tuas instituunt, qua pervicaciam tuam expugnent, vide quam egregie animaverit. Forte vis aliqua subest τῷ *audis*, non admodum gravaris, non amplius vacivas aures praebere oportet cantilenis iuvenum, querula voce admitti cupientium. Pro hoc exquisite eiusmodi cantilenae particula adponitur; in qua ad pervicacem Lydiae animum omnia praeclare attemperata. *Me tuo*, qui te perdite atque efflictim amem, qui totum me tibi addixerim, *pereunte noctes*, multo fortius, quam, excubante per noctem, pernoctantem ante fores tuas; iniungit enim notionem frigoris, imbrium, quae ei Lydiae caussa perferenda sunt. Quo et spectat epith. *longas*, quae amatori, morae impatienti, longiores videntur. Epp. I. 1. 20. *ut nox longa, quibus mentitur amica diesque longior.* cf. Prop. I. 12. 13. Asclepiadeum carmen (c. XXIII. in Anal. Br. T. I. p. 215.) *νὺξ μακρὴ καὶ χεῖμα, μέσην δ' ἐπὶ Πλειάδα δύνει, κἀγὼ πὰρ προθύροις νείσσομαι ὑόμενος, τρωθεὶς τῆς δολίης Ἑλένης πόθῳ*, laudarunt iam alii; adde eiusd. c. XXVI. et Nostri III. 10. 5. Propert. I. 16. 23. *Me mediae noctes, me sidera prona iacentem, frigidaque Eoo me dolet aura gelu.* Caeterum suavitas toti picturae accedit e diversis amatorum moribus: his blanda voce, precibus, suspiriis: illis contra vi aditum sibi parantibus.

v. 9 sq. Nexus: Quum iam nunc, forma tua aliquantum imminuta, amatoribus destituaris, facili coniectura assequi licet, fore, ut aliquando, anus facta, ab iisdem prorsus negligaris, nemo te expetat; ut Catull. VIII. 14. *At tu dolebis, cum rogaberis nulla, scelesta, nocte.* Quanto acerbius pro hoc, cum exprobratione libidinis eius: Tu vicissim, ubi nemo amplius reperietur, qui ad te recipi velit, discurrens per angiportus vilissimi scorti instar ultro, libidine incensa, amplexus iuvenum aucupaberis, eorumque arrogantiam ac fastidium experieris. Propert. III. 23. 35. *Exclusa inque vicem fastus patiere superbos, et quae fecisti, facta quereris anus*, quocum contende Asclepiadae c. XVIII. (Anal

Thracio bacchante magis ſub inter-
lunia vento

Cum

(Anal. Br. I. 214.) *νὺξ, σὺ γὰρ, οὐκ ἄλλην μαρτύρομαι, οἷά μ' ὑβρίζει Πυθιὰς — ταὐτὰ παθοῦσα σοί μέμψαιτ' ἐπ' ἐμοῖς στᾶσά ποτε προθύροις.* *Invicem*, viciſſim, ut Propert. l. l. — *flebis*, dolebis, eo acrius te punget, quo vehementior libidinis tuae aeſtus eſt; pro ſimplici, experieris (v. ad I. 5. 6.) *moechos arrogantes*, moechorum arrogantiam, te vel *moechi ſemitarii* (ut Catull. XXXVII. 16. vocat) h. abiectiſſimi faſtidient. Nam hos intelligendos eſſe vel inde patet, quod Lydiam ſemitas et angiportus pervagaturam poeta inducit. *Moechi* ſimpliciter ſunt amatores, turpiori ſenſu, ut ſaepe apud Catullum. Sic *adulter* I. 36. 19. — *anus*, *γεγηρακυῖα*, anus facta. — 10. *levis*, mutato animo, quae, cum olim arroganter ac ſuperbe amatores tractaſſet, ſe nunc facillimam iisdem praebet; poteſt etiam eſſe, abiecta, vilis, nullo loco habita, quod viliſſimis hominibus ſui copiam facere cogeretur, ſecutuleia. Ita etiam volebat Burm. ad Prop. I. 4. 9. Forte tamen magis adpoſitum videtur, ſi *levis* ſimpliciter accipias, mobilis, vaga, errans per angiportum. Nam hoc ipſo iam innuit proiectum eius pudorem, atque contemtum, quum in angiportis non niſi viliſſima proſtarent ſcorta. Catull. LVIII. 4. *Nunc in quadriviis et angiportis glubit magnanimos Remi nepotes.* cf. Lucian. T. I. p. 60. ed. Reiz. — *in ſolo*, minus frequentato, vel potius, ipſa ſola, deſerta ab amatoribus. Petron. c. LXXXI. *Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, et derident ſolitudinem meam.*

v. 11 — 15. Libidine exſtimulata, incenſa, ubi libido te invadet. Vide, quanta doctrina, quanto ornatu, quanta denique acrimonia vulgare hoc poeta elocutus ſit! Ordo verborum videtur: *quum tibi amor et libido circa iecur ſaeviet magis quam Thracius ventus, qui ſub interlunia bacchatur.* v. Obſſ. — *Thracius ventus*, Boreas; nam Thracia ventorum domicilium Graecis habita. Hinc *ἄνεμοι Θρηΐκιοι* Apollon. Rh. I. 820. *Θρηϊκίαι πνοαὶ* Aeſchyl. Agam. 663. *animae Thraciae* Noſter IV. 12. 2. *Threicius aquilo* V. 13. 3. *Thraces equi* Val. Fl. I. 614. cf. Spanh. ad Callim. H. in Dian. 114. — *bacchante ſub interlunia*, qualis bacchari ſolet, qui impetuoſiſſimus eſt interlunii tempore. *Boreas bacchatus ab Arcto* Ovid. Triſt. I. 12. 29. *bacchatum imbrem* ſimiliter dixit Valer. Flacc. VI. 634. *bacchatum tremorem* Claudian. in Eutrop.

Cum tibi flagrans amor, et libido,
Quae solet matres furiare equorum,

Saeviet

Eutrop. II. 27. *insanientem Bosporum* Noster III. 4. 30. Sollennius est *furere* de vehementiore ventorum flatu. — *Interlunium* est, ubi luna vetus non amplius conspicitur, neque dum nova apparet. Quos *interluniorum dies tempestatibus plenos et navigantibus quam maxime metuendos, non solum peritiae ratio, sed etiam vulgi usus intelligit*, iuxta Veget. IV. 40. Macedonii ep. V. 5. (Anal. Br. III. 112.) *τὸ δ' ἀνξοσέληνον ἐκεῖνο ἔξέλιπεν συνόδου μήποτε γιγνομένης.* cum h. l. contulit Schneider Peric. crit. p. 31. Caeterum quam apte Lydiae *ἐρωμανίη* cum Borea comparetur, mox ad v. 15. declarabitur. — 13. *flagrans amor*, amoris flamma, aestus, turpiori sensu. — *libido, quae matres equorum*, equas, nobiliori enuntiatione, *furiare*, in furorem coniicere *solet*, docte pro, qualis equarum est, vehementissima. Alias est *γραῦς καπρῶσα*, veluti Aristoph. Plut. 1025. Expressit autem poeta Gr. *ἱππομανεῖν*. Theocr. II. 49. *Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα καὶ θοαὶ ἵπποι*, ubi v. Intpp. et Heyn. ad Virg. Ge. III. 280. *In furias agitantur equae* Ovid. A. A. II. 487. cf. Burm. ad Anthol. Lat. I. 540. — *Libido saevit circa iecur*, in praecordiis, pro vulgari, animus libidine irritatus est, aestuat, furit. Animus enim quocunque modo graviter affectus moveri, turbari, *κλονεῖσθαι* et sim. dicitur. Hinc *tumultus mentis* II. 16. 9. *πόθῳ κυμαίνεσθαι*, ut in fr. Pind. apud Athen. XIII. p. 601. *fluctibus* amoris *iactari* Catull. LXIV. 97. cf. Tibull. I. 5. 3. Recte adeo poeta insanos libidinis motus cum Boreae furore comparat; eademque ratione cum dilectu adhibuit v. *saeviet*, quod utrique, et vento et animo commoto convenit. Petron. c. XVII. *dolor saevit in praecordiis.* Eadem comparatio in Senecae Med. 579. *Nulla vis flammae tumidique venti tanta, — quanta, cum coniux — ardet et odit.* Maxime huc spectat fragm. Ibyci apud Athen. XIII. p. 601. *ἐμοὶ δ' ἔρως οὐδεμίαν κατάκοιτος ὥραν τε ὑπὸ στέροπας φλέγων θρηίκιος Βορέας ἀίσσων παρὰ Κύπριδος ἀζαλέαις μανίαις ἐρεμνὸς ἐθάμβησε.* — *Iecur* libidinis sedem habitum fuisse, v. ad I. 13. 4. Dicitur illud *vulnerari*, libidine incensum. Anacreon de Amore III. 28. *τανύει δὲ καὶ με τύπτει μέσον ἧπαρ.* Theocr. XI. 16. *ἔχων ὑποκάρδιον ἕλκος Κύπριδος ἐκ μεγάλας τό οἱ ἥπατι πᾶξε βέλεμνον.* Id. XIII. 71. *χαλεπὸς γὰρ ἔσω θεὸς ἧπαρ ἄμυσσεν.* Iam ut Lydiam, tanquam libidinosissimam mulierem referret,

iecur

Saeviet circa iecur ulcerosum;
Non sine questu,
Laeta

iecur eius vulneribus plane oppletum, h. *ulcerosum* dixit. Nihil amplius. Nam *ulcus*, ut ὑποκάρδιον ἕλκος in Theocr. l. l. simpliciter de vulnere usurpatur; atque sic adhibuit *ulcerare* Epp. I. 18. 72. nulla neque foedi adspectus, neque tetri odoris ratione habita. Si quid omnino Horatius voluerit, putem eum Lydiae inveteratam, ne cum senectute quidem extinctam libidinem, cuius adeo vulnera nunquam coierint, declarare h. v. voluisse.

v. 16 *sqq.* *Non sine questu*, acriter conquesta, pro vulgari, ubi videris, animadvertes, (ut I. 2. 6.) tibi vetulae puellas teneras praeferri, te anum contemni. Docta hoc allegoria poeta persecutus est: iuvenes nimirum frondibus recentibus, florentibus magis delectari, quam aridis, illas in deliciis habere, has abiicere. Scilicet aetas iuvenilis, quae *membris viget praeviridantibus*, ut Laberius ait, comparatur arboribus, succi plenis, frondentibus, adspectu laetis; hinc θάλλειν, κομᾶν, (ut Anacr. LXII. 11. ἴδε τὴν φίλην γυναῖκα, κομάει, τέθηλε, λάμπει) et Latinis *virere* (ut I. 9. 17. IV. 13. 6. V. 13. 4.) et aliae loquendi formae ductae: senilis contra aridis, quas *vetustas amplexu annorum enecat*, ut idem Laber. ait, maxime quercubus; v. ad IV. 13. 10. Iam pro fronde viridi in genere cum dilectu poeta posuit hederam et myrtum, tum quod istae Romanis in deliciis essent, maxime in compotationibus, tum quod sollenne esset, puellas iis, maxime myrto, comparare. Catull. LXIV. 89. de Ariadne in sinu matris adolescente, *qualos Eurotae progignunt flumina myrtus*. Idem LXI. 21. *floridis velut enitens Myrtus Asia ramulis*. Cypresso Helenam assimilat Theocr. XVIII. 30. Verba vulgari modo sic procedere debebant: quod pubes hedera atque myrto magis gaudeat quam aridis frondibus. Sed docte alterum membrum nova sententia instruxit poeta. Quod fraudi fuit Intpp. ut in concilianda oratione sensuque constituendo admodum turbarent; Baxtero, *gaudeat virenti ed. atque myrto magis* quam *pulla edera atque myrto*; aliis *edera virenti gaudeat magis, atque* (quam) *pulla myrto*, iungentibus. Iam de verbis videamus. *Pubes laeta* adspectu, vegetae aetatis, φαιδρά, (Mnasalc. XVII. 1. Anal. Br. I. 193.) *laeta ora iuventae* Valer. Fl. VII. 512. *laeta iuventas* Virg. Ge. III. 63. *membrorum laetitia* Stat. Theb. VI. 571. 72. Possit et *laeta* gau-

Laeta quod pubes hedera virenti
Gaudeat pulla magis atque myrto:
Aridas frondes Hiemis fodali
Dedicet Euro.

gaudeat copia poetica dictum videri, pro laetetur, vel gaudeat. Sed prior ratio magis appofita videtur. — *hedera virens*, κισσὸς ζώων Theocr. XXVI. 4. h. ἀείφυλλος. — *myrtus* et ipfa ἀειθαλής· *pulla*, f. pulli coloris dicitur, vel omnino ad nigrae myrti genus declarandum, v. Plin. XV. 37. vel, quod ποιητικώτερον videtur, ad frondes et folia recens exclufa referendum, quae fufci funt coloris, ut adeo frondem myrti tenerrimam, ἁπαλοὺς μύρτους, (Meleag. CV. 1. in Anal. Br. I. 30. adde Anacr. IV. 1.) declaraverit. — 19. 20. aridas contra frondes abiiciat, h. vetulas fpernat. Generaliter poeta extulit, quod h. l. ad Lydiam folam referri debet, *te* contemnat iuventus. Per *aridas frondes* fenectutem declarari, paulo ante monui. Apponam nunc Aefchyl. Agam. 79. eiusdem plane coloris: τό δ' ὑπεργήρων, φυλλάδος ἤδη κατακαρφομένης, τρίποδας μὲν ὁδοὺς στείχει, *Senectus decrepita, foliis iam exarefcentibus, tripes fere inambulat*, uti optime Schütz. adde Macedonii (Anal. Br. III. p. 115.) c. XVI. 7. 8. ὡς δὲ ῥόδον θαλέθεσκες ἐν εἴαρι· νῦν δ' ἐμαράνθης, γήραος αὐχμηρῷ καρφομένη θέρει. quod eft ex imitatione Archilochi XXVII. (Anal. Br. I. 45.) οὐκ ἔθ' ὁμῶς θάλλεις ἁπαλὸν χρόα, κάρφεται γὰρ ἤδη. cf. Plaut. Aul. II. 4. 18. — *dedicet Euro*, ventos eas diripere finat, eas non curet, abiiciat. Nam, quae abiiciuntur, ventis ea dari, permitti dicuntur. Eurip. Bacch. 350. de corona deripienda: καὶ στέμματ' ἀνέμοις καὶ θυέλλαισι μέθες. Traductum inde ad res odiofas, triftes, quarum memoriam ex animo eiicimus: de quo mox ad XXVI. 2. Pro dare, exquifitius eft *dedicare*, arbitrio alicuius, h. l. venti ludibrio permittere; (Virg. *donare*, Aen. IX. 13. *et nubibus irrita* (mandata) *donant*;) et pro ventis univerfis eft *Eurus* (v. Obff.) ut rapidior; qui *Hiemis fodalis* audit, quod flatus eius hieme eft vehementior, acrior. *Hibernos Euri flatus* dixit Virg. Ge. II. 339. Omnino *fodalitium* (fere ut *fororium* vinculum. v. ad I. 24. 9.) iis rebus adfignant poetae, quae mutuo quodam nexu invicem iuncta funt, quae moribus, aetate, loco, ac tempore inter fe conveniunt. Sic *Zephyri veris comites* dicuntur IV. 12. 2. φόρμιγξ δαιτὸς ἑταίρη Homer. H. Merc. 31. δίσκος νεότητος ἑταῖρος Iulian. c. IV. (Anal. Br. II. 494.) *crater, Veneris fodalis* III. 18. 6. ubi plura vide.

CARMEN XXVI.

ARGVMENTVM.

Venustissimum hoc carmen in Aelii Lamiae, nobilissima et antiquissima gente orti (III. 17. 1.) rebusque Cantabrico bello gestis clarissimi versatur laudibus. Tractatio huius argumenti uti simplicissima, ita est et exquisitissima. Poeta nimirum in Musarum consortio caeterarum rerum, quae animum adfligant ac perturbent, curam a se alienam putare, seque, studiis poeticis vacantem nihil nunc antiquius habere profitetur, quam Lamiae laudes celebrare. Quas quidem dum ipse non exsequitur, sed Musis canendas delegat, splendididissimo Lamiam condecorat elogio, dignum, quem ipsae Musae extollant, iudicando. Ac in hac facillima argumenti descriptione interpretes tantum pulveris in summa carminis constituenda commovisse, tantasque argutias, dum reconditiora quaererent, ipsi carmini intulisse, est utique, quod mireris. Sunt, qui poetam urbanissima conversione hortari atque compellere voluisse Lamiam, ut curas, quibus super Teridatis, regnique Parthici fortuna mire cruciaretur, abiiceret, atque in Musarum consuetudine solatium quaereret: quae Cruquii a Iani maxime exornata est sententia: sunt vero etiam, qui carmini ampliori, quod temporis iniuria interciderit, hocce tanquam prooemio praelusum post Sanadonum existiment. Ac istis quidem fraudem fecisse videntur vv. 4—6. qui unice ad animum in aliorum

timore ac metu securum ulterius declarandum a poeta adiecti sunt. (Similem exornationem ab Intpp. minus recte expositam habes I. 19. 10.) Atque hunc, quo alii anguntur, metum docte poeta illustri aetatis suae Teridatis designat exemplo. Qui, cum regnum, expulso a populo suo Phraate, recepisset, mox nuntio de Phraate cum maximis Scytharum copiis reditum parante, accepto, non potuit, quin maximum haec res ei terrorem iniiceret. Incidit vero in a. V. DCCXXX. *ad quem omnino hoc carmen referendum videtur; etsi plerique post Masson. a. V.* DCCXXXI. *h. e. natalem statuant, prava, ut mihi quidem videtur, interpretatione vv.* 4. 5. *quos de Romanis accipiunt, inducti: quippe regem Scytharum metuentibus, h. ne, si Teridatem in regnum restituere conarentur, sibimet ipsis a Scytharum rege, cum Phraate faciente, periculum arcesserent. v. Not. Ii vero, qui alterius carminis, quo latius Lamiae laudes persecutus sit Horatius, hoc prooemium faciunt, quantum in eiusmodi argumento lyrica ratio a pedestri differat, plane se nescire fatentur.*

DE

DE AELIO LAMIA.

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare

v. 1. 2. *Musis amicus*, φίλος Μοίσαις, ut Theocr. ζ. 95. Id. ια. 6. Niciam ἐννέα Μοίσαις ἔξοχα πεφιλαμένον appellat: et Epigr. 19. 4. ἦ ῥά μιν αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Δάλιος ἠγάπευν Ἀπόλλων, adiecta ratione, ὡς ἐμμελής τ' ἔγεντο κἠπιδέξιος ἐπεά τε ποιεῖν πρὸς λύραν τ' ἀείδειν, uti fere Virg. Aen. IX. 774. *amicum Crethea Musis, Crethea Musarum comitem cui carmina semper et citharae cordi, numerosque intendere nervis.* Scilicet amari dicuntur a Diis, qui vel corporis dotibus, tanquam formae pulchritudine (v. Heynii Antiqu. Auff. T. I. p. 35. et ad Apollod. I. 7. 5.) virium robore, caet. vel animi dotibus, vel alia quacunque re, cui felicitatis notio vulgo subiecta est, potentia puta, atque divitiis (v. ad I. 31. 13.) caeteris hominibus praestant. H. l. Horatius non in genere se Musarum amicum, h. studiis poeticis deditum profitetur, sed est potius strictiori sensu: ego carmini in Lamiam pangendo intentus, vacaturus; nihil amplius. Hoc enim volunt seqq. Caeterum Orrerius in Epp. ad filium ep. XXIII. in Virg. l. l. sub Cretheo, Musis amico, Horatium intelligi volebat, hoc ipso forte loco inductus. — *tristitiam . . . ventis*, huic uni rei intentus, caeterarum rerum curam a me alienam puto; nam *vatem egregium anxietate carens animus facit*, (Iuven. VII. 57.) eiusque *carmina laetum sunt opus et pacem mentis habere volunt*, Ovid. Trist. V. 12. Sic *curis expeditis Lalagen cantat* I. 22. 11. Pro curis omnino est *tristitia, et metus*, sollicitudo futuri, malorum impendentium. — 2. *Ventis* e poetica ratione *tradi* dicuntur, quorum memoriam abolitam cupimus (*mandemusne Noti flabris, quoscunque timores pertulimus?* Claudian. de B. Get. 205. ἀλλ' ἀνέμοισι δώομεν ἀμπλακίην Apollon. Rh. I. 1335. adde Theocr. κβ. 167. Catull. LXIV. 59. et XXX. 10.) quae negliguntur, et quidem in mandatis aut precibus, Homer. Od. θ. 409. Virg. Aen. IX. 313. Tibull. I. 5. 35. Catull. LXIV. 142. denique, quae aut nihili pendimus (tanquam *aridas frondes* I. 25. extr. Eurip. Troad. 419. καὶ σοὶ ὀνεί-

Portare ventis: quis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,

Quid

δη — ἀνέμοις φέρεσθαι παραδίδωμι, h. μηδενὸς ἡγοῦμαι) aut omnino tanquam molesta atque iniucunda a nobis abesse volumus, ut h. l. curas. Anacr. Fr. 2. 9. ἐμῶν φρενῶν μὲν αὔραις φέρειν ἔδωκα λύπας. Quae eadem haud absimili ratione in mare abiici dicuntur poetis. Eurip. Herc. Fur. 651. γῆρας μισῶ· κατὰ κυμάτων δ' ἔρροι. Vtramque formam coniunxit h. l. poeta, plane ut Theocr. l. l. τὰ δ' εἰς ὑγρὸν ᾤχετο κῦμα πνοιὴ ἔχοισ' ἀνέμοιο. — *protervis*, lascivientibus, *petulantibus* (Lucret. VI. 110.) adeoque rapidis, vehementibus. Sic *Aquilo impotens* III. 30. 3. *protervus Africus* V. 16. 22. *venti iniuriosi* V. 17. 33. — *tradam portare*, noto graecismo, pro, trado portandos, φέρειν δώσω. — *mare Creticum* pro quovis.

v. 3 — 6. *Vnice*, maxime *securus*, nihil prorsus ad me pertinere existimans de quo alii solliciti sint. Pro hoc insigne aetatis suae exemplum affert. — *quis*, graece, a quibus *rex gelidae orae sub Arcto* iacentis, orae, plagae Arctoae s. borealis, rex Scytharum *metuatur*, nempe a Teridate, timente, ne is Phraatem in regnum reduceret. Iam ne incertum relinqueretur, quis ille rex Arctoae regionis sit, et a quo maxime metueretur, per epexegesin ab Horatio adiectum puta, *quid Teridatem terreat:* pervulgatissima poetarum ratione. Sic statim in Virg. Aen. init. *quo numine laeso, quidve dolens regina deum* caet. (quanquam et ibi ante Heyn. mire turbatum fuit ab Intpp.) et centies alibi. Erat adeo rex Scytharum, qui maximo auxilio (Iustin. XLII. 5.) Phraatem, expulso Teridate in Parthorum regnum restituturus erat. Videtur adeo hoc carmen tum a poeta scriptum, quum fama percrebresceret, Phraatem a Scythis adiutum iri: non vero post Teridatis demum fugam. v. Argum. Mire vero in expediendo h. l. se torserunt Intpp. aliis iungentibus: quis rex metuatur sub Arcto, h. quis potentissimus nunc sit in terris borealibus: quod a consilio poetae quam maxime alienum videtur; item: quis rex sub Arcto metuatur gelidae orae, h. a gelida ora, ut ad bella gentium borealium aut inter se aut cum finitimis gesta referatur: quo fere inclinat Masson p. 274. parum concinna oratione (*rex sub Arcto* h. Arctoae orae *metuitur gelidae* s. Arctoae *orae*) et obscura sententia: tum molestum est, diver-

Quid Teridaten terreat, unice
Securus. O, quae fontibus integris
 Gaudes, apricos necte flores,
  Necte meo Lamiae coronam,

Pimpleï

diversos hic metus a poeta expositos statuere. Ad sententiam faciunt Theognidea 741. *πίνωμεν, χαρίεντα μετ' ἀλλήλοισι λέγοντες, μηδὲν τῶν Μήδων δειδιότες πόλεμον.*

v. 6 sqq. Nexus: Musis amicus Lamiam mihi canendum sumam. Sed angustiori specie ipsam Musam invocat, quae eum canat: quo simul continetur splendidissimum elogium, Lamiam dignum declarando, quem Musae posteritati tradant. *Pimpleï*, Πιμπληΐ, Musa, a Pimpla, vel Pimplea fonte Thraciae, Musis sacro: cum dilectu forte propter fontes sacros, quibus gaudet. — *dulcis* ad cantum refer, *ἡδυεπής* (Hom. H. in Lunam 2.) *μελίφθογγος* (Pind. Ol. 6. 36. et al.) *ἀοιδαὶ μελίκομποι* Pind. Isthm. 2. 46. *μελίγδουποι* Id. Nem. 11. 23. — *quae gaudes*, amas *fontes integros*, intactos, puros. Poetae nimirum, qui omnino, opus aliquod aggressi, Musarum se fonte proluisse (Pers. Prol. 1.) dicunt, ubi novum argumentum versibus explicant, vel novum poeseos genus a nemine hactenus occupatum tentant, *fontes recludere* (Virg. Ge. II. 175.) *integros fontes accedere* (Lucret. I. 925.) *puro de fonte bibere*; (Propert. III. 1. 4.) uti contra ii, qui post alios idem argumentum tractant, ex eodem se fonte haurire dicunt. Propert. III. 2. 5. *admoram fontibus ora, unde pater sitiens Ennius ante bibit.* Horatius igitur, qui *princeps Aeolium carmen ad Italos modos deduxisset*, (III. 30. 13.) lyricam adeo Graecorum poesin Romanis numeris primum a se redditam apte per Musam integris fontibus gaudentem declarat, imitatus Lucret. I. 925. *iuvat integros accedere fontes, atque haurire, iuvatque novos decerpere flores.* Eandem sententiam mox clarius exponit per *fides novas*, et *plectrum Lesbium.* Conferant insuper amoenioris indolis iuvenes Propertii de suis ad Graeca exempla formatis elegis (III. 1. 3 sqq.) et Manilii de Astronomicorum argumento, a se primum inter Romanos exposito, simillimi coloris locutiones. — 7. Celebra Lamiam meum. Sollennis est haec poetarum inprimis Graecis frequentata imago, qua cum sibi poetae carmini intenti

Pimpleï dulcis: nil ſine te mei
Poſſunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Leſbio ſacrare plectro,
Teque tuasque decet ſorores.

intenti (I. 7. 7. Epp. II. 2. 96.) tum aliis, quos carmine extollunt, ſerta innectere dicuntur. Sic *ἄνθεα ὕμνων* Pind. Ol. ϑ. 74. *στεφάνωμα* Id. Pyth. ιβ. 9. *εἴρειν στεφάνους* Nem. ζ. 113. ubi ſimiliter Muſae hoc officium iniunctum videas, et Ol. ϛ. 147. *ἀνδράσιν αἰχμηταῖσι πλέκειν ποικίλον ὕμνον*, quem locum noſtro admovit Valken. ad Hippol. Eurip. v. 73. Sappho c. XI. (Anal. Br. I. 57.) *οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων τῶν ἐκ Πιερίας*, et inde Antipat. Sid. c. LXX. (Anal. Br. II. 25.) de Sappho: *ἃς μέτα Πειθὼ ἔπλεκ' ἀείζωον Πιερίδων στέφανον*. Claudian. in Seren. 2. *Pierio meritam ſerto redimire coronam*. Caeterum Dacer. et Sanad. vel ſolo Lucretii loco abſterreri debebant, quo minus Horatio vitio verterent, quod fontibus flores ſubiecerit: ut taceam, conſtanter fere florum abundantiam ad fontes a poetis poni ſolere. Claudianus certe hunc locum dignum habuit, quem, iisdem coloribus ſervatis, totum adumbraret, Laudes Seren. 3 ſqq. *Vile putas domum*, — *ſi floribus* (carmine) *ornes reginae regina* (Calliope) *comam?* — *aeterno quos veris honore rubentes fons Aganippea Permeſius educat unda*.

v. 9—12. *ſine te* v. I. 1. 32 ſqq. — 10. *Honores*, carmina, encomia, exquiſito vocabuli uſu. Sic *τιμαὶ κλυταὶ* Pind. Nem. ϑ. 24. et ζ. 46. *κόσμος ἀδυμελὴς* Ol. ια. 13. et *γεραῖρει* Iſthm. η. 136. *κοσμεῖν τινὰ* Ion in Omphale, apud Athen. XIV. p. 634. Sic Noſter A. P. 120. *Achillem honoratum* (non *Homereum* e Bentl. coni.) dixit, *ὃν Ὅμηρος τετίμακε* — *αὐτοῦ πᾶσαν ὀρθώσαις ἀρετάν*, ut Pindar. Iſthm. δ. 63. de Aiace. — *nihil poſſunt*, nullam vim habent ad celebritatem cuipiam conciliandam, ut aliquis inclareſcat. cf. Virg. Aen. IX. 446. — *fides novae*, de novo carminis genere, a Graecis ad Romanos a ſe primum traducto. Hinc et *plectrum Leſbium* vocat, quo Alcaeus olim lyram percuſſiſſet, *Leſboum barbiton* I. 1. 34. cf. I. 32. 5. — *ſacrare*, memoriae hominum conſecrare, tradere, *ὕμνοις Θεᾶν* (Muſarum) *διδόναι*, (Pind. Iſthm. η. 132.) h. canere. Stat. Silv. IV. 7. 7. *Si tuas cantu Latio ſacravi Pindare, Thebas*. Vide, quot modis *carmen*, et *aliquem canere* variaverit. Nam eſt v. 1. *Muſis amicus*, v. 6. *fontes integri*, v. 7. *nectere flores*, *coronam*, v. 10. *honores*, denique, *fidibus* et *plectro aliquem ſacrare*.

CAR-

C A R M E N XXVII.

ARGVMENTVM.

Leve huius carminis argumentum in convivii, cui Horatius interfuiſſet, deſcriptione verſatur, illudque ita repraeſentavit poeta, ut coram nobis omnia peragi videantur. Quum in eo convivae, vino largius hauſto incenſi ad rixandum ac tumultuandum conſurrexiſſent, Horatius, magiſtri bibendi perſonam ſumens, intemperantiam atque inſolentiam eorum caſtigat, eosque ad ſaniorem mentem revocare ſtudet. Vt igitur iocis ac riſui, quae magis convivii hilaritatem decerent, locum iterum faceret, excitatus ad bibendum unum e ſodalibus ad amicae nomen prodendum hortatur. Ille vero tergiverſari: Horatius contra inſtare, aliterque ſe bibiturum negare, ac, quo facilius eum permoveret, nomen puellae non evulgaturum, polliceri. Amores ſic ſuos confeſſum miſeratur poeta, puellaeque animum meretricium acriter perſtringit. Elocutio carminis admodum vivida, doctrina haud vulgaris, quaeque exemplum graecum, quod poeta ſecutus ſit, haud ambigue prodit. Similis coloris eſt Anacr. LVII. 7. ἄγε δῶτε, (πίνειν) μηκέθ' οὕτω πατάγῳ τε κἀλαλητῷ Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις. *Et Theognidei vv.* 485 *ſqq.* ὑμεῖς δ' εὖ μυθεῖσθε παρὰ κρητῆρι μένοντες, ἀλλήλων ἔριδας δὴν ἀπερυκόμενοι, ἐς τὸ μέσον φωνεῦντες ὁμῶς ἑνὶ καὶ σὺν ἅπασι, χ' οὕτως συμπόσιον γίγνεται οὐκ ἄχαρι.

AD

AD SODALES.

Natis in usum laetitiae scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Vino

v. 1 *sqq.* Convivium vos agere decet hilare, ad risum iocosque compositum; Thracum est, inter compotationes tumultuari ac rixari. Pro vulgari igitur: ne tumultuemini inter potandum, doctius erat, ne Thracia imitemini convivia, et pro hoc, more, qui Thracum conviviis fere proprius est, laudato: ne pugnate scyphis, barbaro Thracum more. Errant adeo qui vere scyphis in isto convivio depugnatum fuisse contendunt. — *Natis*, factis, formatis, ut Martial. XIV. 102. *Accipe non vili calices de pulvere natos.* cf. III. 21. 1. — *in usum laetitiae*, qui laetitiae inserviant, ad exhilarandos animos inventis (κρατὴρ μεστὸς εὐφροσύνης Xenophanes in Steph. poes. ph. p. 38.); iis adeo uti non decet in convivio pro armis αὐτοσχεδίοις, qui *Thracum* mos *est*. Cum enim hi meracius biberent (unde Θρηικίην, Σκυθικὴν πόσιν, πρόποσιν dictam puta, quod essent ἀκρατοπόται. v. Athen. X. p. 427. neutiquam vero a potandi certamine, aut rixandi libidine, quae in eorum conviviis obtinuerit) eorum compotationes non nisi pugnis finiri solebant. Stat. Theb. II. 85. *Ogygii si quando adflavit Iacchi saevus odor, tunc saxa manu tunc pocula pulchrum spargere.* cf. I. 18. 9. De certatione s. provocatione quominus cum Dorv. ad Char. p. 418. capere liceat, vetat omnino sententiarum nexus, totiusque carminis ratio: tum ne probari quidem potest, eiusmodi certamina Thracibus usitata fuisse. — *Scyphus*, ut cantharus, proprium Bacchi poculum. Val. Fl. II. 272. *et sacer ut referat Bacchum scyphus.* — 3. 4. *Prohibete*, arcete *Bacchum rixis*, a rixis *sanguineis*, ne confundite (v. I. 17. 23.) ne immiscete rixas Baccho, compotationi, quam quietam esse decet: ἡσυχίαν φιλεῖ συμπόσιον Pind. Nem. 9. 114. Pro compotatione igitur verecunda, ad modestiam com-

Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! impium
Lenite clamorem, ſodales,
Et cubito remanete preſſo.

Vultis

compoſita, tranquilla doctius eſt Bacchus verecundus, qui rixas odit, appoſito epitheto. Senſus adeo totius loci: rixae ſanguineae cruentae abſint, quae comiſſationem dedecent. Errare adeo videntur, qui Bacchum dici volunt verecundum, pulchrum, ut Schol. aut de vino modice bibendo poetam hic praecipere exiſtimant, quod plane a conſilio carminis atque contextus ratione alienum eſt, aut denique, qui, quae non ſatis intellexere, corrigere conantur. v. Obſſ.

v. 5 — 8. Eadem fere ſententia, alio tantum ornatu inſtructa: Alienus eſt a compotatione armorum uſus, pugna. Pro armis ſpeciali notione eſt *acinaces*, gladius, *Medis* ſ. Parthis (v. ad I. 2. extr.) proprius. v. Suid. h. v. et pro compotatione ad multam noctem protracta *vinum* et *lucernas* poeta poſuit. v. III. 8. 14. et 21. — *immane quantum*, maxime, admodum *discrepat vino* (tertio caſu), discordat, nihil rei eſt cum vino (contra ὑποκρέκει, quod convenit, apud Pind. Ol. 9. 59.) — *clamor impius*, ἀνόσιος, indecens, furioſus. — 8. neque ad tumultuandum aſſurgite. *remanete*, manete *cubito* ſiniſtro (Ovid. Met. IX. 577.) *preſſo*, pulvillis impreſſo, innixo; ex more accumbentium. Idem eodem ornatu praecipit Phocyl. (in Brunk. Gnom. p. 92.) fr. VII. χρῆ δ' ἐν συμποσίῳ κυλίκων περινισσομενάων ἡδέα κωτίλλοντα καθήμενον οἰνοποτάζειν.

v. 9 *ſqq.* Imo iocis, amatoriisque confabulationibus exhilarare decet convivium. Sed urbane ſatis hanc admonitionem exemplo eiusmodi in medium producto ſtatim involvit. Provocatus enim ad bibendum a convivis, non niſi hac lege eorum ſe poſtulationi ſatisfacturum pronuntiat, ut frater Megillae nomen amicae ſibi prodat. Alii aliter ſententiarum nexum expediunt. — *me quoque ſumere partem F.* oratio paullo humilior, ſed commode ad familiarem confabulandi rationem depreſſa. — *ſeveri*, auſteri, σκληροῦ (v. g. in Ariſtoph. fr. apud Grot. Exc. p. 551.) cum natura, tum vetuſtate. Catull. XXVII. *Miniſter vetuli, puer, Falerni inger mi calices amariores.* χαρι-

ἐστατον

Vultis ſeveri me quoque ſumere
Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere, qua pereat ſagitta.

Ceſſat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,
Non

ἐστατον τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν οἴνων Falernum vocat Athen. I. p. 33. — 10. E convivis unum, cuius amores ſciſcitatur, ſororis nomine Megillae Opuntiae, ex Opunte Locridis oriundae, iocum meditans poeta, iocoſe deſignat. Niſi forte celebratiſſimae pulchritudinis Megilla fuerit, aut alia quacunque arte, e. g. Muſica, excelluerit, ut huius gratia frater in elegantiorum hominum notitiam venerit, atque compotationibus eorum adhibitus fuerit. Multa talia argute comminiſci licet, quae pro exploratis nemo facile habeat. — 11. cuius puellae amore teneatur. Etiam in huius ſententiae elocutione diverſis imaginibus mire coniunctis luſum aliquem poeta captaſſe videtur, eundem, qui vulnere ſit ſaucius, et ſagitta pereat, beatum appellando: etſi utrumque de amatore dicatur. Nam et *vulnerari*, *perire*, et *ſagittis defigi* ſollennia de amantibus (v. Valken. ad Hippol. 392. et Dorv. ad Char. p. 203.) iidemque, quo efflictius amant, beatiores ſibi videntur. Sic Tibull. (II. 5. 109.) *iacet ſaucius unnum et ſavet morbo*, *ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶ*, ut Heſiodus Ἔργ. 58.

v. 13 *ſqq.* Num detrectas, num recuſas nomen proferre? Enimvero *non alia*, hac ſola *mercede*, conditione morem geram, bibam. — 14. Callide extorquet inſinuando, elegans eius iudicium in eligendis puellis extollens. — *Quaecunque Venus*, puella (ut I. 33. 13.) *te domat*, in poteſtate habet, arbitrio te ſuo ſubiecit, te captum tenet, quamcunque amas: nota loquendi ratione. Alias eſt *regi* a puella (III. 9. 9.) *ſervire* dominae et ſim. — 15. ea certe eſt, quam te amare deceat; ſed invertit poeta: non ea eſt puella, cuius te pudeat; et pro hoc, operoſiori paullo ornatu, inprimis ſi cogites, iocos poetam nunc cum convivis miſcere: *ea te adurit*, urit *ignibus* amoris, amore inflammat *non erubeſcendo*, qui tibi ruborem exprimat, cuius te pudeat, cuius puellae

Non erubefcendis adurit
Ignibus, ingenuoque femper

Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus — Ah mifer,
Quanta laborabas Charybdi!
Digne puer meliore flamma!

Quae

puellae adeo nomen falvo pudore proferre nequeas. — 16. Accuratior fententiarum nexus erat: quandoquidem te femper, ut ingenuum adolefcentem decet, in amore gefferis: nam ratio ineft, cur ei falvo pudore puellae, quam nunc amet, nomen proferre liceat. *Amorem ingenuum* recte quoque intelligas de amore ingenuae puellae, libertinae, vel peregrinae. *Peccare amore*, fimpliciter pro amare, ut I. 33. 9. ut *moechus, adulter*, de amatore. — 17. *Quidquid habes* amorum, quidquid amas, (ut fupra I. 6. extr. *uri aliquid.*) venufta fimplicitate. Etiam illud *age* familiare colloquii apprime refert.

v. 18 *fqq.* Audito puellae nomine exclamat poeta: *ah mifer*, *ἆ δειλὸς* ut I. 5. 12. Vividioris huius orationis vulgarior forma erat: Miferum te, qui in tantam voraginem incideris, unde vix falvus evadas, emergas, h. qui in amorem avarae ac rapacis puellae incidifti, quae maxima *fundi tui* eft *calamitas* (Ter. Eun. I. 1. 34.) *ubi fidem, remque teque properas perdere* (Plaut. Epid. II. 2. 36.) — *laborabas*, *ἔκαμνες* (e. g. Eurip. El. 1358. *συντυχίᾳ κάμνειν*) colluctabaris, atque etiamnum in ea verfaris. *Μιμητικῶς* fere accipiunt e ieiuno Baxteri commento: „laborabas et ego nefciebam" v. Obff. Eleganter autem puellam rapacem (forte et merobibam) *Charybdin* vocat, Graecorum exemplo. Anaxilas *ἐν Νεόττιδι* apud Athen. XIII. p. 558. *οὐ γένος τις ἂν δύνατο παρανομώτατον φράσαι. τίς γὰρ — ἢ Χίμαιρα πύρπνοος. ἢ Χάρυβδις, ἢ τρίκρανος Σκύλλα, ποντία κύων, — εἰς ὑπερβολὴν ἀφῖκται τοῦ καταπτύστου γένους* fc. meretricum. Et paullo poft: *ἡ δὲ Φρύνη τὴν Χάρυβδιν οὐχὶ πόῤῥω που ποιεῖ; τόν τε ναύκληρον λαβοῦσα καταπέπωκ' αὐτῷ σκάφει*, fuaviffima allegoria. Anaxilam imitatus eft Lucillius, loco mox afferendo. Eadem ex caufa Scyllam eiusmodi mulierem vocat Callim. fr. Bentl. 184. *Σκύλλα γυνὴ κατακάσσα καὶ οὐ ψύθος οὔνομ' ἔχουσα.* qua

R eadem

Quae ſaga, qui te ſolvere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?

Via

eadem dilogia adhibuit Meleag. LXVII. (Anal. Br. I. 20.) κῦμα τὸ πικρὸν Ἔρωτος — ποῖ φέρομαι; πάντῃ δὲ φρενῶν οἴακες ἀφεῖνται, ἦ πάλι τὴν τρυφερὴν Σκύλλαν ἐποψόμεθα. Alias Charybdis dicitur de homine, qui *ingurgitat in ſe merum avariter plenis faucibus*, ut Plauti (Curcul. I. 2. 35.) verbis utar. Hipponax in Parodiae fr. apud Athen. XV. p. 698. μοῦσά μοι Εὐρυμέδοντ' ἄδοις τὴν ποντοχάρυβδιν, ubi forte corr. χανδοχάρυβδιν, quod dictum, ut χανδοπότης, et multo fortius eſt. Phrynich. apud Toup. ad Long. p. 386. Μεθυσοχάρυβδις, ἐπὶ γυναικὸς μεθύσου, qui inſuper laudat Heracl. Pont. Alleg. Hom. p. 446. — *digne flamma*, amore *meliore*, melioris puellae. Caeterum Weſton in Hermeſ. p. 47. reprehendit poetam, quod a tempeſtate exorſus incendio ac ruina finiat; mallet Chimaeram pro Charybdi, niſi illa carmen clauderet. Lepide ſatis.

v. 21 — 24. Nihil te ab exitioſo iſto amore liberare poterit. Ornatum orationis Noſter cum aliis Auguſtei ſaeculi poetis ab antiqua vulgi ſuperſtitione repetiit, qua artes magicae et inſpirandi amorem, et animum iſto liberandi vim habere credebantur. Piget illuſtrandae huic rei, a VV. DD. ad nauſeam inculcatae, vel verbum addere. De loquendi formulis, quae huc ſpectant, tantum nonnulla monenda. *Defixi*, καταδεδεμένοι (Suid. h. v. κατάδεσμοι Orph. Lap. XV. 79.) dicebantur οἱ πεφαρμακευμένοι, amore iniecto: *ſoluti* contra, eo liberati. cf. Virg. Aen. IV. 79. Ad ſenſum Prop. III. 23. 10. *Quod mihi non patrii poterant avertere amici, eluere aut vaſto Theſſala ſaga mari*, re ad expiationem traducta. — *venena*, φάρμακα, quibus id effici credebatur. — *Theſſala*, nam huic maxime regioni artes magicae adſignatae: quod vel ex Apuleio abunde conſtat. — 22. *quis poterit deus?* τίς σε θεῶν δυνήσεται σῶσαι, Chariton. IV. 4. Sollenne hoc ac proverbialiter fere in perditis ac deſperatis rebus. Lucian. in Lucio T. II. p. 574. θεραπεῦσαι δὲ σε οὐδεὶς ἄλλος, οὐδὲ θεὸς ἰατρὸς caet. Plaut. Epid. V. 1. 4. *Si undecim deos praeter ſeſe ſecum adducat Iupiter, ita non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.* et Capt. III. 3. 14. *neque iam Solus ſervare, ſi volt, me poteſt.* et inde Ter. Ad. IV. 7. 42. — 23. *Chimaera*, Lyciae monſtrum *triforme*, τρίμορφον (πυρπνέουσαν τρισώματος ἀλκὰν vocat Eurip. Ion. 201.) notum ſatis

ex

Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimaera.

ex Homer. Il. ζ. 181. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. Fabulam ipſam tangit Pind. Ol. XIII. 128. cf. Apollod. II. 3. Huic igne omnia vaſtanti comparatur meretrix itidem amatori exitium adferens. Anaxilas l. l. ἐστὶ δὲ σκοπεῖν ἀπ᾽ ἀρχῆς πρῶτα μὲν τὴν Πλάγγωνα, ἥτις, ὥσπερ ἡ Χίμαιρα πυρπολεῖ τοὺς βαρβάρους. Lucill. c. LXXXVIII. (Anal. Br. II. 336.) Οὔτε Χίμαιρα τοιοῦτον ἔπνει κακὸν, ἢ καθ᾽ Ὅμηρον — ὥστε σὲ παμψηφεῖ νικᾷν, Τελέσιλλα, Χιμαίρας. — 23. illigatum, ἐχόμενον, ἐνδεθέντα, Chimaerae unguibus quaſi inhaerentem; appoſita imagine. Nam et amore dicimur illigari. Hermeſ. el. v. 86. οἵη μὲν Σαμίων μανίη κατέδησε Θεανοῦς Πυθαγόρην. Muſaeus 29. ἐς πόθον ἦλθε, πόθῳ δ᾽ ἐνέδησε καὶ αὐτήν. cf. ad I. 13. extr. Male ad incantationem nonnulli referunt. Praeclare vero poeta ſervavit imaginem a Chimaera deſumtam. Vulgaris enim oratio ferebat: nemo facile te ab iſta, qua *teneris*, *peſte* (uti Virg. Aen. IV. 90. ſimiliter de amore) liberet; pro hoc, ne Pegaſi quidem ope expediaris. Pegaſum tantum commemorat, tanquam poeta; et quia huius potiſſimum ope Bellerophon Chimaeram occidit. Heſiodea (Theogon. 325.) τὴν μὲν Πήγασος εἷλε καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφόντης, laudarunt et alii. Adde Pind. l. l. σὺν ἐκείνῳ (h. eius ope, uti fert Pindarica loquendi ratio) καὶ Χίμαιραν πυρπνέουσαν — ἔπεφνεν. — *expediet Chimaera*, pro exp. Chimaerae, h. a Chimaera, noto graeciſmo. Caeterum ſimillimi coloris eſt epigramma ἀδέσποτον (Anal. Br. III. p. 157.) XXXII. Παιδείῳ, Θρασύβουλε, σαγηνευθεὶς ὑπ᾽ ἔρωτι ἀσθμαίνεις, δελφὶς ὥς τις ἐπ᾽ αἰγιαλοῦ κύματος ἱμείρων δρέπανον δὲ σοὶ οὐδὲ τὸ Περσέως ἀρκεῖ ἀποτμῆξαι δίκτυον, ᾧ δέδεσαι.

CARMEN XXVIII.

ARGVMENTVM.

Communem moriendi necessitatem, tritam illam ac vulgarem sententiam, novo artificio ita nobilitavit poeta, ut eam in drama conversam illustri Archytae, Pythagorei, qui prope Apuliae litus naufragio periisset, exemplo ostenderet. Inducitur itaque nauta, qui ex veteri navigantium more litus Matinum, in quo Archytae corpus fluctibus eiectum iaceret, forte praetervehens eo conspecto, talem tantumque virum fato quoque obnoxium fuisse miratur, idque ipsum, ut fert commotioris animi natura, oratione ad ipsum mortuum directa (ut multoties in Homero ac Virgilio) eloquitur. Quem quidem animo humano penitus infixum sensum atque affectum eo poetas deduxisse arbitror, ut et umbram mortui (id quod saepius in carminibus sepulcralibus observare licet) respondere, et, quos amicos habuerint, solari fingerent. Accedit et alia ex antiqua superstitione, qua umbra circa corpus insepultum errare, ac praetereuntes de iustis sibi impertiendis quasi implorare putaretur, petita istius figmenti ratio. Archytas itaque, ut nauta se mortuum ne miraretur amplius, eandem virorum se longe praestantiorum sortem fuisse, mortemque adeo, cuius tamen non unum genus sit, ad omnes pertinere ostendit. Exposita hinc fati sui ratione, sicque ad se iterum delatus eundem enixe precatur, atque, ut ne insepultum se iacere sinat, maximopere obtestatur. — Putant fere, narrationem aliquam

quam de Archytae exitu a Tarentinis, quorum civis Archytas fuisset, Horatio, qui lubenter in Septimii villa Tarentina (II. 6. 13.) commoraretur, expositam eiusdem animum ita occupasse, ut totam eam carmini includeret. Sed uti, quam temere haec ponantur, facile apparet; ita ei, qui, non dicam, graecorum omnino poetarum lectione tritas aures subactumque habet iudicium, sed qui vel leviter Anthologiam graecam attigit, dubium esse nequit, et argumentum carminis ipsamque tractationem Horatium a graeco aliquo poeta mutuatum esse. Ducit eo praeter universum carminis habitum, ac dialógi rationem sententiarum cum indoles tum elocutio graeca. v. Not. Caeterum Marcil. ac Torrent. hoc carmen pro irrisione vel disciplinae Pythagoricae vel matheseos et astrologiae habent: Cruquius vero ad L. Tarutium, celebrem Horatii aetate astrologum (Cic. Div. II. 47.) refert. Alii denique callida dilogia Bruti exitum deflerè existimant. Quae somnia ulterius exagitare nihil attinet. Vt denique de nauta, quem loquentem inducit Horatius, verbo tantum moneam, iustam nos eius notionem ex ipsius oratione nobis informare posse arbitror. Quum is vulgi opinioni adhaereat, qua Archytam, quasi de meliore luto fictum, miretur mortuum; contra vero tanta iudicandi facultate polleat, ut Archytam magnum virum habeat; equidem ei nec ingenium excultum, nec plane rude tribuerim. cf. ad v. 14. Caeterum quomodo alii dialogum constituant v. Obss.

ARCHYTAS.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
Menſorem cohibent, Archyta,
Pulve-

v. 1 — 6. *Nauta.* cf. Obſſ. — 1 — 4. Suavis oppoſitio: Tu, qui antea univerſum terrarum orbem emetiebaris, tantillum arenae corpore tuo nunc occupas, pauxillum terrae ſpatium mortuus complecteris. — *maris et terrae* h. univerſi (per enumerationem) *menſorem*, geometram. μετρεῖν κόσμον καὶ πείρατα γαίης ſimiliter Palladas c. XCI. (Anal. Br. II. 426.) — Archytam *arenae menſorem* vocat, nam et de numero arenae disputabant mathematici, quam in rem Archimedis liber extabat, Ψαμμίτης, ſ. *arenarius:* niſi omnino arithmetices notio ſubeſt. — *numero carentis*, innumerabilis, nihil amplius. Cave hoc ad irridendum Archytam, qui ſibi ſumſiſſet γνῶναι τῶν ἀμέτρων τὰ μέτρα, adiectum exiſtimes. — *munera pulveris*, μοῖρα, μέρος, portio exigua pulveris, arena exigua, locus exiguus, quem explet, in quo iacet corpus. — *cohibent te*, habent te, κατέχει. Scilicet terra, regio, locus nos tenere dicitur, in quo verſamur, quem occupamus; adiuncta tamen neceſſitatis, ut ita dicam, notione. Sic Tibullum *aegrum tenebat Phaeacia*, I. 3. 3. Terra adeo nos habet, cohibet, γῆ ἔχει, κατέχει, in qua mortui iacemus. Antipat. Sid. c. LXXIX. (Brunk. Anal. II. p. 27.) κατέχει Πίνδαρον ἅδε κόνις. Antipat. Theſſ. c. LX. (Anal. Br. II. p. 124.) Αὐσονίη μὲ Λίβυσσαν ἔχει κόνις. cf. Abreſch. ad Aeſch. I. p. 127. In compoſito *cohibent* forte aliqua vis eſt, nempe, Archytam quantumcunque virum exiguam nunc arenam complecti. Sed hoc forte argutius. Ad ſenſum idem Antip. LIX. 1. (Anal. Br. l. l.) de Socrate, ἢ χθαμαλὴν ὁ τόσος ὑπέδυς κόνιν. Simmias Theb. I. (Anal. Br. I. p. 168.) de Sophocle: Τὸν σὲ — τὸν τραγικῆς Μούσης ἀστέρα — τύμβος ἔχει, καὶ γῆς ὀλίγον μέρος. Valckenar. ad Phoen. Eurip. 1458. cum Noſtro compoſuit Antipatri Sid. c. LXIX. (Analect. Br. II. 25.) εἰ δ' ὀλίγα κρύπτω τὸν τηλίκον, ἴσθ' ὅτι κεύθει καὶ Θέτιδος γαμέταν ἁ βραχύβωλος Ἴκος. Caeterum eadem

Pulveris exigui prope litus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodeſt
Aerias tentaſſe domos, animoque rotundum
Percurriſſe polum, morituro.

Occi-

eadem haec ſententia varie exornata eſt a poetis, atque amplificata: veluti Ovid. Amor. III. 9. 40. de Tibullo: *vix manet et tanto parva quod urna capit;* et Propert. IV. 11. 14. *En ſum, quod digitis quinque levatur, onus.* Alii, ut paucis attingam, hos vv. ita expediunt: munera pulveris *tibi nondum perſoluta, pulvis tibi nondum iniectus,* cohibet te, prohibet te, *quo minus Stygem transire poſſis;* quo an quid durius ac contortius excogitari potuerit, quoque totius loci vis atque ἐνάργεια, quae ex oppoſitione oritur, magis enervetur, dubitaverim. Sed timebant, ne initium carminis adverſaretur vv. 23 ſqq. prava interpretatione inducti. — *Matinum litus* de ora Calabriae.

v. 4 — 6. *Nec quicquam prodeſt tibi, tentaſſe,* nequicquam tentaſti *a. d. moriturus,* qui mortalis eſſes, h. neque caeleſtium rerum ſtudium prohibuit, quin morti ſuccumberes, a moriendi neceſſitate te exemit. Sententiam hanc poeta ita adornavit, quaſi hac ipſa caeli contemplatione ſe ſupra humanam conditionem extollere voluiſſet Archytas. Nam pro caelo ſunt *domus aeriae,* quas *tentat,* qui ad eas accedere conatur. Ineſt enim h. v. ſummae audaciae notio. v. Wernsdorf. ad Grat. v. 63. Exc. I. T. I. Poet. min. p. 237. Pertinet adeo ad Archytae declarandum philoſophiae ſtudium, maxime ad eam partem, quae in deorum naturam inquirit. Iam cum eiusmodi conatus (uti omnes fere, qui ab ingenii ſagacitate commendationem habent, v. ad I. 3. 21.) in hominem cadere negaret priſca vulgi opinio; poeta, eam ſecutus, Archytam, de Diis philoſophatum, *tentaſſe* h. impio auſu adiiſſe ait *aerias,* caeleſtes deorum *domos.* — *animo percurriſſe,* contemplatum eſſe, diſpexiſſe de rerum caeleſtium natura. Appoſite Lucret. I. 73. de Epicuro: *ergo vivida vis animi pervicit et extra proceſſit longe flammantia moenia mundi, atque omne immenſum peragravit mente animoque.* — *morituro,* graviter claudit ſententiam. cf. II. 3. 4. Caeterum alii totum hunc locum ad aſtrologica Archytae ſtudia referunt, quin Geſnerus eo delapſus eſt, ut Archytae αὐτόματον, ſeu volantis

Occidit et Pelopis genitor, conviva Deorum,
Tithonusque remotus in auras,

Et

lantis columbae machinationem hic forte respici in animum induceret. Neque altera probabilior videtur ratio: quam si poeta voluisset, aliter haud dubie rem adornaturus fuisset. Et mathematicum Archytam iam initio carminis prodiderat; nunc de philosopho agit.

v. 7. Archytas, hinc usque ad finem. — 7 *sqq.* Colores ducti ex Hom. Il. σ. 117. *Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα, ὅσπερ φίλτατος ἔσκε Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι· — ὣς καὶ ἐγὼ — κείσομ', ἐπεί κε θάνω.* et φ. 107. *Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.* Ad communem moriendi necessitatem declarandam Archytae umbra virorum se praestantiorum, qui mortem non magis effugerint, exempla affert. cf. Virg. Aen. X. 469 sq. et Nostri II. 16. 29. IV. 7. 14. Vnicuique Horatius adiecit id, quo reliquis hominibus in tantum praestarent, ut communi mortalium conditione exemti videri potuissent. — *Pelopis genitor,* Tantalus, rex Lydiae, *conviva Deorum,* etsi eum Dii mensa dignati fuissent, *θεοῖς, ἄνθρωπος ὤν, κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον,* (ut de eodem Eurip. Orest. 9.) atque is adeo in summo apud Deos honore fuisset (*εἰ τιν' ἄνδρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτίμασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος,* Pind. Ol. α. 86.) h. si ornatum fabulae demas, opum florentissimus. Hi enim *θεοφιλεῖς* habiti v. ad I. 26. 1. et I. 31. 13. item homines pii ac iusti *ξένοι καὶ ὁμοτράπεζοι θεοῖς* (Pausan. VIII. 2. p. 600.) dicti; quod adumbratum ex aurea aetate, in qua *domos invisere castas Caelicolae nondum spreta pietate solebant,* Catull. LXIV. 387. Qua eadem de causa Tantalus sic dictus videri potest; nam et is pietatis laude florebat, antequam *ὕβρει* sua Iovis iram provocasset. Stat. Theb. VI. 282. *Tantalus inde parens, qui non fallentibus undis imminet — sed pius et magni vehitur conviva Tonantis.* Alia denique huius figmenti ratio in Virg. Ecl. IV. 63. Caeterum Nostri locum sublegit auctor Eleg. de Fortunae viciss. (apud Wernsd. Poet. min. III. p. 243.) v. 9. 10. *Tantalus infelix, dicunt, conviva deorum, nunc quoque apud manes victima sacra Iovi est.* — 8. *Tithonus quoque* occidit, etsi ab Aurora *in auras remotus,* in caelum raptus, *ὃν ἀστέρων τέθριππος ἔλαβε χρύσεος ὄχος ἀναρπάσας,* Eurip. Troad. 855. Cuius figmenti caussa unice in Tithoni pulchritudine quaerenda videtur. *Ἐπιείκελον ἀθανάτοισι* Tithonum vocat Hom. H. in Ven. 219.

unde

Et Iovis arcanis Minos admiſſus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demiſ-

unde totius fabulae deſcriptionem pete. Scilicet a Diis amatos dicebant eos, qui pulchritudine maxime conſpicui eſſent: v. ad I. 26. 1. Ita proclive erat, ut alii hoc ulterius ornarent, adderentque, a Diis eos expetitos, adeoque raptos eſſe. Maxime vero eiusmodi raptus ad Deas referebant, quae et ipſae formoſiſſimae eſſent. Quod unice eo pertinuiſſe arbitror, ut iuvenilis formae praeſtantiam inſigniorem redderent. Sic Venus Phaethontem, *τέρεν ἄνθος ἔχοντ' ἐρικυδέος ἥβης ὦρτ' ἀνερειψαμένη*, iuxta Heſiod. Theog. 987. et Aurora Cephalum (Pauſan. III. 18. p. 256. Anton. Lib. c. 41.) Clitum (Hom. Od. *ο*. 250.) et hunc Tithonum rapuiſſe credita. Admixta mox ab aliis alia, quibus, quae fabulae originem dediſſent, obfuſcarentur. Caeterum Tithonum ſenio paene confectum atque emortuum in mortuis poeta reponit, quod non urgendum. Nam illius mutationem in cicadam, quam ſeriores poetae ex Hom. H. laud. v. 237. effinxere, nolim huc trahi propter II. 16. 30. Peſſime vero quidam *remotum in auras* explicant, mortuum. Male quoque Dacer. — 9. *Minos* Cretae rex de legibus ferendis, quo maiorem iis auctoritatem conciliaret, ipſum Iovem in conſilium adhibuiſſe ferebatur: *βουλεύσασθαι ὑπὲρ τῶν νόμων οὐκ ἄνευ θεοῦ τὸν Μίνω*, Pauſan. III. 2. 207. adde Platonis Minoem p. 138. Hinc *Iovis arcanis* colloquiis, *ὀάροις*, *admiſſus*, (*Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς*, ut ſimillime de eodem Homer. Od. *τ*. 149.) h. in familiaritatem Iovis receptus, quocum ipſe Iupiter verſaretur, nihil amplius h. l. Dubitari etiam licet, an Homerus Minoem hoc reſpectu ſic appellaverit, etſi Pauſan. l. l. pro explorato ponat, annon potius e priſco ſermone ſimpliciter ſit: vir prudentiae ac iuſtitiae laude conſpicuus. Nam *cum Diis verſari*, et *pium*, *iuſtum*, *ſapientem eſſe* antiquus ſermo pro iisdem habet, haud obſcura ratione. Eurip. Hippol. 948. *σὺ δὴ θεοῖσιν, ὡς περισσὸς ὢν ἀνὴρ, σύνει; σὺ σώφρων καὶ κακῶν ἀκήρατος.* — 10. Sapientes etiam viri morti ſuccubuere. ſere ut Argent. XIX. (Anal. Br. II. p. 270.) *εἰ δέ σοι ἀθάνατος σοφίης νόος, ἴσθι Κλεάνθης καὶ Ζήνων Ἀΐδην τὸν βαθὺν ὡς ἔμολον.* Praeclare Archytae umbra exemplum Pythagorae, cui, dum viveret, addictus fuerat, in medium profert, ſimulque eius de metempſychoſi dogma in

Demissum; quamvis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos

in ipso comprobatum tangit. Adfirmabat enim Pythagoras, se Troiani belli temporibus fuisse *Panthoiden*, Panthoi filium, Euphorbum, tum ex aliis in alia migrasse corpora, denique Pythagoram factum. Cui rei ut fidem faceret, clypeum, qui in Iunonis templo haud procul Mycenis inter alia ἀναθήματα adfixus esset, suum, cum Euphorbus esset, fuisse contendebat; (Euphorbi certe clypeum ibi a Menelao suspensum memorat Pausan. II. 17. p. 148.) hocque ipsum nomen, ei inscriptum, mox, detracto eo, repertum esse ferunt. Vid. Intpp. ad Aelian. V. H. II. 26. et ad Diog. VIII. 5. — *Habent Tartara P.* Τάρταρος ἔχει, κατέχει Πανθοΐδην, *iterum Orco*, in Orcum *demissum* (ut Virg. Aen. II. 398. IX. 527.) copia poetica, et ornate pro vulgari, Pythagoras bis, tanquam Euphorbus, et tanquam Pythagoras, Orcum subiit. Si *iterum* h. l. proprie accipias, animamque adeo Euphorbi statim in Pythagorae corpus immigrasse inde cogas, ex eiusdem philosophi praeceptis, ipsius animam post longum demum temporis spatium (quod ter mille annorum Aegyptii, mille vero Platonici statuebant. v. Heyn. ad Virg. Aen. VI. 748.) in corpus revertisse, statuendum videtur. Sed forte τὸ *iterum* non urgendum, et de *iteratis* per hominum aetates corporum *mutationibus*, eorundemque dissolutione capiendum: utque adeo, qui Aethalides fuerit, mox Euphorbus, postea Hermotimus, tum Pythius Delius, denique post alias bene multas migrationes extremo Pythagoras evaserit. v. Schol. Sophocl. apud Lamb. E migrationibus vero Pythagorae poeta Euphorbi tantum exemplum affert, tanquam illustrius, fabulaque de clypeo isto famigeratissimum. — 11. *quamvis* non tam mortuus, quam potius corporis tantum exuvias posuisse dicendus est, anima eius aliis deinceps corporibus inserta, sicque vitam continuante: cuius rei (sc. vitae a se continuatae) veritatem ipse clypeo, quem tanquam Euphorbus ad Troiam gessisset, satis luculenter ostendit. Sunt adeo verba corrigentis atque restringentis, quae paullo ante de Pythagora pronuntiaverat, ne is vere mortuus putaretur. Atque sic quidem locum, qui me, intpp. hallucinationibus occupatum ac praepeditum, diu exercuit, satis expeditum arbitror. Vana adeo est Sanadoni opinio, Pythagoreum philosophum dogmatis suis contraria hic praecipere

Nervos atque cutem Morti conceſſerat atrae;
 Iudice te non ſordidus auctor

Natu-

cipere ſtatuentis. Falſa etiam omnium intpp. ratio, qua verba: *quamvis . . . . conceſſerat atrae*, pro cauſa ſubiecta exiſtimant, ob quam Pythagoras non iterum mori debuiſſet, fere ut *Tantalus*, quod *conviva Deorum*, *Tithonus*, quod *Aurorae amatus* fuiſſet. In ſenſu enim conſtituendo vide quomodo iidem hallucinati ſint: Pythagoras *bis* obiit, quamvis prolato clypeo oſtenderet, ſe tanquam Euphorbum Troianis temporibus interemtum caet. h. ſe iam ſemel mortuum; quod parum procedere videtur.— *quamvis nihil ultra*, praeter *nervos atque cutem*, *σάρκας καὶ χρῶτα*, exuvias corporis *Morti conceſſerat*, permiſerat, ius tantum ei in corpus ſuum dederat, anima ſibi vindicata: exquiſitiſſimo verbo. nec minus ornate ac proprie *nervos* et *cutem* dixit de corpore anima deſtituto. *Nervi* enim generali notione muſculi et ligamenta corporis dicti, (v. Gell. XIII. 21.) *quibus quippe totum corpus ſustinetur*, *et in robur erigitur*, *deſertum contra fulcimentis ſuis*, *in ruinam labitur*, Macrob. VII. 9. — *clypeo*, qui a Menelao in Iunonis templo ſuspenſus fuerat, *reſixo*, revulſo, detracto; ut Virg. Aen. V. 360. — *teſtatus*, teſtatum faciens, comprobans *Troiana tempora*, ſe Troiani belli temporibus vixiſſe, ſe adeo nunquam vere occidiſſe. — 14. Nunc demum poeta ſ. Archytas ſubiicit, quibus cauſſis Pythagoras mortalium conditioni prorſus eximi debuiſſet. Vulgaris ſtructurae ratio ferebat: *habent Tart. Panthoiden, iterum Orco demiſſum* — ſane *non ſordidum naturae verique auctorem.* Sed poſterius poeta cum iis, quae interiecta ſunt, *quamvis . . . conceſſerat*, docta ratione coniunxit. Quam cum non perſpexiſſent intpp., ſequentia ad interiecta retulere, hoc ſupplemento: *et quamvis* non ſord. auctor *eſſet.* cum admodum diverſa ſint membra, ita ut alterum veram Pythagorae mortem neget, alterum cauſſam contineat, quae eundem morti ſubducere debuiſſet. — *Auctor naturae*, qui naturam diſpoſuit; ſplendide pro, qui de rerum natura, de Diis, de mundo philoſophatus eſt, nova via naturae arcana ſcrutatus eſt, nova de ea dogmata protulit. Eodem ſplendore Lucret. IV. 966. *Nos agere hoc autem*, et Naturam *quaerere* rerum *ſemper*, *et* inventam *patriis exponere chartis.* *Speculatorem*, *venatoremque naturae* phyſicum appellat Cic. Nat. D. I. 30. Inſulſe

admo-

Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda ſemel via leti.

Dant

admodum nonnulli: auctor f. ſcriptor libri de natura. — *Auctor veri*, magnifice et hoc de eo, qui primus vera docuit, qui unice vera atque indubitata invenit, propoſuit, divulgavit. Semper animo obverſari debet, unum e Pythagoreis hic loqui. Idem adeo de ſectae, cui nomen dedit, principe quivis alius praedicare poſſet. Atque ita plane de Epicuro apud Petron. c. 133. ertr. *Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte iuſſit et hanc vitam dixit habere deos.* Cum *verum* etiam de aequo ac iuſto dicatur, (Epp. I. 1. 11.) Ethicen, Philoſophiae partem, a Pythagora excultam, intelligendam eſſe omnes fere ſtatuunt. — *non ſordidus, te iudice*, quem vel tu, qui philoſophiae eius arcanis non omnino initiatus es, cuius adeo iudicium de eo ſola eius fama atque celebritate ducitur, *non ſordidum*, non contemnendum *iudices auctorem nat.* Nam de viro qualis erat Pythagoras multorum elogiis condecorato, unicuivis e plebe, etſi, iuſtaene ſint iſtae laudes necne, pronuntiare nequeat, hoc tamen ei iudicium concedas: ineſſe debere iſti viro, quae acutioribus atque intelligentibus probentur, non contemnenda adeo eſſe, ſatis probabilia eſſe oportere, quae multi pro certis habeant. Archytas igitur nautae iudicio tribuit tantum, quantum iudicandi eius facultati tribuere licebat. Parum recte igitur faciunt, qui *non ſordidum auctorem* per λιτότητα dictum volunt, pro, nobiliſſimum, ſummum auct., uti fere Virg. Aen. XI. 339. *conſiliis habitus* non futilis auctor, quod ſane ex Archytae mente verum eſt, non eiusdem vero momenti e nautae iudicio. Neque tamen hunc nautam ad infimam hominum ſentinam detruſum velim, imo, quum, mercaturam faciendo, remotiſſimas terras adiret, ingenium eius multarum rerum, litterarum quoque, cognitione excultum eſſe, quumque inferiorem Italiam peregrinando attingeret, de Pythagora quoque nonnulla fando accipere potuit. Dum igitur Archytas Pythagoram vel a tali homine magnum virum iudicatum iri confidit, ſuum ipſe hoc quaſi involucro iudicium de eo prodidit honorificentiſſimum. Quo praeclaro artificio adſecutus eſt hoc, ne partium ſtudio ita de illo ſenſiſſe videretur. Atque hactenus licebit in vulgata lectione acquieſcere. v. Obſſ.

v. 15 *ſq.* Enimvero moriendi iſta neceſſitas ad omnes pertinet, omnes mori oportet, quamvis diverſa mortis ſit ratio. Poſterius

Dant alios Furiae torvo ſpectacula Marti:
Exitio eſt avidum mare nautis:
Mixta

ſterius membrum Archytas ſubiicit, ut ad mortis genus, quo ipſe perierit, transitum ſibi aperiat. Aliter non perſpicias, cur diverſa mortis genera commemorentur. Nam ex antecedentibus concludi poterat ſolum hoc: omnes morti deberi. Ad ſententiam totius loci facit epigr. in Anthol. gr. III. p. 398. Ἐνθάδ' ἐγὼ — δόμον Ἀΐδος ἦλθον. — ὡς μὲν ἐγὼν, ἕτεροι ἄλλως· πάντες δέ τε πάντως. Verba *omnes una* vim acquirunt ipſa collocatione. — *nox* infera, *Orci tenebrae* (Catull. 3. 13.) de locis inferis: v. I. 4. 24. — *Manere* nos ea dicuntur, quae fato nobis impendent, quae fato in nos conſtituta ſunt, quae effugere non licet. Sic II. 18. 30. *deſtinata aula divitem manet herum.* adde V. 13. 13. et 16. 41. Stat. Silv. II. 1. 217. — 16. *via leti*, οἶμος θανάτου, nota imagine. v. ad I. 4. 17. — *calcanda*, *cunctis terenda*, ut eadem in re Prop. II. 20. 74. h. ingredienda. cf. II. 17. 11. — *ſemel*, *ſerius ocius* (II. 3. 26. de eadem re) aliquando certe ineunda.

v. 17. 18. Pro generali: ubique patere leti viam, ipſa ſtatim mortis genera ſubiicit, ſed in adnumerandis iis ſibi temperat, duobusque tantum defungitur poeta. Magis luxuriatur Stat. Silv. II. 1. 210 ſqq. unde haec tantum apponere lubet: *omnia functa aut moritura vides.* — *Hos bella, hos aequora poſcunt: his amor exitio eſt, furor his, et ſaeva cupido.* Μυρίας βροτῶν κῆρας Simonides quoque eleganter per partes declarat c. XVIII. 12. (Anal. Br. I. 128.) τοὺς δὲ δύστηνοι νόσοι φθείρουσι θνητῶν· τοὺς δ' Ἄρεϊ δεδμημένους πέμπει μελαίνης Ἀΐδης ὑπὸ χθονός· οἱ δ' ἐν θαλάσσῃ, λαίλαπι κλονεύμενοι καὶ κύμασιν πολλοῖσι πορφυρῆς ἁλὸς, θνήσκουσι. Idem argumentum, more tamen ſuo, tractavit Petron. c. 115. *Illum bellantem arma decipiunt,* caet. cf. II. 13. Iam obſerva, quam ſplendida imagine vulgare: hi in pugna cadunt, poeta declaraverit. Proprie is, qui in pugna occiditur, *dat Marti* pugnam obeunti *ſpectaculum*, Mars in caeſo oculos defigit, ei immoratur, vulnerum atque ebullientis ſanguinis adſpectu laetatur: huic enim ὀλλυμένων ἅδε λύθρος ἀνδρῶν iuxta Antip. Sid. c. XIX. (Anal. Br. II. 14.) adde Orph. H. 64. ubi Mars αἵματι ἀνδροφόνῳ χαίρων audit. cf. ad I. 2. 37. Exquiſitiore modo hoc Furiae facere dicuntur, quatenus ex antiqua idea ipſae in proeliis verſantur, pugnantesque ad mutuam caedem impellunt. Simpliciſſi-

Mixta senum ac iuvenum densentur funera: nullum
'Saeva caput Proserpina fugit.

Me

plicissima utique ratio erat haec: alii, furore incensi, in pugnam ruunt, et caeduntur. Tum paullo doctior: Furiae eos ad pugnam instigant, sicque, ut in ea cadant, efficiunt. Sic facilis progressus fuit ad illud, quo tota imago animatur: Furiae alios Marti spectandos praebent, quos caesos cum voluptate adspiciat. Male igitur Intpp. existimant, *dare spectacula* plane ita dici, *ut dare ludos, gladiatores.* — *torvo*, βλοσυρῷ (ut Hesiod. Scut. v. 147. de Marte) immiti, fero, qui tali adspectu laetetur; apposito epitheto. — 18. alii in mari pereunt. — *avidum*, propter naufragiorum frequentiam; ornat. Paulo aliter *avarum mare* III. 29. 61.

v. 19. 20. Cuiusvis aetatis homines morti obnoxii sunt. *Mixta*, promiscue, nullo discrimine *senum ac iuvenum funera densentur*, acervantur, senes ac iuvenes confertim cadunt; de caesis in pugna petita imagine, ἐπασσύτεροι κεῖνται, de stragis acervis. — 20. Docte iterum moriendi necessitatem ad omnes pertinentem antiqua ac religiosa imagine repraesentat poeta. Scilicet sollenni ritu immolandae victimae pili e fronte evellebantur, atque in ignem coniiciebantur; quod erat κατάρχεσθαι. Tum victima *rite sacrata* (Virg. Aen. XII. 213.) dicebatur Deo, cui sacra apparabantur. Iam cum homines prisca religione Diis inferis ἀνειμμένοι haberentur, s. *Orci victimae* (II. 3. 23. Similiter Palladas CXXX. (Anal. Br. II. 434.) etsi parum suavi comparatione: πάντες τῷ θανάτῳ τηρούμεθα, καὶ τρεφόμεσθα ὡς ἀγέλην χοιρῶν σφαζομένων ἀλόγως); satis proclive erat, cum re etiam ipsos sacrificandi ritus ad eos traducere. Vt igitur moriturus tanquam victima rite sacrata caderet, opus erat crinium summorum (uti enim *summa pecudum tempora ferro notabant*, Aen. XII. 173. ita Iris *flavum crinem* vertice *aufert* Aen. IV. 698.) abscissione. Iniungit hoc officium Θανάτῳ Eurip. Alc. 74. Iridi Virg. Aen. l. l. Proserpinae Noster h. l. et inde Stat. Silv. II. 1. 147. *iam complexa manu crinem tenet infera Iuno.* v. omnino Heyn. ad Virg. l. l. — *nullum caput*, verticem tondere *fugit*, refugit, non abstinet, omnes sacrificio parat, nulli parcendo. Hinc *saeva* dicta.

v. 21. 22. Quid mirum igitur, si et ipse naturae debitum per-

Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
Offibus et capiti inhumato

Parti-

perfolverim? Sed docte poeta ipfum mortis genus huic fententiae involvit. Vulgarior ratio erat, ut fluctus Archytam obruiffe dicerentur, κῦμα ἐπέκλυσεν· fed Noto tribuit, quatenus mare turbat, ac fluctus movet. Idem orationis color in Virg. Aen. VI. 336. — *undis*, fluctibus *Illyricis*, maris Illyrici, h. Adriatici in genere. Hinc proprie *Noto*, h. Auftro partes datae: *Adriatici* enim *maris* is *arbiter* maximus, I. 3. 15. — *comes Orionis rapidus*, qui rapidiffimus eft, ubi Orion *devexus*, devexa caeli parte confpicitur, ad occafum vergit (hinc *pronus* III. 27. 18.) occidit. Eft adeo Notus fub occafum Orionis exortus. Hoc enim tempore (πανδυσίην illud vocant, e. g. Argentar. XXIII. (Anal. Br. II. 274.) συρμὸς ὅτ' Ὠρίωνος ἀνεστρώφησε θαλάσσης βένθος, ὑπὸ στυγερῆς οἴδματα πανδυσίης. adde Ifid. Aeg. IV. 1. in Anal. Br. II. p. 474.) mare ventis maxime infeftatur: δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν ἀῆται. Hefiod. Ἔργ. 621. adde Theocr. ζ. 54. Virgil. Aen. VII. 719. *Saevus ubi hibernis Orion conditur undis.* qui locus translatus ex Apollon. I. 1202. χειμερίη ὀλοοῖο πέλει δύσις Ὠρίωνος. Hinc poetica ratione ipfe tempeftates ciere dictus. cf. V. 10. 10. et 15. 7. Virgil. Aen. I. 535. Claudian. de Laud. Stilic. I. 287. et Valer. Fl. II. 62. — *comes*, v. ad I. 25. extr.

v. 23 *fqq.* Sequuntur preces atque obteftationes Archytae de iuftis corpori fuo impertiendis. Scilicet quum omnium ferme populorum fenfu atrociffimum, quod homini poft mortem accidere poffet, hoc haberetur, fi corpus fepultura privaretur; ut huic obviam irent, partim legibus caverunt, partim, id quod ad excitandos humanitatis fenfus maximi momenti erat, rem in religionem verterunt, qua et totam gentem, ad quam proiectum cadaver pertineret, pollutam atque *inceftatam* (Virg. Aen. VI. 150.) ifto, et ipfam animam, quiete negata, centum annos errare credi volebant. cf. et ad v. 30 fqq. Neque alienum erat a Pythagoreo, in has preces defcendere, quum etiam Aegyptii, a quibus Pythagoras multum profecerat, errorem iftum

Particulam dare: ſic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Heſperiis, Venuſinae
Plectantur ſilvae, te ſoſpite, multaque merces,
Vnde

iſtum animae ſtatuerent. v. Serv. ad Virg. Aen. VI. 154. Ad rem vero, et ad totum orationis habitum facit epigr. LIV. Iuliani Aegyptii (Anal. Br. II. 506.) *πλώεις ναυηγόν με λαβὼν, καὶ σήματι χώσας; πλῶε, Μαλειάων ἄκρα φυλασσόμενος· αἰεὶ δ' εὐπλοΐην μεθέποις, φίλος· ἢν δέ τι ῥέξῃ ἄλλο Τύχη, τοίων ἀντιάσαις χαρίτων.* — *ne parce malignus dare*, docte, et exquiſite, pro vulgari, ne tam maligno ſis animo, ut *parcas*, recuſes, deneges *dare*, iniicere *arenae particulam, ψαμάθου μόριον βραχὺ* (Zonas in eadem re c. IX. 7. Anal. Br. II. 82.) paululum arenae, (*anguſti date pulveris hauſtus* Stat. Theb. X. 427. *pulveris exigui congeriem* Lucan. VIII. 867.) *vagae*, *θινὸς στρεπτῆς*, mobilis, ad ornatum pertinet. — *oſſibus et capiti*, omnino pro, corpori. Caput tamen in ſpecie commemorat, quod, hocce arena conſperſo, humatio abſoluta putabatur. Hinc cum vi adiectum *inhumato*, quia huic maxime humatione opus erat. Appoſite Zonas c. laudato: *Ψυχρὰν σευ κεφαλᾶς ἐπαμήσομαι αἰγιαλῖτιν θῖνα, κατὰ κρυεροῦ χευάμενος νέκυος.*

v. 25—29. Sic proſpera tibi contingat navigatio! Converſione poetica hoc extulit: Tempeſtas in ſilvas recidat, mari, quod tu percurris, non turbato, tranquillo. Sollennis haec precandi optandique formula, de malis a nobis vel ab aliis longe propulſandis. v. ad I. 21. extr. ibique Orphei locum. *Sic* ſollenne in obteſtationibus; v. ad I. 3. 1. — *quodcunque minabitur Eurus fl. H.*, Euri minae, vis, impetus, quo *fluctus* in *Heſperio* mari concitentur, mare Italum commoveatur, vertatur in ſ. V. Praeclare *minari* de vento, qui imperium in mare exercet, nota imagine: v. ad I. 3. 12. eſtque multo fortius, quam Virgilii Ge. I. 462. *quid cogitet Auſter.* — 27. *plectantur* ſ. luant, ſentiant vim eius. Sed illud cum dilectu propter damna tempeſtate iis inflicta. — *multa merces* caet. maximumque lucrum e navigatione tibi obtingat! quanto doctius poeta! *tibi defluat, ἐς τὶ καταῤῥεῖ* (Theocr. I. 5.) ad te defera-

Vnde poteſt, tibi defluat aequo
Ab Iove, Neptunoque ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram

Poſt-

deferatur, adiecta tamen abundantiae notione. v. I. 17. 15. *aequo*, hoc ipſo, quod tibi opes tribuat. — *unde*, a quo (ut ὅθεν pro ἐξ οὗ veluti Pind. Ol. 2. 82.) *poteſt* tibi merces defluere, qui largiri tibi opes poteſt: eſt enim Iupiter πλουτοδότης Orph. H. 72. 4. δῶτορ ἐάων Callim. H. in Iov. 92. Theogn. 199. χρήματα — Διόθεν — ἀνδρὶ γένηται. ab hoc petendae ſunt divitiae, Callim. H. l. v. 96. Mireris ſane, nemini intpp. ſimpliciſſimam hanc atque unice veram in mentem veniſſe explicandi rationem. Omnes volunt dictum eſſe pro: *undecunque*, ex quacunque parte, quod tamen ferri nequit propter adiecta: *aequo ab Iove*. De Hecate Heſiod. Theog. 420. Καί τε οἱ ὄλβον ὀπάζει, ἐπεὶ δύναμίς γε πάρεστι. Similis, quae ſic interiicitur, formula eſt, *namque potes* (e. g. V. 17. 45.) δύνασαι γάρ, de qua v. Burm. ad Valer. Fl. I. 13. — *cuſtode Tarenti*, πολιούχῳ, deo ἐγχωρίῳ. v. Spanh. ad Callim. H. in Iov. v. 81. et H. in Dian. 258. Summa adeo Neptunus Tarentinis religione colebatur, qui et urbis ſuae primordia ad Tarantem, eius filium, referebant. — *ſacri*, ob Neptuni religionem. Caeterum Neptunum Tarentinorum Archytas ad partes vocat, quia ipſe Tarentinus, adeoque Deum ſuum πατρῷον, quem ideo et potentiſſimum habebat, quemque ſuis hoc precibus daturum confidere poterat.

v. 30 — 34. Preces ſequuntur minae, atque ἀραί. Scilicet qui corpus, in quod incidiſſet, ſepulturae non tradidiſſet, is ἄγει obſtrictus erat, Deorumque adeo iram in ſe provocabat, quae et ad poſteros eius pertingebat. Locus claſſ. eſt apud Homer. Od. λ. 66. 72. 73. νῦν δέ σε τῶν ὄπιθεν γουνάζομαι οὐ παρεόντων, μή μ' ἄκλαυστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν, νοσφισθείς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι, a cuius ſenſu prorſus aberravit Grot. in Floril. Stob. p. 167. ita vertendo: *maneam ne Divum obnoxius irae* inductus prava Stobaei lectione μήτοι una voce, cum ſit: *irae ne ſim tibi cauſſa deorum*. adde Sophocl. Antig. 256. — *negligis committere*, leve putas, parum curas (ut III. 6. 7. et III. 8. 25.) non dubitas *fraudem*, noxam, ſcelus, ἄγος *committere*, cuius poena in te vel in poſteros tuos redundatura ſit? Sed poſterius

S ſtatim

Poſtmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita iura vicesque ſuperbae
Te maneant ipſum: precibus non linquar inultis;
Teque

ſtatim ſubiungit poeta, et prius *in te* novo membro, ulterius exornato, incluſit. — *nocituram*, quae noxam allatura eſt, quam luent *poſtmodo nati ex te*, *οἱ ὀπίσω παῖδες*, poſteri tui (ut *poſt aetas* ἡ ὀπίσω γενεὴ, Catull. LXIV. 323. *οἱ μετὰ παῖδες* Pind. Pyth. δ. 113.). Nam e craſſioribus rudium populorum de Diis notionibus opinio erat, *τὰ τῶν τεκόντων σφάλματ᾽ εἰς τοὺς ἐκγόνους τρεπῆναι*, uti hos vv. Euripidis e Plutarcho conſtituit Grot. Exc. Trag. p. 422. Aeſchyl. in Suppl. 441. *ἴσθι γὰρ παισὶ τάδε καὶ δόμοις ὁπότερ᾽ ἂν κτίσῃς μένει ἀντίνειν ὁμοίαν θέμιν· τάδε φράσαι δίκαια Διόθεν κράτη.* Theogn. 207. *ἀλλ᾽ ὁ μὲν αὐτὸς ἔτισε κακὸν χρέος· ὃς δὲ φίλοισιν ἄτην ἐξοπίσω παισὶν ἐπεκρέμασεν.* — *immeritis*, qui fraudis expertes ſunt, graviter hoc adiectum, ut in Solonis c. VI. (Anal. Br. I. p. 66.) 29 ſqq. *ἄλλ᾽ ὁ μὲν αὐτίκ᾽ ἔτισεν, ὁ δ᾽ ὕστερον. εἰ δὲ φύγωσιν αὐτοὶ, μηδὲ θεῶν μοῖρ᾽ ἐπιοῦσα κίχῃ, ἤλυθε πάντως· αὐτίκ᾽ ἀναίτιοι ἔργα τίνουσιν ἢ παῖδες τούτων, ἢ γένος ἐξοπίσω.* Adde Noſtri III. 6. 1. cf. Valkenar. ad Eurip. Phoeniſſ. 941. et ad Hippol. 826. — 31 *ſqq.* Si graece hunc locum reddas, de ſenſu facile conſtabit: *ἀλλὰ καὶ αὐτός γε ὄφλοις ſ. τίσειας ἂν ἀξίαν δίκην, ſ. ἀμοιβήν.* *Iura* adeo *debita* ſunt *δίκαι*, ſ. *δίκη*, *ἣν ὀφείλεις*, poena ſceleri tuo propoſita. *ὁμοίαν θέμιν ἀντιτίνειν* ſimiliter Aeſchyl. l. l. — *vices ἀντίποινα, ἀμοιβὴ, ἀμοιβαίη Νέμεσις* (Anthol. I. p. 29.) ultio. Ita fere Servius iam interpretatus eſt ad Virgil. Aen. II. 433. monente Burm. ad Prop. I. 13. 10. qui et ipſe *poenam* et *vices* ſimillima ratione coniunxit. — *ſuperbas*, ſaevas, graves; ut et alibi, niſi forte *v. ſuperbae* paullo audacius dictum ſit pro, vices ſuperbiae, iniuriae. — *te maneant*, forte ipſe non effugias; v. ad v. 15. — 33. Variavit orationem poeta, quae ſic continuanda erat: neque impune me inſepultum linques, ut in Homerico: *μή μ᾽ ἄθαπτον — καταλείπειν.* — *non linquar* a te, *precibus*, *ἀραῖς*, imprecationibus meis (v. Valken. ad Phoen. 70.) *inultis*, ita, ut vanae ſint, h. Dii rationem harum deteſtationum habebunt, meque, inſepultum

Teque piacula nulla resolvent.
Quanquam festinas, non est mora longa, licebit
Iniecto ter pulvere curras.

tum a te relictum, ulciscentur. Male alii h. l. — 34. Teque nullo piaculo exsolves isto scelere, vel, quod malim, his imprecationibus: nam *dira detestatio nulla expiatur victima* V. 5. 8. *Obstringimur, obligamur* sceleri: poenae, eo perpetrato, obnoxii; item votis, vel nostris (ut II. 8. 5.) promissa non servantes: vel alterius, pactis non stantes, aut quae iure quodam a nobis exspectari poterant, veluti humanitatis officia, omittentes, ut h. l. Rata adeo fiunt, quae nobismet ipsi, vel quae alii, quibus, quae praestari debuerant, negassemus, nobis imprecati fuerant, nisi *exsolvamur*, h. Deorum, ad quos provocatum fuerat, ultionem ac poenam sacris quibusdam ritibus, *piaculis, καθαρμοῖς*, avertamus. Tantum igitur scelus nautam commissurum ait Archytas, cuius poenam nullo piaculo redimere possit.

v. 35. 36. Cum tamen tam exigua et operae et temporis impensa, pauxillulo tantum terrae iniecto, huic pietatis officio satisfacere possis. In *ter* non argutandum. — *licebit curras*, porro naviges.

CARMEN XXIX.

ARGVMENTVM.

Cum Augustus, et Arabiae felicis divitiis illectus, utque novam in Parthos viam experiretur, exercitum eo duce Aelio Gallo, Aegypti praefecto, mittere in animo haberet; quod et, quanquam malo exitu a. V. DCCXXX. factum (v. Dio LIII. p. 723. Strabo XVI. p. 780. et Plin. VI. 28.) Iccius, Horatii familiaris, omisso philosophiae studio praeter omnium opinionem ad militiam se contulit, praedaeque faciundae cupiditate expeditioni isti se adiunxit. Poeta igitur hoc Iccii consilium suaviter ridens de rebus, quas in hac expeditione novus iste heros confecturus sit, facete iocatur. Idem fere incessus carminis qui I. 25. nisi quod ibi multo acerbior poeta. Nam initio ridenti similis (1 — 9. ut in illo v. 1 — 8.) mox serio cum eo agit, eique, quod philosophiae studium intermiserit, exprobrat.

AD

AD ICCIVM.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo
Nectis

v. 1 sqq. Suavis oppositio: Tu, qui antea nullius rei cupiditate tenebaris, splendideque divitias, ad vitam beate agendam minime necessarias, aspernabaris; *nunc* ipsis *Arabum gazis invides*, inhias, eas appetis. Sed alterum cum dilectu: nam hoc ipsum, quod invidia Iccius ducebatur, philosophum parum decebat. Prius vero orationis membrum hoc vel simili modo supplendum satis diserte poeta innuit per adv. *nunc*. — *beatis*, quibus adeo nunc tribuis, ut te beatum efficere possit istarum possessio. Sed forte simpliciter ornat, ut *dives aurum* Tibull. III. 3. 11. *dives metallum* Avien. Descr. O. 377. Seneca Herc. fur. 166. *hic — beatas componit opes, gazis inhians*, ut libri meliores; adde Propert. II. 16. 25. Stat. Silv. I. 2. 121. Alii Arabiam *felicem* hoc epitheto innui existimant, quod ieiunum videtur; etsi omnino de Arabia felici h. l. accipiendum esse, dubitatione caret. Haec enim cum Indicarum mercium, puta, eboris, serici, odorum cuiusvis generis, et gemmarum permutatione earundemque exportatione quaestuosissima, tum sui ipsorum soli uberrimo pretiosissimarum rerum, aromatum atque auri proventu ditissima et erat, et Romanis ultra, quam vix credere licebat, habebatur. — 2. *militiam paras*, militatum abis, sed alterum praeclare, quasi dux istius in Arabas expeditionis electus, aut rem maximam in isto bello confecturus sit Iccius. Hinc *acrem* eius militiam vocat, sollenni fortitudinis bellicae epitheto. — 3. *Sabaeae regibus*, nam quaeque regio Arabiae suum habebat regulum. Sabaeam adeo, Arabiae felicis partem universo pro Arabiae regionibus, maximo felici, quam Romana arma nondum attigerant, poeta posuit, ut Virg. Ge. I. 57. Sabon Sabaeorum tum temporis principem nominat Dio LIII. 29. p. 729. — *non ante devictis*, a te scilicet nunc primum domandis;

Nectis catenas? Quae tibi virginum
Sponſo necato barbara ſerviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis,

Doctus

dis; ſalſe admodum. — 4. *nectis catenas*, innectis catenis, in ſervitutem redigis, triumphum de iis acturus es (nam *catenati* (V. 7. 8.) ducebantur in triumpho devicti hoſtes) tum eſt pro ſimplici: bellum infers. — *Medo*, Medis, Parthis; v. ad I. 2. extr. — *horribili*, feroci (III. 2. 3.) forti. Parthos vero Arabibus adiunxit poeta, nam etiam ad hos, atque Indos ſpectare videbatur Galli expeditio. cf. I. 12. 56. I. 35. 31. 32. Eosdem coniunxit Prop. III. 3. 1. et 5. 6. *Arma deus Caeſar dites meditatur ad Indos: — Seres et Auſoniis venient provincia virgis, adſueſcent Latio Partha tropaea Iovi.*

v. 5 ſqq. Continuata irriſione Iccio praedam poeta adnumerat, fortitudini eius praemii loco ceſſuram. Generalem praedae notionem in ſpecialem convertit, virginem ac puerum captivos ei adſignando. — *quae barbara virginum,* quae barbararum virginum, quae virgo barbara, exquiſitiore ſtructura. Vulgaris cum anteced. nexus erat: bellum infers Parthis, praedae, ſ. virginis ac pueri nobilis potiundi cauſa. — *ſponſo necato* a te: egregie hoc toti imagini exornandae inſervit. Nam et feritatis ac truculentiae notam adſpergit philoſopho, et modum, quo virgo in ſervitutem eius adſeritur, declarat. — 7. *puer ex aula*, e nobilioribus ſuae gentis, vel Arabum vel Parthorum: niſi omnino praeſtat de puero regio genere oriundo intelligere. Alii de puero accipiunt, qui *οἰνοχόου* miniſterio iam in aula functus eſſet: quod tamen e poetae verbis vix cogas. — *ad cyathum ſtatui, ſtare*, verba propria de pocillatore. *Stat Iovis ad cyathos, genuit quem Dardanius Tros,* Auſon. Idyll. de Hiſt. 19. v. Torrent. adde Burman. ad Prop. IV. 2. 29. Adhibebantur ad hoc miniſterium pueri nobiles, formoſi (Iuven. IX. 46. *tenerum et puerum te et pulchrum, et dignum cyatho caeloque putabas.* adde XIII. 44.) veſtitu exornati ſplendido (Cic. de fin. II. 23. *Adſint etiam formoſi pueri, qui miniſtrent, reſplendeat his veſtis.*) coronati (I. 38. 2.) eleganter comti atque unguentis delibuti. Iam cum hi ad lautioris convivii apparatum pertinerent (nam in modica coena

plebeios

Doctus ſagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi poſſe rivos
Montibus, et Tiberim reverti;

Cum

plebeios calices — *porrigit incultus puer* — *non Phryx aut Lycius*, Iuven. XI. 145.) docte Horatius Iccii delicatius atque luxurioſius, quam philoſophum deceret, vitae genus futurum, a parte deſignans, univerſe comprehendit. — 9. Nobile pueri genus ulterius declarat poeta, ab artibus gentis ſuae ingenuis, iaculandi peritia. *Doctus tendere*, *εἰδὼς τείνειν*, pro, tendendi *ſagittas*, h. iaculandi peritus, *τόξων εὖ εἰδώς*. Proprie vero arcus ſ. nervus tenditur, tum inverſione poetica, ſagittae arcui tenſo impoſitae, et ad ſcopum aliquem directae. — *Sericas* epitheto a gente, quae in eadem arte excelleret, deſumto. Sic habes *arcum Cydonium* (IV. 9. 17.) *calamum Gnoſium* (I. 15. 17.) et al. Nota vero ſatis Serum, ut omnino populorum Orientis, ſagittandi dexteritas vel ex Heliodori lib. 9. Alii quendam e Seribus captum a poeta innui exiſtimant: ad quos etſi haec expeditio etiam ſpectare potuerit (nam eos diſerte memorat I. 12. 56.) paulo diſertius tamen exſpectaſſes hoc traditum a poeta. — *paterno* a patre edoctus hanc artem, vel, quod ſimplicius eſt, more gentis ſuae ſagittandi peritus.

v. 10 *ſqq.* Mutato ſententiarum colore aperte iam Iccio poeta exprobrat, quod philoſophiae ſtudio relicto miles factus ſit, et exſpectationem, quam maximam de doctrina atque ingenio eius excitaſſet, turpiter eluſerit. Satis tamen urbane ei mutatum vitae genus obiicit; mirari ſe tantum dicens, quod militiam philoſophiae, peiora melioribus praeferre potuerit. Rem, quae praeter omnium opinionem accidit, incredibilem, per *ἀδύνατον* extulit poeta, noto more. — *Quis neget*, amplius dubitet, nunc non credat, *pronos relabi* prono curſu referri, retro fluere *poſſe montibus* (tertio caſu) in montes, ad fontes ſuos. Suaviter *pronos* vocat, undam verſus montem, tanquam in declivia loca urgentes. Alii iungunt: *pronos* h. decurrentes *arduis montibus*, cum Cruquii Schol. Sed altera ratio exquiſitior eſt, et convenientior Euripidis loco, Med. 410. *ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί*, quem reſpexere Lucian. Dial. Mort. VI. 2. Alciphron Ep.

Cum tu coëmtos undique nobiles
Libros Panaetl, Socraticam et domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

33. libri III. et Cic. ad Attic. XV. 4. Latinorum poetarum loca ſtudioſe collecta vide ad Ovid. Her. V. 30. et a Burm. ad Prop. I. 15. 29. et II. 12. 33. — *reverti*, retro verti poſſe. — 13 *ſqq.* Ex quo *tu*, cum vi, qui tam cordatus homo es, *tendis mutare*, mutaturus es, permutare cogitas philoſophiam cum militia. Pro hoc, quo magis temeritas eius pateat, opponuntur invicem libri philoſophici, et arma, *χρύσεα χαλκείων*. Pro libris in ſpecie Panaetii et Socraticae domus ſcripta, et pro armis loricas cum dilectu poſuit. *Panaetius* Rhodius, Stoicorum princeps, Scipioni et Laelio erat familiariſſimus, eorundemque praeceptor. Memorantur inprimis eius libri *περὶ τοῦ καθήκοντος*, Cic. de Off. I. 2. de dolore patiendo Id. de fin. IV. 9. de Magiſtratibus Id. Legg. III. 6. alii. — 14. *Socraticam domum*, ſectam Socratis, libros philoſophiae academicae, *relliquias domus Socraticae*, uti carmina ſua philoſophica vocat Veſtritius Spurinna apud Wernsdorf. Poet. min. III. p. 352. Sed et univerſe philoſophiam nomine Socratis deſignat poeta III. 21. 9. per *Socraticos ſermones* et A. P. 310. *Socraticas chartas* (ut *Socraticos libros* poſuit Prop. II. 34. 27.) *Domus* de Philoſophis, qui eiusdem ſunt ſectae vel familiae. v. Gronov. ad Senec. de Benef. V. 15. — *Iberis*, e ferro praeſtantiſſimo; nam Hiſpaniae ferrum cum per ſe tum temperatura in optimis a Romanis habebatur. — 16. *Pollicitus meliora*, qui meliorem vitae rationem inſtituiſſes, philoſophiae ſtudiis intentus, nunc peiora iis ſecutus, militiam.

CAR-

CARMEN XXX.

ARGVMENTVM.

Ad carmina veterum κλητικὰ *venustum hoc odarium omnino referendum videtur. Cum enim ex antiquissima opinione Dii sacris adesse putarentur, (unde quoque, cum in diversis locis fierent, Deorum* ἐπιδημίαι *ortae) Horatius, usus prisco hoc figmento, Venerem rogat, ut se ad sacrum in Glycerae aedibus faciendum conferat. Comitatus Veneris, ad exornandam hanc ideam unice appositus, fraudi fuit quibusdam, ut reconditiora hic latere, poetamque sanctiori imagine Glycerae amorem sibi expetere suspicarentur. Cuius quidem suspicionis nulla idonea caussa reperiri potest; et poeta ubique amores suos fateri, ac de perfidia et obstinato puellarum animo haud tecte solet conqueri. Similes colores habet fragm. Anacr. apud Fisch. p. 271.* ὦ 'ναξ, πανδαμάτωρ Ἔρως, ᾧ Νύμφαι κυανώπιδες, πορφυρέη τ' Ἀφροδίτη, χρυσῷ δὴ εἰκασμένη, συμπαίζουσιν· — γουνοῦμαί σε· σὺ δ' εὐμενὴς ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ' εὐχωλῆς ἐπάκουσον.

AD VENEREM.

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Ture te multo Glycerae decoram
Transfer in aedem.

Fervi-

v. 1 sqq. *Regina Gnidi*, ἄνασσα, μεδέουσα Κνίδου, ut Diana Αὐλίδος ἄνασσα Eurip. Iphig. Aul. 434. v. ad I. 3. 1. *Gnidus* urbs Doridis in Caria, Veneris religione eiusque simulacro a Praxitele sculpto celeberrima. vide Pausan. Attic. I. 20. Plin. XXXVI. 5. cf. Heynii Antiq. Aufss. I. p. 123. *Paphus* Cypri oppidum, et ipsum Veneris cultu celebratissimum. v. vel Virg. Aen. I. 415. — *sperne*, posthabe novae sedi, relinque *Cypron*, quamvis *dilectam*, placitam, etsi lubenter ibi commoreris. *Sperni* prisco sermone dicuntur, quae aliis rebus postponuntur: *amari* contra, quae praeferuntur, de locis adeo, ubi versari volupe est. Sic Virgiliana Iuno Aen. I. 16. Carthaginem fertur *terris magis omnibus unam* vel *posthabita coluisse Samo*, eamque tutatam esse (ita forte, exuto ornatu, accipienda illa, *hic illius arma, hic currus fuit*, etiam propter sqq. Eodem colore Dianam tutelarem Ephesiorum Deam declarat Callim. H. in eandem v. 258. Ἐφέσου τοι τόξα πρόκειται.) Poetae forte ob oculos fuit Alcmanis fr. apud Steph. carm. lyr. p. 628. Κύπρον ἱμερτὰν λιποῖσα καὶ Πάφον περιῤῥύταν. — *vocantis ture*, tus tibi adolentis, ture multo incenso te ad se vocantis, ut isti sacro intersis. Virg. Ge. I. 347. *Et Cererem clamore vocent in tecta*, ubi Nostri locum non praetermisit Heynii diligentia. Alii, *vocantis*, invocantis te, satis languide. Tus poeta omnino pro sacrificio posuit: etsi eius usus in Veneris sacris satis frequens. v. I. 19. 14. — 4. *transfer* confer *te*, nihil amplius. Nam ad evocandorum numinum ritum, cui proprium est hoc verbum, poeta vix respexit. — *aedem*, domum, ut *tecta* in Virg. l. l. Antiquus is vocabuli significatus esse debuit, sicque docte illud adhibuit Horatius. Male alii de sacello capiunt. — *decoram*, eleganter ad hoc sacrum exor-

Fervidus tecum Puer, et ſolutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis ſine te Iuventas,
Mercuriusque.

exornatam. *Ridet argento domus*, in ſimili apparatu IV. 11. 6.

v. 5—8. Suaviſſima imago Veneris Deorum comitatu adventantis! — *Properent*, adſint *tecum Puer fervidus*, fervens, λάβρος Ἔρως, et ſim. Sic *fervidi iuvenes* III. 13. extr. — *Gratiae* perpetuae Veneris comites: σὺν γὰρ ὑμῖν (Χάρισι) τὰ τερπνὰ καὶ τὰ γλυκέα γίνεται πάντα βροτοῖς Pind. Ol. XIII. 7. 8. cf. I. 4. 5 ſq. — *ſolutis zonis*, discinctae; in Gratiis enim *nihil eſſe alligati decet, nec adſtricti:* (male legitur *adſcripti*) ſolutis *itaque* tunicis *utuntur: pellucidis autem.* Seneca de Benef. I. 3. Ita quoque conſpiciuntur in Monumm. antiquis: e. g. apud Ogle de antiquis gemmis caelatis p. 167. cf. Winkelm. Mon. ined. p. 57. Suavi autem phantaſmate Gratiarum pepla ab Amore ſurrepta ſingit Auctor Epigr. in Anthol. gr. IV. p. 491. Colorem e noſtro loco duxiſſe videtur Statius Silv. I. 5. 15. de Nymphis: *Ite deae virides, liquidosque advertite vultus — veſte nihil tectae:* pravo utique iudicii acumine. — 7. *Iuventas*, Ἥβη Graecorum, et ipſa in Veneris comitatu apud Homer. H. in Ap. 195. cf. Claudian. de Nupt. Hon. 84. — *parum comis*, minus ſuavis, *ſine te;* inverſa oratione, pro, quae per te maius decus, maiorem venuſtatem adquirit. Adpoſite Xenoph. in Sympoſ. init. (p. 117. ed. Bach.) οἱ ὑπὸ τοῦ σώφρονος Ἔρωτος ἔνθεοι, τά τε ὄμματα φιλοφρονεστέρως ἔχουσι, καὶ τὴν φωνὴν πρᾳοτέραν ποιοῦνται, καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ ἐλευθεριώτατον ἄγουσιν. — *Mercurius* Veneri comes additus propter εὐεξίαν (cf. I. 10. 4.) vel, quod malim, propter facundiam et vim perſuaſivam amoris. Sic Veneris ceſto (Homer. Il. Ξ. 216.) praeter alia inerant, ὀαριστὺς, πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων. Sic Pandorae (Heſiod. Ἔργ. 77. 78.) στήθεσσι διάκτορος Ἀργειφόντης ψεύδεά θ' αἱμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλοπον ἦθος τεῦξε.

CAR-

CARMEN XXXI.

ARGVMENTVM.

Quum a. V. DCCXXVI. templum Apollinis in Palatio dedicaret Augustus, (v. Dio LIII. 1.) sollennitatem huius diei poeta privata religione prosecutus preces pro se, ut vate, facit. Quarum quidem rationem ac modum ita circumscribit, ut, quum alii divitias omnique lautioris vitae delicias summam votorum suorum isto die faciant, lautitias istas, ut consentaneum erat, aspernatus, tenuem contra victum, tum animum, qui ab augendi cupiditate alienus partis secure fruatur, rectamque valetudinem cum mente sana, quaeque ad extremam senectutem vegeta permaneat, haec unice ab Apolline precetur. — Elocutio carminis augusta ac splendida, ut decebat in tali argumento: ornatus in singulis exquisitus et copiosus: doctrina quoque haud vulgaris, maxime in declaranda divitiarum atque lautitiarum, quibus alii se beatos censent, notione.

AD APOLLINEM.

Quid dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimas
Sardiniae ſegetes feracis;

Non

v. 1—3. Orditur quidem poeta, quaſi dubitet, ac ſecum ipſe deliberet, quae maxime ſibi hoc feſto die ab Apolline expetenda ſint; votorum tamen ſuorum rationem haud ambigue ipſi ſtatim dubitationi praeclaro artificio intexit. Dum enim auguſtam *vatis* ſ. ſacerdotis Apollinis ac Muſarum (v. ad III. I. 3.) perſonam ſumit, facile exſpectare licet, ſe, ſupra inania vulgi vota elatum, non niſi ea, quae hominem ſanctum, vitae adeo innocentia, atque **αὐταρκείᾳ** conſpicuum haud dedeceant, optaturum. Summa igitur cum vi poſitum, *quid* vates *poſcit Apollinem?* pro tenui, quid *ego* poſcam Ap. — *dedicatum*, nova aede in monte Palatino ab Auguſto conſecratum. *Dedicatur* Deus, abſolute, qui inter Deos **ἐγχωρίους** recipitur, inſtitutis ei publice certis ſacris, caerimoniis, ſacerdotibus, erectaque ei ara et templo: etiam is, cui iam recepto nova tantum appellatione, ut h. l. Apollinis, *Palatino* nova aedes ac nova ſacra inſtituuntur. Sic Ovid. Faſt. VI. 637. *te quoque magnifica, Concordia, dedicat aede Livia,* cognomine *Virilis* ſ. *Maritalis.* Sic Tiberius *Apollinem Temenitem viderat per quietem affirmantem ſibi, non poſſe ſe ab ipſo dedicari*, Suet. in Tiber. c. 74. Illud etiam *conſecratio* dicebatur. Vtrumque adhibuit Cic. Nat. D. II. 23. *ut Fides, ut Mens, quas in Capitolio* dedicatas *videmus proxime a M. Aemilio Scauro; ante autem ab Atilio Calatino erat Fides* conſecrata. cf. Id. de Legg. II. 28. — 2. inter libandum. *Paterae* ſollennis mentio in libationibus. v. III. 5. 33. — *liquorem*, in re ſacra, vinum, *laticum honorem libare* Virg. Aen. I. 736. *laticem ſacrum* Sil. VII. 164. — *novum*, hornum, nam vino horno libari, uti *horna fruge immolari* (III. 5. 3.) ſolebat. Petron. c. CXXX. noſtri loci forte memor, *ſpumabit pateris hornus liquor.*

v. 3—8. Poeta non, *quae prima fere vota, et cunctis notiſſima*

Non aeſtuoſae grata Calabriae
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.

Premant

tiſſima templis, (Iuven. X. 23.) *divitias* optat. Exquiſite has per enumerationem declarat deſumtis a ſuo populo divitiarum generibus. Brevior in eadem re Pindarus Nem. VIII. 63. aliter quoque inflexa ſententia: *χρυσὸν εὔχονται, πεδίον δ' ἕτεροι ἀπέραντον· ἐγὼ δ' ἀστοῖς ἁδὼν* (unde *Φίλος ἀστοῖς Πίνδαρος* Platoni c. XXVIII. in Anal. Br. T. I. p. 174. dictus) *χθονὶ γυῖα καλύψαιμι.* — *non* latas agrorum poſſeſſiones, latifundia *οὐ στέργω βαθυληΐδους ἀρούρας, οὐκ ὄλβον πολύχρυσον, οἷα Γύγης, αὐτάρκους ἔραμαι βίου* Alpheus IV. (Anal. Br. II. 129.) — *Sardiniae*, tanquam fertiliſſimae. *Benigniſſimam* eam *urbis Romae nutricem* vocat Val. Max. VII. 6. et *propenſae Cereris nutritam favore* Sil. It. XII. 375. adde Melam II. et Plin. H. N. III. 7. *Opimas ſegetes,* uberem proventum Sard. (ut I. 1. 7. 8.) pro, opimos agros, *πίονας ἀγροὺς* Hom. Il. ψ. 832. *pinguia culta* Virg. Ge. IV. 372. Obſervent tirones concinnam epithetorum collocationem. — 5. non armentorum greges: qui praecipua tum divitiarum pars erant. v. II. 16. 33. *Armenta Calabriae*, quae in Calabria paſci ſolent. Frequens enim erat iſta regio paſcuis, *εὔβοτος* inde dicta Straboni L. VI. 431. cf. Plin. H. N. III. 11. et ad V. 1. 27. — *aeſtuoſae,* ſolis ardore inaeſtuantis, ferventis. v. I. 22. 5. — *grata* adſpectu, laeta, nitida, pinguia; nihil amplius. Alii aliter. — 6. *aurum* parum opportune ſpecialibus divitiarum notionibus intextum videri poſſit: ſed capiendum h. l. de luxu Romanorum, quo aedes ac villas aurea vel inaurata ſupellectili exornarent. Hinc ſemper fere, ut h. l., iungitur *ebori*, quod et ipſum inſano more ad iſtum uſum appetebant Romani, lautitiarum harum ſtudioſiſſimi Ovid. Medic. fac. 10. *Sectile deliciis India praebet ebur.* cf. II. 18. 1. — *Indicum*, Virg. Ge. I. 57. — *non rura*, quae Liris praeterfluit. *Liris* fluvius in finibus Latii et Campaniae, quae et fertiliſſima (*uberis arva Falerni, dives ea et nunquam tellus mentita Colono*, Sil. VII. 159. 160.) propter caeli temperiem, tum et amoeniſſimae ibi villae, et nobiliſſimae in collibus Formianis et monte Maſſico

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives et aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce,

Dis

co vineae erant. — *mordet,* ξαίνει, ὑποξύει (ut Marian. III. 10. in Anal. Br. II. p. 512. ποταμὸς — πέζαν ὑποξύει αὐτοφύτοιο νάπης. Callim. ep. XLVI. 3. πολλάκι λήθει τοῖχον ὑποτρώγων ἡσύχιος ποταμός. Alia v. apud Ruhnk. Ep. Crit. II. p. 151. ed. II.) terram alluens. Lucil. Iun. Aetn. 110. (in Wernsdorf. Poet. min. IV. P. I. p. 111.) *lympha perenni edit humum lima, furtimque obſtantia mollit.* Claudian. de Conſ. Prob. 259. de hoc ipſo fluvio: *terens querceta Maricae Liris.* Alias dicunt *lambere* (I. 22. 4.) *ſtringere, radere:* Priſcian. Perieg. 69. 70. *Has ſtringens pelago terras, circumfluus illis montibus aut radens ſuppoſitas urbibus oras.* Ita ibi legendum e Dionyſ. Per. 61. ἢ ὀρέων ἢ πέζαν ὑποξύουσα πολήων. — *quieta* et *taciturnus* de leni eius curſu. Sil. IV. 350. *Liris qui fonte quieto diſſimulat curſum, ac nullo mutabilis imbri perſtringit tacitas gemmanti gurgite ripas.*

v. 9—14. Equidem iſta rura vitibus conſita votis mihi non expeto; pro hoc, variata oratione: aliis iſtas vineas Campanas non invideo; nam ad proxime antecedentia haec ſpectare, facile eo vel vitis Calena ducit. Iam vide quo ornatu hanc ſententiam perpoliverit. Pro, alii poſſideant, eſt, alii colant, (ut III. 1. 9. *Eſt ut viro vir latius ordinet arbuſta ſulcis.*) et pro hoc, ſpecialis ac praecipua vitibus impendenda cura ponitur, quae eſt in amputatione. Tum in elocutione mirum ornatum facile ſentias. *Premant,* compeſcant falce, putent *vitem, inutiles* vitium *ramos* (V. 2. 11.) cf. Virg. Ge. II. 401. *Premere falce* pro ſuccidere, Virgil. Ge. I. 157. Calpurn. Ecl. V. 111. Tum epithet. *Calena* docte *falci* dedit, quod ad vitem proprie ſpectabat. Sic I. 20. 9. *praelum Calenum* et III. 16. 34. *Laeſtrygoniam amphoram* dixit. — *quibus dedit fortuna,* quibus hoc datum eſt, quibus licet. Adiectum hoc a poeta, ut invidiae ſe expertem profiteatur. — 10. Nova ſententia, (ad quam tamen ab antecedentibus paratus erat transitus) qua lautitias vitae poeta deprecatur. Vivide has oſtendit in homine, mercaturam faciente, et inde inſtrumenta luxus atque lautioris vitae ſibi parante. Luxum

iſtum

Dis carus ipſis; quippe ter et quater
Anno reviſens aequor Atlanticum
Impune. Me paſcant olivae,
Me cichorea, leveſque malvae.

Frui

iſtum ſpeciali idea declarat per vina transmarina, eaque pretioſiſſima, atque *aurea* pocula, quibus ſe mercator ingurgitat. Simili ornatu Virgil. Ge. II. 505. *His petit excidiis urbem — ut gemma bibat, et Sarrano indormiat oſtro.* — *Cululli* proprie calices fictiles, quibus Pontifices, Virgineſque Veſtales in ſacris utebantur, iuxta Scholl. tum omnino de quibusvis grandioribus poculis ut A. P. 434. — *exſiccet cul. vina*, exquiſitiore ſtructura, pro, exſiccet culullos (ut *cadi cum faece ſiccati* I. 35. 27.) vino epoto, vinum bibat ex aureis culullis. Sed alterum *ἐναργίστερον*. — *reparata*, parata (nam verba cum *re* compoſita pro ſimplicibus fere adhibere ſolet Horatius. v. c. I. 37. 24. etſi h. l. ad iteratam mercium permutationem trahere poſſis, mercatore ſuas cum Syriis, tum has cum vino commutante) permutata *mercibus Syriis*, aromatis, et unguentis, ex India atque Arabia in Syriae ac Phoeniciae maritima oppida convectis, et inde Romam delatis. — 13. Nexus: Mercatura ei, unde pretioſiſſima vina paret, ſuppeditante. *Diis carus ipſis*, Diis ipſis curam eius gerentibus, divitias ei largientibus, antiqua notione. Homer. Il. β. 668. de Rhodiis: *ἐφίληθεν ἐκ Διός, — καί σφιν θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων.* Heſiod. Ἔργ. 308. *ἀφνειοὶ μήλοισι, φίλοι μακάρεσσι θεοῖσι.* cf. ad I. 26. 1. — 14. dum *impune*, absque iactura, ſine naufragio (cf. I. 17. 5.) ſaepius quotannis mercaturae faciendae cauſſa vel *aequor Atlanticum*, littora Africae et Hiſpaniae, maxime fretum Gaditanum *reviſit*, adit, ſicque ex crebra mercium permutatione maximum lucrum capit. *Aequor Atlanticum* poeta poſuit, tanquam remotiſſimum, (ut *Heſperia ultima* I. 36. 4.) etſi ultra Gades Romani vix navigaverint. Facile vero perſpicitur a poeta h. l. exaggerari omnia, ut luxurioſi hominis imaginem, longiſſima itinera atque pericula, quo magis luxu diffluere poſſit, continuo repetentis, vividiſſime ob oculos poneret.

v. 15. 16. Ego, facili ac tenui victu corpus alens, iſtas delicias non appeto, faſtidio. Praeclare vero iſtis longe arceſſitis, aegreque et cum vitae periculo

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra
Cum

periculo quaesitis lautitiis opponit vilia atque opera levi parabilia, *olivam*, (cf. V. 12. 56.) et ex plantis hortensibus *cichoreum*, κιχορεῖον, s. κιχώριον, (nostris *Endivie*) v. Theophr. H. Plant. VII. 11. Plin. H. N. XXI. 15. et *malvam*, μαλάχην, plantam corpori saluberrimam, cf. V. 2. 57. 58. Hesiod. Ἔργ. 41. Hinc *levem*, quae stomachum non gravat. Ventrem etiam movere credita. cf. Martial. III. 89.

v. 17 *sqq.* Sequitur sollennis conversio ad Apollinem in fine carminis, cum votorum expositione e priscorum Hymnorum ratione. Dignae vero vate preces, digna, quae Apollo exaudiat, vota! — *Latoe*, Λατῷε, fili Latonae, Apollo, *dones* δὸς (quod sollenne Hymnorum) da *mihi et valido quoad corpus et integra cum mente*, ἁγνῇ ψυχῇ, animo ab omni scelere puro (v. ad I. 22. 1.) σωφρονοῦντι, *frui p.* graece, pro, da ut corpore atque animo valens *fruar paratis*, τοῖς οὖσι, partis. Praeclarum vero continentiae votum, Horatio *nihil supra Deos lacessenti* (II. 18. 11.) perquam familiare. Ostendit igitur poeta animum divitias splendide aspernantem, ac de praesentium bonorum recto usu unice sollicitum. Simillimae sententiae occurrunt in Menandri Κόλακι (apud Athen. XIV. 22. p. 659. et inde in Grotii Exc. p. 731.) σπονδή· — εὐχώμεθα Ὀλυμπίοισι πᾶσι, πάσαις — διδόναι σωτηρίαν, ὑγίειαν, ἀγαθὰ πολλά, τῶν ὄντων τε νῦν ἀγαθῶν ὄνησιν. Alii post Acronem *parata* exponunt, quae in promtu sunt omnibus, τὰ εὐτελῆ, quo sensu etsi h. v. recte adhiberi potest (Seneca Ep. XC. *ad* parata *nati sumus; nos omnia nobis difficilia* facilium *fastidio fecimus*) rationi tamen totius carminis, qua se divitiarum caussa vota facturum negat, alter modus magis convenire videtur, cum hic ad proxime antecedentia tantum referri possit. Vt taceam, ieiuni quid ipsis votis sic inferri. — 19. *nec turpem*, tristitia deturpatam, tristem, morosam, γῆρας ἀτερπὲς, λυπηρὸν, adeoque senectutem hilarem, suavem, iucundam. Hinc perspicuitatis caussa adiectum puta, *nec cithara carentem*, quae adhuc cantu delectetur, atque exhilaretur. Alii *turpem* vitiis, vel per λιτότητα, honoratam: neutrum ad sensum carminis, αὐταρκείας notionem ubique ingerentis. Ad sententiam poetae Eurip. Herc. fur. 676 sqq. μὴ ζῴην μετ' ἀμουσίας, αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοισιν εἴην. ἔτι τοὶ γέρων

Cum mente; nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

γέρων ἀοιδὸς κελαδῶ Μνημοσύναν (Mnemoſynen, Muſas, ut mihi adſint, ex more invocem). Id. in Erecht. fragm. in Stob. floril. Grot. p. 211. μετὰ δ' ἡσυχίας πολιῷ γήρᾳ συνοικοίην, ἀείδοιμι δὲ στεφάνοις κάρα πολιὸν στεφανώσας. E Theognideis ſpectant huc vv. 769. 770. τόδ' (σοφίης μελέδημα) αἰὲν ἔχων τερποίμην φόρμιγγι καὶ ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ, καὶ μετὰ τῶν ἀγαθῶν ἐσθλὸν ἔχοιμι νόον.

CAR-

C A R M E N XXXII.

ARGVMENTVM.

Odarii huius initium ludentem potius, quam argumento alicui intentum ac praeparatum poetam prodit. Animo enim remissiori atque otioso indulgens poeta sollenni ritu lyram invocat, ut carmen sibi suppeditet, et in hac ipsa statim omnes suas cogitationes subita conversione desigit: dumque huius vim ac virtutes exponit, totius simul poeseos, maxime lyricae, laudes complectitur. Ita carmen exiit sortuiti magis, ut ita dicam, argumenti, atque effusum potius, quam laboriose anxieque expressum. Dum vero eosdem modos, quos olim Alcaeo suggesserit, poeta lyram poscit, haud obscure se et Alcaei imitatorem, simulque Romanae fidicinem lyrae (IV. 3. 23.) h. poeseos lyricae inter Romanos auctorem profitetur. cf. omnino IV. 3. — Initium atque incessus totius carminis paullo insolentior effecit, ut Intpp. suum potius quam poetae sensum secuti, diverso quisque modo, summam carminis constituerent. Alii enim Horatium hoc carmen composuisse existimant, cum a Maecenate vel ipso etiam Augusto invitatus esset ad scribendum sollennius aliquod carmen forte feriis Latinis aut Apollinaribus ludis canendum: alii eo tempore factum autumant, quum posceretur sua dicta (uti Scholl. eloquuntur) edere: alii denique carmini saeculari, quod Augustus ei iniunxisset, praelusum a poeta volunt: Iani tandem

tandem Horatium a Maecenate aliove amico in lyram ſuam carmen ſacere iuſſum contendit. Quas quidem VV. DD. opiniones, e prava, ut nobis quidem videtur, primorum vv. interpunctione atque interpretatione enatas, cum nulli idoneo ſuperſtructae ſint ſundamento, pluribus reſellere nihil attinet.

AD

AD LYRAM.

Poſcimur: — ſi quid vacui ſub umbra
Luſimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat, et plures, — age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

Leſbio

v. 1 ſqq. Poſcimur, poſcor, impellor, impelli me ſentio ad canendum, *θυμὸς ἐποτρύνει ἀείδειν*, Apollinis vel Muſarum impulſu. Eundem enim, quem vates, poetae furorem ſimulant, ſeque Apollinis vel Muſarum *ἐφετμαῖς* (Orph. Arg. 6.) ad pangenda carmina excitari, et quae eae *dictent* (Prop. IV. 1. 133.) ſe effari aliis perſuaſum haberi volunt. Stat. Silv. IV. 4. 95. *vocat arcitenens alio Pater*, h. aliud me carmen adgredi iubet. Id. initio Thebaidis: *evolvere Thebas Pierius menti calor incidit: unde iubetis ire deae?* Claudian. de R. P. I. init. — *prodere cantu mens congeſta iubet. — Iam furor humanos noſtro de pectore ſenſus expulit, et totum ſpirant praecordia Phoebum.* Hoc loco ſimpliciter eſt, fert animus, lubet aliquod carmen lyra modulari, ſcribere, nihil amplius. Hortatur igitur lyram, ut ſibi numeroſe nunc accinat, quae nec antea ſibi invocanti defuerit. — *Age dic*, ede *carmen*, ſonos, modulos carminis, carmine *latino* nunc reſona, qui olim *graeca* Alcaei *ἄσματα* reddideris, expreſſeris. Quum ad lyram carmina olim canerentur, ratio in promtu eſt, cur is, qui carmen ſcribit, lyram pulſare, et lyra, quae illud numeris refert, ipſum carmen modulari, fundere dicatur. cf. III. 11. 7. Idem color in Sapphus fr. *ἄγε μοι, δῖα χέλυ, φωνάεσσα γίνοιο.* Theogn. 739. *φόρμιγξ δ' αὖ φθέγγοιθ' ἱερὸν μέλος ἠδὲ καὶ αὐλός.* — *Si quid* olim cecini *tecum*, tuas fides pulſando, quod in hunc et plures in annos vivat, dignum adeo, quod ad poſterorum memoriam perveniat, quod perpetuo placeat: docte pro vulgari, ſi digne fides tuas percuſſi. Sollennis haec poetarum ratio, ut, evulgatis iam aliquot carminibus, quae cum plauſu a civibus ſuis excepta noſſent, in novi argumenti tractatione Apollinis, Muſarum vel adeo lyrae opem certiorem atque praeſentiorem ſibi

Lesbio primum modulate civi;
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive iactatam religarat udo
Litore navim,

Libe-

sibi spondeant. Valer. Flacc. I. 5—7. *Phoebe mone; si Cymeae mihi conscia vatis stat casta cortina domo; si laurea digna fronte viret.* Stat. Achill. I. 8. *Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu, da fontes mihi, Phoebe, novos, ac fronde secunda necte comas;* et inde Olymp. Nemes. (iuxta Wernsd. in Poet. min. T. I. p. 282.) Laud. Herc. 6—9. — *Si* sollennis obtestandi precandique formula. v. Bentl. h. l. et Heyn. ad Virg. Aen. IX. 406. Idem vero orationis color, ut IV. 9. 9. *nec si quid olim lusit Anacreon* caet. — *vacui* curis, *curis expeditis* (I. 22. 11.) adeoque otiosi, nullis negotiis districti; cf. I. 26. init. — *sub umbra* praeclare ad exornandam τοῦ *vacui* imaginem adiectum. Ovid. Amor. II. 18. 3. *Nos, Macer, ignavi Veneris cessamus in umbra,* h. amatoria carmina ludimus. Martial. IX. 84. nostri forte loci memor: *Haec ego Pieria ludebam tutus in umbra.* — *ludere* alias de carminibus levioris argumenti, hic vero de quibusvis intelligendum. Sic παίζειν Graecis, veluti Pind. Ol. I. 24. οἷα παίζομεν φίλαν πρὸς τράπεζαν. cf. Ruhnk. ad Tim. p. 222. — *tecum* suaviter! nam lyra poetae est συμπαίστρια, dum modos carminis exprimit. Virgil. Ecl. VIII. 21. *Incipe Maenalios mecum mea tibia versus.* Sic ὕμνος φόρμιγγι συνοίμιος Apollon. Rh. II. 161. *et hunc in annum et plures,* καὶ νῦν κἤπειτα, s. ἐς ὥρας, graeca suavitate, pro, diu, perpetuo. v. Valken. ad Theocr. Adoniaz. p. 370. — *Vivere* de carminibus, v. ad IV. 9. 11. De barbito, quo omnino lyrica poesis designatur, v. I. 1. 34.

v. 5 *sqq.* O barbite Alcaei, ὦ Λεσβῷε βάρβιτε! nihil amplius; nam reliqua ad ornatum spectant. Satis diserte hac appellatione poeta innuit, se in argumentis carminum, eorumque tractatione Alcaeum maxime secutum esse. Nam *barbitos Alcaei* dicitur, uti *fides Teïa* (I. 17. 18.) quae carmina Anacreonteis similia, λύρα Ὁμήρου (Anacr. XLVIII.) quae epica refert. Potest tamen simpliciter ornatus caussa adiectum videri, ad lyricam omnino poesin declarandam. — *modulate,* qui pulsatus es (passive) *Lesbio civi*

Liberum et Musas, Veneremque, et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis nigroque
Crine decorum.

O

civi a Lesbio cive, Alcaeo. Ita fere expediunt h. l. intpp. Nihil tamen impedit, quo minus simplicius interpretemur: qui modulatus es, h. qui carmen edidisti, suggessisti primum Lesbio civi, Alcaeo. Nam proprie modulatur lyrâ poeta, qui eam pulsat; tum exquisitiore ratione et ipsa modulari dicitur, quae *modos dicit* (III. 11. 7.) *carmen dicit*, quo eodem orationis colore versu proximo usus fuerat. Sic non opus erit passiva significatione accipere. — *Primum*, praecipue, maxime. Nam per Alcaeum maxime lyrica poesis exculta fuit. Inventorem barbiti Terpandrum Lesbium tradit Pindarus apud Athen. XIV. p. 635. — 6. Docte iam aliquot Alcaei carminum argumenta enumerat poeta, in lusibus et amoribus occupata. cf. Hermes. El. v. 47—50. Gravioris argumenti erant *minaces* eius *Camenae* (IV. 9. 7.) quibus *tyrannos insectabatur*. (Quinctil. X. 1.) Sed illorum tantum meminit poeta, ut suavior oppositio fieret: Alcaeus bello fortis, idemque amatoriorum carminum scriptor. — *Qui*, *ferox bello*, bellicosus, αἰχμητὴς ὢν, πολεμικὸς γενόμενος (ut Athen. de eo L. XIV. p. 623.) *inter arma* sive terrestre (propter v. s.) bellum gereret, *sive navim* ventis *iactatam*, quae altum non amplius tenere posset, *religarat*, alligarat (de hoc τοῦ *religare* usu loquendi adi Gronov. Diatr. Stat. c. XXXIV. et Valken. ad Hippol. 752. adde Lucan. Phars. VII. 860.) e prisco more (v. ad I. 14. 6.) litore *udo*, ἀλικτύπῳ. Postrema haec accipiunt fere: sive in portu quiescebat: quo tota oppositionis vis enervatur. Imo maximum sententiae recte constituendae momentum τῷ *iactatam* inest, Alcaeum nimirum, quamvis navis eius ita adflicta esset, ut litus sibi petendum esset, *tamen Lib.* caet. — *Liberum*, spectant haec ad Alcaei ᾄσματα παροίνια, quorum fragmenta nonnulla servavit Athen. IX. 8. p. 430. Male vero faciunt, qui haec numina unius eiusdemque carminis argumentum fuisse arbitrantur, et ad illustrandam istorum συνεδρίαν multa vano studio constipant. — 10. *Puerum*, παῖδα, filium *semper haerentem* Veneri, adhaerentem, assiduum Veneris comitem. — 11. *Lycum*, Alcaei amasium, *nigris oculis dec.* ἰοβλε-

O decus Phoebi, et dapibus ſupremi
Grata teſtudo Iovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque ſalve
Rite vocanti.

ἰοβλέφαρον, cf. Anacr. 29. 4. adde Schrader. ad Muſ. p. 190. Sunt haud dubie epitheta ab ipſo Alcaeo iſti Lyco tributa. Reſpexit ad iſta in Lycum carmina Cic. de Nat. D. I. 18. *Nobis, qui adoleſcentibus delectamur, etiam vitia ſaepe iucunda ſunt. Naevus in articulo pueri delectat Alcaeum. At eſt corporis macula naevus: illi tamen hoc lumen videbatur.*

v. 13 *ſqq.* Exitus carminis ad Hymni rationem proxime accedit. — *decus Phoebi, ἄγαλμα*, lyra, geſtamen Phoebi: nihil amplius. Cui non in mentem veniunt illa Pindari Pyth. α. init. *χρυσέα φόρμιγξ, Ἀπόλλωνος καὶ ἰοπλοκάμων σύνδικον Μοισᾶν κτέανον.* — *grata dapibus*, adhibita in conviviis Deorum: res ab heroicis temporibus (Hom. Od. ϑ. 99. ρ. 269.) ad Deos traducta. De Apolline Homer. Il. α. 603. Pind. Nem. 5. 42. *ἐν δὲ μέσσαις φόρμιγγ' Ἀπόλλων ἑπτάγλωσσον χρυσέῳ πλάκτρῳ διώκων.* Hinc *φόρμιγξ δαιτὸς ἑταίρη* Homer. H. in Merc. 31. — *ſupremi ὑψίστου, ὑπερτάτου.* — *lenimen laborum* poteſt eſſe, cuius cantu deliniti labores minus ſentimus, ut II. 13. 38. *Prom. et Pel. parens dulci* eiusdem Alcaei lyrae *ſono laborum decipitur:* qua eadem de cauſſa Orpheus lyram *ἐπαρήγονα μόχθων* vocat Arg. 88. Poteſt etiam eſſe: propter quam labores fortiter perpetimur, a poetis immortalitatem inde conſecuturi: *τοὶ γὰρ ἀοίδιμον ἔργοις ἀθάνατόν τε μὶν αὔξουσι Μοῦσαι*, ut in notiſſimo Ariſtotelis Scolio, apud Brunk. Anal. I. p. 177. Eſſet adeo Pindari *λύτρον, ἄποινα μόχθων.* Simpliciſſimum tamen fuerit, accipere, quae animum, curis fatigatum, recreat, *τερψίνοος.* — 15. *ſalve, χαῖρε*, laeta, (v. ad I. 2. 46.) propitia mihi ſis, tanquam Dea, ſuaviter! pro vulgari, modos ac carmina mihi ſuppedites, quandocunque (v. Obſſ.) te *rite vocem*, invocem: ſplendide etiam hoc pro, quotiescunque te, fides tuas pulſem. *Rite* petitum a ſacris, quae certis caerimoniis apparari decet: h. l. auguſtam orationi ſpeciem conciliat; nihil amplius.

CAR-

CARMEN XXXIII.

ARGVMENTVM.

Vix dubitandum videtur, quin ad Albium Tibullum, cuius et nomen et elegiae diserte commemorentur, hoc carmen scriptum sit. Nam quod ad elevandam hanc sententiam Viri docti afferunt, iuniorem Tibullo a Glycera praelatum dici, quem tamen admodum iuvenem obiisse constet, et Glyceram Tibullo amatam hoc carmine declarari, cuius tamen in Tibulli elegiis ne nomen quidem extet: hoc quidem vix ullius momenti esse videtur. Nam si hos Glycerae amores ad extremos Tibulli annos cum ipsa hac ode referas (quod et Ayrm. fecit in Vita Tib. p. 133.) quidni tandem fieri potuit, ut Tibullo aetatis a. XXXI. agenti aliquis multo iunior Glycerae amorem auferret, atque huic ideo magis probaretur? Neque plus alteri, quod a silentio ducitur, argumento tribuendum arbitror, quum multa Tibulli interciderint, et ipsa, quae aetatem tulere, manca admodum ac lacera ad nos pervenerint. Eo enim, ut Glyceram eandem cum Nemesi statuerent, quosdam delapsos esse nollem, cum ratio non appareat, cur Horatius puellae nomen aliud fingeret, quam quod Tibullus seu verum seu fictum carminibus suis inseruerat, et in Nemesi avaritia tantum, in Glycera autem perfidia ac fastidium notetur. Caeterum ipsius argumenti descriptio satis expedita. Tibullum de Glycerae perfidia graviter querentem vicemque eius dolen-

tem consolaturus Horatius omnibus hoc usu venire ait amantibus, ut dispares fere, h. qui forma atque animi indole ipsis plane dissimiles sint, sectentur, ab iisque amari cupiant. Praeclare hoc poeta ulterius exornat, a Venere desiderium, quo ad sui dissimiles amore ferantur, hominibus iniectum singendo.

AD

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Inmitis Glycerae, neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi iunior
Laesa praeniteat fide.

Insi-

v. 1 *sqq.* Moderate feras, ne te supra modum excrucies, *memor* (μεμνημένος, ut Theocr. ζ. 69. adde Nostri I. 36. 7.) *Glycerae immitis*, docte pro vulgari, propter Glyceram *immitem*, duram in te, asperam, amorem tuum aspernantem. Tibull. I. 4. 53. *tum tibi mitis erit, rapias tum cara* (φιλήματα) *licebit oscula*, et III. 6. 12. *Ille facit mites* (e praeclara Heynii emendatione) *animos deus, ille ferocem contudit.* Nisi omnino h. l. est; saevam, crudelem, ob *laesam* (v. 4.) pristinam *fidem.* — 3. 4. docte ac breviter, pro: neve conquueraris, quod alius tibi praeferatur. Pro questu in genere *elegos* (nam his *querimonia primum* expressa est A. P. 75.) posuit, quibus superbiam ac perfidiam Glycerae Tibullus conquestus fuisset. — *Decantes elegos*, elegis decantes, describas, prodas dolorem tuum de perfidia puellae. — *miserabiles*, quae immitem Glycerae animum permoveant, emolliant, apposite ad naturam elegiaci carminis (sic *flebilis Elegia* Ovid. Amor. III. 9. 3.) maxime Tibulliani. Hinc *elegis* Tibullum *molles amores flevisse* dicit Domit. Marsus in epigr., Tibulli carminibus annexo, IV. 15. 3. — 3. *cur*, propterea quod (ut Ep. I. 8. 10.) alius te *iunior*, hoc ipso quod aetate sit iunior, (sic *iuniores quaerit adulteros* nova nupta III. 6. 25.) *praeniteat*, praeferatur, iuvenili forma gratior, acceptior sit Glycerae, quod alium nunc amet, *laesa* amoris pristini *fide* tibi data, te, quem constanter amaturam pollicita fuisset, neglecto.

v. 5 *sqq.* Communem hanc esse amantium conditionem, ut raro admodum voluntatum atque animorum consensum mutuum experiantur, exemplis statim cum aliorum tum suo ipsius docte poeta ostendit. Lamb. ad pedestrem rationem Lyricum deprimit, dum verba ita iungit atque explicat: Albi, ne forte doleas caet. hoc te scire volo, insi-

Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in aſperam
Declinat Pholoën; ſed prius Appulis
Iungentur capreae lupis,
Quam

inſignem tenui caet. Orationis color petitus videtur e Moſchi Id. VI. 1 ſqq. *ἤρα Πὰν Ἀχῶς τᾶς γείτονος, ἤρατο δ' Ἀχὼ σκιρτητᾶ Σατύρω, Σάτυρος δ' ἐπεμήνατο Λύδαν. Ὡς Ἀχὼ τὸν Πᾶνα τόσον Σάτυρος φλέγεν Ἀχὼ, καὶ Λύδα Σατυρίσκον· Ἔρως δ' ἐσμύχετ' ἀμοιβᾷ.* adde Callim. ep. XXXIII. 5. Χ' *οὑμὸς ἔρως τοιόσδε· τὰ μὲν φεύγοντα διώκειν οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσῳ κείμενα παρπέταται.* — *Lycorida torret*, urit, incendit, tenet *amor Cyri*, eius amore flagrat, amat eum Lycoris; ſed is eam non curat, animo ad aliam inclinato. Docte hoc ad ſqq. retulit poeta. — *Inſignem* decoram (ut I. 21. 11. et 32. 12.) praeditam *tenui*, anguſta, brevi *fronte*, pulchram omnino, nota poetarum ratione. Tenuem frontem apud veteres in honore atque laude pulchritudinis fuiſſe paſſim ſcriptores antiqui teſtantur. Hinc et comam in frontem propectebant, ut *βραχὺ τῷ μετώπῳ μεταίχμιον* relinqueretur. Lucian. T. II. p. 441. ed. Reiz. adde Martial. IV. 42. 9. — *Cyrus* idem putatur, qui Tibullo *Marathus* audiat, quod is eiusdem Pholoës, celebris eius aetatis puellae, faſtidia expertus ſit; unde Tib. I. 8. 69. *Oderunt, Pholoë, moneo, faſtidia divi.* Sed plures amatores Pholoë ſuperbe ac faſtidioſe habere potuit. — 7. *declinat in Ph.* docta brevitate pro, alienus a Lycoridis amore, Lycorida faſtidiens inclinat, propenſus eſt in Pholoën, ſed *aſperam*, ab ea viciſſim faſtiditus, ſpretus. Amplius hoc exornavit poeta ſqq. Pholoë haud dubie eadem, quae III. 15. 7. Chloridis filia, et II. 5. 17. *fugax* dicta. — neque tamen Pholoë potietur. Pro hoc *ἐμφατικωτέρως* poeta, *ἀδυνάτῳ* uſus: Diverſiſſimae naturae animalia facilius concordabunt, amore mutuo fruentur, *quam* caet. Virgil. Ecl. VIII. 26. 27. *Mopſo Niſa datur: quid non ſperemus amantes? Iungentur iam gryphes equis.* Etiam Ariſtoph. Pac. 1076. *πρὶν κεν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ.* cf. V. 16. 30. — *iungentur* amore, honeſtiore vocabulo. — 9. *turpi* ſibi viſo, quem adeo amore indignum iudicabat, quem faſtidiebat, odioſo, inviſo. Poterat adeo Cyrus Lycoridis iudicio ſatis commodus ac venuſtus haberi, non item Pholoës puellae ſuperbae, atque alterius amore

Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic viſum Veneri: cui placet impares
Formas atque animos ſub iuga aënea
Saevo mittere cum ioco.

Ipſum

amore occupatae animo. Alii ad mores Cyri illiberaliores, inducti maxime I. 17. extr. vel ad neſandam pueri mollitiem referunt: utrumque docte quidem, ſed parum apte ad totius loci ſententiam. — *Adultero*, amanti ſe, et hoc pro tenui, *ei*, nihil amplius. v. ad I. 25. 9. — *Peccet*, amori eius ſuccumbat, votis eius ſatisfaciat, viciſſim eum amet: nam *peccare* poetis omnino eſt, amare. v. I. 27. 17. Tibull. IV. 7. 9. Caeterum in Pholoë ſubſtitit poeta, ne et ipſe, protracta longius ſententia, faſtidium crearet. Forte tamen haud inepte cenſeas, poetam τὸ ἦθος puellae aſperae, quae nullius amorem expetat, hoc modo repraeſentare voluiſſe.

v. 10 *ſqq.* Generalem ſententiam, exemplis iam declaratam, nunc demum ſubnectit poeta. Vulgari formae: ita fere conſtitutum eſt, ut caet. dignitatem ac vitam tribuit, ad Venerem hanc animorum diſſenſionem referendo. Ad formulam *ſic viſum* comparant Homer. Il. β. 116. et Virgil. Aen. III. 2. adde eund. Aen. I. 283. et cf. Burm. ad II. 427. — *cui placet*, quae ſolet homines *forma* atque *animo*, ſtudiis, voluntate *impares*, plane diverſos *ſub iuga mittere*, domare, deſiderium in iis excitare, facere, ut diſpares (IV. 11. 31.) ſectentur, ſicque votorum nunquam fiant compotes. Pectus amore incenſum a Venere dicitur perdomitum, adeoque ſubiugatum, imagine a bove, qui iugo ſubiectus eſt, petita, Graecisque ac Latinis perquam familiari. Hinc Venus ſ. *Cupido imperitare* amanti (Tibull. II. 3. 34.) et amans contra Veneri *ſervire* (Tib. II. 3. 30. IV. 5. 13.) dicitur. Μήτηρ ἀνάγκης ſuaviter ideo Venus dicta Orph. II. 54. 3. Similiter Paul. Silent. XXXII. 4. (Anal. Br. III. 81.) αὐχένα σοὶ κλίνω Κύπρι μεσαιπόλιος, fere ut Tibull. I. 3. 90. *Veneris vinclis colla ſubdere.* Stat. Silv. I. 2. 77. *edomui victum, dominaeque potentis ferre iugum, et longos iuſſi ſperare per annos*, ex Amoris perſona. Ab hac diverſa prorſus eſt altera, et ipſa poetis, etiam Horatio, ſatis frequentata loquendi ratio, ut, qui mutuo amore fruuntur, eidem iugo ſubiecti dicantur, veluti III. 9. 18. *quid ſi priſca redit Venus, diductosque iugo cogit aëneo?* adde II.

Ipſum me melior quum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriae
Curvantis Calabros ſinus.

II. 5. 2. Theogn. 363. *μή μ' ἀέκοντα βίῃ κεντῶν, ὑπ' ἅμαξαν ἔλαυνε, εἰς φιλότητα λίην, Κύρνε, προσελκόμενος*, ut alios mittam. Atque hanc quidem omnes illuſtrando huic loco attuliſſe intpp. omnino mireris, qua a totius carminis ſententia vix quidquam alienius excogitari potuit. — *aënea*, dura, unde te non extrices, quibus fruſtra obnitaris. — *ſaevo cum ioco* ſaevum in modum ſic iocata, amantes ludibrio habens, miſere excrucians, amore iniecto, eius tamen potiundi ſpe negata. Similiter Fortunae, pro arbitrio agenti *ludum inſolentem* tribuit Noſter III. 29. 50. et *iocandi ſaevitiam* Claudian. in Eutrop. I. 25. Male *Iocum* Deum intelligunt Porphyr. Lambin. alii.

v. 13 *ſqq.* Ipſe libertinam ſector, dum meum amorem longe praeſtantior puella expetit. *Venus*, puella, ut I. 27. 14. Prop. I. 1. 33. *melior*, melioris conditionis, ac moribus commodioribus, ex oppoſitione ſeqq. — *peteret*, amaret, ut Prop. II. 16. 27. *Quum te tam multi peterent, tu me una petiſti.* — *detinuit* eadem brevitate, qua v. 7. *declinat*, pro, abſtraxit me ab altera, ſibique totum addixit, plane illaqueavit *grata compede*, ſuavi amoris vinculo, *ἡδεῖ δεσμῷ*. v. ad IV. 11. 23. — 15. puella iracunda, aſpera, proterva. *Acrior*, ſaevior *fretis*, fluctibus *Hadriae*, maris Hadriatici. —16. tempeſtuoſi, procelloſi; pro hoc ornate, quod *curvat*, fluctus excitat, turbat *ſinus Calabros*, qua ſe in Calabriam inſinuat. *Ποιητικώτερον* tamen videtur: *curvantis ſinus* dictum accipere pro, facientis ſinus vel ſe curvantis (*κυρτὸν, ἐὸν κορυφοῦται* Hom. Il. δ. 426.) dum a Calabriae littore refunditur, ac longo tractu recedit, *χέρσῳ ῥηγνύμενον*, ut Hom. l. l. Sollenne hoc in tempeſtatis deſcriptione. v. Virg. Ge. III. 238. Plerique poſt Lamb. explicant: in Calabriam ſe inſinuantis; quod ſatis otioſe a poeta adiectum eſſet. Caeterum uſitata eſt poetis animi iracundi cum mari commoto (III. 9. extr. *improbo iracundior Hadria*) et tranquilli cum eodem ſedato ac placido (Aeſchyl. Agam. v. 748. Helenam appellat *φρόνημα νηνέμου γαλάνας*) comparatio.

CAR-

CARMEN XXXIV.

ARGVMENTVM.

Argumenti huius carminis ratio ea est, ut vel mediocris poeta eo inflammari, ingeniumque in eo pertractando cum laude experiri possit. Lyrico tamen generi illud maxime convenire cum abunde huius rei fidem hoc carmen faciat, tum ex ipsius lyricae poeseos, in iis potissimum, quae sensus feriant, quaeque animum graviter commotum prodant, exprimendis occupatae, natura atque indole facile intelligitur. Horatius igitur, cum sereno caelo tonuisset, cuius phaenomeni naturales caussas adsequi non liceret, gravissime eo perculsus ad ipsos Deos auctores illud refert, quasque de Diis animo concepisset notiones, Epicureorum placitis simillimas, nunc retractare, providentiamque adeo, quam aliquamdiu negasset, amplecti iterum se coactum manifesto hoc argumento fatetur. Neque vero poetam, ad tempus certe, ista re commotum fuisse mirum videbitur ei, qui, quam superstitiosa religione alligati Romanorum animi omnium rerum insolitarum caussas in Deos verterint, meminerit. Perperam igitur faciunt, qui totum carmen pro irrisione Stoicorum habent, cui vel incessus carminis inprimis in exitu gravis refragatur; vel Horatium hic abiurare philosophiam Epicuream, seque ad Stoicam iterum convertere volunt, cum ipse se nulli sectae adhaerere profiteatur I. Ep. I. 13. vel denique

nique meliorem vivendi rationem eum polliceri putant, inducti ſorte initio carminis; ſunt tandem, qui poetam unice hoc agere exiſtiment, ut eos, qui cum caerimoniis et ipſos Deos tollendos cenſerent, ad ſaniorem mentem reduceret; ut aliorum omittam argutias.

Parcus

Parcus Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consul-

v. 1 sqq. Ego qui caeteris hominibus aliquamdiu rectius mihi sapere videbar, inveteratam illam ac penitus insitam de Diis, eorumque in res humanas vi atque effectu opinionem tanquam vanam atque insulsam irridendo; nunc demum intelligo, quam perverso mentis acumine hoc fecerim, et in quo impio errore versatus sim. Prius membrum per consequens extulit poeta: qui Deorum cultum neglexi, templa eorum non frequentavi. Nam qui Deorum providentiam tollit, is et cultum ipsorum negligat necesse est. Hanc vero generalem adsumi debere sententiam, docent sequentia. Horatius igitur *parcus* est *Deorum cultor*, parcit (φείδεται) Deos colere, eos omnino non colit, negligit, non curat: *infrequens* adeo est, exquisitiore vocis usu, pro, templa Deorum non frequentat, non adit, ut sacra iis faciat, ac vota nuncupet. Pedestris prorsus ratio est, quam fere ab intpp. initam videas, qua parce atque infrequenter, h. parco sumtu ac raro admodum Deos a se cultos Horatium confiteri h. l. volunt. Porro si in hoc solo se graviter errasse fateretur Horatius, quod parum lauta Diis obtulisset sacrificia, summa fere carminis in declarando eius ad lautiora Diis paranda sacra post tonitru, claro caelo editum, promtiore animo ponenda esset: quod quidem vel per se statuero (nam et vilia munera, pio animo oblata, Diis accepta esse ait III. 23. 17.) atque huius carminis argumentum facere quam ieiunum sit, facile intelligitur. — *dum erro*, a recto cursu deferor, aberro; v. ad v. 4. *consultus sapientiae*, professus sapientiam, h. deditus, occupatus opinionibus, quibus repertis vel adscitis mire mihi sapere videbar, quas pro verissimis amplectebar, Deorum providentiam tollendo: quum tamen haud dubio providentiae divinae documento ostenso se egregie falli cognosceret, sapientiam illam, s. dogma istud vocat *insaniens*, quod providentiam neget, quam non nisi insanus ac vecors negare audeat, qui adeo gravissimus error est. Similis sententiarum atque orationis habitus est in Eurip. Heracl. 901.

Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus

Cogor

ἔχεις ὁδόν τιν', ὦ πόλις, δίκαιον. (rectum cursum tenes, recte agis, Deos venerando) οὐ χρή ποτε τόδ' ἀφελέσθαι, τιμᾶν θεούς. Ὁ δὲ μὴ φάσκων, ἐγγὺς μανιῶν ἐλαύνει, a recto tramite devius, insane aberrat. Est adeo *sapientia insaniens* hominis perverse argumentantis, mireque deliramentis suis sibi placentis, σοφία ἄσοφος: de quo loquendi genere, Graecis maxime usitato v. Lamb. et intpp. ad Lucian. de Merc. Cond. T. I. p. 698. ed. Reiz. Caeterum Epicuri placita, ad quae ista Horatii proxime accedunt, simpliciter *sapientiam* appellat Lucret. V. 10. *qui princeps vitae rationem invenit eam, quae nunc appellatur Sapientia,* quo sensu etiam hic positum putabat Creech. — 3. 4. Nunc animi sententiam immuto, retracto, providentiam iterum agnoscendo. Docte atque ornate hanc sententiam poeta extulit. — *retrorsum vela dare,* retro navigare *cogor,* ut *iterem,* (ita enim iungenda erat oratio e pedestri ratione) repetam, iterum ineam, s. continuem *cursus relictos,* cursum, viam, a qua aberraveram, quam olim tenueram. Nauta nimirum relictos cursus iterat, qui, cum cursum v. c. Alexandriam versus primo dirigeret, mutato consilio Pelusium tendit, mox, improbato eo, Alexandriam rursus petit. Poeta igitur, qui providentiam primum statuerat, mox casum in rebus humanis dominari sibi persuaserat, se priorem nunc iterum amplecti sententiam insigni aliquo ostento coactum esse dicit. Eadem metaphora Graeci scriptores ἀνατρέχειν, ἀναδραμεῖν adhibent; v. Gesn. ad Orph. Argon. 1202. Πνέειν φρενὸς τροπαίαν Aeschyli (Agam. 228.) docte cum nostro loco comparavit Abresch. Animadv. P. I. p. 267. adde Lucian. Hermot. T. I. p. 769. ed. Reiz. et Nostri Ep. I. 1. 15. 18.

v. 5 — 8. Iovem enim prospicere terrarum orbi, eiusque vim ad omnes res pertingere evidentissimo argumento deprehendi. Sed hoc statim ponit poeta, et, quam inde cogit, providentiam Deorum, specialibus notionibus (vv. 12 sqq.) declaratam subiicit. Scilicet quum ex prima admiratione hominum, quod tonitrua iactusque fulminum extimuissent, ea a rerum omnium praepotente Iove effici crederentur (sunt verba Cic. de div. II. 42. adde Eurip. fr. e Sisypho n. I. v. 28 sqq. p. 472. ed. Lips.) mox, quum nubes et ventos iis fere coniuncta observassent, istorum conflictum unicam istius phaenomeni caussam haberent; facile eo deducti sunt, ut

Cogor relictos. Namque Diespiter
Igni corufco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum:

Quo

ut tonitru fereno caelo editum, cuius adeo vix ulla phyfica appareret ratio, ad Deos auctores revocarent, atque ad commonefaciendos terrendosque hominum animos excitatum fibi perfuaderent. Hinc in oftentis atque prodigiis fere habitum antiquis temporibus. v. Virg. Ge. I. 487. Lucan. I. 530. Seneca Thyeft. 263. Iam Homer. Od. υ. 113. ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος· οὐδέποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις. Horatius igitur infolita hac re, ad tempus certe, percuffus atque attonitus fe revocat, certiffimumque inde providentiae argumentum deducit. Oratio ipfa pro rei, quae defcribitur, maieftate fatis fplendida, et magnifica: adfumta prifca atque augufta Iovis curru alato per caelum invecti ac tonitru cientis imagine. Maxime vero haec pars carminis, quae huius primarium eft argumentum, illuminanda erat, re, ut fit in timore, amplificanda atque in maius augenda, quo et fe haud levi de cauffa graviter commotum oftenderet, eundemque et in aliis fenfum excitaret. Parum fcite igitur agunt, qui vv. 9—12. pro digreffione habent. *Diespiter*, diei ac lucis pater (iuxta Varr. de L. L. IV. 10.) eft Iupiter, appellatione non valde quidem frequentata (occurrit III. 2. 29. et in Sulpiciae Sat. v. 33.) fed appofita h. l. in vi eius, per naturam prodita, declaranda. — *plerumque dividens nubila*, findens nubes *igni corufco*, fulmine; graphice prorfus pro, qui alias e nubibus fulmina emittit, qui nonnifi nubilo caelo tonare folet, cuius rei naturales adeo cauffas ftatuere licet. Proprie fententia ita fere efferenda erat: quum tonitru ventorum ac nubium conflictu oriri creditum fit; Iupiter, quo fulmen fibi ereptum vindicaret, fereno caelo tonuit, ficque vim fuam oftendit. — *Per purum* caelum, per fudum, δι' αἰθρίας. — *egit equos et currum*, copia Homerica, ἅρμα καὶ ἵππους ἐδίωκεν v. c. Il. ϑ. 438. pro vulgari: vectus eft. — *tonantes*, χαλκοκρότους (Ariftoph. Equ. 549.) χαλκόποδας, Homerico epitheto. Equorum pulfu hunc fragorem excitatum poeta dicit, qui et currui adfignandus erat. Vtrumque innuit Virg. Aen.

Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx et invisi horrida Taenari
Sedes,

VI. 590. 1. de Salmoneo: *qui nimbos et non imitabile fulmen Aere* (curru aerato) *et cornipedum pulsu simularat equorum;* nisi et hic χαλκοκρότους ἵππους repraesentare voluit, ut *aere et pulsu* pro aereo pulsu accipiatur. — *currum volucrem*, alatum, πτηνὸν ἅρμα, antiquo phantasmate. Certatim intpp. laudant Platonis locum e Phaedro: (T. IX. p. 321. Bip.) ὁ μέγας Ζεὺς, πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων. ad quem respexit Lucian. Piscat. T. I. p. 592. Apollod. I. 6. 3. haud dubie ex antiquo poeta: Ζεὺς δὲ — ἐξαίφνης ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ πτηνῷ ὀχούμενος ἅρματι ἐπ' ὄρος ἐδίωξε Τυφῶνα: ita iste locus refingendus videtur. Eadem imago in monumm. obvia: v. c. apud Gor. Gemm. Flor. T. I. p. 108. Similiter Soli πτερόφορα ὀχήματα tribuit Eurip. fragm. Phaeth. n. VIII. T. II. p. 463. Lips. quae et ipsa in monumm. passim repraesentata videas. Celeritatis notionem isti phantasmati subesse, facile perspicitur. Hinc πτηνὸν βέλος fulmen dictum Eurip. Herc. fur. 179. πτηνὸν ὅπλον Orph. H. XVIII. 8. et *alae fulminis* Latinis, veluti Virg. Aen. V. 319. Valer. Flacc. II. 95. cf. omnino Burm. in Iove Fulgur. c. V. Michaelem in Comment. Soc. Sc. Gott. T. II. et ad Lowth de sacra Hebr. poesi p. 189. et Doering. in comment. de alatis Deorum imagg. p. 25. — 9. *quo* currus fragore, f. ut Virg. Ge. I. 329. eloquitur, *quo maxuma motu terra tremit; fugere ferae:* fere ut Orph. H. XVIII. 13. ὃν (Δία καταιβάτην) καὶ γαῖα πέφρικε θάλασσά τε παμφανόωσα, καὶ θῆρες πτήσσουσι. Tremorem istum per totam naturam diditum docta enumeratione declarat poeta. — *bruta*, etsi immobilis; ex antiqua opinione. Sic *iners* III. 4. 45. Seneca Thyest. 1020. *Immota tellus pondus ignavum iaces?* cf. Serv. ad Virg. Aen. X. 322. Auget adeo notionem rei. — 10. cuius sonitus etiam ad infera loca penetravit. Designat ea per *Stygem*, Inferorum fluvium et *sedem Taenari*, ad quam per specum in Taenaro (Maleae promontorio) descensus est, Infernum. Nam *sedes* de locis inferis ex usu poetis recepto. v. Virg. Aen. VI. 639. Tibull. I. 3. 67. v. ad Propert. IV. 11. 3. — *horrida*, squalida, tristis. Τάρταρος εὐρώεις, perpetuo rerum inferarum epitheto. — *invisi*, obscuri, qui *iter tenebricosum* (Catull. III. 11.) pandit. Vnde et in Apuleio Metam. VI. *per portus* (Taenari) *monstratur iter invisum* pro, *invium* reponere gestie-

Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare

gestiebat Toup. ep. crit. p. 126. Forte tamen poeta Taenaro epitheton adiecit, quod magis ad inferam sedem spectaret. Ita plane Seneca Herc. fur. 664. *Hic* (in Taenaro) *ora solvit Ditis invisi domus.* Esset adeo *sedes invisa*, abdita, abscondita, subterranea, Ἀΐδης Graecorum. Alii volunt esse: *στυγερὸν, κρυερὸν*, quae Homerica Hadae sunt epitheta, laudato Il. 14. 23. sed ibi *invisae cupressus* mortis adiunctam habent notionem; et altera ratio omnino aptior rei a poeta descriptae. Caeterum comparent rei poeticae studiosi similes poetarum descriptiones, Hesiod. Theog. 837. maxime a v. 849. Sil. V. 388. et Petron. de Mutat. reip. Rom. 122 sqq. — *Atlanteus finis, τέρμονες Ἀτλαντικοὶ*, (ut Eurip. Hippol. 3. et 1053.) ὅροι Ἀτλαντικοὶ (Id. Herc. fur. 234.) h. remotissimae terrarum plagae. Nam Atlante, notissimo Africae monte continentis pars occidentalis finiri credebatur antiquis temporibus. Alii proprie accipiunt, montemque istum tonitru concussum intelligunt: alii Atlantem pro quibusvis altissimis montibus positum putant: alii denique isto commoto et ipsum caelum, quod ei inniteretur, commotum innuere voluisse poetam statuunt. Sed caeli commoti ratio non tam longe petenda erat, curru per ipsum acto: tum dicendum poetae erat, Atlanteus vertex vel sim. ut taceam, nostram explicationem plus dignitatis rei inferre.

v. 12 — 16. Certissimum hoc providentiae divinae argumentum! Deorum numine omnia per universum terrarum orbem geri atque administrari nunc plane persuasus sum. Pro hac generali specialem at luculentissimam rei ideam poeta posuit, rerum humanarum vicissitudines ad Deos auctores referendo, ipsisque imperium in reges adeo (cf. III. 1. 6.) vindicando. Eadem argumentatione Eurip. Troad. 608. *ὁρῶ τὰ τῶν θεῶν, ὡς τὰ μὲν πυργοῦσ' ἄνω τὰ μηδὲν ὄντα, τὰ δὲ δοκοῦντ' ἀπώλεσαν, agnosco vim Deorum in extollendis* caet. *Deus*, Iupiter *valet ima*, quae infimo loco posita sunt, *summis mutare*, in summum, et quae in summo, in infimum locum reponere ac detrudere. Simili colore Archilochus in Floril. Stob. Grot. p. 437. *ἄνδρας ὀρθοῦσιν (θεοὶ) μελαίνῃ κειμένους ἐπὶ χθονί· πολλάκις δ' ἀνατρέπουσι, καὶ μάλ' εὖ βεβηκότας ὑπτίους κλίνουσι.* De Fortuna Palladas CXX. 3. (Anal. Br. II. 431.) *καὶ τοὺς μὲν κατάγουσα πάλιν σφαιρηδὸν*

Mutare et inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens. Hinc apicem rapax
Fortuna

ἀείρει, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς Ἀΐδην κατάγει. Noſtrum imitatus eſt Senec. Thyeſt. 598. *Ima permutat brevis hora ſummis.* — 13. Eadem ſententia, ſub aliam imaginem revocata. *Inſignem*, honoribus, divitiis caet. ſplendidum, conſpicuum *attenuat*, tenuem reddit, obſcurat, *obſcura* contra, ignobiles, *promens*, in lucem protrahens, inſignes reddens. Docta ratione invertit ac variavit genera (*ima*, *inſignem*, *obſcura*) poeta, cum pedeſtris norma maſculino genere totam ſententiam extuliſſet. Omnino in toto hoc loco adornando graecum poeta exemplum ſecutus videtur. Simillimi coloris ſunt Heſiodei vv. (Ἔργ. 5—7.) *ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει· ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει* (*inſignem attenuat*) *καὶ ἄδηλον* (*obſcura*) *ἀέξει· ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγήνορα κάρφει* (*attenuat*) *Ζεὺς ὑψιβρεμέτης*: et Eurip. in fr. Androm. apud Stob. t. CV. eadem generum permutatione: *ὁ μὲν ὄλβιος ἦν· τὸ δ' ἀπέκρυψεν θεός· ἐκ κείνων τῶν τότε λαμπρῶν νεύει βιοτός.* Adde Pind. Nem. *η*. 57. de obtrectatione: *ἃ τὸ μὲν λαμπρὸν βιᾶται, τῶν δ' ἀφαντῶν κῦδος ἀντείνει σαθρόν.* — 14. Vlterior ſententiae antecedentis amplificatio et exornatio: Deus huic imperium aufert, atque in illum transfert. Pro *Deo* eſt *Fortuna*, *Μοῖρα*, fatum, quod cuique Deus adſignat. Hinc *μοῖρα θεοῦ* Homer. Od. λ. 291. Pro imperio eſt eius inſigne, diadema, et pro hoc paullo audacius, *apex*. Nam regum Perſarum omninoque Orientis regium inſigne erat diadema, apice munitum, tiara. cf. III. 21. 20. Quem igitur Fortuna regno exuit, huius capiti tiaram demit. — *rapax ſuſtulit*, copia poetica, pro, rapuit, abstulit, *ἀορίστως*. — *cum ſtridore acuto μετὰ συριγμοῦ πτερύγων φερομένη*, ad declarandum impetum, quo apicem ablatura advolat. Alatam enim eam fingi, ſatis notum. v. ad III. 29. 53. Solius igitur ornatus cauſſa adiecta haec videri poſſunt: non indocte tamen tumultus ac turbas, quae ſubitas imperii converſiones comitari ſolent, a poeta declarari cum quibusdam ſuſpiceris. Laudant Cic. Att. II. 9. *minore ſonitu, quam putabam, hic orbis reipublicae converſus eſt.* Adde Calpurn. Ecl. I. 84 ſqq. *Ipſe Deus Romanae pondera molis fortibus excipiet ſic inconcuſſa lacertis, ut neque translati ſonitu fragor intonet orbis.* ad quem locum docte disputat Wernsd. in Poet. min. T. II. Exc. III. p. 320. Seneca

Quaeſt.

Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet.

Quaeſt. Nat. III. Praef. *nunc cum maxime Deus alia* (imperia) *exaltat, alia ſubmittit, nec molliter ponit, ſed ex faſtigio ſuo nullas habitura reliquias iactat.* Eadem imago ad homines ex alto potentiae faſtigio deiectos traducta, veluti Cic. Or. in Catil. II. 10. *qui homines ſi ſtare non poſſunt, corruant; ſed ita, ut non modo civitas ſed ne vicini quidem proximi ſentiant:* fere ut Lucian. in Contempl. (T. I. p. 512. 13. ed. Reiz.) *οὗτος μὲν ἀνασπασθεὶς ἄνω μετέωρός ἐστι, καὶ κατὰ μικρὸν καταπεσὼν, ἀποῤῥαγέντος τοῦ λίνου, ἐπειδὰν μηκέτι ἀντέχῃ πρὸς τὸ βάρος, μέγαν τὸν ψόφον ἐργάσεται· οὗτος δὲ, ὀλίγον ἀπὸ γῆς αἰωρούμενος, ἢν καὶ πέσῃ, ἀψοφητὶ κείσεται, μόγις καὶ τοῖς γείτοσιν ἐξακουσθέντος τοῦ πτώματος.* — *hic poſuiſſe*, huic impoſuiſſe *gaudet*, imponit apicem, imperium defert. Sed alterum cum dilectu; ad Fortunae arbitrium, ad quod res humanas fingit, declarandum. cf. III. 29. 49. Sic *τέρψιν* Τύχης de Fortunae ludibrio dixit Agathias LXVI. 4. (Anal. Br. III. 56.) Similis color ſententiae in Sil. I. 7. *Quaeſitumque diu, qua tandem poneret arce terrarum Fortuna caput.* Ad Alexandri potentiam noſtrum locum traduxit Stat. Silv. IV. 6. 63. *prenſabatque libens, modo qua diademata dextra abſtulerat dederatque et magnas verterat urbes.* Caeterum, ut poeta locum de providentia ſic adornaret, eo quidem aetatis ſuae exemplo, Phraatis et Teridatis, de Parthorum imperio certantium, perduci potuit.

CARMEN XXXV.

ARGVMENTVM.

Quum Augustus duo bella, alterum in Britannos, quo ipse exercitum ducturus erat, alterum in Arabiam ductu Aelii Galli gerendum, a. V. DCCXXXVI. appararet, faustas has populo Romano expeditiones apprecaturus poeta, vota in preces convertit, ac Fortunae pro Augusti exercitusque incolumitate supplicat. Facta hac augusta ad Fortunam conversione, consentaneum erat, ut carmen Hymni naturam indueret, et in celebrandis Deae eiusque potentiae laudibus occuparetur, atque his demum sollenni conclusionis formula preces subiungerentur. Parum igitur docte eos facere arbitror, qui initium carminis, quod in Deae laudibus versatur, pro loco communi de Fortuna vel omnino pro digressione a re admodum aliena habendum existimant. Atque hanc quidem carminis partem splendide admodum poeta exsecutus est, Fortunae vim atque potentiam cum ab effectu (vv. 2 — 16.) tum aliis, quae animos maxime percuterent, imaginibus delineando, quarum non tam cumulum atque complexum, a carminis lyrici indole minime abhorrentem, quem et Hymni antiqui natura non tam excusare quam potius requirere videbatur, aut modum, cum rei ipsi exprimendae tum asperis Romanorum ingeniis valde accommodatum, poetae recte vitio verti posse duxerim, quam potius, quod in adumbrandis iis colores admodum confu-

confuderit, penitusque conturbarit, adeo quidem, ut, quam vim Fortuna ad animos humanos, cum eius, cuius status in deterius mutatus est, tum eorum, qui, dum floreret, amici eius essent, quorum adeo fidos alios, alios perfidos nunc experitur, haberet, verbo, omnia, quae ad eum, qui Fortuna mala uteretur, referri debuissent, ipsi Deae attribueret, quodque in hac diversissimarum imaginum confusione (vv. 21 — 28.) constanter perseverarit, atque ad taedium usque immoratus sit. Initium carminis satis amplum Virorum, qui ingeniosi atque elegantes haberi vellent, coniecturis campum aperuit. Dum enim Horatius Fortunam a loco, ubi praecipue coleretur, sollenni more designat, Antiumque, tanquam Romanus, apte sedem eius domesticam laudat, putarunt nonnulli, omnia, quae Fortunae tribuerentur, ad Antiatem esse referenda, Romanis propitiam, caeteris vero gentibus infestam atque timendam; ut haberent scilicet carmen, uti vocant, individuum, Romanum, domesticum. Quae quidem ratio, quam saepe poetae verbis vim faciat, reique dignitatem elevet, cum per se intelligatur, multo tamen magis constiturum arbitror iis, qui contortas istorum explicandi rationes inspicere volent. Quin alii eo delapsi sunt, ut imagines, quibus Fortunae potestas declaratur, e pictura aliqua symbolica, Antii in Fortunae templo suspensa, a poeta parum subtili iudicio descriptas adumbratasque satis fidenter pronuntiarent, huiusque opinionis praesidium a Necessitatis imagine symbolica repeterent. Iam etsi attributa symbolica, ut perspicuitati, cuius maxima habenda est ratio, consulatur, a personis allegoricis abesse vix posse, multum-

que ea, si ideam personae subiectam haud ambigue exprimant, delectationis afferre lubens largiar; eadem tamen poetis quoque concedi debere facile mihi dabunt ii, qui poetas maxime in hoc intentos, ut res formis expressas animatasque oculis paene subiiciant, suoque hoc optimum quemque iure usum esse meminerint. At elegantiae sensus, inquiunt, hac attributis nimis onerata Necessitatis imagine offenditur. Recte. Sed multo magis eum offensum iri persuasus sum, si oculis ea subiiceretur, ita, ut altera manu clavos trabales et cuneos: altera uncum, et liquidum plumbum gestaret. Monstri sane speciem tibi obiectam clamares, aheneis, tamque crassis praeditam manibus, quae tanto pondere non graventur. Vt taceam, attributa tum demum nimis cumulata videri, ubi omnia uno obtutu, ut fit in pictura, simul cernuntur, ac in hac plumbum liquefactum ne commoda quidem ratione exprimi posse. Omnino hic locus, quem e pictura expressum volebant, luculenter ostendere videtur, quam diversa sit poeseos ac picturae indoles, et quam iniurie saepe faciant, qui picturam, ut ita dicam, poeticam in artis formam redigere, eamque superciliose damnare audeant, si artis subtilitati aut omnino non respondeat, aut aegre se ab ea in ordinem cogi patiatur. Poeta enim rerum phantasiae obiectarum species, quibus mens eius inflammata est, iis potissimum ornamentis repraesentat, quae ἐνάργειαν habent maximam, quae adeo abstracti, quod dicunt, notionem augent, amplificant, atque ad miraculum paene evehunt, unice securus, num ea, quae animum maxime ferire sciat, oculorum quoque iudicio probentur, cui contra satisfaciendo sobrium arti-

ficis

ſicis anniti debet ſtudium. Ita plura poetarum ſigmenta comparata ſunt, v. c. Fama Virgiliana. Qui vero actionem, ut vocant, potiſſimum in Neceſſitate deſiderant, ii non viderunt, Neceſſitatis, Spei, ac Fidei imagines eſſe ſecundarias, h. notiones Fortunae ſubiectas, quas adeo, ne animum a primaria deducerent ac distraherent, breviter declaraſſe ſufficiebat, etſi vel ſic tantum ipſis vitae poeta adſuderit, (Neceſſitatem Fortunae praeeuntem, Fidemque ac Spem comites eius fingendo) quantum eius, per totam picturam recte diſpenſatae, ipſis dari poterat.

AD FORTVNAM.

O Diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:

Te

v. 1 sqq. *Quae regis Antium*, regina Antii, Fortuna; nota ratione, qua Dii Ἐγχώριοι eiusdem terrae praesides habentur (Sic Venerem *Cypri reginam* dixit poeta I. 30. 1. cf. ad I. 3. 1.) et poetis ab eadem designantur, tanquam augustiori appellatione. Antiatem autem Fortunam invocat poeta, tanquam Romanus; nihil amplius. Si tamen coniecturae indulgendum, Antiatinas sortes de suscipienda expeditione consultas, aut sacra Fortunae Antiati pro felici successu ab Augusto facta poetam hac appellatione innuere voluisse existimaverim. Sic Fortunae in Algido supplicationem a Romanis decretam memorat Liv. XXI. 62. — *gratum*, φίλον· amant enim Dii terras, urbes, quae ipsorum cultui sacratae sunt. v. ad I. 30. 3. — 2. Potentissima dea! Sed docte et exquisite notionem hanc generalem enuntiat poeta per enumerationem rerum, quae a Fortuna effectae maximam eiusdem potentiam produnt. *Praesens*, potens, efficax. E crassioribus enim antiquitatis de Diis notionibus maxima eorum vis atque potentia ipsorum demum praesentia manifestari credita; unde *praesentes Dii* omnino potentes (apte laudant Cic. Tusc. I. 12. *Hercules tantus, et tam praesens habetur Deus* caet.) tum in specie, faventes, propitii, ut saepius Virgil. et alii. — *tollere*, graeca structura, pro, ad tollendum, promovendum *mortale corpus*, mortalem (ut δέμας Graecis, maxime Tragicis, frequentatur) cum dilectu h. l. quia *levare* illud Fortuna dicitur, *imo de gradu*, ex infimo loco ad summum fastigium. Nam in hoc Fortunae ludibrium, quo homines saepe indignos ad summos honores evehit, maxime cernitur. Graviter inde Iuvenal. III. 38 sqq. *cum sint, quales ex humili magna ad fastigia rerum extollit, quoties voluit Fortuna iocari.* cf. I. 34. 12. III. 29. 49 sqq. — 3. 4. Oppositio

Te pauper ambit ſollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicunque Bithyna laceſſit
Carpathium pelagus carina.

Te

poſitio erat: vel de ſummo gradu deiicere. Sed generali ſententiae Romanam, ut ita dicam, ideam ſubſtravit. Maximus enim gloriae ac felicitatis apud Romanos gradus, triumphus. Hunc Fortuna *vertit funeribus*, tertio caſu, pro, in funera, h. pompam triumphalem in funebrem convertit, ut adeo pro triumpho, quem victor acturus erat, funus eius ducatur. Exemplum huius rei habes in Druſo, de quo Auct. Conſol. ad Liv. 27. *Funera pro ſacris tibi ſunt ducenda triumphis, et tumulus Druſum pro Iovis arce manet. Nempe per hos etiam Fortuna iniuria mores regnat, et incerta eſt hic quoque nixa rota*, v. 51. 2. Alii explicant fere: victorem exercitum clade afficere. Sed altera ratio magis poetica videtur. — *ſuperbos*, ſplendidos, magnificos; ornat.

v. 5 — 16. Potentia tua quaquaverſum patet: totus terrarum orbis a tuo nutu pendet; haud obſcura ratione, qua rerum humanarum viciſſitudines, atque ea adeo omnia, quae dubii caſus atque eventus ſunt, Fortunae imperio atque arbitrio ſubiecta dicuntur. Vulgare autem illud: poteſtas tua eſt maxima, docte per conſequens (fere ut I. 34. 1.) extulit poeta: Vim tuam, numen tuum omnes ſentiunt, ac venerantur. Sed illud, *omnes*, ornate per diſtributionem ac enumerationem declaravit vv. 5 - 16. Porro, quum diverſa Fortunae in rebus humanis vis appareat, aliis, qui ſummum felicitatis faſtigium attigerint, ab ea inde deiectis, aliis contra in illud levatis; ratio in promtu eſt, cur hi, qui meliorem rerum ſuarum conditionem ab ea expectant, ei ſupplicent (v. 5 — 8.); illi vero eiusdem iniurias metuere (v. 12.) dicantur. — Ruſticus *pauper*, inops (ut II. 14. 12.) *ambit*, adit *te prece ſollicita*, ſollicite, enixe te precatur, ut paupertatem ſuam leves, bonumque ruris proventum ipſi largiaris. Poſterius membrum omiſit poeta, cum ratio precum vel ex epith. *pauper*, eluceat. — 6. Mercator implorat te, ut navigatio ſua ſalva ſit, ne mercium iacturam faciat (fere ut III. 29. 59 — 61.) vel omnino, ut mercatura ſua quaeſtuoſiſſima ſit. Hinc ſaepe cum Cornucopiae in mo-

Te Dacus aſper, te profugi Scythae,
Vrbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,

Iniu-

monumm. obvia. cf. Pauſan. VII. 26. p. 592. Simili commento Τύχη, Πλοῦτον παῖδα φέρουσα, tanquam μήτηρ ἢ τροφὸς Pluti Thebis colebatur, iuxta Eundem IX. 16. p. 741. *Domina aequoris* audit, quia navigatio dubia atque incerta, Fortunae adeo ludibrio cummaxime patet. Spectat huc ſplendidiſſimus Pindari locus Ol. ιβ. 3 ſqq. *λίσσομαι — σώτειρα Τύχα· τὶν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θοαὶ νᾶες, ἐν χέρσῳ τε λαιψηροὶ πόλεμοι, κἀγοραὶ βουλαφόροι.* Hinc ea cum gubernaculo in monumm. admodum frequentata, v. c. in Spilsbury Gems n. 19. — 7. 8. *Bithyna carina*, merce Bithyna onuſta; nam Bithynia florebat mercatura, et maxime Romanis frequentabatur. cf. III. 7. 3. His autem, Bithyniam petentibus, transeundum erat *Carpathium pelagus*, ab inſula Carpatho, inter Rhodum et Cretam, propter procellas periculoſiſſimum (Propert. II. 4. 10.) apte adeo hic ad partes a poeta vocatum, quo magis ſollicitum de navis ſuae incolumitate mercatorem repraeſentet. — *Laceſſit* ſc. remis, τύπτει ἐρετμοῖς (ut ſaepius Homerus) traiicit illud mare. Lucan. III. 195. *Inde laceſſitum primo mare, quum rudis Argo miſcuit ignotas — gentes.* Senſus igitur loci eſt: quicunque Bithyniam mercaturae cauſſa petit, quod exquiſitius dictum eſt pro quocunque mercatore merces mari advehente.

v. 9 *ſqq.* Poeta imaginum, quibus Fortunae imperium in univerſum terrarum orbem ulterius exornet, ac repraeſentet, ubertate quaſi tumens et confuſus, ſpecialibus notionibus generales ſubiicit; tum iterum per ſpecies rem declarat, iisque immoratur. Quae ratio, Horatio haud infrequens (cf. I. 10. 15. III. 4. 46.) quantum a pedeſtri abhorreat, et quam decens et poeſi lyricae congrua ſit confuſa iſta rerum animo una obiectarum enuntiatio, facile perſpicitur. *Dacus* ulteriorem Iſtri regionem incolens, ac in montibus degens, crebris in fines Romanorum incurſionibus infamis: hinc *aſper*, ferox, bellicoſus. *Saticulus aſper* Virg. Aen. VII. 729. et paſſim. — *Scythae profugi*, vagi, ſedem perpetuo commutantes, ἁμαξόβιοι. v. ad III. 24.

Iniurioſo ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad

24. 9. — 10. *Latium* pro univerſo populo Romano, cuius maxima gloria armis quaeſita atque parta. Hinc *ferox* bello (ut I. 32. 6.), bellicoſum. *Roma ferox* III. 3. 44. — 11. Vel ipſi reges potentiorem te agnoſcunt, metuunt ne ſe ab imperii culmine deiicias, mutata inteſtino motu regni forma. Ornatiſſime haec poeta extulit. *Matrum* filiis timentium ſollennis poetis mentio. Noſtri loci idea cum ipſo orationis colore ducta forte ex Aeſchyl. Perſ. 160. ubi Atoſſa mater Xerxis filio ſimiliter timet: οὐδαμῶς ἐμαυτῆς οὖσ' ἀδείμαντος. φίλοι, μὴ μέγας πλοῦτος κονίσας οὖδας (*funditus:* male alii.) ἀνατρέψῃ ποδὶ ὄλβον, ὃν Δαρεῖος ἦρεν οὐκ ἄνευ θεοῦ τινος. Accommodate etiam ad *reges barbaros*, nam praeter Phrygas Perſae maxime Graecis barbari dicti. Alii de Phraate, eiusque matre cogitant: quod ſane ad Horatii tempora proxime accedit. — *tyranni*, reges *purpurei*, purpura induti, pertinet omnino ad ſplendorem atque luxum regalem, qui de Perſarum regibus ſatis notus eſt. *Purpureos reges* eodem ſenſu dixit Claudian. R. Proſ. II. 200. *purpuratos* Valer. Max. VI. 2. extr. — 13. ne labefactes atque ſubvertas regni ſtatum. Vivida hoc pictura delineavit poeta. Tranquillus ac firmus rerum ſtatus declaratur per *columnam ſtantem*, erectam, quae eſt omnino ſecuritatis et incolumitatis ſymbolum. Labefactat eam Fortuna atque *proruit*, vi fundamentis ſuis emotam proſternit *pede iniurioſo* ἀνατρέπει ποδὶ (v. Aeſchyl. l. l.) βιαίῳ, ὑβριστῇ, iniurioſe, violenter, animo infeſto: τὰ καθεστῶτα κινεῖ (ut ſimili colore Polyb. II. p. 152.) h. imperii formam evertit. Similis imago in Pind. Pyth. δ. 484. ῥᾴδιον μὲν γὰρ πόλιν σεῖσαι — ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖθις ἔσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται. *Romanae pondera molis inconcuſſa* Calpurn. I. 84. *Concutere ſtatum* Senec. Oed. 833. Eodem loquendi genere vel proſaici ſcriptores uſi ſunt. Ita enim dicitur, *concutere rempublicam* (Cic. Phil. II. 11.) *reip. ſtatum labefactare*, (Id. Catil. I. init.) *convellere* (Val. Max. IV. 1.) *compoſitam civitatem labefactare* (Flor. IV. 23.). Contra *imperii molem attollere* dicitur Fortuna Petron. de Mutat. reip. R. v. 83. Facile adeo Horatius eo devenire potuit, ut praeſentem imperii ſtatum per columnam erectam declararet. Dici vero vix poteſt,

Ad arma cessantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Te

est, quantum Intpp. in expedienda huius v. sententia hallucinati sint, aliis columnam ad ipsos tyrannos vel eius statuas referentibus, quae a rebelli populo frangantur; aliis Augustum, subtracto Quinct. Varo, quasi titubantem intelligentibus. Sed nimis longum esset, omnes intpp. ineptias afferre. Caeterum tota haec imago ad superiores vv. 9. 10. trahi possit, ut vv. 11. 12. respondeant qui sequuntur, vv. 14—16. hoc sententiarum ordine: Daci, Scythae, Romani metuunt, ne incolumem regni sui statum pessumdes; tyranni autem, ne seditione civium imperio exuantur: quae tamen ratio parum concinna videtur. Sollenne vero Horatio est, unam eandemque sententiam duobus membris efferre, quorum posterius prioris sensum aperiat, omnemque ambiguitatem tollat. cf. ad I. 26. 4. Quum igitur imperium Fortunae vi penitus eversum splendida admodum imagine repraesentasset, hanc, quo magis perspicuam redderet, ad seditionem civium, quae primaria atque unica fere everli status publici caussa esse solet, revocat, novoque membro exponit. Vulgaris enim sententiarum contextus erat: ne proruas, ne concidat columna, populo ad rebellandum erecto. Alia igitur agunt, qui columnae a Fortuna deiectae fragore signum arma capiendi, frangendique imperii populo dari lepide comminiscuntur. Res ipsa a poeta vv. 14—16. praeclare tractata, atque oculis paene subiecta. cf. Virg. Aen. I. 149 sqq. — *ne populus frequens — concitet,* docta brevitate, pro, ne populus congregetur, frequens coeat (ut *coetus*, de factiosis congregationibus) conspiret, et *cessantes*, caeteram multitudinem, alios (nihil amplius; declarat enim magis istorum rerum novandarum ardorem, quam horum tarditatem. cf. III. 28. 8. Virg. Aen. VI. 211. *aridusque refringit cunctantem*) *concitet,* instiget *ad arma* (quod cum vi repetitum, quasi adclamatio sit, ad arma, cives, ad arma!) in tyrannum capessenda, sicque *imperium,* imperii statum, formam, *frangat,* evertat, immutet, abolita tyrannide. Ad sententiam poetae spectat Bacchyl. fragm. in Anal. Br. I. p. 149. *θνατοῖς οὐκ αὐθαίρετοι οὔτ' ὄλβος, οὔτ' ἄκαμπτος Ἄρης, οὔτε πάμφθερσις στάσις· ἀλλ' ἐπιχρίμπτει νέφος ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλαν γᾶν ἁ πάνδωρος Αἶσα.*

v. 17.

Te ſemper anteit ſaeva Neceſſitas,
Clavos trabales et cuneos manu
Geſtans aëna, nec ſeverus
Vncus abeſt, liquidumque plumbum.

Te

v. 17—20. Declarata per partes Fortunae potentia, nunc, quae illa in homines conſtituat, certiſſimum eventum habere, neque precibus (*οὐ σφαγίων κλύει* Eurip. Alc. 978. *prece non ulla mobilis* Senec. Oed. 991.) ea averti, aut vi (etenim *καὶ τὸν ἐν Χαλύβεσσι δαμάζεις σοῦ βίᾳ σίδαρον* Eurip. l. l. v. 984.) propulſari poſſe vivida pictura oſtendit. Fortuna igitur h. l. eſt Graecorum *Τύχη ἀναγκαία* (Sophocl. Ai. 485.) *Πότμος, Μοῖρα, Ἀνάγκη.* Sed ſeiunxit hanc Fortunae ſubiectam notionem poeta, ac Neceſſitatem tanquam Fortunae miniſtram (quae *anteit* eam) repraeſentavit, eadem fere ratione qua *Κράτος* et *Βία* ad Iovis ſolium ſtare (Callim. H. in Iov. 67.) eiusque mandata exſequi (Aeſchyl. Prometh. init.) finguntur. Iam quum ea, quae immutabilia ſunt, quae adeo evitare non licet, clavo adacto firmata atque conſtricta priſca loquendi ratio ſymbolica efferret (Aeſchyl. Suppl. 949. de populi decreto: *τοιάδε δημόπρακτος ἐκ πόλεως μία ψῆφος κέκρανται — τῶνδ' ἐφήλωται τορῶς γόμφος διαμπὰξ, ὡς μένειν ἀραρότως.* Id. Trag. laud. 448. *πλέον αἴρεσθαι — πᾶσ' ἔστ' ἀνάγκη· καὶ γεγόμφωται σκάφος στρεβλαῖσι ναυτικαῖσιν, ὡς προσηγμένον.* Pind. Pyth. δ. 125. de navigatione Iaſoni a Pelia iniuncta: *τίς δὲ κίνδυνος κρατεροῖς ἀδάμαντος δῆσεν ἅλοις;* h. *quo periculi metu permotus Pelias hanc expeditionem demandavit Iaſoni?* Ad Amoris vim eleganter transtulit Plaut. Aſin. I. 3. 4. *fixus eſt hic animus tuus clavo Cupidinis;* quod *libidinibus ſe conſtringendum tradere* eſt Cic. de Fin. I. 47. Petron. c. 75. *Noſti, quod ſimul deſtinavi, clavo trabali fixum eſt.*) poeta ad Neceſſitatis vim indomitam (*Ἀνάγκην κρατερὴν*, uti ſaepius Homero audit) omnia ſibi ſubiicientem, firmiterque conſtringentem deſignandam ornatum inde repetiit, eique tribuit *clavos trabales*, quibus trabes aedium compingebantur, graves adeo et portentoſae magnitudinis; *cuneos*, qui, ut validius adſtringerent, atque continerent, inſeri ſolebant (Vitruv. X. 12.) *uncum* denique *ferrum*, vi impactum, tenacem, quo lapides conſolidabantur, et *liquidum*, liquefactum *plumbum*, unco, quo firmior ſaxis inhaereret,

Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Vtcunque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.

At

circumfusum, *κορώνας μολυβδοσφιγγέας* Oppian. Cyneg. I. 415. Spectat huc Eurip. Androm. 265. *καὶ γὰρ, εἰ πέριξ σ' ἔχει τηκτὸς μόλυβδος, ἐξαναστήσω σ' ἐγώ.* Fati rigorem ulterius declarat epith. *saeva, δεινὴ,* et *manus aëna;* qua eadem ratione *pensa* Parcarum *ferrata* vocat Claudian. R. Pros. I. 53. — *nec abest*, orationis variandae caussa, pro tenui, *insuper, praeterea et*, ut Virg. Aen. VI. 89. 90. *non — desuerint: nec — Iuno aberit*, et Aen. VII. 610. *nec — absistit limine Ianus.*

v. 21 *sqq.* Specialibus iam ideis immoratur poeta, et, quam vim Fortuna adversa ad animos humanos habeat, exponit. Vulgarem sententiam: In adversa fortuna restare misero spem et fidem h. fidos amicos, (ex oppos. *vulgus infidum* v. 25.) animare voluit poeta, Fortunae attribuendo, quae proprie ad eum spectarent, qui malignam eam experitur. Nam spes est in afflicto; fides spectatur in amicis eius. Iam quum adversas res poeta per fugam s. abitum Fortunae declarasset, necesse erat, ut Spem et Fidem, quas in homine misero perstare dicere vellet, easdem comites Fortunae datas, abeunti inhaerere, eam comitari: falsos contra amicos, qui laetiori tantum Fortunae adhaerere soleant, ab ea recedere fingeret. Vnde liquido apparet, Horatium hic Fortunam mox Deam, mox fortunam s. conditionem hominis miseram in animo habuisse, sicque totius imaginis satis scite inchoatae lineas penitus conturbasse. Nam ad Deam spectant unice illa: *utcunque domos linquis;* reliqua, si ornatum demas: *te spes et fides colit, nec comitem abnegat, mutata veste*, tum tota sequens strophe conditionem ac statum hominis, cuius domum Fortuna reliquerit, declarant. Nisi hoc statuatur, sane, qua tandem alia ratione diversissimae inter se imagines conciliari possint, non intelligo. In vitiosa hac orationis ambiguitate mirandum non videtur, Bentleium ad emendationem h. l. confugisse, quam cum reliquorum Intpp. opinionibus excussam vide in Obss. Verba ipsa ita iungenda videntur: *Te, utcunque,* quandocunque, ubi *inimica*, irata *linquis domos* per te antea *potentes* factas,

At volgus infidum et meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum faece ſiccatis amici
Ferre iugum pariter doloſi.

Serves

ctas, hominem divitiis abundantem deſeris, h. bonis exuis, et calamitatibus deprimis, *mutata veſte*, mutato habitu (parum ſubtili iudicio ad Fortunam poeta retulit, quod afflicto adſignandum erat; nam is mutat veſtem ſplendidam, ſumta ſordida, veluti reus factus, vel omnino pannis ſe involvit, perditis omnibus) *colit*, praeſto tibi eſt, adhaeret *Spes* (quae et alibi Fortunae iungitur, diverſa tamen ratione. Sic Macedon. XXXIX. (Anal. Br. III. 122.) Ἐλπίδας Τύχης ἑταίρας vocat, quatenus utraque homines ludit.) et *Fides rara*, pauci ex amicis, qui fidem in adverſa fortuna praeſtant (Etiam in hoc epitheto deligendo parum accurate verſatus eſt poeta, cum a notione *Deae* nos avocet.) *velata* induta, ornata *panno albo*, veſte candida; haud obſcura figmenti huius ratione. *nec* tibi *comitem* ſe *abnegat*, comites abnegant, recuſant te comitari (fere ut Valer. Flacc. III. 695. *an ſeſe comitem tam triſtibus actis abneget.*) h. perſtant in rebus adverſis.

v. 25—28. Contra, *qui fortunis alicuius inducti amicitiam eius ſecuti erant*, *hi*, *ſimulae fortuna dilapſa eſt*, *devolant*. (Auct. ad Herenn. IV. 17.) *Vulgus*, maior pars amicorum, cum contemtu ſic dicta, ut opponatur *rarae Fidei*. Ovid. ex Pont. II. 3. 8. *Vulgus amicitias utilitate probat.* Forte tamen proprie intelligendum de vulgo ſ. infima plebe, cuius favor cum Fortuna mutatur (Iuven. X. 73. *quid turba Remi? ſequitur Fortunam, ut ſemper, et odit damnatos*) nam amicorum in ſpecie mentio fit v. 27. — *Meretrix periura*, perfida, fallax, infida. — *retro* a te *cedit*, deſerit te. — 26. *cadis ſiccatis*, epotis, exhauſtis (ut I. 31. 11.) *cum faece* ἐς τρύγα: quod eſt omnino pro, opibus exhauſtis. Sed alterum multo invidioſius, quod amicum non caſu aliquo bonis exutum, ſed a ſemetipſis ſpoliatum poſtea deſerunt. — 28. *doloſi ferre* graece, pro, quam ut ferant, ſubeant *pariter* ἐξ ἴσου, aequa parte *iugum*, doloſe, perfide ſe ſubducentes, detrectantes *iugum*, non ferentes conditionem a Fortuna impoſitam, calamitates. Eadem forte imago in Theognid. 127. οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον — πρὶν πειρα-

Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et iuvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.

Eheu

πειραθείης ὥσπερ ὑποζύγιον. Ad totam sententiam Id. 79 sqq. *παύρους εὑρήσεις — ἄνδρας ἑταίρους πιστοὺς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γιγνομένους, οἵτινες ἂν τολμῷεν, ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες, ἶσον τῶν ἀγαθῶν τῶν τε κακῶν μετέχειν.*

v. 29 *sqq.* Exposita e priscorum hymnorum ratione Deae potentia iam ad preces se convertit. *Serves Caesarem et iuvenum examen,* per litoten, pro: expeditionem istam faustam esse iubeas devictis Britannis et Orientis populis. — *ultimos orbis* terrarum homines. *Vltima* enim *Occidentis insula* habebatur Britannia (Catull. XXIX. 4. et 13.) ipsique inde dicti *ultimi* Catullo (XI. 11.) et aliis. Sic *extremi hominum Morini* Virg. Aen. VIII. 727. *extremi orbis Iberi* Lucan. VII. 541. — *iuvenum examen,* exercitum ad bellum eductum. Nam in hoc comparationis vis ponenda. Aeschyl. Pers. 126 sqq. *πᾶς γὰρ ἱππηλάτας τε καὶ πεδοστιβὴς λεὼς, σμῆνος ὣς ἐκλέλοιπε μελισσῶν, σὺν ὀρχάμῳ στρατοῦ.* Etsi alias simpliciter de multitudine dicatur. Sic *ἑσμὸς νούσων* Aeschyl. Suppl. 692. *ἑσμὸς παίδων* (ut *vernae ditis examen domus* V. 2. 65.) Antip. Sid. XLIII. 8. (Anal. Br. II. 18.) *populorum examina* Avien. Descr. O. 304. et 315. *Iuvenes, iuventus, pubes,* multoties apud Virgil. et alios de militibus. Hoc loco tamen proprie accipiendum videtur: nam erat exercitus *recens*, nuper conscriptus, veteranis militibus dimissis. Nisi *recens* magis ad *examen* pertinet, ut sit: exercitus nuper, modo ad bellum eductus. — *timendum,* debellaturum, subingaturum: magnifice, pro, quod militatum abit, bellum infert *Eois partibus,* Eoae terrae plagis, *et Oceano rubro*, ad mare rubrum h. Indicum sitis, omnino pro, Orientis populis, Arabibus et Parthis. Nam adversus hos maxime expeditio Aelii Galli, quam poeta h. l. innuit, suscepta videbatur. v. ad I. 29. init.

v. 33 *sqq.* Sententiarum nexus ita animo informandus videtur: Serva Augustum cum exercitu, sicque curam populi Romani, quem, bellis civilibus immersum, aliquamdiu aversata

es,

Eheu cicatricum et ſceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefaſti
Liquimus? unde manum iuventus

Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude

es, iterum ſuſcipe: pudet enim nos ſceleris, quo divina humanaque iura violavimus, h. belli civilis. Oratio plena indignationis atque affectus. — *cicatricum*, vulnerum, caedis, pugnae civilis, quae *ſcelus*, ſollenni idea. Lucan. II. 286. *Summum, Brute, nefas civilia bella fatemur.* v. ad I. 2. 29. — *fratrum* caedis. Amplificavit hanc ideam Lucan. II. 147. *fecit ſibi quisque nefas: — domini per viſcera ferrum exegit famulus: nati maduere paterno ſanguine: — in fratrum ceciderunt praemia fratres.* — 34. *quid refugimus*, nihil tam atrox, tam nefarium fuit, quod non perpetrare ſuſtineremus, ad quaevis facinora promtiſſimi fuimus, ſcelus ſcelere cumulavimus. *Multus* enim *ſcelerum facies* (Virg. Ge. I. 506. de eadem re) bella civilia ſecum ferunt; ex his poeta memorat tantum Deorum contemtum. — *dura aetas*, duri, nullo pudoris ſenſu inde revocati, impii. V. 16. 9. *impia perdemus devoti ſanguinis aetas.* — 35. *quid intactum* caet. nihil non *nefaſti*, nefarie attigimus, quod adeo tangere nefas erat, h. res ſacras, templa Deorum violavimus, caede polluimus, diripuimus. — 36. *manum continuit*, abstinuit *metu Deorum*, Deos vindices reverita. — 37. *quibus aris*, num templis *pepercit?* Lucan. II. 103. *ſtat cruor in templis multaque rubentia caede lubrica ſaxa madent.* Spectat etiam ad ſacrilegia, neglectumque Deorum cultum. cf. III. 6. 1.

v. 38 *ſqq.* Vtinam hoſtes potius Romani imperii iis armis, quae in nosmet convertimus, petantur, ac deleantur! (fere ut I. 2. 22. *quo graves Perſae melius perirent.*) Pro hoc ornatius eſt: *Vtinam ferrum* in civibus *retuſum*, hebetatum *nova incude diffingas in M.* docta brevitate pro, iterum in maſſam conflatum refingas, recudas atque vertas in Maſſ. Fortuna cudit enſem, ad fatalem bellorum neceſſitatem deſignandam.

Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

---

dam. Aeschyl. Choeph. 645. προσχαλκεύει Αἶσα φασγανουργός. Egregie vero bellorum civilium atrocitatem atque diuturnitatem declaravit poeta per arma retusa atque fracta, quae adeo incudi reddi oportebat, ut usum in bello iterum praestarent. Argutantur alii. Ex hostibus poeta memorat *Massagetas*, Scythiae gentem, Parthis vicinam et *Arabas*, cum dilectu propter vv. 31. 32.

CAR-

CARMEN XXXVI.

ARGVMENTVM.

Numida quodam e gente Plotia, Horatii familiari, ex Hispania, confecta a. V. DCCXXX. Augusti in Cantabros, cui interfuisse videtur, expeditione, Romam reverso, poeta cum ipsi, tum amicis eius, e quibus Lamiam honoris caussa nominat, felicem reditum gratulaturus in gaudii, quo primum ad canendum impulsus fuerat, affectu declarando occupatur, quoque magis eum testatum faciat, diem votis pro servato amico Diis persolvendis, festisque epulis celebrandum indicit. In tenui hoc argumento placet officiosa Horatii sedulitas, unice hoc agentis, ut epulae tam festa luce dignae apparentur, caeteraque adsint, quae ad exhilarandos convivarum animos vim aliquam habere possint, in quorum brevi at vivida enumeratione praecipua carminis virtus cernitur. Caeterum similis argumenti est II. 7. Catulli c. IX. ad Verannium et Iuvenal. XII. quae cum nostro comparari velim.

Incude diffingas retusum in
Massagetas Arabasque ferrum.

dam. Aeschyl. Choeph. 645. προσχαλκεύει Αἶσα φασγανουργός. Egregie vero bellorum civilium atrocitatem atque diuturnitatem declaravit poeta per arma retusa atque fracta, quae adeo incudi reddi oportebat, ut usum in bello iterum praestarent. Argutantur alii. Ex hostibus poeta memorat *Massagetas*, Scythiae gentem, Parthis vicinam et *Arabas*, cum dilectu propter vv. 31. 32.

[illegible] EMEN [illegible]

[illegible]VMENTVM.

[illegible] Pollio, Horatii familiaris [illegible] DCCXXX. Augusto in [illegible] ... [illegible], expeditione, Romanis [illegible] ... a quibus familiam [illegible] ... [illegible]

AD PLOTIVM NVMIDAM.

Et ture et fidibus iuvat
Placare et vituli ſanguine debito
Cuſtodes Numidae Deos,
Qui nunc Heſperia ſoſpes ab ultima
Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen, dividit oſcula,
Quam

v. 1 *ſqq.* Lubens voto, cui, Numida incolumi reverſo, obſtrictus ſum, me nunc exſolvo, ſacrum Diis, pro eiusdem ſalute promiſſum, offerendo. Erat adeo ſacrificium *debitum*, ex voto, votivum (ut *votiva iuvenca* Epiſt. I. 3. 36. *votiva aedes* II. 17. 31. et II. 7. 17. *obligatam redde Iovi dapem.*) impetratis iis, quae a Diis precatus erat. Ovid. Faſt. V. 596. *meritus votis debita ſolvit honos.* Tibull. IV. 4. 23. *debita reddet certatim ſanctis laetus uterque focis.* Declarat autem poeta ſacrum per *tus, fides* (nam et cantu admixtis tibiis et lyra ſacra peragebantur. IV. 1. 21. *Illic — duces tura, lyraeque et Berecyntiae delectabere tibiae mixtis carminibus non ſine fiſtula.* Ad ſua tempora morem iſtum perduraſſe teſtatur Porphyr.: „Fidicinas hodie quoque Romae ad ſacrificia adhiberi, ſicut tibicinas, nemo eſt qui neſciat." Res in monumm. quoque paſſim obvia.) et *hoſtiam.* — *Placare Deos* generali notione accipiendum pro, ſacra iis offerre; ut III. 23. 3. *ſi ture placaris et fruge Lares.* Iuvenal. XII. 89. in eodem argumento: *hic noſtrum placabo Iovem, Laribusque paternis tura dabo.* — *vituli ſanguine*, caede, vitulo mactando. — *cuſtodes Numidae*, qui Numidam cuſtodierint, ob ſervatum Numidam. Omnino vulgaris priorum vv. cum ſeqq. nexus erat: Diis vota ſolvenda ſunt, quod Numidam, deſideratiſſimum amicis ſuis, maxime Lamiae, incolumem reduxerint, vel: quod Numidam amicis eius ſalvum reddiderint. Pro hoc ſuavius poeta: *qui nunc ſoſpes* reverſus *ab Heſperia*, Hiſpania, *ultima* terrarum verſus occidentem, vel omnino, longinqua, ut *ultima Africa* II. 18. 5. — *dividit*

Quam dulci Lamiae; memor
Actae non alio rege puertiae,
Mutataeque ſimul togae.
Creſſa ne careat pulchra dies nota:
Neu promtae modus amphorae,

Neu

vidit oſcula ſodalibus, inter ſodales, modo hunc modo illum oſculo impertiendo. Seneca Thyeſt. 1023. *oſculare: divide amplexus tribus.* Suaviter haec declarant, quam exoptatus Numida amicis fuerit, certatim ei felicem reditum congratulantibus. — 7. *dulci*, ſuavi ac veteri amico. Ornate hoc expoſuit in ſqq. — *memor* propter, (ut I. 33. 1.) quod pueritiam egerit *non alio*, eodem cum illo *rege* uſus, inde a pueritia adeo cum eo coniunctus. Rex igitur h. l. eſt, qui inſtituendae regundaeque inventuti praeficitur, *cuſtos* dictus A. P. 161. et Virgil. Aen. V. 546. Alii de rege in ludis puerilibus accipiunt; quod ipſum puerile videtur. Nec melior eorum ratio, qui Lamiam *regem* h. patronum Numidae a pueritia fuiſſe contendunt; cui refragatur vel v. ſq. — 9. quocum *ſimul togam* praetextam virili *mutavit*, togam virilem una ſumſit.

v. 10 *ſqq.* Feſtus igitur hic dies habeatur, hilariterque transigatur. Hilaritatem ſpecialibus ideis poeta declaravit per compotationem, ſaltationem, epulas, et, qui epulis inſerviunt, florum copiam. — *Ne careat*, cum vi: haec, ſi quae alia, diſtinguenda, ſignanda eſt *nota Creſſa*, terrae quae Cretica habebatur, cretae nota, h. alba; proverbiali locutione pro: in feliciſſimis numeretur. Alias dicitur, *albo lapillo diem notare*, de qua loquendi ratione multus eſt Bentl. qui tamen parum dextre Statii Silv. IV. 8. 39. *Albanoque cadum ſordentem promere fumo, et cantu ſignare diem* eidem accommodat, corrigendo: *et* creta *ſignare diem.* Nam *redimire chelyn*, quod antecedit, de ſolo apparatu intelligendum; et *cantu ſignare diem* eadem ratione dictum, qua Ovid. Faſt. V. 474. *honore ſignare diem.* — *dies pulchra*, laeta, felix, fauſta, ut IV. 4. 39. Alias eſt *lux candida*, *nivea* et ſim. — 11. *neve modus* adhibeatur *amphorae*, h. vini ex amphora hauriendi, in potando modum excedere decet, fas eſt per diei ſollennitatem. Simili colore Stat. Silv. I. 5. 11. *Iunge, puer, cyathos, ſed ne numerare labora, cunctantemque intende*

Neu morem in Salium ſit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threïcia vincat amyſtide:

Neu

tende (corrige ſine haeſitatione: *impelle*) *chelyn.* — *Promtae* e cella vinaria, atque in medium poſitae, ſollenni vocabulo. H. l. ſimpliciter ornat. Alii tamen, eo inducti, ſententiam ſic conſtituunt: ne modus ſit in promendis de cella amphoris; quam admodum vereor, ut linguae leges ferant. — 12. nec abſit ſaltatio, tripudium, more Saliorum. *Pede terram quatere* (I. 4. 7.) *pulſare* (I. 37. 2.) *pedem ferre* (II. 12. 17.) *movere*, ut *πάλλειν πόδα αἰθέριον* Eurip. Troad. 546. ſollennia de ſaltatione. H. l. non tam concinnus ille, certisque pedum menſuris adſtrictus corporis motus intelligendus, quam potius, qualis in effuſiore laetitia deprehenditur, exultatio, tripudium, Saliis Martis ſacerdotibus fere proprium. v. Liv. I. 20.

v. 13. 14. *Damalis ne vincat Baſſum*, docte et exquiſite pro, certent inter ſe *amyſtide*, bibendo. Ἄμυστις eſt, ut Heſych. explicat, *συνεχὴς πόσις*, quum poculum uno ſpiritu exhauritur. Hinc *ἀμυστὶ πίνειν*, veluti Anacr. XXI. 2. quod alias eſt *χανδὸν πίνειν*. Alii quodvis grandius poculum, de quo absque reſpiratione ebibendo inter convivas certetur, ſic dici exiſtimant, nullo idoneo auctore. Eſt adeo proprie h. l. *ne vincat amyſtide*, in eo certaminis genere, cuius lex eſt, ut poculum uno ductu exhauriatur, tum omnino, in bibendi certamine. *Thraciam* vocat ad exemplum Callimachi apud Athen. XI. 477. (in fragmm. Bentl. n. CIX.) Καὶ γὰρ ὁ Θρηικίην μὲν ἀνήνατο χανδὸν ἄμυστιν ζωροποτεῖν: quia Thraces vinolenti, et ἀκρατοπόται. v. I. 26. 1. Alii a Thracibus hunc certandi morem repetitum volunt: de quo tamen aliunde non conſtat. Caeterum cum turpe eſſet feminis ingenuis, vinum bibere, Damalin libertinam fuiſſe, Numidae olim amatam (v. v. 19.) forte fidicinam vel omnino arte muſica excellentem (quales commiſſationibus adhibitas fuiſſe conſtat vel e II. 11. extr.) ſatius eſt ſtatuere. — *multi meri*, multibiba ac merobiba, ut Plaut. Curc. I. 1. 77. de lena. Similis formae eſt locus Ovid. Metam. XIV. 252. *nimiique Elpenora vini.* Eadem de Cleo, femina bibaciſſima, praedicat Phalaecus apud Athen. X. p. 440. et inde in Anal. Br. II. 525. Χρυσωτὸν (Κροσσωτὸν malebat Toup. App. ad Suid. p. 78.)

κροκό-

Neu desint epulis rosae,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divel-

κροκόεντα περιζώσασα χιτῶνα τόνδε, Διωνύσῳ δῶρον, ἔδωκε Κλεώ, οὕνεκα συμποσίοισι μετέπρεπεν· ἶσα δὲ πίνειν οὔτις οἱ ἀνθρώπων ἤρισεν οὐδαμά πω. *Bassus* et ipse insignis bibacitatis fuerit oportet. De celebri iamborum scriptore, Ovidii amico (Trist. IV. 10. 47.) cogitant nonnulli; parum probabiliter.

v. 15 *sq.* Florum sollennis mentio in convivii apparatu. v. v. c. III. 29. 3. et extremum h. l. carmen. Memorat ex his *rosas*, *apium vivax* σέλινον ἀείφυλλον Nicand. Ther. 211. χλωρὸν Mosch. I. 103. *vivaces hederas* eodem sensu Seneca Oed. 455. et *lilium breve*, cito deflorescens, ut *rosa brevis* II. 3. 13. *dominus brevis* h. brevis aevi II. 14. 24.

v. 17—20. Omnes Damalis amore incendentur, neque tamen eo potientur, Damali in Numidam animo conversa. Vivide satis atque ornate descripsit haec poeta. — *in Damalin deponent oculos*, breviter et exquisitiore forma, pro, oculos in Damalin coniicient, in eaque deponent, desigent, pulchritudine eius quasi obstupefacti. Xenoph. Sympos. c. I. (ed. Bach. p. 117.) ὥσπερ ὅταν φέγγος τι ἐν νυκτὶ φανῇ, πάντων προσάγεται τὰ ὄμματα, οὕτω καὶ τότε τοῦ Αὐτολύκου τὸ κάλλος πάντων εἷλκε τὰς ὄψεις πρὸς αὐτόν. Heliodor. II. p. 123. καθάπερ ἀρχέτυπον ἄγαλμα πᾶσαν ὄψιν καὶ διάνοιαν ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρέφει. — *putres*, resolutos, humidos, molles, amore tabescentes, (ὄμμα τακερὸν, ὑγρὸν, λίχνον v. c. in Callim. fr. Bentl. n. CVII.) *natantes et quadam voluptate suffusos*. (Quinctil. Inst. XI. 3.) cf. ad I. 13. 6. — 18. *neque* tamen Damalis *divelletur*, divelli se patietur *adultero* (tertio casu) ab amplexu adulteri, amatoris, Numidae. — *novo* iterum sibi reddito, quem denuo amplectitur; nihil amplius. — *ambitiosior*, quem arctius amplectitur, cui tenacius inhaeret quam hederae arborem ambire solent; pervulgata poetis imagine. Catull. LXI. 32. — 35. *mentem amore revinciens, ut tenax hedera huc et huc arborem implicat errans*. Claudian. Fesc. XIV. 19. *quam frondens hedera stringitur aesculus, quam lento premitur palmite populus.*

Iam

Divelletur adultero,
  Lafcivis hederis ambitiofior.

Iam Eurip. Hec. 398. ὁποῖα κισσὸς δρυὸς, ὅπως τῆσδ' ἕξομαι. cf. V. 15. 5. — *lafcivis* magis ad Damalin lafcive Numidam amplexam fpectat, docte inde ad hederam arbori fe implicantem traductum.

CAR-

CARMEN XXXVII.

ARGVMENTVM.

Pugna Actiaca a. V. DCCXXIII. commiſſa, etſi ſequentis demum anni initio Alexandriam Auguſtus peteret, eaque capta Antonium et Cleopatram ad voluntariae mortis deſperationem adigeret, poeta, quo et fortius legentium animos feriret, reique geſtae dignitatem extolleret, ab hiſtoriae veritate diſceſſionem fecit hactenus, ut rem tanquam continuo geſtam, Auguſtum adeo Antonio et Cleopatrae e pugna iſta fugientibus inſtantem, obſeſſamque ſtatim captamque ab eo Alexandriam, tum necem Cleopatrae inſecutam traderet. Eodem ordine rem expoſitam habes apud Flor. IV. 11. Iam initio ſtatim carminis effuſioris laetitiae ſenſum, quo contactus ad canendum acceſſerat, prae ſe ferens poeta ad communem hilaritatem ſodales exhortatur, diemque feſtis epulis celebrandum indicit. His enim patriae quemque amantiſſimum nunc vacare, omnique omnino laetitiae genere certare oportere, propulſato, quod metu omnium continuiſſet animos, patriae periculo. Quum enim Cleopatra imperii Romani potiundi ſpem impotenti animo concepiſſet, ab hac, ſuperata atque incendio abſumta eius claſſe, tam turpiter deiecta eſt, ut fuga vitae ſuae conſulere neceſſe haberet, eoque tandem inopiae, inſtante Octaviano, redigeretur, ut, ne in hoſtium poteſtatem veniret, ipſa ſibi manus inferret. Eminet hoc carmen vividiſſima rerum

rerum expositione, affectuum vi, elocutionisque ornatu splendido. In adornando vero Cleopatrae charactere sensum plane Romanum secutus videri debet poeta. Evertendae enim reip. Romanae consilium non poterat, quin civi Romano, qui Capitolii arcem aeternam caputque imperii orbis terrarum haberet, temerarium videretur, cuius tamen temeritatis culpam idem a Cleopatra, quod expers muliebris metus voluntariam mortem ignominiosae praeferret, satis redemtam iudicabat. Ita fere de Antonio Vellei. II. 87. *Antonius se ipse non segniter interemit; adeo ut multa desidiae crimina una morte redimeret. Caeterum comparent cum h. c. Nostri V.* 9. *Virg. Aen. VIII.* 675. *et Propert. III.* 11. *et IV.* 6.

A D   S O D A L E S.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, Sodales.

Ante-

v. 1 *sqq.* Effrenis laetitiae sensum, quo ad canendum excitatus erat poeta, ipsa oratio per breves sententias praecipitata mire adiuvat; cui insuper vim addit *τὸ nunc* repetitum et v. *erat*, de quo statim. Generalis sententia erat: hilariter hunc festum agamus diem! Pro hoc statim, quibus animum exhilarari vult, commemorat vinum, saltationem, epulas: fere ut I. 36. 11 sqq. Initium fluxisse videtur ex Alcaei similis argumenti carmine, cuius primos vv. servavit Athen. X. 8. *νῦν χρὴ μεθύσκειν, καί τινα πρὸς βίαν πίνειν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος.* — *pulsanda tellus*, saltandum, tripudiandum (ut I. 4. 10. adde I. 36. 12. Ovid. A. A. 1. 112. Fast. VI. 330.) *pede libero*, libere, effuse, ut animum metu liberatum decet. Nam ad totum animi habitum hoc epith. pertinet. Propert. IV. 6. 61. in eadem re: *prosequitur cantu Triton, omnesque marinae plauserunt circa* libera signa *Deae*, h. laetitiae signa plausu edidere. Pessime ibi Intpp. Sic *ποῦς ἀνόσιος* Eurip. Hel. 875. *pes inimicus* Prop. II. 6. 58. *superbus* Senec. Med. 253. *iniuriosus* supra 35. 13. et sic centies. Minus commode alii h. l. interpretantur: *pede libero* a catenis, quae a Cleopatra timendae erant, s. recuperata libertate. — 2. nunc epulae apparentur splendidae ac magnificae pro diei sollennitate. Docte et augusta specie hoc poeta extulit, orationis colore a supplicationum caerimoniis desumto. Decreta enim ad pulvinaria Deorum vel ob res feliciter gestas vel ad ipsorum iram prodigiis aut calamitate publica manifestatam placandam supplicatione Deorum statuae in lectis circa aras collocari, iisque amplissimae dapes apponi solebant. Vbi igitur ad gratias Diis agendas ea fieret, privata cum publica certabat laetitia, festis epulis aliisque prodita. Cic. in Catil. III. 10. *quoniam ad omnia pulvi-*

Antehac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et Imperio parabat

Conta-

pulvinaria supplicatio decreta est, celebratote illos dies cum coniugibus et liberis vestris; laudante iam Lamb. Eodem orationis splendore ac dignitate sollennes epulas devicta Cleopatra indicit Prop. IV. 6. 1 sqq. Alii proprie h. l. accipiunt, veramque a poeta supplicationem edici existimant. Sed haec parum commode interiecta esset aliis, quae ad privatam laetitiam spectant; tum carmen est ad Sodales, non ad populum Rom. ut III. 14. ubi multo graviorem ingenii incessum in eadem re suadenda deprehendas. — *Saliares dapes,* epulae opiparae et magnificae. Hinc *epulari Saliarem in modum* proverbialiter Cic. Att. 5. 9. v. Torrent. — *ornare pulvinar dap.* instruere, adponere dapes pulv. — *tempus erat,* est, sed alterum eleganter animum laetitiae testificandae vel minimam moram impatientius ferentem depingit. Aristoph. Eccles. 872. τί ποτ' ἄνδρες οὐχ ἥκουσιν; ὥρα δ' ἦν πάλαι. Senec. Med. 111. *Multifidam iam tempus erat succendere pinum.* Propert. II. 8. 16. *magni nunc erat oris opus.* ubi v. Broukh. Idem elegans usus particc. *dudum* et *iamdudum,* v. c. Ovid. A. A. II. 457. *Candida iamdudum cingantur colla lacertis.* Tib. III. 6. 63. *Iamdudum Syrio madefactus tempora nardo debueram sertis implicuisse comas.* Alii graecismo rem expediunt, parum opportune, arbitror.

v. 5 sqq. Quod antea, rep. in summum discrimen adducta, *nefas,* impium fuisset, civem Romanum dedecuisset. Pro hac vulgari transeundi forma docte poeta sententiam priorum vv. alia idea speciali, qua vitam iucundam in genere designat, iterum repraesentat. *Caecubum* pro quovis nobiliori vino, quod adeo festa tantum luce bibatur. *repositum ad festas dapes* V. 9. 1. cf. Prop. III. 6. 63. Tib. II. 1. 27. *depromere* (v. ad I. 9. 7.) e *cella avita,* in qua vinum ab avo reconditum fuerat, adeoque vetustum. *Testam paternam* similiter dixit Tibull. I. 10. 48. — *6 sqq.* Splendide, pro dum Cleopatra reip. Romanae interitum parabat. Pro republica est *Capitolium,* cum dilectu; nam aeternitatis illud rei Romanae certissimum pignus habebatur. v. III. 3. 42. et III. 30. 8. Hinc *ruinae* eius *dementes*.

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens

Spe-

tes, feminae dementis, quas non nisi demens animo struere possit. — Quo everso, *Funus*, finem se simul impositurum sperabat *Imperio* Romanorum in universum terrarum orbem. Plus dignitatis habet, si ita accipias, quam si simpliciter de evertenda rep. Romana cogites. Ita quoque Vellei. II. 85. *Advenit deinde maximi discriminis dies, quo Caesar Antoniusque productis classibus pro salute alter*, in ruinam alter terrarum orbis *dimicavere*. Caeterum colorem orationis e Nostro duxit Valer. Max. V. 2. de Coriolano: *funus et tenebras Romano imperio minitantem*; unde patet, legi debere: *funus et ruinas* caet. Facile vero intelligitur, ad invidiam rei augendam haec a poeta ita adornata esse; nam non tam exscindi populum Romanum volebat Cleopatra, quam ei imperare, regni sede Alexandriam translata. Res satis nota e Dione L. 7. adde Propert. III. 11. 29 sqq. Flor. IV. 11. — 9. cum spadonum turba, quos et in consilium adhibebat, et exercitibus praefecerat. Infra V. 9. 13. *Romanus miles — spadonibus servire rugosis potest*. Indignitatem rei ipsa oratione auxit poeta. Nam istum spadonum comitatum *gregem* vocat per contemtum (ut Sueton. Tit. c. 7. *libido propter spadonum greges suspecta in eo erat.*) eumque *contaminatum*, impura libidine attritum (Propert. de Cleopatra III. 11. 30. *et famulos inter femina trita suos*, eadem virulentia) impurum, infamem. Apte Tacit. Annal. XV. 37. *Vni ex illo contaminatorum grege in modum sollennium coniugiorum denupsisset*, laudante Bentl. Alii ad evirationem trahunt. — *turpium morbo* turpi morbo infamium, morbosorum, παθικῶν. Nam *morbus*, ut Gr. νόσος, πάθος, de impura libidine dicitur. Catull. LVII. 6. *Morbosi pariter, gemelli utrique*. Senec. ep. 83. *impudicus morbum confitetur ac publicat*. Φιλόπαιδα νόσον habes in Callimach. Epigr. XLIX. 4. Possis etiam epith. *turpium* ad corpus s. faciem rugis inde ante tempus deformatam trahere: qua eadem vi *rugosos spadones* Noster dixit V. 9. 13. et *frontem hispidam* IV. 10. 5. adde Claudian. in Eutrop. II. 67. — 10. *quidlibet . . . ebria*, rebus secundis in summam spem imperii Romani potiundi adducta. *Impotens* est is, qui sibi temperare, modum servare nequit, veluti in laetitia (Liv. XXX. 42. *ex insolentia, quibus nova bona fortuna*

tuna

Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

Vix una ſoſpes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico

Rede-

tuna ſit, impotentes laetitiae inſanire.) hinc *impotens ſperare*, in ſperando, quae immodicas ſpes animo conceperat, quae, qua erat animi impotentia, quidlibet ſe adſequi poſſe confiſa erat. — *ebria* docte pro inſaniens, mente prorſus alienata, impos ſui et hoc graviter pro, elata, animoſa, inſolens facta *fortuna dulci*, fortunae blanditiis. Sic *μεθύων πληγαῖς* Amycus acceptis vulneribus impos ſui factus, *ἀμηχανῶν* dicitur Theocr. XXII. 98. *μεθύων ἔρωτι*, h. *ἀκρατῶς ἐρῶν*, Anacr. in fr. p. 279. ut *ebrii* amore *ocelli* Catull. XLV. 11. et ſim. Sunt, qui epith. *dulci* ad v. *ebria* poetam alluſiſſe exiſtiment. Sed poetis *dulcia* omnino dicuntur ea, quae animum oblectant, vel adſpectu laeta ſunt. Caeterum non tam res feliciter geſtae Cleopatram in ſpem regni erexerant, quam amor Antonii, qui imperium Romanum pretium libidinum (Flor. IV. 11.) ei promiſiſſet. Igitur de hoc *fortuna dulcis* unice capiendum.

v. 12 *ſqq.* Spem tamen iſtam abiecit, claſſe ab Octaviano ad promontorium Actiacum graviter adflicta. — *minuit furorem* dispulit, excuſſit animo inſaniam affectati imperii, ſpem regni impotenti animo conceptam, quod *vix una navis ſoſpes* evaſiſſet, ſervata eſſet *ab ignibus*, quibus reliquae abſumtae eſſent, quod tota paene claſſis igni deleta eſſet. Rem tradit Dio L. 34. et alii. Spectant adeo haec ad Antonii claſſem, quae, ab eo deſerta, in longum fortiſſime pugnandi perſeverant constantia, ac paene tota cremaretur. Cleopatra enim cum LX navibus, vix inito proelio aufugerat. Quarum quidem, nullius quippe ad fortunam belli iterum tentandam momenti, nullam rationem habuit Horatius, ut poeta; graviter tamen ideo accuſatus a T. Fabro Epiſt. II. 55. — *Mentem lymphatam*, lymphatico metu, ſ. vano terrore correptam. Ovid. Halieut. 49. *animalia — vani quatiunt lymphata timores.* Seneca ep. 13. *nulli tam pernicioſi — quam lymphati metus ſunt: caeteri enim ſine ratione, hi ſine mente ſunt.* *Lymphati* enim dicuntur ſubito Nymphae adſpectu

Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens: accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus

Vena-

ſpectu conſternati, ab eaque in furorem acti, *οἱ κατεχόμενοι Νύμφαις* (ut Heſych. v. *Νυμφόληπτοι*) ſeu, ut Ovid. Her. IV. 47. *quas Dryades Faunique bicornes numine contactas attonuere ſui;* tum omnino mente alienati, atque ita perturbati, ut prae conſilii inopia caeco pavore corripiantur. Iam lymphaticum ſ. inanem timorem Cleopatra prodiderat, cum vix inito proelio, rebus adhuc integris, fugam ſtatim cum navibus ſuis moliretur; cuius timoris atque adeo amentiae cauſſam ad ebrietatem poeta retulit, ut ſimul profligatam eius luxuriam notaret. — *Mareoticum* vinum, ad Mareotidem paludem. v. Strabo XVII. p. 1150. cf. Heyn. ad Virgil. G. II. 91. — *redegit in* ſ. ad *veros timores,* effecit, ut haud temere amplius timeret, verum ipſius animo incuſſit timorem. Proprie eſſe videtur: dispulit inſaniam Mareotico menti offuſam hactenus, ut, cum antea ſine cauſſa trepidaſſet Cleopatra, nunc vere ſe ad incitas redactam intelligeret. — *adurgens* premens, proxime inſequens eam *ab Italia,* quam claſſe petitura fuerat, adeoque retro *volantem* praecipiti fuga ablatam. Ita iungere praeſtat, quam *ab Italia remis adurgens*, quod languidius videtur, etſi ad rei veritatem dictum foret. Nam Caeſar anni ſequentis demum initio ex Italia reverſus Alexandriam petiit. Dio LI. 5. Horatius tamen ita rem adornaſſe videtur, ut praeter Liburnas naves et ipſe Caeſar ſtatim poſt pugnam Actiacam Cleopatram perſecutus ſit. Neque aliter Flor. IV. 11. *Prima dux fugae regina — ſed inſtare veſtigiis Caeſar — prope manu tenebantur.* — 17. Comparatio Homerica Il. χ. 139. ſq. *Πηλείδης δ' ἐπόρουσε — ἠΰτε κίρκος ὄρεσφιν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν, ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν.* cf. Eurip. Androm. 1141. Ovid. A. A. I. 117. *molles* timidas, imbelles (IV. 4. 31.) communi animalium timidorum epitheto. v. ad I. 15. 31. — *citus* curſu concitato perſequens, veſtigiis inſtans. —

 nivalis

Venator in campis nivalis
Haemoniae: daret ut catenis

Fatale monſtrum; quae generoſius
Perire quaerens, nec muliebriter

Ex-

nivalis cum dilectu, nam per hiemem venari ſollenne. Hinc nivis ac frigoris conſtanter in venatus deſcriptione mentio fit. v. ad I. 1. 25. et V. 6. 7. Sed negant omnino hoc epith. in Theſſaliam, mitiori caelo ſubiectam, cadere, ideoque *Aemoniam* de Thracia, quam ab Aemo, eius monte, ſic appellatam volunt, interpretantur, invito uſu loquendi atque analogia. Montanas vero Theſſaliae regiones nive conſitas fuiſſe plura veterum evincunt teſtimonia. *Oſſa pruinoſum vexit* glacialis *Olympum* Claudian. de R. Proſ. II. 257. adde in Ruf. II. 181. Stat. Ach. I. 476. de Achille: *quis enim Aemoniis ſub vallibus alter creverit, effoſſa reptans nive.*

20. *Vt catenis daret*, in vincula coniiceret, omnino pro, ut viva ea potiretur, eamque triumphali pompae reſervaret. Quod Auguſti conſilium diſerte tradit Plutarch. Ant. p. 952. *τὸν Προκουλήιον ἔπεμψε κελεύσας, ἢν δύνηται, μάλιστα τῆς Κλεοπάτρας ζώσης κρατῆσαι. Καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δόξαν ἡγεῖτο τοῦ θριάμβου καταγαγεῖν ἐκείνην.* Quod ipſum poeta innuit per catenas ſ. vincula Cleopatrae iniicienda. Stat. Silv. III. 2. 119. *anguiferamque domum, blando qua morſa veneno Actias Auſonias fugit Cleopatra catenas.* Nam catenati pompam triumphalem devicti hoſtium duces ornabant, mox in carcere necandi. cf. V. 7. 4. Eodem colore Senec. Troad. 152. *Non aſſuetas ad ſceptra manus poſt terga dabit; curruſque ſequens Agamemnonios — laetis fiet pompa Mycenis.* Propert. III. 9. 52. *Accepere tuae Romula vincla manus* de Cleopatrae imagine in triumphi pompa circumlata. Vnica *monſtri* appellatione poeta ſumma ἐναργείᾳ totam Cleopatrae, feminae profuſiſſimae luxuriae, libidinis inceſtae (e Romanorum ſenſu, v. c. Lucan. VIII. 693.) atque inexpletae, tum animo impotentiſſimae, adeo, ut, quae mulier, eaque externa eſſet, (Lucan. X. 66. *Leucadioque fuit dubius ſub gurgite caſus, an mundum, ne noſtra quidem, matrona teneret.*) Romano totiusque adeo orbis terrarum imperio inhiaret, hocque ab Antonio libidinum pretium pacta eſſet,

Expavit enſem, nec latentes
Claſſe cita reparavit oras;

Auſa

eſſet, (Flor. IV. 11. *Haec mulier Aegyptia ab ebrio imperatore pretium libidinum Romanum imperium petit.* cf. Prop. III. 11. 31.) imaginem abſolvit. Inde Flor. l. l. *Antonius — totus in monſtrum illud, ut mente, ita animo quoque et cultu deſciverat.* De Catilina ſimiliter Cic. in Cat. II. 1. *nulla iam pernicies a monſtro illo atque prodigio moenibus comparabitur.* *Fatale* peſtiferum, exitioſum reip. Romanae. Optime totum hunc locum illuſtrat Lucan. X. 59. 60. de Cleopatra: *Dedecus Aegypti, Latii feralis Erinnys, Romano non caſta malo.*

v. 21 *ſqq.* Illa autem indignum rata hoc modo perire, glorioſiorem vitae exitum, enſe arrepto, tentavit; cumque mori decreviſſet, non ignotos maris aut Nili receſſus, in quibus deliteſceret, ſed regiam animo plane regio petiit, ibique regali induta cultu mortem ſibi, admota corpori aſpide, conſcivit. Quam diverſa ab hac pedeſtri poetica ſit ratio, maxime in ſententiarum nexu, facile animadvertas. — *generoſius*, mortis genere, quod magis reginam deceret, quam quo ignominioſe per triumphum, manibus revinctis, ducta in carcere afficeretur. — 23. Inverſe: fortiter enſem manibus tractavit, quo ſe peremtura fuerat. Vim enim ſibi, prolato telo, inferre conabatur, Proculeium, qui ſe ad Octavianum ducturus eſſet, conſpicata, qui illud manibus eius vix extorſit. Plutarch. l. l. — *muliebriter* e ſexus ſui imbecillitate, timida indole. *muliebris metus expertem* Cleopatram *ſpiritum reddidiſſe* ſimiliter dicit Vellei. II. 87. — *nec claſſe*, quacum e proelio effugerat, *cita* citata, citato curſu, fuga praecipiti *reparavit*, paravit, quaeſivit, petiit, *oras latentes*, latebroſa loca, tutos receſſus, quo Auguſtus non ſecuturus fuiſſet. Affert quidem Plutarch. p. 948. de transvehendis e Nilo in ſinum Arabicum navibus eam primo cogitaſſe, et inde Arabiam vel Hiſpaniam (Dio. LI. 10.) petere voluiſſe; abieciſſe tamen illud conſilium, cum naves aliquot, primum transmiſſas, ab Arabibus Petraeis combuſtas audiſſet. *Praeparatae* eius *in Oceanum fugae* meminit quoque Flor. l. l. Sed ſuppreſſit haec poeta, ne generoſae Cleopatrae indoli, in voluntariae mortis, etſi ei vita offerretur, conſilio capiendo, et maxime in diſſimulando, quod adeo neque regno amiſſo ſuperſtes eſſe, nec ad triumphum deduci ſuſtineret, inſigniter proditae quidquam detraheret. Cf. Obſſ.

Auſa et iacentem viſere regiam
Vultu ſereno, fortis et aſperas
Tractare ſerpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;

Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis ſcilicet invidens

Pri-

v. 25 ſqq. Quin, quum ſtatim poſt pugnam Actiacam de morte ſibi conſciſcenda deliberaſſet, eamque decreviſſet, tanto *ferocior* animoſior inde facta (colorem inde petiit Stat. Theb. XII. 760. *Iam letale furens, atque audax morte futura;* et VII. 699. *vires fiducia leti ſuggerit, inde viro maioraque membra, diesque laetior.*) *auſa* eſt *viſere* adſpicere, intrare ſuſtinuit *regiam* aulam *iacentem*, afflictam, proſtratam (Sic *iacens regnum* Senec. Troad. 54.) exquiſite; ex intimo Cleopatrae ſenſu, quem ipſa disſimulabat *vultu ſereno*, ad laetitiam compoſito, quo ipſo animum magnum et fortem prodebat. Praeclara vero oppoſitio eſt in *auſa vultu ſereno* et *iacentem regiam.* Ad rem v. Dio LI. 5. — *fortis*, fortiter, forti animo *tractare,* manibus verſare, tangere, corpori admovere *ſerpentes aſperas*, iratas, noxias. cf. Virg. Ge. III. 433. — 27. ut morſu earum venenato periret. — *atrum* mortiferum, exitioſum. Sic *atra lues*, *atra fames*, *atra cura* et ſim. cf. Virg. Ge. II. 130. Aen. II. 221. — *corpore combiberet*, corpus imbiberet, inficeretur veneno. Dum corpus in genere nominat, et ipſe, qua parte venenum admiſerit Cleopatra, in medio relinquere videtur; niſi poetae verba, (v. 26. *aſperas tractare*) ad eorum ſententiam trahenda exiſtimes, qui Cleopatrae brachium ab aſpide, (nam in hoc ſerpentum genere fere conſentiunt, veluti Plutarch. p. 955. Vellei. II. 87. Flor. IV. 11. cf. Morgagni Opuſc. II. 29.) antea laceſſita, admorſum ſtatuunt. Κεντήματα λεπτὰ in eius brachio apparuiſſe diſerte tradit Dio LI. 14. Vnde et in triumpho Cleopatrae imaginem adligatis brachio aſpidibus circumlatam fuiſſe docet Prop. III. 9. 53. *brachia ſpectavi ſacris admorſa colubris, et trahere occultum membra ſoporis iter*, ubi v. Burm.

v. 30 ſqq. Ne captiva Romam ad triumphum duceretur.

Or-

Privata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

Ornate ſingula. *Invidens*, φθονοῦσα, quod invideret, quod victoriae inde ornamentum accedi nollet, adeoque turpe, ignominioſum ſibi exiſtimans, *Liburnis* navibus *deduci triumpho* ad triumphum. *Liburnae* naves parva ac velocia navigia, ad eorum ſimilitudinem facta, quibus olim Liburni, piraticam facientes uſi eſſent. Biremes fere fuiſſe oſtendit Luciani locus T. II. p. 403. ed. Reiz. ταχυναυτοῦν σκάφος, τούτων τῶν δικρότων, οἷς μάλιστα χρῆσθαι Λιβυρνοὶ δοκοῦσιν. De eorum celeritate Sil. XIII. 240 ſqq. *Quanta eſt vis agili per caerula ſumma Liburnae, quae, pariter quoties revocatae ad pectora tonſae percuſſere fretum, ventis fugit ocior, et ſe, quam longa eſt, uno remorum praeterit ictu.* Atque horum maxime opera Antonii naves apud Actium disiectas fuiſſe, Dio et alii teſtantur. H. l. ideo potiſſimum memorantur, quod Auguſtus iis ad reginam perſequendam capiendamque uſus eſſet. — *ſaevis*, hoſtiliter inſequentibus, hoſtilibus, ornat ſimpliciter. Alii tamen hoc epith. inducti non de Liburnis navibus ſed de Liburnorum copiis, quae in Auguſti claſſe fuiſſent, hic agi exiſtimant; ſed altera ratio magis poetica eſt, ac verior, quum navibus iſtis Romani potiſſimum vicerint. — 31. *privata*, priſtina dignitate ſpoliata; Appoſite Zenob. Cent. V. p. 121. ed. Schott. ἡ δὲ Κλ. αἱρουμένη μᾶλλον ἐντίμως ἀποθανεῖν, ἢ ἐν ἰδιωτικῇ τάξει ἐπὶ θεάτρου ἀτιμασθῆναι, ἀνελεῖν ἑαυτὴν ἐμέλλησεν, quae maximam partem hauſta ſunt e Dione LI. 11. — *ſuperbo* ad apparatum triumphi magnificum ſpectat; tum et animum triumphantis declarat. v. I. 35. 3. Sic *ſuperbos* victoriae *nuntios* dixit IV. 4. 69. — *non humilis mulier*, generoſae indolis, quod regina mori mallet, quam, regno exuta, victoris triumphum ornare. Facit huc Livii fragmentum, quod Porphyr. ad h. l. ſervavit: „Nam et T. Livius refert, illam, cum de induſtria ab Auguſto indulgentius tractaretur, identidem dicere ſolitam, οὐ θριαμβεύσομαι.“ Similia tradit Flor. IV. 11. extr.

CARMEN XXXVIII.

ARGVMENTVM.

Simplicitatem in convivio adornando commendaturus poeta speciali eam idea, quam ipsum anni tempus suppeditaret, eleganter ita expressit, ut nimiam pueri in conquirendis rosis, quae iam fere defloruissent, sedulitatem increpet, solamque myrtum, cuius facillima copia sit, coronis nectendis adhibere iubeat. Qua ad puerum apostrophe facta tantum abest, ut carminis virtus elevetur, ut putant nonnulli, ut ea potius iuvetur atque animetur. Omnino in tradenda communi, quam vocant, sententia ita fere versatur Horatius, ut eam semper rei, loco, ac tempori accommodet, eique in rem praesentem versae novum vigorem, novamque gratiam hoc artificio adstruat. Oratio tersa et comta, simplex tamen munditiis, quasi verita, ne ipsa operosiore cultu argumenti vim iugulet atque enervet.

AD

AD PVERVM.

Perſicos odi, puer, adparatus;
Displicent nexae philyra coronae;
Mitte ſectari, roſa quo locorum
Sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus curo; neque te miniſtrum
De-

v. 1 *ſqq. Odi* cum vi, pro, minime delector, non appeto *Perſicos apparatus,* ſplendidum, luxurioſum convivandi morem, Perſis fere proprium. De Perſarum τρυφῇ ac πολυτελείᾳ in apparandis epulis nota omnia. cf. Athen. IV. c. 10 et 11. Valer. Max. IX. 1. qui ſua hauſit e Theophr. vel Soſibio, e quo iſta laudat Athen. l. l. p. 144. — *philyra* interior tiliae tunica ſ. membranula nectendis floribus adhibita. Ovid. Faſt. V. 337. *Ebrius incinctus philyra conviva capillos. Coronae* adeo *philyra nexae* ſunt, quibus varii flores intextae ſunt, *ſutiles* proprie dictae; v. Martial. IX. 91. 6. *plectiles*, Plaut. Bacch. I. 1. 37. h. l. eſt myrtus cum roſis, quae maxime ad convivales coronas adhibebantur. Similis generis et uſus coronae erant, quas Lesbii ὑποθυμιάδας vocabant, teſte Phileta apud Athen. XV. p. 678. Φιλήτας ἐν Ἀτάκτοις ὑποθυμιάδας Λεσβίους φησὶ καλεῖν μυρσίνης κλῶνα, περὶ ὃν πλέκειν ἴα καὶ ἄλλα ἄνθη. — 3. Vulgare erat: mitte ſectari roſam, quo caet. *Mitte* noli, ut ſaepius. — *Sectari*, exquirere, inveſtigare, *quo locorum* ſicubi roſa aliqua *ſera*, quae ſerius effloruerit, *moretur*, adhuc extet, reperiatur. De hoc inſano Romanorum luxu, qui longe quaeſita alienique temporis delicias maxime appeterent appoſite Lucian. Nigrin. T. 1. p. 73. τούτους γὰρ εἶναι, τοὺς — τὸν οἶνον ἐν τοῖς συμποσίοις μετὰ κρόκων καὶ ἀρωμάτων ἐγχέοντας, τοὺς μέσου χειμῶνος ἐμπιμπλαμένους ῥόδων, καὶ τὸ σπάνιον αὐτῶν καὶ τὸ παράκαιρον ἀγαπῶντας, τὸ δὲ ἐν καιρῷ, καὶ κατὰ φύσιν, ὡς εὐτελὲς ὑπερηφανοῦντας. Seneca ep. CXXII. *Non vivunt contra naturam, qui hieme concupiſcunt roſam?* Adde Martial. IV. 28. 4. VI. 80. Senec. Ep. CXXII.

v. 5 *ſqq.* Simpliciſſima ſtructura fuerit: *curo*, μέλει μοι, cupio,

Dedecet myrtus, neque me ſub arta
Vite bibentem.

pio, volo, iubeo, ut *nihil* florum *myrto ſimplici*, ſoli *adlabores*, adiicias, ſed alterum nimium pueri in conquirendis roſis ſtudium bene declarat; quo et ſpectat *ſedulus*, ſedulo, quod τῷ *adlabores* iungendum. *Myrtus ſimplex*, corona, quae e ſola myrti fronde contexta eſt. *Duplicem* contra, e duplici materia, *auro gemmisque*, confectam dixit Virgil. Aen. 1. 655. — *te miniſtrum* miniſteria tantum (temperandi et porrigendi pocula) obeuntem quomodo dedeceat myrtus, quam nec ipſe faſtidiam, qua ego, qui conviver, ſatis mihi cultus videor. Vides ſuaviter opponi *miniſtrum* et *bibentem*. *Miniſter* abſolute de *οἰνοχόῳ* ut Tibull. III. 6. 57. In *vite* ſuavis pictura eſt, et praeclare ſimplici, quem puero commendat, apparatui convenit. Cogita vero vitem ulmo vel populo annexam, ſicque ſatis *arctam*, h. arctis pampinis ac ramis denſam umbram efficientem. Poſſis etiam de hypampelo, ſ. pergula vitigenia accipere; de qua v. Heyn. ad Virg. Cop. 8.

Q. HORATII FLACCI

CARMINVM

LIBER SECVNDVS.

Q. HORATII FLACCI

CARMINVM

LIBER SECVNDVS.

CARMEN I.

ARGVMENTVM.

C. Asinius Pollio, virtute bellica prudentiaque civili clarissimus, idemque in caussis forensibus agendis exercitatissimus, tragoediarumque scriptor nobilissimus, quum in enarranda bellorum civilium, quibus ipse interfuisset, historia occupatus esset, hoc ad eum carmen scripsit Horatius; cuius descriptio, si rerum ac verborum ornatum demas, nobis quidem facillima videtur. Laudat et exhortatur Pollionem poeta, ut, quod tam praeclare inchoa

inchoaverit opus, quam primum ad finem pertexat. Iam, quae illud tam desideratum faciant, et cur ab eo potissimum, tam enixe efflagitet, duas maxime adfert caussas, et operis suscepti difficultates, quas eum optime profligaturum sciat, et, quam summam ei tribuit, artem historicam. Ac huius quidem alteram virtutem quam afferre debet historicus, prudentiam civilem, initio statim carminis docte declarat, mirificeque in Pollione extollit; alteram, δύναμιν ἑρμηνευτικὴν, uberius designat coloribusque vividissimis repraesentat inde a v. 17. Delatus sic, animoque complexus singularum rerum gestarum memoriam impetu quodam ad contemplandam detestandamque bellorum istorum atrocitatem abripitur, e quo se demum v. 37. praeclara inflexione revocat. Incessus carminis multum gravitatis habet; doctrina et ornatus in singulis admirabilis, imagines rerum lectissimae, ut perfectissimis Horatii carminibus illud accensendum sit. Quae tamen ipsae huius c. virtutes, prave intellectae ac distortae, plura super eius consilio opinionum peperere monstra, quae, cum iusta interpretatione profligare studuerimus, ulterius hic exagitare non attinet.

CAR-

AD ASINIVM POLLIONEM.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique caussas et vitia et modos

Lu-

v. 1—8. Perfectissimum in forma operis sui Pollionem statim initio carminis poeta repraesentat, bellorum civilium descriptionem totiusque operis ambitum iis adumbrando coloribus, qui et suscepti laboris difficultates, miramque in iis profligandis Pollionis dexteritatem, omninoque historiam eius tanquam consummatae artis exemplum ostendunt. Laudat enim huius viri insignem cum in rimandis belli istius caussis, tum in explorandis, recteque expendendis, quibus illud administraretur, quique adeo rebus vel prospere vel male gestis momentum facerent, modis spectatam *σύνεσιν πολιτικὴν*, quam iure palmarem Historici virtutem indicat Lucian. de conscr. Hist. §. 34. Conf. omnino Gell. N. A. L. V. 18. Scilicet historiam perscripturus ita versari debet, *ut non modo casus eventusque rerum, qui plerumque fortuiti sunt, sed ratio etiam caussaeque noscantur*, ut Tacit. Hist. I. 4. Vulgaris omnino vv. 1—8. enuntiatio erat: Tu, o Pollio, bellorum civilium historiam paras, arduum hercle! atque difficile opus! *Tractas*, exponis, describis *motum civicum*, motus civiles, quae turbae in rep. extiterint, quorum factiones civitatis statum subverterint, *ex Metello consule* inde a Metelli consulatu. Diserte adeo poeta motum ab ipso bello civili (v. 2.) distinguit, innuitque societatem trium principum, Pompeii, Caesaris et Crassi, reip. opprimendae caussa initam, quae per decem annos bello civili prolusit. v. Dio XLVII. 54. Appian. B. C. II. 9. Sueton. Caes. 19. Facta haec imperii pactio a. V. 694. Q. Caecilio Metello Celere, Lucio Afranio Coss. Quae cum insecutorum bellorum civilium semina contineret, recte inde Pollio historiam suam exorsus est. Proprie igitur hic *motus* de turbulentis reip. temporibus accipiendum; qua notione saepius apud Ciceronem et alios occurrit. Alii post Porphyr. et Lamb. de ipsius belli civilis primordiis capiunt; quod etsi loquendi usus ferat (ita v. c. Sil. I. 20. *Iamque adeo magni repetam primordia motus.* et Stat. Achill. I. 438.); diserte

Ludumque Fortunae, gravesque
Principum amicitias et arma

Non-

diserte tamen partes operis (*motus* et *bellum civ.*) distinguere videtur Horatius, memorato inprimis Metelli consulatu, qui X annos bellum civile antecessit. Quam difficultatem Torrentius, qua hanc interpretationem premi videbat, ita removere conatus est, ut Q. Caecil. Metellum Pium, qui a. V. 701. cum Cn. Pompeio consulatum gessit, intelligendum statueret. Si omnino ab hac standum est, malim *motum bellique caussas* copia poetica et ornate dictum accipere pro, motum eiusque caussas, bellum cum caussis, quae adeo Pollioni inde a Metello consulatu arcessendae erant. — *Civicus*, antiqua forma, ut III. 24. 26. *civica rabies*, et Ep. I. 3. 23. Male eam Florus, adfectator talium, intexuit IV. 2. *furorem civicum* dicens. — 2. *belli caussas*, quomodo intestini isti motus bellum civile excitaverint, quomodo inde bellum civile exarserit. Proximae quidem, quae istam imperii societatem dissolverent, caussae erant caedes Crassi apud Parthos (Lucan. I. 106. *Parthica Romanos solverunt damna furores: Plus illa vobis acie, quam creditis, actum est, Arsacidae: bellum victis civile dedistis.*) et mors Iuliae, Caesaris filiae, Pompeio nuptae. Tum enim mutuo metu, adfinitatisque vinculo soluti Pompeius nec parem, nec Caesar superiorem ferre, armisque uterque de principatu contendere coepit (v. Flor. IV. 2. Senec. Ep. 94. extr.). Quorum quidem capiendorum Caesari praetextum fuit sublata tribunorum intercessio v. Sueton. c. XXX. unde et hanc belli a Caesare moti caussam ab ipso Pollione traditam discas, quod Caesari, si privatus rediisset, Milonis exemplo circumpositis armatis caussa apud iudices dicenda fuisset. *Publica* vero huius belli *semina*, quae vocat Lucan. I. 159. erant luxuries, et conflata inde multis rei familiaris egestas, qui adeo salva rep. salvi esse non possent (ut de Lentulo Vellei. II. 49.) quibus Caesar *plane palam bello civili opus esse* diceret. Sueton. Caes. c. XXVII. — *vitia*, in administrando bello utrinque, maxime a Pompeianis, admissa, e. g. quod Pompeius tam flagitiose imparatus acerrimum ducem exercitumque provocasset; quod Roma Italiaque excessisset; quod victoria apud Dyrrhachium reportata uti nescivisset; quod bellum, quod ipsi trahendum esset, impetu suo gereret; quod Caesarem, Thessaliam petentem, cum ei in Italiam transmittendum esset, seque-

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae

Tra-

sequeretur, Aegyptumque post pugnam Pharsalicam, non Africam, contenderet, caet. Alii vitia aetatis istius, quae bellum civile traxerint, intelligunt, nescio quam bene. — *modos*, ipsum belli gerendi modum. Etiam hoc late patet. Nam et quantis copiis, quibus utrinque sociorum auxiliis, quibus terrarum locis, et quanta pertinacia partiumque illud gestum sit odio, comprehendit. *Modos* tamen ad fortunam v. sq. quoque trahere licet; ut sint **τρόποι τῆς Τύχης**, *varietas Fortunae propria* ut Cic. de Div. II. 109. Eurip. Troad. 1205. **τοῖς τρόποις αἱ Τύχαι πηδῶσι.** Idem in fr. apud Stob. in Flor. Grot. p. 463. **τῆς Τύχης οὐχ εἷς τρόπος.** — 3. *Ludum Fortunae*, fortuitos rerum eventus, ubi, quae summa ratione provisa erant, eventu destituuntur, temere contra coepta, feliciter cadunt. Maxime tamen duorum ducum fata a poeta respici puto; Pompeii, *in se tam discordantem fortunam experti, ut cui modo ad victoriam terra defuisset, deesset ad sepulturam* (Vellei. II. 53. adde Petron. de Mut. R. 239. sqq. *Ille tremor ponti, saevi quoque terror Hydaspis, et piratarum scopulus: modo quem ter ovantem Iupiter horruerat, quem fracto gurgite Pontus, et veneratus erat submissa Bosporos unda: pro pudor! imperii deserto nomine fugit, ut Fortuna levis Magni quoque terga videret.*): Caesaris, Pompeium, a quo ad tantum dignitatis fastigium evectus sustentatusque in eo esset, deprimentis, ad incitasque redigentis, moxque, ubi rerum potitus esset, in curia interemti. In his enim vicissitudinibus *Fortuna ludere*, iocari dicitur. Vid. ad III. 29. 50. — *Principum amicitias*, initam inter Caesarem, Pompeium et Crassum potentiae societatem, coniurationem, *gravem* sc. reip. *quae Urbi* (Vellei. II. 44.) *orbique terrarum nec minus diverso quoque tempore ipsis exitiabilis fuit.* Hinc *male* h. in reip. perniciem (nisi potius est *parum, simulate*) *concordes* vocat Lucan. I. 87. Id. v. 84. *Tu caussa malorum facta tribus dominis communis Roma.* In animo forte h. l. habuit Senec. de Provid. c. 3. *Inimicitiae potentum graves sunt? opponatur simul Pompeio, Caesari, Crasso.* Caeterum subtexta haec sunt belli civilis descriptioni, quae ordine priora sunt; quod in poeta lyrico neminem offendere debet. — *et arma nondum exp. u. c.* Idea poetica, qua belli civilis impietatem vivide ostendit poeta; nihil

Tractas, et incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.

Paul-

nihil amplius. Fruſtra ſe torquent alii, ut ſententiarum progreſſum eruant, explicando: ut ceperint arma cives, adeoque ipſum bellum; vel, quod eodem redit, proelia ipſa civium adverſus cives cogitando. — *uncta* tincta, adſperſa, polluta *cruoribus* cruore, ſanguine *nondum expiato* adeoque civium recens caeſorum ſanguine adhuc madida, ſtillantia. Nam populus mutua ſuorum caede *ἄγος* committit, quo piaculis exſolvendus eſt; ipſa adeo arma, ſanguis ita profuſus expiandus eſt. *Scelerata* ideo vocat *arma* Lucan. VI. 406. Docte vero poeta innuit bella civilia Marii, Cinnae, Sullae vixdum finita, quum novum inter Pompeium et Caeſarem ſuboriretur. — 6. *Periculoſae plenum opus aleae*, ornate et docte pro, opus periculoſiſſimum, rem magnam et arduam moliris: nihil amplius. Ineſt adeo laus prudentiae eius civilis, diiudicandis, quibus utrimque bellum gereretur, rationibus proditae. Totius carminis conſilium pervertunt, qui Pollionem ab incepto opere deterreri ſic ab Horatio exiſtimant, quod illud ipſi gravem offenſionem, ſi cum iudicii libertate, et ex veritate rem ageret, multorumque odium concitaturum foret. *Alea* de quavis re ancipiti; quo et ſpectat notum proverbium, *ἐῤῥίφθω κύβος*. v. Schott. Adag. p. 359. — 7. Eadem ſententia, docte variata et maiore cum vi expoſita. *Incedis* ſuper *ignes, ſuppoſitos*, ſubiectos, latentes ſub *cinere doloſo*, qui ignem occultat. Eſt Gr. *διὰ πυρὸς βαίνειν*. Eurip. Electr. 1182. Apposite ad Noſtri locum Callim. ep. XLVI. 1. 2. *Ἔστι τι καὶ τὸν Πᾶνα, κεκρυμμένον, ἔστι τι ταύτῃ, ναὶ μὰ Διώνυσον, πῦρ ὑπὸ τῇ σποδιῇ.* Similiter Philodem. XV. 4. (Anal. Br. II. 86.) *πῦρ τύφεται ἐγκρύφιον*. Propert. I. 5. 5. *Et miſer ignotos veſtigia ferre per ignes.* ubi v. Gebh. et Abreſch. ad Aeſchyl. I. p. 21.

v. 9 — 12. Nexus: Quo difficilius opus illud eſt, quod adgreſſus es, tanto maior omnium eius tam egregie a te inchoati eſt exſpectatio; ut qui illud a te ſolo commode tractari poſſe intelligant. Fac igitur, ut, omni tua cura ac ſtudio in hoc converſo, quam primum illud deſiderium expleas. Iam quum Pollio eodem tempore tragoediis ſcribendis vacaret, poeta ſententiam ita convertit: Omittas tantisper tuum, quod arti tragicae tam laudabiliter impendis, ſtudium, donec belli civilis hiſtoriam detexueris. Qua exquiſita converſione haud vulgaris

tra-

Paullum ſeverae Muſa tragoediae
Deſit theatris: mox, ubi publicas

Res

tragicis Pollionis ſtudiis laus ſimul adfunditur; quae quidem paulisper ſeponenda ſuadet Horatius, non quo ea opere eius hiſtorico inferiora indicaret, ſed quod alterum partem hiſtoriae Romanae comprehenderet atque illuſtraret, quae maximis rerum converſionibus inſignis eſſet, quod adeo Romanis, hiſtoriae ſuae tantopere ſtudioſis, plus praebiturum voluptatis intelligeret. — *Muſa tragoediae*, Muſa tua tragica, ut *tragica Camena* A. P. 275. — *ſeverae*, rebus funeſtis, triſtibus occupatae. Ovid. Amor. III. 1. 11. *Venit et ingenti violenta Tragoedia paſſu:* fronte *comae* torva, *palla iacebat humi.* Severitatem omnino cuique graviori carminis argumento tribuunt poetae. Propert. II. 8. 13. *Nunc volo* ſubducto *gravior procedere* vultu; *nunc aliam citharam me mea Muſa docet.* — 10. *deſit*, abſit *theatris*, abſtineat ſe paullum a theatro, ne conſpiciatur per aliquod tempus in theatro. Scilicet ipſi fabularum auctores partes actoris e poetica ratione ſuſtinent, ut mox v. 12. vel Muſae eorum tragicae deferuntur, ut h. l. Sic Ovid. Ep. ex Pont. IV. 16. 29. *Muſaque Turrani, tragicis innixa cothurnis.* — *Mox, ubi* hiſtoriam belli civilis pertexueris, tragoediis ſcribendis ſtudium iterum tuum addices. Subiecta haec a poeta, ne quid operibus eius tragicis a ſe detrahi exiſtimet, quod hiſtoriam eius impenſius flagitet. Ornatiſſime vero ſingula a poeta elaborata. Vbi *res publicas*, res populi Romani (ut *res imperii* I. 2. 26. *res Romana* et al.) rempublicam bellis civilibus turbatam *ordinaveris*, in ordinem reſtitueris, compoſueris, quod exquiſita ratione dictum pro, ubi hiſtoriam ad ea reip. deduxeris tempora, in quibus iterum convaluit, ubi finitis bellis civilibus reip. quies et ordo ſuus redditus eſt, adeoque ad finem eam perduxeris. Scilicet poetae rerum, quas geſtas deſcribunt, ſe participes, auctores ſuavi ſigmento profitentur, cuius exempla in Virgilio, Propertio, aliis, paſſim obvia. Tiro legat Burmanno notata ad Anthol. Lat. 1. p. 230. et ad Prop. I. 7. 1. Cf. et ad Noſtri II. 19. 12. ubi ſimiliter turbatum ab Intpp. Bentleii quidem ratio, *ordinare* cum Gr. *συντάττειν*, *σύνταγμα* comparantis, indeque ei novam ſignificationem τοῦ *ſcribere, enarrare* vindicantis, aliquam doctrinae ſpeciem prae ſe fert, minus tamen poetica cenſenda eſt. Aliorum

Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

Infigne maeftis praefidium reis,
Et confulenti Pollio curiae,

Cui

orum infulfa fuper h. l. commenta referre nihil attinet. — *grande munus* caet. Pollionem tragoediarum fcriptorem tragoedum repraefentat h. l. poeta; de qua ratione paullo ante monuimus, poetis haud infrequenti. Sic Dofennus Comicus *non adftricto focco pulpita percurrere* dicitur Epp. II, 1. 174. Adde Saleii Baffi ad Pif. 226. (Wernsdorf. Poet. min. IV. p. 276.) *Maecenas tragico quatientem pulpita greffu* (ita omnino legendum: ut Ovid. loco fupra laud. *ingenti violenta Tragoedia paffu*. Vulgo inepte: *caeftu*) *erexit Varium*. Eft igitur: *repetes*, abfoluta hiftoria iterum fufcipias, fuftineas, agas *munus*, partes tragoedi, iterum incedas *cothurno*, cothurnatus in fcena; h. tum ftudium tuum ad fcribendas tragoedias iterum conferas. — *grande*, grave ob argumenti et fententiarum gravitatem; etiam ob verba grandia. Seneca Ep. C. *Sit aliquid — tragice grande, comice exile*. cf. A. P. 80. — *Cecropio*, Attico. Eandem laudem Pollionis tragoediis tribuit Virgil. Ecl. VIII. 10. *Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno*. Pacuvium et Attium non folum tragoediis fed etiam orationibus expreffiffe Afinium tradit Auctor de Corr. Eloq. c. 21. Iam vide quomodo exquifitam poetae rationem ad pedeftrem traduxerint intpp.

v. 13 — 16. Nunc demum Pollionem adloquitur poeta, reliquarumque eius virtutum elogium artificiofe adnectit; quod prorfus a vulgari ratione recedit. — 13. *Praefidium reis* docta ftructura (ut I. 15. 21. *exitium genti*) pro, praefidium reorum, qui reis praefidio es, eos egregie defendis. Similiter Cottam *praefidium fori* appellat Ovid. ex P. IV. 16. 42. De Ciceronis facundia Corn. Severus fr. 12. (Wernsd. Poet. min. IV. 221.) *Unica follicitis quondam tutela falusque*. Carm. ad Pif. v. 40. *tua maeftos defenfura reos vocem facundia mittit*. Scilicet laudabilius habebatur, eloquentiae vim in reorum defenfione oftendere, quam in aliorum accufatione; quod invidiofum erat. De Septimio Severo Stat. Silv. IV. 5. 48. *Eft et frementi vox hilaris foro; venale*

nale

Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures: iam litui ſtrepunt:

Iam

nale ſed non eloquium tibi: enſisque vagina quieſcit, ſtringere ni iubeant amici. cf. IV. 1. 14. — *maeſtis*, ſqualidis, ſordidatis. Caeterum multam inventionem, diligentiamque ſummam, et conſilii et animi ſatis Pollioni tribuit Quinctil. X. 1. amphum autem dicendi genus Plin. Ep. I. 20. 14. *praeſ. curiae*, ſenatui, *conſulenti* te, ſententiam te roganti. Senatui tribuitur, quod proprie conſulis erat, exquiſita ratione; quaſi tota curia a Pollionis ſententia penderet, hanc ſolam expectaret, ſequendamque ſtatueret. Ineſt adeo haud vulgare prudentiae eius civilis elogium. *Conſuli* dicuntur ſenatores, qui rogantur ſententiam, etiam proſa oratione, ut notum. Monendum tamen, ne quis ab intpp. in transverſa abripiatur. — 15. 16. Idemque rebus bellicis clariſſime, ſumme imperator. Pro hoc, quo magis virtus eius imperatoria eluceſceret, rerum ab eo praeclare geſtarum mentione iniecta: qui Dalmatas viciſti, de iis triumphaſti. Simplex utique loquendi ratio ferebat: cui laurus parta eſt, qui laurum petiiſti (ut III. 14. 2.) victoriam reportaſti a Dalmatis; pro hoc ornatior erat ſententia: cui laurus Dalmatica, victoria de Dalmatis reportata triumphum ſpecioſiſſimum peperit, inſignis triumphi cauſſam praebuit. Docte hoc ita invertit poeta: cui *laurus*, victoria *aeternos honores*, aeternam nominis gloriam, famam perennem *peperit*, eam conſecutus es, *Dalmatico triumpho*, decreto tibi ob devictos Dalmatas triumpho. Miſſus erat Pollio adverſus Parthinos, populum Illyricum, non procul Dyrrhachio (Dio XLI. 49) ab Antonio a. V. 715. eosque ſubegit. v. Dio XLVIII. 41. Appian. V. de B. C. p. 1135. Triumphum de iis egit a. d. VIII. Kal. Novembr. v. Heyn. ad vitam Virg. chronol. p. CXCIV. Parthinos generali Dalmatarum nomine h. l. comprehendi, hosque a poeta poni, quo illuſtrior ac ſpecioſior Pollionis triumphus eſſet, facile apparet. Etiam Flor. IV. 12. *Dalmatas ab Aſinio Pollione gregibus, agris, armis, multatos* refert.

v. 17. *ſqq.* Alteram Hiſtorici virtutem, δύναμιν ἑρμηνευτικὴν vocat Lucian. de conſcr. Hiſt. §. 34., quae in iuſta, diluci-

 daque

Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus.

Au-

daque rerum gestarum expositione cernitur, adeo quidem, ut singula coram geri spectarique videantur, nunc persequitur, summamque eius laudem Pollioni tribuit Horatius. Ac in ea repraesentanda iis usus est rerum imaginibus, quae et oculos maxime ferirent, animumque percellerent. Accensam istius admiratione poetae phantasiam facile sentias in pugnae, qua illam refert, ὑποτυπώσει, tam exacte per partes singulas delineatae, ut erectas utrinque ad classicum acies, tum manus conseri miscerique, duces sudore ac pulvere conspersos per ordines volare, alteram denique aciem turbatam fusamque oculis tibi persequi videare. Est haud dubie locus ex elaboratissimis poetae ac splendidissimis. *Iam nunc* est animo praecipientis, certoque augurantis, quod a Pollionis ingenio facile exspectari poterat. Nondum enim opus ad finem perductum erat. Extenuant vim loci, qui de particula historiae, Horatio aut lecta, aut a Pollione recitata cogitant; cum proprium sit enthusiasmi futura animo tanquam praesentia, obiicere, et eloqui. — *Perstringis*, feris, percellis, obtundis *aures*, cum dilectu, pro, audire videor *murmur cornuum*, *iam litui strepunt*, et litui strepitum, h. classicum cani. Oratio in his lectissima. *Murmur* proprium de gravi cornuum; uti *strepere, strepitus, stridor* de litui acuto sono. Seneca Thyest. 574. *Iam silet murmur grave classicorum*, *iam tacet stridor litui strepentis*. Lucan. I. 237. *stridor lituûm, clangorque tubarum non pia concinuit cum rauco classica cornu*. Praeclare adeo *perstringere* convenit *murmuri*. Sil. XV. 459. *subitum campo perstrinxerat aures murmur triste tubae*. *Minax* dicitur, quia ad pugnam pertinet, eius conferendae signum dat. Similiter V. 2. 5. *classicum trux*, et Salei. Basso ad Pis. 129. (Poet. min. IV. 260.) *classicus horror* vocatur. Αἱμακτόεν πολέμου μέλος tribuit σάλπιγγι Antip. Sid. XI. (Anal. Gr. II. 8.) — 19. 20. Iam videor mihi cernere, ut *fulgor armorum*, arma fulgore suo *equos fugaces terreant*, paullo audacius pro, tantum ipsis incutiant terrorem, ut terga vertant, consternati aufugiant. Eadem ratio videtur obtinere in Ovid. Her. I. 36. *Et lacer admissos terruit Hector equos*, h. equi conspecto Hectore currui adligato citatiore cursu ferebantur. Plura huius generis exempla vide apud Ouwens N.

II.

Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere fordidos,
Et cuncta terrarum fubacta
Praeter atrocem animum Catonis.

Iuno,

H. III. 3. p. 371. Subeffet adeo alterius partis in fugam verfae imago fatis poetica. Malim tamen ad ipfa proelii initia locum referre, hac fententiarum progreffione: Videaris tibi cornua et lituos audire, acies utrinque admotas videre, tum equos in primo conflictu fulgentibus appropinquantium hoftium armis confternari, caet. Tum *fugaces* exornat tantum terroris iniecti ideam, eftque fimpliciter, pavefactos, ftare nefcios, regi difficiles, ut in fimili defcriptione apud Virg. Ge. III. 82. *Tum, fi qua fonum procul arma dedere, ftare loco nefcit, micat auribus, et tremit artus.* — *equitum vultus*, equites, fed alterum fignificantius, nam vultus hominis terrefacti colorem mutat, pallet. Forte tamen *terret* ad *equos* tantum fpectat, et generalis notio, fulgori conveniens, inde elicienda; ut poeta nihil amplius voluerit, quam: fulgor armorum praeftringit equitum vultum, proelium initur.

v. 21. Iam videor *audire duces* caet. docte pro: animo iam mihi fingo, repraefento, qua vi, quo fpiritu, quanto cum vocis tum orationis vigore res a ducibus in pugna fortiter ac ftrenue geftas expofiturus fis, ut paene ipfos pugnam obeuntes, bellique pulvere adfperfos oculis videre fit. Cf. Obff. Fortitudinem ducum, eamque a Pollione ad vivum expreffam declaravit poeta verbis, *non indecoro pulvere fordidos,* pulvere belli decoros, adfperfos, nota idea ad fervorem pugnae defignandum. Pariter Martial. VIII. 65. 3. *Arctoi formofum pulvere belli* Domitianum dicit. vid. 1. 6. 14. — *cuncta terrarum*, totum terrarum orbem a Caefare *fubactum*, omnes gentes a Caefare devictas. Vellei. II. 56. *Caefar omnium victor, regreffus in urbem — quinque egit triumphos*, Gallicum, Ponticum, Alexandrinum, Africum, Hifpanienfem. — 24. Praeter Catonem. Summa δεινότης eft in hoc antitheto. Illuftrat locum Senec. de Provid. 2. *Quid habeat Iupiter in terris pulchrius, quam ut fpectet Catonem, iam partibus non femel fractis ftantem nihilominus inter ruinas publicas erectum. Licet, inquit, omnia in unius ditio-*

Iuno, et Deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tel-

tionem concesserint, custodiantur legionibus terrae, classibus maria, Caesarianus portas miles obsideat; Cato, quo exeat, habet. Id. Ep. 95. extr. *Quantum in illo vigoris ac spiritus, quantum in publica trepidatione fiduciae est? Scit se unum esse, de cuius statu non agatur: non enim quaeri, an liber Cato, sed an inter liberos sit. Inde periculorum gladiorumque contemtus. Libet admirantem invictam constantiam viri, inter minas publicas non labantis dicere:* Luxuriatque toris animosum pectus. Vnde optime *atrocis animi* notionem h. l. constituas. Est vero in Catone is, qui in tuenda vindicandaque libertate acerrimus, propositique huius tenacissimus, fractis ac perditis omnibus nihil a constantia remittit, *moriendumque ante, quam ullam conditionem Caesaris accipiendam reipublicae* (Vellei. II. 49.) statuit, adeoque obfirmatus adversus omnia, quae libertati obfutura sciat, vel cum vitae iactura. *Atrocitas* adeo omnino in consilii suscepti perseverantia ostenditur, maxime tum, ubi tempora incidunt, quae, ut sententiam mutes, suadere videantur. Atque hoc sensu *atrocem fidem* adhibuit Sil. VI. 377. *atrocem Virtutem* id. XIII. 569.

v. 25—28. Quum totum terrarum orbem h. Pompeianos cum auxiliis eorum ubique terrarum ad internecionem a Caesare deletos, Catonisque invictam constantiam morte voluntaria comprobatam proximis vv. commemorasset poeta; pronum satis erat, ea nunc subiici, quae maximum utrique rei momentum fecissent. Erat vero insignis illa in bello Africano, quod ductu Q. Scipionis gerebatur, ad Thapsum accepta clades, quae maximam exercitus partem hausit (v. Appian. B. C. II. 97. Plutarchum, et al.) quaque Cato audita *nihil cunctatus, ut sapiente dignum erat, mortem etiam laetus accivit* Flor. IV. 2. Iam quum hanc cladem Romani in ea terra accepissent, in qua ipsi olim Iugurthino Punicisque bellis magnas strages edidissent; vindictae iure hac illos adfectos fuisse ait poeta. Simplicissima enim sententiae horum vv. enuntiatio erat: Civibus ad Thapsum ad internecionem deletis, Scipione cum exercitu in Africa caeso. Iam Afrorum superioribus bellis caesorum ultio Iunoni, numini ipsorum ἐγχωρίῳ defertur a poeta, quo angustior rei esset species, tum ad deos eam referre plane necesse erat, quandoquidem Romani non ab Afris victi, sed suismet ipsi

Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Iugurthae.

Quis

ipſi viribus attriti fuerant. Satis vero conſentanea eſt illa ratio opinioni antiquiorum hominum, qua Dii tutelares eandem gentis ſuae fortunam belli experiri, vinci adeo, victique urbe ac regione excedere, huiusque iniuriae acceptae, cladisque populo ſuo illatae ultionem parare dicuntur. Iam vero vulgarem ſententiam: Iuno ulta eſt Afros caeſos a Romanis, pari eos clade affecit, docte ita convertit poeta: Iuno Romanorum ſanguine Afrorum olim ab ipſis caeſorum manes placavit; colore orationis ducto a ritu, quem antiquiſſimum ipſa eius prodit immanitas, (cf. Homer. Il. Φ. 26.) quo hoſtes capti ad occiſorum in bello tumulos mactarentur, ut manes iſtorum ſanguine ſatiati placarentur. Vnde ſanguinis uſus tam frequens in his ſacrificiis, ipſarumque inferiarum origo. Petitae quoque inde multae, poetis inprimis loquendi formae; v. ad v. 28. — *D. quisquis amicior*, amicus *Afris*, omnes Dii tutelares, qui ceſſerant *tellure inulta*, victis deletisque Africae incolis, quorum clades ulciſci non poſſent; hinc *impotentes*, fatis prohibentibus. Excedunt Dii urbe, regione, cuius tutelam geſſerant, hoſtibus eam vaſtantibus, nota vel e Virg. Aen. II. 351. ratione. Adde Sil. II. 365. *Et iam damnata ceſſit Carthagine Mavors.* Nata inde ſollennis illa Deorum in urbium expugnatione evocatio. Vid. Macrob. III. 9. — *retulit inf. Iug.* manes Iugurthae a Romanis victi occiſique placavit, inferias ei miſit *nepotes victorum*, eorum, a quibus devictus fuerat, h. Romanorum; ſed alterum docte cladis viciſſim illatae cauſam declarat. Quo etiam v. compoſitum *retulit* ſpectare videtur, cuius praepoſitionis vis totius loci ſententiae accommodanda eſt. *Vlciſcendi* enim ſtudio Iuno Romanis hanc *viciſſim* cladem paraverat. *Iugurthae* vero ſoli ex univerſis Afris, qui diverſis temporibus a Romanis caeſi eſſent, litatum ait, tanquam poeta: et quod indignitas rei, Iugurtha opertus catenis (Flor. III. 1.) a Mario in triumpho ductus, Iunonem et caeteros Africae deos maxime offendiſſet. Caeterum orationis colorem e Noſtro duxit Lucan. I. 39. *diros Pharſalia campos impleat, et Poeni ſaturentur ſanguine manes*: inprimis IV. 788. *Excitet inviſas dirae Carthaginis umbras inferiis fortuna novis, ferat iſta cruentus Hannibal, et Poeni tam dira piacula manes.* Adde ei. VI. 310.

Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia proelia
Teſtatur, auditumque Medis
Heſperiae ſonitum ruinae?

Qui

810. X. 392. Seneca de Benef. V. 16. *Purum eſt illi capere patriam, niſi everterit, niſi — debitas inferias Gallicis buſtis duces Romani perſolverint.* Flor. II. 5. *Stricta in principum colla ſecures legatorum manibus litavere.*

v. 29 — 36. Memorata ad Thapſum civium internecio plures diverſis terrarum locis acceptas civili bello clades poetae in mentem revocat, in quarum contemplatione, atrocitate ſceleris abreptus et quaſi attonitus dum omnes cogitationes defigit, a primario carminis argumento abductus ad declarandam deteſtandamque belli iſtius impietatem totus convertitur, eiusque magnitudinem, quanta maxima ἐναργείᾳ poteſt, exprimit. Commotum indignitate rei poetam commotior ipſa eius prodit oratio (fere ut I. 35. extr.): tum ſententia horum vv. plane eadem eſt, ſub ſpeciales tantum imagines revocata; quod et ipſum animo graviter turbato egregie convenit. Sententia generalis erat: Quid? quod ubique terrarum civilibus armis depugnatum eſt, ubique civium ſanguis profuſus eſt. Scenam belli civilis breviter ita adumbrat Flor. IV. 2. *ſi locum et ſpatium, ubi commiſſum eſt: intra Italiam: inde ſe in Galliam Hiſpaniamque deflexit, reverſumque ab Occaſu totis viribus in Epiro Theſſaliaque conſedit: hinc in Aegyptum ſubito tranſiliit: inde reſpexit Aſiam: inde Africae incubuit: poſtremo in Hiſpaniam regyravit, et ibi aliquando defecit.* Recte adeo poeta bello iſto, quod plurimas terrarum partes adtigiſſet, totum terrarum orbem quodam quaſi diluvio correptum dicere poterat. Iam obſerva copiam exquiſitam poetae et ornatum orationis. Sententia iam abſoluta videri poterat his verbis: omnis campus *Latino* Romanorum civium *ſanguine pinguior* factus eſt, eo conſperſus eſt; ſed adtexuit praeclaro artificio poeta, quo utrique maior veri ſpecies accederet, alteram hanc imaginem: omnis campus *ſepulcris* ſuis, caeſorum civium tumulis, h. frequentes in omnibus campis tumuli *teſtantur*, memoriam ſervant, monumento ſunt, *proelia impia*, civium ibi facta eſſe. Sic *Philippos civilia buſta* vocat Propert. II. 1. 27. Terra *pingueſcit* ſanguine, in qua multum eius profuſum eſt, nota idea

Qui gurges, aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae
Non decoloravere caedes?
Quae caret ora cruore nostro?

Sed

idea. Virgil. Ge. I. 491. 2. *Non fuit indignum superis bis sanguine nostro — latos Haemi pinguescere campos.* Ovid. Heroid. I. 54. *Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.* Stat. Theb. VII. 545. *Duc illum in campum, vestro qui sanguine pinguis spirat adhuc pinguisque meo. Sepulcra* h. l. simpliciter sunt tumuli, terra exaggerata, ingesta civium corporibus. — *auditumque Medis* caet. Docte cum antecedentibus copulatur sententia, quam pedestris forma ita disiunxisset: *proelia*, s. omnino bella civilia, quae reip. Romanae ruinam, interitum traxere, quibus respublica concussa, prostrata, pessumdata est, h. reip. luctuosissima. Obvia vero ratione respublica, quocunque graviori damno adflicta, compagibus suis solui (ita fere *fluentem remp.* acceperim in Vellei. II. 16.) *ruere* (v. ad I. 2. 25. et 35. 13.) *procumbere* (Vellei. l. l.) dicitur. Iam pro *ruina* s. interitu *imperii Romani*, doctius est *ruina Hesperia*, Hesperiae, Italiae, et pro *gravissima ruina* exquisite est *sonitus ruinae*, cuius fragor ad extremas terrarum oras pertingit, *Medis* s. Parthis *auditus*. Hos vero cum dilectu nominat poeta, populo quippe Romano infestissimos, qui adeo hoc reip. casu laetarentur, votorumque suorum *sua ut urbs haec periret dextera* (V. 7. 8.) facti essent compotes. Cf. omnino ad I. 34. extr. adde Aurel. Vict. 39. *Ubi* (Diocletianus) *fato intestinas clades, et quasi fragorem impendere comperit status Romani, curam reip. abiecit.* — 33-35. Sed et undae civili sanguine infectae, pollutae sunt, civilis belli notas traxere. *Gurgitis* notio generalis est, per species mox a poeta designata. — *Flumina haud ignara*, conscia sunt *belli*, proelia ad ea facta sunt, sanguine polluta sunt; nota loquendi ratione. Eurip. Herc. fur. 365. sqq. Κενταύρων ποτὲ γέννᾳν ἔτρωσε — ξύνοιδε Πηνειὸς ὁ καλλιδίνας caet. Exempla e Latinis poetis adscribere non vacat. Vide Doering. ad Catull. 29. 19. — *lugubris*, civilis. — 34. *caedes Dauniae* sanguis caesorum civium Romanorum (Nam Daunia s. Apulia pro universa Italia posita, solita ratione) *decoloravit*, tinxit, rubefecit quoduis *mare*.

Stat.

Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Ceae retractes munera Naeniae:

Mecum

Stat. Theb. XII. 410. de Ismeno: *turbatus adhuc et sanguine decolor ibat.* Sidonius *Metauri gurgites* Asdrubalis caede *decoloratos* ait L. I. ep. 5. Sic *mare Siculum Poeno sanguine purpureum* II. 12. 2. Portenti speciem Lucani phantasma habet III. 573. *cruor altus in undis spumat, et obducti concrescunt sanguine fluctus.* — 36. *Quae* omnino *ora* expers est civilis belli? Sic totius loci sententiam poeta complexus videri debet. In specie tamen accipere praestat: Etiam longe dissitas, remotissimas mundi plagas cruore nostro infecimus.

v. 37—40. Praeclara inflexione iam revocat Musam suam a tam gravi ac sublimi argumento, eamque ad leviora canenda hortatur. Similis correctio III. 3. extr. — *relictis iocis*, argumento carminum levi, lusibus tantum et iocis occupato; nam in hoc solo Musam suam regnare modeste profitetur. Cf. I. 6. extr. Similiter *molles modos citharae* suae tribuit II. 12. 3. et *lyram iocosam* vocat III. 3. 69. — *Musam procacem* accipiunt fere pro, quae fines suos migrat, quae se carminis generi immiscet, ad quod facta non est, audax, temeraria; sed est simpliciter, proterva, petulans, lasciva, iocosa. Ratio adeo inest, cur iocos, ipsi proprios, relinquere non debeat. Stat. Silv. I. 5. 13. *procax myrtis ederisque solata fronte verecundo Clio mea ludit Etrusco.* Similiter *Elegiam* Stellae *petulantem* vocat idem Silv. I. 2. 7. — 38. *munera Ceae Naeniae* docte et exquisite poeta appellat carmina lugubria Simonidis Cei, *θρήνους*, *lacrimas Simonideas* Catullo XXXVIII. 8. dictas. Frequentata nimirum poetis ratione carmina sunt dona Musarum. Catull. LXVIII. 10. *Muneraque et Musarum hinc petis et Veneris.* Theogn. 244. *ἀγλαὰ Μουσάων δῶρα ἰοστεφάνων.* Archiloch. II. (Anal. Br. I. 40.) *Εἰμὶ δ' ἐγὼ θεράπων μὲν Ἐνυαλίοιο ἄνακτος, καὶ Μουσέων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.* Vet. Inscr. apud Murat. p. 1086. et Fleetw. p. 202. *δῶρά γε Μουσάων καὶ βρέφος ὢν ἀγαπῶν.* Iam vulgarior loquendi forma, quaeque omnia Simonidis complecteretur carmina, erat: *munera Ceae Musae* ea dicere (uti *Graiam Camenam* dixit II. 16. 38. *Musam Teiam* Ovid. Trist. II. 364.) Vt igitur peculiare carminum Simonidis genus, *θρήνους*, designaret poeta, exquisita ratione in specie eas vocat munera *Naeniae*, tanquam deae istorum carminum lugubrium praesidis, fere ut Elegiam, ele-

go-

Mecum Dionaeo ſub antro
Quaere modos leviore plectro.

gorum, Tragoediam tragicae rei praeſidem poetae faciunt. Sic non opus eſt, Naeniam illam ſatis obſcurae religionis deam cum quibusdam huc trahere. Alii munera naeniae dici volunt, ut *munera militiai* Lucretio; parum apte. — *retractes*, iteres, idem argumentum tractes, ne triſtibus immoreris. — 39. 40. *Mecum* potius *quaere modos lev. pl.* levius feri lyram ſ. fides plectro, leviores modos ſ. cantus lyra mecum modulare, remiſſioris argumenti carmina mecum meditare, lude. Heroica enim, omninoque gravioris argumenti carmina intentiorem et vocis (μέγα ψοφέουσαν ἀοιδήν Callim. in fragmm. Bentl. CLXV. *os magnum* Propert. II. 8. 16. *os magna ſonaturum* Serm. I. 4. 44.) et lyrae modulationem e poetico loquendi uſu requirunt. Senec. Agam. 329. *Sed quale ſoles* leviore lyra *flectere carmen ſimplex, luſus cum docta tuos Muſa recenſet. Licet* et chorda graviore ſones. *Quale canebas, cum Titanas fulmine miſſo fregere dei;* laudante iam Bentl. Eodem ſenſu *maius plectrum* IV. 2. 33. *numeri leviores* Ovid. Amor. I. 1, 19. — *ſub antro Dionaeo*, Veneri dicato, adeoque luſus amatorios, carmina amatoria: nota imagine. v. I. 32. 1. et III. 4, 40. Appoſite Ovid. Amor. II. 18. 3. *Nos, Macer, ignava Veneris ceſſamus in umbra.* Colorem e Noſtro duxit Statius Silv. IV. 5. 57. *Hic plura pones vocibus et modis paſſim ſolutis: ſed memor interim noſtri, verecundo latentem barbiton ingemina ſub antro.*

CAR-

C A R M E N II.

ARGVMENTVM.

Ostensurus poeta, quem vere beatum appellare, quem vere sapientem salutare fas sit, solam divitiarum possessionem ad nominis huius honorem tribuendum quidquam momenti efficere negat, quibus omnino recto demum honestoque earum usu (cuius insigne Proculeii exemplum affert) pretium suum statuendum sit. Illos igitur, qui iis ita uti nesciant, in summa rerum omnium affluentia, quod eorum cupiditas numquam expleatur, egenos, et, quod maiorum fame semper excrucientur, nec partis fruantur, miseros pronuntiat; in beatis contra ac ditissimis eos habens, qui excelso animo opes despiciant, iisque, ut sapientem decet, fruantur. Exquisitissimum autem hae sententiae, quae universe positae videntur, Crispi Sallustii continent elogium. Is enim, Historici illius e sorore nepos, et in nomen eius adscitus, Augusti etsi gratia floreret maxima, in equestri tamen ordine perstitit, fortunaque, in qua constitutus esset amplissima, laute ac splendide utens, alienissimum ab avaritia et ambitione ostendit animum. Summam poetae artem in tali argumento, quod poeticae tractationi minus aptum videri poterat, lyricis coloribus adumbrando, elocutionisque ornatum insignem in hoc c. admirentur studiosi. Ad rem cf. Theocr. 15. 22. sqq.

AD

AD CRISPVM SALLVSTIVM.

Nullus argento color eſt, avaris
Abdito terris; inimice lamnae

Criſpe

v. 1—4. Sententia horum vv. ſatis expedita: Divitiae per ſe plane nullius ſunt pretii, ſeu ut Boeth. Conſol. Philoſ. II. 5. ait, *non ſui natura pretioſae ſunt.* Docte pro hoc poeta: *Argento nullus color eſt*, argentum nullum *colorem*, ſplendorem, (ita *lucis colorem* dixit Seneca Agam. 862.) cuius cauſſa expetitur, qui ei gratiam conciliat, adeoque nullam gratiam, pulchritudinem habet, quod *abditum*, absconditum, defoſſum eſt *terris* in terram, omnino pro, quod uſui hominum non inſervit. Poteſt quidem poeta de argento, in terra adhuc deliteſcente, rudi adeo, nulloque dum colore inſigni cogitaſſe videri, (in quam rem praeclarus eſt locus Senecae ep. XCIV. *Vis ſcire, quam falſus oculos tuos decipit fulgor? nihil eſt iſtis* (auro et argento) *quamdiu merſa et involuta coeno ſuo iacent, foedius, nihil obſcurius: nihil eſt illis dum fiunt, et a faece ſeparantur, informius.*) quod et *abditum terris* recte dici poteſt. Cic. de Nat. D. II. 60. *Nos aeris, argenti, auri venas, penitus abditas, invenimus* caet. Idem de Offic. II. 3. *argentum non effoderetur, penitus abditum.* Salei. Baſſ. ad Piſ. 213. (Poet. min. IV. 274.) *Abdita quid prodeſt generoſi vena metalli, ſi cultore caret?* Magis tamen totius loci ratio flagitare videtur, ut de opibus, quas magno ſtudio comparavimus, quarum vero uſum nobis interdicimus, quas adeo tenebris damnamus, in terram defodimus, intelligamus. Ita vero ſolenni more avaritia poetis depingitur. Claudian. I. 42. *Hic non divitias nigrantibus abdidit antris, nec tenebris damnavit opes.* Colorem contra accipiunt, *ſplendent*, luci exponuntur opes, quae uſui inſerviunt. Boeth. loco ſupra l. *Atqui haec effundendo magis quam coacervando melius nitent.* Alexis in Excerpt. Grot. p. 597. τοὺς εὐτυχοῦντας ἐπιφανῶς δεῖ ζῆν ἀεί, φανεράν τε πᾶσι τὴν δόσιν τοῦ θεοῦ ποιεῖν. Tum res plane conficitur e Serm. I. 1. 44. *At ni ita fit* (ni comminuitur) *quid habet pulchri conſtructus acervus?* fere ut Theocr. ιϛ. 22. τί δὲ κέρδος ὁ μύριος ἔνδοθι χρυσὸς κείμενος; οὐχ ὧδε φρονέουσιν ὄνασις. — Terra *avara*

Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo
Notus in fratres animi paterni:

Illum

ra dicitur, quae argentum, ab usu remotum, diligenter custodit, nihil inde detrahi sinit, avari instar. — 2. *inimice lamnae* caet. Eadem sententia inversa subiicitur perspicuitatis gratia: argentum usu demum splendet, gratiam habet. Docte generalem hanc poeta, de recto divitiarum usu, iustoque iis statuendo pretio praecepturus, dum ad Sallustium inflectit orationem, ad specialem ita revocat: Tu *inimicus* es, odisti (fere ut Seneca de Benef. II. 17. *Indixisti pecuniae odium: hoc professus es, hanc personam induisti: agenda est.*), contemnis, nihili facis *laminam*, argenti massam, argentum; sed alterum cum dilectu, ut vel rude, infabricatum, vel inutiliter reconditum argentum declaretur. — *nisi splendeat usu*, nisi usui, qui ei pretium facit, inserviat; igitur non *per se*, apud te pretium divitiae habent, sed usu demum splendorem adquirunt, propter usum iis aliquid tribuis. — *temperato*, recto, prudenti, non profundendo, aut male dispensando eas. *τὸ εἰδέναι αὐτὸν (τὸν πλοῦτον) εὖ διατίθεσθαι*, (apud Basil. in Or. quomodo leg. Gr. p. 107. Grot.) *γενναίως χρῆσθαι* (Menander in Stob. Flor. Grot. p. 93.). Praeclare sic ostenditur Sallustii animus ab omni divitiarum cupiditate liber, iisdemque, ut sapientem decet, fruens atque utens; ut de Tibullo Epp. I. 4, 7. *Dii tibi divitias dederunt, artemque fruendi.* Facit huc Seneca de Vit. B. XXII. *maior materia sapienti viro est animum explicandi suum in divitiis: nam in his et temperantia, et liberalitas, et* diligentia et dispositio et magnificentia campum habet patentem. Ad verba et sensum Stat. Silv. II. 2. 150. *Non tibi sepositas infelix strangulat arca divitias: — expositi census, et docta fruendi temperies.* Id Silv. II. 3. 70. *Idem auri facilis contemtor et optimus idem condere divitias, opibusque immittere lucem.* Iam Pind. Pyth. V. init. *Ὁ πλοῦτος εὐρυσθενής, ὅταν τις ἀρετᾷ κεκραμένον καθαρᾷ βροτήσιος ἀνὴρ αὐτὸν ἀνάγῃ πολύφιλον ἑπέταν*, h. divitiae tum demum vim habent, si quis iis recte uti sciat. Idem Nem. I. 44. *Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατα-*

Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.

La-

κατακρύψας ἔχειν ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι, φίλοις ἐξαρκέων.

v. 5 — 8. Rectum divitiarum uſum poeta ſatis habet, uno tantum, at potiori genere commonſtrare. Plura commemorat Theocr. l. l. Illud vero illuſtri aetatis ſuae exemplo docte repraeſentatur. C. Proculeius, eques Romanus, amicus Auguſti, rariſſimae pietatis erga fratres ſuos, adeo quidem, ut cum iis, bello civili ſpoliatis, ſuam patrimonii partem de integro aequis partibus diviſerit, quod iam antea totum cum iis diviſiſſet, iuxta vet. Schol. ad h. l. qui Fannium Caepionem (male quaedam edd. Scipionem dicunt) et L. Muraenam fratres Proculeii laudat. Sed Caepio non fuit frater Proculeii, quod ſatis patet e Dione LIV. 3. p. 732. Rectius Maſſon. vit. Horat. p. 304. L. Licinium Varronem Muraenam, et M. Terentium Varronem Muraenam fratres eius aſſerit. Iam pro vulgari: Proculeius ob liberalitatem in fratres in magna hominum eſt exiſtimatione, eius liberalitas in omnium ore eſt, ſplendide poeta: *vivet extento aevo,* quod copia poetica dictum pro, extendet aevi ſui ſpatium, vitam ſuam, memoria eius nunquam intercidet, recens erit apud poſteros. *Extendimus aevum, vitam,* praeclaris ingenii virtutisque documentis editis, quae noſtri nominis memoriam ad poſteros propagant. Sil. IX. 375. *brevis hoc vitae, quodcunque relictum, extendamus, ait* caet. Sic *fama extendere vitas* Stat. Theb. IV. 33. quod ſimpliciore ratione *famam extendere factis* (ut φήμην ἐκτεῖναι Phalaris Ep. LXVI.) dixit Virg. Aen. X. 468. Exquiſitiorem contra idem adhibuit Aen. VI. 807. *virtutem* virtutis memoriam *extendere factis,* memoranda facere, praeclara quaevis moliri. In Horatio tamen extento aevo ſimpliciter accipi poteſt, remoto adhuc aevo *vivet* vigebit Proculeii memoria. — 6. *notus animi* animo, qui innotuit, famam conſecutus eſt, qui oſtendit animum, qui fuit *animo,* adfectu plane paterno in fratres; omnino pro, ob animum eius pat., liberalitatem in fratres. — 7. 8. Eadem immortalitatis notio, anguſtiore imagine repraeſentata. *Fama* illum *aget,* vehet, tollet *penna,* alis ſuis, per populos circumferet; longe lateque diffundetur liberalitatis iſtius fama; noto phantasmate. Propert. III. 1. 9. *Quo me Fama levat terris ſublimis et a me nata coronatis Muſa triumphat equis.*

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadi-

Claudian. I. 34. *Illum Fama vehit trans aequora* caet.. In genere igitur nominis eius famam omnibus terrarum oris celebratum iri ait poeta; iam eandem aeternam innuit per alas *metuentes solvi*, πεφυλαγμένας λύεσθαι, quae cavent sibi, ne solvantur, ne a contentione remittant quae adeo tenorem servant, nunquam deficiunt, subsidunt. *Solvuntur* enim ea, quae a rigore remittunt, languescunt, et *metuunt solvi*, quae nolunt, non possunt solvi, exquisita ratione. Bene Lamb. laudat Virg. Ge. I. 246. *Arctos metuentes aequore tingi*, comparato Arati Phaen. 48. ἄρκτοι κυανέου πεφυλαγμέναι Ὠκεανοῖο. — *Superstes* ipsi, post mortem eius duratura. Neglectam in hac voce atque confusam personae cum re significata notionem facile animadvertas; a quo vitio non satis sibi caverunt scriptores antiqui. In idem incidit Boeth. consol. philos. II. metr. 7. *Signat superstes Fama tenuis pauculis inane nomen literis.*

v. 9 — 12. Sententia horum vv. pendet ab interpretatione verborum, *avidum domando spiritum*, quae duplici sensu accipi possunt. Si *spiritum avidum* universe cupiditates interpreteris, erit: *Latius regnes*, regnum tuum, possessiones tuae, latifundia tua ampliora erunt, locupletior, ditior eris, *domando spiritum avidum*, κρατῶν ἐπιθυμιῶν si cupiditates coercueris, represseris, si iis imperes, *quam si Libyam Gadibus iungas*, iunctam teneas, una possideas, h. si latifundia tua per totam Africam et Hispaniam pateant, extendantur. Esset adeo gnome: qui pauca desiderat, is in re tenui constitutus ditior haberi debet, est altero, cuius immodicis cupiditatibus explendis ne amplissimae quidem facultates sufficiunt. Sic Diogenes βασιλέως τοῦ μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφηνε πλουσιώτερον, τῷ ἔλαττ ἐκείνῳ ἢ ἐκεῖνος κατὰ τὸν βίον προσδεῖσθαι apud Basil. de leg. Graec. p. 107. ed. Grot. Conf. omnino ad III. 16. 39. sqq. Ad regnum s. imperium hanc gnomen transtulit Seneca Thyest. 470. *Immane regnum est, posse sine regno pati;* et Boeth. Consol. phil. III. 5. *Qui se volet esse potentem, animos domet ille feroces* caet. Atque hanc quidem rationem omnes fere intpp. amplecti videas, a sententiarum nexu etsi satis alienam. Quod si vero *avidum spiritum* e totius contextus ratione de cumulandarum divitiarum cupiditate capias, sententia loci erit: Qui di-
vitiis

Gadibus iungas, et uterque Poenus
Serviat uni.

Crescit

vitiis tenetur, iis adeo augendis unice intentus est, verbo, avarus, tantum abest, ut aliquando expleatur, congestisque opibus fruatur, ut eius sitis potius nova usque cum ipsa pecunia incrementa capiat, (vv. 13—16.) sicque nunquam eius fructum iste percipiat. Seneca Herc. fur. 166. *hic nullo fine beatus componit opes, gazis inhians, et congesto pauper in auro est.* Claudian. III. 196. *teneas utrumque licebit Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes, iungentur solium Croesi, Cyrique tiara: numquam dives eris, numquam satiabere quaestu. Semper inops, qui plura cupit.* Plura vide ad III. 16. 28. Iam sententiam istam praeclare sic invertit poeta: Qui *spiritum* pecuniae *avidum* domat, divitias non congerit, eas non per se expetendas, sed usu demum fructuque pretiosas fieri censet, sane is animo ita adfectus *latius regnat*, quantulaecunque eae opes sint, quas possidet, ampliores habet, *quam si Libyam — uni*, quam si *non domito spiritu avido*, animo non iis fruendi sed augendis intento, immensas teneat. Atque nunc demum, explorata horum vv. sententia, de nexu cum antecedentibus, recte statuere licet, qui sic animo informandus videtur: Qui divitias magno studio congerit, custoditque, rem servat nullius per se pretii; hoc enim ei demum accedit usu, cuius insigne nuper in Proculeio exemplum vidimus; tum *multas inter opes inops* habendus est, quod *quaerit* semper, *et inventis miser abstinet, et timet uti.* Iam orationis ornatum excute. *Regnum, regnare* exquisite de latifundiorum possessionibus, in provinciarum spatia dilatatis, adeoque immensis dicitur. Sic *fulgere imperio Africae* III. 16. 31. Apposite Seneca ep. 89. *Hoc quoque parum est, nisi trans Hadrianum, et Ionium Aegaeumque vester villicus regnet; — quam vultis, late possidete, sit fundus, quod aliquando imperium vocabatur.* Sic *regna pastorum* Virg. Ge. III. 476. *regna Petiliana* villam appellat Martial. XII. 57. 19. Alii regnare proprie dictum volunt h. l., parum commode, vel propter sqq. — *Spiritus*, pro animo cum dilectu; est enim animi τὸ ἐπιθυμητικόν; ita πνεῖν, θυμοῦ πνοαί, et *spirare* pro appetere passim occurrit. — *Libya* pro universa Africa, uti *Gades*, quae insula est prope fretum Gaditanum, pro Hispania ponuntur. — *remotis*, nam *Hesperia* s. Hispania versus

 Occi-

Crefcit indulgens fibi dirus hydrops,
Nec fitim pellit, nifi cauffa morbi
Fu-

Occidentem terrarum *ultima* Romanis erat. I. 36. 4. In utraque terra, maxime in Africa, Romani ampliffimos fundos poffidebant. v. ad I. 1. 9. Qua fpeciali idea opulentia in genere h. l. docte defignatur. *Iungere* alias de continua agrorum poffeffione dicitur. Lucan. 1. 168. *tunc longos iungere fines agrorum — et longa fub ignotis extendere iura colonis;* h. l. eft fimpliciter, poffeffioni fuae adiicere, adquirere. Claudian. XV. 4. *Iunximus Europen Libyae*, colore orationis ex hoc ipfo loco ducto. — *et uterque Poenus ferviat uni*, plane eadem fententia, alia tantum idea adornata, ad quam poeta *τῷ regnare* v. 9. facile ducebatur. Hoc fi teneas, expedita eft *utriusque Poeni* interpretatio. Sunt adeo Carthaginenfes et in Africa, et in Hifpania, cuius oram maritimam aliquando tenuere. Vide omnino Obff. — *ferviat*, pareat *uni* tibi, tibi fubiectus fit, h. fi unus omnes iftos terrarum tractus poffideas. Praeclare igitur refpondet *fervire τῷ regnare.* Similiter Cic. Quaeft. Tufc. I. 22. *agros et maria hominum utilitati parere* dixit.

v. 13 — 16. Avari enim cupiditas nunquam expletur, immo *crefcit amor nummi, quantum ipfa pecunia crefcit.* Iuven. XIV. 139. Bafil. de leg. Graec. libris p. 107. *ὅσῳ περ ἂν πλείω προσπεριβάλλωνται, τοῦ ἴσου δέονται ἢ καὶ πλείονος πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, κατὰ τὸν Ἐξηκεστίδου Σόλωνα, ὅς φησι:* (Anal. Br. I. 67.) *πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται· οἱ γὰρ νῦν ἡμέων πλεῖστον ἔχουσι βίον, διπλάσιον σπεύδουσι.* Cf. III. 16, 17. et 24. extr. Qui igitur hoc animi vitio f. morbo (*ἀργυρέην νόσον* Nonnus alicubi appellat) laborat, fimilis plane eft hydropico, cuius fitis reftingui nequit. Iam Polyb. Hift. L. XIII. 1. *καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν οὐδέποτε ποιεῖ παῦλαν οὐδὲ κόρον τῆς ἐπιθυμίας ἡ τῶν ἔξωθεν ὑγρῶν παράθεσις, ἐὰν μὴ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διάθεσιν ὑγιάσῃ τις, τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν πρὸς πλεῖον ἐπιθυμίαν οἷόν τε κορέσαι, μὴ οὐ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κακίαν λόγῳ τινὶ διορθωσάμενον;* qui locus mire Noftrum illuftrat. Eadem comparatio eft apud Ovid. Faft. I. 211. *Creverunt et opes, et opum furiofa cupido: et, cum poffideant plurima, plura volunt. Sic quibus intumuit fuffufa venter ab unda, quo plus funt potae, plus fitiuntur aquae.* Praeclaro vero artificio comparationi ipfam in-

Fugerit venis, et aquofus albo
Corpore languor.

Redditum Cyri folio Phraatem
Dis-

involvit poeta fententiam, quo maior ei ex hac lyrica brevitate vis accederet. Oratio plena erat: Sicuti in hydrope fitis non tollitur, nifi morbi cauffa fublata: ita nec habendi cupiditas expletur, tollitur, nifi ipfo animi vitio fublato. *Crefcit dirus hydrops*, augetur morbi diritas, ingravefcit morbus. Ita quidem *dirus* commune morborum epitheton effet, ut Gr. *νόσος ἀργαλέη, χαλεπή, dira lues, dira peftis* etc. Aptius tamen ad naturam huius morbi, omninoque magis poeticum videtur, fi hydropem dirum interpreteris, fitis explendae cupidum, fiti inexplebili ardentem, qua fere ratione *dira fames, dira cupido* et al. dicuntur. Lucret. IV. 1082. *quoius quo pluria habemus, tam magis ardefcit dira cuppedine pectus.* — *indulgens fibi*, obfequendo bibendi cupiditati, dum fitim explere conatur. — 14. *nec fitim pellit*, fedat, reftinguit. Morbo adeo poeta tribuit, quod aegroti proprium erat. — *Nifi cauffa morbi e venis fugerit*, nifi vitium, quod in venis latet, fublatum fuerit, nifi corpus ifto vitio liberatum fuerit: cauffam morbi tollas oportet, fi fitim, quae ei adhaeret, fublatam vis. — *et aquofus albo corpore languor*, h. aqua intercus, quae corpus *album* reddit, (*λευκοφλεγματίαν* vocant hoc hydropis genus medicorum filii) qua corpus tumet, eidem detrahatur, inde deducatur. Aqua ifta eft cauffa *languoris*, quatenus totum corpus vitiofo ifto humore inficitur, adfligitur, nam *languor*, *languere*, in genere de morbis dicitur. Docte adeo *aquofus languor* pro ipfo hydrope ponitur. Iam, fi comparationis ornatum demas, nuda fententia erit: Avarus ab opum coacervandarum ftudio non remittet, nifi pravam, quae animum eius obcaecat, evertas perfuafionem, nifi oftendas, divitias neminem beatum efficere. Egregie ad rem Seneca ep. 94. *Ipfa vitia removenda funt.* — *Nifi opiniones falfas, quibus laboramus, expuleris, non avarus, quomodo utendum pecunia fit, exaudiet. Efficias oportet, ut fciat, pecuniam nec bonum nec malum effe: oftendas illi miferrimos divites.*

v. 17. *fqq.* E verae fapientiae praeceptis *beatus non is eft, quem vulgus appellat, ad quem magna pecunia confluxit: fed ille,*

Dissidens plebi numero beatorum
Eximit Virtus, populumque falsis
Dedocet uti

Vo-

lle, cui bonum omne in animo est, erectus, excelsus, et mirabilia calcans; (Senec. ep. 45.) vera felicitas posita est in externarum rerum contemtu, ἐν καταφρονήσει τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, Epictet. c. 19. 2. Observa virtutem lyricam poetae in tradenda hac sententia, quae vix poeticum colorem admittere videbatur. Quod e *virtutis* s. sapientiae vera notione ducitur, nimirum illum demum dici beatum oportere, qui opes magnifice contemnat, neutiquam vero, qui iis abundet, hoc ipsi Virtuti tanquam personae, quae rectum de his iudicium ferat, tribuitur. Eodem plane colore Seneca ep. 94. extr. *Inducenda est in occupatum locum Virtus, quae mendacia contra verum placentia exstirpet, quae nos a populo, cui nimis credimus, separet, ac sinceris opinionibus reddat.* — *dissidens* in hoc *plebi*, dissentiens a plebe, aliter ac plebs iudicans *eximit numero beatorum*, beatum negat eum, quem magnum felicemque populus vocat. Magnitudinem falsam speciali *regis* idea declaravit poeta, idque *Phraatis* per illud tempus *redditi* restituti *solio Cyri*, in regnum Parthicum. Phraates propter immanem crudelitatem a suis expulsus ad Scythas confugerat, quorum ope a. V. DCCXXX in regnum, victo Teridate, restituebatur. v. Dio LI. 18. Optime adeo evidentissimo Horatius Phraatis, qui varios casus et in sublimi maxime lubricos expertus esset, exemplo usus est, quo ostenderet, *ex constitutione vulgi beatos in isto invidioso fastigio suo trementes et attonitos, longeque aliam de se opinionem habentes, quam ab aliis habeatur* (Senec. ep. 94. extr.), verbo, divites ac potentes homines non beatos esse. De personata hac felicitate eadem plane ratione idem Senec. ep. 80. *Vides illum Scythiae Sarmatiaeve regem insigni capitis decorum? Si vis illum aestimare totumque scire, qualis sit, fasciam solve.* — *dedocet populum falsis vocibus uti*, vulgo h. iis, qui externo splendore capiuntur, ostendit hoc exemplo, falso istos vocari felices, perverse eos iudicare, hacque admonitione *publicum* ipsis *errorem* (ut Seneca ep. I. vocat) *expellere* conatur. Docta hoc brevitate dixit *dedocere*. *Falsas voces* dicit, quae *malos sermones* Seneca l. l. Caeterum locum illustrat Boethius Consol. Phil. II. 6. *Atqui nec opes inexpletam*

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,

Quis-

tam reſtinguere avaritiam queunt; nec poteſtas ſui compotem fecerit, quem vitioſe libidines inſolubilibus adſtrictum retinent catenis — Gaudetis enim res ſeſe aliter habentes falſis compellare nominibus; itaque nec illa potentia iure appellari poteſt.

v. 21. *ſqq. Vni,* ſoli huic contra Virtus *regnum et diadema tutum*, regni inſignia *defert*, regnum tanquam κτῆμα ἀναφαίρετον tribuit, regem, cui diadema, imperium, eripi nequeat, pronuntiat. Eidem defert *laurum propriam,* ei debitam, (niſi praeſtat: perpetuam, ut *propria munera* Serm. II. 2. 5. *propria dona* Virg. Aen. VI. 871.) vere eum victorem indicat, qui divitias contemnit, qui cupiditatibus imperat. E Stoicorum philoſophia ſententiae colorem adductum eſſe, facile apparet. His enim *ſapiens uno minor eſt Iove, dives, liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,* (Epp. I. 1. 106.) quatenus iſta grandi ſupercilio deſpicit, infra ſe poſita indicat. Senec. Thyeſt. 334. ſqq. *Regem non faciunt opes, non frontis nota regiae: rex eſt, qui poſuit metus, et diri mala pectoris;* v. 380. *mens regnum bona poſſidet*, et 388. *Rex eſt, qui metuit nihil, rex eſt qui cupiet nihil. Ineſt* adeo *dignitas propria virtuti, quam protinus in eos, quibus fuerit adiuncta, transfundit*, Boeth. Conſol. Philoſ. III. 4. — *quisquis ingentes* auri argentique *acervos oculo irretorto*, oculis ad eos non reflexis *ſpectat,* h. qui aurum ita intuetur, ut, praeteriens id, oculos ad illud non retorqueat, ſicque vultu nullam habendi cupiditatem prodat, verbo, qui ὑπερορᾷ χρυσίου, ut Lucian. Piſc. p. 613. T. I. loco valde adpoſito: προθεὶς χρυσίον, καὶ δόξαν, καὶ ἡδονὴν, ὃν μὲν ἂν αὐτῶν εἴδῃς ὑπερορῶντα, καὶ μηδαμῶς ἑλκόμενον πρὸς τὴν ὄψιν, οὗτος ἔστω ὁ τῷ θαλλῷ στεφόμενος· ὃν δ' ἂν ἀτενὲς ἀποβλέποντα, καὶ τὴν χεῖρα ὀρέγοντα ἐπὶ τὸ χρυσίον, ἀπάγειν caet. Senec. ep. 92. *Vadit audacter, et contemtor omnium, nec ad pecuniam reſpicit: aurum argentumque non ad hunc aeſtimat ſplendorem, quo imperitorum verberant oculos.* Hinc ἀμεταστρεπτὶ Graecis idem eſt ac ἀμελητί. v. doctam Ruhnk. notam ad Tim. Lex. p. 25. Atque ita recte hunc locum interpretatus eſt olim Cleric. Art. Crit. I. 2. p. 72. ſqq. et nuper Ouwens N. H. III. 3. p. 369. Docte vero poeta hominis acervos *praetereuntis* ſ. *relinquentis* imaginem τῷ *irretorto* indidit; et

 ſpe-

Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

pectare h. l. non ea virtute ponitur, qua Gr. ὄψιν ἔχειν ἔν τινι et Lat. *oculum adiicere alicui rei* (veluti Cic. in Verr. II. 15, dicitur; sed est simpliciter, acervos ita spectare, ut, si eos relinquas, ab iis discedas, oculos ne retorqueas quidem ad eos. Atque sic non intelligo, quomodo haec viris doctis ἐκ παραλλήλου repugnantia videri potuerint, veluti Lamb. h. l. Abresch. ad Aesch. II. 15. p. 346. et aliis. Qua tamen specie plerosque inductos alteram hanc amplecti videas rationem, qua *oculo irretorto spectare* sit: ita spectare acervos, ut oculos alio non retorqueas, sed eos in acervis defixos habeas; adeoque oculis rectis, qui auri fulgore non praestringantur, aspicere acervos, animo nulla admiratione, aut cupiditate divitiarum perturbato: eadem sententia, quae nec ratione, usuve loquendi destituta est. Seneca ep. 48. *grandia locuti, effecturos vos, ut non magis auri fulgor, quam gladii, perstringat oculos meos, ut ingenti constantia, quod omnes optant, calcem.* Synes. Or. de regno p. 30. ὡς οὐκ εἰκός γε αὐτὸν διακεχάμενον βλοσυροῖς ὀφθαλμοῖς ἀντιβλέψαι χρυσίῳ· τουναντίον μὲν αἰδεσθῆναι τε καὶ ἐνδοῦναι καὶ τελευτῶντα περιπτύξεσθαι. cf. Lamb. ad h. l. Burm. ad Quinctil. Declam. VIII. c. 9. et Abresch. ad Aesch. l. l. Si tamen subtilius agas, impediti quid ac spinosi sententiae hoc modo erutae inhaerere facile deprehendas; et ἀμφιβολίαν, quae inde oritur, vix habes, quomodo removeas. Nam et avarus irretorto, defixo, h. cupido vultu *nummos* suos *in arca contemplatur* (Serm. I. 1. 65.) quod Graecis est ἀτενὲς ὁρᾷν. cf. Lucian. l. l. Diogenian. apud Schott. in Adag. p. 198. ἀτενὲς ὁρᾷν, ἐπὶ τῶν φιληδούντων τισίν.

CAR-

CARMEN III.

ARGVMENTVM.

Tritum atque ab Horatio multoties inculcatum de fruenda vita praeceptum nova atque exquisitiore sententiarum conversione repraesentat hoc carmine poeta, ut mirum adeo non sit, interpretes in summa eius constituenda a vero paulum aberrasse. Vulgaris nimirum idearum progressio erat: Fruere, o Delli, vitae commodis, quandoquidem mors, cuius ad omnes fatalis necessitas pertinet, nos omnibus iis, quae suavia ac iucunda censentur, exuit, et haec ipsa vitae usura, quae nobis data est, paucorum admodum dierum summula circumscripta est. Quibus quidem, ut recte perfruaris, neve tibi ipse fructum intercipias, animum tuum adversus utramque fortunam firmatum atque ita tene compositum, ut nec secundis rebus nimium efferaris, neve adversis deprimaris. Docte vero poeta ab hac gnome, quae omnis felicitatis fundamentum haberi debet, exorsus ad primariam carminis sententiam de sectandis vitae deliciis transit, eamque vividissimis coloribus depingit! Iam Q. Dellius, ad quem hoc carmen scriptum est, erat homo varius, ac desultor bellorum civilium, ut Messala eum indigitat apud Senec. Suas. I. 6. Ad Octaviani partes cum a. V. DCCXXIII. transisset, magna eius gratia, magnisque opibus floruit; unde post hunc annum h. c. scriptum recte suspiceris. De Dellio v. Vellei. II. 84.

et ibi Ruhnk. Dio XLIX. 39. et ibi Fabric. E ſententiarum autem, quem modo deſcripſimus, nexu facile intelligitur, parum recte illos facere, qui mores et animum Dellii varium initio carminis a poeta notari, eique univerſe mentis commendari conſtantiam volunt. Elocutionem carminis doctam ac vividam, numerorumque ſuavitatem obſervent humanitatis ſtudioſi.

AD

AD DELLIVM.

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Laetitia, moriture, Delli,

Seu

v. 1. *ſq.* Vtramque fortunam moderate feras, in utraque fortuna compoſitae mentis habitum ſerva. Ornate hanc ſententiam duobus membris extulit poeta. *Memento ſervare*, graviter, ut in re, quae maximi ad vitam beatam eſt momenti, inculcanda (ut I. 7. 17. III. 29. 32. qua eadem virtute *μέμνησο* Epicteto, et aliis in uſu) pro, ſerva, obtine *mentem aequam*, ne deprimaris, ne perturberis animo *in arduis rebus* in adverſa fortuna, aequo iniquam fortunam perfer animo. *Mens aequa*, animus aequus, eſt erectus, fortis, qui non ſuccumbit *cedit malis; ſed contra audentior it;* quae ratio vel in vulgaribus loquendi formis *aequo animo adverſa ferre, iniquo pati*, et ſim. obtinet. Plaut. Rud. II. 3. 71. *Animus aequus optumum eſt aerumnae condimentum.* Boeth. Conſol. II. 4. *beata ſors omnis eſt aequanimitate tolerantis.* Alii in genere accipiunt mentem aequam, animum aequabilem, in utraque fortuna ſibi conſtantem, neque elatum in ſecundis (qua notione eſt apud Ovid. Amor. II. 438. *Nec facile eſt aequa commoda mente pati*) neque in adverſis depreſſum; nec vident, aperte disiungi a poeta, ſibique opponi mentem aequam in adverſis, et moderatam (v. 3.) in ſecundis rebus. *Res arduae* difficiles, moleſtae, *συμφοραὶ σκληραί*, adverſae, malae, vi oppoſitionis v. 2. — idemque in *bonis*, proſperis, ſecundis rebus ſerva eam *temperatam*, animum gere temperantem ſibi *ab inſolenti laetitia*, cohibe te, tempera tibi, quo minus laetitia efferaris, exultes, inſolenter, arroganter te geras, moderate, *bene ferre magnam diſce fortunam*, III. 27. 74. Incertus in Grotii Excerpt. trag. p. 909. *ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιθ' ὁ φέρων εὖ τ' ἀγαθά, ἀγαθὸς ἂν εἴη καὶ ὁ φέρων καλῶς κακά.* — *moriture*, quandoquidem tibi moriendum eſt, (v. I. 28. 4.) *ſeu maeſtus omni* tem-

Seu maeſtus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.

Qua

tempore, omnes annos *vixeris*, in perpetuo maerore vitam egeris, genium tuum defraudaveris (apposite Antiphanes c. IV. (Anal. Br. II. 205.) *ὁ δὲ χρόνος, ὡς τόκον, οὕτω καὶ πολιὸν τίκτει γῆρας ἐπερχόμενος· κοὔτε πιὼν οὔτ᾽ ἄνθος ἐπὶ κροτάφοις ἀναδήσας, οὐ μύρον, οὐ γλαφυρὸν γνοὺς πότ᾽ ἐρώμενον, τεθνήξῃ, πλουτοῦσαν ἀφεὶς μεγάλην διαθήκην.*) *ſeu* iucunde vixeris. Nexus ſententiarum videtur: Moriendi nobis propoſita conditio monet nos, ut vitae bonis, dum licet, fruamur; atqui fructum iſtorum tibi ipſe intercipias, niſi animum habeas tranquillum et adverſus omnes fortunae inſidias compoſitum. Hunc igitur tibi para, in hoc maxime enitere, ut eum ſic ad fruendas vitae delicias informes, ac fingas. Docte haec ita invertit poeta: Animo opus eſt tranquillo, ut iucunde vivas; (hoc e vv. 5. ſqq. eliciendum) ad hoc exhortatur vitae brevitas, mortisque cogitatio, (*moriture*), quae certo imminet, etiamſi nullum vitae fructum ceperis, omnibusque, quae vitam iucundam efficiunt, nos exuit commodis; Quare fruere iſtis, dum licet etc. Alia agunt intpp. qui mortis meditationem praeſentiſſimum tranquilli in utraque fortuna animi ſervandi adiumentum a poeta adferri volunt. Iam illa, „ſeu iucunde vixeris" vide quam ſuavi pictura, cuius imago omnes ſenſus delinit, poeta expreſſerit. Iucundam vitam declaravit ſuo more, per compotationem in amoena regione. v. I. 1. 21. ſqq. Oratio in his admodum docta et exquiſita. — *in remoto gramine* in amoeno receſſu. Cf. V. 2. 24. — *per dies feſtos*, feſtis diebus. Intellige ſacra deorum agreſtium (quo vel remoti graminis mentio ducit) quibus *non rubor* erat *madere, errantes aut male ferre pedes.* Tibull. II. 1. 30. Cf. ad I. 4. 11. — *te reclinatum bearis*, exquiſitiori forma, pro, *reclinatus*, fuſus te *bearis*, recreaveris, exhilaveris Falerno optimo. Pro hoc eſt, *interiore nota Falerni* h. interioris F. interius reconditi, quippe *ad feſtas dapes repoſiti* (V. 9. 1.) adeoque praeſtantioris, vetuſti. *Nota Falerni* eſt cadus vini, cuius nota oſtendit, Falernum in eo ſervari. Adſcripta enim cuique amphorae erat nota, ſ. titulus,

qui

Qua pinus ingens albaque populus
Vmbram hoſpitalem conſociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:

Huc

qui patriam vini et annum, quo conditum eſſet, monſtraret; res nota. Eſt adeo ſimpliciter pro Falerno (ut Serm. I. 10. 24. *ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.*) neque in hoc vini virtus quaerenda, quam poeta unice a loco, ubi repoſitum erat, cellae ſcilicet vinariae interiori deſignat.

v. 9. *ſqq.* In tam certo igitur tamque anguſto vitae termino ne quaeſo fructum eius deſeras, aut in craſtinum diem differas. At multo acrior ac vividior in exhortando ad iucunde beateque vivendum poeta ipſo ſtatim, quod praeſens datum eſt, temporis momento frui, illicoque convivales lautitias apparari iubet. Suaviſſimis vero, quibus convivii ſcenam adornaret, uſus eſt coloribus; quos ipſos e fundo Dellii petitos, haud temere ſtatuas e v. 18. — Vulgaris ratio erat: Age ſub hanc umbram concedamus, genioque ibi litemus. At *γραφικωτέρως* poeta: *Qua* parte, *δεικτικῶς*, hic, ubi pinus et populus umbram conferunt; pro hoc quanto ornatius, *amant conſociare umbram ramis*, arcte conſociant ramos, connexis invicem ramis denſam umbram efficiunt. Iam obſerva dilectum epithetorum. Pinus *ingens*, adeoque diffuſis ramis, patula, opaca. Populus *alba*, ob folia interius candida; cf. Virg. Ecl. IX. 41. Aen. VIII. 276. *Vmbra hoſpitalis* quae grato ſuo refrigerio nos invitat, in qua lubenter requieſcimus, commoramur, mira ſuavitate. Ovid. Met. X. 555. *ecce opportuna ſua* blanditur *populus umbra, datque torum ceſpes. blanditur*, h. blande invitat. Ita et in Tibullo II. 5. 42. *tum vocat errantes hoſpita terra deos* magis poeticum erit, ſi terram *hoſpitam* explices, quae gratam ſedem oſtendit, praebet. *Amant conſociare*, cum vi, arcte ſe invicem amplectuntur, ambitioſe ſe conſtringunt, amantium inſtar. Quo ſenſu *ederas laſcivas* dixit I. 36. extr. Lucian. Amorr. §. 12. (T. II. p. 410.) *παντί γε μὴν δένδρῳ περιπλέγδην ὁ φίλερως προσείρπυε κιττός.* De hoc uſu v. *amare* fuſe egimus ad I. 25. 4. Lambin. cum aliis quibusdam *amant* pro ſolent, *φιλοῦσι* dictum vult, invitis Gratiis. — *et* qua *lympha obliquo rivo*, lympha, aqua rivi, rivus obliquo curſu defertur, curſum obliquat,

Huc vina, et unguenta, et nimium brevis
Flores amoenos ferre iube rosae,
Dum res et aetas et Sororum
Fila trium patiuntur atra.

Cedes

quat, qua rivus inflectit se, sinuatur. Nihil amplius. At quam graphice haec expressa! Rapidum cursum rivi designant *fugax* et *tepidare*; (nota loquendi ratione) retardatur is, atque impeditur, obliquis flexibus; hinc *laborat trepidare*, moras istas redimit citatiore cursu. Bene quidem haec procedit ratio; multo tamen exquisitior est haec altera, qua *labor* seu impeditior cursus, rivo tribuitur, quatenus per aufractus procedit; hos enim fraus optica, qua egregie imponi sibi poetae patiuntur, multo angustiores facit. — 13. Hic compotatione nos exhilaremus. *Huc*, in hunc amoenum recessum iube adferri vinum, unguenta, et *flores rosae*, rosarum, ἄνθος, ἄωτον ῥόδων, rosas, quibus coronemur. cf. I. 36. 15. III. 29. 3. — *nimium brevis*, nimis cito deflorescentis, ut *breve lilium* I. 36. 16. Suaviter hic et cum vi adiectum, quasi eo admoneamur, ne aetatis iuvenilis tempus, quod aeque cito pereat, e manibus elabi sinamus. — 15. *Dum res* patitur, fert, dum nihil obstat, quominus his deliciis fruaris, adeoque *dum licet* (ut II. 11. 16.) *dum decet* (V. 13. 5.) Declarative adeo subiicitur, dum *aetas patitur*, dum per aetatem decet, *dum canities abest* I. 9. 17. dumque omnino *fila trium sororum*, Parcarum patiuntur, *dum superest Lachesi, quod torqueat* (Iuvenal. III. 27.) dum per fata licet. Poeta igitur sententiam universe positam declarat statim per speciales ideas, noto more. Cuius tamen plane immemores intpp. in *rei* notione constituenda quaquaversum aberrarunt. Lamb. *rem* interpretatur οὐσίαν, τὰ ὑπάρχοντα, facultates, unde esset: dum habes, quod profundas; quod helluone dignum praeceptum esset. Aliorum commenta nec referre, nec expendere vacat. *Sorores* absolute et alibi Parcae dictae (v. c. Senec. Herc. fur. 181. Sil. I. 280. Stat. Theb. I. 631. cf. omnino Ruhnk. Ep. cr. I. p. 50.) munerис tamen earum mentione numeroque ternario adiecto, ut h. l. — *Fila atra*, perpetuo rerum inferarum epitheto. In hoc adeo non argutandum, cum poeta h. l. universe loquatur. Vbi vero de misera cuiuspiam conditione sermo est, sane tum *atra* f. vim habent, et oppo-

nur-

Cedes coëmtis ſaltibus et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
Cedes, et exſtructis in altum
Divitiis potietur haeres.

Di-

nuntur *candidis* (veluti Stat. Silv. I. 4. 125.) melioris notae, felicioris ſortis. Ad ſententiam poeta Incert. in Grot. Excerpt. Trag. p. 915. *ζῶν παρασκεύαζε σαυτῷ στεφάνους καὶ μύρα· χρήστη γὰρ αὐτοῖς αἰσθόμενος μεθ' ἡδονῆς.*

v. 17 — 20. Vulgaris ſententia: omnibus, ob quae vita expetenda videatur, poſt mortem carendum eſſe, omnia aliquando relinquenda eſſe, nobilitatur, doctaque enumeratione rerum, quibus Dellius beatus haberetur, vivide declaratur a poeta. Cf. II. 14. 21. ſqq. Suavis dilectus eſt verbi *cedere*, pro relinquere. *Cedimus* enim *terra*, *urbe patria*, quam nunquam reviſuri ſumus, quam aliis colendam, habitandam relinquimus. Sic iam fere Serv. ad Virg. Aen. II. 804. Hinc exquiſito euphemiſmo de abitu e vita. Cf. Serm. I. 1. 19. Nolim adeo de victo et pulſo h. l. cum quibusdam intelligere. — *Saltus* h. l. ſunt paſcua late porrecta, qualia divites Romani, rei pecuariae intenti, per Calabriam et Lucaniam poſſidebant. Epp. II. 2. 177. *Quid vici proſunt, aut horrea, quidve Calabris ſaltibus adiecti Lucanis, ſi metit Orcus grandia cum parvis* caet. et V. 1. 27. *Pecusve Calabris ante ſidus fervidum Lucana mutet paſcua. Pecuaria ſilvae Lucanae* Calpurn. ecl. VII. 17. Male alii de viridariis, quae in domus impluvio erant, hic cogitant. — *coëmtis.* Habebat adeo plures ſaltus; tum et Dellium innuit his poſſeſſionibus admodum delectatum, quibus adeo aegre cederet. Monendum hoc, ne quis nimis vulgare aut otioſe illud adiici exiſtimet. — *domo* quam forte magnificentiſſimam in fundo haberet, nota Romanorum inſania. v. Varro de R. R. XIII. 6. — *villa* plura aedificia, in fundo exſtructa, comprehendit, tam ad uſum ruſticum (quae *pars ruſtica* et *fructuaria* dicebatur. Colum. I. 6.), quam ad domini eo ſecedentis commoditates (*pars urbana* Colum. l. l.) ac luxum diſpoſita, puta aeſtiva, hiberna, thermas, porticus, alia. Hinc *villas* unius villae aedificia dixit Stat. Silv. I. 3. 4. et inde Auſon. Moſ. 284. — quam Tiberis *lavit*, alluit, proprie; nam innuit villae praetoria, ad Tiberis ripas exſtructa, quae erant ſplendidiſſima. Stat. Silv. I. 3. 87.

Divesne prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima

De

27. et Auson. l. l. vide quos laudat Barth. ad Stat. l. l. *Lavere*, antiqua forma, est et III. 4, 61. 12, 9. et alibi. — 19. 20. Omnes explicant: *Haeres divitiis tuis*, opibus, auro et argento *in altum exstructis*, coacervatis, exaggeratis *potietur*, iisque fruetur; perspicua utique sententia, neque plane ab h. l. aliena; quam tamen Horatius, si bene eum novi, vix voluerit. Vide pedestrem horum vv. rationem: Cedes saltibus, domo, villa: iisque haeres potietur. Iam pro tenui et vulgari *iis*, repetiit villae notionem poeta, eamque ab eius magnificentia, qua ipsa Dellio desideratissima esset, docte admodum et exquisite designavit per *divitias in altum exstructas*, aedes altas, magnis sumtibus exstructas. Plane ut III. 1. 45. *Divitias operosiores* tecta vocat *ex plano in altitudinem montium educta*, ut Seneca loquitur ep. 89. extr. etsi et ibi vulgaria intpp. sectentur. Sic pretiosam supellectilem idem Seneca de tranquill. I. vocat *divitias per omnes angulos dissipatas*. Ovid. Fast. IV. 135. *Aurea marmoreo redimicula solvite collo: demite divitias*, h. ista redimicula. Petron. de Mutat. R. R. 83. sqq. *Ecquid sentis — non posse ulterius perituram attollere molem? Ipsa suas vires odit Romana iuventus et quas struxit opes male sustinet*, h. molem imperii, quam in tantam altitudinem eduxit, vix sustinet. *Ramos divitiis* h. aureis pomis *graves* similiter dixit Lucan. IX. 361. Caeterum vulgaris interpretatio vel hoc etiam nomine displicet, quod avaritiae notam Dellio inurit, cuius cum nullum in hoc carmine extat indicium, tum eum vel splendida ac magnifica eius villa hic memorata facile ea absoluit.

v. 21 — 24. Neque enim divitiae immunem quemquam a morte praestant. Docte haec generali sententiae, omnibus moriendum esse, per distributionem declaratae, involvitur. Docte quoque partes, quae sibi respondent, disiunguntur a poeta. Caeterum eadem enumeratione iam Pind. Nem. ζ. 27. *ἀφνεὸς πενιχρός τε θανάτου παρὰ σᾶμα νέονται.* Simonidis, Menandri et Phocylidis loca huc pertinentia v. in Stob. Floril. Grot. tit. CXIX. Cf. et I. 4. 19. sqq. II. 14. 9 — 12. Nihil refert, divesne et *natus ab Inacho*, stemma tuum ab Inacho *prisco*, antiquissimo Argivorum rege deducens, nobilissimo gene-

re

De gente, ſub divo moreris,
Victima nil miſerantis Orci.

Omnes eodem cogimur: omnium
Verſatur urna ſerius ocius

Sors

re ortus *ſub divo moreris*, in ſupera regione verſeris, vivas (ſic *coelo* frui Senec. Oed. 854. *veſci aura aetherea*, φάος ἠλίου ὁρᾷν et ſim. pro *vivere*, ex oppoſ. noctis inferae; res notiſſima. Mire tamen hallucinatur Lamb.) et hoc ornate pro, *ſis. morari* ſuaviter de vitae brevitate, ut Ovid. Met. X. 32. — *infima de gente* oriundus, an maiores tui infimae gentis, humilis conditionis fuerint, adeoque ipſe ignobilis ſis. — 24. Tamen, nihilominus moriendi ad te pertinet neceſſitas. Pind. Iſthm. ζ. 59. θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς ἅπαντες· δαίμων (ſors cuiusque) δ᾽ ἄισος. *Victima* es, devotus, damnatus es *Orco*, Plutoni, θανάτῳ πάντες ὀφειλόμεθα, ut multoties in Anthol. gr. Pluto *nil*, non *miſerans, illacrimabilis*, inexorabilis (ſuavi imagine Aeſchyl. apud Stob. Flor. Grot. p. 485. μόνου δὲ (Θανάτου) Πειθὼ δαιμόνων ἀποστατεῖ) ἄδακρυς, ἀμείλιχος ἠδ᾽ ἀδάμαστος (Hom. Il. ι. 158.) νηλεής, δυσπειθής (uti ſaepius apud poetas graecos audit) quibus fatalem moriendi neceſſitatem deſignant poetae.

v. 25—28. Vlterius huic cogitationi immoratur poeta, quo magis ea Dellii ſeſe inſinuet animo, eumque ad fruendam vitam permoveat. *Omnes eodem*, in eundem locum, in loca infera *cogimur*, compellimur gregis inſtar. v. I. 24. 18. Dictus inde Pluto πολυδέκτης et πολυδέγμων Hom. H. in Cer. 8. et 17. πανδοκεὺς Lycophr. 655. laudante Ruhnk. ad Hom. l. — *ſors omnium verſatur* quatitur, commovetur (πάλλεται) in *urna*, dum ipſa quatitur; quod eſt pro vulgari, omnium ſortes in urnam coniectae ſunt, urna continet. Stat. Silv. II. 1. 219. *Immenſis urnam quatit Aeacus umbris.* Infra III. 1. 16. *Omne capax movet urna nomen.* Imago, quam Horatius hic expreſſit, quaeque, quantum ſciam, non alibi occurrit, ita apud animum repraeſentanda videtur: Cogitanda Neceſſitas dea, Μοῖρα, Ἀνάγκη, quae urnam tenet, in quam omnium hominum ſortes coniectae ſunt: cuius quidem figmenti ſatis obvia eſt ratio, nimirum, omnes fatali neceſſitati, morti eſſe obnoxios. Iam cuius ſors ſ. no-

 men

Sors exitura, et nos in aeternum
Exilium impoſitura cymbae.

men inter commovendum excidit, exſilit (ἐξέθορε, ἐξόρουσε, quae ſunt Homerica ſortitionis verba) *exit*, (quod proprium eſt Latinis poetis v.) huic fatale eſt mori. Atque hac quidem idea, facile intelligitur, nihil ſpectari, niſi hoc: omnes nullo delectu aut discrimine mori; ſicque ſatis commode ſubiicitur vv. 21. ſqq. Vti plane III. 1. 15. *aequa lege Neceſſitas ſortitur inſignes et imos* caet. Sors iſta certo *exitura* eſt, mors certiſſima nos manet, moriendum eſt ſive *ſerius*, ſero, aut *citius*, cito, immatura aetate. Propert. II. 21. 58. *Longius aut propius mors ſua quemque manet.* Ovid. Met. X. 33. *Serius aut citius ſedem properamus ad unam; tendimus huc omnes.* — Sors iſta elapſa, dum excidit, *impoſitura* eſt nos Charontis *cymbae in exilium*, docta brevitate, pro, cogit nos conſcendere Charontis ſcapham, ſicque nos in exilium depellit, ad loca infera deducit, *aeternum*, unde reditus non datur. *Exulum* inſtar *domo cedimus* (v. 17.) ac terram hanc patriam relinquimus; ſuaviter.

CARMEN IV.

ARGVMENTVM.

Xanthiam Phoceum, hominem forte graecum, Phyllidis servae suae amore captum atque irretitum, istumque, quia servam amare probrosum apud Romanos habebatur, adversus Horatium dissimulantem poeta hoc carmine confirmat atque erigit summorum antiquitatis, qui idem fecerint, virorum exemplis; tum, quo minus istam amare eum pudeat, nobilissimo eam genere ortam vero ait sibi videri simillimum. Laudat in hanc rem, pro certissimoque argumento ponit generosam puellae indolem, moresque ingenuos, qui in hominem infimae sortis et obscuro loco natum vix cadant. Denique haud vulgarem puellae adesse pulchritudinem formaeque concinnitatem, quae amorem eius facile excusent. Leve hoc argumentum nobilitavit poeta insigni ornatu doctrinaque haud vulgari; in singulis vero locis graecum ei ob oculos fuisse exemplum haud vane suspiceris.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Ne ſit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius inſolentem
Serva Briſeis niveo colore
Movit Achillem:
Movit

v. 1. *Ne pudori tibi ſit*, ne erubeſcas, ne exiſtimationi tuae levem inde maculam adſpergi in animum inducas, quod *ancillae*, ſervilis conditionis feminae amore detinearis, quod ſervam ames. Dicti iſti homines Romanis ancillarioli. Senec. de Benef. I. 9. Martial. XII. 58. 1. — 2. *Briſeis*, κούρη Βρισῆος (Hom. Il. ι. 274.) Hippodamia, e Lyrneſſo, Phrygiae urbe, capta, et Achilli in praedae ſortitione data. Homer. Il. β. 690 Hinc *ſerva* belli iure facta, δουρικτητή. — *movit*, inflexit, amore incendit animum Achillis *prius inſolentem*, ferocem, invictum, indomitum adhuc amore; adeoque primum ei amorem inſpiravit *niveo colore*, pulchritudine ſua. Niſi potius iungere praeſtat: *Briſeis niveo colore*, nivei coloris, pulchra, doctiore ſtructura. Ita vero ſi hunc locum interpreteris, et maior vis ſententiae infertur, qua Achilles ſervae amore *primum* captus dicitur, et oratio magis poetica videtur, absque transeundi formula. Alii: *prius*, olim ante te, tu non primus es, qui in talem amorem incideris; quod admodum languet; tum ſordidi iſtius amoris excuſatio unice in in hoc ponenda eſt, quod clariſſimi quique heroes idem fecerint. *Inſolentem* quoque *A.* fere accipiunt, arrogantem, ſuperbum, pervicacem; minus appoſito h. l. epitheto. Ferrem, ſi Achillis mores ſuperbos ex amore prorſus immutatos declarare et potuiſſet, et voluiſſet poeta. Recte vero et ex communi poetarum loquendi ratione *inſolens, trux, ferox* dicitur, qui amori nondum ſuccubuit, amorem aſpernatur. De eodem Achille Stat. Ach. I. 302. *Trux puer et nullo temeratus pectora motu.* Tibull. III. 6. 13. *Ille* (Amor) *facit mites* (e praeclara Heynii coniectura) *animos Deus, ille ferocem contudit, et dominae miſit in arbitrium.* adde Ovid. A. A. II. 477. Senec. Hippol. 240. Similiter Boeth. Conſol. Phil. II. Pr. IV. *omnis adver-*

Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmessae:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,

Bar-

adversitatis insolentem dixit eum, qui adversam fortunam nunquam expertus est. Praeclare sic respondet τῷ *movit*, h. *inflexit sensus*, ut Virg. Aen. IV. 170. Simpliciter sic adhibuit Arbor. el. ad Nympham v. 51. (Wernsd. Poet. min. III. 221.) *Non Helenae mater, nec par tibi filia Ledae, quamvis haec Paridem moverit, illa Iovem.* Iam Terent. Eunuch. III. 5. 19. *In hac commotus sum.* Sic et *motus* saepius amoris, quo animus primum perturbatur, adfectum designat. Caeterum nullam Deidamiae, ab Achille primum amatae, rationem habuit poeta, quo maiorem sententiae vim conciliaret; in quo adeo haerendum non erat. Ad sententiam totius loci Ovid. Am. II. 8. 11. *Thessalus ancillae facie Briseidos arsit, serva Mycenaeo Phoebas amata duci.* — *quod decuit reges, cur mihi turpe putem.*

v. 5. 6. Tecmessa, Teleutantis (iuxta Sophocl. Ai. 331. secundum alios Teuthrantis) filia, formae pulchritudine cepit Aiacem Telamonium (alter enim Oilei f.); *captiva* serva (δουρίληπτος νύμφη Sophocl. tr. l. 900.) *dominum.* Vltima vim acquirunt ipsa collocatione. Res ipsa satis nota e Sophoclis trag. laudata. — 7. *Atrides*, Atrei nepos, Agamemnon, *arsit virgine*, exquisita structura, (ut III. 9. 5. V. 14. 9. *calere aliqua*, I. 4. 19. IV. 11, 33. et passim alibi) pro, amore virginis Cassandrae exarsit, correptus est, oculos et animum in virgine defixit. Cassandra absolute *virgo* dicta, forte quod Apollinis amores, impetrata ab eo vaticinandi facultate, respuisset. *Priameia virgo* eadem dicta Virg. Aen. II. 403. — *rapta* docte pro, captiva, adeoque in servilem conditionem detrusa. Nam *rapi*, *duci*, *trahi*, ut ἕλκεσθαι Gr. solennia vv. in captivitatis notione exprimenda. Homer. Il. χ. 62. υἷάς τ' ὀλλυμένους ἑλκυσθείσας τε θύγατρας. Claudian. Laud. Stil. III. 23. *Hi famulos traherent reges*, caet. Ita quoque acceperim Virgilii locum laud. de Cassandra: *Ecce trahebatur passis Priameia virgo crinibus a templo Cassandra, adytisque Minervae.* Nam vim Cassandrae coram Pallade ab Aiace illatam arguunt

Barbarae poſtquam cecidere turmae
Theſſalo victore, et ademtus Hector
Tradidit feſſis leviora tolli
Pergama Graiis.

Ne-

gunnt *ardentia ira lumina* v. 405. et *paſſi crines* (ut ſit: *virgo paſſis crinibus*, quamquam et Ovid. Met. XIII. 410. illas voces cum v. *trahebatur* iunxerit. Sed ibi manus eius non conſtrictae ſunt:* in Virgilio contra *teneras arcebant vincula palmas.*) Omnes fere intpp. *raptam* explicant, ab Aiace Oilei f. e templo Minervae abstractam; ſed huius rei cum parum opportuno loco a poeta facta eſſet mentio, tum paulo diſertius eam expoſitam exſpectares. Omnino obſerva exquiſitam copiam poetae in exprimenda notione *ſervae*, item τοῦ *amare.* — *medio in triumpho*, ſtatim, ubi victor urbem ingreſſus, Troia potitus eſſet; ſed altèrum docte de Agamemnone Graecorum duce, qui adeo triumphatoris Romani ſpeciem referret. Romanam hanc victoriae deſignandae ideam pluribus exemplis adſertam v. ad III. 1. 7. Praeclare vero haec a poeta adiecta ad deſiderii vim declarandam.

v. 9 — 12. Exquiſito ornatu poeta gentem ſubiicit, de qua Agamemnon triumphaverit, f. quam urbem everterit. Perſpicuitatis adeo cauſſa hos vv. adiectos exiſtima. — *Turmae*, copiae (ut *Lyciae catervae* I. 8. 16. adde C. S. 38.) *barbarae*, βάρβαρον στράτευμα, (Eurip. Rheſ. 612.) h. barbarorum, Phrygum, Troianorum, e ſolenni Graecorum appellatione. — *cecidere Theſſalo victore*, ornatius pro, caeſae, deletae ſunt ab Achille Theſſalo. — et *ademtus*, occiſus (cf. II. 9. 10.) *Hector tradidit* caet. docte pro, mors Hectoris effecit, ſublato H. factum eſt, ut *Pergama*, arx Troiae, ipſa urbs *levior* eſſet *tolli*, ad tollendum, evertendum, ut Troia facilius caperetur, ῥηΐτερη αἱρεῖσθαι. Imitationem Homericam Il. ω. 243. ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν, notarunt iam alii. Simili colore Pind. Iſthm. η. 111. ſqq. de Achille ὃ καὶ Μύσιον ἀμπέλοεν Τηλέφου φόνῳ πεδίον· γεφύρωσε τ' Ἀτρεΐδαισι νόστον· — Τρωΐας ἶνας ἐκταμὼν δορί, Μέμνονός τε βίαν ὑπέρθυμον Ἕκτορά τ' ἄλλους τ' ἀριστέας. Omnino ſummam Troiae captae laudem Achilli deferunt poetae, dum urbem cum Hectore vere periiſſe

*

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
Regium certe genus et penates
Maeret iniquos.

Crede

periisse dicunt. Eurip. Hec. 21. Τροία θ᾽ Ἕκτορος τ᾽ ἀπώλετο ψυχή. Archias apud Br. Anal. II. p. 528. Ἕκτορι μὲν Τροίη συγκάτθανεν. Pentad. in tum. Hect. 3. (Wernsd. Poet. min. III. 278.) *occubuit telo violenti victus Achillis, occubuere simul spesque salusque Phrygum.* v. Wernsd. ad istum l. et ad Lucil. Iun. Aetn. 585. (T. IV. 201.) — *fessis* longo bello, ut Virg. de iisdem Aen. II, 109.

v. 13. Exemplis caussas subnectit poeta, quo eum minus amare istam pudeat: Phyllidem nobilissimo genere ortam esse, eiusque rei coniecturam facile duci posse cum ex eius vultu subtristi, qui amissae pristinae dignitatis memoriam servet, tum ex animi eius nobilitate, quae minime in abiectae conditionis homines cadat. Alii Horatium Xanthiae obiectioni, quod servae istae, quas heroes amarint, nobilissimae fuerint originis, tantum occurrere voluisse existimant, quod parum probabile videtur. — *Nescias* οὐκ εἰδείης ἄν, nescis an, fortasse, (v. de hac loquendi ratione, si tanti videtur, Cort. ad Plin. IV. 11. et Burm. ad Quinctil. XII. 11.) *Phyll. flavae* pulchrae *parentes beati* ὄλβιοι, nobiles sunt, forte nobiles parentes habet puella, quae nunc servit: docte et ornate pro hoc, respectu amoris eius, *an te generum decorent par. b.* annon parentes habeat, quorum te non pudeat esse generum, quorum filiam te amare haud dedeceat. Καλοὺς γαμβροὺς Eurip. Hippol. 634. cum h. l. comparavit ibi Valken. — 15. 16. *Certe* nobilitatem generis maestus eius vultus arguit. *Maeret*, ob hoc semper subtristis est, quod tam *iniquam* sortem experta sit; dolet, se *regio* splendido *genere* ortam, regiisque *penatibus* innutritam, nunc servam factam. Docte adeo poeta epith. *iniquos* τῷ *penates* iunxit, quod ad totam sententiam spectat. Conditio Phyllidis *iniqua* erat, regia ante, nunc servilis. Vulgo *Penates iniquos* accipiunt de Diis patriis, ipsi adversis, qui adeo puellam in servilem conditionem devenire siverint. Sed subtilius hoc, et *genus* et *penates* docte apud poetas cumulantur. Propert. I. 22. 1. *genus unde mihi, qui sint mihi*

Crede non illam tibi de ſcelesta
Plebe dilectam; neque ſic fidelem
Sic lucro averſam potuiſſe naſci
Matre pudenda.

Bra-

mihi Tulle, penates. Nam *penates*, *domus* in his loquendi formis generis originem designat. Τῶν εὐπατριδᾶν γεγῶσ' οἴκων Eurip. Ion. 1073. et ſaepiſſime alibi. Caeterum totius argumentationis vis in v. *maeret* ponenda: maeror enim, ſplendidorum puellae natalium index erat certiſſimus. Hypſipylen ita depingit Stat. Theb. IV. 740. Tecmeſſam Ovid. A. A. III. 517.

v. 17. Generis nobilitatem produnt etiam mores eius liberales, probi, pudici ἄξι' ἀξίων γεννητόρων ἤθη. Eurip. Ion. 736. — *illam tibi non dilectam eſſe de plebe* poteſt eſſe: illam non de plebe a te amari, quod ornatius dictum eſſet, pro, illam, quam amas, non de plebe oriundam eſſe, non plebeiae eſſe conditionis. Poteſt vero etiam eſſe: illam non e captivis plebeiae ſortis electam, acquiſitam, emtam; adeoque eam non eſſe e plebe; ut *dilecta* captivarum multitudinem reſpiciat, unde Phyllis emta fuerit. Tum *tibi* eleganter παρέλκει; certe nullam vim habet. Atque haec quidem ratio et doctior, et ipſa verborum collocatione altera videtur probabilior. *Plebs ſcelesta* prava indole, pravisque moribus, quae omnia ad privatam utilitatem refert; (hinc *vulgus mobile*, *infidum*, *malignum*. v. I. 37. 25. II. 16. 40.) h. l. perfida, lucro addicta, fraudulenta, periura: quae notiones ex altero, quod ſequitur, membro conſtitui debent. Vulgo explicant, humilem, ſordidam, abiectam: refragante loquendi uſu. Tum poeta ſic argumentatur: Phyllis, quae tam ingenuis moribus tam generoſa indole praedita eſt, e plebe nata eſſe nequit, quippe quae ſcelesta eſt. Sed interiectam ſententiam novo poeta membro extulit, et exornavit ſqq. — 18. *Neque eam ſic fidelem* fidam in amore, animo vere tibi deditam, *ſic averſam*, alienam, abhorrentem a *lucro*, quo ſolo invitatae meretrices viris ſubblandiuntur, amoremque ſimulant, *naſci potuiſſe matre pud.* talem eſſe poſſe, ſi nata eſſet matre, cuius eam pudere debeat, adeoque infimae ſortis, abiectiſſimae conditionis, ſi ignobili genere orta eſſet.

v. 21

Brachia et vultum teretesque ſuras
Integer laudo: fuge ſuſpicari,
Cuius octavum trepidavit aetas
Claudere luſtrum.

v. 21—24. Denique liberalis eius facies, praeſtantiſſimaque forma amorem tuum facile excuſatiorem facit. Quod quidem meum de eius pulchritudine tanto verius haberi debet iudicium, quo minus illud amore ducitur, cuius ne ſuſpicio quidem in hominem, a quo proficiſcitur, annum quippe XL aetatis agentem, cadere poteſt. Ita ſi horum vv. ſententiam conſtituas, haud ſane temere adſuti aque primario carminis conſilio alieni videbuntur, aut, ut amoris ſuſpicionem a ſe amoliretur adiecti. Partes pulchritudinis ponuntur, nota poetica ratione; et in his *brachia* et *ſurae*, cum dilectu: quoniam haec in ſervabus, quae breviſſimis tunicis utebantur, quaeque nec longas manicas habebant, maximam partem nuda conſpiciebantur, cum *matronae* contra, *praeter ſaciem*, *nil cernere* liceret, *caetera* — *demiſſa veſte tegentis.* Serm. I. 2. 94. 95. — *teretes*, clementer extantes, ſenſimque tenuatas, ut ait Lactant. de O. D. 5. *tumentes* contra ſ. enormes V. 8. 10. — *integer*, animo integro, intacto, plane vacuo ab amore iſtas puellae dotes extollo, eximias iudico; ut III. 7. 23. cf. Burm. ad Val. Fl. II. 374. — *fuge*, noli *ſuſpicari*, amori quidquam in hoc datum exiſtimare, quandoquidem *aetas* mea *trepidavit claudere*, clauſit *octavum luſtrum*, XL annorum ſpatium exegit, abſolvit. *Trepidare* eleganter de curſu aetatis, fuga temporis. Caeterum Xanthiam, cui ſe ſic a Phyllidis amore immunem probaret Horatius, admodum iuvenem fuiſſe recte colligas; tum omnino continentiorem, minusque iſta aetate ad voluptates eum fuiſſe propenſum ſtatuere licet.

CARMEN V.

ARGVMENTVM.

Lalages, puellae adhuc tenerae, nulloque dum amoris contactae igniculo, potiundae cupiditate flagrantem amicum quendam reprimere hoc carmine conatur poeta, hortaturque eum, ut exſpectet, donec ad nubilem ea aetatem perveniat, quae tum votis eius ultra ſatis ſactura ſit. Et argumenti ratio, et, quae per totum ſere carmen regnant, notiones graecae ſacile eo ducunt, ut illud plane e Graeco verſum, Graecis ſaltim ſloribus contextum recte ſtatuere liceat. Vid. Not. Nimia vero, quae in exornandis ideis deprehenditur, ingenii luxuries, et allegoriarum ratio, maxime vero earundem diverſae indolis cumulatio, quae iudicium nondum ſatis ſubactum produnt, abunde commonſtrant, ad primos poetae ſoetus hoc carmen referri oportere. Caeterum Cruquii et aliorum ſuper h. c. commenta adponere, ac reſellere nihil adtinet.

Non-

Nondum ſubacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequa-

v. 1. *ſqq.* Nondum ad plenam pubertatem pervenit puella, cuius amorem expetis, nondum id aetatis attigit, ut amore eius frui liceat, nondum *tempeſtiva* eſt *viro*, ut ſupra I. 20. extr. Pro hoc poeta, allegorica ratione, Graecis admodum familiari, uſus: *nondum valet*, ſatis virium habet, ſatis robuſta eſt iuvenca, impar adhuc eſt *iugo ferendo*, ſ. ſuſtinendo *cervice*. — *ſubacta* ſc. iugo, ſubiecta, inſerta iugo, proprio voc. Homer. Il. κ. 293. *βοῦν — ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.* Senec. Hipp. 1002. *Celſos ſonipedes ocius ſubigit iugo*; quamquam et ſimpliciter accipi poſſit, domita, iugo impoſito. Sic *indomita cervice greges* alicubi occurrit apud Statium. adde Catull. 63. 33. et Valer. Fl. IV. 360. H. l. ſimpliciter ornat, quocunque modo accipias. Iam, ut de allegoria pauca moneamus, tam graecis quam latinis poetis amoris mutui cum quocunque vinculo (v. c. *compede*, IV. 11. 24. *ἀλυκτοπέδη* Anal. Br. III. c. XVIII. inter *ἀδεσπ.* p. 154. *catena* Tibull. IV. 5. 15.) maxime cum iugo uſitatiſſima eſt comparatio. Ductae inde loquendi formae *ζευχθῆναι γάμοις*, *iugari* (Catull. LXIV. 21.) *taedae iugales* et ſic porro. Hinc puella, viri adhuc expers, dicta *indomita* (Catull. LXVIII. 118.) *παρθένος ἀδμής* Homer. Od. ζ. 109. *κώρα ἄζυξ* Theocr. XXVII. 7. et, aetatis tenerae ſimul ratione habita, ſimpliciter *πῶλος*, *μόσχος* et ſim. quae contra virum experta eſt, ea *δμηθεῖσα*, *δμητὴ*, *iugum ferre* (laudant Plautina Curc. I. 1. 50. *Iamne ea fert iugum? PH. Tam a me pudica eſt, quam mea ſi ſoror ſit.* adde Catull. LXVIII. 118. *qui tunc indomitam ferre iugum docuit*) *virili iugo ſubmitti* (Stat. Silv. I. 2. 165.) et utrique amantes dicti *compares*, *σύζυγες*. Plaut. Pſeud. I. 1. 65. — *nondum munia* laborem, operam *comparis* ſ. iugalis *aequare*, aequam compari praeſtare poteſt. Ducta imago a iuuencis aratro ſ. currui iunctis, quorum alter aetate ac viribus compari inferior haud aequam laboris partem in ſe recipere poteſt, haud aequo iugo trahit. Senſus igitur: nondum firma ſatis eſt aetate, ut amori tuo reſpondere valeat. Eadem translatione uſus eſt Theocr. XII. 15. *ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ*, h. *aequabunt amorem*, ut Virgil. Aen. VI.

Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae
Campos iuvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto

Prae-

VI. 474. de Sichaeo et Didone — 3. needum *tolerare* tergo sustentare *pondus tauri*, taurum nimio pondere eam degravantem, h. virum pati. Omnino verecundiae sensui in exprimendo amoris commercio satis consultum crediderunt veteres, dummodo illud non propriis, sed, quod inter homines est, a pecudibus, et quod pecudum est ab hominibus verbis translatis eloquerentur. Sic Iphigeniam honesta appellatione *ἀταύρωτον* vocat Aeschyl. Agam. 254. adde Aristoph. Lysistr. 217. Rufin. c. XXXIV. (Anal. Br. II. 398.) alludens simul ad nomen puellae: *Σοὶ μὲ λάτριν γλυκύδωρος Ἔρως παρέδωκε, Βοῶπι, ταῦρον ὑποζεύξας ἐς πόθον αὐτόμολον.* — *ruentis in Venerem*, amoris aestu correpti, libidinis expendae cupidi. Simili forma loquendi Virgil. Ge. III. 244. *Omne adeo genus in terris — in furias ignemque ruunt.*

v. 5—8. Suavissima imago puellae, quae nullo dum amore contacta pueriles cum aequalibus lusus et iocos sectatur, eosque potiores habet. Colorem duxit poeta ex Anacr. LXI. 9. 10. *πῶλε Θρηκίη — νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι, κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις.* qua eadem ratione Galateam *μόσχω γαυροτέρα* vocat Theocr. XI. 21. cf. III. 11. 9. — *animus est circa campos*, unice delectatur pascuis, libere vagando, atque exultando, *χλοεραῖς ἐμπαίζουσα λείμακος ἡδοναῖς* Eurip. Bacch. 864. — *nunc solantis* minuentis, levantis *gravem* molestum sibi *aestum* nimium solis calorem *fluvio*, h. nunc aquis innando, refrigeriumque quaerendo. *Solari* eodem exquisito sensu adhibuit Claudian. XVII. 196. *Ille vel Aethiopum plaviis solabitur aestus*, ut alios taceam. v. Heyn. ad Virg. Aen. I. 239. — nunc *praegestit* ludendo oblectat se discurrendo, vagando, exultando cum vitulis. et gr. *παίζειν*. cf. III. 11. 10. et 18. 9. — *udo*, aquis irrigato, quod rivus praeterfluit, apposito epitheto. Nam salices uliginosa loca amant.

v. 9

Praegeſtientis. Tolle cupidinem
Immitis uvae: iam tibi lividos
Diſtinguet Auctumnus racemos
Purpureo varius colore.

Iam

v. 9 — 12. Expecta, dum puella ad nubilem aetatem perveniat, dum adultior facta ſit. Nova hanc ſententiam, rei variandae cauſſa, eaque, ex noſtro quidem ſenſu, illa altera multo iucundiore allegoria, ab uvis deſumta, expreſſit doctus poeta. — Ne appetas, noli decerpere uvam *immitem*, immaturam adhuc, acerbam, ὠμὴν ὄμφακα. Simillime Euſtath. de Iſmin. et Iſmenes Amorr. L. V. p. 182. ed. Gaulm. μὴ τὸ ῥόδον τρυγήσῃς πρὸ τοῦ προκύψαι τῆς κάλυκος, μὴ τὴν σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν· μήπως ἀντὶ νέκταρος ὄξος ἐκθλίψῃς ἐξ ὄμφακος: et paucis interiectis, σὺ τὴν σταφυλὴν τρυγήσεις; ἀλλ' ὅταν ἴδῃς τὸν βότρυν περκάσαντα. Iam Philodemus XV. (Anal. Br. II. 86.) eadem ſuavitate: οὔπω σοὶ καλύκων γυμνὸν θέρος, οὐδὲ μελαίνει βότρυς ὁ παρθενίους πρωτοβολῶν χάριτας. Sic Aeſchyl. S. c. Θ. 335. νόμιμα ὠμοδρέπα ſunt *nuptiae puellae admodum tenerae.* Scilicet comparatur illa aetatis ἀκμή, quae amori aptiſſima eſt, maturis cuiuscunque generis fructibus, dicta inde ſimpliciter ὀπώρα. Quo exquiſito ſenſu haud dubie accipienda illa Chaeremonis apud Athen. XIII. 9. p. 608. πολλὴν ὀπώραν Κύπριδος εἰσορᾶν παρῆν ἀκράσι περκάζουσαν οἰνανθαῖς χρόνου. Epigr. ἀδεσπ. LX. (Anal. Br. III. 162.) οὐ γὰρ ἔγωγε, ἔκκαιρον μήλων ἐκδέχομαι ῥυτίδα· ἀλλ' αἰεὶ πεπόθηκα συνακμάζουσαν ὀπώρην. Eodem ſpectat ſplendidiſſimus Pindari locus Nem. VIII. 1. et V. 11. adde Iſthm. II. 8. Dictae inde puellae nubiles πέπειροι, veluti Ariſtoph. Eccleſ. 891. πέπειροι καὶ ὀργῶσαι (ut *annos tumentes,* et *virginitatem tumidam* dixit Stat. Ach. I. 292. Theb. II. 204.) παρθένοι Plut. Num. p. 309. Reisk. adde Stratonis c. VIII. (A. Br. II. 361.) immaturae contra, ὄμφακες. Oneſtus c. I. (A. Br. II. 289.) εἴη μήτ' ὄμφαξ, μήτ' ἀσταφὶς (uva paſſa, ut *paſſi ſenes* Lucilio dicuntur) ἤδε πέπειρος ἐς Κύπριδος θαλάμους ὥρια καλλοσύνῃ, et inter ἀδεσπ. c. LXIX. (A. Br. III. 164.) ὄμφαξ οὐκ ἐπένευσας, ὅτ' ἦς σταφυλή, παρέπεμψω. Hinc venuſtae Tibulli querelae de morte ſibi iuveni inſtante III, 5. 19. *Quid fraudare iuvat vitem creſcentibus uvis, et modo nata mala vellere poma manu.* quae plane conveniunt cum epigr.

Iam te ſequetur: currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi demſerit,

Ad-

epigr. gr. quod exhibet Capyr. Ex iſtis vero loquendi formis, ut in viam revertar, enatae reliquae locutiones, ἥβας καρπὸν ἀποδρέπειν, et ſim. de amoris fructu. Caeterum ex his a me allatis ſatis patere arbitror, Noſtrum in adumbrando hoc loco colores e graeco aliquo poeta deſumſiſſe. — Brevi adoleſcet, matura erit viro puella. *Auctumnus varius*, docte, qui variat uvam, dum eius tempore nigreſcit, περκάζει. *Variari* proprio voc. *uva* dicitur, quae *variis racemis ducit purpureum, nondum matura, colorem*, ut Ovid. Met. III. 485. eloquitur. αἰόλλειν pariter adhibuit Heſiod. Scut. 399. ὅτ' ὄμφακες αἰόλλονται. Propert. IV. 2. 13. *Prima mihi variat liventibus uva racemis* Cato R. R. LXXIII. *Vbi uvae variae coeperint fieri*, caet. Niſi abſolute accipere praeſtat, qui mutat colorem fructuum, flavo inducto; quo ſenſu ὀπώρα κηρινὰ occurrit in Alcmanis fragmento apud Athen. XIV. p. 648. Poteſt vero etiam iungi, *varius diſtinguet*: quod docte et ornate dictum foret pro ſimplici, variabit, diſtinguet, mutabit, inficiet *colore purpureo*, adeoque ad maturitatem perducet *racemos lividos*, iam nigreſcentes. Plenius Sil. VII. 208. *liventes ſole racemos* dixit. Innuit vero poeta annos puellae pubertati proximos.

v. 15. Tum Lalage amplexus tuos, quos iam aſpernatur, ultro expetet. Orationem ad priorem allegoriam iterum inflexit poeta, maxime v. 16. — *te*, quem nunc fugit, *ſequetur*, expetet. cf. Virg. Ecl. II. 65. — *aetas currit*, noto phantasmate. Idem idearum nexus in Alcaei Meſſ. 1. (Anal. Br. I. 480.) Θελγέτω ὕστερον· ἐ δ' Ὧραι λαμπάδ' ἔχουσα τρέχει. *Currit mortalibus aevum*, Sil. XV. 63. v. ad II. 16. 1. Cic. Tuſc. I. 31. *Veniet tempus, et quidem celeriter; volat enim aetas.* Aetatis curſum indefeſſum, concitatum praeclare depingit epith. *ferox*, quae inhiberi nequit, equi ferocis inſtar. Eadem comparatio eſt in Theognideis vv. 963. 4. Αἶψα γὰρ, ὥστε νόημα, παρέρχεται ἀγλαὸς ἥβη (transit aetas quam cito! Tib. I. 4. 27) οὐδ' ἵππων ὁρμὴ γίγνεται ὠκυτέρη. Ovid. Faſt. VI. 772. *fugiunt* freno non remorante dies. Haec forte ſimplicior fuerit ratio. Neque tamen ſpreverim illam alteram, qua aetati tribuantur, quae in puellam proprie cadant. Eſſet adeo aetas *ferox*, puellae adhuc ferocis viros fugientis, uti fere Pholoe *fugax* v. 17. Tum vero aetas nimis ſtricto ſenſu (*up.* de ſo

Adponet annos: iam proterva
Fronte petet Lalage maritum

Di-

ſolius Lalages aetate) poſitum eſſet, quem omnino latiſſimum volunt ſeqq. — Aetas *apponet* addet, adiiciet, tribuet *illi annos*, h. puella eos aetatis annos attinget, *quos tibi demſerit*, quos tibi demi, ſubtrahi, decedere animadvertes, h. puella ad id aetatis perveniet, in quo anni nulla amplius incrementa capiunt, adeoque ad ſummum pubertatis florem, *ἐπ᾽ ἄκρον ἥβης*. Graece planiſſime ita vertas: *ἡ κόρη ἀκμάσει, σοῦ παρακμάζοντος*, accedet illa ad aetatis *ἀκμὴν*, quantum tu ab ea receſſeris. Scilicet e poetica ratione aetas humana annorum incrementa capere, annis eo usque creſcere dicitur, donec ad ſummum vigorem pervenerit. Ita *creſcentes annos* h. pubeſcentes dixit Ovid. Met. X. 24. Vbi vero aetas maxima incrementa nacta eſt, tum illa *ἥβης μέτρον*, (v. c. Hom. Il. λ. 225. Heſiod. *ἔργ.* 131.) *ἐπ᾽ ἄκρον ἥβης ἱκέσθαι* dicitur. Inſcript. apud Fabrett. p. 287. et Gor. Inſcriptt. T. I. p. 421. *ὃν ἀφείλετο Μοῖρα κραταιὴ, πρὶν γλυκεροῦ βιότοιο ἐς ἡλικίης τέλος ἐλθεῖν*. Simonid. CII. 2. (Anal. Br. I. 145.) *ἐνθάδε Πυθώνακτα — κεκεύθει γαῖ᾽ ἐρατῆς ἥβης πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν*. Quo etiam ſenſu *plenos annos* dixit Virg. Aen. VII. 53. Hinc in altero vitae ſpatio, quod ad ſenium vergit, cum aetatis vigore et ipſi anni deficere, nobis decedere, adeoque, vi oppoſitionis, adimi dicuntur. In utraque hac loquendi ratione facile intelligitur, ad annos transferri, quae proprie hominis ſint, illos agentis. Atque hoc equidem modo poetae mentem ſatis probabiliter mihi aperuiſſe videor. Cui tamen, neſcio an praeferendus ſit alter hic multo ſimplicior, quo anni, quos vixerimus, de admenſo nobis vitae ſpatio decedere, adeoque nobis demi: ii contra, qui nobis ad vivendum ſuperſunt, dari, transactis adiici, adponi recte dici poſſunt. Atque ita fere Seneca Conſol. ad Marc. XX. *Illi ipſi, qui adiiciebantur adoleſcentiae anni, vitae detrahebantur.* Eſſet adeo: Puella brevi illud vitae ſpatium attinget, quod tibi ſubtractum eſt, quod emenſus es, adeoque brevi adoleſcet in tam cito aetatis iuvenilis decurſu; quandoquidem *optima quaeque dies miſeris mortalibus aevi prima fugit*, iuxta Virg. Ge. III. 66. Caeterum alienum prorſus, et cum poetae verbis vix conciliandum illud poetarum videtur phantaſma, quo vegetae aetatis anni *venire*, provectioris contra, *recedere* dicuntur: quod tamen certatim ab intpp. illuſtrando huic

Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris, albo ſic humero nitens
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiusve Gyges;

Quem

huic loco admoveri videas. Vide de eo notata ad II. 11. 5. — tum amari ſe a te patietur. Pro hoc, colore iterum a iuvencis ducto, *proterva fronte*, petulantia, laſcivis motibus *petet*, ad amorem ſollicitabit *maritum*, iuvencum, honeſta voce, ut paſſim: ipſa adeo iuvenes ſectabitur, amatores conquiret. — 17. *ſqq.* Lalage tunc *dilecta* erit, expetetur, magis a iuvenibus amabitur, quam nunc Pholoë, Chloris, Gyges expetuntur, h. adultior facta mira formae pulchritudine exſplendeſcet; ſententia per conſequens expoſita. Nam ſummae tantum pulchritudinis, quae omnium in ſe convertit oculos, notionem dare voluiſſe poetam, in promtu eſt intelligere. Vide vel I. 4. 19. 20. Iunge autem: *maritum petet dilecta, quantum* caet. quod paullo durius dictum videtur, pro, petet, diligeturque, amabit, viciſſimque amabitur; plures amatores habebit, quam nunc Pholoe caet. Poſſis etiam hunc verborum ordinem tenere: Lalage dilecta, amata tibi *petet maritum* ſ. maritos, amatores ſectabitur, *quantum non* caet. aptiſſimo quidem ſententiarum progreſſu; in quo tamen epith. *dilecta* admodum frigidum, et *fugax* e poetae mente alieniſſimum videtur: tum magis exſpectes, Gygem ab omnibus amatum dici, quam omnium amores venari. Reſtat denique tertia haec ratio: Lalage dilecta a te magis, quam Pholoe, Chloris, Gyges: quae parum probabilis videtur. — *Pholoe fugax*, ſuperbe amatores tractans, aſpera. Arrogantiam eius notat ſupra I. 33. 7. — 18. *nitens*, reſplendens, inſignis *albo* candido *humero*, candidos humeros habens, et hic omnino pro, candida, pulchra: parte tantum pulchritudinis, quae veteribus magis oſtendebatur, quaeque in Chloride forte ſpecioſiſſima eſſet, pro univerſa poſita. — 19. *Vt luna* per puro caelo, facie eius nulla nube obſcurata *renidet* reſplendet, refulget in mari nocturno, noctu; doctiore ſtructura, pro ut mare, maris ſuperficies noctu lunae radiis colluſtrata renidet, coruſcat; atque in hoc comparationis vis quaerenda, non ſimpliciter in lunae ſplendore. Quicum etſi tralatitio poetarum more puellarum candor comparetur (cae-

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites

Dis-

(*candor erat, qualem praefert Latonia Phoebe*, Tibull. III. 4. 29. et sic centies) hoc tamen loco reliqua nimis otiose adiecta videri possent. Iam vero mari tranquillo per se splendoris notio quum a poetis tribuatur (sic ἅλα μαρμαρέην dixit Hom. Il. ξ. 273. γαλήνην λιπαρὰν Theocr. κβ. 21.) illudque cum venusta explicataeque frontis puella in comparationem vocetur; (v. ad I. 5. 13.) praeclare rei auxit imaginem poeta, dum candidos puellae humeros (hoc enim ποιητικώτερον videtur, quam si omnino puellam, quod fere volunt, intelligas. Sic duorum adolescentum pectora Theocr. II. 79. dicuntur στίλβοντα πολὺ πλέον, ἢ τύ, Σελάνα, et sic sexcenties) maris splendori, lunae radiis aucto, aequiparat. Valer. Flacc. III. 558. *Stagna vaga sic luce micant, ubi Cynthia caelo prospicit, aut medii transit rota candida Phoebi.* Pervulgato vero loquendi more *renidere*, *ridere* dicuntur res, loca, quae laetam ostendunt faciem, quae vel suo vel mutuato nitore splendent. Res passim a VV. DD. observata. — 20. Quantum nec *Gyges* a Gnido Cariae oriundus, in deliciis habetur, quot nec Gyges amatores habet. Hactenus equidem non assequor, quo iure praeter rem ipsam, quam tangit poeta, quidquam in hac sententia displicere possit. Lalagen enim amatorum numero, neutiquam vero pulchritudine (quod nonnulli perperam statuunt) Gyge superiorem fore ait Horatius. Delicatum eum istius aetatis fuisse puerum, ambitioseque expetitum, vel hic locus satis diserte ostendit. Eundem Ovidio, cuius tamen locus hodie non extat, celebratum fuisse tradit Schol. Cruq. — 21-24. Gyges ille θηλυπρεπής. Nimiam luxuriem poetae in exornanda hac pulchritudinis notione, omninoque totius conversionis inde a v. 17. sententiam nimis amplificatam facile animadvertas. — Si *insereres* immisceres eum *choro*, turbae, multitudini puellarum, si inter plures puellas puellari habitu versaretur, *discrimen* sexus *obscurum*, admodum tenue, obscuratum *crinibus solutis*, per crines, quos solutos gerit, *et vultu ambiguo* de quo ambiguum est, utrum pueri sit, an puellae, os puellare *falleret*, lateret, non deprehenderetur, non animadverterent *hospites*, homines, quibus plane ignotus esset, *mire sagaces* (ita iungere malim, quam *mire falleret*) etsi sagacissimi,

Discrimen obſcurum ſolutis
Crinibus ambiguoque vultu.

ſimi, etſi, ubi ipſis dixeris, puerum inter puellas verſari, eius reperiundi omnem dent operam, quantumvis curioſe oculos circumferant. Ita plane Hermaphroditum deſcribit Lucian. D. D. XXIII. ὁ δὲ θῆλυς, καὶ ἡμίανδρος, καὶ ἀμφίβολος τὴν ὄψιν· οὐκ ἂν διακρίναις, εἴτ' ἔφηβος ἐστὶν, εἴτε καὶ παρθένος. E Noſtro profecit Stat. Achill. I. 332. de Achille, cultu muliebri a matre ornato: *ſupereſt nam plurimus illi invicta virtute decor; ſallitque tuentes ambiguus, tenuique latens diſcrimine ſexus.* Caeterum comam alendi promittendique morem delicatulis iſtis proprium paſſim tangit Horatius. v. III. 20. 14. IV. 10. 3. V. 11. 28. Appoſite ad h. l. Iuven. XV. 137 *cuius manantia fletu ora puellares faciunt incerta capilli.*

CAR.

CARMEN VI.

ARGVMENTVM.

Amicitiae integerrimae, coloribus poeticis adumbratae, testificatio, qua carmen orditur Horatius, fraudi fuit vet. quibusdam et recentioribus interpretibus, ut consilium totius carminis perverterent, invitatumque a T. Septimio Nostrum ad comitandum secum Augustum, adversus Cantabros bellum molientem, satis audacter pronuntiarent, annum adeo huius carminis V. c. DCCXXVII. *natalem statuentes. Sed indoctam hanc illorum rationem explosere dudum Massonus vit. Hor. p.* 306. *Sanad. et alii. Probabilior aliorum, ante a.* DCCXXXIV. *hoc carmen propter v.* 2. *ponentium, videtur coniectura, etsi nec haec omni dubio careat, quod Cantabri in fide pop. Romani nunquam permanserint. Est vero hoc carmen ad T. Septimium, equitem Romanum, Augusto carissimum, eundemque Nostro inde a veteri commilitio coniunctissimum, cuius haud fucatae amicitiae ipsum h. c. testem tenemus locupletissimum. Descriptio eius satis expedita. In votis habet poeta, ut sibi in Septimii suavissimo consortio et quidem in amoeno ruris secessu, quod reliquum sit vitae, degere liceat. Iam e regionibus, quae dulcedine sua mitique caeli temperie eum ad sese invitent, primo loco memorat Tiburtinam, quam et alibi (I. 7. 13.) sibi prae omnibus Italiae lo-*

cis placere ſignificat, et in qua villam habebat; altero autem, agrum Tarentinum, cuius laudes uberius pertractat, et in quo itidem Septimium villam habuiſſe ex hoc c. admodum probabile eſt. Exſplendeſcit h. c. naturali quadam nec longe quaeſita pulchritudine, imaginum varietate admirabili, molliſſimoque ſenſu, qui per totum carmen regnat, ipſi adflati videntur numeri.

AD

AD SEPTIMIVM.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura ſemper
Aeſtuat unda:

Tibur,

v. 1—4. *Aditure mecum,* qui me comitaturus eſſes ſi mihi remotiſſimae vel periculoſiſſimae terrarum plagae adeundae forent, h. qui ſpectatiſſimae in amore es fidei, quocum ſumma mihi intercedit amicitiae coniunctionisque neceſſitudo. Ita enim, ſollenni ac fere proverbiali more, tenerrimi amoris affectum teſtificari ſolent poetae. Praeiverat Catull. XI. 1—14. quo tamen multo caſtigatior Noſter. Cf. V. 1, 11. Propert. I. 6. 3. 44. Ovid. Am. II. 16. 19. Martial. X. 20. 7. Stat. Silv. V. 1. 127. Iam pro ultimis terrarum locis docte ſpeciali notione ſunt *Gades,* extrema verſus occidentem inſula, v. ad II. 2. 11. Pro feriſſima regione cum dilectu eſt *Cantabria,* cuius incolae ferociſſimi, ac bellicoſiſſimi, quibuscum Romani gravia bella geſſerunt. Perdomiti tandem ab Agrippa a. V. 734. v. Dio LIV. 11. — *indoctum ferre* ἀδίδακτον φέρειν, qui aſſueſieri nequit iugo ferendo, qui detrectat imperii noſtri iugum, qui perdomari nequit. Cantabri enim ab Auguſto a. V. 729. et iterum 730. victi in fide non permanſerant, ſed *pertinaci in rebellando erant animo* (Flor. IV. 12.) Atque hoc quidem declarare voluit poeta h. l. Male igitur alii ſimpliciter invictum explicant. Caeterum ſimili colore Flor. IV. 12. init. *necdum aſſuetae frenis ſervitutis tumidae gentium inflataeque cervices ab impoſito nuper iugo reſiliebant.* Similiter Iuſtin. XLIV. 5. de iisdem: *Nec prius iugum Hiſpani accipere potuerunt, quam Caeſar Auguſtus, perdomito orbe, victricia ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum* (puta Cantabros) *legibus ad cultiorem vitae uſum traductum in formam provinciae redegit.* — 3. Tu ſuſtineres mecum adire navibus *Syrtes,* eam Africae oram, cui Syrtes praetentae ſunt, adeoque periculoſiſſimam navigationem non recuſares. Facile in hanc ſententiam ducunt adpoſita, *ubi unda Maura aeſtuat,* ad quae

Tibur, Argeo positum colono,
Sit meae sedes utinam senectae;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque.

Vnde

quae vada continuo fluctus alliduntur, ubi mare est acerrimum; ad augendam periculi magnitudinem. Atque ita plane in eadem amoris testificatione Ovid. Am. II. 16. 22. *Cum domina Libycas ausim perrumpere Syrtes,* nam adiicit: *et dare non aequis vela ferenda Notis.* Vel sic tamen puto intelligi debere ipsam Africae oram, deserta Libyae, ob vastas solitudines, solis fervorem, ferarumque incursus vix adeunda. Tum constanter extremam Africam per Syrtes Noster designat. v. I. 22. 5. II. 20. 15. ut alios taceam. Nullam adeo vim habent, solique ornatui data existimanda sunt illa, *ubi Maura* caet. pro vulgari, Syrtes Libycas, ut *Gaetulas S.* II. 20. 15. imitatione manifesto ad illa Catulli XI. 24. *Sive in extremos penetrabit Indos, litus ut longe resonante Eoa tunditur unda,* directa. In hanc sententiam Claudian. in Ruf. II. 242. *Te vel ad incensas Libyae comitabor arenas.* — *barbaras* accolarum feritatem declarat.

v. 5 — 8. Vtinam in Tiburtina regione extremam aetatem degere liceat! Ornate pro hoc, utinam Tibur *meae senectae,* mihi, seni facto, *sedes,* locus requietis *sit,* aliquando contingat, utinam Tibure sedem figere, in senectute ibi requiescere liceat. Tiburis laudes habes I. 7. 12. *Positum,* fundatum, conditum (ut Virgil. Aen. III. 8. IV. 212. et saepius) erat *colono* a colono *Argeo,* Ἀργείῳ, Argivo, a colonis Argivis, a Tiburno, Catillo, et Cora, fratribus, eo deductis. Vide ad I. 18. 2. E Nostro colorem duxit Martial. IV. 57. 3. *Tu colis Argivi regnum, Faustine, coloni,* h. Tibure commoraris. *Mea senecta,* ut Tibull. III. 3. 8. *Inque tuo caderet nostra senecta sinu.* *Mea aetas* Propert. II. 14. 7. *Sedes* exquisite de recessu, in quo otiamur, desidemus post longos errores, diuturnasque iactationes; ubi perpetuo commorari, in quo adeo *senium componere* (Stat. Silv. III. 6. 13.) constituimus ut h. l. — 7. 8. Pedestris ratio ita iungebat: Sit sedes mihi, laboribus fesso, post tot exantlatos labores, militiae aerumnis confecto. Pro hoc disiuncte, ac nova sententia: Tibur sit *modus,* finis, (ut Serm. I. 5. 104. *Brundusium longae finis chartaeque*

que

Vnde ſi Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galaeſi

Flu-

que viaeque) terminus mihi *laſſo maris*, graeca ſtructura, pro laſſo mari, itineribus maritimis *et viarum*, ac terreſtribus, *militiaeque*, per militiam factis, (perſpicuitatis cauſſa hoc adiectum; nam peregrinationes iſtae nullae aliae ſunt, quam ipſa haec militia) defatigato, *peregrino labore feſſo*; (ut Catull. XXXI. 8. 9.) ſententia adeo plane eadem: reſpirare aliquando liceat a militiae laboribus in Tiburtino ſeceſſu, Tibur perfugium ac portus ſit, in quo ex longa militia requieſcam. Male alii iungunt, *ſit modus maris* caet. Docte vero militia laborioſa moleſtiis plena, declaratur per longinqua itinera terra marique eius cauſa facta. Ita Tibull. I. 1. 26. *Nec ſemper longae deditus eſſe viae*; et v. 52. *Quam fleat ob noſtras ulla puella vias.* Id. II. 6. 3. *Et ſeu longa virum terrae via ſeu vaga ducent aequora, cum telis ad latus ire voles.* Indocte igitur faciunt, qui haec itinera a militia disiungunt, diverſaque ſtatuunt. Tum, quomodo peregrinationes, animi cauſſa ac ſponte ſuſceptae taedii plenae poſſint appellari, non ſatis intelligo. Caeterum *mare* ac *vias* de itinere maritimo et pedeſtri pariter dixit Epp. I. 11. 6. Reſpicit vero poeta militiam ſuam ſub Bruto, (de qua v. c. ſeq. init.) ſibi, homini molli ac *ſolibus apto*, (Epp. I. 20. 24.) ſatis gravem, qua adeo otium ac tranquillam ſenectutem ſibi promeritus videbatur. Fruſtra alii, prava interpretatione v. 7. inducti, alias inſuper, quas perpeſſus ſit, poeta, innui volunt vitae moleſtias; cumque nullae ſuccurrant, futuras quoque eum complexum miro acumine fingunt.

v. 9 — 12. Vel in agro Tarentino. *Vnde*, a quo np. Tibure *ſi Parcae* me *prohibent*, arcent, non ſinunt, me ibi in ſenectute degere: hinc *iniquae*, adverſae. Quod ſi hoc per fata non licet, utinam agrum Tarentinum ſaltem concedant, ſenectutis meae ſedem eſſe velint. Pro hoc, variata oratione, *petam* aliquando, ſenex factus, regionem Tarentinam. Docte eam deſignat a fluvio, illam praeterfluente, et, qui eam aliquando tenuit, Phalantho: tum uberius in laudes terrae iſtius digreditur. — 10. *Galaeſus*, Calabriae fluvius (Martial. VIII. 28. 4.) in agrum Tarentinum influens ipſum Tarentum alluebat: cuius ab utraque ripa amoeniſſima ac fertiliſſima rura erant. *Vmbroſi pineta Galaeſi* laudat Propert. II. 25. 67. *vineta Galaeſi*

Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalantho.

Ille

laesi Stat. Silv. II. 2. 111. cf. Virg. Ge. IV. 126. — *dulce ovibus*, quod *frigus amabile* iis *praebet*, ut de Digentia III. 13. 10. tum propter herbarum ad eius ripas nascentium ovibusque gratarum ubertatem. *Arva amica pecori* similiter Avien. D. O. 1095. Martial. l. l. *tibi floruit herba Phalanthi, qua saturat Calabris culta Galaesus aquis.* Atque hanc quidem rationem tenere praestat, quam cum quibusdam ad fluvii lanae ovium inde bibentium candorem augentis virtutem referre. In animo eam habuisse videtur Martial. XII. 63. 3. *Albi quae superas oves Galaesi*, et Claudian. de VI. Cons. Hon. 506. *Clitumni — undas candida quae Latiis praebent armenta triumphis.* — Oves *pellitae*, pellibus tectae, simpliciter *tectae* appellatae Plinio VIII. 72. Colum. VII. 2. et aliis. Solebant vero oves, maxime Tarentinae, operiri pellibus, ne lana, quae pretiosissima esset (Colum. l. l. *Generis eximii Milesias, Calabras, Appulasque nostri existimabant, earumque optimas Tarentinas*) aëris iniuria corrumperetur (Varro R. R. II. 2. *similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanae bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari*) aut rubis spinisque obnoxia esset; qua de caussa in *liberos maxime campos, et omni surculo ruboque vacante ovem Graecam* pastum agebant, *ne et lana carperetur et tegumen*, quod et ipsum pretiosum erat, ex Arabia quippe petitum. Plin. l. l. *Operimenta ei ex Arabicis praecipua.* Tum ex *omnibus Tarentinum genus ovium erat mollissimum, frigorisque impatiens*, Colum. VII. 4. Nostris temporibus lanae culturam reducto hoc veteri more promovere studuit Daubenton successu satis prospero — 11. *rura regnata Phalantho*, possessa a Phalantho, quae aliquando tenuit Phal., nota poetarum ratione, populum ab antiquo aliquo eius rege designandi. v. III. 29. 27. Stat. Theb. I. 335. eadem orationis forma: *Scyllaeque rura purpureo regnata seni*, h. Niso. Phalanthum vero memorat poeta, cum dilectu; nam is erat alter Tarenti conditor. Hoc enim duce Partheniae (ita enim per contumeliam ii Spartanorum dicti, qui e promiscuo omnium feminarum concubitu nati essent) metu inopiae, et ob notam materni pudoris domo profecti, tandemque in Italiam delati, occupata arce Tarentinorum, expugnatisque veteribus incolis sedem ibi constituerant. Iustin. III.

Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro.

Ver

III. 4. Strabo VI. p. 426. Hinc *Galaesus Lacedaemonius* Martial. II. 43. 3. *Phalanthinus*, V. 57, 2. *Therapnaeus*, Stat. Silv. II. 2. 111. *Tarentum Phalantheum* Sil. X. 16.

v. 13. *sqq.* Ista mihi regio prae omnibus (excepto Tibure) cum ob soli bonitatem, tum ob mitem aëris temperiem arridet. Docte et ornate haec per partes declaravit poeta. *Ridet*, arridet *mihi*, capit me laeta ac grata sua specie, tenet me, placet mihi ille *angulus terrarum*, terrae (ita iunge) recessus, ubi tranquille et in otio, quae amat senectus, vivere licet, *praeter omnes angulos* t. prae omnibus terrarum locis, ubi desidere volupe est. Augeri sic magisque repraesentari Tarentinae regionis gratiam ac venustatem, quam si simpliciter *praeter omnes terras* intelligas, facile perspicitur. Ad rem Epp. I. 7. 44. *mihi iam non regia Roma, sed vacuum Tibur placet aut imbelle Tarentum.* Angulum terrae Neapolitanae similiter designat Stat. Silv. IV. 8. 6. per *secretam Neapolin; istis enim pax secura locis, et desidis otia vitae, et nunquam turbata quies somnique peracti,* ut de eadem regione Silv. III. 5. 85. estque forte ex imitatione Lucan. V. 376. *Antiquusque Taras, secretaque litora Leucae.* Nisi ibi *secreta* soli debetur ornatui poetico. En versum: *Nec solum festas secreta Neapolis aras ambiat; et socii portus* caet. hoc sensu: Nec Neapolis solum secreta ab aliis, h. non sola sacrum paret, sed et portus caet. in societatem sacri huius veniant. Depravavit locum Markl., corrigendo, *laetata* Neapolis. — 14. Cuius mel praestantissimum habetur, est. Mel Tarentinum *non decedit Hymetto*, h. melli Hymettio, Attico, suaviter pro, eiusdem est notae, bonitatis, non inferiore habendum est loco. *Decedimus* enim, *assurgimus* iis, qui nobis honore, dignitate, meritis superiores sunt. Simillime Virg. Ge. II. 97. *Aminaeae vites, firmissima vina; Tmolus et adsurgit quibus et rex ipse Phanaeus.* v. Markl. ad Stat. Silv. I. 2. 150. Hymetti vero, montis Atticae, mel laudatissimum. Sil. XIV. 199. *nectareis vocat ad certamen Hymetton audax Hybla favis.* De melle Tarentino v. Varro apud Macrob. Sat. II. 12. cf. III. 16. 33. — *viridique certat* caet. Vbi

oleum

Ver ubi longum tepidasque praebet
Iupiter brumas: et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.

Ille

oleum optimum provenit. Hoc iterum per comparationem extulit. *Bacca* olivae Tarentinae *certat*, de principatu contendit (ut in Silii loco modo laud. Stat. Silv. II. 7. 28. *Quae Tritonide fertiles Athenas unctis, Baetica, provocas trapetis.*) *Venafro* cum Venafro, graeca structura, et hoc pro Venafrana bacca; oleum Tarentinum non cedit Venafrano. Palmam huic defert, ac praecipuam gloriam tribuit parti eius, Liciniae dictae, Plin. XV. 3. cf. Serm. II, 4. 69. Colum. V. 8. Martial. XIII. 101. — *viridi*, olivetis consito; apposito epitheto.

v. 17. Vbi per totum annum mitis est aëris temperies. Apte ea declaratur per *ver longum*, quod statim *bruma tepida*, hiems remissior excipit. Stat. Silv. III. 5. 83. *Quas et mollis hiems, et frigida temperat aestas.* Noster Epp. I. 10. 15. *Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis.* Iovi hoc temperamentum tribuitur; nam is *variis Horis mundum temperat* I. 12. 13. Vide omnino V. 16. 53. sqq. et cf. ad II. 10. 15. — *et amicus Aulon* caet. h. vinique optimi ferax *Aulonis* nomine haud dubie tractus (depressior, *αὐλών*) regionis Tarentinae, in quo vinum nobilissimum nascebatur, a poeta designatur. Laudant Martial. XIII. 125. *Nobilis et lanis et felix vitibus Aulon det pretiosa tibi vellera, vina mihi.* *Amicus Baccho*, quem amat Bacchus, vini feracissimus. Sil. XII. 526. *Allifanus Iaccho haud inamatus ager.* Stat. Silv. III. 5. 102. *Caraque non molli iuga Surrentina Lyaeo.* Martial. IV. 45. 3. *Haec iuga, quam Nysae colles, plus Bacchus amavit.* et XII. 99. 3. *Baetis — quem Bromius, quem Pallas amat.* De arvis pomosis idem I. 50. 8. *dulce Botrodi nemus, Pomona quod felix amat.* — *fertili*, qui Aulona vitibus, uvis fertilem reddit, ut *palma nobilis* I. 1. 5. quae nobilem reddit, Diana *prospera frugum* IV. 6. 39. et similia alia. Est adeo *Bacchus fertilis*, *πολυστάφυλος* (Hom. H. in eundem 11.) *φερεστάφυλος* (Oppian. Cyneg. III. 59.) *εὐάμπελος*, *εὔκαρπος*, *πολυγηθέα καρπὸν ἀέξων*, quae

Orphica

Ille te mecum locus et beatae
Poſtulant arces: ibi tu calentem

De-

Orphica ſunt Bacchi epitheta. v. Obſſ. — *minimum*, non *invidet Aulon*, Aulonis uvae non invident *uvis Falernis*, agri Falerni, vinum Tarentinum Falerno haud deterius eſt, eiusdem eſt notae. Nam invidemus praeſtantiori. Simili acumine Stat. Silv. I. 2. 150. *rupesque nitent, quis purpura cedit Oebalis, et Tyrii moderator livet aheni.* Idem totum hunc locum expreſſit Silv. II. 2. 4. *Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos uritur, et praelis non invidet uva Falernis.* Iam obſerva exquiſitam poetae copiam in varianda phraſi: alteri parem eſſe, alterum exaequare, per *non decedere, certare, non invidere.*

v. 21 — 24. Ibi ego tecum lubentiſſime verſarer, viverem. *Ille locus*, illa convallis (Aulon) *beata* (ad utrumque enim refer) amoena ac ferax, *et arces* τὰ ἄκρα, editiora loca, colles *beati*; quod utrumque ſignificantius et copia poetica pro univerſa regione Tarentina ponitur. *Turres arcis Oebaliae* vocat quidem *Tarentum* Virg. Ge. IV. 125. quod tamen quo minus h. l. intelligam, vetat vel oppoſ. *locus*, Aulon. — *te mecum*, me tecum, me et te *poſtulant*, vocant, invitant ad ſe; ſed fortius alterum: cogunt nos illecebris ſuis ad ſe ſecedere. Satis vero frequentata poetis ratione *invitare*, *vocare* nos regio dicitur, quae gratum nobis hoſpitium praebet, in quam lubentes ſecedimus. — *Ibi* ego ſenium componam, moriar: Pro hoc per conſequens poeta: iſta terra tegi, condi aliquando velim: et pro hoc cum tenerrimi amoris adfectu: ibi tu mihi iuſta perſolves. Generale hoc ſpeciali notione repraeſentatur a poeta, quae molliſſimo ſenſu animum perfundit: *Sparges*, conſperges, *lacrima* lacrimis *debitis*, iuſtis, quas mortuis debet humanitas, (fere ut *iuſto comploratu proſequi mortuos* Liv. XXV. 26. Sic et *iuſta facere*, *perſolvere* de ſepulturae officio) ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων Hom. Il. ψ. 9. Orph. Arg. 546. λοιβὰς δοῦναι ἐπιχθονίοις, καὶ δάκρυα λειβέμεν ὄσσων, h. l. cum vi, quae amici defuncti gratia profundas, *favillam* meam, cineres meos; ſed alterum reſpicit ſollennem illum fletum, dum oſſa et cineres adhuc tepidi (quae eſt *favilla*) colligerentur (v. Tib. III. 2, 25.) in honorem mortui editum. Iam pro favillam *meam* quanto

Debita ſparges lacrima favillam
Vatis amici.

quanto ſignificantius, et *vatis* et *amici*: quo honorem iſtum facultate poetica ſe promeritum, amicitiaeque iure a Septimio ſibi debitum pulchro innuit. Ad ſenſum poetae Inſcr. apud Fabrett. p. 64. et Fleetw. p. 32… Μέμνεο κ' ἐν ζωοῖς ἐμέθεν, καὶ πολλάκι τύμβῳ σπεῖσον ἀπὸ βλεφάρων δάκρυ ἀποιχομένῳ.

CAR-

CARMEN VII.

ARGVMENTVM.

Quum Horatius post Philippense proelium a. V. DCCXIII. Romam redisset, Pompeius obfirmato animo in Brutianis partibus remansit, (v. v. 15.) annoque demum DCCXXV. pace inter triumviros et Sex. Pompeium facta, exulibus omnibus data redeundi impunitate, (v. Dio XLVIII. 36. et Vellei. II. 77.) Romam redisse videtur. Itaque Horatius, recepto praeter omnem exspectationem amico vetere, quem revisurum se plane desperasset, exultat gaudio, festumque in eius honorem diem indicit. Reminiscitur autem simul, ut fert animi humani natura, pristinae coniunctionis, quaeque tum laeta tum maxime tristia, quorum iucundissima est memoria, communia habuerint tempora. Animatur totum carmen effreniori laetitiae adfectu; sententiae non tam exquisito ornatu quam vigore quodam, quo legentium animus perculsus abripitur, conspicuae. Comparetur omnino I. 36. et de Pompeio Grospho cf. II. 16. et Epp. I. 12. 23. cf. et Sanad.

AD

AD POMPEIVM.

O ſaepe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiae duce,
 Quis te redonavit Quiritem
  Dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime ſodalium?
Cum quo morantem ſaepe diem mero

Fre-

v. 1. Qui ſaepe mecum *in ultimum tempus deductus es*, ſummum vitae periculum ſubiiſti, in extremum vitae diſcrimen adductus es, *Bruto militiae duce*, dum uterque ſub Bruto militaremus, Bruti partes ſequeremur. Forte nihil amplius poeta voluit, quam: qui mecum ſub infauſtis Bruti auſpiciis militaſti, commilito. *Tempus ultimum* eſt, ubi rerum noſtrarum tam miſera conditio eſt, ubi in tantum diſcrimen adducti ſumus, ut ſalutem ac vitam deſperemus. Ita *ſupremum tempus* dicitur Catullo LXIV. 151. *extremum tempus* ib. v. 169. uti *extrema tempora* Cic. ad Div. X. 12. init. Similiter vero *in extremum caſum deduci*, quod Noſter *in ult. tempus ded.*, dixit Hirt. B. Alex. 7. — 3. 4. Exclamatio ἤθους plena in deſideratiſſimi amici reditu necopinato! Similiter Catull. IX. 3. in Verannii reditu: *Veniſtine domum ad tuos penates, fratresque unanimos anusque matrem? veniſti.* — 3. *Quis te redonavit*, reddidit, reſtituit, ecquo felici fato redditus es *Diis patriis*, ſolo patrio, *Italoque caelo*, Italiae. *Deos*, *Penates*, *Lares patrios* reviſere, ſalutare, *aſpicere* (Serm. II. 3. 4.) et *linquere* (III. 27. 4. V. 16. 19.) ſollennia poetis et abitu et in patriam reditu. *Redonatur* Groſphus *patriae*, facta ei in patriam redeundi poteſtate, donatoque iterum pleno civitatis iure. Hinc cum virtute adiectum, te *Quiritem*, te plenum civis Romani ius iterum adeptum, ab exilio revocatum. Alii Quiritem, militia defunctum, explicant, ex ſollenni dimittendi exercitus formula: Quirites diſcedite. Minus apte in hoc nexu. *Caelum* ſaepius pro parte caeli: tum pro regione

Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.

Tecum Philippos et celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula;

Quum

ne ei ſubiecta. Forte tamen ſimpliciſſimum fuerit, reddi caelo Italo accipere pro: iterum ſub caelo Italiae vivere. — 5. *prime ſodalium*, quem ſodalium omnium cariſſimum ſemper habui. Sodalium haec facta mentio, priſtinaeque conſuetudinis recordatio parant tranſitum ad ſequentem vv. 6 — 8. ſententiam, cuius vulgaris enuntiatio eſt: quocum ſaepe de die convivatus ſum. — *frangere diem* ſolidum *mero*, partem de die gravibus ac ſeriis rebus deſtinato demere, demtamque compotationi dare; decurtare diei ſpatium, noctique illud adiicere; fit hoc compotatione tempeſtivius inſtituta. Vide ad I. 1. 20. — *morantem* qui tardius ire videbatur convivaturis; ſuaviter. — 7. 8. *coronatus capillos*, *ἐστεμμένος*, *στεφανωθεὶς κρᾶτα*, *ἔθειραν*, pro: gerens caput floribus redimitum, capillos ſerto ornatos, eosdemque *nitentes* λιπαροὺς (v. ad I. 4. 13.) unctos, perfuſos *Malobathro*, unguento e malobathri folio. Vtriusque rei ſollennis in lautioris convivii apparatu mentio. Vide vel vv. 22 — 25. *Malobathrum* frutex in Indicis paludibus naſcens, e cuius folio pretioſiſſimum oleum exprimebatur ad unguentum, *ſoliatum* inde dictum Martial. XI. 28. Locus claſſ. apud Plin. XII. 26. unde Syriam quoque Malobathrum arborem habuiſſe diſcimus; ſed *Syrium* h. l. dicitur, quod omnino Indiae merces a mercatoribus Romanis e Syria adveherentur. Sic *merx Syra* I. 31. 12, *nardus Aſſyria* II. 11. 16. *Amomum Aſſyrium* Martial. VIII. 77. 3. *myrrha Orontea* Propert. I. 2. 3. etc.

v. 9 — 12. Tecum pugnae Philippenſi interfui. Diſertius adeo nunc exponit poeta atque exemplo illuſtrat illud *tempus ultimum* v. 1. Male igitur faciunt, qui haec ad proxime antecedentia referunt, hac ſententiae progreſſione: quocum res ſecundas et adverſas communes habui. Sed vv. 6 — 8. non ſpectant ad ſententiam primariam, ſed unice debentur v. 5. uti iam monitum. *Senſi*, graviter pro, expertus ſum *Philippos*, fortunam pugnae ad Philippos, Macedoniae urbem, commiſſae; *et celerem fugam*, ubi fuga

Quum fracta Virtus, et minaces
Turpe ſolum tetigere mento.

Sed

fuga nobis conſulere neceſſe haberemus; perſpicuitatis cauſa τῷ *ſenſi* haec adiecta putanda. Nam *ſentire* detrimenti, cladis acceptae notionem adiunctam habet. Cf. IV. 4. 25. et IV. 6. 3. Ovid. Met. XV. 823. eadem vi: *Pharſalia ſentiet illum*, de Auguſto. In proſa ſimpliciter erat: tecum e pugna Philippenſi aufugi. Fugae celeritatem ulterius declarat per *parmulam*, ſcutum *non bene relictum*, parum decore, turpiter abiectum, quo expeditior ea eſſet. — 11. 12. Quum fortiſſimi quique cecidiſſent, quum nulla prorſus rei bene gerendae ſpes ſupereſſet, ubi adeo pugna excedere minus ignominioſum eſſet. Nam in hunc unice finem apposita haec a poeta, quo excuſatiorem fugam ſuam faceret. Perditis omnibus aufugit Horatius vel abiecto ſcuto ex iſta pugna, ut meliori ſe tempori reſervaret, ubi fortitudinem, quae nullum amplius rei momentum in iſta pugna factura eſſet, patriae maiore cum fructu probare poſſet. Quum *Virtus*, animi ferocia pugnantium *fracta* contuſa, perdomita repreſſa eſſet, h. quum ii, qui atrociter pugnaſſent, devicti eſſent, occubuiſſent, ut ipſe ſtatim explicative ſubiicit. Sil. VI. 14. eadem ratione: *Nec tamen adverſis fuerat fracta Itala virtus.* Sic *fractas minas*, *fractam* re[...] dixit Claudian. XL. 28. [...] XXVI. 431. *fractos bello* Vir[...]gil. et alii. — *et minaces* ca[...] Eadem ſententia magis per [...]cue tantum expoſita. Quod qu[...]dem non aliter fieri poter[...] niſi ſubiecto abstracto in propri[...]um mutato. Ita non intelli[...] quo iure id vitio poetae a qu[...]busdam vertatur. — *minaces* [...] fortiſſime dimicaverant, Bru[...] Caſſii milites. *Minae*, *ira*, [...] truculentia, ſollenni more vir[...]tutem bellicam deſignant apud poetas. Sic *Hannibalis* min[...] IV. 8. 16. *minax Porſennae* ma[...]*nus* V. 16. 4. Hinc *Minae* in comitatu Martis apud Stat. Theb. VII. 51. Forte tamen magis poeticum erit, ſi *minaces* te[...]*gere ſolum* accipias, procubue[...] iacuere, truculentiam vultus [...] in ipſa morte ſervantes; q[...] imagine atrocitas pugnantium egregie repraeſentatur. De Ro[...]manis in bello cum Pyrrho oc[...]ciſis Florus I. 18. *omnium* [...] *manibus enſes, et relictae in* [...]*tibus minae, et in ipſa morte* [...] *vivebat.* Quae tamen paullo [...]rior h. l. ratio videtur. — *te*[...]*gere ſolum mento*, proni in terram procubuere, Homerica fere lo[...]quendi ratione. Hom. Il. β. 41[...] πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζ[...] γαῖαν, et alibi. Vnde Latinis poetis *mordere humum*, *terram*

petere

Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo paventem ſuſtulit aëre:
Te rurſus in bellum reſorbens
Vnda fretis tulit aeſtuoſis.

Ergo

petere ore et ſim. pro cadere, occidi, frequentata. — ſolum *turpe*, turpatum, foedatum ſanguine, cruentatum. Ita et Ouwens N. H. III. 3. p. 372. Alii per interiectionem *turpe!* accipiunt, in re minime turpi; ut reliquorum commenta taceam.

v. 13—16. Sed diverſam uterque in fuga fortunam habuimus. Equidem feliciter ex iſto belli naufragio enatavi, belloque deinceps abstinui, diſceſſi inde: tu ſtatim ei iterum implicitus es, in militia permanſiſti. Ita tene ſententiarum ordinem. Omnes fere ita iungunt: In qua pugna fortiſſimi quique ceciderunt, ex ea equidem incolumis ſervatus ſum. Male vel propter vv. 15. 16. Praeclare vero ac magnifice fugam ſuam adornavit poeta Homerica arte, qua heroes, in ſummum vitae diſcrimen adducti, nube a deo quopiam circumfuſa tecti praelio incolumes excedunt; cuius rei exempla ubivis in Homero obvia. Mercurio id tribuit Horatius, nam in eius tutela poetae, *Mercuriales* ideo appellati II. 17. 29. ratione tamen vafritiae eius ſimul habita, cuius ſignificandae cauſſa ſe Priami exemplo (I. 10. 13.) *per medios hoſtes* a Mercurio ductum ait. Ad hanc Mercurii verſutiam reſpexit Alciphro III. 72. *ἐγὼ δὲ, οἷον ποδῶν εἶχον, ᾠχόμην· καὶ σώζομαι οὐχ ὑπὸ τοῦ τῆς Ἀτλαντίδος Μαίας παιδὸς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ποδῶν καὶ τοῦ τολμήματος. Merc. celer, ὠκὺς* (*Ἑρμῆς ὠκὺς ἐγὼ κικλήσκομαι* Xenocrates in Br. Anal. II. p. 59.) *ὠκύπους* (Eurip. Hel. 247.) *πτηνὸς*, appoſito ad rem epitheto. *ſuſtulit me denſo aëre*, docta brevitate pro, ſepſit, circumdedit me *denſo aëre ἠέρι πολλῇ*, denſa nube, ſicque incolumem per hoſtes *ſuſtulit*, abduxit, hoſtibus eripuit. *Paventem*, viribus diffiſum, fugae intentum; ſuaviter hoc adiectum. — 15. 16. Tu fortunam belli iterum experiebaris, denuo te reliquis Bruti partibus adiungebas. Siciliam, quam Sex. Pompeius tum armis occupaverat, Groſphum petiiſſe, e Velleio II. 72. facile adſequaris; is enim diſerte tradit, omnes, quos praeſenti periculo fortuna ſubduxiſſet, e Brutianis caſtris ad Pompeium confluxiſſe. cf. et Dio XLVII. Iam iſtam ſententiam commoda allegoria explicuit Horatius. Bellum, pugna ſollenni more

Dd com-

Ergo obligatam redde Iovi dapem
Longaque feſſum militia latus

De-

comparatur mari tempeſtuoſo poetis: ſic κῦμα μάχης Tyrtaeo et aliis. Iam Groſphum e pugna Philippenſi vixdum elapſum, profugum novisque ſe ſtatim periculis obiectantem comparat ei, qui fluctibus, unde vix emerſerat, iterum corripitur, ab iisque, cum litori iam proximus eſſet, in altum reiicitur. Eadem imagine uſus eſt Euripid. Heracl. 428. ἔοιγμεν ναυτιλοῖσιν, οἵτινες χειμῶνος ἐκφυγόντες ἄγριον μένος εἰς χεῖρα γῇ συνῆψαν (in manibus terrae Virg. Ge. II. 45.) εἶτα χερσόθεν πνοαῖσιν ἠλάθησαν εἰς πόντον πάλιν. Te litori vicinum unda fluctus reſorbens, κῦμα παλιῤῥόθιον tulit, abstulit rurſus, correptum retulit fretis aeſtuoſis (tertio caſu) in fretum aeſtuoſum, aeſtuans fluctibus, in altum reiecit, h. quod declarative additur, in bellum. Durior tamen haec ratio. Igitur malim: Vnda, fretis aeſtuoſis, dum fretum, mare aeſtuat commotum eſt, h. unda maris aeſtuantis reſorbens rurſus tulit, copia poetica pro, reſorbuit, iterum abripuit; iam ſequi debebat, in altum: pro hoc, ſubſtituta ſtatim, perſpicuitatis cauſſa, vera notione: in bellum. Plerique de Charybdi ſeu omnino vortice h. l. cogitant, quod eius proprium ſit reſorbere, ἀναῤῥοιβδεῖν; ſed praeſtat undam reſorbentem de quovis fluctu a litore reſiliente et cuncta ſecum rapiente intelligere. Virg. Aen. XI. 624 ſeqq. Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus nunc ruit ad terras — nunc rapidus retro, atque aeſtu revoluta reſorbens (rursus ſecum volvens) ſaxa fugit, litusque vado labente relinquit.

v. 17 ſeqq. Sed et haec nova effugiſti pericula, ex his quoque ſervatus es; ergo Iovi ſervatori ſacrum para. Auguſtiorem ſpeciem comiſſationi in felici Groſphi reditu habendae obtendit ſic poeta, ex more. v. I. 36. init. et I. 37. init. Prima libatio Graecis fiebat Διὶ σωτῆρι, (Athen. XV. 5. p. 675.) ad quam forte reſpexit Noſter. Redde, offer, para dapem dapes, epulas ſacras, ſacrificium obligatum, ex voto debitum, votivum. Obligamur Diis, votis nuncupatis; tum et ipſum, quod vovimus, obligari dicitur: reddimus adeo, ſolvimus id Diis, voto damnati. II. 17. 30. reddere victimas, aedemque votivam memento. Propert. II. 21. 60. Tu quoniam es, mea lux, magno demiſſa periclo, munera Dianae debita redde choros; redde etiam excubias caet. cf. Burman. ad Propert. IV. 3. 61.

— 15

Depone ſub lauru mea, nec
Parce cadis tibi deſtinatis.

Obliviofo levia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus

Vn-

— 18. 19. *Depone latus*, corpus (ſed alterum γραφικώτερον. cf. Virg. Ecl. V. 53.) conſide, reclina te, recumbe. Virg. Aen. VII. 107. *Corpora ſub ramis deponunt arboris altae.* — *feſſum*, ipſe feſſus ex *longa militia*; requieſce, refice corpus ſub *laurus* umbra, poſt tam longam militiam. — τῷ *mea* ſuaviter innuit Horatius, apud ſe convivium iſtud celebratum iri; ad quod ſic blande admodum Groſphum invitat. At Baxt. pulcherrimam ἐνάργειαν hic deprehendit; ac ſi ipſe, ut Tityrus Virgilianus ſub fago ſua, ſub laurus umbra recubaret. Quam praeclaram obſervationem, ut vocant quidam, nemo facile ei invideat. Alias argutias ad h. l. attulit Dacer., Maecenatem lauru ſignificari pronuntiando. — *nec parce cadis*, vino te largius invita. Fere ut I. 36. 11. *neu promtae modus ſit amphorae.* — *tibi deſtinatis*, hac feſta luce exſiccandis; *tibi*, nam in Groſphi honorem convivium apparabatur. Minus apte alii: in reditum tuum reſervatis; cum is praeter exſpectationem accidiſſet.

v. 21 *ſqq.* Miram Horatii artem in depingendo effrenioris laetitiae affectu cum alibi (cf. v. c. I. 36. II. 11. et III. 19.) tum hoc maxime loco inſigniter oſtenſam facile ſentias. Quam animo praecipit convivii futuri hilaritatem, in eam ſtatim effunditur, et, quod animum laetitia perturbatum moraeque impatientem addecet, convivium inſtrui, coronas, unguenta afferri, ſodales adcumbere, caet. iubet. Quo quidem artificio totius loci virtus ac vigor miro adiuvatur, adeo quidem, ut non tam convivium deſcribi, quam nosmetipſos in mediam convivantium turbam rapi atque deferri exiſtimemus. Commoto poetae animo vim quoque addit vivida ac per interrogationes praecipitata oratio. — 21. Maioribus nos hodie poculis invitemus. *Ciborium* poculi genus, ore ſuperius lato, inferius anguſto, inſtar fabae Aegyptiae, quam colocaſiam appellatam volunt, cuius calyx vaſorum ac poculorum uſum Aegyptiis praeſtaret. Dicta haec pocula ipſis ciboria. Vid. Scholl. ad h. l. Intpp. ad Heſyc[illegible] v. Κιβώριον

et

Vnguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas

Curat-

et κύαμοι et quos laudat Gesn. Th. L. L. h. v. Eadem ratione Graecis pocula calyces appellantur, similitudine a floribus petita. Grandius vero fuisse poculum illud ciborium, vel inde colligas, quod eius in liberiore comissatione (κώθωνι) ubi maioribus poculis posceretur, mentio fiat apud Athen. XI. 7. p. 477. Atque hac virtute h. l. a poeta puta positum. *Capaciores* enim *scyphos* poeta poscit in re, quae ex voto accidit, V. 9. 33. — *levia*, splendentia, affabrefacta. *Exple Massico*, adimple vino Massico. v. I. 1. 19. *oblivioso*, quod curarum oblivionem inducit; est οἶνος λαθικηδὴς Alcaei apud Vrsin. p. 101. Similiter λήθη ὀδύνης audit in Epigr. ἀδεσπ. LXXIX. 8. (Anal. Br. III. 166.) λοιπόν μοι τὸ κύπελλον ἀποστίλβωσον, ἑταῖρε, καὶ λήθην ὀδύνης τὸν Βρόμιον πάρεχε. Vbi praeclare: ἀποστίλβωσον τὸ κύπελλον, fac ut ardeat, resplendeat, impleatur poculum sc. vino; uti fere *Setinum* in aureo poculo *ardere* dicitur Iuven. X. 27. Atque hanc graeci poetae elegantem doctamque loquendi rationem, haud temere censeas, etiam hic a poeta exhiberi. Doctiore enim ratione iungi possint: *exple levia*, h. exple ita, ut ciboriorum superficies levis sit, resplendeat, imple ad ora usque pocula. Sunt ade κρητῆρες οἴνοιο ἐπιστεφέες, ut Il. θ. 232. dicuntur. Sic vera vim habet epitheton, et ad totam sententiam spectat. — *fun- de cup. ungu.* caet. Vncti coronatique sint capilli. *Conchae* vasa unguentaria, ad concharum formam facta: *Capaces* non simpliciter ornat, ut quae continent ea, quod nonnulli volunt; sed sunt vasa, quae magnam unguentorum vim habent, quibus adeo copiose hodie Grosphum caeterosque convivas uti iubet, ita ut capilli unguentis sint βεβρεγμένοι, διάβροχοι, (ut saepius Graeci loqui) ut *unguenta stillent e madido capillo*, ut Tib. I. 7. 57. Eadem vi *perfundi nardo* est I. 13. 9. et *perfusis liquidis odoribus*, I. 5. 2. Qua eadem virtute unguenta iubet *fundi*, effundi de conchis, quod iam reddit Vet. Schol. Cruqu. „largiter utere odoribus" interpretando.

v. 23. *sqq.* Suaviter Horatius qui sibi prae festinandi studio iam satis occupatus videbatur coronarum nectendarum curam reliquis convivis (non pueris ut volunt quidam e II. 11. 10) demandat. Cum ἤθει igitur variata oratio, pro, *coronas deproperemus*, propere confici-mus

Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego ſanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere eſt amico.

mus, contexamus *apii* vel *myrti* frondibus, prout quaeque magis ad manus eſt; ſuaviter in ſumma feſtinatione declaranda. Niſi *ve* h. l., ut et alibi apud Noſtrum, non disiungit, et ſimpliciter eſt pro *et*, ut *corollas* intelligamus *indiſtinctas* (ut Catull. LXIV. 284. vocat) h. e. variis floribus ac frondibus, h. l. ex apio et myrto conſertas. Apium *udum*, δροσερὸν, recens, adeoque viride, χλωρὸν σέλινον. Nam illud genus apii, quod in humidis locis naſcitur, a poeta, ut quidam volunt, hic reſpici vix putem. *Deproperare*, ut σπεύδειν Gr., *feſtinare*, *urgere* (Virg. Ovidio, Statio, aliis) eſt, feſtinanter conficere. Cf. V. 12. 22. v. Lamb. — *quem Venus* caet. Regem convivii ſortiamur. *Venus* h. iactus talorum Venereus, (qui erat, ubi tali quatuor, quibus fere ludebatur, diverſos numeros, puta I. III. IV. VI., oſtenderent. Lucian. Amor. T. II. p. 415. καὶ βαλὼν μὲν ἐπὶ σκοποῦ, μάλιστα δ' εἴ ποτε τὴν θεὸν αὐτὴν (*Venerem*) εὐβολήσειε, μηδενὸς ἀστραγάλου πεσόντος ἴσῳ σχήματι. res nota. Vide Lamb. et Geſn. Th. LL. v. *talus*.) *dicit*, conſtituit, eligit *arbitrum bibendi*, qui leges bibendi fert, regem convivii. vid. ad I. 4. 17. — 26. Totum me laetitiae tradam. *Non ſanius*, inſanius, magis *bacchabor*, inſaniam inſtar *Edonorum*, Thracum; inter quos compotationes liberius atque immoderatius celebrari ſolitae. v. ad I. 27. 1. — *dulce* volupe, iucundum eſt (ut Propert. II. 9. 17.) lubet *furere*, exultare, vino largius indulgere (θέλω θέλω μανῆναι, Anacr. 31.) *recepto* reddito mihi *amico*, in amici deſideratiſſimi reditu.

C A R M E N VIII.

ARGVMENTVM.

Miro acumine Horatius hoc carmine Barines, insignis pulchritudinis puellae perfidiam ita perstringit, ut, cum fidum constantemque amorem ipsi denuo adfirmaret, fidem ei habere posse neget, quoniam toties peierantem non modo nulla periurii poena secuta sit, verum etiam ei inter ipsa periuria maior in dies formae venustas accesserit, ut adeo per sanctissimas res iurare utile ipsi esse appareat. Inde accidere ait, ut vel ii, qui perfidiam eius multoties experti sint, qua sunt animi, formae eius illiciis detenti impotentia, a perfidae limine recedere nequeant, novique usque amatores succrescant. Qua quidem ad insignem Barines pulchritudinem declarandam vix ulla cogitari potest ratio efficacior, quam quidem, animum magis quam oculos ferientem, utinam potius, quam pictores imitentur nostri poetae! — Oratio in hoc carmine docta ornata, exquisita: numerorumque suavitatem vel obtusior paulo facile animadvertat. Graecae autem, quae hinc inde adtextae sunt, ideae suspicioni, quam argumentum suppeditat, robur addunt, graecum Horatio exemplum ob oculos fuisse.

A D B A R I N E N.

Vlla si iuris tibi peierati
Poena, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres vel uno
Turpior ungui:

Cre-

v. 1. Exordium scenicum, uti apte Scholl. vocant; puta Barinae, quae constantiam suam in amore Horatio iactaret, seque in fide permansuram sancte iuraret, haec a poeta responderi: Si unquam periurii poenam tulisses, si unquam periurium tibi nocuisset; quod utrumque docte coniunxit poeta; *si ulla* vel minima *poena iuris peierati*, periurii *tibi unquam nocuisset*, noxam, damnum, detrimentum corpori tuo inflixisset, si vel levissimam inde notam traxisses. Damna enim, quibus corpus affligeretur, morbi, etiam mors praematura ex antiqua superstitione gravioris sceleris, maxime periurii, poena, a Diis vindicibus immissa, putabatur. Tibull. I. 3. 51. *Parce, pater, timidum non me periuria terrent, non dicta in sanctos impia verba deos.* Iuven. XIII. 230. *missum ad sua corpora morbum infesto credunt a numine.* Iam gravissima puellis poena, pulchritudinis iactura, cuius metu facile a periurio revocentur. Ovid. Amor. III. 3. *Esse deos credamne? fidem iurata fefellit: et facies illi, quae fuit ante, manet. Ius peieratum* dixit poeta ad formam *iuris iurati* (*fide sacrati*, ut est apud Ennium) s. *iurisiurandi*; nam *iurare* est fidem dare iuramento interposito; hinc *ius peierare* fidem iuratam violare, adeoque *ius peieratum* est fide, ut ita dicam, profanatum, laesum, periurium. Suaviter vero τῷ *unquam* poeta puellam crebrae perfidiae incusat. — 3. 4. Si tenue saltem poenae in te vestigium extaret; si *turpior* deformior *fieres uno* (ad utrumque enim refer) *dente nigro vel ungui*, si vel unus tibi dens nigresceret, si vel in uno ungui macula quaepiam s. nota appareret: tum sane facile adducerer, ut *crederem* tibi iuranti, asseveranti, te constanter me amaturam esse; quia tum religiose iusiurandum servatura esses, deos periurii vindices reverita; amittendae adeo pulchritudinis metu; suaviter.

Crederem. Sed tu, ſimul obligaſti
Perfidum votis caput, eniteſcis
Pulchrior multo, iuvenumque prodis
Publica cura.

Expedit, matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis

Signa

v. 5—8. *Sed tu* fidem verbis tuis a me vix impetraveris, quandoquidem e re tua eſſe videtur, peieraſſe; quum inter ipſa periuria pulchrior evadas. *Simul* ac, quotiescunque *obligaſti*, obſtrictum, obnoxium feciſti *caput perfidum*, tuum, te perfidam, *votis* exſecrationibus, diris, h. ubi peieraſti, periurii rea facta es. *Obligamus* nos, caput noſtrum *votis*, devovemus nos, imprecamur nobis inter iurandum mala ac poenas; iisdem nos *obligavimus* (obſerva temporis rationem) obnoxii facti ſumus, peierando, iureiurando neglecto. Paullo tamen ſubtilior haec quibusdam ratio videri poſſit. Igitur forte praeſtat, obligare ſe votis cum eam dici, dum ea ſibi imprecatur, dum iurat; tum eum, qui periurii reus, iisdem obnoxius ſit, ut h. l. Ambiguitati cavit poeta epith. *perfidum.* — *eniteſcis pulchrior*, gratior ſis, videris pulchrior. — *Cura* docte puella dicitur, quae curam, h. amorem pectori iniicit, pectus amore inflammat. Sic μέλημα τοὐμόν amaſium ſuum appellat Sappho, teſte Iuliano, apud Vrſin. p. 19. Sic παίδων μέλημα ſimili ratione Anacreon vocatur Antip. Sid. c. LXXVI. 2. (Anal. Br. II. 27.) Adde Pind. Pyth. X. 90. ubi Hippocleas ἐν παρθένοις μέλημα audit. Latinorum poetarum loca adponere nihil attinet. v. Scal. ad Virg. Cir. 75. et Stanl. ad Aeſchyl. *Choeph.* v. 747. Iam Barine *prodit publica cura iuvenum*, h. omnes iuvenum oculos, dum in conſpectum venit, allicit, in ſe convertit, quod ſimpliciter eſt pro, omnes in amorem ſui rapit. *eſt* cura iuvenum: *ſed* alterum decorum puellae inceſſum ſimul ob oculos ponit. *Tota* vero ſententia eximiae Barines pulchritudine declarandae inſervit, ut I. 4. 19.

v. 9. *ſqq.* *Tantum* igitur abeſt, ut periurii poena te ſequatur, ut videatur *adeo expedire*, tibi utile eſſe, per ſanctiſſimas res iurare. Iam

res

Signa cum caelo, gelidaque Divos
Morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Sem-

res sanctissimae in specie declarantur exquisito cum dilectu per *opertos* urna reconditos *matris cineres*, per quos, uti omnino per eos, quos in vita habebant carissimos, iurare sollenne; et huius iurisiurandi magna erat religio. Propert. II. 16. 15. *Ossa tibi iuro per matris et ossa parentis, — me tibi ad extremas mansurum, vita, tenebras.* Vide ibi Burm. et Barth. ad Stat. Theb. V. 529. — *fallere cineres*, iurisiurandi fidem, per cineres datam, fallere, iusiurandum per cineres factum negligere, laedere, peierare. Nota formula iurisiurandi, *si fallo*, caet. de qua v. Livinei. ad Prop. l. l. — *signa noctis*, sidera, ut saepissime poetae post Lucretium. Suaviter haec memorata in iureiurando ἀφροδισίῳ; nam noctis tempore condicta amatori hora, (ubi *sidera furtivos hominum vident amores*, Catull. VII. 8.) illud factum innuunt. Meleag. c. LXXI. (anal. Br. I. 21.) *Νὺξ ἱερή, καὶ λύχνε, συνίστορας οὔτινας ἄλλους ὅρκοις, ἀλλ' ὑμεῖς εἰλόμεθ' ἀμφότεροι.* Cf. V. 15. init. — *taciturna*, quatenus ad noctem pertinent, cuius proprium est *silentium*. Sic *tacitae silentia lunae* Virg. Aen. II. 255. — *toto cum caelo*, et caelum; Similiter coniunxit Virg. Aen. IX. 429. *caelum hoc et conscia sidera testor.* v. Torrent. — *gelida morte car.* immortales ἐμφατικῶς, ut *Dii magni* in eadem re vocantur V. 15. 3. mors *gelida*, frigida (Virg. Aen. IV. 385.) perpetuo epitheto.

v. 13. Suavis pictura: Venus, dum Barine per numen suum peierat, non movetur periurio, non indignatur; sed *ridet*, se in fraude amatori facienda ad partes vocari; quae imago tanto aptior videri debet, cum sit dea δολόμητις, quae proprio munere ἐξαπάτας (Hesiod. Θ. 205.) sortita sit. Nobilitatur vero sic a poeta communis sententia: periuria amantium impune fieri, non vindicari a Diis, Ἀφροδίσιον ὅρκον οὐκ ἐμποίνιμον εἶναι, ut est apud Stob. in Grot. Flor. p. 123. cf. Schotti Adag. p. 201. et 378. Nota Tibulliana (III. 6. 49.) *Periuria ridet amantum Iupiter, et ventos irrita ferre iubet.* et I. 4. 21. *Nec iurare*

Semper ardentes acuens ſagittas
Cote cruenta.

Adde,

iurare time: Veneris periuria venti irrita per terras et freta ſumma ferunt. Meleag. epigr. laud. v. 5. νῦν δ' ὁ μὲν ὅρκια φησὶν ἐν ὕδατι κεῖνα (Ἀφροδίσια) φερέσθαι. Plato in Phaedro, citante iam Lamb. ad v. 1. ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, addita ratione, ὥσπερ, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλιγοστὸν κεκτημένων. Vnde forte tuearis *ineptum amorem*, qui, quam iniicit animo impotentiam amentiamque, *dum aliquid cupiens praegeſtit apiſci, nil metuit iurare, nihil promittere parcit* (Catull. LXIV. 145.) in Tib. I. 4. 24. *vetuit Pater ipſe valere, iuraſſet cupide quidquid ineptus amor.* Spectat etiam huc Callimachi epigr. XXVI. v. 3. ὤμοσεν· ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων, uti iam aliis notatum. — *Inquam*, eſt enim ſuperioris ſententiae, ſi curate attendas, docta tantum variatio. Eodem enim fere redeunt: peierando pulchrior fis, expedit peierare, et, rident dii periuria tua. Simplicius tamen, ac, ſi quid iudico, magis poeticum videtur, accipere pro, certiſſime perſuaſus ſum, res adeo ſatis manifeſta videtur, cum pulchrior indies fias, Venerem ipſam ridere caet. — *Nymphae*, ut Veneris comites; res nota. — *ſimplices* munditiis (I. 5. 5.) ſimpliciter comtae, ſimplici cultu decorae, ut deae agreſtes. Quae eodem reſpectu *ſimplices* dici poſſint, fraudum inſciae, rudes; quandoquidem *neſcia fallere vita* (Virg. Ge. II. 467.) proprie ad rus ſpectat. Vtrovis modo ad ornatum ſimpliciter ſpectat epitheton. Qui „*mites, faciles* ad ignoſcendum quiduis" interpretantur, ii viderint, quo exemplo, quave ratione hunc loquendi uſum ſuffulciant. Nam Virgilii locus Ecl. III. 9. a Schol. Cruq. iam ad partes vocatus, rem, non vero verba, illuſtrat. — *Cupido ferus*, ἄγριος, amantes excrucians, crudelis. — 15. 16. Amor *ſagittas cote acuens* quam ſuavis pictura! Eadem idea in gemma expreſſa. v. Lippert. Mill. I. 798. — *ſagittas ardentes*, τόξα ἔμπυρα (Meleag. XXVIII. 3. Anal. Br. I. 11.) πυρίπνοα (Id. c. L. 1.) πυριπνέοντες οἰστοὶ (Muſae.) πυρόεντα βέλη (Palladas XCIV. 2. Anal. Br. II. 426.) igne tincta, ut Moſchus Id. III. extr. (ἀελὶ πυρὶ πάντα βέβαπται) eleganter fingit. Αἰθομένην φαρέτρην eodem

Adde, quod pubes tibi creſcit omnis,

Ser-

eodem phantaſmate Amori tribuit Satyr. Thyillus IV. v. 2. (Anal. Br. II. 276.). Amoris, qui, ignis inſtar, cor, medullam, oſſa depaſcit, exedit, torret, effectus hoc figmento deſignari, quis non ſentit? Ex infinitis paene poetarum locis unum delibare liceat Senec. Hippol. 640. ſqq. *Pectus inſanum vapor ardorque* (ita corr.) *torret; intimas ſaevus vorat penitus medullas, atque per venas meat viſceribus ignis merſus, et venis latens, ut agilis altas flamma percurrit trabes.* — *Cos cruenta*, ſanguine madefacta, perfuſa, pro aqua vel oleo; exquiſita et aptiſſima rei imagine. Auget enim impenſe feritatis, quam *ſanguine* repraeſentant poetae, notionem. Sic Tibull. I. 2. 39. Veneris truculentiam inde repetit, quod *ſanguine nata* ſit. Inde *αἱματόφυρτα βέλη* Amori tribuit Meleag. L. 8. (Anal. Br. I. 16.) eundemque *aſſiduum cum ſanguine ſuo bellum gerere* ſ. ut clarius Theocritus II. 55. ait, ſanguinem e corpore exſugere (*τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα — πέπωκας;*) queritur Propert. II. 9. 16. Nollem vero eo progreſſos eſſe viros doctos ut quaererent, quonam ſanguine cos iſta perfuſa cogitari debeat; e qua nodoſa atque anxia quaeſtione mirum ni Horatius, ſi ei obiecta foret, riſu ſe expediturus fuiſſet. Iani inde eo delapſus eſt, ut *cotem cruentam* explicaret, veneno tinctam; quatenus antiquis ſerpentum ſanguis pro veneno haberetur, et venenatae ſagittae Cupidini tribuerentur. Quod utrumque etſi verum ſit; admodum tamen vereor, ne iſtaec per ſe ſatis docta ingenioſaque interpretandi ratio paulo longius h. l. petita ſit: tum *cruor, cruentus* dubito an abſolute de veneno uſurpetur. Semper enim eſt *ſanguis viperinus* (I. 8. 9. V. 3. 6.) *cruor vipereus* (Ovid. Pont. IV. 7. 36.) et ſic porro. Sed propulſare ſimul atque diluere ſic volebat vir elegantis iudicii, qui *ardere, fervere* itidem de veneno dici nollet, ſuperciliofam Homii (Elem. crit. c. XX.), incongrua (*ardentes* ſagittas, et cotem *cruentam*) hic iungi clamantis, cenſuram. Sed res ad animi ſenſum revocari debet, ubi ardentes Amori ſagittas poetae tribuunt, nec ita intelligendae, ut fulmen *πυρπάλαμον βέλος ὀρσικτύπου Διός* Pind. Ol. X. 96. et Aeſch. Prom. 925. *πυρίπνοον βέλος* dicitur; qua etiam de cauſſa Amor Moſcho III. 7. *πυρὶ εἴκελος*, et Apollon. III. 286. eius telum, quod Medeae cor adurit, ab effectu adeo, vocatur *πυρὶ εἴκελον*. Sed ad hanc rationem ne confugere quidem neceſſe exiſtimo: nam, ſi hoc

pro

Servitus crefcit nova; nec priores

Im-

pro norma ftatuere velis, ut imago poetica ne admixtos colores habeat, qui novam aliam animo obiiciant ideam, quot, quaefo, poetarum loca, fere pulcherrima, (maxime enim tum accidit poetis, ubi phantafmatum ubertate tument) ad hanc iudicii fubtilitatem effent exigenda, obeloque transfigenda! Sic, ut eiusdem rei defungar exemplo, Dido apud Virg. Aen. IV. 2. in eodem verfu et Amoris *vulnere faucia*, et Amoris *igne uri* dicitur; quo utroque, etfi plane diverfo (nam *ἰοῖς πυρφόροις* vulnus infligi cogitandum effe, haec quidem docta fed paullo fubtilior videtur ratio) modo amoris effecta poetis defignantur, nota ratione. Mirum vero utique, ne unum quidem, quantum fciam, interpretum, quibus, quae Homius fatis pro imperio pronuntiaffet, fatis probabilia viderentur, commoda, quaeque primo fe loco offert, interpretatione illa elevaffe; nimirum, ut fagittae dicantur *ardentes*, quae, in cote fubactae attritaeque, inardefcunt, fervent; Amore ipfo operis ftudio fervente, opus urgente. Poffis etiam, doctiore dicam, an argutiore modo, fag. *ardentes* explicare, *αἵματι ζέουσας*; ut proprie fanguis agitatus coqui, ardere; tum et ipfae fagittae eo adfperfae ardere dicerentur, eadem plane ratione, qua δάπεδον αἵματι θύειν Homero Od. XXII. 309. Quid? fi cos *cruenta* ornatu poetico fimpliciter fit, quae fanguine, e fagittis αἱματοφύρτοις ftillante, adfperfa eft? Sed ἴσχω, ne adnumerandis argutiis his rationibus me mihi placere quibusdam videar. Iam de fenfu totius loci, de quo primo loco quaerendum erat, ut pauca moneamus, minus recte agere intpp. videntur, qui fic univerfe Cupidinis mores depingi ftatuunt; quae fatis languide appofita imago foret, fed, ratione Barines habita, eft Amor novos usque amatores ifti puellae inter ipfa eius periuria concilians: quam fententiam difertius expofitam ftatim fubiungit poeta. Caeterum idem phantafma eft apud Philodemum, mellitiffimum poetam, c. XF. (Anal. Br. II. p. 86.) Οὔπω σοι καλύκων γυμνὸν θέρος, οὐδὲ μελαίνει βότρυς ὁ παρθενίους πρωτοβολῶν χάριτας· ἀλλ᾽ ἤδη θοὰ τόξα νέοι θήγουσιν Ἔρωτες, Λυσιδίκη, καὶ πῦρ τύφεται ἐγκρύφιον.

v. 17. *Adde quod*, quid? quod omnis *pubes*, iuventus, quidquid eft iuvenum, *crefcit*, fuccrefcit, adolefcit *tibi*, in tui gratiam, ut tuo fe fubmittant imperio, omnes tua forma capiuntur; hinc ornate et perfpicuitatis cauffa adiicitur, *fervitus crefcit*

Impiae tectum dominae relinquunt
Saepe minati.

Te

crescit nova, novorum amatorum, qui tibi serviant, tibi crescit copia, nova servientium cohors paratur. *Servire, servitium* de amante; uti contra *regnum* amatae tribuitur; res notissima. Ad verba ac sensum Nostri plane Tibull. IV. 5. 3. *Te nascente novum Parcae cecinere puellis servitium et dederunt regna superba tibi.* — nec *priores*, veteres amatores te relinquunt. Pro hoc quanto ornatius ac ad declarandam Barines superbiam, pulchritudinisque eius vim, quae vel sic amatores sibi obstrictos retinere valeat, fortius: non relinquunt *tectum*, semper iacent ante fores (*exclusos* enim a puella cogita) puellae *impiae*, fraudulentae, periurae, quam vel sic *dominam* suam salutant, cuius imperio vel sic parent. — 20. Etsi iam *saepe minati* sint, se eam relicturos: suaviter ad naturam amoris et ad formae potentiam designandam! Eiusmodi minae amatorum inanes in eroticis poetis satis obviae.

v. 21. *sqq*. Docta enumeratione exornatur amplius antecedentium versuum sententia. *Matres te metuunt*, timent ne *iuvenci* nati *sui*, adultiores facti, pulchritudine tua irretiantur. *Iuvenci*, non sine virtute, in re turpicula. cf. II. 5. 1. — *senes* metuunt, ne filii meretriciis tuis artibus ad bona profundenda inducantur, ne ipsi argento emungantur, cuius rei bene multa Comici exempla suppeditant. Suaviter vero, et ex rei natura mater pudori filii, pater senex patrimonio suo timet. Hinc *parcus*, adposito ad rem epitheto. — et *virgines nuper*, recens *nuptae*, κόραι ἀρτίγαμοι, νεόνυμφοι, vixdum maritatae, ubi adeo recens adhuc amor est, vel hae te metuunt suis maritis, timent, ne mariti sui illecebris tuis detineantur, a se abstrahantur. Hinc *miserae*, ob hanc anxietatem; nisi potius ad amoris vehementiam in novo coniugio referre praestat. — *tua ne ret. aura mar.* Mirus est dissensus Intpp. et VV. DD. qui hunc locum attigerunt, in constituenda *aurae*, unde sententia pendet, notione h. l. Servius (quocum Nestor facit in Vocab. hac voce) ad Virg. Aen. VI. 204. de splendore s. pulchritudine capiebat; quo sensu et in Virg. l. l. et alibi (veluti Prisciano Perieg. 1020. *iaspis aura viridi splendere* dicitur) occurrit. Eodem sensu ἀϋτμὴν Graecis adhiberi, notavit ad Virg. l. l. Heynius, laudato Callim. H. in Dian. 117. cui adde sis luculentum

Te ſuis matres metuunt iuvencis
Te ſenes parci, miſeraeque nuper

Vir-

lentum Orphei locum Arg. 1219. de ſplendida Circes pulchritudine; Στίλβε δὲ καλὰ πρόσωπα, φλογὸς δ' ἀπέλαμπεν ἀϋτμή. Durius tamen h. l. abſolute ſic poſitum videri debet, quandoquidem in omnibus locis adiectum aliquid deprehendas, quod ad hanc ſplendoris notionem manu quaſi ducat. Sic in Callim. eſt φάεος ἀϋτμή, in Orph. φλογὸς ἀπέλαμπεν ἀ. in Virg. aura *reſulſit*, in Priſc. aura *ſplendet*. Acronis ſcholion „aut facilitas, qua in amorem trahuntur: aut unguentorum odor, ut ipſe ſuperius" *aurae fallacis* aut mutilum eſt, aut, quod verius exiſtimo, ultima eius ab inepto homine aſſuta videntur; nam *auram fallacem* (I. 5. 11.) aliter, et quidem rectius ibi idem Acron interpretatus eſt. Neque prior eius ratio, qua imaginem ab aura *ſecunda* deſumtam putaſſe videtur, admodum blanditur; nam ventus ſecundus *fert*, non *retardat*. Meliora paullo ſuppeditat Porphyrion, qui generatim „amoris auram, quae ad te eos fert" intelligit; imagine a navigatione petita. Scilicet a Veneris vel Amoris aura impellimur, agimur, ferimur, ἐρωτοπλοοῦμεν, (Meleag. LXIX. Anal. Br. I. 21. ἡ φίλερως χαροποῖς Ἀσκληπιὰς, οἷα γαλήνης ὄμμασι συμπείθει πάντας ἐρωτοπλοεῖν) amori dediti: Amor adeo nobis *adſpirat* (Tibull. II, 3. 71.) defert nos ad eum, cuius amore accenſi ſumus. Eurip. Iphig. A. 68. Tyndareus δίδωσ' ἑλέσθαι θυγατρὶ μνηστήρων ἕνα, ὅτου πνοαὶ φέροιεν Ἀφροδίτης φίλαι. Diſertius allegoricam hanc rationem expoſuit Meleag. c. XLV. (Anal. Br. I. 14.) digno, quod et hic legatur: Χειμέριον μὲν πνεῦμα· φέρει δ' ἐπί σοί με, Μυΐσκε, ἁρπαστὸν κώμοις ὁ γλυκύδακρυς Ἔρως. Κυμαίνει δὲ βαρὺ πνεύσας Πόθος. (contra *placidus leniter afflat Amor* apud Tibull. II. 1. 80.) ἀλλά μ' ἐς ὅρμον δέξαι τὸν ναύτην Κύπριδος ἐν πελάγει. Iam mariti, quos Amoris aura, ut ita dicam, ad uxores ſuas ferre deberet, aliorſum feruntur, abripi ſe patiuntur a recto curſu, ſicque *retardantur* detenti Barines aura, h. quae ad Barinen fert. Magnam ſane probabilitatis hic explicandi modus prae ſe fert ſpeciem; amplectendumque eum duxerim, niſi tertius ſupereſſet, isque, etſi ad noſtrum ſenſum inſuavis, e genio tamen iſtius aetatis haud indecens, et ex ſermonis poetici indole, qua puella cum iuvenca comparatur (v. ad II. 5. init.)

uni-

Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

unice verus: ut *aura* accipiatur de odore, (nam *aura* generatim poetis eſt, quidquid ſenſu aliquo percipitur, uti recte cenſet Wernsdorf. Poet. min. V. I. p. 412. Sic de ſono recte accipiebat Ruhnk. in Prop. II. 20. 72. *Si modo clamantis revocaverit aura puellae*, quod vel adi. *clamantis* docet) a iuvenca emiſſo, quo captato iuvencus in amorem furioſe fertur. Virg. Ge. III. 250. 1. *Nonne vides, ut tota tremor pertentet equorum corpora, ſi tantum notas odor attulit auras?* quem locum et alii attulere. Nec eandem imaginem regio epithalamio adponere dubitavit Claudian. de Nupt. Hon. 287. ſqq. qua vivide amoris aeſtum declararet: *calet obvius ire iam princeps. — — Nobilis haud aliter ſonipes, quem primus amoris ſollicitavit odor, tumidus* caet. Praeclare adeo, quod hac imagine unice expreſſum volebat Horatius, deſignatur ſic efficacia ac vis pulchritudinis Barines, maritos *retardantis*, ab uxoribus avocantis, et ad ſe trahentis maximaque ſui cupiditate incendentis. Caeterum Schraderus, iuvenis adhuc, Animadvv. ad Muſae. p. 303. auram, ſuavem puellae halitum, ἄσθμα ἡδὺ, intelligebat; ut reliquorum commenta taceamus.

CAR-

CARMEN IX.

ARGVMENTVM.

I. Valgium Rufum, poetam epicum (*Tibull. IV. 1. 180. Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus, Valgius.* ubi v. Broukh.) *et elegiarum scriptorem, ab immoderato et continuo luctu ex Mystae cuiusdam, quem filii loco habuisse, saltim paterno amore amplexus esse videtur, morte suscepto abstrahere hoc carmine annititur poeta, desumto primum e natura, quae vices suas experiatur, in qua adeo tristibus laetiora succedant, momento; quo quidem qui parum ad doloris sensum leniendum valere existimant, ii sane locum poetice tractatum in poeta reprehendunt; ne illud tangam, multo efficacius ad animum poetae, ad quem hoc carmen scriptum est, commovendum illud videri debere. Deinde aliorum Valgio proponit exempla, qui similes casus moderatius tulerint, finemque aliquando luctui statuerint. Denique, quae splendidior huius carminis pars est, monet eum, ut a privata tristitia animum ad publicam laetitiam, triumphosque Augusti carmine celebrandos convertat, et in hoc aegritudinis solatium quaerat. Qua quidem ad Augusti victorias argumenti conversione, hoc quidem idearum nexu, nihil cogitari potest dulcius, nihil excellentius. Oratio in hoc carmine lectissima, imaginum poeticarum nitor summus, exquisitiorque doctrina antiquitatis passim adspersa. Ad a. DCCXXXV. h. c. esse referendum, docet eius exitus.*

AD

AD VALGIVM.

Non ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros: aut mare Caſpium
Vexant inaequales procellae
Vsque; nec Armeniis in oris,

Ami-

v. 1 — 8. Conſolatio eſt, ut ita dicam, poetica ad *poetam* Valgium: e natura deſumtis, quae modum luctui et lacrimis eius ponere iubeant, momentis. Naturam vices ſuas experiri; non ſemper triſtem rerum eſſe faciem; aliquando ſuccedere et laetam. Similiter hunc locum tractatum vide I. 7. 15. ſqq. ſed II. 10. 15. huc non facit; ibi enim colores ad erigendum in adverſa fortuna animum attemperati. Statii imitationem Silv. II. 1. 205. ſqq. a naturae interitu (cui argute diei, noctis et ſiderum *obitum* immiſcet) doloris fomenta quaerentis, vix probes. Iam generalem ſententiam: naturam non ſemper in luctu ac ſqualore eſſe, exquiſite poeta ſpecialibus exornatam dedit ideis. — 1. Praeclare una imagine duas rerum ſpecies repraeſentat, caelum nubibus obductum, et terram nimia pluvia ſqualidam. *Imbres* non ſemper *manant*, torrentium inſtar effundunt ſe e *nubibus in agros*, inde *hiſpidos* factos, horridos, continu s imbribus ſqualidos. Proprium enim *horrere* de ſqualore, inculto habitu, deformi adſpectu. Argutantur Intpp. — 2. nec mare ſemper procelloſum eſt. Lectiſſima ſingula. *Aut* nec (ut v. 6.) *usque* continuo *procellae vexant*, turbant, agitant mare. *Vexare* fortiori hoc ſignificatu adhibuit poeta exemplo Lucretii, qui *montes ſilvifragis venti flabris vexatos* ſimiter dixit L. I. 276. cf. ad IV. 14, 23. — Procellae *inaequales*, docte dicuntur, quae mare inaequale reddunt. Nam mare fluctibus commotum poetis eſt *aſperum*. Sic *aequora nigris ventis aſpera* dixit I. 5. 6. uti ἐκ δεινοῦ τρηχεῖα Νότου θάλασσα eſt apud Statyll. in Anthol. gr. III. p. 358. et τετρηχυῖα θάλασσα apud Leonid. Tar. XCVI. (Anal. Br. I. 246.) Idem tamen et alteram exquiſitiorem rationem, quae h. l. eſt, adhibuit c. XC. 1. (Anal. Br. I. 244.) Εὔρου με τρη-

Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.

Tu

τρηχεῖα καὶ αἰπήεσσα καταιγὶς — ἔβλαψε. Mare *Caſpium*, cum dilectu, nam hoc inprimis procelloſum putatur. Ad ſententiam poetae Eurip. Herc. fur. 102. Καὶ πνεύματ᾽ ἀνέμων οὐκ ἀεὶ ῥώμην ἔχει — ἐξίσταται γὰρ πάντ᾽ ἀπ᾽ ἀλλήλων δίχα. — 4. Nec glacies, hiems per totum annum durat. Aqua, frigore concreta *ſtat*, conſiſtit, (ut I. 9. 4.) proprio vocabulo: quocum convenit epith. *iners*, motu ſuo deſtituta, curſu impedita. Nam *inertia* ea naturae poetis vocantur, quae motu carent. v. ad III. 4. 45. Vtrumque pariter coniunxit Lucan. V. 436. *Sic* ſtat iners *Scythicas adſtringens Boſporos undas, quum*, glacie retinente, *fretum non impulit Hiſter*. Eidem *ſtagna iacentis aquae ignava* v. 443. et mox *inertia aequora*, *languor profundi*, et *torpentia ſtagna* dicuntur. Sic *gelu pigrum* I. 22. 24. — *orae Armeniae* h. l. de montoſis Armeniae tractibus, puta Tauro, Niphate, aliisque intelligendae. Sed et proprie *orae* accipi poſſunt de finibus Armeniae, Septentrioni oppoſitis; *quae pars Aſiae iniuria ſideris rigentis vaſtas ſolitudines habet* ut Plin. H. N. VI. 15. — 6. Peregrinis, quas ipſa aliunde arceſſere cogebat rei natura, ſuccedit iam domeſtica, ut ita dicam, imago. Generale erat: venti non per totum annum vehementer ſpirant. Pro hoc ſpecialius et ſignificantius erat: Promontoria non continuo ventis turbantur; quandoquidem haec et crebrius et vehementiorem ventorum vim experiuntur. Iam pro quovis promontorio eſt *Garganus*, mons Apuliae, qui in mare Hadriaticum (verſus inſulas Diomedeas) exit. Lucan. V. 379. *Calaber quae obnoxius Auſtro Appulus Hadriacas exit Garganus in undas.* Hinc *promontorium montis Gargani* vocat Plin. III. 11. quem apte laudat Wernsd. ad Priſciani Perieg. 94. *Hoc mare* (Siculum) *Gargani concludit Iapygis ora.* Infame erat tempeſtatibus, ut patet vel ex Epp. II. 1. 202. *Garganum mugire putes nemus.* Tum pro vulgari: Garganus infeſtatur Aquilonibus, doctius et exquiſitius eſt, *querceta* Gargani *laborant*, convelluntur, vix reſiſtere valent *Aquilonibus*. Garganum ſaltuoſum demonſtrat vel *Horatii* locus

Tu ſemper urgues flebilibus modis
Myſten ademtum; nec tibi Veſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.

At

cus modo laudatus. *Frugifer* ideo dictus Lucan. V. 378. Cf. Sil. IV. 563. VII. 366. VIII. 630. Claudian. de IV. Conſ. Hon. 107. *Laborant* arbores, quae ventis ſe deprimentibus aegre quaſi obnituntur, iis labefactantur. Vide, quae de exquiſito hoc vocabuli uſu dedimus ad I. 9. 4. *Aquilones* memorat poeta, tanquam ventum vehementiorem. Nam proprius ac domeſticus huius regionis eſt Iapyx, (v. ad I. 3. 4.) et, qui ex adverſo ſpirat, Auſter. Hinc *obnoxius Auſtro Garganus* in Lucan. l. l. Mare enim *Siculum tunditur Auſtro* Priſcian. Perieg. 106. — 8. Dum exornare ſtuduit ideam poeta, in imaginem incidit, quae, maxime poſt vv. 6. 7., languidior videri poſſit. Sed et alibi in tempeſtatis deſcriptione occurrit. Orni *viduantur*, privantur, ſpoliantur *foliis*; v. I. 10. 11.

v. 9 — 12. Obſerva doctam poetae variationem in connectenda oratione. Vulgaris modus erat: *Sicuti non ſemper* caet.; *ita nec tu ſemper* caet. quem ſecutus eſt I. 7. 15. ſqq. Tum oratio ſic maiorem vim adquirit. Prodit enim Horatium leviter increpantem Valgium, ut qui naturae vicibus admonitus a luctus pertinacia non avocetur. *Vrges* proſequeris *Myſten* (v. Argum.) *flebilibus modis*, carmine flebili, elegis. Sed quanto efficacius v. *urgere*, de luctus ferocia ac doloris impatientia! Eadem vero loquendi forma dictum, ut *lacrimis proſequi mortuos*, veluti Liv. XXV. 26. *Modi flebiles* poſſint ſimpliciter eſſe, lamenta, querelae; ſed praeſtat de elegis accipere; erat enim elegiarum quoque ſcriptor Valgius, (v. Argum.) hocque unice volunt vv. 18. 19. *et* potius *nova* cantemus *Auguſti tropaea* caet. *Miſerabiles elegos* ſimiliter dixit I. 33. 2. ubi vide Not. — *ademtum* tibi (uti plenius Catull. LXVIII. 20. *Heu miſero frater ademte mihi:* et Virg. Cir. 313.) cuius deliciae, unicumque ſolatium eſſet, quam ſuaviter pro, mortuum. Sic *Hector ademtus* Troianis, quorum fulcrum fuiſſet II. 4. 10. et *Pompeius rebus ademtus* cum vi, quo mortuo libertas (ficta ſaltem) concidit, Lucan. IX. 205. — *nec tibi*, a te, *decedunt*, animo

At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum ſenex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiae ſorores

Fle-

mo tuo non excedunt, obverſantur tibi *amores*, puer tantopere tibi dilectus, Myſtae deſiderio excruciaris. *Amores* de amato, ſenſu caſtiore, etiam alibi occurrit. — *Veſpero ſurgente* caet. Vide, et expende virtutem poetae in exornandis et nobilitandis: nocte dieque; pro quo minus ſollenne erat: mane ac veſperi. Hoc ſuaviori imagine ac doctiore modo: *Veſpero* ſtella Veneris *ſurgente*, *ἀνατελλομένου*, oriente, in conſpectum veniente ſub noctem: eademque *Solem* exorientem *fugiente*, praeeunte, ante ſolem conſtituta, primo mane. De poetica hac ſtellarum fuga vide docte diſputantem Heyn. in Exc. ad Virg. Ge. IV. 232. Forte tamen Lucifer eadem hic ratione ſolem fugere dicitur, qua reliquae ſtellae; (v. c. Val. Fl. IV. 90. Ovid. Met. II. 114.) qui *caeli ſtatione noviſſimus exit*, quia Soli proximus. Cf. Senec. Herc. fur. 128. Notiſſimum vero, *ſtellam Veneris, quae Φωσφόρος Graece, Luciferum latine dici, quum antegrediatur ſolem: quum ſubſequatur autem, Heſperon*, ut verbis utar Cic. de Nat. D. II. 20. Quum adeo eadem ſtella ſit, poeta diverſos eius ſitus, unde diverſa nomina traxit, uno tanquam communi nomine deſignare poterat. — *rapidum* praeclare de novo ſole. Caeterum eodem fere orationis colore in ſimili re Virg. Ge. IV. 465 de Orpheo: *Te, dulcis coniux, — te veniente die, te decedente canebat*, et Cinna apud Serv. laudante Lambino: *Te matutinus flentem conſpexit Eous, et flentem vidit paullo poſt Heſperus idem.*

v. 13. — 16. Iam aliorum exemplis, qui, iisdem caſibus etſi graviter afflicti, moerore tamen ac lacrimis non conſecuerint, a perpetuo luctu amicum dehortari, ad eandemque animi fortitudinem excitare conatur. Similis ſententiarum progreſſio I. 7. 21. ſqq. Docte exemplis utitur poeta e vita heroica petitis in Valgio, docto poeta, conſolando: qui forte hunc ipſum locum in carminibus ſuis tractaverat, ſi omnino res Troianas attigit Valgius, quod e Tib. IV. 1. 180. ſtatuebat Fabric. ad Ovid. Pont. II. 10. 13. de quo tamen dubitat Wernsd. in Poet. min. T. IV. p. 586. *Senex ter aevo*, tribus aevis, *γηραιὸς functus*

Flevere ſemper. Deſine mollium
Tandem querelarum: et potius nova
Can-

etus, qui tres hominum aetates vixit, Neſtor; *triſaecliſenex* inde dictus Naevio apud Gell. XIX. 7. et τρίγερων Incerto in Anthol. gr. I. p. 68. *Aevum* autem, de hominum aetate, γενεᾷ, quae XXX fere annorum ſpatio, medio quodam termino, circumſcribitur, intelligendum. Omnino ſic ſummam, ad quam homini pervenire licet, ſenectutem declarat priſcus ſermo poeticus. *Saeclis effetam ſenectutem* ita dictam puta Virg. Aen. VIII. 508. De Neſtore v. Hom. Il. α. 250. *Fungi aevo*, vita, proprie eſt, tempora, quae fato nobis attributa ſunt, vivendo explere. Proprie adeo Tib. III. 3. 9. *Tunc cum*, praemenſae defunctus tempora lucis, *nudus Lethea cogerer ire rate.* — *non omnes* per *annos*, πάντα ἔτη, πάντα χρόνον, *ploravit Antilochum*, filium, a Memnone ad Troiam occiſum, dum patrem ſervare cuperet. Rem tangit Hom. Od. δ. 187. adde Pind. Pyth. ς. 28. ſqq. Pugna Antilochi cum Memnone eſt ex Homeri Paralipomenis: tractata adeo a Quint. Cal. II. 243. ſqq. et reliquis, qui Poſthomerica conderent, de quibus vide docte et curate diſputata Heyn. ad Virg. Aen. II. Exc. I. et Wernsd. Poet. min. T. IV. 568. ſqq. — *amabilem* pietate in parentem; vel omnino φίλον υἱὸν Homeri. — 15. *Troili*, Priami f. fatum, quod ad Antehomerica pertinet, vel e Virg. Aen. I. 474. ſatis notum. Vide Heyn. Exc. XVII. eius libri. — *impubem*, erat enim *puer* admodum, adeoque *impar congreſſus Achilli*, ut Virg. l. l. *Sorores* eius Caſſandram et reliquas finem aliquando lacrimis poſuiſſe ait, forte cum vi, quo magis Valgium virum haud virilis eiulationis ſuae puderet. *Phrygiae*, Troianae. Vulgari modo ad Troilum hoc epith. erat apponendum.

v. 17. *ſqq. Deſine querelarum*, queri, graeca forma, λῆγε γόων, ὀδυρμῶν, res nota. *Mollium*, quae oſtendunt, te Myſtae mortem nimis *molliter ferre*, (ut Senec. ep. XCIX ait) muliebrium. Forte tamen paullo acerbior haec caſtigatio: ideoque lenior ratio ſuadet, ut ſimpliciter accipiatur: quae deſiderium tuum produnt. Sed et elegi *molles*, *queruli* dicuntur, quandoquidem his *querimonia* maxime *incluſa eſt* (A. P. 75.) Propert. I. 7, 19. *Et fruſtra cupies mollem componere verſum;* ubi vide doctam Burmanni notam. Hermeſian. El. v. 36. apud Ruhnk. Ep. crit. II. p. 290.

 Μίμνερ-

Cantemus Augusti tropaea
Caesaris, et rigidum Niphaten,

Me-

Μίμνερμος δὲ τὸν ἡδὺν ὃς εὕρετο ἦχον, καὶ μαλακοῦ πνεῦμ' ἀπὸ πενταμέτρου. Atque doctiorem hanc rationem praeferam propter v. 9. maxime vero propter sententiam, quae statim subiicitur. In *tandem* totius sententiae vis ponenda. — 18. Exquisita conversione a moerore Valgium abducere studet poeta, dum eum ad canendos Augusti triumphos sicque ad publicam laetitiam exhortatur. — *nova tropaea* victorias Augusti recentes, ab Armeniis, Parthis et Gelonis reportatas. Iam etsi Augustus nullum ex his populum armis perdomuerit; solent tamen hae res mirifice augeri amplificarique ab aetatis istius poetis, ac si vere istae gentes Romano imperio adiectae fuerint. Gloriosissimi adeo triumphi instar habebatur, quod Phraates, rex Parthorum, Augusto, quum a. V. DCCXXXIV. in Asia versaretur, nominis fama territus signa, clade Crassi amissa, cum captivis remitteret. v. Dio LIV. 8. et cf. III. 5. init. Ovationem ideo, et arcum triumphalem Augusto a Senatu decretam refert idem Dio l. l. Armenia vero ab Augusto devicta dici poterat hactenus, quod ei, misso eo cum exercitu Tiberio, Tigranem, pulso Artaxia, regem imponeret. Vid. Dio LIV. 9. Suet. Tib. c. IX. Vellei. II. 94. Tacit. Ann. II. 3. a quibus tamen ipsam ob rem Armenia recepta et *in potestatem P. R.* redacta eodem elatiore spiritu dicitur. Iam pro Armenia universa est *Niphates*, mons eius terrae, teste Strab. XI. p. 801. Steph. Byz. Suid. h. v. et alios. *Rigidus* dicitur, vel communi montium epitheto, quatenus ii sunt, horrent, propter altitudinem: vel quia saxosus. Ita vero σκόπελον Νιφάτην dixit iam Pisander apud Suid. h. v. Nam hunc auctorem istius fr. designat Steph. v. Νιφάτης, monente iam Toup. Emend. ad Suid. T. II. p. 157. Ita Caucasum *cautibus horrentem* vocat Virg. Aen. IV. 367 quem eundem *rigidum montem* eadem virtute simpliciter appellat Ovid. Met. VIII. 797. Potest etiam ad mores accolarum rigidos, feros trahi: qua notione IV. 5. 26. *Germania horrida* dicitur. Iam *Niphaten canere* docte dictum esset pro, *Armeniam edomitam, devictam* (quod repetendum e sqq. *gentibus additum victis*, quod poetica ratione posteriori soli iungitur; nam, quod alii aiunt, *subactam* simpliciter intelligendum esse, hoc nimis durum *foret*) carminis

Medumque flumen, gentibus additum
Victis

minis argumentum facere. Satis commoda vero montis facta videri poteſt mentio, cum per ſe, tum quod in ferculis triumphalibus montium quoque, praeter urbium ac fluviorum, imagines circumferrentur. Claudian. de Conſ. Stil. III. 23. in pompae triumphalis deſcriptione: *hi facta metallo* oppida, *vel* montes, *captivaque* flumina *ferrent.* Vel ſic tamen nullus fere dubitô, quin Horatius fluvium eiusdem nominis h. l. intellexerit. Cuius etſi ab antiquis Geographis nulla fiat mentio; hoc tamen non adeo mirandum videbitur ei, qui fluviorum nomina diverſis aetatibus diverſa, eundemque fluvium diverſis terrae, ſaepe eiusdem regionis, tractibus, quos alluit, nomen variare meminerit. Poterat adeo Tigris ea Armeniae parte, qua Niphates mons ſitus erat, ipſum montis nomen induere, quo tanquam reconditiore, poeta h. l. eum univerſe deſignaret, quum Geographis et Hiſtoricis vulgare ac ſollenne tantum in uſu eſſet. Tantoque convenientius iſti fluvio hoc nomen eſſe arbitror, cum Tigridis fontes in ipſis Niphatis montis radicibus quaerendi ſint, iuxta Strab. XI. l. c. Quam ipſam cauſſam eſſe ſuſpicor, quod in multis regionibus eadem et montium et fluviorum et antiqua et noſtra aetate reperiantur nomina. Diſerte vero Niphatem fluvium ſeriores poetae tradunt, quos omnes aut Horatium male intellexiſſe, aut Niphatae fontes e ſuo capite derivaſſe, quis tandem hoc ſtatuat? Ita vero Lucan. III. 245. *Armeniusque tenens volventem ſaxa Niphatem,* ubi Burmanni: *tollentem ſaxa*, molimina nihil moramur. Sil. XIII. 765. *Qui Gangen bibit, et Pellaeo ponte Niphatem adſtrinxit.* Iuven. VI. 409. *iſſe Niphatem in populos, magnoque illic cuncta arva teneri diluvio.* In Virgilio III. 30. (*Addam urbes Aſiae domitas, pulſumque Niphatem*) dubites utrum montem an fluvium cogitaverit; ſi tamen leniorem ſequaris rationem, de fluvio utique ibi intelligas. Qua eadem *Auſidus retro ſugere* dicitur Aen. XI. 405. Nam *montem pulſum* dici, quam durum hoc! Neque vero in unanimi fere poetarum conſenſu nihili facienda auctoritas Servii ad Virg. l. l. et Scholl. ad h. l. qui Niphatem et montem Armeniae et eiusdem regionis fluvium perhibent. Ita vero, ſi accipiatur, orationem concinniorem fieri, quis non ſentit? At, inſtant clamantes, quis unquam *rigidum* h. glacie adſtrictum fluvium vidit *volvere vortices*? Recte. Sed quid vetat, quo-

Victis, minores volvere vortices;

Intra-

quo minus Niphatem *rigidum ſaxis*, ſaxoſum interpretemur? quid vetat, quominus hunc ipſum fluvium a Piſandro εὐσκόπελον dictum, docteque ita (nam *rigere* dicuntur ſaxa, ſcopuli, noto loquendi uſu) ab Horatio expreſſum opinemur? quominus vel ripas iſtius fluvii ſcopuloſas vel rapidum eius curſum, ſaxa ſecum volventem cogitemus? Ita *Euphratem ſaxoſum* vocat vel Plin. H. N. 5. 24. *lapidoſas Aeſaris undas* Ovid. Met. XV. 23. ut alios in re vulgari taceam. Magis tamen h. l. accommodata haec videtur altera ratio, qua fluvio mores, ſenſus, ingenium hominum, ad eum accolentium (v. c. *ſuevus Hydaſpes* Petr. de Mut. R. 239. *Salo tetricus* Martial. XII. 3. 3.) tribuuntur, ut adeo Niphate rigido, feroci, tumido notetur Armeniorum ferocia ac ſuperbia, a Tiberio necdum fracta et contuſa. Quo eodem exquiſito phantaſmate Armenii et Parthi ſubacti ac perdomiti per ipſorum flumina leni ac moderato curſu fractum quaſi animum prodentia declarantur. In populo enim rerum geſtarum magnitudine tumido, feroci, eiusdem terrae fluvii exundant, *pontem indignantur* (Virg. Aen. VIII. 728.) et ſic porro; alveo contra latent, (Sil. III. 599) aquas ſubmittunt, pontem patiuntur, domitis eius accolis. Notus Virgilii locus Aen. VIII. 726. *Euphrates ibat iam mollior undis*, quem deſcripſit Gallus eleg. v. 55. (Poet. min. T. III. 191.) *Euphratis currentes mollius undas.* Sic idem Niphates Silio l. l. *Pellaeo ponte adſtrictus* dicitur domita ab Alexandro Armenia. Petron. de Mut. Reip. v. 241. de Pompeio: *quem fracto gurgite Pontus, et veneratus erat ſubmiſſa Bosporus unda.* Epigr. LXXXIII. Anthol. lat. T. I. p. 230. *Iſter pacatis lenior ibat aquis*; ubi v. Burm. Idem fluviis adfectus tribuitur in triſtitiae ſenſu declarando. Sic *Sperchios aquis tenuis* Statio Ach. I. 239. in Achillis diſceſſu: idem contra Silv. II. 7. 12. *doctos largius evagari amnes* iubet in *Lucani proprio die* celebrando. Docta vero ſtructurae forma: *cantemus tropaea, et Niphatem, Medumque* h. Parthicum *flumen*, Euphraten, *minores vortices volvere*, ut non amplius ſe aquis ſuis efferant, ut alveo conditi ſubſederint. Iam phantaſmatis huius poetici notionem declaravit ipſe, more ei familiari, adiectis magis perſpicuis verbis: *gentibus additum* addita (e vulgari ratione: nam ad utrumque fluvium referri debet) victis, in pop. R. poteſtatem redacta; nihil amplius. *Ita adiecti imperio* R. dicuntur Britanni

Intraque praescriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

tanni ac *Persae* III. 5. 3. Sed misere argutari intpp. videas. — 23. 24. *Geloni* ad Istri gentes pertinent, quas communi Scytharum vel Sarmatarum nomine comprehendunt scriptores Romani. Qui cum Istrum transire et fines Romanos populari (hinc *gentes Istro non bene submotas* vocat Ovid. Trist. II, 203.) solerent; eodem hoc anno Augustus, misso Lentulo, ultra ulteriorem ripam eos cum Dacis repulit. Flor. IV. 12. Hinc *Massagetae Scythico Istro alligati* dicuntur Lucan. II. 50. et *Dahae vetiti errare* eidem VII. 429. Iam pro, cantemus Gelonos submotos, repressos, doctius est, *equitare Gelonos* ut iam equitent, ut coacti sint *equitare*, versari, se continere; sed alterum tangit morem istorum nomadum, vagandi in equis, quem diserte de Sarmatis tradit Flor. l. l. adde Ovid. Trist. V. 7. 14. — *intra praescriptum*, intra praescriptos ab Augusto limites. — *Campis*, tanquam nomades, quibus isti, per se satis ampli, *exigui* tamen videbantur, quod non amplius evagari latius liceret ipsis. *Amara* enim *lex Sarmatis* refugis, *sub uno vivere caelo*, Stat. Silv. IV. 7. 50.

CARMEN X.

ARGVMENTVM.

Licinius Varro Muraena, Proculeii ac Terentiae frater, homo turbulentus atque ambitioſus, eo maxime conſilio priſtinam dicendi agendique libertatem in aegra ac plane depoſita republica tuebatur iactabatque, ut, novam Auguſti dominationem acerbe exagitando, omnique modo in invidiam vocando (cuius inſigne exemplum memorat Dio LIV. 3.) populum ad res novas erigeret, imperiique formam novis belli civilis incendiis ſubrueret atque everteret. Ita enim e mediocris fortunae ſtatu ſe emerſurum, priſtinasque facultates, quas proſcriptione amiſiſſet, ampliſſimosque honores ſe recuperaturum atque conſecuturum confidebat. Horatius igitur, qui Licinii probe perſpectam haberet indolem, ac facile praevideret, quo res aliquando evaſura eſſet, quo ambitioſum atque impotentem eius animum, qui neque temporibus ſervire, neque mediocrem fortunam ferre poſſet, ad ſaniora conſilia converteret, ſedulo ei hoc carmine eam commendat animi moderationem atque temperantiam, quae periculi metu a conandis arduis facile abstineat, neque tamen ad humilitatem ſe deprimi patiatur, ſed ab invidia aeque atque contemtu tuta medium quoddam ſectetur; hocque maximum momentum ad bene beateque vivendum efficere ait. Animus enim ab ambitionis ſtudio ſic plane alienus, ſplendidam fortunam,

utpote

utpote lubricam invidiaeque obnoxiam, uti minime suspiciet, expetendamque ducet, ita nec adversa ad desperationem adigetur, sed aequabilem se in utraque praestabit. Saluberrima haec ad vitam recte instituendam praecepta quam parum in Licinii descenderint animum, docuit exitus. Siquidem, initis cum Fannio Caepione Augusti opprimendi consiliis, iisque detectis gravissimas temeritatis suae poenas dedit. v. Dio l. l. Vellei. II. 91. Refertum est hoc carmen suavissimis, quibus sententiae adumbrantur, picturis; tum singularem vim ac venustatem habet brevis earundem delineatio: oratio quoque docta, concinna, aequabiliterque defluens, adeo, ut plane ad carminis argumentum attemperata videri debeat. Comparetur autem cum eo Lucret. V. 1116 sqq.

AD

AD LICINIVM.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urguendo, neque, dum procellas
Cau-

v. 1—4. *Rectius*, recte, sapienter vitam instituos, adeoque beate, tranquille deges. Iam quae e vulgari ratione sequi debuerat sententia: si semper mediocritatem secteris, si in omni vita in mediocri fortuna te contineas, neque honorum aut gloriae cupiditate efferaris, neve ad humilioris conditionis sordes deprimaris; docta hanc poeta involvit allegoria, a navigatione petita, cuius quidem simplicior enuntiatio erat: si semper medium cursum tenueris, media via navigaveris. Pro hoc ad allegoriae huius indolem magis apposite: si neque nimis longe in altum proveharis, neque cursum nimis prope litus dirigas; quandoquidem illud procellis infestatur, hoc ob cautes prominentes accedere periculosissimum est. Neminem vero Intpp. τῷ *semper* offensum, omnino mireris. Quid enim? num *interdum* expedit, altum tenere, interdum litus, h. mediocritatem aliquando deserere? Sed talibus argutiis facile occurras, si rationem poeticam ad prima eius stamina revoces. Scilicet exornavit poeta primariam hanc sententiam: Tu *semper* medium viam insiste, *nunquam* ab ea recede, ut beatus vivas: unde adhaesisse variatae adque inversae orationi putandum est. Oratio ipsa horum vv. docta et exquisita. *Vrgere altum* docta brevitate dictum pro: urgere iter, cursum dirigere versus altum, velis remisque altum petere. Proprie *urgemus iter*, *viam*, cui acriter instamus, quam concitato gradu molimur, prosequimur, ut Ovid. Fast. VI. 520. de Hercule: *ad vocem concitus urget iter.* adde Val. Fl. II. 34. V. 400. Possit etiam simpliciter dictum videri, pro, impellere, promovere mare, undas, quatenus *navis labens prae se undas volvit*, *vortices vi suscitat*, ut in nobili fr. Attiano, et saepius alibi. Doctior tamen et accommodatior h. l. prior ratio videtur. — *neque* dum *procellas* alti maris *cautus horrescis*, ut tibi a procellis caveas, dum altum procellarum metu vitas, *nimium premendo*, nimis prope accedendo ad *litus*, quod aequo *iniquum*, τρηχὺ, asperum scaxis, scopulosum, adeoque infestum, periculosum est navigantibus.

Cautus horreſcis, nimium premendo
Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

Sae-

tibus. Eodem fere orationis colore Seneca Agam. 100. ſſ. *Felix mediae quisquis turbae ſorte quietus aura ſtringit litora tuta, timidusque mari credere cymbam remo terras propiore legit.* Id. Oedip. 890. *tuta me media vehat vita decurrens via.*

v. 5—8. Mediocritas enim ſola vitam beatam iucundamque efficit; quandoquidem ea nec invidiae patet, nec egeſtatis malis laborat. *Quisquis mediocritatem,* mediocrem illam vitae fortunaeque conditionem *auream* h. tanquam eam, quae vitam reddat iucundiſſimam *diligit,* habet, ſectatur, eam expetendam ducit, in ea acquieſcit. *Aureum,* χρυσοῦν, de praeſtantiſſimo, optimo quoque, poetis adhibetur, noto loquendi uſu. v. ad I. 5. 9. Ad ſententiam poetae Alexis ἐν συντρόφοις (apud Grot. Exc. Trag. 587.) ὡς ἡδὺ πᾶν τὸ μέτριον οὐδ' ὑπέργεμον: et magis, etiam ad orationis colorem, appoſite Loll. Baſſus c. VI. (Anal. Br. II. 161.) αἱ μεσότητες ἄρισται, ὅπη δέ γε πρήξιες ἀνδρῶ· καὶ μάλα μέτρον ἐγὼ τἄρκιον ἠσπασάμην. Τοῦτ' ἀγάπα, φίλε Λάμπι, κακὰς δ' ἔχθαιρε θυέλλας. Δώρημα κάλλιστον θεῶν ſimiliter σωφροσύνην vocat Eurip. Med. 637. *Diligere,* ἀγαπᾷν, eligere, ſequi. — 7. Mediocritas tutum hunc praeſtat ab inopia aeque atque invidia. *Tutus* ad univerſam gnomen pertinet. Res hominis mediocritatem ſectantis in tuto, ἐν ἀσφαλεῖ, collocatae ſunt. Ita in fragm. Apollodori: ἡ δὲ μεσότης ἐν πᾶσιν ἀσφαλεστέρα, τῷ μήτε λίαν ἐν ταπεινῷ τῆς τύχης μέρει φέρεσθαι, μήτ' ἐν ὑψηλῷ πάλιν. Egeſtatem, et quae ei propria ſunt mala, v. c. ut deſpicatui habeatur (nam πενία ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ, iuxta Menandreum) ut in miſericordiam incidat caet. deſignat poeta per *ſordes tecti obſoleti,* domum ſordidam, ſqualidam, obſoletam. *Sordidam parvae domus fortunam* ſimiliter dixit Senec. Herc. fur. 200. cf. ad II. 16. 28. — 7. Idem *ſobrius,* νήφων, σώφρων, ſibi temperans, continens, (ſic *ſobriam* Curii et Fabricii

Saevius ventis agitatur ingens
Pinus: et celſae graviore caſu

De-

bricii *paupertatem* vocat Claudian. de IV. Conſ. Hon. 413.) haud aegre *caret*, non expetit *aulam invidendam*, aedes ſplendidas, propter quas hominum invidiam incurrat, adeoque contemnit opes nimis ſplendidas, invidiae obnoxias. Ad ſententiam totius loci inſigniter facit Sotades apud Stob. in Floril. Grot. p. 427. Ὁ *πένης ἐλεεῖται, ὁ δὲ πλούσιος φθονεῖται, ὁ μέσος δὲ βίος κεκραμένος δίκαιος ἐστίν. Αὐτάρκεια γὰρ πρὸς πᾶσιν ἡδονὴ δικαία.* Vnde Palladas c. CXXIV. (Anal. Br. II. 433.) Οἱ *βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον· τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλά τις εἴην μήτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ. ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πεφύκει κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ' ὕβριν ἔχει.* Adde Apollod. fr. init.

v. 9 — 12. Nec invidiae ſolum (vv. 7. 8.) ſed et Fortunae iniuriis maxime obnoxia eſt magna fortuna; quo excelſiore conſtitutus es loco, tanto magis lubrica atque incerta eſt rerum tuarum conditio. Sententia trita, ſed allegoricis imaginibus, etſi linea tantum, quo fortius animum percellant, adumbratis, mire nobilitata atque exornata a poeta. Quo magis mirandum, fuiſſe, qui orationem horum vv. nimis pedeſtrem culparent. *Pinus ingens*, alta, cum dilectu pro quavis procera arbore; *saevius* (v. Obſſ.) vehementius, magis *agitatur*, vexatur, concutitur, ventis magis obnoxia eſt, quam humiles arbores, fruticeta. Lucian. in Anthol. Brod. L. I. p. 165. *οὐ θρύον οὐ μαλάχην ἄνεμός ποτε, τὰς δὲ μεγίστας ἢ δρύας ἢ πλατάνους οἶδε χαμαὶ κατάγειν.* ubi obſerva luſum poetae in oppoſ. *θρύον* et *δρύας*. Ovid. Rem. Am. 369. *Summa petit livor; perflant altiſſima venti.* Senec. Hippol. 1128. *Admota aetheriis culmina ſedibus Euros excipiunt, excipiunt Notos, inſani Boreae minas, imbriferumque Corum.* Id. Oed. 8. *Vt alta ventos ſemper excipiunt iuga: imperia ſic excelſa Fortunae obiacent.* Claudian. XXXIX. 56. *Non capit anguſtus Boreae certamina collis; Alpes ille quatit, Rhodopeia culmina laſſat.* — 10. *Turres*, *πύργοι*, aedificia alta, quo *celſiora* ſunt, eo *graviore caſu decidunt*, tanto gravior ipſorum ruina eſt. Ad ſententiam Apollod. fr. 9. *κἂν γὰρ πέσῃ τις ἐξ ἐλάττονος μέτρου εὐπερικάλυπτον ἔσχε τὴν δυσπραξίαν· ὄγκου δὲ μεγάλου πτῶμα γίγνεται μέγα. πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται, σφάλλει δ' ἐκείνους, οὓς ἂν ὑψ-*

Decidunt turres: feriuntque fummos
Fulgura montes.

Sperat infeftis, metuit fecundis
Alteram fortem bene praeparatum
Pe-

ὑψώσῃ Τύχη, *tolluntur in altum, ut lapfu graviore ruant*, Claudian. in Ruf. I. 22. Facit etiam huc Iuven. X. 105. *numerofa parabat excelfae turris tabulata, unde altior effet cafus et impulfae praeceps immane ruinae.* — 11. 12. *fulg. feriunt*, impetunt, cadunt in *fummos montes*, τὰ ἄκρα, cacumina montium. Seneca Hippol. 1132. *Humida vallis raros patitur fulminis ictus, Tremuit telo Iovis altifoni Caucafus ingens, Phrygiumque nemus.* Claudian. l. l. v. 38. *Incubuit numquam caeleftis flamma falictis, nec parvi frutices iram meruere Tonantis; ingentes quercus, annofas fulminat ornos.* Totum vero tetraftichon adumbravit Senec. Agam. 93. fqq. *nubibus ipfis inferta caput turris pluvio vapulat Auftro; denfasque nemus fpargens umbras annofa videt robora frangi; feriunt celfos fulmina colles.*

v. 13. 14. Alterum vitae fapienter inftituendae praeceptum: In utraque fortuna animus tibi conftet, neve fecunda efferatur, aut adverfa deprimatur; memor, Fortunae easdem, quae Naturae, effe vices, *propriamque illam in ipfa fui mutabilitate fervare conftantiam*, (Boeth. Conf. Phil. II. 1.) feu ut preffius Seneca Quaeft. nat. III. praef. *in fecundis nemo confidat, in adverfis nemo deficiat: alternae funt vices rerum.* — *Pectus bene praeparatum fperat* caet. docte et ornate pro, animus *bene*, fapienter, fortiter *praeparat*, obfirmat fefe adverfus quamcunque fortis mutationem; adeoque *fperat infeftis* in adverfa fortu. *alteram fortem*, melioris fort fpe erigitur; in *fecundis* contra rebus *metuit alteram*, contrariam *fortem*, adeoque in re profpera non luxuriat (Ovid. A. A. II. 437) fed praecipit, ac confirmat fe adverfus ingruentem adverfam fortunam. Omnes fere Intpp. *p. bene praep.* explicant: ftudiis philofophicis, fapientia ufuque vitae munitum; indocte, faltem parum apte h. l. Senec. Ep. XVIII. *In ipfa fecuritate animus ad difficilia fe praeparet, et contra iniurias fortunae inter beneficia firmetur. Quem in ipfa re trepidare nolueris, ante rem exerce.* Id. Ep. CVII. *Praeparetur animus contra omnia.* *Nemo*

Pectus. Informes hiemes reducit
Iupiter, idem

Submovet. Non, si male nunc, et olim
Sic

— *Nemo non fortius ad id, cui se diu composuerat, accessit, et duris quoque, si praemeditata erant, obstitit. At contra imparatus etiam levissima exparit,* caet. Adde Senec. Hippol. 994. Cum altero sententiae commate concinit fragm. Comici: (in Grotii Exc. p. 915.) Πράττων καλῶς μέμνησο τῆς δυσπραξίας· καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν ὡς τὸ πραττόμενον σκόπει. — 15. *Natura hoc, quod vides, regnum mutationibus temperat. Nubilo serena succedunt; turbantur maria, cum quieverunt: flant invicem venti; noctem dies sequitur: pars caeli consurgit, pars mergitur: contrariis rerum aeternitas constat. Ad hanc legem animus noster aptandus est,* Senec. Ep. CVII. Etiam Boeth. Consol. Philos. II. pr. 2, ubi Fortunam ita loquentem inducit: *An ego sola meum ius exercere prohibebor? Licet caelo proferre lucidos dies, eosdem tenebrosis noctibus condere. Licet anno, terrae vultum nunc floribus frugibusque redimire, nunc nimbis frigoribusque confundere,* caet. Vide qua ἐναργείᾳ eandem sententiam Noster extulerit. Generalis notio erat: Natura suas vices experitur, continuo immutatur eius facies.

Pro hac poeta: *Iupiter,* unquam omnis tempestatis arbiter (v. ad I. 12. 15. adde Aristoph. Avv. 1502. τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιεῖ; ἀπαιθριάζει τὰς νεφέλας, ἢ συννέφει;) *reducit hiemes,* adducit h.; sed alterum non sine virtute positum videtur, utpote in re, quae iteratis vicibus accidit, designanda. Sic *Sol siccos dies refert* III. 29. 20. *bruma recurrit iners* IV. 7. 12. — *informes,* quae gratam naturae faciem deformant, squalidae, tristes. *Deformem hiemem* similiter dixit Sil. III. 489. et Iuven. IV. 58. — *idem summovet,* pellit, adeoque serenitatem reducit. Sententia satis expedita: laetis tristia, tristibus laeta invicem succedunt. Idem orationis color in fragm. Comici apud Grot. in Exc. p. 913. Χειμὼν μεταβάλλει ῥᾳδίως εἰς εὐδίαν; et Theocr. 4. 41. et 43. Θαρσεῖν χρή, φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει, *Splendet saepe, ast idem nimbis interdum nigret,* ut fere ad verbum Attius cuius fr. extat apud Nonium: v. Fragm. poett. lat. Steph. p. 17.

v. 17. *sqq.* Posteriorem sententiam iam amplificat et exornat

Sic erit: quondam cithara tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.

Rebus

nat poeta. Aurea vero plane penitusque animo infigenda ſententia, qua te, aerumnis miſeriisque, quas, ingenuus pudor proſerre vetat, oneratum atque obrutum, erigas et confirmes: *Non, ſi male nunc*, ſi nunc peſſima rerum tuarum eſt conditio, cuius moleſtiſſimus ſenſus te vel a iucundiſſimis ſtudiis ſubinde avocet, *et olim ſic erit*, eadem perdurabit; laetiora aliquando *his* triſtiſſimis ſuccedent tempora. — 18. Neque enim Dii ſemper iraſcuntur hominibus, h. iis calamitates infligunt; ſed et aliquando ſunt laeti, h. propitii, recreant homines miſeriis oppreſſos. Exquiſita converſione doctrinaque hanc ſententiam inſtruxit poeta. Pro Diis in genere eſt Apollo; is laetus eſt, ubi citharam pulſat: triſtis contra atque iratus, arcu adducto. Oratio in his ornatiſſima. *Apollo ſuſcitat*, excitat *Muſam*, elicit, edit ſonos, pulſa *cithara*, tactis chordis, *ἐγείρει* (ſic *Muſaea mele per chordas expergeſucta* Lucret. II. 413. contra *Μοῦσα ἄϋπνος ὑπ' ἄντυγι χορδᾶν* Eurip. Hippol. II. 1135.) *ἐρεθίζει* (v. c. Theocr. XXI. 21.) *Μοῦσαν*. Graecum loquendi uſum facile obſerves. Sic Pan Hom. H. in eund. v. 15. *δονάκων ὑπὸ Μοῦσαν ἀθύρειν*, idem Eurip. El. 703. *Μοῦσαν ἡδύθροον ἐν καλάμοις πνέειν*, et Alcaeo Meſſ. c. XII. (Anal. Br. I. 489.) *Μοῦσαν ἐμπνεῖν χείλεσι* dicitur. *Μοῦσα βαρύβρομος αὐλῶν* eadem ratione dicitur Ariſtoph. Nub. 312. — *tacentem*, *σιωπηλὴν* (Callim. H. Ap. 12.) ad citharam proprie ſpectat, quae aliquamdiu ſepoſita fuerat; ſed ſuaviter *τῷ Muſam* adiectum. Caeterum Apollo *κιθαρίζων* in Monumm. antiquis ſatis obvius, ubi *τὸ κεχηνὸς*, quod in eius ore animadvertitur, vultum eius laetitia diffuſum deſignare videtur. — 19. 20. Non ſemper peſtem, ac calamitates immittit, *arcu tento*, telis iactis. His enim illa infligi ab Apolline credita; res notiſſima vel ex Hom. Il. I. 59. Adde Stat. Th. I. 658. Hinc *mitis placidusque* idem *condito telo* dicitur Carm. Saec. 33. Caeterum eadem imagine Salei. Baſſ. ad Piſon. 140. (Wernsdorf. Poet. [illegible] IV. 262.) *Ignea quin etiam Superum pater arma recondit, et, Ganymedeae repetens convivia menſae, pocula ſumit ea, qua geſſit fulmina, dextra.*

Rebus anguftis animofus atque
Fortis adpare: fapienter idem
Contrahes vento nimium fecundo
Turgida vela.

v. 21 — 24. Quocirca *adpare*, efto, praefta te *animofum*, *μεγαλόφρονα*, qui malis non fuccumbat, erectum, ac *fortem* in *rebus anguftis*, adverfis; animi fortitudinem et conftantiam rebus adverfis oppone. *Res artae* fimiliter Sil. XIII. 773. *Pigra extulit artis haud unquam fefe virtus*, fere ut Iuven. III. 164. *Haud facile emergunt, quorum virtutibus obftat res angufta domi.* Cf. Burm. ad Nemef. p. 529. — 22. *idem* in fecundis rebus ne animos tollas, moderato fecundam fortunam fer animo. Senec. Ep. XCVIII. *rectus atque integer — dura atque afpera ferendi fcientia mollit; idemque et fecunda grate accipit modefteque, et adverfa conftanter atque fortiter.* Cf. III. 27. 74. et IV. 9. 35. 36. Docta hanc fententiam allegoria, a navigatione, quacum follenni more vita comparatur, ducta, repraefentat poeta. *Vela vento fecundo nimium turgida* (ita iunge) *contrahes*, tempera, moderare curfum navis, vento fecundo abreptae, adductis, demiffis velis. Ovid. Trift. III. 4. 32. *formida nimium fublimia femper, propofitique memor contrahe vela tui.* Senec. Ep. XIX. *Hic te exitus manet, nifi iam contrahas vela, nifi terram leges.* Propert. III. 7. 30. *in tenues humilem te colligis umbras, velorum plenos fubtrahi ipfe finus.* Eadem a navigatione petita imagine Pind. Ifthm. Δ. 10. *ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει.* Epigr. *ἀδέσπ.* DCCXLIII. (Anal. Br. III. 313.) *Ζῆθι χαλάσας εἴνας οὔριον εὐφροσύνῃ*, uti emendavit hos vv. Valken. in Diatr. Eurip. p. 233. Paulo aliter Eurip. fr. Inus n. XIX. *μήτ' εὐτυχοῦσα πᾶσαν ἡνίαν χάλα, κακῶς τε πράσσουσ' ἐλπίδος κεδνῆς ἔχου*· et Seneca de Tranqu. IX. *Non poteft, inquam, tanta varietas et iniquitas cafuum ita depelli, ut non multum procellarum irruat magna armamenta pandentibus; cogendae in arctum res funt, ut tela in vanum cadant.*

CAR-

CARMEN XI.

ARGVMENTVM.

Monet atque exhortatur Quinctium hoc carmine poeta, ut missis omnibus, quae animum disturbare possint, se totum hilaritati tradat, vitamque quam iucundissime transigat; quandoquidem vana prorsus omnis futuri sollicitudo sit in tam angusto vitae termino, illudque maxime aetatis tempus, quod fruendis vitae voluptatibus unice accommodum sit, citissime praeterlabatur. Tum insurgit poetae affectus, illicoque genio vino atque epulis litandum suadet. Quo quidem artificio singulari totum carmen animari, legentiumque sensus vivide impelli ad laetitiamque pertrahi, vel hebetiores intelligent. Omnino, quum idem argumentum saepius iisdemque fere momentis, quod quidem vix aliter fieri poterat, pertractaverit poeta, ubertatem ingenii eius vel inde cognoscere licet, quod et totius carminis habitum, et singulas sententias phantasmatum varietate, diversoque orationis cultu ita refinxerit, ut novam semper tibi faciem obiici, novumque argumentum pertractari tibi persuadeas. Caeterum de Quinctio hoc Hirpino, ad quem hoc carmen et Ep. 16. l. 1. scripsit poeta, nihil aliunde constat; fuisse eum natura anxium, reique suae, futuri metu, paulo intentiorem etsi ex ipso carmine haud temere statuere licet; parum tamen recte facere videntur ii, qui Quin-

etium vere de Cantabris et Scythis laboraſſe, indeque agris ſuis metuiſſe, ex initio carminis colligunt, immemores prorſus, ſpeciali metus genere, quod tempora iſta ſuppeditarent, ſollicitudinis notionem a poeta docte deſignari ſolere. Cf. I. 26. ubi ſimiliter tumultuati intpp. Ex hoc autem ornatu poetico plane perſpicuum fit, ſcriptum hoc carmen ante a. DCCXXXIV. *quo demum Cantabros ab Auguſto perdomitos Scythasque a Lentulo repreſſos eſſe conſtat.*

AD QVINCTIVM.

Quid bellicoſus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Hadria
Diviſus obiecto, remittas
Quaerere: nec trepides in uſum
Poſcen-

v. 1—4. Exquiſita ac docta converſio ſententiae primariae: Sectare vitae voluptates, hilarem ſume diem, indulge genio. Pro hoc inverſa ratione erat: Nulla animum tuum conturbet ſollicitudo, omnia, quorum ſenſus moleſtus eſt et iniucundus, a te aliena exiſtimato. Vide, qua arte hanc ſententiam exornaverit poeta. *Remittas*, mittas, omittas (ut I. 38. 3. III. 29. 11. V. 13. 7.) noli *quaerere*, ſollicitus eſſe (v. ad I. 9. 13.) ne angaris animo, ne periculorum impendentium metu excrucieris. Pro periculis in genere ſpecialiori notione poeta: quae bella nobis immineant; et pro hoc, e temporum iſtorum ratione: *quid Cantaber et Scythes*, Cantabri et Scythae, gentes *bellicoſae*, (ad utrumque enim refer) *cogitent*, minentur (ut Virgil. Ge. I. 462.) num Cantabri et Scythae novas res molituri ſint, bello (quam notionem τῷ *bellicoſus* docte indidit poeta) nos aggreſſuri ſint. Cantabri et Scythae, Iſtri accolae, ad partes vocantur, cum dilectu; nam hi crebris incurſionibus fines Romanorum fatigabant, (v. ad II. 9. 23.) illi autem *pertinaci in rebellando erant animo*. (Flor. IV. 12.) — *Adria*, mari Adriatico *obiecto* oppoſito, (ut Virg. Aen. X. 377. *maris magna claudit nos obiice pontus*) interiecto *diviſus*, ab Italia ſeiunctus, (ut *diviſi toto orbe Britanni* Virg. Ecl. I. 67. adde Catull. LXIV. 179.) qui ultra mare Adriaticum habitat, longe adeo a nobis disſitus eſt. Neque enim ita accipiendum, ac ſi Scythae littorales maris Adriatici plagas tenuerint, cum Illyricum et Pannonia inter eas et Scythas interſit; ſed illud potiſſimum nominat poeta, quo maior locorum longinquitas difficultasque rei appareat. Adiecta vero haec a poeta ad exornandam ſententiam; nihil amplius. Fuere tamen, qui, forte his maxime inducti, Quinctium vere de his populis laboraſſe, ac, ne forte in Italiam deſcenderent, metuiſſe, ſatis indocte

 docte

Poscentis aevi pauca. Fugit retro
Levis Iuventas, et Decor; arida

Pel-

docte inde colligerent. Sed eadem est in his poetica ratio, quae I. 26. 3-5. — 4. neve metu futuri, ne aliquando deficiat, unde vitam toleres, conturberis, sicque praesentis temporis fructum tibi auferri finas, quum paucis opus sit ad vitam beate agendam. Iam expende doctam brevitatem, qua vim vulgari huic sententiae adiecit: *trepides aevi* sc. caussa, sollicitus sis de eo, unde vivas; cum vita *pauca poscat*, paucis indigeat *in usum*, ut ea perfruaris. Mire alii novum hoc de vita iucunde transigenda praeceptum cum antecedentibus cohaerere, Quinctiumque, quem aliquam bonorum suorum ex istorum populorum incursionibus iacturam metuisse ponunt, eo consolari volunt Horatium, quod ad vitam sustentandam paucis natura opus habeat, illudque adeo damnum aequo ferendum sit animo. Si quid omnino argutandum, mallem Quinctium augendae rei paulo intentiorem, qui adeo partis abstineret, vitaeque sibi ipse fructum interciperet, his a poeta leviter notatum dicere.

v. 5—8. *Aetas* enim iuvenilis, quae sola fruendis vitae deliciis apta est, *quam cito* (Tibull. I. 4. 27.) *transiit!* Suavissimo phantasmate hoc repraesentavit Horatius. Dum in prima aetate constituti sumus, adest ad latus *Iuventas* dea cum comitatu suo, *Decore, Amoribus, Somno;* dum aetate provehimur, illa a *Senectute*, quae nos excipit, pulsa *retro fugit*, recedit, nos deserit. Scilicet nobilitavit sic poeta vulgarem loquendi rationem, qua *anni*, quos vixerimus, *recedere*, quosque attingimus, *venire* dicuntur. Noster A. P. 175. *Multa ferunt anni venientes commoda secum, multa recedentes adimunt.* Stat. Theb. III. 215. *Iuxta illi finis et aetas tota retro.* *Levem* Iuventam quo sensu h. l. Horatius dixerit, vix certo pronuntiare licet. Potest oppositum videri senectuti *gravi*, severae, ut apud Tib. I. 1. 73. *Nunc levis est tractanda Venus.* Esset adeo Iuventas in lusibus occupata, amori vacans, ut I. 6. 15. et alibi. Potest et iungi: *levis fugit*, h. celerrime aufugit, satis docta et apta h. l. ratione. Cf. Virg. Aen. V. 819. VI. 17. Praestat tamen vel sic, meo quidem iudicio, pro perpetuo Iuventae epitheto accipere h. l., ut *Iuv. levis* sit imberbis, mollis, tenera, ut oppon. Senectuti *aridae*, rugosae. Sic *levis Agyieus*,

Pellente lafcivos Amores
Canitie facilemque Somnum.

Non femper idem floribus eft honor
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid aeternis minorem
Confiliis animum fatigas?

Cur

eus, λεῖος ὑπήναν, IV. 6. 28. quatenus *aeterna* eft *Phoebo iuventas* Tibull. I. 4. 37. — *Decor*, pulchritudo, quae e concinno membrorum habitu elucet. Nota Tibulli: *Illam quidquid agit, quoquo veftigia movit, componit furtim fubfequiturque Decor.* — *arida pellente* caet. Continuanda poetae fic erat oratio: fugit (fugiunt) Iuventas et Decor, a Senectute pulfi, accedente Senecta; fed iftis docte Iuventae comites fubftituit, Amores et Somnum. *Canities*, Senectus (ut I. 9. 17.) *arida* ficca, macilenta, rugofa. v. ad I. 25. 19. adde Claudian. in Eutrop. I. 269. — *pellit Amores*, refpuit, exftinguit amorem, τὸ γῆρας τὴν Κύπριν χαίρειν ἐᾷ Eurip. fr. Aeol. n. XIX. — *lafcivos*, τρυφῶντας, lufibus deditos, perpetuo Amoris et aetatis iuvenilis epitheto. — *facilis* Somnus, qui facile obrepit, oppof. fenum infomniis.

v. 9. Sollennis fere a naturae viciffitudine iuventutis cito transeuntis ducta imago. Eodem plane colore Tibull. I. 4 28. *transiit aetas quam cito! non fegnis ftat remeatue dies. Quam cito purpureos deperdit terra colores! quam cito formofas populus alba comas.* Strato LXXIII. 3. 4. ἄνθος γὰρ καὶ κάλλος ἴσον χρόνον ἐστὶ λαχόντα, ταῦτα δ' ὁμοῦ φθονέων ἐξεμάρανε χρόνος. *Honor*, decus, pulchritudo (ut faepiffime poetis) florum *non eadem femper eft*, mutatur, non perdurat, perit, flores cito flaccefcunt. — 10. Neque luna *uno* eodemque *vultu rubens nitet*, quod copia poetica dictum pro, rubet, nitet, refplendet; luna non eandem faciem fervat, variat vultum, crefcendo ac decrefcendo; unde optime temporum decurfio facta perfpicitur. Cf. II. 18. 16. Male alii de rubicundo Lunae colore hic cogitant. — 11. 12. Quum igitur res omnes fluxae fint, in tanta aetatis iuvenilis brevitate, *quid fatigas*, exerces, affligis *animum confiliis*, quid confilia capis *aeterna*, quae vitae humanae fpatium egrediuntur; tan-

Ff 4 quam

Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes ſic temere, et roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo
Pota-

quam immortalis ſis; cur futuri temporis cogitatione perturbaris, curis animum obruis *minorem*, quibus par non eſt, quibus ſuccumbit, quibus penitus affligitur. Forte tamen maior vis ſententiae accedit, ſi explices: quid curis futuri tantopere te excrucias, tanquam aeternum victurus ſis, cum *minor* ſis, cum vitae tuae breve admodum ſit ſpatium, ut animus *minor* opponatur *aeternis* conſiliis, curis de vita ſempiterna.

v. 13. ſqq. Quin abiice vanas iſtas curas, nec praeſens, quo frui licet, temere tibi elabi tempus ſine. Sollennis Horatii ab anguſto eodemque incerto vitae termino, ne praeſentis temporis fructum deſeramus, aut in craſtinum differamus, admonitio. Cf. I. 4. 15. et 9. 13. II. 3. 15. IV. 7. 7. et 12. 26. V. 13. 3. Miram vero ἐνάργειαν habet, quod poeta, in aliis hilaritatis ſenſum excitaturus, ipſe in voluptate quaſi bacchatur, illicoque compotationem in amoena regione (qua fere Noſter vitae ſuavitates declarat; v. II. 3. 9. et ad I. 1. 19.) iubet inſtruere, inſtructamque iam animo praecipiens convivas ad bibendum exhortatur. Cf. II. 3. 9 ſqq. Ipſam quoque orationem vivido hoc poetae affectu afflatam animatamque facile obſerves. Pro umbra arborum in genere cum dilectu memorantur pinus et *platanus*, quandoquidem iſta arbor *patulis diffuſa ramis*. (Cic. de Orat. I. 7.) ἀμφιλαφὴς (Apoll. Rh. II. 735.) *potantibus umbras miniſtrat*, Virg. Ge. IV. 146. Facit huc Platonis locus in Phaedr. p. 338. ἥτε γὰρ πλάτανος αὐτὴ μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον. Cf. Wernsd. ad Poet. Min. III. p. 271. Ad ſententiam poetae forte ſpectabat Philetae locus, cuius fragm. extat apud Athen. V. p. 192. Θρήσασθαι πλατάνῳ λασίῃ ὕπο, uti feliciter illud ſanavit amiciſſ. Heinrich. Obſſ. p. 56. — *Id vel* praeclare poetam morae impatientem deſignat; uti nec τῷ *hac* ſuavitas ſua deeſt. — *ſic temere*, οὑτωσὶ καθεζόμενοι (v. Abreſch. Animadvv. ad Aeſchyl. T. II. p. 597.) ἀνειμένως, fuſi per herbam, membris ſtratis, ut I. 1. 21. Sic Stat. Th. X. 276. *temere explicitus ſtratis* dicitur, membris ſomno reſolutis. — et *roſa odorati capillos*, ornate pr:

Potamus uncti? Disſipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula praetereunte lympha?

Quis

pro roſis odoris, roſeis ſertis redimitos habentes capillos, caput roſeis ſertis coronantes. v. ad I. 5. 1. — *canos*, albeſcentes, qui adeo nos de ſenectute accedente admoneant. Forte Quinctius maior natu erat; forte etiam, hocque verius puto, graecum Horatius ante oculos habuit exemplum. Anacr. XXXVI. πολιαὶ στέφουσι κάρα· δὸς ὕδωρ, βάλ' οἶνον, ὦ παῖ· qui locus mire quoque cum ſqq. conſpirat. — *nardi* unguentum pretioſiſſimum veteribus habitum. v. Plin. XII. 12. cf. Medical Facts T. 1. p. 67. ναρδολιπεῖς πλοκάμους dixit Myrin. II. 4. (Anal. Br. II. 107.) Eandem vocem Callimachi fr. CVI. 2. ξανθὰ σὺν εὐόδμοις ἀκραλιπῆ στεφάνοις haud infeliciter ingerebat Toup. ad Suid. III. 55. legendo ξανθὰ ναρδολιπῆ. — *Aſſyria* v. ad I. 31. 12. et II. 7. 8. 17. *Evius* Bacchus *disſipat*, abigit, pellit animo *curas*, οἶνον τοι, Μενέλαε, θεοὶ ποίησαν θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσαι μελεδῶνας apud Athen. II. 1. p. 35. Nota Anacreontea (IV. 18.): σκεδάσαι θέλω μερίμνας. Theogn. 863. τοῦ πίνων ἀπὸ μὲν χαλεπὰς σκεδάσεις μελεδῶνας caet. Cf. I. 18. 4. II. 7. 21. — *edaces*, γυιοκόρους μελεδῶνας (Heſiod. ἔργ. 66.) aegritudinem, quae *lacerat*, *exeſt animum*, *planeque conſicit*, ut Cic. Tuſcul. III. 27. Sic *Tityum exeſt anxius angor* apud Lucret. III. 1008. *penitus moeſtas exedit cura medullas* Catull. LXVI. 23. cf. Ruhnken. Ep. Cr. I. p. 81.

v. 18—20. Repleantur vino pocula; pro hoc e veteri more: Miſceatur, temperetur vinum aqua. Similiter increpat puerum Tibull. III. 6. 57. *Naida Bacchus amat; ceſſas, o lente miniſter? temperet annoſum Marcia lympha merum.* et ib. v. 5. *Larga puer*, (apage illud frigidum, quod libros obſedit, *care puer*) *madeant generoſo pocula Baccho; i, nobis prona ſunde Falerna manu.* Obſerva exquiſitum orationis ornatum. Pro vino eſt Falernum, tanquam praeſtantius; et pro Falerno ſunt *pocula Falerni* (ut *pocula Maſſici* I. 1. 19.) *ardentis*, ab effectu, namque φλὸξ οἴνου θερμαίνει (Eurip. Alc. 761.) corpus. Hinc praeclare *reſtinguere* eſt pro, temperare merum *lympha praetereunte*, e proximo fonte petita

Quis devium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacaenae
More comam religata nodum.

petita, aqua admixta, miſcere vinum.

v. 21 — 24. Adſit pſaltria. Hae enim in commiſſationibus adhiberi ſolitae. v. I. 36. 13. *Scortum* vocat poeta, quod iſtarum pudor facile expugnari poterat. Quod vocabulum non tam abiectum fuiſſe apud Romanos, vel hic locus oſtendit. — *devium*, quod in devia, remota urbis parte, in angiportu habitat. Minus vulgare fuiſſe ſcortum, parum recte cum Lamb. et aliis inde cogas. Cruqu. fidicinam domos oberrantem intelligebat; at iſta *domo elici* non poterat. — *eliciet*, evocabit domo, adducet, arceſſet. — 22. Apprime turbatum laetitia poetae animum decet, quod τῷ *quis* certam ſtatim perſonam ſubſtituit, puerum alloquendo. — *maturet*, properet huc, adſit, illico cum lyra. Plenior oratio poſtulabat: maturet venire. — 23. 24. *religata*, ligata *comam*, comas colligens *in nodum*, ne comae eleganter pectendae diſponendaeque ſtudium moram afferat, *comtum*, quo ſatis comta videri debet. Niſi poetica ratione eſt pro: comam comtam habens, componens in nodum, crinibus in nodum collectis. Talis vero habitus in monumm. ſatis obvius. — *more Lacaenae*, puellae Spartanae. Quae res etſi aliunde non conſtet, ex hoc ipſo tamen loco, feminas Spartanas ita comtas fuiſſe, abunde perſpicitur.

CAR-

CARMEN XII.

ARGVMENTVM.

Augusti res gestas a Maecenate scribere iussus poëta, sublimi huic argumento lyricam Musam suam, quae levibus tantum rebus amatoriisque ludicris fere contineatur, omnino sufficere negat, ipsumque Maecenatem vicissim, ut illud historice persequatur, sedulo hortatur. Summum poetae artificium in argumenti huius tractatione facile animadvertas. Dum enim lyram suam gravioribus argumentis pertractandis convenire negat, in hac ipsa professione, taliumque argumentorum enumeratione spiritum prodit excelsissimum, dumque Augusti res gestas cum talibus exemplis componit, exquisitissime simul eas extollit. Simillimi coloris est L. I. c. 6. Iam pro levibus argumentis, quibus se unice parem profitetur, in specie commemorat atque vere canit Licymniam (haud dubie libertinam aliquam) cuius vehementissimo amore adeo se teneri ait, ut animus, in hac defixus, ne aliam quidem nunc cogitationem admittat. Vnde simul apparet, Licymniam vix alius, quam Horatii amicam haberi posse. Maecenatem autem vere historiam Augusti molitum esse, tradit Plin. VII. 45. Caeterum idem argumentum iisdem coloribus expressit, ac plane e Nostro adumbravit Propert. II. 1.

AD

AD MAECENATEM.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare
Poeno

v. 1. sqq. Ego canendis Augusti laudibus plane me imparem sentio, res eius gestas carmine lyrico digne describendi facultatem mihi vix arrogem; multo melius tu eas soluta oratione persequi poteris. Vide qua dignitate vulgarem hanc sententiam ornaverit. *Nolis*, ne iubeas, ne poscas, ne iniungas mihi, *aptari* a me, ut aptem, accommodem gravia carminum argumenta *citharae modis*, citharae sonis *mollibus*, lyrae molli, leviori tantum argumento aptae, ut grav[illegible]a argumenta ad lyram meam canam. Invertit vero poeta orationem; nam proprie dicendum erat, *aptare* aptos efficere *citharae modos* carmini, lyram ita temperare, ut eius soni respondeant cantui, referant carminis argumentum, fidibus vel fortius adductis, vel remissis, vel plane immutatis. Cf. Anacr. I. 5. 6. Propert. II. 8. 14. *Nunc aliam citharam me mea Musa docet.* Eadem exquisitiore ratione usus est Propert. III. 2, 35. *Haec hederas legit in thyrsos, haec carmina nervis aptat. Aptos citharae modos conciliare* ex imitatione Horatii dixit Vestrit. Spurinna I. 18. (Poet. min. III. 355.) Forte tamen *aptare* h. l. simpliciter est coniungere, sociare, ut IV. 9. 4. *verba socianda chordis.* cf. Ovid. Her. XV. 13. *Modi molles* de argumento carminum levi, amatorio, iocoso. Cf. Ovid. Trist. II. 349. Virg. Cul. 34. v. ad II. 9. 17. *Durus* contra *poeta* (Propert. II. 25. 45.) *durus versus* (Prop. II. 1. 41.) de gravi, epico carmine. Iam pro grandibus carminum argumentis docte talia nonnulla enumerantur a poeta, atque ea quidem, quae satis illustria virtutis Romanae documenta constituunt, bella Punica et Numantinum. *Numantia*, Hispaniae Tarraconensis urbs, obsidione Romanorum, quam per annos XIV (iuxta Flor. II. 18.) vel XX (iuxta Strab. III. p. 246.) insigni cum hostium clade sustinuerat, funestoque interitu celeberrima. Hoc enim nomine ὀνομαστοτάτην eam vocare videtur Strabo l. l. Hinc bella *longa*, et Numantia *fera* dicta, cuius incolae, *in ultimam* rabiem

Poeno purpureum ſanguine, mollibus
Aptari citharae modis:

Nec ſaevos Lapithas, et nimium mero
Hylaeum: domitosve Herculea manu

Tel-

rabiem furoremque converſi, duces ſuos ſeque, patriamque ferro et veneno ſubiectoque undique igne peremerunt, Flor. l. l. — 2. Bella Punica declarat poeta per Hannibalem et pugnas navales ad Siciliam primo Punico bello geſtas, cum virtute; nam Romani in his ſuperiores diſceſſerant. Hannibal *durus* dicitur, cuius *nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat; caloris ac frigoris patientia par* caet. Liv. XXI. 4. — *mare purpureum*, tinctum, infectum *ſanguine Poeno*, Carthaginienſium, quod *totum inter Siciliam Sardiniamque laceratae Carthaginienſium rates naufragio ſuo operuerunt*, Flor. II. 2. Idem orationis color II. 1. 35.

v. 5—8. Hiſtoricis mythicae antiquitatis exempla ſubnectit poeta, ſollenni more. Similis ſententiarum progreſſio in Virg. Cul. 26. ſqq. *Canit non pagina bellum, Phlegra Giganteo ſparſa eſt quo ſanguine tellus; nec Centaureas Lapithas compellit in enſes, — mollia ſed tenui percurrere carmina verſu gaudet.* adde Prop. II. 1. 19-40. — *Lapithas et Hylaeum*, Lapitharum cum Centauris pugnam, a poetis, qui Herculis et Theſei res geſtas exponerent, pertractatam. Memoratur et Meliſandri Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων μάχη Aelian. XI. 2. De hac fabula v. ad Ovid. Met. XII. 220. et Heyn. ad Virg. Ge. II. 457. Cf. I. 18. 8. — *ſaevos*, in furorem a Marte coniectos, unde pugnae originem quidam ducunt. Cf. Virgil. Aen. VII. 304. Stat. Th. VII. 204. Simplicius tamen fuerit *ſaevos* accipere, ira incenſos, furentes, pugnantes cum Centauris, quod et verius puto, quum vulgarem narrationem, quae rixae et inde pugnae ortae cauſſam a Centaurorum ebrietate, *libidine geminata* (Ovid. l. l.) repetit, Horatius h. l. ſequi videatur. Ebrios enim Centauros deſignat per *Hylaeum nimium mero*, mero immoderate hauſto incenſum, cum dilectu; is enim, Hippodamiam adortus, pugnae maxime auctor perhibetur. *Nimius mero* adeo non ſimpliciter eſt, vino inebriatus, ſed, qui vino largius poto calefactus ad libidinem

Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris: Tuque pedeſtribus
Dices hiſtoriis proelia Caeſaris,

Mae-

dinem proclivior factus erat, ἀκρατὴς γενόμενος ἐπιθυμιῶν. — 6-8. Nec Gigantomachiam a me exſpectes. Hanc declarat poeta per *Telluris iuvenes*, filios, γηγενεῖς, Gigantas, *Herculea manu*, ab Hercule *domitos* ac proſtratos. Maximae in hac pugna partes datae Herculi; res nota. Adi vel Apollod. I. 6. 1. cf. ad II. 19. 21. — 8. *unde periculum* caet. ornatiſſime pro, caelum eſcendere conantes, iter caelo affectantes. *Vnde*, ὅθεν, a quibus (plane ut I. 28. 28.) *contremuit* caelum, totum caelum *tremuit periculum*, quorum incurſu periclitatum eſt, extimuit, ne ab iſtis expugnaretur, caelum. Caelum contremiſcit, diis, in eo verſantibus, in terrorem coniectis. Claudian. de B. Get. 63. *ipſumque Iovem, turbante Typhoeo, ſi fas eſt, tremuiſſe ferunt* caet. Pro caelo eſt *fulgens domus Saturni*, Ζανὸς πολύχρυσος οἶκος, (Eurip. Hippol. 69.) quam ſplendide! Διὸς οἶκον ſimiliter caelum appellat Theocr. XVII. 17. et alii. *Fulgorem* non de caelo *ſtellis fulgentibus apto* (Virg. Aen. XI. 202.) acceperim, ſed quatenus omnia Deorum *aurea* poetis finguntur. Ita Homerus Deorum *ſedes lucidas* (III. ? 33.) vocat δώματα μαρμαίροντα αἰγλήεντα. — *veteris*, priſci (v. Markl. ad Stat. Silv. III. 4. 47.) πρεσβυτάτου μακάρων. (ut Cronum Orpheus vocat Lapid. 18. 31.) ſpectat enim eius (ut Croni Graec.) cultus ad antiquiſſima tempora.

v. 9 — 12. Nemo intpp. de nexu horum vv. cum antecedentibus, ut ita dicam, grammatico ne γρὺ quidem monuit, quae tamen facile quisque in τῷ pe- τῷ *tu* adiecto haereat. Scilicet vulgaris connectendae orationis modus erat: *Nolis* exponi a me bellum Numantinum, aut Punicum, Lapitharum cum Centauris pugnam, Gigantomachiam, *et res a Caeſare egregie geſtas, quas tu* multo melius caet. Sed, ne enumeratio talium argumentorum, uno contextu appoſitu, iuſto protractior videretur, variavit orationem, ipſique transitioni poſterius membrum, quod ſolum ad Maecenatem ſpectaret, poeta intulit, ita tamen, ut incomtioris orationis, qualis pro-

Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.

Me dulcis dominae Musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum

Ful-

primum poetae animo obversaretur, retento τῷ *que* remanserint vestigia. Paulo duriorem hanc rationem meo iudicio videri etsi non negem; verissimam tamen eam, excusandumque hactenus puto poetam, quod illud naturalem orationis ordinem aperiat, sicque perspicuitati inserviat. Praeclare vero poeta in Augusti laudibus, ad quas solas canendas eum a Maecenate excitatum fuisse maxime probabile est, tanquam primario argumento subsistit, easque urbanissima conversione ipsi Maecenati celebrandas delegat. Melius tu *dices*, expones, *pedestribus hist.* historia pedestri, h. soluta oratione conscripta, prosa oratione enarrabis historiam Augusti. Pro hoc magnifice, *proelia Caes.*, bella ab eo gesta, actosque eius triumphos. Hos exornat, oculisque fere subiicit commemorando *regum colla ducta*, *c.* regum ductorum, reges catenis, collo circumdatis, ductos ante currum triumphalem; sed alterum γραφικώτερον. Eodem plane colore Propert. II. 1. 33. *Aut canerem regum auratis circumdata colla catenis.* Ovid. Trist. IV. 2. 45. *Collaque Romanae praebens animosa securi vincula fert illa, qua tulit arma, manu.* — *per vias* urbis, maxime per Sacram viam, (V. 7. 8.) quae triumphantes in Capitolium ducebat. — *minacium*, ferocium adhuc, (ut Ovid. l. l. 31.) in ipsa morte iras spirantium.

v. 13. Equidem levia tantum argumenta tractare possum, in lusibus ac iocis unice Musa mea occupatur. Pro hoc suaviter poeta: Licymniae soli vacare nunc possum, huius pulchritudo ac gratia omnes meas ad se convertit cogitationes, in huius laudibus celebrandis nunc totus sum. Suaviter haec Augusti triumphis opponit poeta. *Me*, *me* cum vi repetitum ut I. 6. 17. *Nos* convivia, *nos* caet. *Musa voluit*, iubet, excitat me *dicere*, cantare, extollere *dulces cantus*, suavem vocem *Lic.*, quam scite ad lyram canat Licymnia. Erat adeo citharistria et psaltria, uti Chloë *dulces docta modos et citharae sciens* audit III. 9. 10. Alii ita iungunt: Musa me vol. dulces cantus

Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus:

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia

Lu-

tus dicere, edere, Licymniae (tertio casu) Licymniam celebrare; sed exquisitior est altera ratio, qua poeta in Licymniae laudes statim digreditur. Tum epith. *dulces* sic nullam fere vim habet. Etiam sqq. stant pro altera ratione. *Dominae*, amatae a me; noto loquendi more. — *Oculos lucidum*, lucide *fulgentes*, ὄμματα μαρμαίροντα, parte tantum pulchritudinis eius laudata. — 15. 16. Et fidem, constantiam eius in amore. *Pectus fidum amoribus mutuis* animus, qui fidem vicissim servat in amore, qui constanter redamat. *Amor bene mutuus*, (ita enim iunge. Male alii: *bene fidum p.* quod languet) qui alterum iuvat, quo beatissimus sibi amator videtur. *Iuvat hoc, Cerinthe, quod uror, si tibi de nobis mutuus ignis adest*, Tibull. IV. 5. 5.

v. 17 — 20. Quae et in quovis saltationis genere excellit. *Non dedecuit*, dedecet (ἀορίστως) eam *ferre pedem*, incedere (ut Tib. II. 1. 30.) h. decenter, scite movet pedem choris, τίθησιν ἐς χορὸν ἴχνος σὺν ἀγλαΐᾳ (Eurip. Electr. 85.) Intellige autem de incessu chori ad gravitatem composito: cui opponitur *iocus*, saltatio ludicra, lasciva, forte mimica; quo in genere Licymniam non dedecebat *certare* cum aliis, cum virtute ea certare poterat, in qua adeo eminebat, primas tenebat. *Iocari* autem proprie de mimis. Ovid. Trist. II. 497. — nec dedecet *ludentem*, παίζουσαν (v. c. Homer. H. in Apoll. 201. Hesiod. Scut. Herc. 282.) saltantem, et hoc pro tenui, eam, *dare brachia*, brachia concinne movet atque implicat *virginibus*: quam graphice! In brachiorum motu inter saltandum molli et ad numeros facto omnino maxima virtus erat: unde frequentissima eius rei mentio apud veteres. Ovid. A. A. I. 595. *Si vox est, canta: si mollia brachia, salta.* Ibid. II. 305. *Brachia saltantis, vocem mirare canentis.* Et III. 349. *Quis dubitet quin scire velim saltare puellam, ut moveat posito brachia iussa mero.* Idem Remed. 334. *Fac saltet, nescit si qua movere manum* cf. et v. 754. Stat. Silv. III. 5. 66. *Candida seu molli diducit*

Ludentem nitidis virginibus, facro
Dianae celebris die.

Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,

Per-

diducit brachia motu. — 20. In choreis, in Dianae honorem institutis. Facile intelligitur, ad domesticam religionem festamque laetitiam, qua publicam privatim profequerentur, has referendas esse, cum libertinae, quae erat Licymnia, a publicis ac follennibus istis faltationibus exclufae essent. Cf. A. P. 232. Erant autem plures per annum dies Dianae facri; unde et *celebris* audit, a Romanis religiofissime culta; virgines autem, quibuscum faltat, *nitidae* dictae, eleganter comtae et ornatae, ut in die, Dianae facro.

v. 21. *fqq.* Vulgaris continuandae orationis ratio ferebat: Musa me voluit dicere crines Lic. pulcherrimos; pro hoc, ex amatoris affectu: quos maximis opibus antepofuerim, auro mihi pretiofiores. Iam hosce de puellae fuae pulchritudine fenfus, quos omnium vana amantum perfuafio esse existimat, cum Maecenate communicat, huiusque eleganti iudicio Licymniae dotes vel maximis opibus potiores vifum iri certo confidit. Atque haec paullo infolentior fententiae inflexio et omnino lyricae poefeos indoli, maxime vero amoris, quem vehementissimum oratio prodit, enthusiafmo convenit. Tum Maecenatem ipfum istis compofitionis ambagibus, orationisque novitate et foliti ordinis commutatione mire delectatum fuisse constat vel e Senec. Ep. CXIV. ad cuius gustum Nostrum fe fubinde compofuisse, vix dubitare licet. Excufatior forte inde convertendae orationis modus vv. 9. fqq. Iam expende orationis vigorem, et elocutionis virtutes. *Num tu velis permutare*, permutares, fane tu, quo fenfu pulchri contactus es, non permutares crinem Lic. maximis divitiis; pro hoc, exquifita constantique poetarum structurae huius verbi (ut Gr. ἀντιλλάσσεσθαι, ἀμείβεσθαι) inverfione, *crine opes.* v. ad I. 17. 2. Pro opibus univerfis docte pofuit poeta Perficas, Phrygias et Arabum. — *quae tenuit*, poffedit *dives Achaemenes* quas amplissimas habuit Ach. primus Perfarum rex; omnino pro: opes regum Perfarum; quae in vulgus notae, cf. III. 9. 4. et I. 38. 1. Ἀσιήτιδος τυραννίδος ὄλβον

Permutare velis crine Licymniae,
Plenas aut Arabum domos?

Dum

ὄλβον eadem virtute dixit Euripid. Herc. fur. 643. — *Phrygiae Mygdonias opes*, docte pro, opes Phrygiae Mygdoniae, Phrygum a Mygdonibus, Thraciae populo, oriundorum, cum Mygdonibus permixtorum. Hos enim relicta Europa Phrygiae partem insedisse, maxime probabile est. Phryges inde Mygdones doctiore nomine poetis saepe dicti. Ad septentrionalem Phrygiae plagam Mygdonas collocat Strabo XII. p. 861. Male Pausan. X. 27. p. 864. et inde Steph. Byz. v. Μυγδονία, a Mygdone rege antiquo Phrygas hoc nomen traxisse opinantur. — *Pinguis*, opulentae, e solo pingui (*pingues Asiae campos* memorat I. Epp. 3. 5. Cic. pro Lege Manil. c. 14. *Asia tam opima est et fertilis, ut et ubertate agrorum — et multitudine earum rerum, quae exportantur, facile omnibus terris antecellat.*) Etiam Phrygum opulentia satis celebrata poetis. — 24. *domos plenas*, opibus refertas, δώματα χρυσοῦ πλήρη, uti plenius Eurip. Herc. fur. 645. *Domum plenam* similiter dixit pro opulenta IV. 12. 24. δόμους πληρουμένους Eurip. fr. Dan. IV. 1. δόμους contra κενοὺς id. fr. Antiop. XXXIII. 6. Respectu divitiarum igitur poeta dixit *domos Ar.*; non vero, ut simpliciter regionem istorum ita designaret: uti alias facere solent poetae. Sic *Eoas domos Arabum* Virg. Ge. II. 115. recte laudat Burm. ad Prop. II. 8. 20. *Et domus intactae te tremit Arabiae* male simul Nostro l. in hanc rem adducto. De Arabum *beatis gazis* vide ad I. 29. 1. A talibus vero amantum deliciis Maecenatem haud alienum fuisse ex eius fragm. (apud Senec. ep. CXIV.) facile colligas: *Quid si quis feminae cirro crispatae, et labris columbatur?* Caeterum eandem hanc poetae sententiam exhibet Palladae ep. I. 1. sqq. Ἴσιδι τούσδε θήκατο τοὺς λιπαροὺς Παμφίλιον πλοκάμους. Ἡ δὲ θεὸς τούτοις γάνυται πλέον, ἤπερ Ἀπόλλων χρυσῷ, ὃν ἐκ Λυδῶν Κροῖσος ἔπεμψε θεῷ. Ad rem ac verba apposite Aristaen. L. I. ep. X. p. 27. (ed. Abr.) Ἀκόντιος οὐκ ἂν ἠλλάξατο τὸν Μίδου χρυσὸν, οὐδὲ τὸν πάντα πλοῦτον ἰσοστάσιον ἡγεῖτο τῇ κόρῃ· καὶ σύμψηφοι πάντες ἐμοί, ὅσοι μὴ καθάπαξ τῶν ἐρωτικῶν ἀμαθεῖς.

v. 25.

Dum flagrantia detorquet ad oſcula
Cervicem, aut facili ſaevitia negat,
Quae poſcente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupat.

v. 25. *Me voluit Muſa dicere* mores puellae lepidos, nunc delicias in amore facientis, nunc procacis. *Detorquet cervicem* obſequioſe inflectit caput, *κατακλᾷ αὐχένα ad oſcula*, ad oſculandum ſe. — *Flagrantia* hominis amore flagrantis, perdite amantis. — 26. Aut *ſaevitia facili*, quae facile expugnatur, ſimulata, *negat* oſcula, quippe quae *eripi ſibi* ea multo *magis gaudeat*, quam is, qui illa *popoſcerat*; egregie ſic *facilis* puellae ſaevitia oſtenditur. — 28. *Interdum occupat rapere*, φθάνει ἁρπάζουσα, λαμβάνουσα, prior rapit oſcula, oſculatur nec poſcentem. Plaut. Stich. I. 2. 32. *ferre adverſum hominem occupemus oſculum.* A ſententia haud abludit Stratonis c. XLV. (Anal. Br. II. 369.) Οὐκ ἐθέλων φιλέεις με, φιλῶ σ' ἐγὼ οὐκ ἐθέλοντα· εὔκολος ἢν φεύγω, δύσκολος ἢν ἐπάγω.

CARMEN XIII.

ARGVMENTVM.

Carmen hoc ex eo genere est, cum ingenium poetae a sensu aliquo, a quo graviter impulsum fuerat, progressum, mox ad alios sensus, qui ex isto naturali idearum successione fluunt, transit, iisque ad finem usque immoratur. Cf. I. 3 et 22. Exsecratus igitur arborem poeta, cuius ictu paene oppressus erat, ad incertum cuiusque fatum progreditur: tum idea mortis, regnique Plutonii, quo iam in eo fuisset, ut descenderet, ita omnes eius sensus occupat, ut versari in Elysio inter priscos poetas lyricos, Sapphoque et Alcaeum audire sibi videatur; cuius ideae enthusiasmo ita abripitur, ut ei magnificentissime immoretur, et cum eo totum carmen finiat. Praeclarum vero hic, quod poetam lyricum, in Elysium delatum, Sappho et Alcaeus, quos imitatus est, omnium maxime alliciunt, atque attrahunt, eundemque omnium sensum facit. Qua sane ad poetarum istorum laudes conversione nihil splendidius aut excellentius cogitari potest. Quod igitur incensae lyrici poetae phantasiae satis accommodatum videri debet, mireris sane, hoc ipsum reprehendi potuisse ab Homio Elem. crit. I. p. 317.

IN

IN ARBOREM.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu
Pro-

v. 1. Structura orationis initio carminis minus quidem concinna, atque elaborata; sed quae animum poetae hoc casu perturbatum, reique indignitate commotum apprime decet. Sententia verborum satis expedita: Nefastus dies is fuit, quo ista arbor plantata fuit; tum hominem, qui hoc fecerit, sceleratissimum fuisse oportet. De verborum ordine laboratur. Sunt, qui orationis contexta ita explicent: *Ille, quicunque primum produxit te, et nefasto die et sacrilega manu te posuit*; portentosissima orationis structura. Paullo melius Sanadoni procedit ratio: *Quicunque ille et posuit te primum, et produxit*: *illum et parentis* caet. Vt *quicunque ille* simpliciter sit, *quisquis*. Quem quidem usum loquendi a VV. DD. in dubium vocatum nollem. Ita Propert. II. 9. 1. *Quicunque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem*, et alii. Sed et in hac verba improbe structa, negligenterque abiecta recte vituperes. Novam viam aperire conatus est Ouwens N. II. III. 3. p. 373. verbis ita disiectis dicam, an ordinatis: *ille, quicunque primum posuit te et die nefasto, et manu sacrilega; produxit* (te), *arbos*, *in perniciem nep.* Tu tene hunc verborum ordinem: *Ille et nefasto*, inauspicato, infausto *die te posuit*, plantavit, sevit, *quicunque primum*, olim te posuit, ὅστις γέ ποτ᾽ ἦν. Abruptior haec interiectio indignantem poetae animum mire ostendit. Auctorem huius facinoris abominatur, atque detestatur; eius adeo, quem aversatur, exquirendi curam atque cogitationem ne admittit quidem in animum. Plane hoc ex animi natura ductum. *Dies* quosdam *nefastos*, h. quibus parum feliciter res succederent, habebat veterum superstitio, quam lubenter poetas sequi videas, quod ad legentium animos tenendos aliquam vim habet. Cf. Virg. Ge. I. 276. H. l. simpliciter ab eventu dies iste ita dictus. — *et produxit*, eduxit, aluit, coluit te *manu sacrilega* impia, scelerata, h. sceleratissimus is fuit, qui te posuit (nam et ad hanc ῥῆσιν spectat; sed docte poeta alteri membro inseruit) et produxit, non, quae gratam *nepotibus umbram* *factu-*

Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, obprobriumque pagi.

Illum et parentis crediderim ſui
Fregiſſe cervicem, et penetralia
Spar-

factura eſſes (Virg. Ge. II. 58.) ſed *in nepotum perniciem*, in hunc finem, ut poſteris exitio eſſes, ne morte ſcelerato iſti omnis nocendi facultas praecideretur. Cui non in mentem venit Callimachi ep. VII. *στήλην μητρυιῆς, μικρὰν λίθον, ἔστεφε κοῦρος, ὡς βίον, ἠλλάχθαι καὶ τρόπον οἰόμενος. Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα· φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.* — *in opprobrium pagi*, ut toti agro opprobrio eſſes, dedecus aſſerres, quod, a ſcelerato quippe ſata ac producta, caſu tuo hominem innocentem oppreſſura eſſes, damnum inflictura eſſes immerenti. Vel, quod ut ſimplicius, ita et verius et elegantius habuerim: cuius, quod a ſceleſta manu plantata enutritaque es, caeteras huius pagi arbores, quae tecum in conſortio quaſi vixerunt, pudet. Praeclarum vero, et ex animi commotioris aſſectu ductum hoc, quod poeta non eum ſolum, qui arborem poſuiſſet, tanquam ultimam iſtius infortunii cauſſam, ad quam fere, calamitate quapiam affecti, animo progredi ſolemus, (v. ad I. 3. 9.) exſecratur, ſed et ipſi arbori, rei inanimatae, quae putredine reſoluta, eum paene oppreſſiſſet, nocendi animum tribuit, eique iraſcitur. Quo et egregie facit orationis ad ipſam arborem converſio.

v. 5. ſqq. Ille non ſacrilegus ſolum, ſed etiam parricida fuit, hoſpitem ſuum occidit, venena miſcuit. Atrociſſima in eum cumulat poeta flagitia, quo deteſtabilius inde monſtrum efformaret. Similem enumerationem apud Tibull. III. 5. 9 ſqq. enotarunt iam alii. *Obſerva* poetae artem in varianda oratione: *Ille te poſuit*, *illum crediderim fr.*, *ille ven. tractavit*. Paene perſuadeor, ut credam illum parentis ſui *cervicem* laqueo *fregiſſe*, iugulaſſe, ſtrangulaſſe eum. Cf. V. 3. init. *Frangere gulam laqueo* dixit Salluſt. Cat. c. 55. *cervicem fr.* ſimpliciter etiam Cicero aliquoties. — 6. et hoſpitem noctu occidiſſe. Pro hoc ornate: *penetralia* domus, interiorem domus partem, domum *ſparſiſſe*, conſperſiſſe, commaculaſſe *nocturno cruore*, caede *hoſpitis* noctu patrata.
Hoſpi-

Sparſiſſe nocturno cruore
Hoſpitis; ille venena Colcha,

Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit: agro qui ſtatuit meo
Te triſte lignum, te caducum
In domini caput inmerentis.

Quid

Hoſpitii ius ſanctiſſimum habebatur antiquis; eiusque violati vindex graviſſimus Iupiter *ξένιος*. Vide, ne in re nota longior ſim, Spanhem. ad Callim. H. Dian. 123. Auget rei atrocitatem, quod hoſpes noctu per ſomnum opprimitur, quod coram Diis Penatibus, in domus penetrali collocatis, ſcelus perpetratur, quod domus ipſa ſanguine iſto *conſceleratur*, ut Catull. ait LXVIII. 23. De uſu adiect. *nocturno cr.* v. ad II. 5. 19. Caeterum minus docte alii verba: *illum* — *hoſpitis* ad ſequ. v. 10. trahunt. — 8. *Venena Colcha*, Colchica: qualia Medea Colchica tractavit, adeoque praeſentiſſima; ut V. 5. 62. *dira Medeae venena* Canidia ſua vocat. Adde V. 17. 35. — 9. *Et*, quid? quod iſte, *quidquid nefas* quodcunque ſcelus animo *usquam concipitur*, per totum terrarum orbem fit, ab eo illud patratum crediderim; nil tam nefarium cogitari poteſt, quod non iſtud ſcelus hominis deſignaverit. Memoratis Colchicae regionis domeſticis facinoribus ad caetera terrarum orbis animo delabitur poeta, hisque iſtum onerat. Orta igitur v. 9. ſententia unice ab epith. orn. *Colcha.* Obſerva exquiſitum verbi dilectum, quod utrique mire convenit. Nam et nefas *tractatur*, patratur, et venena, quae miſcentur, docte tractari dicuntur. Vid. V. 3. 8. et ad I. 37. 27. — *qui te ſtatuit*, poſuit, ſevit in *agro meo*. Repetita adeo cum vi priorum vv. ſententia, quod animo commoto plane convenit. Tum deſignatur ſimul locus, in quo defoſſa erat iſta arbor. Alii *ſtatuit* exponunt: transtulit in agrum meum, eo transplantavit, quaſi *illo* v. 5. et 8. diverſus ſit ab *illo* priore v. 1. quod ſtatuere admodum ieiunum foret. — *triſte*, ob triſtes effectus, damnoſum, exitioſum; *lignum* vocat arborem, per contemtum. — *caducum*, quod caſurum, oppreſſurum eras *caput domini*, dominum, poſſeſſorem huius agri, me, *immerentem*.

Quid quisque vitet, numquam homini ſatis
Cautum eſt, in horas. Navita Bosporum
Poenus perhorreſcit, neque ultra
Caeca timet aliunde fata;

Mi-

tem, innoxium, nullius culpae conſcium; quippe vatem ſacrum. Mira adeo *δεινότης* eſt in *domini immerentis*. De v. *caducum* v. ad III. 4. 44.

v. 13 *ſqq.* Dum periculi, quod incautum eum paene oppreſſerat, cogitatione poetae animus intenditur, facilis erat ad communem de incerto cuiusque fato ſententiam progreſſio. Praeclare vero orditur eam poeta, nulla adiecta transitionis formula. *Nunquam homini ſatis cautum eſt*, ab homine ſatis caveri poteſt, nunquam homines ſatis tuto praevident, *quid quisque vitet*, quae ſibi vitanda ſint, inſtent pericula, *in horas*, *ἐς ὥρας*, quovis temporis momento (v. ad I. 32. 2.); innumera ſunt, quae vitae hominum continuo inſidiantur, pericula, a quibus ſibi cavere nequeunt. — 14. Egregie iam ſententiam exemplis perquam appoſitis communit atque exornat poeta. *Navita Poenus*, mercator Phoenicius *perhorreſcit*, maxime, unice timet *Bosporum* Thracium, fretum aeſtuoſiſſimum, per quod in Pontum Euxinum traiicitur. Hinc *Bosp. gemens* II. 20. 14. *inſaniens* III. 4. 30. *Neque ultra*, ulterius traiecto Bosporo, *aliunde*, *ἄλλοθεν*, ab alio maris tractu; nisi potius eſt: ſub alia ſpecie occurrentia *fata caeca*, unde minime rebatur, mortem ex occulto venientem *timet*, ſibi ab alio mortis periculo ac genere non metuit. Fata caeca diſertius exponit Prop. II. 1. 76. *Quippe ubi nec cauſſas, nec apertos cernimus ictus; unde tamen veniant tot mala, caeca via eſt* — 17. *Miles* Romanus (ex oppoſ. v. ſq. *Italum robur*) perhorreſcit maxime Parthum; pro hoc ſignificantius, notata ſimul Parthorum pugnandi ratione: *ſag. et celerem fugam P.* Parthum in fuga ſimulata fortiſſime depugnantem, ſagittis petentem Romanum temere inſequentem. Res notiſſima. Vid. ad I. 19. 11. Parthorum vero nomen Romanis maxime timebatur; de quo paſſim Noſter. Vid. III. 2. 3. IV. 5. 25. Caeterum de paradoxo, *timere fugam* Horatium cogitaſſe vix putem, cum talibus argutiis hic plane locus non eſſet. Multa ſic exciderunt poetis, quae, ſi ſedulo captata ſtudioſeque ab iis anquiſita po-

nere

Miles ſagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur: ſed inproviſa leti
Vis rapuit rapietque gentes.

Quam paene furvae regna Proſerpinae,
Et iudicantem vidimus Aeacum:
Sedes-

nere velles, pro vitio habenda forent; quae ipſa tamen pro elegantibus acuteque dictis (ut h. l.) nonnulli venditant, pravo utique iudicio. Immane enim quantum Horatii, Virgiliique gravitas a levitate Ovidiana discrepat. — 18. Parthus contra *catenas* Italas (ad utrumque enim referendum) Romanas, metuit, ne bello a Romanis capiatur, in triumpho ab ipſis catenatus ducatur; tum *robur*, carcerem roboreum, ne in carcere obtruncetur; captivitatem adeo et necem Parthus a Romanis timet. Praeſtat igitur *robur* h. l. de carcere roboreis textis communito intelligere. De mortis enim genere h. l. quaeritur. Alii de compedibus roboreis accipiunt: quae notio iam catenis ineſt. — 19. 20. Enimvero hos ipſos alius ſaepenumero manet exitus. Sed hoc iterum in generalem ſententiam, a qua exorſus fuerat, convertit poeta. *Leti vis*, cum virtute propter *rapuit;* Mors *improviſa, ἀπροϊδής, rapuit, rapietque,* improviſo venit et ad Inferos deducit *gentes*, homines; notiſſimo phantaſmate.

v. 21. Ita et ipſe paene occubuiſſem. Praeclare ex animi humani natura, quae ita fert, ut, cum praeſentiſſimum periculum praeter ſpem ſubterfugerimus, cum voluptate quadam ei cogitatione immoremur, et, quae noſtra futura fuiſſet conditio, expendamus, poeta, contactus hoc caſu, mortis ideae diutius inhaeret, et quae incenſae eius phantaſiae occurrunt imagines, vivide exponit, mirificeque exornat. *Vidimus regna*, ſubiimus regnum *Proſerpinae*, loca infera; ſimplicitate Homerica, Il. *o.* 251. 2. *νέκυας καὶ δῶμ' Ἀΐδαο ὄψεσθαι*, *nigra videre Tartara* Virg. Aen. VI. 134. v. Burm. ad Prop. II. 20. 71. Aliter exornavit Stat. Silv. III. 5. 37. ſecutus Eurip. Alc. 252 ſqq. — *furvae*, nigrae, perpetuo rerum inferarum epitheto. *Furvam caliginem* ſimiliter umbris tribuit Auſon. Cupid. 45. (Poet. min.

Sedesque discretas piorum; et
Aeoliis fidibus querentem

Sap-

min. II. 304.) — 22. *vidimus Aeacum iudicantem* de tribunali ius dicentem. Simili colore Antipat. Sid. I. 4. (Anal. Br. II. 6.) Μίνω θᾶσσον ἐποψόμεθα. — 23. *ſedes piorum*, campos Elyſios. *Sedes* conſtanter de locis inferis apud Virgilium, Tibullum, alios. — *discretas*, ſeiunctas a reliquis regionibus, flumine interiecto. Sic ſimpliciter malim: quam „ab impiis disiunctas" ut vulgo volunt. Stat. Theb. IV. 524. *Et Styx discretis interflua Manibus errat.* *Secreti partem orbis*, *mundumque piorum* vocat Calpurn. VIII. 20. Ad hanc vero ſententiam facilis poetae cum per ſe erat progreſſio, tum, quod ipſi, vati quippe, ſedes in Elyſio adſignanda erat; quandoquidem *pios vates et Phoebo digna locutos* (Virg. Aen. VI. 662.) in Elyſio collocabat antiquitas. Proclive adeo erat, Horatium, poetam lyricum, Lyricorum graecorum Sapphus et Alcaei, ibi degentium, mentionem iniicere; tantoque honorificentiorem uberioremque eam facit poeta, quo magis ipſi eorum carmina probarentur, adeo quidem, ut hos potiſſimum, maxime Alcaeum (I. 32. 5.) ducem ſecutus ſit. Iam, quum *eadem cura*, eadem ſtudia, *quae vivis fuiſſent*, *tellure repoſtos ſequi* (Virg. Aen. VI. 655.) putarentur, apertus iam poetae erat campus, in quo ſe iactare poſſet, et obiectae phantaſiae eius imagines, quas felici ingenii ſui ubertate tantum amplificaret atque exornaret. Similiter de Anacreonte Simonides LV. 9. 10. (Anal. Br. I. 136.) μολπῆς δ' εὐ λέθει μελιτερπέος, ἀλλ' ἔτ' ἐκεῖνο βάρβιτον οὐδὲ θανὼν εὔνασεν εἰν Ἀΐδῃ. — Sappho *querentem fidibus*, lyra, carmine *de puellis popularibus* ſuis, quas amaret; amores ſuos canentem; nihil amplius. Reſpicit autem poeta Sapphus ᾄσματα amatoria, in puellas, quas deperiret, compoſita. Fragmentum eius generis extat apud Hephaeſt. p. 24. et inde apud Vrſin. p. 10. Eodem ſpectare videtur fr. quod eſt apud Athen. XIII. p. 571. D. τάδε νῦν ἑταίραις ταῖς ἐμαῖς τερπνὰ καλῶς ἀείσω. Atthidem, Teleſillam, Megaram, πρὸς ἃς διαβολὴν ἔσχεν αἰσχρᾶς φιλίας, nominat Suidas voc. Sappho; Mnaida et Pyrino ipſa in fr. apud Heph. p. 37. et Ovid. cum aliis Her. XV. 15. *Queri* eleganter de carmine molli, tenero, quod Amorem γλυκύπικρον,

Sappho puellis de popularibus;
Et te ſonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli.

Vtrum-

κρον, ἀλγεσίδωρον (uti Sappho eundem dixiſſe tradit Max. Tyr. Diſſ. XXIV. p. 297.) refert. Alii proprie accipiunt, illamque de popularibus ſuis conqueſtam dicunt, quod Phaonem, a ſe adamatum, ad ſe allicerent; quod temere poni arbitror. Rectius forte de Gorgo et Andromeda, quas ἀντιτέχνους τῇ Σαπφοῖ vocat Max. Tyr. l. l. intelligas; vel ſic tamen priorem rationem praeferam. — *Aeoliis*, Lesbiis; Lesbos enim tota fere ad Aeoliam pertinebat. Strabo XIII. p. 916. et 924. Almel. Hinc *Aeolia puella* Sappho dicta IV. 9. 12. et eiusdem *lyra Aeolia* Ovid. Her. XV. 200. Σαπφοῦς Αἰολίδες χάριτες Epigr. ἀδέσπ. DXIX. 2. (Anal. Br. III. 260.) — 26. Suaviter mollibus Sapphus modis pleniores ac fortiores Alcaei opponuntur. Eximiam quoque vim habet oratio ad Alcaeum converſa. Alcaeus *ſonat plenius mala*, plenioribus, gravioribus ſonis, *plectro* fortius lyrae impreſſo, canit aerumnas, quas perpeſſus ſit. Scilicet in grandi ac ſublimi argumento lyra fortius pulſatur, voxque intenditur, in tenui contra atque humili illa leviter tantum perſtringitur, haecque remittitur. Res notata iam ad II. 1. extr. *Sonare mala* pro, ſonis referre, decantare, verſibus exponere mala, labores. Cf. V. 17. 39. Serm. I. 4. 44. et alibi. — *aureo*, translato ab Apollinis lyra epitheto. Sic χρυσέαν φόρμιγγα Pind. Pyth. I. 1. et χρύσεον πλᾶκτρον Apollini tribuit idem Nem. V. 44. Loc. claſſ. apud Callim. H. in Apoll. 32. Cum virtute tamen h. l. dictum accipiebat Quinctilian. X. 1. 63. *Alcaeus in parte operis* aureo plectro merito donatur, *qua tyrannos inſectatur;* tanquam praeſtantiam carminum eius hoc epith. poeta innuere voluiſſet; minus poetica ratione; tum laudes Alcaei vv. 30. ſqq. demum ſubiiciuntur. Malim adeo pro epitheto ſimpliciter ornante habere, etſi omnino de Quinctil. iudicio non dubitem. — *dura* aſpera, gravia, ut ſaepe; v. c. Sil. I. 533. h. l. auget notionem *mal.* — *mala navis*, navigationis, tempeſtates, naufragia; cf. I. 53. 7. — *fugae*, φυγῆς, exilii. A Myrſilo enim et Pittaco, civitatis ſuae tyrannis, eadem eiectus erat, quam poſtea cum reliqua

Vtrumque ſacro digna ſilentio
Mirantur Vmbrae dicere: ſed magis
Pugnas

liqua exulum manu, tyrannide exſtirpata, recuperavit. Lesbios ad hanc rem Alcaei cantu audaciores factos tradit Max. Tyr. Diſſ. XXXVII. p. 439. Σπαρτιάτας ἤγειρε τὰ Τυρταίου ἔπη, — Λεσβίους ἡ Ἀλκαίου ᾠδή. — *belli dura mala*, *duros labores belli*, Sil. III. 89. *grave Martis opus* Virgil. Aen. VIII. 516. Reſpicit vero poeta bellum Mitylenaeorum cum Athenienſibus de obtinendo Sigeo (Herodot. V. p. 425. Weſſ.) e quo Alcaeus, pugna facta, proiectis armis aufugerat. Enarratam hanc rem ab Alcaeo carmine, diſerte tradit Herodot. l. l. ταῦτα δ' ἐν μέλεϊ ποιήσας caet. Etiam bella civilia carmine complexus eſt. Vid. v. 31. Caeterum de Sapphus et Alcaei carminibus idem fert iudicium Ovid. Her. XV. 27 ſqq. *Mihi* (loquitur Sappho) *Pegaſides blandiſſima* (mollia, ſ. omnino ſuavia, κηλοῦντα καὶ καταθέλγοντα τοὺς ἀκροωμένους, quo nomine τὰ Σαπφικὰ μέλη extollit Plutarch. Sympoſ. VII. p. 1266.) *carmina dictant; — Nec plus Alcaeus conſors patriaeque lyraeque laudis habet, quamvis grandius ille* (ſ. ore) *ſonet;* eodem fere orationis uſus colore.

v. 29 ſqq. Abreptus phantaſiae vi poeta, ſe plane ad Inferos delatum, Alcaeumque et Sappho in media umbrarum, maxima eos frequentia ſtipantium, audientiamque facientium, turba canentes audire ſe opinatur. Quo quidem phantaſmate ad ſenſus commovendos efficacicius quidquam cogitari vix poteſt; tum novum plane artificium eſt poetae, quo ſatis exquiſito iſtorum laudes vividiſſime repraeſentat. Adumbravit Horatianam hanc imaginem Statius Silv. II. 7. 111. de Lucano; *meritum nemus felix Elyſiis tenes in oris, quo Pharſalica turba congregatur, et te nobile carmen inſonantem Pompeii comitantur et Catones.* Minus vigoris habet Silianum phantaſma, etſi operoſe exornatum, de Homero L. XIII. 778 - 795. *Vmbrae mirantur utrumque*, Sappho et Alcaeum *dicere digna ſ. ſil.*, auſcultant eis admiratione defixae, *dicentibus*, canentibus, admirantur eorum cantum, *dignum ſacro ſilentio*, cuius maxima dulcedo eſt, qua delinitae ſilentium tenent *ſacrum*, quale in ſacris obtinet, adeoque altiſſimum; maximam iſtis vatibus audientiam umbrae faciunt. De ſilentio in ſacris res pervulgata; v. III. 1. 2. Tanto aptius autem hoc epitheton haberi debet, cum, quod vate aliquo inſigniore

Pugnas et exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.

Quid

ore canente vel ipſi naturae ſilentium imponit poetarum phantaſma, (v. ad I. 15. 3.) tum quod poetae Apollinis et Muſarum ſacerdotes audiunt, quos adeo carminibus ipſorum praefari decebat: Εὔφημος πᾶς ἔστω λεὼς, στόμα συγκλείσας. Ariſtoph. Theſmoph. 39. qui ipſe locus de Muſarum ſacris agit. Sequitur enim: ἐπιδημεῖ γὰρ θίασος Μουσῶν ἔνδον μελάθρων τῶν δεσποσυνῶν μελοποιῶν. — Magis tamen Alcaei cantus umbras tenet. Vide quam ornate haec poeta extulerit! *Vulgus* omnino pro multitudine Vmbrarum, ut *exſangue vulgus Ditis* caedem Senec. Oedip. 598. et Stat. Theb. IV. 519. — *denſum*, condenſatum *humeris*, conſtipatum; graphice prorſus de auſcultante atque inhiante Alcaei cantui multitudine. — *bibit aure*, haurit avide, intente audit; nota loquendi ratione. Exempla, ſi tanti eſt, pete a Markl. ad Stat. Silv. V. 1. 58. Ita et *ſitis*, *ſitire* (v. c. Claudian. XXXIV. 19. *ſitientes carmina rupes*) de audiendi cupiditate. Avien. Deſcr. O. 261. *Sudorisque mei patulo bibe carmina rictu*, inſulſo acumine. — *Pugnas* Alcaeum decantantem, *et exactos* eo duce *tyrannos*. Docte haec carmina *minaces Alcaei Camenas* vocat IV. 9. 7. De iisdem incerti epigr. DXIX. 7. (Anal. Br. III. 260.) καὶ ξίφος Ἀλκαίοιο, τὸ πολλάκις αἷμα τυράννων ἔσπεισε, πάτρης θέσμια ῥυόμενον, Atque hactenus conſentit cum Noſtro Quinctil. indicium ſuperius laud. quod iſtis Alcaei carminibus, *quibus tyrannos inſectatus eſt*, palmam defert, luſibus autem et amoribus canendis minus aptum cenſet; quod idem eſt Iuliani Miſop. p. 337. Melanchrum autem, tyrannum, a Mitylenaeis expulſum hic potiſſimum reſpici cenſebat Ouwens N. H. III. 3. p. 374. ſed plurium, dominationem affectantium, disſidiis rem Mitylenaeorum concuſſam diſerte tradit Strabo L. XIII. p. 917. C. cuius locum, cum claſſicus ſit, huc adponere non gravabor: ἐτυραννήθη δὲ ἡ πόλις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπὸ πλειόνων διὰ τὰς διχοστασίας· καὶ τὰ διχοστασιαστικὰ ποιήματα τοῦ Ἀλκαίου περὶ τούτων ἐστίν. — Ἀλκαῖος μὲν οὖν ὁμοίως ἐλοιδορεῖτο καὶ τούτῳ (Pittaco) καὶ τοῖς ἄλλοις, Μυρσίλῳ καὶ Μεγαλαγύρῳ, καὶ τοῖς Κλεανακτίδαις, καὶ ἄλλοις τισί.

v. 33. *Quid mirum? ubi*, quid? quod ipſa Erebi monſtra iſtis carminibus demulcentur. Per-

Quid mirum? ubi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
  Aures, et intorti capillis
    Eumenidum recreantur angues:

Quin

Pervulgatum quidem poetis hoc ad declarandum poeſeos vim figmentum; h. l. tamen mira arte novoque plane ornatu inſtructum variatumque a poeta. Certavit cum Noſtro Virg. Ge. IV. 471 ſqq. Ex utroque profecere Ovid. Met. X. 41 ſqq. Senec. Herc. Oet. 1065. ſqq. et Boeth. Conſ. Philoſ. III. metr. 12. 29 ſqq. — *Bellua centiceps*, *ἑκατοντακάρηνος*, Cerberus. In capitum numero admodum variant poetae. Heſiodus Theog. 312 Cerberum fingit *πεντηκοντακάρηνον*, Sophocl. Trachin. 1106. *Ἀΐδου τρίκρανον σκύλακα*; quod fere, tanquam minus *τερατῶδες*, poetae Latini adoptarunt. Noſter graecum h. l. exemplum ſecutus videri debet, quod vel e Tzetza colligas ad Lycophr. 678. *ὁ Κύων τοῦ Ἅιδου, ὃς ἔχει ἑκατὸν κεφαλάς.* Alii ad angues, quibus caput Cerberi munitum fingitur (III. 11. 17.) referunt; minus apte h. l. — *ſtupens illis carminibus* (ita iunge) audito Alcaei cantu ſtupore, torpore correptus *demittit aures*, ſpeciali notione pro, miteſcit exuta ferocia; ſed illud exquiſite prorſus de cane, *Orci ianitore* (Virg. Aen. VIII. 296.) *πυλωρῷ τοῦ Ἅιδου* (ep. *ἀδεσπ.* DCXXIV. Anal. Br. III. p. 283.) qui ad quemvis ſtrepitum aures arrigit. — *atras*, communi rerum inferarum epitheto. *Cerberum nigrum* etiam Tibull. I. 3. 71. *atrum* Senec. Herc. Oet. 23. dixit. Praeclarum vero eſt poetarum phantaſma, quo animalium corpora vi Muſices torpore alligari, et *ſomno reſolvi* dicuntur. Splendidiſſimus hanc in rem eſt locus Pindari Pyth. I. 10. ſqq. *εὕδει δ' ἀνὰ σκάπτῳ Διὸς αἰετὸς — τεαῖς* (lyrae) *ῥιπαῖσι κατασχόμενος.* — 35. 36. *Eumenides* ſ. Furiae mitigantur, iram remittunt, ipſis propriam. Declaratur haec poetis per comam earum erectam, et angues, quibus *intorti*, implexi ſunt capilli (hinc *ὀφιοπλόκαμοι* Orph. H. 69. 10. *πεπλεκτανημέναι πυκνοῖς δράκουσιν* (Aeſchyl. Choeph. 1049.) *implexae crinibus angues* (Virg. Ge. IV. 482) dictae. Adde Catull. LXIV. 193. Tibull. I. 3. 69.) ſibilos edentes. Sedata adeo Furiarum ira angues, ſibilis continuis feſſi, *recreantur*, dum ſilent, quieſcunt, otiantur.

v. 37.

Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur ſono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

v. 37. *Quin et* ii, qui Tartaro incluſi ſcelerum poenas luunt, lyrae ſuavitate permulcentur, dolores minus ſentiunt, cantu deliniti. Ex his memorat Prometheum et Tantalum poeta. In Promethei fabula, toties a poetis tractata, magna narrationis diverſitas eſſe debuit. Vulgo Caucaſo monti affixus ſubducti aetherea domo ignis poenas pendere, ibique cor eius ab aquila continuo exedi narratur. Antiquiores haud dubie poetae Prometheum cum reliquis Titanibus fulmine in Orcum detruſum ſimpliciter dixerant. Adficta mox huic narrationi altera de aquila cor eius adedente, et alia, quae ad exornandam eam ſpectant. Cf. Ariſtot. Poet. c. 17. Similiter adornata deinceps Tityi fabula apoetis. Nec in ſupplicii, quo Tantalus affectus ſit, genere poetae ſibi conſtant. Antiquiorem fabulae faciem repraeſentat Pind. Ol. α. 91. Iſthm. η. 20. Pauſan. X. 31. p. 876. et Paul. Silent. ep. XXXIII. Anal. Br. III. 81.) qui ſua hauſit ex Eurip. Oreſt. 6. ubi vide Schol. Vulgarem narrationem ſequitur Noſter Serm. I. 1. 68. Iam pro vulgari: Vterque, cantus dulcedine permulſus, obliviſcitur cruciatuum, docte poeta: *Pr. et Pelopis parens*, Tantalus *dulci* Alcaei cantus *ſono* deliniti *decipiuntur laborum*, ita, ut ſenſus ipſorum a *laboribus*, cruciatibus, avocetur, obliviſcuntur miſeriarum ſuarum, eas non ſentiunt, *κλέπτονται καμάτων ᾠδῇ γλυκερῇ παραγόμενοι*, graeca prorſus ſtructura et loquendi ratione. Alii aliter. v. Obſſ. — 39. 40. Nova atque ab antecedentibus prorſus diverſa eſt ratio, qua vim poeſeos his vv. ob oculos ponit poeta. Nimirum Orionis exemplo umbras Alcaei carmine ita demulceri atque detineri oſtendit, ut vel ea ſtudia atque occupationes, quibus maxime delectentur, omittant ac negligant. Cum dilectu vero illud poſuit, quod in venatione maxima ſtudii pertinacia appareat. Cf. I. 1. 25 ſqq. Suavitas inſuper accedit huic imagini ex oppoſitione vv. 37. 38. *Orion non curat*, ei curae non eſt, *agitare*, non agitat, perſequitur *leones et lyncas*, Alcaeo unice vacivas aures praebens. Exornavit Horatius Homericam imaginem Od. λ. 571 ſqq. *Τὸν δὲ μετ' Ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα· τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι, χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον.*

CAR-

CARMEN XIV.

ARGVMENTVM.

De morte omnibus communi vitaeque brevitate atque hinc ducto illa perfruendi officio philosophiam, toties iam tractatam, hoc etiam praestantissimo carmine persequitur Horatius, sed novo iterum more, novaque conversione exornatam. Nam hic inprimis plenius exactiusque exprimit communes de morte et brevitate vitae locos, ipsa inde derivanda vitae praecepta leviter tantum attingit, amicoque ipsi inde colligenda relinquit. Videtur ille Postumus (quem eundem cum Iulio Floro, ad quem est Ep. 3 l. I., statuebat Dacerius, iure improbante Sanad.) fuisse dives atque opulentus, sed parcus idem et avarus, qui adeo anxia futuri sollicitudine a praesentis temporis fructu detineretur. — Regnat in hoc carmine mollius quoddam πάθος, quam in caeteris eiusdem argumenti, sedatiorque quaedam gravitas, ad sententiarum vim egregie attemperata. Elocutio docta atque ornata, numerique suaves ac concinni; ut omnino inter praestantiora Nostri carmina hoc referendum videatur.

AD

AD POSTVMVM.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni: nec Pietas moram
Rugis et instanti Senectae
Adferet, indomitaeque Morti.

Non

v. 1—4. Egregie τῷ *eheu* animum poeta brevitatis vitae mortisque cogitatione, quam sibi velox temporis decursus obiecerat, intime commotum, molliterque affectum initio statim ostendit, quo altius vivendi praecepta, quae subiecturus esset, in Postumi animum descenderent. Mira quoque δεινότης est in repetitione nominis eius, quae gravi admonitioni viam munit. *Anni fugaces labuntur* docte et copia poetica pro, fugiunt, labuntur, praetereunt; aucta tamen hac cumulatione celeritatis notione. Nam et *labi* de veloci cursu dicitur. Ovid. A. A. III. 65. *cito pede labitur aetas.* Met. XV. 179. *adsiduo labuntur tempora motu*, et sic infinitis paene locis. Vtrumque coniunxit Ovid. Fast. VI. 772. *Tempora* labuntur, *tacitisque senescimus annis, et* fugiunt, *freno non remorante*, *dies*, notissimo loco. Mirae tamen sunt argutiae quorundam h. l., dum per *fugax* continuum ac celerem, τῷ *labi* vero insensibilem temporis decursum innui volunt. — 2. nec a Diis precibus aut sacrificiis impetrare licet, ut tardius senescamus, ut vitam protrahamus. Docte haec a poeta adornata, vivideque expressa sententia. *Pietatem* in genere volunt esse, Virtutem, animi probitatem; in quam quidem sententiam satis apposite Ovid. Amor. III. 9. 37. *Vive pius; moriere pius, cole sacra; colentem Mors gravis a templis in cava busta trahet.* et Stat. Silv. V. 1. 154. *Quid probitas, quid casta fides, quid numina prosunt culta deum? furvae miseram circum undique leti vallavere plagae.* Sed constituenda h. l. eius notio e v. 5. sqq. Sunt adeo preces, sacrificia, quae Diis fiunt, pro avertenda aliqua re molesta, sacra averrunca. Haec neutiquam *moram adferent*, iniicient, morabuntur, retardabunt *rugas, Senectam* et *Mortem*, ut tardius istae ad te accedant, non efficient, ut vitae tuae vel minima fiat annorum accessio. Senectus

Non, ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen Tityonque triſti

Con-

nectus ad nos accedere (*γῆρας ἐπερχόμενον*, Solon XIII. 10. Anal. Br. I. 70.) nobis adſtare (Homer. H. in Ven. 245. *γῆρας — τό γ' ἔπειτα παρίσταται ἀνθρώποισι*) dicitur; ſed ſuavior eſt imago Senectae *inſtantis*, *a tergo prementis* (Senec. Praef. ad Quaeſt. Nat. l. III.) quae adeo *non intellecta obrepit* (Iuven. IX. 129.) nos opprimit, expreſſa e Mimnermi IV. 4. (Anal. Br. I. 61.) *ὀλιγοχρόνιον γίνεται ὥσπερ ὄναρ ἥβη τιμήεσσα· τὸ δ' ἀργαλέον καὶ ἄμορφον γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται.* — *indomitae*, *θανάτῳ ἀηττήτῳ* (Crinag. XXV. 8. Anal. Br. II. 147.) cui reſiſti nequit, qui in homines imperium exercet. Eadem de cauſſa Ἀΐδης dictus *ἀμείλιχος ἠδ' ἀδάμαστος* Hom. Il. ι. 158.

v. 5. *Non* hoc efficies, neutiquam retardabis mortem, etiamſi *trecenis tauris*, tribus hecatombis *places* ſacrum facias *Plutoni*, *quotquot eunt dies*, ſingulis diebus, ſi vel ampliſſima quotidie Plutoni appares ſacra. *Placare* fere accipiunt pro, placare conari, exorare velle, tentare; quod uti non plane improbem, ita magis Horatianum duxerim, pro generali: ſatiſfacare, poſitum cenſere. Ita vero eſt I. 36. 2. III. 23. 3. et ſaepius apud Noſtrum, ut alias taceam. — *illacrimabilem*, *ἄδακρυν*, *ἄτεγκτον*, immiſericordem, durum, inexorabilem, appoſito epitheto. Ad ſententiam loci facit Aeſchyl. fr. Niob. p. 642. Stanl. *μόνος θεῶν γὰρ Θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ· οὔτ' ἄν τι θύων, οὔτ' ἐπισπένδων νασῖς. Οὐ βωμός ἐστιν, οὐδὲ παιωνίζεται· μόνου δὲ Πειθὼ δαιμόνων ἀποστατεῖ*, quod traduxit Ariſtoph. Ran. 1439. Spectat etiam huc Solonis ep. XIII. 9. 10. (Anal. Br. I. 70.) *Οὐδ' ἂν ἄποινα διδοὺς θάνατον φύγοι, οὐδὲ βαρείας νούσους, οὐδὲ κακὸν γῆρας ἐπερχόμενον*: unde enati vv. qui in Theognideis leguntur, 1139. ſqq. ed. Brunk. — *eunt*, procedunt, illuceſcunt *dies*, de praeſenti temporis momento. Sic *anni euntes*, quos ipſos vivimus, Epp. II. 2. 55. In utroque loco erratum ab Intpp. — 7. Quandoquidem mori fatale eſt, moriendi conditio omnibus propoſita eſt. Connexa haec cum ſuperioribus ſententia, eademque

Conpescit unda, scilicet omnibus,
Quicumque terrae munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.

Fru-

que conversa atque exornata, vere Pindarica ratione. Vulgaris enuntiatio erat, cum vel ii, qui virium immenso robore excellerent, morti succubuerint; tu ne exspectes, te immunem ab ea fore. Eadem quidem argumentatio I. 28. 7. sed aliis exemplis, quae loquentis personae magis convenirent, ibi firmata. H. l. fortissimorum virorum exemplo commune moriendi fatum edocet, quod v. 4. vim invictam morti tribuisset. Homer. Il. σ. 117. *οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα.* *Geryon* Chrysaoris et Callirhoes f. vasti corporis vastarumque monstrum virium, tribus corporibus ideo ab antiquitate instructum. Fabulam eius eruere conatus est Iacobs in Bibliotheca philologica et antiquaria P. X. p. 48. Hinc *ter amplus, τρισώματος* (Eurip. Herc. fur. 423.) *tripectora tergemini vis Geryonai* Lucret. V. 28. *Monstrum Geryones immane tricorporis* Sil. XIII. 201. *triformis* Senec. Herc. fur. 232. *Bicorpor* autem dictus Attio in Trachin. apud Scriv. Coll. Trag. p. 148. *Tityus, γηγενής, raptor Dianae* (IV. 6. 2.) ab Apolline ideo sagittis confossus; Nota fabula. Originem eius sollerter indagavit Heyn. in lib. Antiquar. Aufsätz. T. I. p. 56. Vtrumque Pluto *compescit* inclusum tenet *unda* Stygis; quatenus fluvii inferi Tartarum ambiunt. Notus Virgilii locus Ge. IV. 478. *Quos circum limus niger et deformis arundo Cocyti tardaque palus inamabilis unda alligat, et novies Styx interfusa coercet.* Idem orationis color II. 18. 38. — *tristi* vel e natura fluvii, ut *palus inamabilis* Virg. l. l. *inamoenus Cocytos* Stat. Theb. I. 89. vel quia ad Infernum pertinet. — *scilicet* quippe quae omnibus est *enaviganda*, traiicienda, omnibus adeunda est regio infera, omnes morti sumus obnoxii. Hinc Charontis cymbam Aeschyl. Sept. adv. Theb. 862. *θεωρίδα πάνδοκον* et *λίμνην* Inferorum *πάγκοινον* vocat Sophocl. El. 137. — 10. *Quicunque terrae munere*, muneribus, quae illa ad vitam sustentandam profert, (unde *φερέσβιος, φυσίζοος* passim terra dicta) *vescimur*, iis alimur, quicunque in terra vivimus; Homerica loquendi simplicitate, *οἳ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσι* Il. ζ. 142. et

Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Hadriae;
Fruſtra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum:

Viſen-

et alibi. Εὐρυόδου ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονὸς, Simonides apud Plat. T. I. p. 345. Eandem ſententiam eodem orationis colore expreſſit Phanocles, c. II. (Anal. Br. I. 415.) Ἀλλὰ τὸ Μοιράων νῆμ' ἄλυτον, οὐδέ τιν' ἐστὶν ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γῆν ἐπιφερβόμεθα. — *ſive reges*, divites, potentes, ſive *inopes coloni*, pauperes *erimus*, h. nullo discrimine. Eadem diſtributione utitur I. 4. 19. II. 18. 32. et alibi.

v. 13. Vana adeo eſt omnis hominum vitae valetudinisque tuendae cura ac ſollicitudo, cum mors certiſſima nobis impendeat. Docte hanc ſententiam ſpecialibus ideis declaratam dedit poeta. *Fruſtra carebimus*, abstinebimus, vitabimus *Martem*, belli pericula. *Mars cruentus*, αἵματι φοινικόεις, (Heſiod. Scut. 194.) αἱματόεις, φόνοις πεπαλαγμένος αἰεὶ (Orph. H. 64. 3.) cruore adſperſus, dum pugnas obit; nota imagine. cf. Stat. Theb. VII. 69. — 14. Fruſtra mare procellis infeſtum fugiemus, a navigatione, naufragii metu, abstinebimus. Pro mari procelloſo cum dilectu ſunt *fluctus Hadriae*, maris Hadriatici, *fracti* ad ſcopulos alliſi, et inde relabentes; unde *raucum* illud murmur. Virg. Aen. X. 292. *Quo vada non ſpirant, nec fracta remurmurat unda.* cf. I. 11. 5. — 15. 16. Fruſtra cavemus, ne corpus morbo tentetur, iſtoque opprimatur. Pro morbis univerſe, ponuntur ſpeciatim, *quos anni adportant* (Lucret. V. 221.) *tempora*, et quidem Auctumnales; hoc enim anni tempus febrium, aliorumque morborum proventu feraciſſimum. Bion. VII. 15. οὐκ ἐθέλω φθινόπωρον, ἐπεὶ νόσον ὥρια τίκτει. Noſter Serm. II. 6. 19. *Auctumnusque gravis, Libitinae quaeſtus acerbae. Letifer* inde dictus Iuven. IV. 56. Cuius rei cauſſa quum in caeli intemperie, aerisque humiditate quaerenda ſit, docte poeta eam deſignat per *Auſtrum* pluvias cientem, ſicque *nocentem* noxium, infeſtum *corporibus*, corpus morbo adfligentem. Sic *pluvios ventos* pro morborum cauſſis poſuit I. 17. 4. Poſſunt vero verba ita quoque iungi: *fruſtra corporibus metuemus A. noc.* quae exquiſitior ratio videtur.

v. 17

Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris

Lin-

v. 17—20. Mortem enim nequaquam effugiemus; descendendum aliquando ad loca infera. Designat ea poeta per *Cocytum*, regionis inferae fluvium; tum per *Danaidas*, et *Sisyphum*. Atque hos quidem, in *scelerata sede* s. Tartaro a poetis collocatos, memorat, totamque regionem inferam intelligi vult, tanquam poeta. Tum, si argutari velis, proprie poetam locutum dicas; quandoquidem umbris Infernum intrantibus, Tartarus statim obiicitur; adeoque et haec loca *visenda*. De forma loquendi *videre* Tartarum, loca infera v. ad II. 13. 21. *Acheronta*, ut hic Cocytum, *videre* Sil. II. 367. — *ater*, quippe inferni fluvius; ut saepissime. *flumine languido errans*, lente fluens, tardis flexibus labens. Senec. Herc. fur. 686. *Palus inertis foeda Cocyti iacet.* Id. eiusd. trag. v. 554. *Stat nigro pelagus gurgite languidum.* Caussam a coeno, quo oppletus iste fluvius, (Virg. Ge. IV. 478.) fere repetunt; sed omnino languor, torpor, inertia rebus inferis tribuitur, hocque dignius poeta videtur. *Errans*, eleganter de fluvio flexuoso, Tartarum ambiente. Virg. Aen. VI. 132. *Cocytusque sinu labens circumvenit atro.* — *Danai genus*, γένος, filiae — 19. *infame*, diffamatum scelerum portentis, adeoque detestabile, scelestum, sponsis necatis. Fabula fusius exposita III. 11. 23. *Infamem* Thesei *domum* similiter vocat Senec. Hippol. 142. — *Sisyphus Aeolides*, Aeoli f. ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν (Hom. Il. ζ. 153.) apud inferos molem saxeam continuo provolvere iussus. Loc. class. apud Hom. Od. λ. 592—99. Cuius supplicii variae afferuntur caussae. Vide quos laudat Heyn. ad Apollod. I. 9. 3. p. 143. — *Damnatus* poenae *longi laboris*, aerumnae, saxi aeternum volvendi. Homer. l. l. κατὰ δ' ἱδρὼς ἔῤῥεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει. Senec. Hippol. 1230. *degravet fessas manus saxum, seni perennis Aeolio labor.*

v. 21 *sqq.* Eadem fere sententia, aliis tantum coloribus adumbrata: Omnibus iis, quae in hac vita iucunda fuere, aliquando carendum; omnia tibi erunt relinquenda; qua et mol-

 lissimos

Linquenda tellus, et domus, et placens
Vxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, praeter invifas cupreffus,
Vlla brevem dominum fequetur.

Ab-

liffimos fenfus in Poftumo excitaret, ficque altius animo eius, quod de vita, dum liceret, fruenda fubiuncturus effet, infixum iri praeceptum fperare poffet. Docte vero enumerat, quibus vita beata ac iucunda cenfetur. Cf. omnino II. 3. 17. fqq. — *tellus*, terrae tractus, quem poffides, adeoque agri, latifundia. — *domus*, quam forte magnifice exftructam fplendideque exornatam pollidebat Poftumus, cuius adeo defiderio facile moveretur. — *placens* moribus, ingenio, forma; a cuius confortio adeo aegre divelleris. — 22. Linquenda amoena arboreta, quibus maximopere delectaris. Suavitas accedit fententiae e variata oratione; tum miram ἐνάργειαν habet *harum, quas colis arb.* De Romanorum luxu atque infania in conferendis viridariis cum in impluvio (de quo v. ad III. 10. 9.) tum in ipforum fundis oftenfa v. Carm. feq. et ad III. 10. 5. Nulla te, *brevem* iftarum *dominum*, qui ne diu quidem iftas poffidebis, his deliciis tuis frui poteris, in disceffu ex hac vita *fequetur*, comitabitur *praeter cupreffum*, quatenus ifta ad tumulum apud Romanos poni folebat; res notiffima. Hinc *invifa*, quatenus omnia, quae mortuo impendebantur, iam ad res inferas fpectabant, uti *ignes* rogi *nigri* IV. 12. 26. et alia. Hinc *cupreffus atra* Virg. Aen. III. 64. Res autem inferae poetis *invifae* obvia ratione appellatae. v. I. 34. 10. — *dominus brevis*, cuius dominium breve eft, non diu durat; docte. Sic *brevis hora* Lucret. IV. 179. *brevis rofa* II. 3. 13. *breve lilium* I. 36. 16. Miror Wernsdorfium, virum exquifite doctum, *brevem dominum* in Not. ad Poet. Min. III. 213. explicantem, in *cineres et offa* redactum, mortuum et fepultum; uti alias dicatur *brevis tumulus*, *parva favilla* et fim. Sed in his paulo diverfa eft ratio, et Propertii II. 1. 82. *breve nomen* de epigraphe fepulchrali intelligendum. *Obferva* autem exquifitam verborum invicem fibi refpondentium *dominum fequetur*, collocationem.

v. 25 — 28. Vix poterat fortius animum Poftumi impellere, et ad fectandas vitae voluptates excitare poeta, quam haeredis

in

Abſumet haeres Caecuba dignior
Servata centum clavibus: et mero
Tinguet pavimentum ſuperbum
Pontificum potiore coenis.

in profundendis conſumendisque iis, quibus ipſe genium ſuum defraudaſſet, unice curioſi occupatique imagine animo eius repraeſentata. Simillime Serm. II. 3. 122. *filius aut etiam haec libertus ut ebibat haeres, Diis inimico ſenex cuſtodis?* Cf. omnino II. 3. 20, et IV. 7. 10. — *Haeres dignior*, qui dignior eſt qui iſta poſſideat, ad quem deferantur, quod iis fruiturus eſt; ineſt adeo gravis obiurgatio parſimoniae eius. — *abſumet Caecuba ſerv. cent. cl.* epotabit cados vini Caecubi, tam diligenter a te ſervatos. — 26 ſqq. Adiecta haec egregie ad profuſiſſimam haeredis luxuriam ulterius declarandam. *mero tinget pavimentum*, large effundet merum in triclinii ſolum, ut *natent pavimenta*, uti Cic. Phil. II. 41. in ſimili deſcriptione; aucta verbi vi, ut IV. 12. 22. et alibi. Ad libationem quo minus h. l. referas cum quibusdam, (etiam Toup. ep. cr. p. 111. laudato hanc in rem Ionis c. II. 3. (Anal. Br. I. 161.) ὁ δὲ Χρύσης οἶνον ἔχων χειροῖν κεζέτω εἰς ἔδαφος: cui adde ſis Empedoclis fr. apud Athen. XII. 1. p. 510. ξανθῶν τε σπονδὰς μελιτῶν ῥίπτοντες ἐς οὖδας) vetat omnino totius loci ratio, quae unice de profuſione cogitari iubet. *Merum potius*, praeſtantius, generoſius *coenis pontificum*, quam quod bibitur in c. p. doctiore forma, poetis admodum frequentata. Iam coenas Pontificum, utpote epulas religioſas, opiparas pollucibilesque fuiſſe patet vel e Macrob. II. 9. adeo, ut in proverbium abierint. Martial. XII. 48. 12. *Non Albana mihi ſit comiſſatio tanti, Nec Capitolinae, Pontificumque dapes.* — *ſuperbum*, magnificum, opere teſſellato expolitum. Notus ſatis veterum in pavimentis e pretioſiſſima materia, ebore et marmore, maxime Numidico artificioſiſſime ſtruendis luxus. Praeclare vero poeta hoc unico epitheto haeredem omnis generis luxuriae indulgentem deſignat.

CARMEN XV.

ARGVMENTVM.

Invehitur hoc carmine Horatius in profusissimam privatorum hominum, aedificiis splendidis, villarumque insanis structuris, tum hortis, piscinis ac vivariis, solius amoenitatis et voluptatis gratia immensos sumtus impendentium luxuriam, laudatque e contrario priscam veterum Romanorum frugalitatem, severamque continentiam, qui modicis privatis opibus contenti omnia sua in publicam utilitatem ac dignitatem contulerint. Totum igitur carmen duabus quasi tabulis contrariis iuxta se positis constat, quarum una luxuriam eius aetatis, altera priscam simplicitatem exprimit, quarum colores tanta arte inter se opponuntur, ut continua antitheta exeant, quae non possunt non summa energia legentis animum percellere.

Iam

Iam pauca aratro iugera regiae
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu: platanusque caelebs

Evin-

v. 1. sqq. Initio statim carminis erumpit liberrima poetae indignatio per sententias breves, nulloque nexu adpositas prodita. Satis habet luxuriae istius temporis adnumerare genera. Tum stomachantem poetam mirifice decent cum aucta in maius omnia, tum quod pestem illam latius grassaturam, totiusque Italiae faciem sic luctuosissimam fore certo auguratur. *Iam,* procedente sic luxurie fieri non potest, quin brevi agri arationi defuturi sint propter immanem hominum in aedificiis exstruendis insaniam. Pro hoc docta brevitate poeta: *regiae moles,* aedificia regali luxu educta, sumtuosa, splendida (ut *regum turres* I. 4. 14.) *pauca* admodum *iugera aratro,* arationi, *relinquent,* omnes fere Italiae agros occupabunt amplitudine sua. *Moles* fere de substructionibus villarum accipiunt; quod etsi loquendi usus ferat (cf. III. 1. 34. Etiam Cic. pro Mil. 51. vocat *substructionum insanas moles* et inde Petron. de Mut. R. R. 91.) exquisitius tamen, et (propter adi. *regiae*) si quid iudico, verius de aedificiis amplis, alteque exstructis in genere intelligas. Ita turrim Maecenatianam *molem propinquam nubibus* appellat Horatius III. 29. 10. et *moliri* h. alte educere *atrium* III. 1. 46. ut alios taceam. Villas autem intelligendas esse h. l., quarum immensae structurae urbium speciem (Sallust. de B. Cat. 12.) referrent, quae adeo fundum (uti Cato de R. R. III. 1. ait) quaererent, facile perspicitur. Plin. Epp. II. 17. *Litus ornant nunc continua nunc intermissa tecta villarum, quae praestant multarum urbium faciem,* — 2. Alterum luxus genus, quod villis exornandis gulaeque inserviret, piscinae; quae vel iniectis mari molibus, si villa littori praetenderetur, (de quibus v. ad III. 1. 33.) vel mari in terras recepto ac vel per montes suffossos ducto in continenti in hunc finem adornabantur, ut exquisitorum marinorum piscium quovis tempore suppeteret copia, *utque tempestatum* (ut Seneca ep. XC. ait) *pericula non adiret gula.* Vid.

 Tibull.

Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,

Spar-

Tibull. II. 3. 45. Varro R. R. III. 17. Colum. VIII. 16. Senec. ep. 89. De utrisque agit Petronii locus de Mut. Reip. 88. *Expelluntur aquae ſaxis, mare naſcitur arvis.* Qua maris appellatione amplitudo ſimul ipſarum notatur. *Navigabilium piſcinarum freta* eadem de cauſa vocat Senec. Controv. V. 5. et *ſtagna* Noſter h. l. Quorum quo magis in ſenſus caderet magnitudo, ampliora ea ipſo lacu Lucrino fore auguratur poeta. Erat is prope Baias, iuxta lacum Avernum, e quibus invicem coniunctis, immiſſoque mari per aggerem, qui illud a Lucrino lacu excludebat, portus factus ab Auguſto, inde Iulius dictus. v. Strabo V. p. 374. Dio Caſſ. XLVIII. 50. Suet. Aug. 16. Virg. Ge. II. 161. et ibi Heyn. Cum dilectu h. l. ad partes vocatus cum propter latitudinem, tum quod piſcoſus eſſet, maxime vero oſtreis abundaret (τῶν ὀστρέων θῆραν ἔχων ἀφθονωτάτην Strabo l. l. cf. V. 2. 49.) Iam haec ſtagna *viſentur undique*, paſſim per totam Italiam cernere licebit, erunt *latius* magis *extenta*, latiora, ampliora Lucrino lacu. Caeterum haec cum antecedentibus haud inepte ita coniungas, ut *moles* interpreteris aggeres, clauſtra, quibus piſcinae communirentur; ut poſteriora adeo per epexegeſin, more Horatio admodum familiari, adiecta videri poſſint. Praeferam tamen priorem rationem hactenus, quod enumeratio ſingularum villae partium, quae profuſioris *luxuriae* ſpeciem prae ſe ferunt, maiorem ἐνέργειαν habet; plures vero a poeta adponi, docent vel ſeqq. — 4 *Platanus evincet*, cedere coget, loco ſuo demovebit, penitus expellet *ulmos*, h. platani ulmorum locum *occupabunt*; ubi ulmi ſteterant, ibi platani erunt. Iam cum ulmi, *populi*, caeteraeque arbores, ad quas vites ducerentur, ita vel in pedeſtri ſermone dicerentur *maritari*, v. c. Colum. R. R. V. 6. v. ad V. 2. 10; docte poeta platanum *coelibem* dixit, cui vitis non adhaeret, quae vitibus iungendis apta non eſt, propter denſas ramorum umbras. *Exquiſite* igitur hoc unico epitheto diſertius declaratur illud: *omnem hominum curam a vitibus ad platanos conferendas mox traductum iri, platanos brevi agros vitibus conſitos occupaturas eſſe.* Alii cum vet. Schol. exponunt: *evincet* numero, plures erunt platani quam ulmi, *minus poetica* ratione; minore etiam cum vi. Tum et ſeqq. immutatam penitus

Spargent olivetis odorem
Fertilibus domino priori:

Tum ſpiſſa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli

Prae-

tus rerum faciem deſignant. Plataneta autem poeta omnino pro viridariis poſuit, cum dilectu; quod iſta maxime arbor Romanis, Genio ſuo litantibus, (*genialis* inde Ovid. Met. X. 95. dicta) in deliciis eſſet. cf. ad II. 11. 13. — 6. *omnis copia narium*, quae naribus inſervit, parata eſt, multitudo rerum odorarum, h. l. flores omnis generis ſuaveolentes, cum virtute ita dicti, quod ſolus iſtorum fructus in odore eſt. Ineſt adeo ſuavis oppoſitio v. 8. — 7. *ſpargent*, diffundent in *olivetis odorem*, quam ornate, pro, occupabunt agros, qui olivis conſiti fuerant; ubi oliveta fuerant, ibi erunt violaria, myrteta ac flores omnigenae. — 8. unde utilitates redundarent in priorem dominum; cum ex iſto ſolo, quod nunc voluptatibus domini inſervit, uberrimi olim fructus perciperentur; graviter hoc adiectum. Si verba curate expendas, vix dubites, obverſatum fuiſſe hunc locum Quinctil. Inſt. Or. VIII. 3. *An ego fundum cultiorem putem, in quo mihi quis oſtenderit lilia et violas — quam ubi plena meſſis, aut graves fructu vites erunt? Sterilem platanum, tonſasque myrtos, quam maritam ulmum et uberes oleas praeoptaverim?* — 9. Vbique daphnones erunt, laureta conſerentur, quae opacas et amoenas ambulationes praebeant. Suavis imago Romani, olim pulveris et ſolis patientiſſimi, nunc luxu diffluentis, et in lauri umbra laſcivientis. Praeclare ad eam declarandam adornata a poeta oratio. *Laurea* laurus *ſpiſſa ramis*, ſpiſſis, denſis ramis, πυκνόφυλλος, frondoſa *excludet*, arcebit ipſa hac ramorum denſitate ſolem, adeoque denſam umbram efficiet. Auſon. Moſ. 15. *conſertis per mutua vincula ramis — excluſum viridi caligine coelum.* Pro ſole docte ſunt *fervidi ictus*, θερμ' ἡλίου τοξεύματα, (incert. apud Stob. in Floril. Grot. p. 393.) quatenus res fulgore aliquo colluſtratae *feriri*, *percuti*, ſplendor adeo, qui refulget, ἀμαρύγματα, teli inſtar emitti dicuntur. Frequentatae hinc loquendi formulae, ἡλίου βολαὶ (Eurip. Bacch. 458. Apoll. Rh. IV. 679.) *ictus*, *verbera ſolis* (Lu-

Praeſcriptum et intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque norma.

Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Me-

(Lucret. V. 486. 612.) *tela di-ei* (Lucret. paſſim) et aliae. vid. Lambin.

v. 10. *ſqq.* Ac in hoc quidem quantum ab inſtitutis maiorum disceſſimus! alia ſane exempla nobis maiores noſtri reliquere. Iam cuius ea vivendi eſt ratio, quam optimus quisque ſequendam ſtatuat, is *praeſcribit* quaſi vitae recte inſtituendae rationem, tradit exemplo ſuo recte agendi *praecepta.* Tum idem, qui exemplo ſuo praeit, *auſpex* h. dux et auctor rationis vivendi, agendi caet. dici poteſt. *Auſpicia* adeo ſunt exempla, pro norma habita, quae *praeſcribunt,* dant, ſuppeditant vitae regulas. Vtrumque hoc, vide quam docte poeta coniunxerit! *Non ita praeſcr. auſp. R. et Catonis,* aliter prorſus Romuli et Catonis nos agere iubent exempla; aliter iſti vixere, quos ſequi oportuerat, quorum vivendi ratio nobis pro norma eſſe debuerat. Atque haec ſimpliciſſima atque unice vera huius loci videtur explicatio, quam etiam, quae perſpicuitatis cauſſa adiecta ſunt, *veterumque norma*, confirmant. Alii *auſpicia* eſſe volunt leges h. l., quod ius auſpiciorum penes ſummum magiſtratum, a quo leges ferrentur, eſſet, vereque leges ſumtuarias ad aedificandum pertinentes, a Romulo et Catone latas, quas tamen ignorat antiquitas, vano molimine ex h. l. extorquere conantur. Praeclare vero *Romulo* deſignat poeta *paupertatem* illam *Romanam* (Iuven. IV. 246.) atque frugalitatem, qua resp. maxime aucta eſt, cum nondum *divitiae avaritiam et abundantes voluptates deſiderium per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia invexiſſent,* Liv. praef. extr. *Catonem* autem maiorem nominat, quod is labentem diſciplinam veterem luxuque diffluentem civitatem morum atque cenſurae aſperitate continere conabatur. Prodita haec eius antiquae diſciplinae ſeveritas etiam corporis habitu, barbaque *intonſa;* unde *intonſus.* cf. I, 12. 41. — *veterum norma*, vivendi ratione, quae pro norma eſt, exemplo.

v. 13. Quorum *cenſus,* divitiae, opes *privatae*, res familiaris

Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton:

Nec

liaris cuiusque *brevis*, angusta, exigua erat, *commune* contra, τὸ κοινὸν, quod ad omnes pertineret, opes reip. *magnae*, immensae. — 14. Domus privatae non magnifice exstructae erant, aut splendide exornatae. Posterius hoc docte ita extulit poeta: nulla domus privata porticibus instructa erat, laudata ea aedificiorum parte. Iam observa ornatum in singulis. Pro porticu privati hominis est *porticus metata* (passive) quae metata est, cuius dimensio facta est *privatis decempedis*, privatorum hominum decempedis, quae adeo a privatis hominibus exstructa est. Praeclare ita spatium porticus amplissimum, pluribus decempedis descriptum, a poeta declaratur. Alii hanc vim in v. *metari* quaerunt, quod illud de castris et campis proprie adhibeatur, laudantque in hanc rem Priscian. VIII. p. 792. Sed is usum huius v. passivum tantum ex h. l. ostendit, et *metari* omnino est, metiri cuiusvis moduli spatium. *Prope publici operis* cryptoporticum suam vocat Plin. epp. II. 17. quae magnitudine et magnificentia ad publicas port. proxime accederet. Porro pro simplici verbo, nulla p. metata, descripa *erat*, docte poeta, designato uno porticuum genere: *excipiebat Arcton*, h. patebat versus Septentrionem, quae adeo clausa versus meridiem submoto solis calore Boream admitteret, sicque media aestate frigus iucundum praeberet. Erant vero etiam, quae meridiem exciperent, h. quae versus meridiem apertae solem hiemis tempore tenerent; de quibus Iuven. VII. 183. Caeterum idem exquisitus τοῦ *excipere* usus est apud Lucan. II. 429. *Gallica rura videt, devexasque excipit Alpes*, de Luna oppido. Id. VI. 359. *Excipit adversos Zephyros et Iapyga Pindus.* Senec. ep. 55. *esse villam totius anni credo. Occurrit enim Favonio, et illum adeo excipit, ut Baiis neget.* Male Lamb. laudat Serm. I. 4. 134. Male etiam alii Arcton pro Borea, et hinc excipere Arcton pro, Boreae aditum facere accipiunt; vere quidem ad sententiam loci, quam tamen rectius ita e verbis elicias, ut *excip. A.* simpliciter sit obiacere Arcto, pertingere ad septentrionalem plagam, unde adeo Boreae liber est ad porticum accessus. — *opaca*, quae frigus inducit, gelida; docte translato a porticu ad Arcton epitheto. Cuius rationis poeticae parum memor Schol. Cruqu.

ad

Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, oppida publico

Sum-

ad hanc interpretationem delapſus eſt, nulla privatis domus erat, quae porticum haberet tantae latitudinis, ut poſſet ſufficere umbram, ſole vicino ſeptemtrionali plagae, tunc enim parviſſimae ſunt umbrae, quae quam contorta ſit, facile apparet. Alios autem, Arcton opacam privatis (tertio caſu) iungentes, non moramur.

v. 17 *ſqq.* Maiores enim noſtri privatim frugalitatis continentiaeque maxime rationem habebant; quae autem ad dignitatem ac maieſtatem imperii tuendam vim haberent, ea vero ut quam ſplendidiſſime apparerentur, ſedulo curabant. Praeclare in hanc rem Cic. pro Flacc. 12. *Haec ratio ac magnitudo animi in maioribus noſtris fuit, ut, cum in privatis rebus ſuisque ſumtibus minimo contenti tenuiſſimo cultu viverent, in imperio atque in publica dignitate omnia ad gloriam ſplendoremque revocarent. Quaeritur enim in re domeſtica continentiae laus, in publica, dignitatis.* Idem pro Muraen. 36. *Odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit.* Generalem ſententiam iterum ſpeciali notione, e qua diverſitas iſta maxime intelligitur, declarat poeta. Aliter adornabantur aedes privatae, aliter publicae. Hae quidem quam ſumtuoſiſſime; illae quam minimo. *Leges non ſinebant,* legibus cautum erat, ne quis *ſperneret*, iubebant leges domibus exſtruendis adhiberi *ceſpitem,* quo et culmen tecti pararetur (*tuguri congeſtum ceſpite culmen* Virg. Ecl. I. 69.) et parietes inducerentur. — *fortuitum*, obvium, parabilem, vilem; oppoſ. materiae, quae magna cum difficultate atque impenſa conquiritur. Petron. carm. min. IV. 8. (Wernsd. Poet. min. IV. 296.) *At paries circa palea ſatiatus inani fortuitoque luto.* Senec. ep. 90. *Philoſophia haec, cum tanto habitantium periculo, imminentia tecta ſuſpendit? Parum enim erat, fortuitis tegi, et ſine arte et difficultate naturale ſibi invenire aliquod receptaculum. — Iſta nata ſunt, iam naſcente luxurie, in quadratum tigna decidere* caet. Exiguam autem caſam, vile tugurium ita deſignari a poeta patet vel ex oppoſitione aedificiorum publicorum. *Ceſpitem* ſimpliciter illud vocat Rutil. Itin. I. 555. *Exiguus rerum rectores ceſpes habebat, et Cincinnatos iugera pauca dabant.* Talem caſam deſcribit Seneca ep. laud.

Fur-

Sumtu iubentes et Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

Furcae utrimque ſuſpenſae fulciebant caſam: ſpiſſatis ramalibus, ac fronde congeſta et in proclive diſpoſita decurſus imbribus quamvis magnis erat. Errant adeo, qui poſt Cruquii Schol. ſimpliciter pro: in gramine recumbere, hocque ſimplicem ac ſine ambitione vitam veterum Romanorum a poeta declaratum volunt. — 18. Eaedem contra iubebant *oppida publico ſumtu decorare*, urbem aedificiis, publico ſumtu factis, exornari, aedificia, quae publico ſumtu fierent, opera publica, ita exſtrui, ut urbi decori, ornamento eſſent. Iam quam paullo obſcurius generaliter enuntiaverat poeta ſententiam, diſertius, tanquam novam, more ipſi familiari, uno operum publicorum genere, quo pietatem ſimul antiquorum Romanorum erga deos oſtenderet, declaratam ſubiicit: *et deorum templa decorare ſaxo*, exſtruere ſaxis, quo decor, ſplendor iis accederet, templa ſplendide educere. — *novo*, cuius uſus minus frequens eſſet, quod privatis aedibus non adhiberetur. Nihil amplius. Alii de lapide quadrato, vel marmore cogitant, quod non neceſſe. Nam ſaxum novum ſimpliciter opponitur ceſpiti, qui vulgo aedificiis explendis inſerviebat. Caeterum in eo haerendum non eſt, quod de talibus legibus, quae ceſpitem privatis aedificiis, ſaxa autem publicis adhiberi iuberent, nihil conſtet; nam poeta ſpecialibus notionibus elocutus eſt, quod generalius erat: privatam luxuriam antiquitus cum legibus tum maxime cenſoriis animadverſionibus (ſic v. c. Rufinum Fabricius cenſor Senatu movit, ob luxuriae notam, quod decem pondo libras argenti facti haberet, Gell. IV. 8.) circumſcriptam ſevereque coercitam fuiſſe. Privatas aedes earumque triclinia templis aequata queritur Manil. V. 507. *Nunc iam luxuriae pars, et triclinia templis concertant.* Adde Lucan. X. 111.

CAR-

CARMEN XVI.

ARGVMENTVM.

Ne aptus partium nexus in hoc carmine, quod verae sapientiae praecepta tradit, cum Homio (Elem. crit. I. 37.) desideretur, sententiarum progressionem ita apud animum nostrum informemus: Omnes quidem otium, tam corporis quam animi tranquillitatem, vitam adeo curis molestiisque vacuam exoptant, sed non veram viam, qua ad eam pervenitur, ingrediuntur. Honorum divitiarumque, quae eam efficere somniant, inexplebili cupiditate laborant, nec intelligunt, animum ita curis, corpus autem laboribus continuo fatigari, quibus tamen se levatos quam maxime cupiant. Immo vero tranquillitatis verae unice capax est animus sorte sua qualicunque contentus, in qua tanto lubentius acquiescit, cum recordetur, nullius hominis conditionem ab omni parte beatam esse posse, et huic bonum aliquod contingere, quo alteri carendum sit; eidemque contra negari, quod alteri obtigerit. Illustrat hoc poeta Tithoni et Achillis, tum etiam suo et Grosphi exemplo. Oratio huius carminis numerosa ac docta; imagines vividae, sententiarumque in brevitate vis praecipua.

AD GROSPHVM.

Otium Divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:

Otium

v. 1—8. Ordo sententiarum: Vnusquisque *otium* h. vitam tranquillam curisque vacuam maximo studio expetit. Quam cum in divitiarum honorumque splendore publica hominum reponat persuasio, congerendis comparandisque istis omnes vel cum vitae periculo operam navant maximam. Enimvero haecce neutiquam praestant vitae tranquillitatem caet. Praeclare contentiones ac studia hominum, quibus se otium obtenturos sperant, specialibus picturis adumbravit poeta. Nauta s. mercator *prensus* deprensus tempestate in medio, altissimo mari; pro hoc cum dilectu, *in Aegaeo*, utpote procellosissimo mari. Cf. III. 29. 63. — *patenti*, ubi latissime patet, alto, ubi nullum refugium est; auget periculi notionem. *Prendi* dicuntur nautae tempestate subito ingruente, satis nota ratione. Liv. XXI. 58. *tandem effuso imbre, cum eo magis accensa vis venti esset, ipso illo*, quo deprehensi erant, *loco castra ponere necessarium visum est*. Chariton III, 2. *Διονύσιος — κατείληπτο ὑπὸ χειμῶνος*· ut Virgilii aliorumque poetarum loca taceam. Cf. Burm. ad Phaedr. IV. 24. 20. Nostrum imitatus est Statius Theb. I. 370. *velut hiberno deprensus navita ponto, cui neque temo piger, neque amico sidere monstrat luna vias, medio coeli pelagique tumultu stat rationis inops*. — *simul*ac, ubi *nubes atra*, nubes atrae condidere, absconderunt, obduxerunt *lunam* et sidera h. caelo nubibus obscurato. Posterius novo instruxit ornatu poeta. *Sidera fulgent*, apparent, in conspectu sunt, *certa nautis*, quae cursum certum faciunt nautis, ad quae nautae cursum dirigunt, quae duces sunt navigationis. Sic *Helice certa* Val. Fl. V. 71. Tibull. I. 9. 19. *Ducunt instabiles sidera certa rates*, ubi v. Broukh. Adiecta autem haec *τῷ prensus*, perspicuitatis caussa; tum egregie totam imaginem augent et exornant.

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpura venale, neque auro.

Non

v. 5. Alii militiam sectantur, ut, opulentiores inde facti, otio aliquando indulgere possint. Thracas et Parthos ad partes vocat, itaque affectos ait poeta, nescio quam bene; cum istis populis plane insita ac numquam intermissa tribuatur bellandi cupido, nullo nec parandarum opum nec otium nanciscendi excitata studio. At Romanis quaestuosa habebatur militia cum praemiis eius, auctisque stipendiis, maxime bellis civilibus, tum praeda ex hoste facienda; unde adeo ipsis otiose vivere liceret. Sed voluit forte poeta nihil amplius quam, etiam gentes vel maxime inquietas aliquando otium exoptare; atque sic satis apposite Thraces ac Medi a poeta memorati videri possint. Enimvero cum statim subiiciat, otium illud minime opibus parari, illudque adeo de sola animi tranquillitate accipi debeat, vix recte in medium productos dixeris istos populos, quibus tantum otia sine armis, h. vita laborum ac molestiarum expers aliquando curae cordique sit. Dicendum igitur, poetam in constituenda otii notione parum accurate versatum esse, et in priori membro de vita secura periculisque vacua; in posteriore autem de sola animi tranquillitate cogitasse; quam utique diversarum notionum coniunctionem, transitionemque minus concinnam doctamque, iure improbandam duxeris. — *Thrace*, Θρᾴκη, Thracia, quantumvis *furiosa*, μαινομένη, furens, effera *bello*, bellicosissima, etsi lubenter bello Thraces detineantur, in armis vitam degant; tamen aliquando *otium*, vacationem a militia, quietem praeoptant. Pervulgata satis immanis Thracum bellandi cupiditas; unde Ἄρεϊ κάτοχον γένος Thracas dixit Eurip. Hec. 1090. *Mavortiam Thracen* Stat. Ach. I. 201. — 6. *Medi*, Parthi *pharetra decori*, incincti, pharetram gestantes, sagittiferi; h. l. cum vi, qui semper in armis sunt, quos maxime bellum delectatur; propter crebras ipsorum in fines Romanorum incursiones ac bella et cum his et cum finitimis gesta. — 7. Enimvero illud nullis opibus redimas, obtineas. Docte haec connexa cum antecedentibus. *non venale*, οὐκ ὠνητὸν (similis loquendi ratio in Epict. XII. 2. τοσούτου πωλεῖ-

Non enim gazae neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta volantes.

Vivi-

πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία) parari nequit *gemmis*, *purpura*, *auro*, rebus pretiosissimis, maxima opum affluentia animi tranquillitatem praestare nequit. *Purpuram* adeo pro divitiarum parte (v. ad II. 18. 8.) h. l. accipiendam suadere ipsa huius v. videtur collocatio; ob seqq. tamen, *gazae* et *consularis lictor* paene inducor, ut magistratus maiores, tum omnino maximas dignitates, imperia (I. 35. 12.) hoc vocabulo a poeta innui existimem. Esset adeo: neque divitiis, neque honoribus animi tibi compares tranquillitatem. Ad sententiam plane facit fragm. Ter. Varronis (in Anthol. Lat. Burm. I. p. 512.) *Non fit thesauris non auro pectu' solutum. Non animis demunt curas ac relligiones Persarum montes, non atria diviti' Crassi.*

v. 9 — 12. Docta inversione amplificatur anteced. vv. sententia, divitiis atque honoribus animi curas non cedere, pelli; imo iis augeri. Pro magnis opibus sunt *gazae*, ut I. 29. 2. et pro honoribus universis magistratus Romanus, consulatus. Iam pro vulgari: consulem dignitate sua neutiquam curis liberari, exsolvi, exquisitissimo ornatu ab insigni huius magistratus desumto poeta: *lictor consularis*, qui praecedens viam consuli munit, summovendo populo, neutiquam *summovet*, summovere, arcere a consule valet *tumultus mentis*, animi aegritudinem, curas *miseras* quae eum in tanto splendore misere affligunt, angunt, excruciant. Praeclara imago hominis externa specie fortunatissimi, vere autem, ob internas animi curas, infelicissimi. Iam observa verborum delectum. *Submovere* propr. vocabulum de lictore turbam populi dimovente, viamque consuli aperiente. Apposite, etiam ad sententiam, Senec. ep. 94. *Non est, quod tibi tranquillitatis tuae fastidium faciat ille, sub illis fascibus, purpura cultus: non est, quod feliciorem eum iudices, cui submovetur, quam quem lictor semita deiicit. Tumultus*, lectissimum h. l. vocabulum; nam et de turba hominum, forum ac vias obsidente, a lictore adeo submovenda in usu est, et animus tumultuari dicitur, graviori aliquo adfectu commotus, perturbatus,

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum:

Nec

ſeu, ut vulgarior fert loquendi forma, curae tumultuantur (θορυβεῦσι μελεδῶναι Theocr. XXI. 5.) in pectore. Naevius apud Nonium et inde in Scriv. Collect. vet. trag. p. 45. *magni metus tumultus pectora poſſidet.* Ita *mentis tumultus* Lucan. VII. 183. et eiusd. libri v. 779. *animi tumultus* et *privatos tumultus*, affectus animi, ex oppoſ. *turbae populi*, dixit Veſtr. Spurinna II. 7. (Wernsd. Poet. min. III. 362.) Adde Claudian. in Ruf. I. 20. Alia exempla ſuppeditat docta Ruhnkenii nota ad Vellei. II. 79. Notionem rei optime explicat Seneca ep. 56. *Dum intus nihil tumultus ſit, dum inter ſe non rixentur cupiditas et timor, dum avaritia luxuriaque non disſideant, nec altera alterum vexet. Nam quid prodeſt totius regionis ſilentium, ſi affectus fremunt?* Suaviſſima adeo imagine *Tumultus* et *Curae* cogitandae tanquam turba, quae animum circumſtrepit, obſidet, impedit (v. ad I. 22. 11.) ne faſcium quidem terrore discutienda. — *Curae alatae* et alibi occurrunt; v. c. in Theognideis v. 707-8. Φροντίδες ἀνθρώπων ἔλαχον πτερὰ ποικίλ᾽ ἔχουσαι, μυρόμεναι ψυχῆς εἵνεκα καὶ βιότου. Iam pro vulgari, opulentiores curis maxime excruciari, vividior erat imago: Curae commorantur in beatiorum palatiis, inſident aedes ſplendidas, et pro hoc, exquiſitiore ornatu et pictura, volant circa *tecta* triclinii *laqueata*, adeoque capiti hominis opulenti, in triclinio ſuo in luxum atque epulas perdite effuſi, imminent, inſtant; in exquiſitiſſimo convivii apparatu dives curis diſtringitur, maceratur. *Tecta* h. l. eſſe cubiculorum, maxime tricliniorum, vel ex adi. *laqueata* intelligitur. Ita et Lucan. X. 112. *laqueataque tecta ferebant divitias, craſſumque trabes abſconderat aurum.* Triclinia enim quam ſumtuoſiſſime, maxime lacunari exornata erant. Iam *laquear*, ſ. lacunar erat tectum contignatione quadrata, cuius interſtitia vel auro inducta, vel opere ſectili, vel picturis exornata erant. Senec. ep. 90. *Non tecta coenationi parabantur: nec in hunc uſum pinus aut abies deferebatur longo vehiculorum ordine, vicis intrementibus,* (plane ut Tib. II. 3. 43. *urbique tumultus portatur validis mille columna iugis*) *ut ex illa lacunaria auro gravia penderent.* Ad ſententiam III. 1. extr.

v. 13—16. Is demum *bene* beate ac tranquille vitam degit, qui

Nec leves ſomnos Timor aut Cupido
Sordidus aufert.

Quid

qui ſorte ſua, etſi mediocri vel adeo tenui contentus eſt, quem nulla augendae rei cupiditas vexat. *Parvum* de re mediocri, fortuna tenui, ut ſaepe alibi, v. c. Lucret. V. 1117. *Divitiae grandes homini ſunt, vivere parce aequo animo; neque enim eſt unquam penuria parvi*: appoſite etiam ad ſententiam poetae. Noſtrum expreſſit Claudian. in Ruf. I. 215. *Vivitur exiguo melius.* cf. Serm. II. 2. 1. Iunge autem: vivitur bene *illi*, is bene vivit, *cui pat.* caet. Peſſime alii: *vivitur parvo* (tertio caſu) *cui* caet. Iam illud *parvum* docte ſpeciali, poetisque frequentata paupertatis notione declaratum ſubiicitur a poeta. Vtrumque autem, et apparatum ſ. ſupellectilem curtam, et victum tenuem deſignat per *ſalinum* et *menſam tenuem*, tenui, vili cibo inſtructam, ſ. vili materia compactam; tum contentum eius atque ab omni luxu alienum animum per *ſal. paternum* (cf. V. 2. 3.); denique, ut paupertatem eius, non ſordidam illam, atque omnium rerum egenam, ſed mundam referret, ſalinum ipſi *ſplendere* ait in menſa tenui. Noſter Serm. I. 3. 13. *Sit mihi menſa tripes, et concha ſalis puri* caet. Leonid. Alex. XXX. 3. (Anal. Br. II, 196.) *Αὐτάρκης ὁ πρέσβυς ἔχειν ἅλα καὶ δύο κρῖμνα.* Perſ. III. 25. *rure paterno eſt tibi far modicum, purum et ſine labe ſalinum.* — 15. 16. *Nec* et cui non *Timor* caet. qui nec metu turbatur, ne bonis exuatur, nec augendarum rerum cupiditate inſatiabili tenetur; quae duo divitis avari animum miſere torquent. Pro hoc ſuavi imagine: *Timor* et *Cupido* ipſi non *auferunt*, intercipiunt, turbant *ſomnos leves*, ſomno leni ac placido perſruitur, animo eius nulla ſollicitudine perturbato. Cf. III. 1. 21. Senec. Herc. Oet. 644. *Ceſpes Tyrio mollior oſtro ſolet impavidos ducere ſomnos: aurea rumpunt tecta quietem, vigilesque trahit purpura noctes.* Spectat etiam huc fragm. Menandri in Stob. Floril. Grot. p. 391. (in Brunkii Gnom. p. 193.) *ᾤμην ἐγὼ τοὺς πλουσίους — οὐ στένειν τὰς νύκτας, οὐδὲ στρεφομένους ἄνω κάτω οἴμοι λέγειν· ἡδὺν δὲ καὶ πρᾶόν τινα ὕπνον καθεύδειν, ἀλλὰ τῶν πτωχῶν τινα. νυνὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους* caet. — *ſordidus*, qui animum *ſordidum*, avarum arguit. *Sordes* enim animo tribuuntur, avaritiae labe coinquinato.

v. 17. Aureae plane ſententiae, brevitate maxime animum

 admo-

Quid brevi fortes iaculamur aevo
Multa? quid terras alio calentes
Sole

admodum ferientes! *Quid*, διὰ τί cur *fortes*, tanto cum nisu, tantopere *iaculamur*, appetimus *multa*, cur magnis consiliis tanta cum intentione imminemus, cur cogitationes nostras, augendarumque opum studium longe ultra vitae nostrae terminum extendimus, quasi aeternum victuri simus, *brevi aevo*, cum tamen brevissima nostra vita sit, in tam brevi, exiguo vitae spatio. *Iaculari* plane ut gr. τοξεύειν v. c. Eurip. Hec. 603. καὶ ταῦτα μὲν γε νοῦς ἐτόξευσεν μάτην. Idem in Suppl. 745. ὦ κενοὶ βροτῶν, οἱ τόξον ἐκτείνοντες ὡς καιροῦ πέρα. Sic τόξον μεμίμνης dixit incertus poeta apud Plutarch. de audiend. poet. c. XI. et inde in Excerpt. Grot. p. 925. Adde Lucian. Nigrin. §. 56. (T. I. p. 77.) et Hermot. §. 28. p. 768. Similiter Epictet. c. XV. μὴ ἐπίβαλλε πόῤῥω τὴν ὄρεξιν, ubi v. Heyn. — 18. Nexus sententiarum: Cur tantopere aestuamus curisque atque aegritudine nosmet affligimus, quam frustra longinquis peregrinationibus susceptis dispellere conamur, quum animum ita adfectum ubique nobiscum circumferamus. Animi vitia, cupiditates, quae te patria expellunt circumaguntque, exstirpandae sunt; has ubi compescueris, ubique gentium, animi ad εὐφροσύνην composito habitu, beate ac tranquille vives. Ad rem ac verba Seneca Ep. 28. *Admiraris, quod peregrinatione tam longa et tot locorum varietatibus non discussisti tristitiam gravitatemque mentis. — Quaeris, quare te ista fuga non adiuvet? tecum fugis.* Idem ep. 104. *Quid prodest, mare traiicere, et urbes mutare? si vis ista, quibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* et mox: *Nullam tibi opem feret iste discursus: peregrinaris enim cum affectibus tuis, et mala te tua sequuntur.* *Terrae calentes*, calefactae, illustratae *alio sole*, sub alio caeli cardine sitae adeoque remotae, dissitae. Scilicet ex antiqui sermonis simplicitate, quae cuique regioni caelum suum, adeoque et solem, sidera sua adsignat, ducta haec loquendi forma. Sic *Italum caelum* II. 7. 4. Sic Sarmatae, vagi antea, *sub uno caelo* a Domitiano *vivere* iussi apud Stat. Silv. IV. 7. 51. *Mutato evadere caelo* Sil. X. 420. Hinc *mutare diem*, h. aliud subire caelum, ubi dies aliter se habent (uti optime Grotius) Lucan. VIII. 217. et *alii Soles* Idem l. IX. 872. *patriae non arva requiro, Europamque, alios soles, Asiamque calentem.* Iam Virg.

Sole mutamus? Patriae quis exſul
Se quoque fugit?

Scandit aeratas vitioſa naves
Cura: nec turmas equitum relinquit:
Ocior

Virg. Ge. II. 512. *alio patriam quaerunt ſub ſole iacentem.* Iam *mutamus terras longinquas* exquiſita inverſione doctaque brevitate dictum videri poteſt pro vulgari: mutamus terras noſtras terris longe disſitis, remotis, h. adimus terras alias. Cf. ad I. 17. 2. Simplicius tamen et, ſi quid indico, magis ἐναργέστερον videtur, *mutare terras* accipere pro, aliam ex alia adire terram, ἄλλοτε ἄλλην γῆν ἀμείβειν (Lucian. de Gymn. 18. T. II. p. 897.) terras remotiſſimas pererrare, animi inquieti aeſtu continuo circumagente. Sic *urbes mutare* in Senecae l. l. Lucret. IV. 460. *coelum mare flumina, montes mutare et campos pedibus transire videmur:* et magis appoſite III. 1070. Si noſſent homines aegritudinis cauſſas, *haud ita vitam agerent — quaerere ſemper commutare locum, quaſi onus deponere poſſit* animus. — *Patriae quis* caet. Enimvero is, qui patriam fugit, relinquit, alias aditurus regiones, num *ſe quoque fugit?* h. is animi ſui aegritudinem ubique circumfert, curae cum iſto peregrinantur. Seneca de Tranquill. 2. *Aliud ex alio iter ſuſcipitur, et ſpectacula ſpectaculis mutantur, ut ait Lucretius:* Hoc ſe quisque modo ſemper fugit. *Sed quid prodeſt, ſi non effugit? ſequitur ſe ipſe, et urget graviſſimus comes.* Lucretii locus eſt III. 1081. ſqq. *Exul patriae* docte et plenius (ut *dux militiae* II. 7. 2.) pro ſimpl. *exſul*, et hoc pro, qui patria excedit, longinquam peregrinationem ſusccepturus. Longam enim abſentiam innuit hac voce poeta. *Exſulem hiemis* eadem virtute ciconiam dixit Petron. fragm. V. Praeclare autem ſervavit Horatius orationis colorem, ab exſilio petitum, v. *fugere*, quod itidem, ut gr. φεύγειν de exſilio poetis in uſu eſt. Virg. Ecl. I. 1. 4. *Nos patriam fugimus,* et ſaepius alibi.

v. 21 — 24. Amplificatur iam, ſpecialibusque picturis egregie repraeſentatur proximorum vv. ſententia. Hominem animo aegrum itinera, terra marive animi recreandi cauſſa ſuſcepta, non levant, eius aegritudinem neutiquam minuunt aut tollunt. Pro hoc vividiſſima imagine poeta:

Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.

Laetus

poeta: Cura, tanquam persona, ei, peregre ituro, adhaeret, ad latus ipsi est, eum comitatur, una adeo cum eo, mare traiecturo, *naves scandit*, navem conscendit. Iam quaevis affectio, *πάθος*, vitium animi est, h. morbus; illa enim animus consumitur, exeditur. Hinc animus, ita affectus, vitiosus, et ipsae affectiones, quae animum vitiosum reddunt, conficiunt, ut amor, aegritudo, cupiditates caet. docte *vitiosae* dicuntur. Sic *vitiosa libido* Nostro est Epp. I. 1. 85. et h. l. *Cura vitiosa*. Nescio tamen, an satis commode h. l. ita dicta sit; abducimur enim sic a persona ad rem significatam. — *aeratas*, aere munitas, rostratas; ornat. — 22. seu terra iter faciat, continuo eum sequitur. *Turmas* catervas *equitum*, equites *non relinquit*, eadem celeritate cum iis fugit, exaequat ipsorum cursum quamvis velocissimum, non defetiscendo. Iam *equites*, *equi* possunt simpliciter *navibus* videri opponi; ut adeo illo iter maritimum, hoc terrestre declaretur; uti fere in loco simillimo III. 1. 39. *Timor et Minae scandunt eodem, quo dominus; neque decedit aerata triremi, et post equitem sedet atra Cura.* I. 6. 3. pariter opponuntur *naves* et *equi*, et inde apud Flor. II. 2. *ille terrester populus ostendit, nihil interesse virtutis, equis an navibus, terra an mari dimicaretur*, ubi expungendum illud glossema: *terra an mari*. Possunt et *turmae equitum* proprie accipi de equitatu, omninoque exercitu, cui se Cura audacter immiscet. Lucret. II. 47. *Metus hominum Curaeque sequaces nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela.* Ita vero audaciae magis quam velocitatis in Cura effingenda rationem a poeta habitam iure exspectasses. Magis adeo appositum videtur, magistratum Romanum aliquem cogitare, qui, provinciam sortitus, aut legatus eo missus, cum numerosa comitum caterva eo proficiscitur (v. Tibull. I. 3. in. Catull. X. XXVII. et XVI. 9.) vel omnino divitem Romanum, in magno comitantium strepitu villam aut aliam regionem petentem. Huic enim praesto erant plures comites, plures caballi, *manni*, *asturcones*, *tolutarii* (Seneca ep. LXXXVII.) Noster Serm. I. 6. 101. *ducendus et unus et comes alter, uti ne solus rusve peregreve exirem; plures calones atque caballi pascendi.* Spectat huc Lucret. III. 1076.

Cur-

Laetus in praesens animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.

Abs-

Currit agens mannos ad villam hic praecipitanter, auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans; oscitat extemplo, — aut etiam properans urbem petit atque revisit. — 23. *agente* prae se, dispellente, vel excitante, cogente. Homer. Il. μ. 156. νιφάδες — ἅς τ' ἄνεμος ζαὴς, νέφεα σκιόεντα δονήσας, ταρφειὰς κατέχευεν ἐπὶ χθονί. h. *demissa tempestas ab Euro*, ut Horat. III. 17. 11. e quo simul, ut alios mittam, apparet, Eurum in illis regionibus crebrum procellis, posteriorem adeo rationem priori praeferendam esse; etsi celeritatis notio alteram suadeat.

v. 25 — 27. Animus ab omni cupiditate liber ac *laetus in praesens*, praesenti, quod vivendum datur, tempore hilariter fruens *oderit curare* ne curet *quod ultra est*, τὰ πόῤῥω (uti saepe Pindarus) quae nondum attigimus, ne sollicitus sit de futuro. Verae hoc tranquillitatis fundamentum saepius ab Horatio inculcatum; veluti I. 9. 13. III. 29. 32. *quod adest, memento componere aequus*, III. 8. 27. *dona praesentis cape laetus horae et linque severa* et alibi. — 26. *amara*, τὰ πικρὰ, acerba, iniucunda, adversa animus *temperet*, comprimat, retundat, levet *risu*, ita ut frontem ne corruget, malis succumbat, adversa nimis molliter ferat, adeoque animus adversis, si quae incidunt, ne frangatur, ne contristetur. In hac quidem ratione nihil est, quod quemquam offendere possit. Exquisitior tamen ac doctior haec altera, quae omnes intpp. fugit, in Horatio etsi et alibi obvia, qua *temperare* est miscere, et *amara risu temperare* adeo, tristitiam hilaritate miscere, in dolore laetitiam prae se ferre, aequo iniquam fortunam pati animo. Ita plane, unde sua poeta hausisse putandus est, in epigr. ἀδεσπότῳ DXXXI. (Anal. Br. III. 263.) Ὁ τὸν πολυστένακτον ἀνθρώπων βίον γέλωτι κεράσας Νικαεὺς Φιλιστίων. cf. IV. 12. 27. — *lento*, qui animum lentum, amaris non perturbatum, adeoque quietum declarat; docto epitheto. — 27. Nova sententia, ita cum superioribus connectenda: memor, secum reputans, nihil esse ab omni parte beatum, etiam fortuna-

Abstulit clarum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget Hora.

Te

tunatissimo sua adesse incommoda. Ad sententiam Eurip. fr. Sthenob. I. *οὐκ ἐστὶν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ* caet. Laudant et Theognidea *Οὐδεὶς γὰρ πάντ' ἐστὶ πανόλβιος.* Adde eiusd. v. 170.

v. 29. Vltima iam insignibus heroicae ac mythicae aetatis exemplis illustrat poeta. Mira virtus poetae h. l. cernitur cum in docta brevitate, qua illa extulit, tum in epithetis, in quibus tota sententiae vis est, eorumque aptissima collocatione. Etiam oppositio, quae in his duobus exemplis est, magnam vim ad animum commovendum habet: Achilli maxima nominis claritas cum brevissima vita: Tithono contra longa vita, sed decrepito, contigit. *Achillem mors cita*, cito, in ipso aetatis flore constitutum *abstulit*, sed *clarum*, ut qui maximam fortitudine sua gloriam adeptus esset; Achilli brevis, at gloriosissima obtigit vita. Respexit poeta Homer. Il. ι. 410 sqq. Hinc *μινυνθάδιος, ὠκύμορος* eidem dictus Il. α 417. et 505. — 30. *Tithonum minuit*, consumsit, confecit vires eius, decrepitum fecit, *longa senectus;* Tithono quidem obtigit longissima vita, ipsa adeo immortalitas, a Iove ipsi ab Aurora obtenta (Hom. H. in Ven. 220 sqq.) sed hilaritatis expers, senio quippe obnoxia, quod Tithonum Iupiter *ἀθάνατον* quidem, non vero *ἀγήραον* fecisset; id quod Aurora petere oblita fuisset. Hinc ille, *ὅτε δὴ πάμπαν στυγερὸν κατὰ γῆρας ἔπειγεν, οὐδέ τι κινῆσαι μελέων δύνατ' οὐδ' ἀναεῖραι*, Hom. H. l. 233. 4. — 31. 32. Etiam alterutri nostrum casu aliquid obvenire potest, quod alter ardentissimis votis frustra obtinere studeat. *Hora*, fortuna in horas varians (uti optime Ruhnken. ad Vellei. II. 18. p. 127.) Fors, mihi *porriget*, ultro deferet, non petenti dabit, *quod tibi negarit*, quod tu frustra votis expetieris, flagitaveris; forte mihi nec cupienti nec speranti obtingent, quibus tu aegerrime careas, quae tu maxime desideres. Modeste sic Horatius se ab omni cupiditate liberum, quaeque sibi fortuna largiatur, grata manu sumentem, Grosphum contra in maximis divitiis ulterioribus desideriis laborantem ostendit.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctae

Vesti-

v. 33. Iam, quo uterque beatus esset, quae diversa uterque bona nactus esset, perspicuitatis caussa subnectit poeta. Tu in summa opum affluentia vivis; ego vero pauper, at, quo me beatissimum praedico, facultate aliqua poetica polleo. Haud vulgari doctrina, ornatuque summo hanc sententiam instruxit poeta, adeo quidem, ut ipsi hi versus modestiam eius, qua tenuem admodum sibi obtigisse venam ait, egregie redarguant. Quo praeclaro artificio et alibi usus est poeta, v. c. I. 6. Iam divitias Grosphi docte enumerat per greges ovium, boum, equorum, et purpuram. Tum illud *tu possides*, vide quam docte et exquisite variaverit. Vivide enim et ad naturam rei *te circum mugiunt*, de magnis gregibus, late per agros pascentibus. Eodem ornatu Theocr. ιϛ. 36. Πολλοὶ δὲ — μόσχοι σὺν κεραοῖσιν ἐμυκήσαντο βόεσσι. E nostro colorem duxit Stat. Silv. IV. 5. 17. *Non mille balant lanigeri greges, nec vacca dulci mugit adultero: unique, si quando, canenti mutus ager domino reclamat.* *Greges* puta ovium. De his adeo proprium erat, *balant te circum*, ut in Papiniano loco. Sed alii greges vaccarum intelligunt, et *Siculas vaccas* declarative a poeta subiici volunt. Praestat tamen prior ratio, altera doctior. Ovid. Met. IV. 634. *Mille greges illi, totidemque armenta per herbas errabant.* — *Siculae*, tanquam praestantiores. Sicilia enim pascuis nobilissima. Alii Grosphum saltus et agros in Sicilia habuisse ex h. l. cogunt; haud incommode, etsi, ut omnino hoc statuamus, vix necesse existimem. — *tibi* in tui commodum equa *tollit*, edit *hinnitum* (ut *tollere clamorem*, *vocem* et similia) luxuriatur, pascitur in pratis, pro vulgari: tibi sunt equae armentales, adeoque armenta equorum. — *Apta quadrigis*, forte antiquo et primario vocabuli significatu, pro, iuncta h. quae iungatur aliquando quadrigis in certamine curuli, per prolepsin. Simplicius tamen fuerit, *aptam* idoneam *quadr.* quae in certamine curuli adhibeatur, accipere. Ita *longis cursibus aptus equus* dicitur Ovid. ex P. I. 2. 86. Vtrovis autem modo equorum generositatem ita declarat poeta; nihil amplius.

Ar-

Vestiunt lanae: mihi parva rura, et
Spiritum Graiae tenuem Camenae

Parca

Argutantur alii, nimis in orationis ornatu haerentes. — 35. tu purpura amiciris, purpuratus incedis. *Te lanae vestiunt*, lana vestit *bis tincta*, infecta *murice*, succo muricis, h. colore purpureo. Murex e genere testaceorum, qui ad Phoenices (hinc *Tyrius* V. 12. 21. Ovid. A. A. III. 170. *Sidonius* Tibull. III. 3. 18.) Africae (ut h. l. Adde Epp. II. 2. 181. Ovid. Fast. II. 318.) et Laconicae litora capiebatur. Bis eius succo lana tingebatur, quo ea colorem nigricantem traheret, qui, pretiosior quippe, veteribus maxime in deliciis erat.

v. 37 — 40. Praeclare Musam suam immensis Grosphi divitiis opponit poeta, hacque virtute se eidem felicitate, si non superiorem, parem saltem haberi vult. Horatio hic et II. 18. init. ante oculos fuit carmen Bacchylidae, cuius fragm. servavit Athen. XI. p. 500. Anal. Br. I. 152.) Οὐ βοῶν πάρεστι σώματ᾽, οὔτε χρυσός, οὔτε πορφύρεοι τάπητες· ἀλλὰ θυμὸς εὐμενής, Μοῦσα τε γλυκεῖα. Iam pro vulgari „mihi obtigerunt" antiqua notione poeta sibi a Parcis ista tributa ait. Parcae enim nascentis cuiusque sortem non tantum praedicere, sed ipsae cuique adsignare, dare, credebantur. Iam quae fatali quadam necessitate cuique in vita contingunt, conditio cuiusque, tam bona quam mala, adeoque non solum opes atque honores, sed et egestas, aerumnae, et miseriae; tum corporis atque animi dotes vel divinitus vel a Parcis dispensari putabantur. Parcae adeo cum paupertatem suam tum facultatem poeticam acceptam refert Horatius h. l.; non vero Musis, quas indocte quidam intelligendas statuunt; ut aliorum commenta sileam. Apte Lamb. laudat Pind. Ol. θ. 38. εἰ σὺν τινι μοιριδίῳ παλάμᾳ ἐξαίρετον Χαρίτων νέμομαι κᾶπον. Magis tamen huc spectat Nem. δ. 66. ἐμοὶ δ᾽ ὁποίαν ἀρετὰν ἔδωκε Πότμος ἄναξ, εὖ οἶδ᾽ ὅτι χρόνος ἕρπων πεπρωμέναν τελέσει. quem locum Horat. obversatum h. l. paene crediderim. Iulian. Misop. 337. Ἀνακρέοντι τῷ ποιητῇ πολλὰ ἐποιήθη μέλη χαρίεντα, τρυφᾶν γὰρ ἔλαχεν ἐκ Μοιρῶν. — *non mendax*, verax, perpetuo Parcarum epitheto, quatenus ipsarum decreta mutari nequeunt. — *parva rura*, agellum Sabinum. — 38. *Spiritum tenuem Graiae Camenae*, aliqud facultatis poeticae, qua poetae lyrici Graeci exsplenduerunt, poesin lyricam,

Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

lyricam, facultatem pangendi lyrica, ad Graecorum exempla facta. *Spirare*, *ſpiritus* ſollennia de vi ingenii poetica, niſuque altiore. Noſter IV. 6. 29. 30. *Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem carminis nomenque dedit poetae.* cf. IV. 4. 24. Stat. Theb. I. 17. *quando Itala nondum ſigna nec Arctoos auſim ſpirare triumphos.* Idem Silv. V. 3. 10. *Ibam altum ſpirans.* Alcaeus Meſſ. V. 5. (Anal. Br. I. 487.) Δωρόθεος γοεροὺς ἔνεπε Δαρδανίδας — ἔπνεε δ' ἵππου ἔργματ' ἀειζώων ἁψάμενος χαρίτων. Dioſcorid. XXV. (Anal. Br. I. 499.) Σαπφώ, σὺν Μούσαις ἦ ῥά σε Πιερίσιν ἢ Ἑλίκων εὔκισσος, ἶσα πνείουσαν ἐκείναις, κοσμεῖ. — *et malignum ſpernere vulgus*, ſicque effecit, ut deſpicere poſſem turbam invidam, invidos, h. invidia me ſuperiorem, *maiorem* (ut II. 20. 4.) conſtituit, maximam mihi e poeſi lyrica famam conciliavit. Adiecta adeo haec ad exornationem ſuperioris ſententiae. Pedeſtris oratio ita iungebat: Parca facultatem poeticam mihi tribuit, qua maxime glorior, qua maximam famam conſecutus ſum.

CAR-

CARMEN XVII.

ARGVMENTVM.

Maecenatem, vitae amantissimum, (refert eius turpissimum votum, quo et debilitatem non recusabat et deformitatem, et novissime acutam crucem, dummodo inter haec mala spiritus prorogaretur, Seneca ep. 101.) *quem adversa valetudo, qua saepius, maxime per extremos vitae annos tentatum fuisse constat, (Plin. VII.* 52. *Quibusdam perpetua febris est, ut Cilnio Maecenati) misere excruciaret, mortisque instantis metu plane conficeret, Horatius hoc carmine ab hac cogitatione abducere, vitaeque longioris spe hac fere argumentatione, quae quidem ad animum aegrum mortisque metu conturbatum satis efficax esse debuit, erigere conatur: Dii omnino nolunt, ut tu prius obeas; imo, ut eodem uterque die moriamur. (Mollissimo haec cum amoris affectu declarat poeta v.* 1 — 16.) *De quo minime dubitandum videtur, quum simillima utriusque nostrum fata fuerint, adeo quidem, ut nobis unam eandemque genesin obtigisse plane persuasus sim; e quo ipso necessario sequitur alterum hoc, nobis eundem vitae terminum a fatis constitutum esse. Praeclare vero poeta in fine simile utriusque mortis periculum, e quo servati fuerint, commemorat,*

quo

quo animum eius a maerore abduceret, novaque recuperandae valetudinis ſpe erigeret. Regnat in hoc carmine, maxime initio eius, ſummus tenerrimi amoris ſenſus, qui ſe plane ad Maecenatis ingenium atque animum accommodat. Hunc enim aſtrologicis rebus multum tribuiſſe, vel inde probabile videtur, quod eius geneſin poeta v. 22. commemorat.

AD

AD MAECENATEM.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.

Ah!

v. 1. Initio statim carminis tenerrimus amoris, quo adversam Maecenatis valetudinem molliuscule ferebat Horatius, erumpit affectus. Cur me *exanimas*, occidis, enecas h. excrucias, angis *querelis tuis*, de morte tibi instante, sensu mollissimo pro, vanae istaec tuae sunt querelae, quod morti proximus sis, quod vita nunc tibi excedendum sit. *Exanimare, enecare* (Terent. Andr. IV. 1. 36.) *occidere* (V. 14. 5.) de iis, qui quocunque affectu animum alicuius penitus conturbant, ut sui amplius compos non sit; plane ut gr. ἀποκτείνειν, ἀποκναίειν. V. Valken. ad Eurip. Hippol. 1064. *Animus* contra *redditur*, vanescente metu, sollicitudine caet. — 2. Quandoquidem *non amicum est Diis*, οὐ φίλον θεοῖς ἐστὶ (de graeca hac loquendi forma v. Lamb. h. l. et Muret. Var. Lect. II. 13.) non placet Diis, Deorum e voluntate non est, in fatis non est, te prius obire. Adiecta adeo haec, quo vanum eius timorem argueret; tum Deos id nolle, miro acumine poeta inde ponit, quod eorum utriusque fata essent simillima, sibi adeo eodem tempore mors oppetenda sit, quam tamen nunc non videat, cur pertimescat sibi propinquam. Quae sane argumentatio in Maecenate, mortis timidissimo, cuius rei, nisi aliunde constaret, ipsae eius querelae (v. 1.) fidem faciunt, adeoque omnibus, quae ipsi vitae longioris spem ostenderent, vacivas aures praebente, vim aliquam habere poterat. Pessime autem voluntatem hanc Deorum ex sua cogere poetam statuunt intpp. — *nec*, etiamsi Dii nolint, mihi *amicum*, statutum est, tibi superstitem esse. Docte sic parat transitum ad vv. sqq. sententiam. — 4. *decus* v. I. 1. 2. *Columen mearum rerum*, in quo omnes meae res, ac fortunae repositae sunt, quo adeo mortuo nihil amplius est, cur vitam ulterius expetendam existimem. Caussam adeo, praeter tenerrimi amoris

Ah! te meae ſi partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera?
Nec carus aeque, nec ſuperſtes
Integer. Ille dies utramque

Ducet

amoris teſtificationem, continet, cur ipſi ſecum mori conſtitutum ſit.

v. 5. Inſurgit atque emolleſcit penitus poetae affectus mortis, quae a Maecenate eum disiunctura ſit, cogitatione. Si *vis* leti (ut II. 13. 20.) *neceſſitas leti* (I. 3. 33.) *mors indomita* (II. 14. 4.) *maturior rapit*, docte pro, mors te maturius, citius quam me rapit, ſi maturius obieris, quam ego. Male alii vim maturiorem de morte immatura capiunt. *Partem*, dimidium *animae meae*, uti Virgilium ſuum Horatius vocat I. 3. 8. — 6. *Quid ego*, *altera*, cuius dimidia tantum animae pars reſtat, amiſſa te altera, defuncto te, *moror*, amplius vivo, qui ego ſine te amplius vivere poſſim? 7. — Siquidem *non aeque* ac antea, cum tu, pars mei melior, ſupereſſes, *carus* mihi futurus ſim, vitam non amplius iucundam ducam. Sic Statius *partem animae ſuae meliorem* Metium vocat Silv. III. 2. 7. Blandius autem, aut exquiſitiore ratione vix efferri potuit, quanti Maecenatis amicitiam faceret poeta. — *non ſuperſtes integer*, amiſſa altera animae parte. Fatendum ſane, poſt antecedentia haec ultima enervia videri, et acumen, quod ſubeſt, admodum languere. Sed et graeci poetae in hac teſtificandi amoris formula exornanda atque ad prima ſua ſtamina revocanda mire ſibi placuerunt frigidumque quendam luſum captarunt. Vide Callimachi loca ad I. 3. 8. adducta; adde Theocr. XXIX. 4. *οὐχ ὅλας φιλέειν μ' ἐθέλησθ' ἀπὸ καρδίας· γινώσκω. τὸ γὰρ ἥμισυ τᾶς ζοΐας ἔχω, ζῆ τὰν σὰν ἰδέαν, τὸ δὲ λοιπὸν ἀπώλετο.*

v. 8. Ille dies, quo tu morieris, *utramque*, utriusque noſtrum *ruinam* caſum *ducet*, uterque eodem die ruemus, occumbemus, moriemur. Proprie erat: tu occumbens duces ruinam, me tecum trahes, una occidam; imagine ab aedificio ducta; quod, ſolutis compagibus ac iuncturis collabitur. Virg. Aen. II. 465. *ea lapſa repente ruinam cum ſonitu trahit.* Claudian. de R. P. III. 379. *pariter traxere ruinam — campoque recumbunt.* Id. in Phoen. 33. *pinus ſeram ponderibus*

pro-

Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi ſacramentum: ibimus, ibimus,
Vtcunque praecedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.

Me

pronis tractura ruinam. Alii *ducet* pro, adducet, dictum volunt, parum docte. — 9. *Dixi ſacramentum*, iureiurando me obſtrinxi, *perfidum*, quod fallerem, ſancte adiuravi tibi, me numquam te deſerturum. *Dicere ſacramentum* verba ſollennia de iuramento militari, ſatis accommodata h. l. Nam uti milites iurabant, ſe numquam deſerturos militiam; ita iuraverat Horatius, ſe Maecenatem haud derelicturum. — 10. *ibimus, ibimus,* geminatum, graviter aſſeverantis eſt, pro vulgari, ſequar te, *utcunque*, ſtatim ſimul ac *praecedes*. Color orationis itidem petitus a ſacramento militari. Nam ut militum erat, ducem et ſigna ſequi, quocunque tenderent, ita Horatius Maecenatem praecedentem tamquam ducem illico ſecuturum ſe ſpondet. — 12. 12. *parati, πρόθυμοι, carpere* ad carpendum, haud cunctanter carpturi *iter comites* una, tecum, comitaturi te in *ſupremo itinere*, ad loca infera. *Ire ad inferos* pervulgata imagine dicitur pro, mori. Vide ad I. 4. 17. Nobilitavit eam poeta, dicendo, *ſupremum* iter carpere. Similiter Sophocles Antig. 818. Ὁρᾶτε μὲ — τὰν νεάταν ὁδὸν στειχοῦσαν, νέατον δὲ φέγγος λεύσσουσαν ἀελίου. Simmias Rhod. IV. 4. (Anal. Br. I. 204.) ᾤχεο γὰρ κυμάτων εἰς Ἀχέροντος ὁδόν.

v. 13. Nullis terriculis, ne horrendis quidem Tartari monſtris in hoc itinere obiectis me a te divelli patiar, conſtanter tibi adhaerebo. Animo igitur praecipit poeta, quae ſe poſt mortem a Maecenatis conſortio diſiungere poſſint. Generaliter hanc amoris obteſtationem ab intpp. accipi video, quaſi vivus videnſque monſtris iſtis ſe ceſſurum neget; quod, ne quid gravius dicam, admodum ieiunum foret. Sed cogitandum, Chimaeram et alia monſtra in aditu ad Vmbrarum loca a poetis collocari, etiam a Virgilio Aen. VI. 285-289. Tum et Centimanis, e quibus poeta *Gygen* (Virgil. l. l. *Briareum*) commemorat, in Orci veſtibulo ſedem adſignarunt poetae; etſi Heſiodus eos in Tartari faucibus collocet Theog. 734. ἔνθα Γύγης, Κόττος τε καὶ ὁ Βριάρεως μεγάθυμος ναίουσιν, φύλακες

πιστοὶ

Me nec Chimaerae ſpiritus igneae,
Nec, ſi reſurgat centimanus Gyges,
Divellet unquam. Sic potenti
Iuſtitiae placitumque Parcis.

Seu Libra, ſeu me Scorpius adſpicit
Formidoloſus, pars violentior

Na-

πιστοὶ Διὸς αἰγιόχοιο. quem alibi Virgilius (VI. 574. *Cernis, cuſtodia qualis veſtibulo ſedeat?* ſc. Centimanorum) in talibus figmentis ſibi parum conſtans (ita et Hydrae diverſam a priore v. 287. ſedem dat v. 576.) ſecutus videri debet. Proclive adeo fuit, ut poeta in hoc phantaſma, quod Vmbris loca infera intrantibus obiiceretur, incideret, quum ſe nullo terrore ac periculo vel praeſentiſſimo ab hoc conſilio deductum iri declaraturus eſſet. Similiter de Hercule, Orcum ingreſſo, Virg. Aen. VIII. 298. *Nec te ullae facies, non terruit ipſe Typhoeus arduus, arma tenens; non te rationis egentem Lernaeus turba capitum circumſtetit anguis.* Iam pro vulgari, *Chimaera* ignem ſpirans, exquiſitius ac fortius erat, Chimaerae ſpiritus igneus; pro quo doctiore ratione eſt *Chimaerae igneae ſpiritus*, Χίμαιρα πῦρ πνείουσα, *flammis armata*, ut Virg. Aen. VI. 288. — 14. *Gyges centimanus*, ἑκατόγχειρ, nota ratione. — *ſi reſurgat*, ſeſe mihi obiiciat, manus intentet, vim paret. Sequitur adeo poeta eos, qui Centimanos fulmine in Tartarum detruſos perhibuerant. Iacebant adeo proſtrati in Tartaro; uti fere *Titaniam pubem fulmine deiectam in imo fundo volvi* h. exanimes iacere narrat Virgil. Aen. VI. 581. Apte adeo *reſurgat*, ut *Typhoeus arduus*, erectus, reſurgens in ſimili loco Virg. Aen. VIII. 299. — 15. 16. Similis forma Homerica, Il. β. 116. οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι. *Sic placitum*, conſtitutum eſt *Iuſtitiae*, Δίκῃ, tanquam Deae; hinc *potenti*, cuius decreta, ut Parcarum, immutabilia ſunt. In proſa ſimpliciter erat: ita conſentaneum, ita ius fasque eſt pro noſtra amicitia; *placitumque Parcis*, quod ipſum fata decreverunt. Caeterum haec ῥῆσις non tam ad proxime antecedentia, quam ad univerſam ac primariam poetae ſententiam ſpectat: in fatis eſt, nos uno eodemque tempore mori.

v. 17. Ac de hoc (ſc. quin uno eodemque tempore morituri

Natalis horae, feu tyrannus
Hefperiae Capricornus undae:

Vtrumque noftrum incredibili modo
Confentit aftrum. Te Iovis impio

Te-

ri fimus) dubitationem plane eximit cafuum atque eventorum, quae utrique noftrum acciderunt, fimilitudo; cuius quidem cauffas in confenfu fideris noftri natalitii latere exiftimo. Iam quum inde mortis etiam tempus definirent genethliaci, facile intelligitur, quantam ifta ad Maecenatis animum huic fuperftitioni alligatum vim habere debuerit argumentandi ratio. Pro vulgari: quaecunque mea genefis fit, quodcunque fidus fuerit, fub quo natus fum, docta fiderum enumeratione poeta: *Seu Libra me adfpicit*, adfulget mihi, vim in me habet, utpote fidus, quod natali hora emerferit. Huius enim vis in horofcopo reliquis, certa aliqua caeli parte ab eo diftantibus, aut e regione oppofitis, praevalere credita. Eft adeo: *feu Libra* fidus meum natalitium eft, *feu Scorpius*. — *formidolofus*, adfpectu terribilis, formidabilis, Scorpii fidus κακοποιὸν, ornatu a noxia huius animalis natura petito. Ita *Scorpius minitans ictu* eft in Anthol. lat. Burm. T. II. p. 317. — *Pars natalis horae* f. geniturae dicitur, quia plures ftellae obfervabantur, earumque intervallis quibus cum inter fe tum ab alio primario diftabant, notabantur; quae notatio horofcopus dicebatur. Iam quum Scorpius in noxiis haberetur, fidus autem, quod in ipfa natali hora emergeret, caeteris efficacius putaretur, docte poeta Scorpii fidus natalitium *partem* appellat *violentiorem*, quae vim reliquorum, quae genefin efficiunt, beneficam frangit, ac hebetat. — 19. 20. *Capricornus tyrannidem* exercet, dominatur *undae Hefperiae*, fluctibus maris occidentalis, quatenus ortus eius (qui incidit in a. d. XVI. Cal. Ian.) et occafus (a. d. VIII. Id. Iul.) maximas procellas excitare credebatur. Vid. ad I. 5. 15. Propert. IV. 1. 107. *Quid moveant Pifces, animofaque figna Leonis, lotus et Hefperia quid Capricornus aqua.* Vnde *aquofus* dictus in Anthol. Lat. II. p. 315. et νότιος, χαλαζήεις Nonno. Caeterum falutares (Libram) et noxias (Scorpium et Capricornum) ftellas memorat poeta, cum quod utrarumque vi cuiusque fere genefis temperaretur,

Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati

Tardavit alas, quum populus frequens
Laetum theatris ter crepuit sonum:

Me

etur, tum quod utraeque Maecenatis genituram, ad quam suum plane accommodat, efficerent.

v. 21. Quodcunque tandem sidus fuerit, quaecunque in hora mea natali coniunctio; ea certe tuae genesi simillima fuerit, necesse est; quandoquidem par fere fatum uterque habuimus, et in discrimen mortis adducti, et inde servati. Iam quum Horatius arboris *ictu* prope *funeratus* (III. 8. 7.) fuisset, nimis anxie casus utriusque similitudinem rimari atque exigere putandi sunt intpp., qui ideo idem fere Maecenati periculum intentant, eumque vel in aliquo spectaculo (ita Masson. p. 356.) vel ipsa theatri ruina vel denique conspiratione adversus eum facta (ut Cruq.) vitae discrimen adiisse contendunt. Caeterum Maecenatis genesin non plane suam facit Horatius, sed diversae tantum potestatis stellis, tam noxiae quam salutaris, similiter ita temperatam fuisse contendit, ut salutares noxiis praevalerent, vimque harum retunderent. In verbis, *nostrum incredibili modo consentit astrum*, orationem admodum ad pedestrem normam depressam videri, notarunt iam alii; sed sunt quaedam, per se tenuia, quae nullis machinis ad dignitatem poeticam extollere valeas, siquidem veram istorum notionem repraesentare velis. Peccant adeo, qui vano quodam tumore, verborumque inani strepitu nobilitatem talibus adstruere conantur. — 22. In Maecenatis adeo genitura praesidebat Saturni sidus *impium*, pestiferum, exitiosum, *grave* (Propert. IV. 1. 106. adde Apulei. Florid. p. 124. Bip.) cuius tamen vis *felicis* (Propert. l. l.) *Iovis stellae* radiationibus mitigabatur, ac temperabatur. *Iovis* igitur *tutela*, sidus tutelare, salutare *refulgens*, ex adverso radians, opposita (Saturni stellae) *eripuit*, subtraxit te *Saturno impio*, periculo a Saturni sidere pernicioso tibi imminente. Sublegit totum locum Pers. V, 45 sqq. *Non equidem hoc dubites, amborum foedere certo consentire dies, et ab uno sidere duci. Nostra vel aequali suspendit tempora Libra Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora dividit*

Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra

vidit in Geminos concordia fata duorum: Saturnumve (male legitur *que*) *gravem nostro Iove frangimus una.* — 24. Teque praesentissimo vitae periculo liberavit. Ornatissime hoc extulit poeta. Iupiter *tardarit* inhibuit, repressit *alas Fati volucris*, alas volucres Fati, Fatum impetuose in te involans, irruens. Scilicet sollemni imagine, Homero potissimum frequentata, Μοῖρα homini ἐπισκήπτειν, ἐπιχράειν dicitur; unde *alatam* eam efinxit Horatius. — 25. Quod accidit eo tempore, *quum populus*, quo die te primum recuperata valetudine in theatro adfuturum audierat, *frequens*, magna ideo frequentia in *theatris* congregatus *ter crepuit sonum*, edidit plausum, intranti tibi applaudit. — *laetum*, quo laetitiam suam ob receptam sanitatem testatam faceret. Blanda autem admodum huius rei commemoratio (fere ut I. 20. 3.) tantoque suavior, quo minus anxie facta ac quaesita videtur.

v. 27. *Truncus* arboris *illapsus cerebro me sustulerat*, docte pro, arbor *cerebro*, capiti meo *illapsa* fuisset, *meque* adeo *sustulisset*, necasset, nisi *Faunus ictum*, ab arbore intentatum *dextra* protenta [illegible] *set*, sustinuisset, avertisset [illegible] rem cf. c. 13. huius libri [illegible] no acceptum hanc suam [illegible] tem refert poeta, utpote [illegible] agresti, *inprimisque Sabin*[illegible] ubi res ista evenerat (II. 13 [illegible] custodi vigilantissimo. Cf. I. [illegible] init. Iam quum hoc sibi, [illegible] quam poetae, cuius *pie*[illegible] *Musa Diis curae* cordique [illegible] (I. 17. 13. cf. I. 22.) [illegible] persuasum haberet, satis pr[illegible] ve erat, eundem Faunum [illegible] *custodes*, s. Deos tutelares [illegible] *curialium virorum*, poetarum [illegible] ferre. Eadem ratione Bacc[illegible] deberi quod servatus sit, p[illegible] tetur III. 8. 7. Potest etiam Faunus poetarum custos haber[i] hactenus, quod illi fere tribuerentur, quae Panis Graecorum essent propria; is autem deus συρίζων, συριχτάς. Hinc etiam in Bacchi comitatum adlectus, cui se libenter adiungunt poetae, recessus nemorum petentes. Cf. I. 1. 31. Vel sic tamen priorem rationem, et simpliciorem et ad sensum iucundiorem tenuerim. Ridicule autem Lambinus haec ad Horatii genesin refert, Martisque iniuriam a Mercurio et Fauno propulsatam innui *contendit*.

v. 30.

xtra levaſſet, Mercurialium
ſtos virorum. Reddere victimas
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

v. 30. Quare *memento redde-*, redde, perſolve, para *vi-mas votivas*, ſacrum ex voto bitum, et *aedem votivam*. Ad rumque enim referendum. *eddere* proprium verbum de crificiis ac muneribus, quae x voto diis perſolvuntur. Propert. II. 21. 59. *Tu quoniam es, mea lux, magno demiſſa periclo, munera Dianae debita redde choros.* — 32. Nos agna caeſa ſacrum Fauno faciemus *humile*, tenue, pro re tenui noſtra. Suaviter hoc ſplendidiſſimo Maecenatis voto opponitur.

CARMEN XVIII.

ARGUMENTUM.

Suo ipsius exemplo hoc carmine ostendit Horatius, quam vere beatus is sit, qui ab omni cupiditate liber mediocri sorte sua contentus vivit; ridetque contra atque exagitat insanas atque improbas divitum saeculi sui cupiditates, a quibus explendis ne mortis quidem ipsius instantis cogitatione absterreantur atque abstrahantur. Exsplendescit hoc carmen summo imaginum vigore; oratio exquisite comta, numerorumque harmonia suavissima; ut illud adeo inter consummatissima totius antiquitatis monumenta facile posuerim.

Non

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiae
Premunt columnas ultima reciſas
Africa:

v. 1 — 8. Sententia vulgaris erat: Pauper ego ſum, et in hac paupertate mihi admodum placeo; divitias neque poſſideo, neque deſidero. Ornatiſſime hanc ſpecialium notionum copia, iisque maxime, qui perditum aetatis ſuae luxum referrent, coloribus adumbravit poeta. Primo loco commemorantur aedificia ſplendida; ſpecialisque haec divitiarum notio deſcriptione talium aedium per partes inſtituta inſigniter exornatur. 1. In domo mea nihil pretioſum, quod oculos praeſtringat, neque eboris neque ulla auri lamina, conſpicitur, eſt. Exquiſitior autem forma, *ebur, aurum renidet in domo*, altera, *domus renidet*, reſplendet *ebore, auro*, qua uſus eſt Bacchylides, cuius locum in animo forte habuit h. l. Horatius c. XI. 11. 12. (Anal. Br. I. 151.) *Χρυσῷ δ' ἐλέφαντι τε μαρμαίρουσιν οἶκοι*; et Lucret. II. 27. *Nec domus argento fulget, auroque renidet.* Nam *renidere* proprie de fulgore repercuſſo. vid. ad II. 5. 19. Iam *ebur* veteribus exornandae domui varie inſerviebat. Nam et poſtes, parietes, pavimenta et varii generis ſupellex, ſellae, vaſa caet. iſto inducta vel adeo ex eo dolata erant; quae generatim poeta ita complectitur. Neque tamen Acronis et Schol. Cruq. rationem cum quibusdam plane aſpernandam duxerim, qua *ebur et aureum lacunar* eſſe volunt pro, eburneum et aureum lacunar, quae ſatis docta atque appoſita h. l. videtur, cum non niſi ſpecialiſſimis ideis h. l. poeta uſus ſit, et exornando lacunari ebur etiam adhibitum fuerit. Senec. Thyeſt. 457. *Nec fulget altis ſplendidum tectis ebur.* Etiam Cicero *marmorea tecta*, h. marmoris cruſtis ornata, *eboro et auro fulgentia* memorat Parad. I. 4. — *Lacunar aureum*, auro inductum, condecoratum. v. ad II. 16. 11. — 3. 4. Nec columnis marmoreis domus inſtructa eſt, nullas porticuum contignationes habet. Iam, quo magis huius luxus inſania appareret, pretioſiſſima, quaeque ideo Romanis maxime in deliciis eſſent, marmorum genera ponit poeta. *Trabes* h. l. ſuperiores columnae partes, epiſtylium, zophorum et coronam,

Africa: neque Attali
Ignotus haeres regiam occupavi:

Nec

trabeationem ſimpliciter dictam, complectuntur. Erant eae fere ligneae, auro, (Lucan. X. 114. *craſſumque trabes absconderat aurum.*) anaglypho opere, maxime animalium ſculpturis (unde et zophori appellatio derivatur. v. Vitruv. III. 2.) aliisque modis condecoratae. Sed et lapideas ac marmoreas eas fuiſſe, vel ex h. l. diſcitur. Cf. Bentl. h. l. *Trabes Hymettiae* adeo ſunt, e marmore Hymetti, Atticae montis, excifae. De eo Strabo IX. p. 613. *μαρμάρου δ' ἐστὶ τῆς τε Ὑμηττείας καὶ τῆς Πεντελικῆς κάλλιστα μέταλλα πλησίον τῆς πόλεως. L. Craſſum primum columnas habuiſſe Hymettias* tradit Plin. XXXVI. 3. eundemque a Cn. Domitio, collega ſuo, graviter notatum memorat Valer. Max. IX. 1. unde in maximo illud pretio fuiſſe, facile intelligitur. Thebaicum idem et Achaicum appellatum eſſe, tradunt Schol. ad h. l. Alii, qui forte trabes lapideas parum recte dici in animum ſibi induxiſſent, de ligno Hymettio acceperunt, de cuius tamen pretio nihil aliunde conſtat. — 4. *premunt*, impoſitae ſunt, incumbunt columnis; graphice. — *reciſa ultima Africa*, de marmore Numidico. Proprie marmor *reciditur* dum ex omni parte acciditur, et expolitur, donec columnae formam induit. Hinc docte ipſae *columnae reciſae* dicuntur. *Ultimam Africam* dixit poeta ſimpliciter, remotam, longe diſſitam,, ut *ultimos Gelonos* II. 20. 18. *ultimos Britannos* I. 35. 29. *ultimam Heſperiam* I. 36. 4. Poteſt et eſſe: ultimae Africae pars, quae ſc. Romanis innotuit, Numidia. Nobiliſſimum autem marmor Numidicum, pavimentis maxime et columnis, ob duritiem, a veteribus adhibitum. In deliciis maxime erat ſubnigrum, et quod variis maculis diſtinctum eſſet. Vide omnino Plin. XXXVI. 8. Noſtrum locum forte in animo habuit Seneca Thyeſt. 645. in deſcribenda Pelopis regia: *fulget hic turbae capax immane tectum, cuius auratas trabes variis columnae nobiles maculis* (h. Numidicae) *ferunt.*

v. 5. 6. Neque facultates, quales Attalus, Pergamenorum rex, reliquit, h. immenſas, ampliſſimas poſſideo. Docte ſic ulterius amplificatur divitiarum notio a poeta. In enuntianda autem hac ſententia colores ita temperavit, ut ſimul homines aetatis ſuae perſtringeret, qui malis artibus diteſcerent, ma-

Nec Laconicas mihi
Trahunt honestae purpuras clientae.

At

maxime eos, qui corruptis aut suppositis testamentis *in pecunias alienissimorum hominum, eiectis veris haeredibus, tanquam haeredes essent, invaderent*, ut de Antonio Cic. Philipp. II. 16. Iam cum amplissima patrimonia sollenni istius temporis more Attali opibus designasset, facile exspectari poterat, ut et reliquum orationis ornatum inde repeteret. Pro maximis opibus adeo est *regia Attali*, regiae opes Attali; has *occupat*, invadit, involat, sibi vindicat, *haeres*, tanquam haeres scriptus, cum tamen sit *ignotus*, testatori ne de facie quidem, albus aterve sit, cognitus; qui adeo, cum nec suus sit, nec vere institutus, fraude haereditatem adquirit. Exquisito autem dilectu poeta adhibuit v. *occupare*; nam et *regia occupatur*, affectata iniusto modo dominatione (fere ut Phaedr. I. 2. 5. *arcem occupat Pisistratus*) et *haereditas*, fraude adita. Claudian. in Ruf. I. 191. *Laribus pellit, detrudit avitis finibus* (fere ut infra vv. 23-27.) *aut aufert vivis, aut occupat haeres.* Nollem adeo in mero orationis ornatu hic haesisse, in eoque vim sententiae quaesiisse interpretes. Nam cum propriis verbis Horatium hic locutum plane sibi persuasum haberent, in vanam disceptationem delapsi sunt, misereque digladiati sunt, utrum populus Romanus, quem Attalus bonorum suorum h. regni, ut Romani interpretabantur, scripsisset haeredem, an Aristonicus, qui se regia stirpe satum ferret, regnumque iure sibi vindicaret (quem a M. Perperna victum ductumque in triumpho, notum vel e Vellei. II. 4.) hic a poeta designetur, his, populum Romanum tanquam non iure factum haeredem; illis, Aristonicum, regiae stirpis originem ementitum sicque *ignotum*, ignotae stirpis hominem, qui adeo haereditatem alienam occupasset, innui contendentibus. Tum sententia sic accepta, utrumvis tandem intelligas, a primaria carminis consilio plane aliena videtur; quod quidem non animadverterunt viri docti, animo semel ad haec intento.

v. 7. 8. Duobus modis horum vv. constitui sententia potest, prouti vim verborum, quae vel sensui vel soli ornatui inserviant, definias. Potest esse: neque clientium multitudo mihi adest; ut adeo nobilitas universe designetur a turba clientium (cf. III. 1. 13.), quae tanto illu-

At fides et ingeni
  Benigna vena est; pauperemque dives
Me

illustrior est, quo *honestiores* sunt, qui sese in fidem patrociniumque dediderunt. Tum quo magis nobilitatis notionem extolleret poeta, eidem viam ad summos magistratus capessendos munitam clientarum studiis in purpureo clavo, quorum insigne is esset, occupatis docte declarasse videri potest. Esset adeo generatim: neque nobilitate conspicuus sum. Ac hanc quidem rationem unanimi intpp. consensu comprobatam videas. Potest vero etiam simpliciter esse: non purpureis vestibus, stragulis utor, iis careo; ut divitiarum notio etiam hic sit primaria, purpura, more Horatio sollenni (cf. II. 16. 7. III. 1. 42.) in specie declarata. Quod quidem cum sententiarum series (etiam v. 10. *pauperem*que dives me petit) efflagitare, tum Bacchylidis locus, (*οὔτε πορφύρεοι τάπητες· ἀλλὰ θυμὸς εὐμενής,* caet. quem totum planissime expressit, adtextisque Romanis ideis suum fecit, suadere videtur. Ornatui adeo, quem sua aetas, suus ipsi populus suggerebat, quique Romanum divitiis potentem factum simul ostenderet, deberi existimo, quod non conductitias multitudinis sed gratuitas honestissimarum clientarum operas purpureis vestimentis ac stragulis conficiendis addictas commemorat. — *trahunt purpuras*, ducunt fila lanea, nent lanam purpura tinctam; graphice, ut Tib. I. 6. 78. Catull. LXIV. 313. — *Laconicas*, tanquam nobilioris generis; erat enim lucidior reliquis. Vnde eandem poeta forte designavit III. 1. 42. Appellata autem sic a murice, unde ea fieret, ad Laconiae oram capi solito. Wernsdorfius hunc locum admovit Eucheriae v. 3. (Poet. min. III. 98.) *Sericeum tegmen, gemmantia texta Laconum;* sed revocat se, et de textura, qua Lacones excellebant, locum interpretatur. Recte. Nempe *gemmantia texta Laconum* sunt διαφανῆ Λακωνικὰ (ut Suidas vocat v. διαφανῆ) vestes pellucidae, *telis, quibus vestis nihil celatura conficitur,* (ut ait Seneca ep. XC.) contextae.

v. 9. Praeclare poeta externis his fluxisque animi interna bona, innocentiam atque continentiam, tum facultatem suam poeticam, qua magnam iam famam adeptus sit, opponit. *Fides* omnino h. l. potest esse animi integritas; ut opponatur ava-

Me petit; nihil ſupra
Deos laceſſo: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.

Tru-

avaritiae rapacitatique divitum peſſimis artibus rem augentium (v. 6 et 23 ſqq.); verius tamen exiſtimem, ad exornandam tantum vatis ideam docte hic a poeta adiici. Vatibus enim ex antiqua ipſorum notione *pietas* (I. 17. 14.) *vitaeque integritas* (I. 22. 1.) propria. In Bacchylide tamen eſt: ἀλλὰ θύμὸς εὐμενὴς, Μοῖσα τε γλυκεῖα, quod priori rationi favere videtur. — *Vena ingenii benigna*, quae benigne, h. large (I. 9. 6.) fluit, ingenium fertile, fecundum, facultas poetica. Nam poetis inprimis *flumen* tribuitur, quod rerum verborumque copia exuberans phantaſmatumque mira varietate *immenſum profundoque ore ruit*, IV. 2. 7. ubi vid. Not. Sic *dives vena* eſt A. P. 409. — 10. Poteſt iungi cum ſuperioribus; ideoque *divites*, maximi in rep. viri, *me* etſi *pauperem*, *petunt*, meam amicitiam ultro expetunt, iis placeo facultate mea poetica. Cf. IV. 3. extr. Multo tamen maior vis ſententiae, per ſe acceptae, ineſt, hoc quidem inverſo modo: Non adeo potentiorum limina, eorum gratiam non aucupor, ab iis contra expetitus. Praeclare ſic animum ab omni opum ambitione honorumque contentione alienum, et in ſola Maecenatis gratia ac liberalitate acquieſcentem profitetur atque explicat poeta. Quam tamen rationem, ad ſeqq. etſi perquam accommodatam, paullo ſubtiliorem videri lubens largior. — 11. *nihil ſupra*, inſuper, praeterea, *Deos laceſſo*, a Diis expeto, in votis habeo, nihil ulterius concupiſco. — 12. *Nec amicum potentem* divitiis, in ampliſſima fortuna conſtitutum, qui adeo et benigne dare poſſet, et pro ea, qua me dignatur, *amicitia*, lubens mihi daturus eſſet, Maecenatem *largiora flagito*, ut mihi amplius quidquam largiatur, ut qui *ſatis* ſuperque *beatus*, dives mihi videar, contentus ſim *unicis Sabinis*, unico agello Sabino; fere ut V. 1. 31. *Satis ſuperque me benignitas tua ditavit.* Blanda autem admodum haec ad Maecenatem eſt converſio, eiusdemque liberalitatis commemoratio, nec ſtudioſe anquiſita, nec ambitioſe facta. Cf. III. 16. 29.

v. 15.

Truditur dies die,
Novaeque pergunt interire Lunae:
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus; et ſepulcri
Imme-

v. 15. *ſqq.* Nexus ſententiarum: Equidem in parva mea fortuna lubentiſſime acquieſco, de eaque amplianda tanto minus animum ſubit cogitatio, quo anguſtius vitae tempus eſt, quo frui ea licet. Quam ſtulte igitur faciunt ii, qui in tam praecipiti temporis fuga, tam certaque adeo vitae brevitate novas usque ſpes inchoant, qui, lineis admoti, de aedificiis quam ſplendidiſſime exſtruendis exornandisque, quae ne intraturi quidem ſunt, unice cogitant ac laborant. Quam inſanos, quam flagitioſe perditos putas eos, qui, inſatiabili augendarum rerum cupiditate ducti, nullum rapacitati ſuae modum figunt? Scilicet ut tanto maiores opes ſint, quibus aliquando exuantur. Vide, quomodo lyrica, tam in connectendis quam enuntiandis ſententiis, ab hac pedeſtri differat ratio! — *Dies diem trudit,* promovet, impellit, h. premit, ſequitur; ſuavi phantaſmate de continuo temporis lapſu. V. 17. 25. *Vrget diem nox, et dies noctem* ſeu, ut idem Seneca ep. XXIV. extulit, *diem nox premit, dies noctem.* Ammian. c. XXVI. 1. 2. (Anal. Br. II. 389.) eadem ſententia: Ἡὼς ἐξ ἠοῦς παραπέμπεται. εἶτ', ἀμελούντων ἡμῶν. ἐξαίφνης ἥξει ὁ Πορφύρεος. Plura vide ad IV. 7. 9. — 16. *Lunae novae,* creſcentes *pergunt interire,* continuo pereunt, μῆνες φθίνουσι, luna continuo creſcit ac decreſcit; Proprie enim dicendum erat poetae: Lunae *pergunt novae* fieri, atque *interire,* continua viciſſitudine creſcunt ac decreſcunt. Praeclare autem ſpeciali hac poeta uſus eſt imagine, unde maxime levis temporis transitus velocitasque cognoſcitur. Eadem imagine velocitatem temporis deſignavit II. 11. 10. — 17. Maximam ἐνάργειαν habet allocutio: *Tu* tamen, fuga temporis haud admonitus, et *ſub ipſum funus,* τυμβογέρων ὤν, morti iam proximus, aedificia adhuc ſplendida et ſupra modum ſumtuoſa moliris. Pro hoc exquiſite et e ſuae aetatis more poeta: tu *marmora ſecanda,* caedenda et advehenda; cum dilectu pro materiem univerſam locas, et hoc pro generali: tu aedes exſtruendas locas; adiuncta tamen magnificentiae notione. Solebant autem apud Romanos in aedi-

Immemor, ſtruis domos;
    Mariſque Baiis obſtrepentis urgues
Submovere litora,
    Parum locuples continente ripa.

Quid?

aedificiis exſtruendis operae cum ipſa materie *locari* redemtoribus; ut in vulgus notum. Cf. III. 1. 34. 35. Alii *marm. ſecanda* nimis anguſte accipiunt pro, disſecanda in cruſtas ac tabulas, ad pavimentorum, parietum, et lacunarium uſum. — 18. Eadem ſententia, ſed magis perſpicue tradita, more Horatiano. Praeclare autem opponuntur *ſepulcrum* et *domus*, de qua ſola cogitat. — 20. *Vrges*, σπεύδεις, enixe hoc agis, in hoc totus es, ut *ſummoveas* longius promoveas, propellas *littora maris*, *Baiis obſtrepentis*, exquiſite pro, Baias alluentis, littora ſinus Baiani. Proprie *ſubmovetur mare*, molium aggere excluſum ac propulſum; (uti eſt apud Senec. de Tranqu. III. in eadem re: *incipiemus aedificia alia ponere, alia evertere, et mare ſubmovere* caet.) tum et littus, hoc modo protentum. — 22. *parum locuples* tanquam non ſatis loci, ſpatii domui aedificandae ſit in *ripa continente* terrae continentis, in litore. *Ripa* ſ. litus *continens* ſuaviter opponitur litori, ut ita dicam, artificioſo, molibus in mare immiſſis effecto, quod adeo pars continentis non eſt. Senſus igitur: Tu, quo latius poſſeſſiones tuas extendas, ipſi mari inaedificas, ipſum mare occupas. Res adeo a poeta h. l. adornata ſic, ut non tam frigoris captandi aut proſpectus gratia, aut denique, ut piſcium maritimorum quavis tempeſtate copia eſſet (quae fere huius moliminis cauſſae eſſent) quam, quo latius regnaret avaritia, villas in mari aedificatas declaret; id quod, praeter ſententiarum ſeriem (opponit enim ſibi, agello Sabino contento, divitem avarum, poſſeſſiones ſuas quovis modo amplificantem) et elocutionis ratio (*parum locuples cont. ripa*) et ſeqq. in quibus climax eſt (*quid? quod* caet.) abunde docent. Deſignat adeo non tam luxum nobiliorum Romanorum, ſumtuoſis his ſubſtructionibus proditum, quam inſanam ipſorum, vel mare de iure ſuo decedere cogentium, avaritiam. Quod nec mirum videbitur ei, qui, quam ſpatioſae iſtiusmodi villae fuerint, meminerit. Talem *Triturritam* deſcribit Rutil. Itin. I. 527. *ſic villa vocatur, quae iacet* expulſis inſula paene fretis. *Namque*

Quid? quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus; pellitur paternos
In

que manu iunctis procedit in aequora ſaxis; quique domum poſuit, condidit ante ſolum. Neque vero in Campania tantum, eiusque amoeniſſima Baiarum ora maritima, (Epp. I. 1. 83.) ſed et ad Theſprotiam (Prop. I. 11. 3. 4.) et alibi tales magnificae Romanorum villae conſpiciebantur. Cf. omnino Gronov. Diatr. Stat. c. XXXIX.

v. 23 — 28. Inſurgit poetae affectus cum ipſa, quam repraeſentat, rei atrocitate. Eſt haud dubie totus hic locus ex elaboratiſſimis maximamque ad animum vim habet cum mira colorum, quibus imaginem divitis avari ad vivum plane delineat, varietate ac veritate, tum quod nos ſenſim contemplatione eius magis magisque commoveri, ſummoque tandem eius odio incendi, ac miſeratione eorum, quibus illa peſtis incidit, impleri ſentimus. Quis non deteſtatur eiusmodi monſtrum, qualium quaevis aetas, quaevis regio feraciſſima eſt, Diis hominibusque inviſiſſimum? — *Quid? quod* caet. Tu non tantum mari detrahendo, quod ſane absque cuiuspiam iniuria facis, poſſeſſiones tuas dilatas, ſed et vicinos pauperum agros ſceleſtiſſima fraude invadis, occupas. *Revellis*, moves (quod proprium hac de re verbum. v. Gothofr. ad l. 1. D. de term. moto) effodis *proximos agri terminos* proximorum agrorum lapides terminales, effoſſosque ulterius *usque* defigis, iteratis usque vicibus terminum moves. Praeclare τὸ *revellere* vi ac palam graſſantem eum oſtendit. — *ſalis ultra*, transgrederis *limites clientium*, quanto gravius pro: tenuiorum agros vicinos occupas, emoto termino. Exaggeratur enim ſic ſceleris exarato termino commiſſi atrocitas, quod iſto *clienti* a patrono fraus innectatur, quem, in fidem ſuam receptum, ut omni modo tutaretur et ab iniquitate hominum prohiberet, iniuriaque affectum vindicaret, lege cautum erat. Hinc ultimae in patronos, qui clientes ipſi inique tractarent, poenae conſtitutae iam legg. XII. tabb. *Si patronus clienti fraudem faxit, ſacer eſto.* Eadem ſeveritate animadvertebatur in eos, qui terminum loco moviſſent. Qua de re iam lex Numae extat: *Qui ter-*

In ſinu ferens Deos
  Et uxor, et vir, ſordidosque natos.
Nulla certior tamen,
  Rapacis Orci fine, deſtinata
Aula divitem manet
  Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
Pau-

erminum exaraſſit, ipſus et bo-
es ſacri ſunto. *Salire* praecla-
e depingit hominem divitiis
otentem factum, aliena, ſpe
mpunitatis, audacter invaden-
em. — *avarus*, cupidus agri
roximi. — 26. Pedeſtris
onnectendae orationis mo-
lus erat: Tu eo usque limites
lientium coarctas, donec victus
nopia ſedes ſuas relinquere co-
gatur. Apte ad rem laudant
allust. B. Iug. c. XLI. *Interea
arentes aut parvi liberi militum,
t quisque potentiori confinis
rat, ſedibus pellebantur.* No-
rum reſpexit Quinctilian. Decl.
XIII. 2. *Poſtquam proximos
uosque revellendo terminos
ger locupletis latius inundavit:
equatae ſolo villae, et exciſa
atria ſacra, et cum coniugibus
arvisque liberis, reſpectantes pa-
rium larem, migraverunt vete-
es coloni:* et Apulei. Met. IX.
. 664. Oudend. *Fruere exitio
otius noſtrae familiae — dum
ias*, licet privato ſuis poſſeſ-
onibus paupere, fines usque et
sque proterminaveris, *habitu-
m te tamen vicinum aliquem.*

Iam vulgaris ratio poſtulabat: *et uxor et vir* pelluntur, ferentes *in ſinu* tanquam rem auro pretioſiorem *deos paternos*, ἱδρύματα ἴδια πατρῴων θεῶν (ut Plato de Legg. IV. p. 601. Lugd. diſertius eloquitur) Larium, Penatium icunculas, et *natos*, parvulos *ſordidos*, ſqualidos, utpote parentum ad ſummam paupertatem redactorum. Nam haec ſollenni reique ſatis apto epitheto *immunda, ſordida* poetis audit. Seneca Herc. fur. 200. *ſordida parvae fortuna domus. Infans ſordidus* Martial. I. 50. 28. *ſordens alumnus ruſticae genetricis* Claudian. de B. Get. 358. *Pauperies immunda domus* Noſter Epp. II. 2. 199. Senec. Ep. 86. *Pauper ſibi videtur, ac ſordidus, niſi parietes magnis et pretioſis orbibus refulſerunt*, caet. Mirifice autem totam picturam illuminat inſignis pulſorum clientium erga deos pietas, oppoſita impiae ac deteſtandae patroni rapacitati, nihil prorſus neque divini neque humani iuris penſi habentis.

 v. 29.

Pauperi recluditur
Regumque pueris: nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. Hic ſuperbum
Tan-

v. 29. Nexus: In re quidem admodum incerta, an ſcilicet aedificia, quae magnificentiſſimo apparatu moliris, unquam inhabitaturus ſis, hoc *tamen* certiſſimum habeto, ſedes inferas te certo aliquando eſſe intraturum. Praeclare ſpeciali hac ſententiae converſione, ad quam viam ſibi munierat poeta vv. 17-22. declaratur generalius hoc: Tu tamen his omnibus aliquando exueris, carendum tibi erit opibus, tam nefarie corraſis. Altera enim ratio amaritudinis quiddam atque irriſionis admixtum habet. *Nulla aula*, nullum domicilium, nulla ſedes *certior* certius *deſtinata manet*, copia poetica pro deſtinata eſt, manet *divitem herum*, vel maximarum poſſeſſionum dominum, *fine Orci*, quam fines, regnum Orci, regio infera. Poſſis quidem *finem* metam noviſſimam ab Hade conſtitutam interpretari; quandoquidem decurſo vitae ſpatio *lineis admovemur* (ut Seneca ait) nota mortis, *ultimae rerum lineae*, (Epp. I. 16. 79.) imagine, iam in Pindaro (Nem. 5. 13. *οὐκ εἰδότες, ἄμμε Πότμος ἄντιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ στάθμαν*) obvia. Sic quoque bene reſpondet ſeqq. *quid ultra tendis?* Altera tamen ratio ad *aulae* notionem, cui opponitur, magis appoſita videtur. *Orcus rapax*, *ἁρπακτὴρ* Ἀΐδης (Callim. ep. II. 6.) perpetuo epitheto. *Manet* nos, quod ſubterfugere non licet, quod fato decretum eſt. I. 28. 15. *omnes una manet nox*; Res nota. — 32. Quid *ultra* ulterius, quam mortalem decet, in longinquum *tendis*, cogitationes tuas extendis, nullumque ideo cupiditatibus tuis modum ſtatuis, tanquam aeternum victurus ſis? Enimvero *tellus aequa*, aeque *pauperi regumque* ac regum *pueris*, *παισὶ*, filiis, potentibus, opulentis *recluditur*, patet, terra tam pauperes quam divites in ſe recondit. Nam hic de ſepulcro ſolo cogitandum, plane ut in Pind. Nem. VII. 27. *ἀφνεὸς πενιχρός τε θανάτου παρὰ σᾶμα νέονται.* — 34. Vnde nulli, ne ditiſſimis quidem, reditus datur. Docte ac more Pindarico ſententiam exemplis, quae eius veritatem demonſtrent, involutam propoſuit poeta. *Satelles Orci*, Charon, ne dubita. Leonid. Tar. LIX. 1. (Anal. Br. I. 235.) Ἀΐδεω λυπηρὲ διήκονε,

Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet; hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus atque non vocatus audit.

διήκουε, τοῦτ' Ἀχέροντος ὕδωρ ὃς πλώεις πορθμίδι κυανέῃ, ducta ab noto eius ministerio appellatione; unde *ψυχοπομπὸς, νεκροπομπὸς* Eurip. Alcest. 362 et 443. et *νεκυοστόλος* Antip. Thess. LV. (An. Br. II. 123.) audit. Sunt qui Mercurium (etiam Stanl. ad Aeschyl. Choeph. init.) vel adeo Cerberum intelligendum statuant, invitis seqq. etiam ob *revexit*, quod diserte *πορθμῆα καμόντων* (Theocr. XVII. 49.) innuit. Doctior autem structura *non revexit auro captus* pro, auro capi non potuit, ut reveheret Prometheum. *Callidum, ποικίλον, αἱμυλομήτιν*, perpetuo eius epitheto. Caeterum de hac narratione nihil plane aliunde constat; graecum tamen aliquem poetam, qui hoc figmento, etsi parum callido, Promethei vafritiem ulterius declarare conaretur, Nostro hic et II. 13. 37. praeivisse, satis probabile videtur. — 36. Hic opulentissimos *coercet*, inclusos tenet, eos non revehendo. Ad Charontem, a quo exorsus erat, haec et seqq. traduxit poeta, quae Morti, vel regi inferorum magis essent propria. *Tant. superbum*, vel simpliciter divitem, vel, quo poenae simul caussa declaretur, divitiis superbum, insolentem, *ὃς καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη· κόρῳ δ' ἕλεν ἄταν — — καρτερὸν λίθον* caet. apud Pind. Ol. α. 88 sqq. — *Tant. genus, γένος*, filium, Pelopem, vel omnino posteros, quod magis ad sententiam appositum videtur, etsi doctior altera ratio. — 38. *Hic vocatus*, precibus expetitus, arcessitus (ut I. 30. 3.) *levare*, graece pro, ut *levet* onere suo, miseriis, *pauperem functum laboribus*, aerumnas perpessum, egestatis malis oppressum, *κάμνοντα*, *audit*, adest, levat onere, vehens eum in *portum aeterna placidum quiete* (Senec. Agam. 592.) — *atque non vocatus, ἄκλητος, ἀκλητί*; ad mortis necessitatem hoc refer. Expressit autem poeta graeca, *ἄκλητος ὁ θεὸς, καὶ καλούμενος παρέσται*, quae in proverbium abiere. Vid. Schotti Adag. p. 346. et 452. ubi eius origo traditur. *Audit* in altero membro omnino est, deducit ad inferos, *διαπορθμεῖ*.

CARMEN XIX.

ARGVMENTVM.

Dici vix potest, quantum super consilio huius carminis viri docti hallucinati sint, quam egregie vel ii, qui acutiores videri vellent, imponi sibi passi sint, et quam abstrusis ineptiis excellentissimum hoc carmen plane obruerint; ad quas quidem vix delapsos fuisse crediderim, si in poeta, graecis exemplis exprimendis unice intento, se versari meminissent. Scilicet hoc et L. III. c. 25. Noster assequi imitando conatus est graeca dithyrambici generis carmina, de quibus quum alio loco exposuerimus, nos hic in descriptione huius carminis continebimus. Declarato igitur, quo ad laudes Baccho dicendas impulsus sit, summa cum ἐναργείᾳ enthusiasmo, exponit poeta ex priscorum Hymnorum ratione, virtutes dei, eiusque res gestas, easque, neglecto fere idoneo nexu, adcumulat, magnificoque spiritu exornat; id quod effrenatioris enthusiasmi naturam mirifice decebat. Parum igitur recte eos statuere arbitror, qui meditato quodam anxieque quaesito ordine poetae ingenium procedere volunt, qui fabularum hunc ab eo dilectum factum credunt, unde potentia huius dei per omnes huius universi partes, caelum, terram, mare, Tartara adeo, sparsa ac didita appareat. Neque magis eorundem placet opinio, qui occasione diei Baccho sacri celebrandi Horatium hoc carmen scripsisse autumant; cuius quidem suspicionis ne minimum quidem fulcrum illud suppeditat.

IN

IN BACCHVM.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri!),
Nym-

v. 1—4. Vividissima enthuenthusiasmi, quo exultat poeta, ὑποτύπωσις! Scilicet quod a poeta Bacchi laudes celebraturo facile expectari poterat, ut se eius numine plenum in fronte statim carminis profiteretur, hoc, quo augustior rei esset species, egregie nobilitavit sic, ut se ab ipso Baccho ad laudes suas canendas mire commoveri vique impelli iactitet. Exquisitissimorum, quibus sensum hunc suum eloquitur poeta, phantasmatum inde enatam puta ubertatem felicissimam. Quorum quidem vim ac virtutem, ut plane intelligas, omnino tenendum, poetas, maxime Nostrum h. l. in declaranda summa enthusiasmi vi colores a μανίᾳ, qua Bacchae perturbantur, repetere. In quo Διθυραμβοποιῶν graecorum exempla praeivisse cum per se veri admodum simile est, tum ex Pratinae hyporchemate, quod extat apud Athen. XIV. 2. p. 617. mox per partes laudando, abunde cognoscitur. Excelsiore igitur spiritu contactus incensusque poeta videtur sibi in abditos silvarum recessus agi, Bacchique ibi cum Maenadibus, Nymphis et Satyris versantis conspectui obiici, numine eius adflari, thyrsoque ab eo intentato in furorem cum reliquo comitatu agi, adeoque discurrere, εὐάζειν, ipsis adeo sacris, et quae in iis repraesentarentur, interesse, et sic porro. Iam qui Bacchis e profundo somno, in quem longo discursu fessae prolapsae fuerant, experrectis habitus a poetis tribuitur, nimirum ut rerum, quae turbatae adhuc ipsarum phantasiae praetervehuntur, recens a se gestarum visarumque miratione defixae stupeant, novumque inde furorem animo persentiscant; ad eundem se in hoc carmine composuisse poetam satis manifestum est. Animo igitur sedatiore facto enarrat ac percenset poeta quae viderit, quaeque audierit, plane antiquissimorum vatum instar, qui remitti demum coepta rabie vaticinia eloquuntur, repraesentataque istorum apud animum suum imagine novo se furore tentari (v. 7. 8.) sentit. Aliter adornata res III. 25. — Vulgarior loquendi modus erat: Vidi Bacchum docentem Nymphas carmina, inter Nymphas et

Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.

Evoe!

et Satyros canentem. Baccho adeo Choragi personam induit poeta h. l.; nam is proprie chorum *docet* modos carminis, ac motus leges. Maxime autem cyclios, qui dithyrambos decantarent, a poetis adeo dithyrambicis edoctos atque institutos respici crediderim. Hi enim sollenni appellatione dicti inde *διθυραμβοδιδάσκαλοι, κυκλιοδιδάσκαλοι.* Apposite igitur *docere* h. l. de Baccho *διθυράμβου καὶ χορείας ἐφευρετῇ.* v. ad v. 25. Pervulgato autem poetis phantasmate Dii sacris suis adesse, pompam sacram ipsi ducere, choros in ipsorum honorem institutos agere, praesultare, (*ἔξαρχος Βρόμιος* Eurip. Bacch. 141. de Diana Virgil. Aen. I. 499. Stat. Achill. II. 344. nam ibi legendum *lassata Therapnis.* Quo eodem figmento eandem deam *sacrificantium* h. in eius honorem saltantium, *virginum choro mixtam* Apelles pinxerat iuxta Plin. XXXV. 36.) quid? quod hymnis suis accinere credebantur. Maxime haec opinio obtinebat in sacris cum furore peragi solitis; in quibus ipsa ista insania numinis praesentia excitari putabatur. De Baccho *ἐγερσιχόρῳ* res notissima. Canentem eum inducit Euripid. Bacch. 150 sqq. Adde Orph. H. LII. 5. *αὐτός δ', ἡνίκα τὴν τριετῆ πάλι κῶμον ἐγείρῃ, εἰς ὕμνον τρέπεται σὺν εὐζώνοισι τιθήναις, εὐάζων κινῶν τε χοροὺς ἐνὶ κυκλάσιν ὥραις.* Ad Bacchum carminum auctorem Calpurnii Ecl. X. 16. refert Wernsdorf. Sed *debemus carmina Baccho* ibi est, Bacchi laudes dicendae sunt; quae etiam mox subiiciuntur. — *in remotis* a frequentia hominum, deviis *rupibus.* Amat enim Bacchus confragosa loca ac saltuosos recessus (hinc [illegible] dictus Eurip. Cycl. 74.) ob orgia ibi celebrari solita; res notissima. Hinc *ὄρειος, ὀρειμανὴς Φοιταλιεὺς* poetis frequenter appellatus. — *credite posteri.* Egregie haec animum poetae ostendunt rerum visarum miratione defixum, earundemque imagines tanquam praesentes complexum, adeo quidem, ut, de quo ipse, phantasiae vi abreptus, plane persuasus sit, eundem et in aliis sensum ac persuasionem excitare cupiat; id quod animi humani naturae mirifice convenit. Quo enim ipsi, vana etsi specie delusi, sensus nostros vere impulsos pro certo habemus, illud maxime pro explorato et aliis obtrudere conamur,

Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Laeta-

mur, tantoque enixius hoc credi cupimus, quo magis fidem excedere videatur. Apage igitur insulsam Lambini animadversionem, exclamantis: credat *Iudaeus Apella, non ego.* — 3. *Nymphae* et apud Nostrum (v. I. 1. 31. III. 23. 14.) et alibi in Bacchi comitatu memoratae. Eurip. Cycl. 68. Οὐ τάδε Βρόμιος — οὐ Νύσσα μετὰ Νυμφᾶν. Orph. H. LII. 2. Διόνυσον ἐγρόμενον κούραις ἅμα Νύμφαις εὐπλοκάμοισι. Idem LIII. 6. de Sileno: Ναΐσι καὶ Βακχαῖς ἡγούμενε κιττοφόροισι. Νύμφας Βρομίας vocat auctor Scolii VIII. in Anal. Br. I. p. 156. Conf. etiam Pratinae c. l. Bacchi enim nutrices eae habitae. Hom. H. in Bacch. XXV. 3. Ὃν τρέφον ἠΰκομοι Νύμφαι — καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον Νύσης ἐν γυάλοις. Simpliciter inde τιθῆναι appellatae Sophocl. Oed. Col. 673. et Orph. H. LII. 6. — *discentes* modos carminum, ex oppositione τοῦ *docentem*, pro vulgari, audientes, adstantes Baccho canenti. — *et Satyros.* Pro hoc vivida ἐναργείᾳ, *aures Satyrorum acutas*, arrectas, Satyros arrectis auribus adstantes, auscultantes. Oculorum adeo sensu quidni hoc percipi potuit? Mire tamen in hoc quosdam, qui ad Nymphas *discentes*, itidem oculis cognitas, non offenderant, argutari videas. — *Capripedes*, αἰγίποδες, e. g. in Anal. Br. T. III. c. 412. p. 238.

v. 5 — 8. Divina prorsus recursantis furoris descriptio! Dum enim, quae mira sibi acciderint, quae viderit, quo modo, Baccho conspecto, in furorem actus sit, animo penitius perpendit poeta, iisque adstupet; ecce iterum Bacchum sibi adstare, thyrsoque commoto se denuo ad orgia celebranda exstimulari sentit. Scilicet, quod iam supra attigi, poetae dithyrambici enthusiasmum, quo ad laudes Bacchi dicendas feruntur, ita efferunt, ut Baccharum insaniam plane suam faciant. Thyrso adeo Bacchi perculsi in furorem aguntur, discursitant, evoe adclamant, verbo, orgia simulant, dum virtutes Bacchi, in iisdem cantu ac symbolica repraesentatione expromi solitas, carmine describunt. Insigne huius rei exemplum praebet locus Pratinae supra laudatus, unde haec delibamus: ἐμὸς ἐμὸς ὁ Βρόμιος· ἐμὲ δεῖ (fere ut v. 9. *fas est mihi cantare*) κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν ἀν' ὄρεα ἐσσύμενον μετὰ Ναΐδων. Bacchantis adeo, ut ita dicam, poetae h. l. exclamatio est *evoe*,

qua

Laetatur! Evoe! parce, Liber!
Parce, gravi metuende thyrſo!

Fas

qua ſe deo correptum h. ἐνθουσιῶντα prodit. Mire hunc locum in rem ſuam detorſit Iuven. VII. 62. *ſatur eſt cum dicit Horatius: Evoe!* tanquam vino largius hauſto, quod et Gesnerus ſtatuere videtur, venae eius incenſae fuiſſent, aut incenſas ita ſimulaſſet poeta. — *mens trepidat*, attonita ſtupet, perturbatur *metu recenti*, ἐκπλήξει, μανίᾳ, horrore a Deo recens incuſſo, ſeu, quod malim, quo denuo tentatur, furore novo. Trepidat, metuit ſibi a Baccho poeta, quum furorem accedere ſentit. Is enim, ab eo immiſſus, corpus graviter adfligit atque excruciat. Recte adeo ac docte metum omnino pro furore ponere potuit poeta. Ita quoque Eurip. Bacch. 600. Bacchis τρομερὰ σώματα in adventu dei tribuit. Heinſius in Lectt. Theocr. c. VI. p. 314. comparat Theocr. II. 137. σὺν μανίαις φοβεῖσθαι, parum commode. — 5. Mens *turbidum*, cum perturbatione *laetatur*, laetitia ſimul atque horrore perfunditur *pectore pleno Bacchi*, Baccho pectus inſidente, urgente, deo recepto. Mira βραχυλογίᾳ naturam enthuſiaſmi ſic declaratam dedit poeta. Pectus graviter commovetur, aeſtuat, deo illud ſubeunte: idemque exultat, laetitia geſtit, tanto hoſpite recepto. Pectus *plenum Bacchi*, ut III. 25. 2. Adde Ovid. Faſt. VI. 538. *Fitque ſui toto pectore plena dei.* Lucan. I. 675. *Edonis Ogygio decurrit plena Lyaeo.* et V. 166. *non unquam plenior artus Phoebados irrupit Paean.* — 7. 8. Etſi plenus iam Baccho vates, novis tamen usque furoribus ſe incendi ac perturbari ſentit; hoc adeo, ne iis plane ſuccumbat, deprecatur. Totum enim numen vix capere credebatur humana natura. Praeclare autem a poeta adornata omnia. Recte Porphyrion: *putat per mentis perturbationem ſibi infeſto thyrſo Deum imminere*, quo ſcilicet novos furores excitaret. Senſus adeo: ne thyrſum mihi intentes, ne thyrſo impacto graviorem mihi inſaniam immittas. Haec enim iſto effici credita. Vnde Bacchus θυρσομανής, θυρσεγχής Orpheo dictus II. XLIV. 5. XLIX. 3. Ad enthuſiaſmum poeticum, quo laudes Bacchi canerentur, ſimiliter hanc imaginem traduxit Pratinas c. l.: Παῖε (thyrſo percute) τὸν Φρυναίου (f. Φρυμίου) ποικίλου προανέχοντα, h. inſpira numine tuo choragum, φλέγε τὸν ὀλολυγλαλοκάλαμον λαλο-

Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
Can-

λαλοβαρυοπαραμελορρυθμοβάταν caet. E Nostro profecit Ovid. Amor. III. 1. 23. *Tempus erat thyrso pulsum graviore moveri; cessatum satis est, incipe maius opus:* et eiusd. lib. c. 15. 17. *Corniger increpuit thyrso graviore Lyaeus, pulsanda est magnis area maior equis.* Idem Trist. IV. 1. 43. *mota calent viridi mea tempora thyrso.* Possunt etiam verba: *gravi metuende thyrso* ornate tantum adiecta videri; ut declaretur Bacchus θυρσοφόρος, θυρσοτινάκτης (Orph. H. LI. 4.) θύρσῳ δεινὸς (Epigr. CCLI. 2. in Anal. Br. III. 201.) eadem fere ratione, qua Phoebus ἑκηβόλος *certa metuendus sagitta* I. 12. 23. Sed alterum phantasma nobilius atque h. l. accommodatius.

v. 9. Bacchum canam, ab ipso excitatus, plenus illo. *Fas est,* virtutes et sacra Bacchi celebrare: plane ut Pratinas l. l. ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν. — *Thyiades* s. Bacchae *pervicaces* indomitae, effrenes, furore correptae. Nisi linguae ratio obstare videretur, mallem equidem interpretari, colla iactantes, imagine a tauris iugum detrectantibus petita. Hoc enim pervicaces recte dici posse vix dubitem. Essent adeo Bacchae ῥιψαύχενες, ὑψαύχενες, ut saepius de iis poetae. Catull. LXIII. 23. *Vt capita Maenades vi iaciunt hederigerae.* Cf. eundem LXIV. 256. Quem earundem habitum etiam in monumentis antiquis admodum frequentari videas. — 10. Ornate pro: ut vinum et lac copiose e terra thyrso icta, profluxerit. Res in miraculum versa, qua Bacchi ἐπιφάνειαν priscus sermo simpliciter manifestabat. Scilicet Baccho, caeterisque numinibus, quae vegetae atque procreatricis naturae essent symbola, apparentibus, omnia statim eorum adspectu efflorescere, progerminare, terramque ubertate quasi intumescere, unde maxima omnium rerum promanaret copia, antiqua fingebat religio. Vide vel Hom. H. in Bacch. 35 sqq. Virg. G. II. 390. et Sil. Ital. VII. 192. Summam autem ubertatem plures antiquiores populi declarant per vini ac lactis fontes e terra scaturientes, et mellis copiam in terram defluentem. Vnde et auream aetatem his fere coloribus a poetis depingi videas. Vide Tibull. I. 3. 45. et ibi Heyn. Traducta mox haec imago inprimis ad sacra Bacchica, in iisque inter Bacchi miracula repraesentata ac celebrata. Notissimus locus Eu-

rip.

Cantare rivos, atque truncis
Lapſa cavis iterare mella.

Fas et beatae coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Pentheï

Dis-

rip. Bacch. 142 ſqq. Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον ῥεῖ δ' οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν νέκταρι. Senec. Oed. 491. *Pumice ſicco fluxit Nyctelius latex — combibit dulces humus alta ſuccos* (puta mellis), *niveique lactis candida fontes, et mixta odoro Lesbia cum thymo.* — Mella *lapſa* defluentia in terram e *cavis* arborum *truncis iterare*, canere. Iterat enim poeta, quae geſta deſcribit. Aſellio apud Gell. V. 18. extr. loco admodum luculento: *Scribere autem bellum, quo initum conſule, et quomodo confectum ſit, et quis triumphans introierit, et quae eo in bello geſta ſint, iterare; — id fabulas pueris eſt narrare* caet. Non eſt igitur, poſt Bacchum vel Nymphas vel adeo alios poetas celebrare, quae quam ieiuna ratio ſit, facile animo adſequaris, ſed ſimpliciter referre, enarrare. Vel ſic tamen exquiſitiorem illam poetarum rationem huic loco accommodandam duxerim, qua ſeſe rerum, quas contigiſſe exponunt, ipſi auctores ferunt. Vide omnino ad II. 1. 10. Adde Virg. Cul. 27 ſqq. *Iterat* adeo, elicit iterum mella poeta ex arboribus, unde ea fluxiſſe commemorat.

v. 13. *Fas et* celebrare *honorem*, ornamentum, decus, ἄγαλμα, quo Ariadnes *coniugis* caput redimitum fuerat, coronam eius auream (ita *regius honos* de chlamyde purpurea Virg. Aen. VII. 815. et ſic paſſim) *additam ſtellis*, inter ſidera relatam. Poſſis etiam interpretari: coronam in coniugis honorem inter ſtellas repoſitam. Ita *honorem adolere, imponere aris*, de ſacrificiis in deorum honorem factis ſaepius Virgilius et alii. Atque hac fere ratione eandem rem elocutus eſt Avien. Arat. 197 ſqq. *Adſpice ceu rutilis vibret lux Gnoſia flammis, haec quondam Bacchi monumentum fulget amoris, haec Ariadnei capitis teſtatur honorem.* Praeferam tamen priorem rationem, tanquam paulo audaciorem, aptioremque adeo huic carmini. — *beatae*, ἀποθεωθείσης, Diis adſcriptae; Dii enim μάκαρες, ſolleuni appellatione. Ariadne autem Bacchi *lyncibus in caelum vecta* (Propert. III. 15. 8.) interque deos relata; ut pervulgatum.

Disiecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu ſeparatis uvidus in iugis
Nodo

gatum. vid. loca a Broukh. ad Prop. l. l. congeſta; et de Ariadnes corona Hygin. II. 5. — 14. 15. Argumentum huius fabulae pete ex Euripidis Bacchis. Bacchus a Pentheo vinculis conſtrictus, in domo eius aſſervatur; unde ſe cum ipſa domus ruina expedit. *Tecta* adeo *disiecta*, compagibus ſolutis proſtrata *non leni*, graviſſima *ruina*, graviter in terram collapſa. Eurip. Bacch. 633. Δῶμα τ' ἔῤῥηξεν (Βάκχος) χαμᾶζε· συντεθράνωται δ' ἅπαν. — *Lycurgus* Edonorum, Thraciae populi, rex, ob pulſas cum ipſarum deo e regno ſuo Bacchas a Iove excaecatus, iuxta Homer. Il. ζ. 130-40. Iuxta alios, ob vites exciſas a Baccho in furorem actus, quo et Dryantem filium interfecit, et ſibi ipſi crura falce amputavit. Propert. II. 15. 23. *Veſanumque nova nequidquam in vite Lycurgum*, ubi v. quos laudat Burmann. Adde Heyn. ad Apollod. III. 5. p. 576. Rem in gemma antiqua repraeſentatam vide apud Gor. T. I. t. 92.

v. 17. Maximam vim habet ſubita orationis ad Bacchum converſae mutatio; plane ut apud Virg. Aen. VIII. 293 et 296. ad Herculem; et apud Claudian. Praef. ad L. II. de R. P. 54. ad eundem. — *flectis* retro curſus *amnium*, Hydaſpis et Orontis. Hos enim, thyrſo eius tactos, ſicco pede transiiſſe priſca narratio erat, quam latius perſequitur Nonn. Dionyſ. XIII. 123 ſqq. — *mare barbarum*, Indicum ſedas, tranquillum reddis; hac enim notione τὸ *flectis* huic membro adaptandum videtur. Baccho enim mare intrante *tumidum Nereus poſuit mare* apud Senec. Oedip. 450. Eidem Herc. fur. 409. Bacchus *domitor rubri maris* audit. Spectat autem hic locus omnino ad Bacchi expeditionem Indicam, miris antiquiorum poetarum figmentis famigeratiſſimam. — 18-20. Tu *uvidus* madidus vino, βεβρεγμένος, ὑγρὸς (uti idem audit in Anthol. gr. I. p. 82. vino furens, adeoque discurrens, verſans in *ſeparatis*, ἐρήμοις, remotis (v. 1.) montium *iugis coerces* conſtringis *crines Biſtonidum*, Baccharum (Biſtones enim Thraciae populus,

Nodo coërces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines.

Tu, quum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum ſcanderet impia,

Rhoe-

lus, a quo *τελεταὶ* traditae ac propagatae) *nodo viperino*, viperis, ſerpentes implicas Baccharum crinibus *ſine fraude*, ſine noxa, impune: non, ut illis nil noceant viperae, ut fere volunt intpp., ſed Bacchi reſpectu, ſine noxa tractas manibus viperas, easque Baccharum crinibus innectis. Apud Euripidem Bacch. 101. ſibi ipſe comam ſerpentibus cingit, eumque ſequuntur Bacchae: *στεφάνωσέν τε δρακόντων στεφάνοις· ἔνθεν ἄγραν θηροτρόφοι Μαινάδες ἀμφιβάλλονται πλοκάμοις.* Sed et nebridas Baccharum anguibus connexas fuiſſe tradit Eurip. trag. laud. v. 665. adde Catull. LXIV. 258. ubi vide Intpp. Deſignatur autem antiquo hoc figmento magna per naturam huius dei vis ac potentia, cui vel, quae eius efficaciſſima habentur, puta viperae venenum, ſubiecta ſint, nihil noxae inferant. Caeterum *Meduſae comas* anguibus innexis *nodoſas* ſimili ornatu vocat Ovid. Pont. III. 1. 124.

v. 21—24. Bacchus *γιγαντολέτωρ*. Magnae ſane Bacchi, quo antiquiores poetae vim naturae vegetam repraeſentabant, partes eſſe debuere in fabulis phyſicis, in pugna deorum cum Titanibus, Centimanis et Gigantibus; translatae mox adfictaeque eae eiusdem nominis heroi Thebano a poetis ſerioribus, quum vel rerum, quae fabularum involucris proderentur, notiones diverſo poetarum eas tractandi modo plane obliteratae eſſent, vel omnino fabulae pro meris ornamentis poeticis haberi coeptae eſſent. Idem factum in Hercule antiquiore ac Thebano v. Heyn. ad Apollod. p. 325. Iam e quorundam narratione Bacchus ſumta leonis forma diis in hac pugna aderat, quos Noſter h. l. ſequitur. Eadem ſpecie occurrit piratis apud Homer. in eiusd. H. v. 44. Nam omnes deos mutatis formis contra Gigantas ſtetiſſe inde cum Geſnero ad Claudianum XXXVII. 51. vix ſtatuerim, minime autem hoc ex Claudiani l. l. probaverim, quandoquidem ibi *Numina omnigenis formis* dicuntur, quatenus ſunt diverſae formae, generis, ac loci, adeoque Dii marini

Rhoetum retorſiſti leonis
Vnguibus horribilique mala:

Quamquam, choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnae

marini, fluviatiles, agreſtes, ſilveſtres, inferi. Sed ipſorum mutatio in animalia, quae timorem arguebat, in Typhoei demum pugna locum habebat. Saepius autem hoc aut ſimili figmento invictum Bacchi robur declaraſſe veteres diſcas ex Eurip. Bacch. 1025. *Φάνηθι ταῦρος, ἢ πολύκρανος γ' ἰδεῖν δράκων, ἢ πυριφλέγων ὁρᾶσθαι λέων.* — Quum *cohors Gigantum*, gigantes *impii*, *ἀτάσθαλοι*, *ἄδικοι* (Callim. Lav. Pall. 8.) ob affectatum regnum caeleſte, *regna* regnum *parentis* tui, Iovis, caelum *ſcanderent*, in caelum eniterentur, Iovem inde deiecturi, *per arduum* tendentes, quum arduam viam in caelum molirentur. *Per arduum* volunt eſſe per montes exaggeratos; equidem copia poetica adiectum malim, *δι' αἰθέρος*, in ſublime eniſi. — 23. 24. Quam ornate pro, tu Rhoetum deieciſti, depuliſti ſub ſpecie leonis. *Retorſiſti* egregie Rhoeti renitentis imaginem ob oculos ponit. Apud Apollodorum I, 6. Eurytum thyrſo occidit Bacchus.

v. 25 — 28. Sicque te egregium bellatorem oſtendiſti, quem imbellem ac mollitie diffluentem antea differebant, notabant. In ſententia ipſa, quae et apte ſatis cum antecedentibus cohaeret, nihil plane eſt, quod offendat; ſed nimis protraxit eam poeta et quidem admodum vulgari ratione; *quamquam, choreis aptior dictus*, quum choreis unice aptus habereris, ideo *non ſat idoneus pugnae ferebaris*: ac in hoc ſubſiſtere debebat Intpp. cenſura. Docte autem *ſed* τῷ *quamquam* ſubiicitur pro *tamen*: exempla exquiſitioris huius formae pete a Markl. ad Stat. Silv. III. 3. p. 163. *Aptior* natus magis ad choreas ducendas ac ſerendos iocos, quam ad proelia obeunda, et arma tractanda. Declaratur Bacchus *χορευτὴς* (Orph. Εὐχ. 9. *ἐγερσίγελως* (Paul. Silent. XL. Anal. Br. III. 83.) et *φιλοπαίγμων* (Anacr. XLII. 2.) ſatis obvia ratione. Tibull. I. 7. 43. *Non tibi ſunt triſtes curae nec luctus, Oſiri, ſed chorus et cantus et levis aptus amor.* — *ſed* enimvero *idem eras*, eundem te eſſe oſtendebas, te praeſtabas, ſive *medius* eſſes *pacis*, ſive verſareris in pace, ſeu in bello, utrique aeque commodum te prae

Pugnae ferebaris; ſed idem
Pacis eras mediusque belli

Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter adterens

Cau-

praeſtabas: in pace, remiſſiorem, choreis indulgentem, luxuque diſſluentem; in bello autem, ſtrenue pugnantem. Vtraque haec virtus Bacchi et pacis amantis et bello ſtrenui paſſim celebratur poetis. Euripid. Bacch. 302. *Ἄρεώς τε μοῖραν μεταλαβὼν ἔχει τινὰ* et 417 ſqq. *ὁ δαίμων ὁ Διὸς παῖς χαίρει μὲν θαλίαισιν, φιλεῖ δ' ὀλβοδότειραν εἰρήνην.* Apprime autem huc facit epigr. CCL. (Anal. III. 201.) in Bacchi ſtatuam, Minervae iunctam, dignum quod ex parte huc transferamus: *εἰπὲ, τί σοι ξυνὸν καὶ Παλλάδι; τῇ γὰρ ἄκοντες καὶ πόλεμοι πάρα· σοὶ δ' εὔαδεν εἰλαπίναι. Μὴ προπετῶς, ὦ ξεῖνε, θεῶν πέρι τοῖα μετάλλα· ἴσθι δ' ὅσοις ἴκελος δαίμονι τῇδε πέλω. Καὶ γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέος· οἶδεν ἅπας μοι ἠῷου δμηθεὶς Ἰνδὸς ἀπ' Ὠκεανοῦ.* Cf. Lucian. D. D. XVIII.

v. 29 — 32. Quin et Tartari monſtra ſubmiſere ſe tuo numini, remiſſa ferocia. Praeclare hoc Cerberi Bacchum adulantis imagine adumbratur a poeta. Adiit autem Bacchus inferos, Semelen inde reducturus. Vid. Apollod. III. 5. 3. adde Pauſan. II. 37. ubi per ſtagnum Alcyonium Bacchum ad inferos deſcendiſſe ab Argivis tradi memorat. Cf. et Hygin. f. 251. Iam proſaica forma erat: Vbi Cerberus te Orcum ingreſſum *vidit*, ſenſit, tantum abeſt ut noxae inferendae cupidum ſe oſtenderet (*inſons*), ut potius blanda adulatione potentiam tuam veneraretur. — Bacchus *cornibus decorus: inſignis cornu* (Ovid. A. A. III. 348. *κερασφόρος, ταυρόκερως*, antiquiſſimo roboris ac potentiae ſymbolo. Cf. Intpp. ad Nemeſ. III. 36. *Aurea* habet cornua, ut deus. Vnde *χρυσώπης* Eurip. Bacch. 553. *χρυσόκερως* (Anthol. gr. I. p. 82.) dictus. Idem capite cornuto in numis ac monumentis Etruſcis obvius. vid. Spanhem. de Vſu et Pr. Num. T. I. p. 392. Burm. Sicula T. II. t. 12. Gori Muſ. Etr. t. LIII. — *leniter atterens* tibi *caudam*, adblandiens tibi cauda mota, *σαίνων*, Heſiod. Theog. 770. de Cerbero: *ἐς μὲν ἰόντας σαίνει ὁμῶς οὐρῇ τε καὶ οὔασιν ἀμφοτέροισιν.*

Forte

Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

Forte tamen melius fuerit, ne bis eadem imago occurrat, explicare: applicans, subiiciens utero caudam, prae timore. Virgil. Aen. XI. 812. *caudamque remulcens* (*leniter* Horatii) *subiecit pavitantem vtero.* Similiter se ab Oedipode victam testatur Sphinx apud Euripid. fr. Oed. XVI. (ed. Lips. p. 458.) *Οὐρὰν ὑπίλλουσ' ὑπὸ λεοντόπουν βάσιν ἐκαθέζετ'.* — *recedentis*, quum revertereris ex inferis, in reditu tuo pedes cruraque tua attigit *ore trilingui*, tribus linguis suis, ore exsertis, blandientium canum instar; qui alias reditum umbris negat, easque devorat. Hesiod. l. l. *ἐξελθεῖν δ' οὐκ αὖτις ἐᾷ πάλιν, ἀλλὰ δοκεύων ἐσθίει, ὅν κε λάβησι πυλέων ἔκτοσθεν ἰόντα.* Cerberus autem hic *τρίκρανος*, ut apud Sophocl. Trach. 1106.

CAR.

CARMEN XX.

ARGVMENTVM.

Generoso spiritu hac ode (quam ex dithyramborum genere quidam, nescio qua ratione inducti, statuunt) Horatius immortalitatem nominis, facultate poetica parti sibi pollicetur certoque auguratur, eamque nova plane ac vividissima imagine ita repraesentat, ut se in cycnum, avem Apollini sacram, transformatum totum terrarum orbem pervolaturum dicat; (de cuius phantasmatis ratione vide ad v. 1.) igitur, ubi inter homines esse desierit, luctus omnino caussam non dari, quandoquidem mortalis conditionis plane expers sit. Idea totius carminis haud dubie e graeco aliquo lyrico poeta ducta est, ab Horatio tantum amplificata atque exornata. Summa virtus carminis est in vivida metamorphoseos adumbratione, etsi hac ipsa ad sensum parum suavi.

AD

AD MAECENATEM.

Non uſitata, non tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates: neque in terris morabor
Longius: invidiaque maior

Vrbes

v. 1. Famam alicuius nomiisque celebritatem ad remotioes terras pertingentem quum oetae fere ita efferant, ut eum el Famae alis (v. II. 2. 7.) el ſuismet ipſum levatum ennis totum terrarum orbem olatu luſtrantem fingant (in uam rem commode laudant 'heognid. 231. *σοὶ μὲν ἐγὼ τέρ' ἔδωκα, σὺν οἷς ἐπ' ἀπείρονα όντον πωτήσῃ, κατὰ γῆν πᾶσαν ειρόμενος ῥηϊδίως — πολλῶν κεί-μενος ἐν στόμασι.* Vide et quae oi ſequuntur); exquiſitius Hoatii, quo ſimul, unde ſibi illa loria obtigerit, docte declaret, aberi debet phantaſma, quo ſe ycni adſumta forma omnes terarum plagas pervolaturum omesque populos cantu ſuo perulſurum generoſo ſpiritu iaat. Nam non volatus ſolum, uo efferuntur poetae (*ποτανὰν ηχανὰν* appellat Pind. Nem. ζ. 2. cf. ad I. 6. 2. et IV. 2. 25.) ed etiam cantus rationem in oetarum cum cycnis comparaione haberi, in promtu eſt intelligere. Eadem de cauſſa *Sirenum* alas poſuit Eurip. fr. CLIV. (p. 491. ed. Lipſ.) haud dubie eadem in re: *χρυσέαι δή μοι πτέρυγες περὶ νώτῳ καὶ τὰ Σειρήνων ἐρόεντα πέδιλα ἁρμόζεται· βάσομαι τ' εἰς αἰθέρα πολὺν ἀερθείς.* Et *luſciniae* formam Cineſiae poetae adfinxit Ariſtoph. Avv. 1372. *ἀναπέτομαι δὴ πρὸς Ὄλυμπον πτερύγεσσιν κούφαις.* — Pedeſtris enuntiatio ſententiae erat: ego alte in aerem evolabo. Pro tenui *ego* cum vi eſt *vates*; quo cauſſa mutationis declaratur, facultas eius poetica. — *biformis*, reſpectu prioris *humanae* ac novae *cycni* formae in quam nondum plane abierat. cf. v. 9 ſqq. Vel quatenus *vatis* imaginem ac ſenſum in cycni formam transfundit, animo utrumque ſimul complectitur. Ridicule alii ad lyrica et ſatiras, diverſa poematum genera, Horatii referunt. — *Penna*, alis, volatu *non uſitato*, quo pauci mecum certaturi ſint, altiſſimo. Niſi ſimpliciter eſt:

Novo

Vrbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Maecenas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.

Iam

Novo plane more sc. cycni specie, evolabo. — *non tenui*, πυκνῇ πτέρυγι, densa, valida, quae adeo alte enititur, et satis virium habet, ad se sustentandum. Omnino ad gloriae magnitudinem ac perennitatem refer, quam sibi poeta auguratur. — 4. *invidia maior*, excelsior, cuius gloriae invidia nihil amplius detrahere valeat, ἄφθονος, φθόνου κρείττων (quamquam hoc fere de iis, qui invidia non ducuntur, veluti Lucian. Hermot. c. 76. p. 820.) h. l. summam facultate poetica laudem, famam adeptus. Callim. ep. XXII. 4. ὁ δ' ἤεισεν κρείσσονα βασκανίης. Ita de se IV. 3. 16. *Et iam dente minus mordeor invido.* Simmias Rhod. II. 3. (Anal. Br. I. p. 204.) εἰ δέ τις ἐκ πάντων σοφίης μέγαν ἔσχεν ἔπαινον, οὗτος ἔχει πλεῖστον, καὶ φθόνος οὐχ ἕπεται. Praeclare autem hoc adiectum sententiae, qua se inter homines esse desiturum declarat; ita enim minus arrogantiae habet. Similia sibi spondet Propert. III. 1. 21. *At mihi quod vivo detraxerit invida turba, post obitum duplici foenore reddet honos.* et Stat. Theb. XII. extr. *Mox tibi, si quis adhuc praetendit nubila livor, occidet, et meriti post me referentur honores.*

v. 5. *Ego* etsi *sanguis*, filius (ut III. 27. 63. Tibull. I. 6. 66. Ovid. Fast. VI. 488. cf. Schrad. ad Mus. p. 136.) *paup. parentum*, utpote libertino patre natus, ob humilitatem generis vulgo despectus, *non obibo*, si sententiam spectes, est: summam nominis claritatem consequar, in ore omnium ero, quem nunc libertino patre natum rodunt. Suavis adeo atque satis perspicua oppositio: Immortalem ego gloriam, famam adipiscar, qui nunc vix ullo in honore sum, quippe paupertate atque humili genere depressus, a te tamen, optime Maecenas, aliquo loco habitus, expetitus, qui tamen tui gratia floreo, qui tua me amicitia dignaris, qua facile et paupertatem meam, imperitorumque iudicia fero. Ita fere sententiam verbis, *quem vocas, dilecte Maecenas*, continuatam existimaverim. Vide Obss. — 8. immortalitatis notio novo colore adumbrata, in cuius elocutione non haerendum. Est simpliciter: Stygem non traiiciam, Tartara non videbo.

Simi-

Iam iam reſidunt cruribus aſperae
Pelles: et album mutor in alitem
Superna: naſcunturque leves
Per digitos humerosque plumae.

Iam Daedaleo ocior Icaro
Viſam gementis litora Bospori,

Syr-

Similiter in Lucceii epitaph. 19. (Poet. min. III. 209.) *Non ego Tartareas penetrabo triſtis ad undas — atris non errabo locis, nec cohibebor aquis.*

v. 9. *ſqq.* In cycnum enim mutatus pervolabo totum terrarum orbem. Animatur haec imago poetica vivida metamorphoſeos repraeſentatione per partes facta. *Pelles aſperae* pellis aſpera reſidit cruribus, docte et copia poetica dictum pro: pellis aſpera fit, reſidit; dum enim crura humana extenuantur, cycni formam exilem induunt, neceſſe eſt, ut cutis, quae mollibus ante ac ſucculentis partibus inducta fuerat, his evaneſcentibus *ſubſidat*, oſſibus propius admoveatur, quaeque antea pleniore corpore extenſa erat, nunc contrahatur, adeoque *aſpera* h. rugoſa evadat. In ornatu tam perſpicuo mirum utique, Intpp. adeo hallucinari potuiſſe. Nunc pellem cycni vel natura aſperam, vel ex emicantibus plumis ita dictam volunt; nunc *reſidunt* accipiunt de pelle cuti humanae ſuperinducta, contra receptam poetis immutandae formae rationem, qua corpus tantum diffingitur, nulla re extrinſecus illata. — *album alitem*, cycnum. — 11. *Superna*, ſuperiore corporis parte, τὰ ἄνω, ἄνωθεν. Sequentia perſpicuitatis cauſſa τῷ *ſuperna* adiecta. *Plumae leves naſcuntur*, emicant, prodeunt e digitis et humeris, h. alatus ſio. — *leves* praeclare de pennis olorinis, levore ac candore refulgentibus, *purpureis*, IV. 1. 10.

v. 13. Ad remotiſſimas terrae oras *ales canorus*, in alitem canorum, cycnum mutatus, penetrabo, eas ſub cycni ſpecie adibo. — *ocior*, celerior, quippe *penna haud tenui* inſtructus, quam volatus fuit *Icari Daedalei*, Daedali filii. Comparaturus ſuum volatum cum ſimili conatu in Daedalum et Icarum incidere debuit, e quibus alterum ponit, tanquam poeta; in quo adeo non argutandum.

Syrtesque Gaetulas canorus
Ales Hyperboreosque campos.

Me Colchus, et qui disſimulat metum
Marſae cohortis Dacus, et ultimi
Noſcent Geloni: me peritus
Diſcet Iber, Rhodanique potor.

Ab-

vid. Obſſ. — 14. *litora Bospori*, populos Bosporo Thracio adiacentes. Forte cum dilectu *litora* memorantur a poeta; nam ad ea fere cycni cantum ponunt poetae. Moſchus III. 14. *Στρυμόνιοι μύρεσθε παρ' ὕδασιν αἴλινα Κύκνοι.* Loll. Baſſ. I. 2. (Anal. Br. II. 160.) *μελιθροῦς κύκνος ἐπ' ἠιόνος.* cf. Eurip. Iphig. in Taur. 1104. Ovid. Triſt. V. 1. 11. Sed hoc forte argutius. — *gementis*, ſonori, rauci, undis iſto freto coarctatis et fractis. Cf. II. 13. 14. III. 4. 30. — 15. *Syrtes Gaetulae*, ora Africae Gaetulis habitata, omnino pro Africae regione. — 16. *campos Hyperboreos* extremas verſus Septentrionem terras, necdum cognitas. De certo adeo populo vix cogitandum h. l.

v. 17. Obſerva varietatem et copiam poetae in *viſam*, *me noſcent*, *diſcent:* tum antea *terras* poſuit, quibus nunc *populos* ſubſtituit. *Dacus diſſimulans*, celans *metum Marſae cohortis*, Marſorum tanquam fortiſſimorum militum in exercitu Romano, omnino pro, exercitus Romani. Daci metuunt Romanos, ab iis victi ac in fines ſuos repulſi; ſed diſſimulant hunc metum, armis iterum contra Romanos ſumtis, in rebellando pervicaces; ſuaviter. — *Geloni* Scytharum gens, Iſtri accola. Vid. II. 9. extr. — *ultimi* qui Romanis innotuerant verſus Septentrionem, remotiſſimi. — 19. *Iberi* Hiſpani ab Ibero fluvio, qui iam Horatii aetate aliquam litterarum Romanarum notitiam e commercio, quod ipſis cum Romanis intercedebat, traxerant; unde *periti*, exculti artibus. — *diſcet*, audiet meum cantum; nihil amplius. Ita II. 19. 5. Statius, qui hunc locum in animo forte habuit, accepit pro, ediſcet. Theb. XII. 814. *Iam te magnanimus dignatur noſcere Caeſar*,

Abſint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Com-

ſar, *Itala iam ſtudio* diſcit, *memoratque iuventus.* — *Rhodani potor*, Galliae populus, ſollenni poetarum loquendi uſu, quo *fluvium bibere* eſt, ad eum habitare, v. c. IV. 15. 21. Virg. Aen. VII. 715. et centies alibi.

v. 21. Quocirca, ubi inter homines eſſe deſiero, ne lugeas me, ut mortuum. Iam Ennius apud Cic. Tuſc. I. 15. *Nemo me lacrimis decoret, neque funera fletu faxit: Cur? volito vivu' per ora virum.* Ad ſententiam facit quoque egregie locus in Phalaridis ep. XCVI. de Steſichoro: *τὸν δὲ ἄνδρα μὴ στένετε, μήτ' ὀλοφύρεσθε, κινοῦντές τι τῆς ἐπ' αὐτῷ τύχης. Τέθνηκε μὲν γὰρ τὸ σῶμα τὸ Στησιχόρου, τοὔνομα δὲ παραλαβὼν ὁ ἀνήνυτος αἰὼν, εὐκλεὲς μὲν ἐν βίῳ, μακάριον δὲ ἐν μνήμαις ἀναθήσεται.* — *Abſint naeniae* ceſſet, ne canatur carmen lugubre ad tibiam in funere *inani*, quandoquidem *funeri*, exequiis, pompae, corpus deeſt, utpote in cycnum mutatum. — 22. *luctus turpis*, qui vultum deformat; ad fletum enim ſollennem, ardente rogo, *luctum* potius retulerim, quam ad veſtem lugubrem, ſqualidam. Ad pompam autem exequialem pertinent etiam *querimoniae* et *clamor*, lamenta et eiulatus in funere inſtituti. — *Compeſce*, reprime, contine; ut Lucret. III. 967. *Aufer abhinc lacrimas — et compeſce querelas.* — *Mitte* omitte *honores*, ne impertiaris honores ſepulchro. *Honores ſepulcri* poſſunt eſſe generatim, qui mortuo impenduntur, exequiae, pompa funebris, et quae ad eam pertinent, naenia, fletus caet. ut adeo antecedentia poeta ita complexus videri debeat. *Extremos honores* hoc ſenſu dixit Sil. It. VI. 670. *ferale decus* idem X. 535. Ovid. ex Pont. I. 9. 51. *Ille tibi exequias et magni funus honoris fecit.* Ita *lacrimae* ſunt *γέρας θανόντων* Hom. Il. ψ. 9. Aeſchyl. Suppl. 120. *ἰηλεμοῖσιν ἀμπρεπῆ θρεομένη μέλη ζῶσα γόοις μὲ τιμῶ.* *lacrimae, qui maior honos* Stat. Silv. III. 3. 213. Ita lacrimis *decorari* ſe vetat Ennius l. l. Praeſtat tamen honores ſepulcri proprie accipere de tumulo in mortui honorem erecto (Hom. Il. π. 455. *Ἔνθα ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε τύμβῳ τε στήλῃ τε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.* Ita *τιμᾷν* de ſepulcri honore adhibuit Heſiod. Sc. Herc. 476.) cupreſſis ornando, tum de inferiis ad eum quotannis faciendis. — *ſupervacuos*, qui-

Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſupervacuos honores.

quibus plane locus non eſt; ut qui mortuus non ero. Alias honores iſti ita dicuntur, quod mortuis eorum nullus ſenſus eſt. Ita *vanum* hunc *honorem* appellat Virgil. Aen. XI. 52. κενεὰν χάριν Meleag. CIX. 6. (Anal. Br. I. 51.) δαπάνας κενὰς Eurip. in Polyid. fr. VI. p. 470. ed. Lipſ.

HDI
HW 2LOC D

DUE APR 28 '34

Digitized by Google

Digitized by Google